

13 Aug 1860

~~13 Aug 1860~~

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

B^{ARON} DUPUYTREN.

Baron Dupuytren

NEDERLANDSCH LANCEET.

Tijdschrift

AAN DE

PRAKTISCHE CHIRURGIE

EN

OOGHEELKUNDE

GEWIJD,

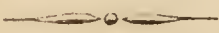
DOOR

A. G. VAN ONSENOORT,

Doctor in de Genees- en Heelkunde.

*Voormalig Eerste Officier van Gezondheid bij de Armée en der
Rijks Grootte Militaire Hospitalen ter Instructie te Leu-
ven en te Utrecht, Lid van verschillende zoo binnen-
als buitenlandsche Geleerde Genootschappen, enz.*

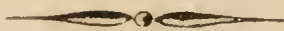
ONDER MEDEWERKING VAN VERSCHILLENEE KUNSTGENOOTEN.

2de Jaargang.

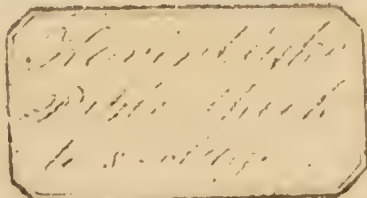
1839—1840.

Met gekleurde en andere Afbeeldingen, Portretten, enz.

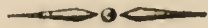

Utrecht,

BIJ N. VAN DER MONDE.

N A A M E R E G I S T E R.

A.

Abernethy, 124.
 Adelmann, G. F. B., 611.
 Aitkin, 449.
 Alcock, R., 753, 758.
 Alexander, F. S., 590, 654.
 Ammon, (von) 425.
 Amussat, 50, 142, 241, 243, 701.
 Aschendorf, 406.
 Auten, A. D., 447, 448.

B.

Baffos, 88.
 Barton- (Rhea), 124.
 Baudens, 259.
 Benedict, T. W. G., 480.
 Blandin, 87, 724.
 Blanken, 564.
 Bois, (Paul du), 450, 510.
 Bonnet, 625.
 Bourgougnon, 119.
 Bourjot St. Hilaire, 258.
 Bouvier, 55, 241, 381.
 Brownrigg, 89.
 Brodie, 124, 193.
 Bransby-Cooper, 178.
 Brocchieri, 624.
 Bruin, (H. de), 504, 509.
 Bull, 124.
 Burggraeve, A., 565.
 Burmester, A. J., 494.
 Buskes, W., 502.

C.

Caffe, 581.
 Carron du Villards, 54, 40, 289.
 Canstatt, 425.
 Cazenave, 282, 536, 526, 597.
 Channing, 124.
 Chavasse, 695.
 Cloquet, J., 620, 716.
 Croix, le, 81.
 Crommelinck, 448.

Cooper, 250, 661.
 Corziol, 449.
 Cunier, 53, 54, 55, 95, 215,
 281, 308, 425, 652.
 Curling, 124.

D.

Darley, 237.
 Davies, 242, 453.
 Dieffenbach, 497, 672, 732.
 Dixon, 446.
 Doubleday, 124.
 Ducros, 484.
 Duke, A., 650.
 Dupuytren, 57, 124.

E.

Eble, (Burkart), 307.
 Eeden, (W. van), 103, 578.

F.

Fallot, 210.
 Farre, 510.
 Fawdington, 125, 124.
 Fliat, 158.
 Foreest, (P. van), 504.
 Fullager, 124.

G.

Gambarini, 248.
 Gaste, 52.
 Gendron, A., 57.
 Gibson, 667.
 Goodman, 258.
 Gohier, 298.
 Gouzée, 207.
 Greeve, G., 517, 589, 656, 709.
 Gruson, J. J. D., 19, 606.
 Guérin, 52, 696.
 Gunther, G. P., 428, 695.
 Guthrie, 77, 487, 498.

H.

Hall, Marshall, 125.

Harris, 300.
 Hawkins, 124.
 Hayward, 138.
 Heidenreich, F. W., 232.
 Hodgson, 695.
 Huter, 50.
 Hutton, 179.

I.

Iobert, de Lamballe; 445.

K.

Kerns, 178.
 Kerst, 9, 77.
 Key, 701.
 Kingdam, 124.
 Krabacher, P. H., 257.
 Kruijff, (N. L. de), 769.

L.

Lallemant, 125.
 Landouzy, 175.
 Larrey, 86, 125.
 Laurent. A., 32, 40.
 Lawrence, 40, 125.
 Leersum, (W. C. van), 540.
 Lissa, (W. van), 310.
 Lisfranc, 51, 118, 165, 321.
 Liston, 120, 124, 755, 756.
 Lloyd, 124.
 Lodibert, 125.
 Lohmeijer, 182.
 Louvrier, 296, 375, 444, 741.
 Ludeking, W. E., 58, 89, 184,
 512, 500, 701.

M.

Macilwain, 124.
 Magendie, 257.
 Malgaigne, 126, 177, 690, 700.
 Malle, 579.
 Maunder, (W. Haine), 609.
 Mayor, M., 495.
 Meersman, de, 650.
 Michaelis, 45.
 Middlemore, 425.
 Monod, 277.
 Mulder, 87.
 Muller, J. B., 478.
 Mussey, 177.
 Mutter, 45.

N.

Nevermann, 76, 118, 129, 299.

O.

Onsenoort, (A. G. van), 9, 25,
 77, 171, 240, 305, 346,
 421, 490, 559, 686,
 Ordinaire, 721.
 Otto, 654.

P.

Paget, 124.
 Patrik, Fitz, 629.
 Peene, L. van, 30.
 Philips, 119.
 Physiek, 124, 257.
 Porter, 765.

R.

Rambaud, 555.
 Ramsbotham, 510, 654.
 Richerand, A. B. 449.
 Richter, 298.
 Ricord, Ph., 451, 614, 683.
 Ridder, 1, 196, 460, 669.
 Roberts, 505.
 Roux, 14, 474.
 Roy d'Etiolles, (Le) 494, 498,
 620.

S.

Sadler, 497.
 Sansen, 50.
 Sas, J. J. 645.
 Scharff, H. C., 645.
 Schorrenberg, H., 418.
 Sawkins, 120.
 Segnoroni, 51, 114.
 Selwijn, Congreve, 119.
 Serrurier, 180.
 Seutin, 125.
 Sivert, B., 500.
 Snabilić, 40, 410, 765.
 South, 497.
 Suerman, A. C. G., 554.
 Syme, 124.

T.

Taron, B., 484.
 Textor, 77.

Thomson , (F. Hale) 56 , 78 , 98 , 291 , 349.	Wallace , 124.
Thomson , (Robert D.) , 120.	Walker , J. , 347.
Trusen , 342.	Wansborough , 445.
Tyrrrell , 122.	Wardrop , 124 , 696.
	Warren , J. C. , 65 , 124 , 157. 274.
V.	Water , (D. van de) , 174.
Vaust , F. , 447 , 448.	Weidmann , 124.
Velpeau . 87 , 337 , 741.	William , 442.
Vickers , 124.	Woerden , (A. C. van) 569 , 627.
Vleminckx , 208 , 450.	
Voisin , 52.	Y.
Vogler , 443.	Yearsly , J. , 299.
	Z.
W.	Zanders , 77.
Wade , (Rob.) , 372.	Zondi , (d') , 124.
Wageninge , (P. J. van) , 150 , 216 , 456 , 378.	

I N H O U D .

Bladz.

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

Amputatie van beide beenen , door de opvolgende vereeni- ging en zonder verschijning der gewone wondkoorts (<i>Febris</i> <i>Traumatica</i>) volkomen genezen , door Dr. Ridder	1.
Clinische les over de voornaamste gedaanten onder welke de geschoten wonden zich voordoen , door den Hoogl. Roux.	14.
Aanmerkelijke verouderde ontsteking van het gewricht der hand , door de aanwending van het <i>Nitras Argenti Fusi</i> her- steld , door J. J. de Gruson	19.
Waarneming van aanmerkelijke met haar begroeide moeder- vlekken (<i>Naevi materni pilares</i> ,) over de geheele oppervlakte des ligchaams , verspreid , door A. G. van Onsenoort	25.
Waarneming eener etterborst (<i>Empyema</i>) , eigenleidige ontlasting der stof , en genezing door inwendige versterkende middelen , medegedeeld door L. van Peene	30.
Over beursgezwellen aan den hals , het verschil hetwelk zij aanbieden en derzelve behandeling , door J. C. Warren . 65 ,	137.
De exarticulatie van het dijbeen uit een geschiedkundig oog- punt beschouwd , door den Heer Neverman	76 , 129.
Waarneming van het buitenliggen van den achtersten wand der blaas , en over de voorstellen tot deszelfs blijvende gene- zing , door W. E. Ludeking	89.
Vorming van eenen kunstigen <i>Anus</i> bij eene vrouw , door het openen van het <i>Colon Lumbale Sinistrum</i> , zonder in het buikvlies door te dringen , door den Heer Amussat	142.
Klinische aanmerkingen over het te spoedig besluit tot het verrigten van operatiën , door Sr. C. Brodie	193.
<i>Scorbutus-Chronico-Sporadicus</i> , van een algemeen vlekken-	

	Bladz.
verschijnsel vergezeld gaande, (<i>haemorrhæa-petechialis</i>) of zoogenaamde <i>morbis haemorrhagio-maculosus Werlhofii</i> , door Doctor Ridder.	196.
Waarneming van eene zamengestelde hazenlip gepaard met eenen wolfsmond, door kunstbewerking genezen, door P. H. Krabacher.	257.
Twee gevallen van genezing van waterbreuken door gewel- dadige verbreking van den scheederok van den bal, door Dr. Florent Cunier.	271.
<i>Fungus non hæmatodes</i> oorspronkelijk in de pezen ontwik- keld, door C. Warren.	274.
Genezing van den steen, door de steenverbrijzeling, in negen tijdperken, door den Heer Monod.	277.
Lessen van den Heer Cazenave, in het Hospitaal Saint- Louis, over de geschiedenis der schurft en derzelver behan- deling.	282, 336.
Openingsrede der lessen van den Hoogleeraar Lisfranc in het Hospitaal de la Pitié.	321.
Overzicht van de Genees-Heelkundige litteratuur in het af- geloopen jaar in Frankrijk.	339.
Eenige bemerkingen over de bekleemde dijbreuken, van Doctor Aschendorf.	406.
Waarneming eener zeer belangrijke hoofd- en halsverwonding met bezwarende toevallen en hevige herhaalde verbloeding gepaard gaande, volkomene genezing, door Dr. Snabilie.	410.
Zes gevallen van niet onderbind. der bloedvaten bij amputatie, van gelukkige uitkomst achtervolgd, door H. Schorrenberg.	418.
Over de geneeskundige werking van het <i>Jodium</i> in heel- kundige ziekten, door J. Davies.	453.
<i>Diabetes insipidus</i> door het opium met goed gevolg be- streden, door Doctor Ridder.	460.
Twee waarnemingen van honigaardigen pisploed (<i>Diabetes mellitus</i>), door den Hoogleeraar Roux.	474.
Over het bloed en de <i>urine</i> der honigpislijders, door J. B. Muller.	478.
Eenige heelkundige waarnemingen, door G. Greeve.	
1°. Zware kneuzing van het <i>Scrotum</i> , gepaard met eene doodelijke bloeding uit den <i>penis</i>	518.
2°. <i>Ruptura urethrae</i> welke gelukkig hersteld is.	522.
3°. Gelukkige genezing eener <i>hernia incarcerata</i>	589.
4°. Hevige versterving der ingewanden, na eene beknel- ling van 20 uren bij eene <i>hernia inguinalis</i>	592.
5°. Genezing van eenen <i>scirrhus mammae</i> door het <i>Jodium</i>	594.
6°. <i>Abces</i> aan de dije onder de <i>fascia lata</i> door het <i>seton</i> genez.	596.
7°. <i>Moxa</i> in eene door bloedspuwing veroorzaakte <i>phthisis</i> , met goed gevolg aangewend.	656.
8°. Waarneming eener door rheumatismus veroorzaakte heup- ontwrichting door <i>moxa</i> genezen, en eene daarop gevolgde zenuwziekte door de Stutsche methode gelukkig behandeld.	658.
9°. Waarneming van eene door het <i>extr. alc. nucis. vomic.</i> genezene <i>paralysis artuum inferiorum</i>	709.
10°. Geval van <i>Caries ossis frontis</i>	714.
Beschouwing over de lengte van den pisweg, benevens de	

	Bladz.
beschrijving van eenen piswegmeter (<i>Uréthromètre</i>) en eene brandmiddelvoerende sonde (<i>Porte Caustique</i>) welke te gelijktijd kan dienen om de lengte van den pisweg te meten, de blaas te ontledigen en derzelver hals of het aan de voorstanderklier grenzend gedeelte van het kanaal te cauteriseren, door J. J. Cazenave.	526.
Over de behandeling van het hospitaal-versterf door spaanschevliegpleisters, door Doctor Rambaud.	535.
Verscheuring der wanden van de bovenste holle ader (<i>Vena Cava Superior</i>), daar waar zij zich in den regter harteboezem begeeft, en daarop gevolgde plotsel. dood, door W. C. v. Leersum.	540.
Lessen van den Heer Cazenave in het hospitaal St. Louis over de geschiedenis en behandeling van het Hoofdzeer.	597.
Diepzittende ontsteking des voets-gewrichts door omslagen van de <i>Solut. nitr. arg. fus.</i> genezen, door J. J. de Gruson.	606.
Beklemde breuk, aanwending der endeldarm sonde van den Hr. O'Beirn; genezing, door den Hr. W. Haine Maunder.	609.
<i>Aneurysma arteriae coeliacae</i> , door Doctor J. J. Sas.	645.
Ontwrichting van het opperarmbeen op de ruggevlakte van het schouderblad (beneden en achterwaartsche ontwrichting onder den schouderbladsdoorn), door Sir A. Cooper.	661.
Twee gevallen van verscheuring der okselslagader, tijdens het pogen ter terugbrenging van het ontwricht opperarmbeen, door den Heer Gibson.	667.
Hospitaal versterf; breiachtige vorm, door J. Cloquet.	716.
Over het uitwendig gebruik van <i>Mur. deutoxyd. hydrarg.</i> tegen zweren, door Doctor Ordinaire.	721.

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

Waarneming van een knalblaasje in de voorste oogkamer op eene geweldadige wijze ingedrongen, en drie maanden na het voorval uitgehaald, medegedeeld door A. Laurent.	32.
Waarneming van het overerfelijk onvermogen om zekere kleuren te onderscheiden, door Doctor Florent Cunier.	95.
Over de toevallen van de cauterisatie van het bovenste ooglid door het <i>Nitras argenti</i> , en over de veranderingen in het algemeen, die onder de aanwending van dit middel plaats hebben, door Doctor Gouzé.	207.
Ontsteking van het bindvlies door het venijn van eene slang. Aanwending van een te zamentrekkend oogwater en genezing, door den Heer Carron du Villards.	289.
Waarneming van een druifgezwel van den regenboog binnen de voorste oogkamer (<i>Staphyloma Iridis intrabulbum</i>), door A. G. van Onsenoort.	346.
Over de korrelachtigheid van het bindvlies der oogen (<i>Granulatio oculi</i>), door A. G. van Onsenoort.	421.
Over de homoeopatische behandeling der vlekken op het doorschijnend hoornvlies, door T. W. G. Benedict.	480.
Waarneming van eenen etterachtigen oorfloed, (<i>Otorrhoea purulenta</i>) met aandoening der trommelholte; dood; lijk-schouwing, door den Hoogleraar Ducros.	484.
Lessen over de oogziekten. Etterachtige oogontsteking en hare prikkelende behandeling, door J. Walker.	547.

	Bladz.
10. Uitzakking van de lens, <i>Keratonijxis</i> en oplossing van dezelve, door G. F. B. Adelmänn.	611.
20. Een ooghaar in de bovenste traanbuis; van dienzelfden. <i>Fistula-Lacrymalis</i> door eene <i>topische</i> behandeling volkomen genezen, door Dr. Ridder.	613. 669.
Etterachtige oogontsteking (<i>Ophthalmia Purulenta</i>); besmetting in het Hotel-Dieu te Parijs, door den Hr. Blandin.	724.

III. ORTHOPÆDIE.

Klinische les over de zijdelingsche kromming van de ruggegraat, en het meerder voorkomen er van aan de rechter- dan aan de linkerzijde, door F. Hale Thomson.	36, 98.
Waarnemingen uit het gebied der <i>Operative Orthopaëdie</i> , van P. J. van Wageningen.	150, 216.
Hoofdinhoud eener clinische les, over de krommingen van de ruggegraat, door F. H. Thomson.	291, 349.
Moeijelijkheid in het uitkiezen eener methode ter genezing dezer gebreken, door G. P. Gunther.	428.
Eenvoudig werktuig ter herstelling van de gekromde ruggegraat, door A. G. van Onsenoort.	559.
Bijdragen tot de onderhuidsche orthopædie, of over de herstelling van aangeborene of verkregene verstijvingen der ledematen, door middel der doorsnijding van de verkorte pezen en spieren onder de huid, door Dr. Dieffenbach.	672, 732.

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

Syphilitische zweren (<i>Ulcera syphilitica</i> , <i>syphilides</i>), aan de oogleden, met waarnemingen gestaafd, door Dr. Snablié, (vervolg van bladz. 311., 1ste jaargang.)	40.
Eenige bijzonderheden, omtrent de bereiding van den <i>Merc. solub. Hahnem.</i> en eenige waarnemingen over de toediening van denzelven in syphilitische ziekten, door W. van Eeden.	103.
Clinische les, over de <i>Gonorrhæa</i> en hare behandeling door lavementen van <i>Copaiva Balsamum</i> , door den Hr. Lisfranc.	165.
<i>Secondaire syphilis</i> , door de aanwending van de <i>hydriodat. potass.</i> genezen, door S. Cooper.	230.
Venerische oogontsteking en Geneeskundige aanmerkingen; door den Hoogleraar Velpéau.	357.
Eenige geneeskundige bsschouwingen over de eerste en opvolgende verschijnselen der venerische ziekten, en over het gebruik van het <i>ioduret. potass.</i> in de behandeling der derde rei van toevallen, door den Hoogleraar Ph. Ricord.	431.
Druiperachtige oogontsteking, door den Heer Guthrie.	487.
Lessen over de syphilit. ziekten, door den Hr. Ricord.	614, 683.

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

Nieuwe wijze om de neusvorming (<i>Rhinoplastiek</i>) te werkstellen door Doctor Mütter, in <i>Noord-Amerika</i> , medegedeeld door H. S. Michaëlis.	45.
Nieuwe manier voor de radicale genezing der breuken door inkokering van de huid van het scrotum in het lieskanaal, door Doctor Signoroni.	114.
Aanmerkelijke Water-Bloedbreuk (<i>Hydro-Haematocèle</i>) bij	

	Bladz.
een man van hooge jaren onder bezwarende omstandigheden, door de kunstbewerking met goed gevolg bestreden, door A. G. van Onsenoort.	171.
Verhaal eener operatie der neusvorming, medegedeeld door Doctor Fr. Wilh. Heidenreich.	232.
Nieuwe geneeswijze der gewrichtsverstijving, door Doctor Louvrier.	296.
Organische herstelling van de deelen des aangezigts, door A. Burggraave.	365.
Herstelde neusvorm door de <i>Cheilo-Rhino-Rhaphia</i> , door P. J. van Wageninge.	436.
Wijziging van mijne manier ter wegneming van het druifgezwel van het hoornvlies, door A. G. van Onsenoort.	490.
Waarneming van een <i>Aneurysma Spurium Consecutivum</i> , ten gevolge van eene aan den arm bewerkstelligde aderlating; onderbinding der armslagader, bezwarende omstandigheden en genezing, medegedeeld door den Heer Blanken.	564.
Steenverbrijzeling met goed gevolg bewerkstelligd, bij eene vrouw van vijfenzeventig jaren, door J. Cloquet en Leroy d' Etiolles.	620.
Mijne methode van binding (<i>ligatura</i>) ter genezing der waterbreuk gebezigd op de <i>hygroma patellae</i> met gelukkig gevolg toegepast, door A. G. van Onsenoort.	686.
a. Onvolkomene gewrichtsverstijving, peesdoorsnijding, door den Hoogleeraar Velpéau.	
b. Behandeling door verbreking; kunstbewerking door den Heer Louvrier; dood der geopereerde.	741.
VI. UITVINDINGEN EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN EN MECHANISCHE WERKTUIGEN EN VERBANDEN.	
Naalden van Platina voor de omgewonden hechting gebezigd, door Amussat.	50.
Drukwerktuig voor de aderspattige vaten door Sanson.	—.
Nieuwe verlostang (<i>Forceps</i>) van Huter.	—.
Kleefpleister van vischlijm voor het verband.	117.
Nieuwe manier om het vocht door middel van eene pomp in de <i>hydrocele</i> in te spuiten, door Lisfranc.	118.
Een kunstige voorarm door Doctor Nevermann.	—.
Nieuw Instrument voor de verhemelte-naad door Doctor Bourgougnon.	119.
Nieuw instrument om de toesluiting der verwijde aderen van de zaadstreng (<i>varicocèle</i>) te bewerkstelligen, door den Heer Landouzy.	175.
Nieuwe toestel voor de breuk van de knieschijf door Malgaigne.	177.
Looddraad ter onderbinding van slagaderen, sinds vijftwintig jaar gebezigd door Doctor Physic.	237.
Afzetting van de hand zonder onderbinding, door Doctor Darley in Ierland in het werk gesteld.	—.
Nieuwe wijze van afzetting in twee tijdperken, door Magendie.	—.
Een baarmoederring (<i>pessarium</i>) door lucht opgevuld, door J. Goodman.	238.

	Bladz.
Instrument tot ontdekking der voorgewende kortzigtigheid (<i>Myopia</i>), van Bourjot Saint Hilaire.	—
Het verband van Gohier voor de breuk van den hals van het dijbeen, beschouwd door Doctor Nevermann.	298.
Oorzaken van de verkorting van het been, na plaats gehad hebbende breuken van het dijbeen, door Doctor Richter.	—
Verbetering van den oorspiegel van Deleau en Itard, door J. Yearsly.	299.
Verband voor de breuk van den hals des dijbeens, te zamengesteld en met goed gevolg gebezigd, door A. C. van Woerden.	369.
Beschrijving van den toestel ter behandeling der gewrichtsverstijving van den Heer Louvrier, door den Heer de St. C.... Vertaald medegedeeld.	373.
Verbeterd Lancet, door Dr. William.	442.
Eene nieuwe methode voor de verouderde waterbreuk van den scheederok des bals, door Jobert (de Lamballe).	442.
Nieuwe manier om de beenbreuken van het been te behandelen, door denzelfden.	—
Het achttienhoofdig verband na de doorboring van den buik (<i>paracentesis abdominis</i>), door Doctor Wansbrough.	—
Nieuw instrument ter uithaling van steenen uit den pisweg van A. J. Burmester.	494.
Eenige nieuwe instrumenten ter verrigting der onderbuiksche steensnede, van den Heer Le roy d'Étiolles.	—
Nieuw middel ter bevestiging der beenbreuken bij het onbewegeijk beenbreuk-verband, van Mathias Major.	495.
Inkerver voor den pisweg, van den Heer Delcroix.	570.
Bloedstelpend water van Brocchieri.	624.
Beschrijving van een verbandtoestel voor de breuken van het ligchaam des dijbeens, den lijder veroorloovende zich naar verkiezing geheel op te ligten, door den Heer Bonnet.	625.
Nieuw toestel ter bevestiging der onmiddelijke liesbreuken; door den Heer Malgaigne.	690.
Geschiedenis der Breukbanden, door den Hr. Malgaigne.	746.

VII. MENGELWEEK.

Nieuwe manier voor de radikale genezing der breuken, door Signoroni.	51.
Amputatie van den hals der baarmoeder, door Lisfranc.	—
Afscheiding en uitwerping van een stuk darm door den anus, door Doctor Gaste.	53.
Uitneming van den arm uit het schoudergewricht in eene snede, door Doctor Voisin.	—
Nieuwe wijze van behandeling van uitzakking van de baarmoeder, met goed gevolg bewerkstelligd, door B. Philips.	119.
Behandeling der waterzucht van de schildklier door het haarsnoer, door Congreve Selwijn.	—
Waterzucht van het eijernest door de naaldsteek genezen, door Doctor Robert D. Thomson.	120.
Kanker in de borst bij een man door de operatie bestreden, door Liston.	—
Inbrenging der breuk zonder taxis, door J. Sawkins.	—

	Bladz.
Opvolgende wegneming van den arm uit het schoudergewricht, die des schouderblads en sleutelbeens, door den Hoogleeraar Mussey.	177.
Eigenlijdige versterking van de schildwijze klier, door Th. Kerns.	178.
Behandeling van de aderbreek, door de uitsnijding van het scrotum, door Bransby Cooper.	—
Toesluiting van de <i>Art. aorta abdominalis</i> , die der linkerheup en dijslagaderen, door Doctor Autton.	179.
De naaldsteek (<i>Acupunctura</i>) ter genezing der beursgezwellen, peesknoopen (<i>unguinocele</i>) enz. aangewend, door Dr. Baudens.	239.
De verbrijzeling der peesknoopen door stevigen vingerdruk bewerkstelligd, door A. G. van Onsenoort	240.
De naaldsteek kort bij het hart, als middel gebezigd ter genezing der vallende ziekte (<i>Epilepsia</i>), door Dr. Gambarini.	—
Doorsnijding van het peesvlies der Zoolspier ingeval van Horrelvoet, door Doctor Bouvier.	241.
Tweede geval van <i>anus artificialis</i> gevormd in de Lendenstreek, door den Heer Amussat.	—
<i>Tinct Jodii</i> in kwaadaardige zweren in de keel en aan de tong, door John Davies.	242.
Voorkeur der afzetting met den lap boven die der cirkelsnede, door Doctor Nevermann.	99.
Herstelling eener dwarsche beenbreek van de dij, bij een' man van 80 jaren door het onbeweegbaar stijfverband, na te vergeefsche beproeving van het gewoon beenbreekverband, door B. Sivert.	—
Eigenlijke ontwrichting des dijbeens; daaropvolgend abces met beenbederf; afzondering en uitdrijving van het hoofd des beens, met genezing; door Doctor Harris	300.
Eigenlijdige ontwrichting van het dijbeen, gevolgd door een abces aan de heup. Terugbrenging en genezing, door denzelfden.	—
Drie beenbreuken te gelijk bij eene vrouw van 60 jaren op de gewone wijze genezen, door W. Buskes.	302.
Eenige bedenkingen betrekkelijk de amputatie door de cirkelsnede of door de lapvorming, door A. G. van Onsenoort.	303.
Waarneming eener misvorming der teeldeelen bij een kind van het mannelijk geslacht, door W. van Eeden	378.
De tegenaanwijzingen bij Heelkundige operatien, door Doctor Malle.	379.
Behandeling der Hoofdwonden, door denzelfden.	380.
Tegenspoed bij de behandeling der gewrichts-verstijving door den Heer Louvrièr ondervonden.	444.
Drie gevallen van wel gelukte uitneming van het scheenbeen, door Doctor Vogler.	445.
Uitsnijding van een gedeelte eener rib voor pijnlijke aandoening (<i>Neuralgia</i>), door Dr. E. H. Dixon.	446.
lnenting der koepokken bij eenen weligen vaatgroei, (<i>Teleangiectasio</i>) met volkomen genezing, door Doctor Sadler.	496.
Aanw. der Trepaan op het scheenbeen, door Dr. South.	497.
Doorsnijding van eene der oogbewegende spieren ter her-	

	Bladz.
stelling van den gezigtsas, door Doctor Dieffenbach.	497.
Eigenlijdige genezing van eene slagaderbreuk, medege- deeld door Doctor Guthrie.	498.
Eigenlijdige ontwr. van het heupgewricht en beenbreuken van de meeste der lange beenderen door dezelfde oorzaak.	629.
Vreemd ligchaam in den slokdarm. Uithaling en genezing door Fitz Patrik, geneesheer bij de Infirmierie te Kil- worth in Ierland.	629.
Dertien steenen in de blaas door de steensnede verwijderd, door A. Duke.	630.
Aanmerkelijke galblaas-steen door de operatie uitgehaald en genezen, door de Heer de Meersman.	630.
Verlossing van vijf kinderen.	694.
Breuksnijding.	695.
De insnijding des piswegs als voorbereidingsmiddel ter verwijding der vrouwelijke <i>urethra</i> , door Chavasse.	---
Het handwortelgewricht, door Professor Gunther.	---
Eigenleidige genezing van slagaderbreuken, door Wardrop.	696.
Aanmerkelijke geschoten wond door het kniegewricht, met fractuur van de knieschijf; genezing door Dr. Rutherford Alcock.	753.
Verdeeling van de binnenste regte oogspier tot verhel- ping van het scheelzien, door den Heer Liston.	755.
Verdeeling der opligtende spier van het bovenste ooglid, om de gestadige nederhanging er van te bewerkstelligen, door denzelfden.	756.
Kwetsing der inwendige mamslagader en ader (<i>arteria et ven. mamm. intern.</i>) door den Heer Porter.	---

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN:

Onderhuidsche doorsnijding toepasselijk gemaakt op de pe- zen en spieren van den romp, in geval van afwijkingen van de ruggegraat, door J. Guerin.	52.
Over de natuur en behandeling van de vaatachtige moe- dervlekken (<i>Naevi materni vasculares</i>), door Dr. Tyrrel.	121.
Nog iets over het stijfselverband van Doctor Seutin.	125.
Gewigtig vraagstuk en beantwoording betreffende de <i>Vaccine</i> .	180.
Mededeeling der syphilis door bloedzuigers.	181.
Beoordeeling der twee kunstbewerkingen ter vorming van ee- nen kunstigen aars, door den Heer Amussat bewerkstelligd.	243.
Geneesk. genootschap te Londen. Behand. der Gonorrhoea.	305.
Academie van wetenschappen te Parijs; over de oogont- steking in het Belgische leger.	381.
Herstelling der deelen van het aangezicht, door F. Vaust en Ad. Anten.	447.
Geleerde Genootschappen. Vernauwing van den pisweg, door den Heer Le Roy d'Etioilles.	498.
Geleerde Genootschappen. Vernauwing van den pisweg te behandelen door <i>potassa fusa</i> , door den Heer Rob. Wade.	572.
Geleerde Genootschappen. Concepts betrekkelijk de vraag over de oogontsteking der armée. Toegewezen eerpenningen te Brussel.	631.
Herinnering aan eenen jaarlijkschen prijs door den Re-	

	Bladz.
dacteur en Chef van <i>les Annales d'Oculistique</i> uitgelooft.	632.
Geleerde Genootschappen. Over de onderhuidsche wonden der gewrichten, door Jules Guerin.	696.
Geneeskundig Genootschap te Antwerpen. Prijsvraag voor den jare 1841.	—
Geleerde Genootschappen. Over de hevige kwetsingen der gewrichten en derzelver behandeling, door Doctor Rutherford Alcock.	753

IX. BIBLIOGRAPHIE.

<i>Histoire d'une Héméralopie héréditaire etc.</i> , dat is: Geschiedenis van eene erfelijke nachtblindheid (<i>Hæmeralopia</i>), die sedert 2 eeuwen in eene familie in de gemeente van Vendemian, nabij Montpellier bestaat, door Florent Cunier.	55.
Boekbeoordeeling. Oordeelkundige beschouwing van de kennis en behandeling der stuipen welke in de zwangersheid onder en na de verlossing voorkomen, gegrond op de stellingen en waarnemingen van voorname Genees- en Verloskundigen, door W. E. Ludeking.	500.
Bijdrage tot de kennis der heerschende oogziekte in het Nederlandsch leger, en de behandeling er van in het militaire hospitaal te Breda van Julij 1836 tot Julij 1839, door L. P. J. Snabilié.	763.

X. NECROLOGIE.

Van Burkart Eble.	307.
Van Pieter van Foreest, medegedeeld door H. de Bruin.	504.
Levensbericht van den Hoogleraar A. C. G. Suerman, door A. G. van Onsenoort.	574.

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN, ENZ.

Statistiek van 85 operaties vanden steen door Dupuytren.	57.
Therapeutische gevolgen van afzetting der ledematen van A. Gendron.	—
Middel tegen wonden bij het ontleden van lijken (<i>morbus anatomicus</i>) verkregen.	58.
Behandeling der Orthopaedische gebreken in de Hospitallen te Parijs vastgesteld.	—
Vergelijkend overzicht omtrent het veelvuldig voorkomen der breuken in beide sekse, ouderdom, bevolking enz. door Doctor Malgaigne.	125.
Het gevolg der wederincenting bij de Pruissische Armée in de jare 1838 van Doctor Lohmeyer.	132.
Statistiek der sterfte en ziekte onder Krijgslieden in oorlogstijd, door A. Edmons.	248.
Welken invloed oefent de operatie der <i>cataract</i> uit op het leven van hem die dezelve heeft ondergaan?	308.
Oprigt van een Milit. Hospit. voor de Instruct. te Brussel.	387.
<i>Bougien</i> vervaard. uit den <i>Fucus esculentus</i> , door J. Aitken.	—
De Genees-Heelkundige ambulance zak, van Dr. Carriol.	—
Teregtwijzing betreffende de lessen over de oogz. in Brussel.	450.
Bijdrage tot de geschiedenis van de onbloedige uithaling der steenen uit de blaas door den pisweg, door denzelfven.	508.

	Bladz.
Vereering van eene gouden medaille aan Doctor Nevermann te Plau, door Z. M. den Koning der Nederlanden.	509.
Een nieuw afleidend of prikkelend middel, door Dr. Farre.	510.
Gevolg der Keizersnede, door Professor Du Bois, onlangs te Parijs verrigt.	510.
Benoemingen van Vaderlandsche Genees- en Heelkundigen door verschillende Geleerde Genootschappen in België.	576.
Wederinenting in de Belgische armée.	633.
Over inent. en wedcrinent. door Prof. Otto te Koppenhagen.	634.
De gevolgen der luchtspijpsnede (<i>tracheotomia</i>) bij Croup.	700.
Ontwrichting van het kniegewricht, door Malgaigne.	—
Herstelling van den bloedomloop na de onderbinding van de ondersleutelbeensche slagader van Key.	701.
Het verhoeden van het binnentreden der lucht in de aderen gedurende eene Heelkundige bewerking, door Amussat.	—
Besluit van het Belgisch Gouvernem. betreff. de kweekelingen.	767.
Oproep. voor de Militaire Geneeskundige dienst der Zeemagt.	—
Vereering van kunsten en verdiensten in Dr. Falotte Namen.	768.
Benoeming van corresponderende leden van het Genees- en Natuurkundig Genootschap te Brussel.	769.

XII, VERLOSKUNDE.

Verloskundige waarnemingen door W. E. Ludeking.	58, 184, 312, 702.
Waarneming eener <i>Monstrositas per excessum</i> , gesproten uit eene weelderige vormingskracht, zonder eenige ziekelijke afwijking der vrucht, door V. van Lissa.	310.
Keizersnede bewerkstelligd bij eene dwerg, door den Hoogleeraar P. Du Bois.	450.
Over de nabeh. der Kraamvr., volgens Ramsbotham.	510, 634.
Merkwaardige zesjarige Baarmoederlijke zwangerheid, en verlossing door den Endeldarm, door P. J. van Wageninge.	578.
Waarneming omtrent eene zeldzame zwangerschap en verlossing, door N. L. de Kruijff.	769.

D R U C K F E T T E N .

Bl. 73 reg. 9 v. o. staat: drie	lees: vijf
--- 124 --- 19 --- — — — — — Abermethy	--- Abernethy.
--- 129 --- 2 --- — — — — — 1616	--- 1816.
--- 156 --- 5 --- — — — — — stote	--- stok.
--- --- 14 --- — — — — — 2'	--- 2''.
--- 159 --- 7 --- — — — — — <i>Eresypelas</i>	--- <i>Erysipelas.</i>
--- 216 --- 6 --- — — — — — H.	--- P.
--- 218 --- 2 --- b. --- 7 $\frac{1}{2}$	--- 1 $\frac{1}{2}$
--- 222 --- 9 --- — — — — — 11 $\frac{1}{4}$	--- 14 $\frac{1}{4}$
--- --- --- — — — — — 11 $\frac{1}{8}$	--- 11 $\frac{1}{8}$
--- --- 13 --- — — — — — <i>tario</i>	--- <i>tarso.</i>
--- 225 --- 3 --- o. --- $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$	--- $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$
--- 226 --- 10,11 --- b. --- <i>princip.</i>	--- <i>vini.</i>
--- 251 --- 2 --- — — — — — dr. ij.	--- Zij.
--- 259 --- 11 --- o. --- Naaldstreek.	--- Naaldsteek.
--- 420 --- 6 --- — — — — — Kock	--- Koch.
--- 429 --- 16 --- — — — — — holle	--- bolle.
--- 447 --- 19 --- — — — — — gedeelt	--- gedeelte.
--- 452 --- 12 --- — — — — — niet doorlieden	--- niet dan door lied.
--- 495 --- 13 --- — — — — — PLAAT 12	--- PLAAT 11.
--- 588 --- 9 --- b. --- Hollondsche	--- Hollandsche.
--- 651 --- 11 --- o. --- doelmatig	--- overmatig.
--- 695 --- 3 --- — — — — — Viel	--- Kiel.

De overige min zinstorende fouten gelieve de goedgunstige lezer zelf te verbeteren.

BERIGT VOOR DEN BINDER.

De Afbeeldingen te plaatsen:

Het Portret van Dupuytren tegen over den Titel.

Plaat.	I.	tegen over	Blz.	8.
»	II.	» » »		26.
»	III.	» » »		95.
»	IV.	» » »		158.
»	V.	» » »		198.
»	VI.	» » »		281.
»	VII.	» » »		312.
»	VIII.	» » »		341.
»	IX.	» » »		372.
»	X.	» » »		436.
»	XI.	» » »		493.
»	XII.	» » »		494.
»	XIII.	» » »		563.
»	XIV.	» » »		597.
»	XV.	» » »		688.

NEDERLANDSCH LANCET.

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

AMPUTATIE VAN BEIDE BEENEN, DOOR DE OPVOLGENDE
VEREENIGING EN ZONDER VERSCHIJNING DER GE-
WONE WONDKOORTS (*FEBRIS-TRAUMATICA*)
VOLKOMEN GENEZEN,

DOOR

Doctor R I D D E R,

*Chirurgijn-Majoor van het korps Rijdende Artillerie enz.
te Amersfoort.*

Hendrik van de Geest, oud 38 jaren, geboren te Voorthuizen, Provincie Gelderland, zonder beroep noch vaste woonplaats, had zich door zijn zwerwend leven, zonder behoorlijke dekking, in den strengen winter van het jaar 1838, de bevroezing zijner beide voeten berokkend. In dien rampzaligen toestand werd hij in de nabijheid van het dorp Zeist gearresteerd en van daar naar herwaarts in het huis van Arrest overgevoerd.

Op voorstel van den Heer van Lockhorst, Officier van Gezondheid der 2de Klasse bij het korps Rijdende Artillerie, en belast met de Geneeskundige dienst bij gezegd huis van Arrest, kwam hij op den 21^{en} Januarij van gemeld jaar onder mijn opzicht en behandeling.

Bij een zacht goedaardig voorkomen, zag onze lijder er bleek en vervallen uit, is klein van gestalte, met blonde haren en groote blaauwe oogen; zijn spier- en vaat-

stelsel is middelmatig ontwikkeld, en hij bezit een bloedrijklijmphatisch temperament. Beide zijne voeten waren tot meer dan eene hand breedte boven de enkels door eenen hoogen graad van bevrozing aangetast: dezelve hadden eene blaauwachtige lijkleur, waren zuchtig opgezwollen, hier en daar met, door de opperhuid gevormde blaasjes bezet, welke een vuil bloederig vocht bevattenden, ijskoud op het gevoel en voor den lijder ongevoelig geworden. Het herkenningens-verschijnsel (*Signum-Pathognomicum*) van diep indringende bevrozing, de verdooving (*Stupor*) was hier aanwezig.

De gezondheid des lijders daarbij vrij wèl zijnde, beproefde men, onder eenen opwekkenden en voedenden leefregel, de aanwending van het ijskoud water, het ijs, inwrijvingen met *Camphor-spiritus*, het omwikkelen der deelen met specerijachtige kruiden enz., doch vruchteloos.

Verscheidene dagen lang echter had de lijder ons in den waan gelaten, als of de vitaliteit in de bevrozene deelen zich weder ontwikkeld had, met name over pijn in de voeten en teenen, vooral bij het aanraken, schreijende te klagen; later bekende hij dit tot verschuiving der kunstbewerking, waarvan hij opgemerkt had dat kwestie geweest was, gedaan te hebben. Dan weldra had die waan opgehouden te bestaan: de zieke deelen verminderden dagelijks in omvang, werden sappeloos, droogden al meer en meer uit, en kregen volmaakt het voorkomen van uitgedroogd gerookt vleesch; de huid was aan leder gelijk geworden, de voeten waren los in derzelve geleedingen geraakt, en lieten zich in eenen halven cirkel omdraaijen. De grenspaal der

versterving (*Gangraena sicca*) bevond zich aan het ondereinde van het vleesachtig gedeelte van den *Gastrocnemius*, dáár had zich « het tot hiertoe en niet verder», de ontstekings-cirkel (*Crena*) geplaatst. De bevrozing scheen tot in de beenderen doorgedrongen te zijn, en de redding dier deelen alzoo niet meer mogelijk zijnde, schoot tot behoud des levens, alléén de afzetting over, waartoe dan ook met bewilliging des lijders besloten werd.

Mijn ambtgenoot de kundige en vlugge Operateur Doctor Kerst, had de goedheid mij bij de kunstbewerking met zijnen raad en bijstand te ondersteunen, en het behaagt mij hier openlijk te zeggen, dat deze ondersteuning door mij op hoogen prijs gesteld was.

Ook de Stads-Geneesheer Doctor Barning verleende mij bij die gelegenheid zijne volijverige hulp.

Ik verrigtte dan op den 17^{en} Februarij 1838, de kunstbewerking, met het regterbeen aanvangende, naar de altoos doelmatige wijze van Petit (J. P.) of Cheselden met de cirkelsnede (1); en wel op de algemeen aangenomen uitgekozene plaats, (*lieu d'election*) vier

(1) Ik zeg Petit (J. P.) of Cheselden, dewijl de Franschen deze verbeterde wijze van amputeren, te verrigten door de door-
klieving der oppervlakkige en meer diep gelegene spieren in twee
tijden, (en deux temps) ter voorkoming van eene ontbloote of
kegelvormige stomp, aan den eerstgenoemden, terwijl de En-
gelschen haar aan den laatstgenoemden hebben toegeschreven; en
het alzoo onbeslist gebleven is, wie van deze beroemde Heelkun-
digen oorspronkelijk de uitvinder geweest zij. Overigens moet de
tijd nog leeren of de schuinsche snede (*Schrägschnitt*) van den
Hoogleraar in de Heelkunde Blasius te Halle, doelmatiger zij.

vingeren breed onder de *Tuberositas Ossis Tibiae*.

De bij de Rijdende Batterijen N°. 2 en N°. 10 dienende Officieren van Gezondheid der 3de Klasse, van Hout en Hoelen, de eerstgenoemde met het Tourniquet, de andere met de toestel-instrumenten belast geweest zijnde, bewezen mij onder de afzetting van dit lid, door hunne oplettendheid en goede hulp al die diensten, welke ik van hen verwacht had.

De afzetting van het linker been werd onmiddellijk daarna bewerkstelligd. Er bestond geene indicatie tot uitstel: des lijders krachten en morele gesteldheid hadden zich genoegzaam staande gehouden en moedig uitte hij de woorden: « was nu het andere been er ook maar af.” Het geringe bloedverlies onder en na de voorafgegane Operatie was van dien voordeeligen toestand dan ook eene voorname oorzaak, en hadden wij dit aan den bovengemelden Officier van Gezondheid van Hout, door zijne uitmuntende behandeling van het Tourniquet te danken. Ook deze afzetting liep zoo voordeelig en met dezelfde ijverige hulp af als de eerste; de lijder had zich buitengewoon wèl gehouden.

Ter verkrijging van eene opvolgende vereeniging der wonden, maakte men gebruik van een eenvoudig houdend verband; bestaande in het appliceren van een gevensterd met olijf-olie bestreken linnen kompres op de wondvlakten, hetwelk met eenig zacht pluksel ter opvulling der wonde overdekt werd, eene anderhalve vingerbreedte bandelet kleefpleister, van de binnen- naar de buitenzijde der stomp gaande ter bevestiging en eenigermate toenadering der wondlippen; voorts zacht pluksel met twee kompressen tonguetten kruisselings

daarover gelegd, en een windsel tot ondersteuning van het geheel.

Aanmerking. Aan deze eenvoudige en tevens doelmatige wijze van verbinding, heeft de soort van wollen muts van Fabricius Hildanus, de ossenblaas of de met zemelen opgevulden zak van Wiseman, het kruisgewijze windsel, de onderscheidene soorten van het capelines verband enz., welke de retractie der huid en spieren, in stede van te beletten bevorderden, de plaats ingeruimd. Zij maakt een deel van de meerdere volmaaktheid der hedendaagsche Heelkunde uit.

Er hebben geene toevallen hoegenaamd na de amputatie, en dus ook geene secundaire bloeding plaats gehad.

Weinige uren na het verband was hetzelfde met bloed doortrokken, doch van geen belang, en dus slechts uit de *Vasa Capillaria*, zoo als gewoonlijk bij het nalaten van den *Erethismus* der wonde waargenomen wordt.

Aanmerking. Daar de secundaire bloeding bij amputatiën zoo ligt des lijders leven in gevaar brengt, kan het alzoo niet genoeg aanbevolen worden, om tot den kleinsten slagader toe, waarvan wij ook bij deze gelegenheid het goed gevolg gezien hebben, te onderbinden.

Op den 4^{den} dag na de kunstbewerking is het verband vernieuwd geworden. Het afgewisselde was met eene wei-bloed-etterachtige stof, welke als naar gewoonte eenen eigenaardigen reuk en lijmachtige hoedanigheid had, doordrongen. De wonden zagen er gunstig uit.

Gedurende de eerste dagen na de operatie werd den lijder een spaarzame leefregel voorgeschreven, welke

bij den aanvang der verettering met eene meer voedende is verwisseld geworden.

Bijzonderheden welke bij de kunstbewerking, en zoo onder als na de behandeling waargenomen zijn, met daarmede in verband staande opmerkingen.

1°. Bij het onderscheppen van eene in de diepte teruggetrokken slagader, was men genoodzaakt een zenuwbundeltje mede te omvatten; bij de toehaling van het bindsel gaf de lijder schreeuwende zijne smart daarvan te kennen en trilde het geopereerde lid; dan een oogenblik daarna was en de smart en het trillen verdwenen, zoodat de onderbinding van zenuwen niet zoo gevaarlijk is als men vroeger meende.

2°. Door straalsgewijze begieting met koud water van het verbands-toestel, werd de pijn en ontsteking der wonden benevens de zwelling der omringende deelen met goed gevolg bestreden. Zoodra de lijder den indruk van het koud water gevoelde, gaf hij daar over zijne tevredenheid te kennen: het verfrischte hem en temperde zijne wondsmarten.

3°. De terugwerkingskoorts (*Febris Traumatico-Inflammatoria*) afhangende van de ontstekingsprikkeling, welke de wonde aan het gansche organismus mededeelt, en welke men gewoonlijk bij geamputeerden waarneemt, heeft bij onzen lijder hoegenaamd geene plaats gevonden.

4°. De wasbolletjes welke men tegen de bloeding der *Vasa-Nutrientia* genoodzaakt was in het beenmerg te voeren, hebben zich op den 9^{den} dag na de kunstbewerking ontlast: de reactie van het beenmerg, waardoor de uiteinden der *Tibia* met eene *plastische-fibro-*

gelatineuse stof zijn overdekt geworden, was tevens het uitstootend vermogen voor deze vreemde lichamen (1).

5°. In de derde week der behandeling klaagde de lijder over buikpijnen en had hij menigvuldigen stoelgang. Na de ontlasting van eenige ronde wormen (*Ascaris Lumbricoïdes*) en onder het gebruik van een verzachtend geneesmiddel verbeterde zulks. En van dit oogenblik af aan was zijne tong, welke steeds zoo voor als na de kunstbewerking, eene meer of min gastrische gesteldheid aangeduid had, zuiver geworden.

6°. Het vast blijven zitten van een der slagaderbindsels. In dat opzigt blijft men nog eene meerdere volmaking der Heelkunde bij het amputeren afwachten. In Frankrijk is men er reeds aandachtig op geweest, om eenen dunder zijden draad uit te denken van een weefsel dat voor vertering vatbaar is, ter vorming dier bindsels; dan of zulks tot eene goede uitkomst geleid heeft, is mij tot heden onbekend gebleven (2).

En welke is de oorzaak nu van die, den voortgang der genezing in den weg staande, dikwerf zoo langdurige vastblijving dezer bindsels?

Men wil dat dezelve in de medeomvatting eener niet gemakkelijk met eenen draad door te klievene *aponeuroso-tendineuse* zelfstandigheid bestaat. En mogt dit nu

(1) Dont le tissu vivant répugne l'existence. Bichat.

(2) Want de raad van Sabatier om met eene aan de punten stompe schaar, of met de bistourie door eene sleufsonde geleid, den knoop van het bindsel door te klieven, is niet gemakkelijk ten uitvoer te brengen, en om het gevaar van bloeding niet wel te ondernemen.

zoo zijn, (ten minste geene andere oorzaak is mij bekend), dan zou dit, welligt door met eenen strik, — waarvan het eene draadeinde, waarmede de strik naar willekeur losgetrokken, en de draad naar buiten gehaald kan worden, tot herkenning rood gekleurd is, zie figuur 1, — te onderbinden, kunnen vermeden worden. (1)

De figuur 2 toont aan, hoe dezelve van het pincet om de slagader moet geschoven worden; namelijk: met naar boven plaatsing van het gekleurde draadeinde in de ronde opening (A) van den strik, welke daarna door in eene tegenovergestelde rigting aan het ongekleurde draadeinde (B) en de lis (C) te trekken, toegehaald wordt.

Nu zal het wel van zelve spreken, dat bij het gebruik maken van dien strik, het herkenningsdraadeinde, — waarvan, in plaats van te kleuren, ook het langste of het kortste draadeinde van den strik tot herkenning kan gemaakt worden, — zorgvuldig voor het onvoorzigtig daaraan trekken, moet bewaard blijven.

(1) Het is mij aangenaam te zien, dat de geachte inzender van deze belangrijke waarneming met mij eene zelfde gedachte heeft gehad betrekkelijk de aanwending van eenen even gelijken *strik* tot de *toebinding van doorgesnedene slagaderen* als ik heb aangegeven voor de *hechting van dwarsche darmwonden*. Immers hebben wij hetzelfde doel beoogd, namelijk: omzonder doorsnijding den strik los te maken en den draad weg te nemen, (zie mijne *Operative Heelkunde*, 2°. deel pag. 30 en plaat XII, fig. 11, Amst. 1836, 2de druk). Wij hopen dat dit zinrijk voorstel door onze kunstgenooten, die in de gelegenheid zijn de gedane proefnemingen te kunnen verwezenlijken, mag worden in aanwending gebracht. Wij zullen immer bereid zijn den uitslag er van tot verdere bekendmaking in ons Tijdschrift op te nemen. v. O.

Fig. 2

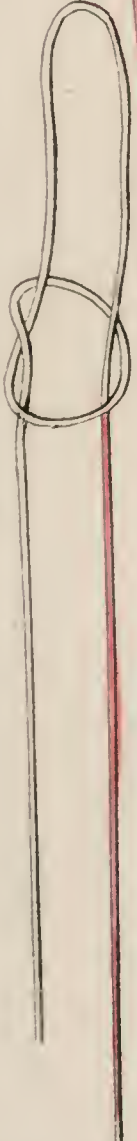

Fig. 1

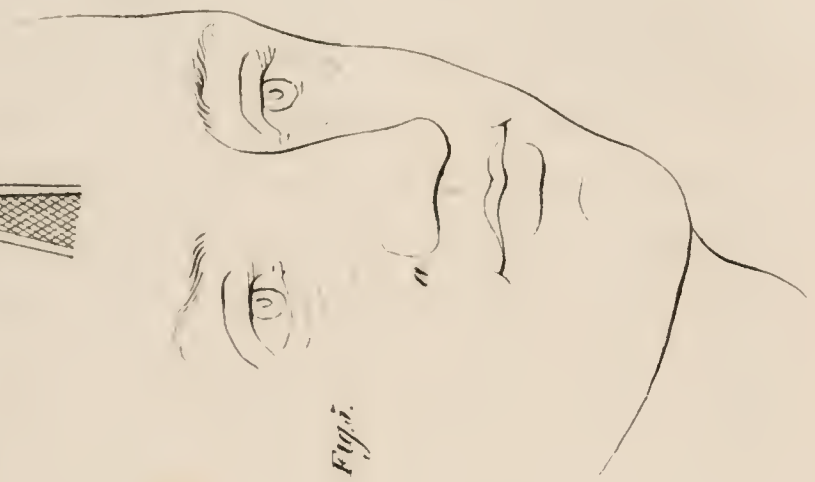

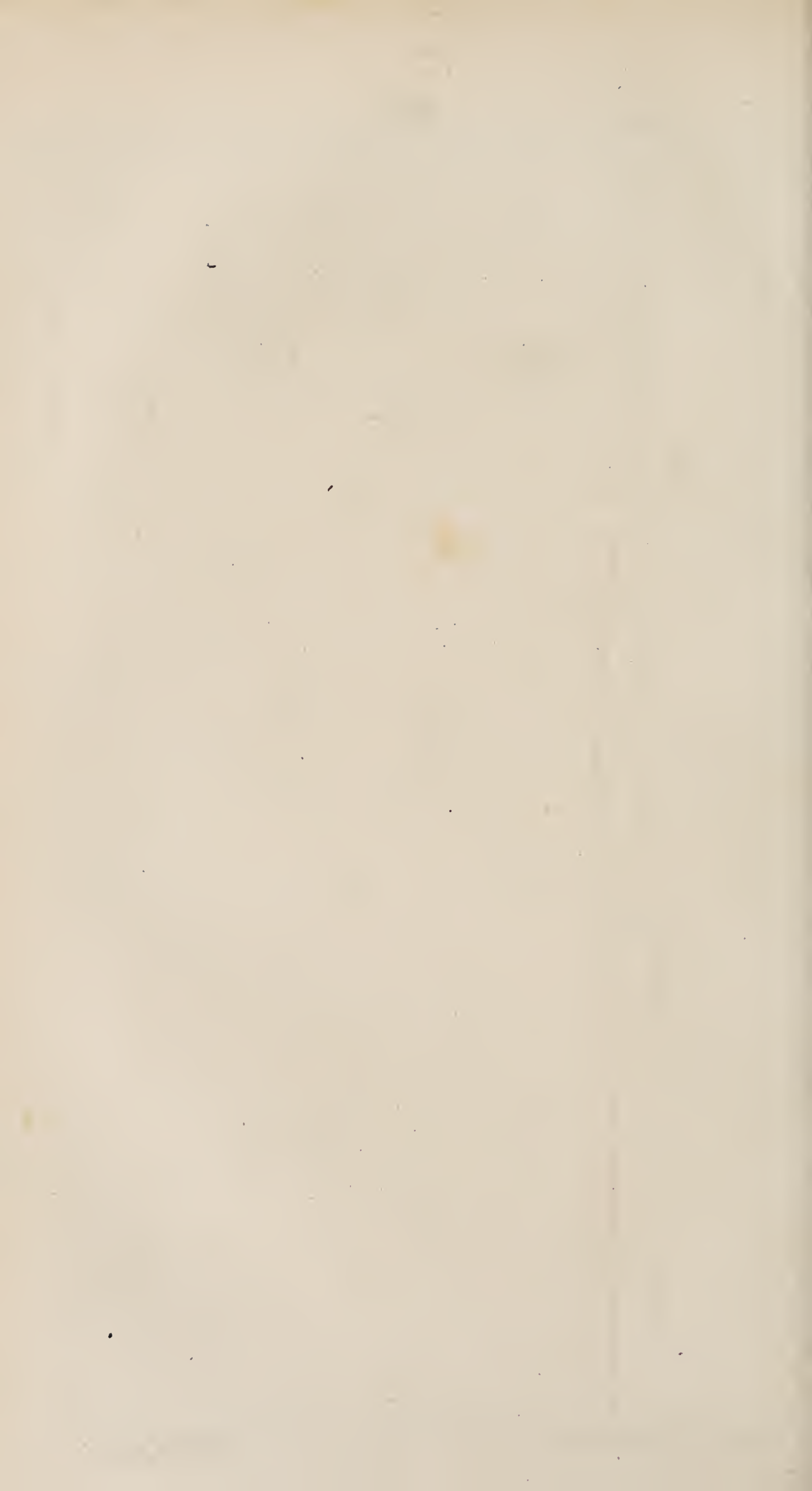
Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

De schade van het in de wonde achterblijvende lisje van den strik, gedurende den tijd, welke tot de toesluiting der slagader vereischt wordt, zou, dunkt mij, door het latere voordeel wel opgewogen worden.

Maar zou men genoeg op denzelfven kunnen vertrouwen? Tot het beantwoorden dezer zwaarigheidsvraag, heb ik eene vliezige buis van vrij grooten omvang, sterk tegen den om dezelve gelegden strik aan, met water herhaaldelijk doen opspuiten, en dit, met het water door de hand tegen den strik matig aan te persen, doen afwisselen; dan dezelve is vastgebleven.

Bij het sterk persen echter van het water met de hand tegen den strik verschoof hij, ging hij los; doch dit was ook het geval bij dezelfde proefneming met den enkelen knoop, waarvan onder vele anderen, de bekende Heelkundige Doctoren van Onsenoort en Kerst bij de slagaderonderbinding gebruik maken, en welken wij ook bij deze gelegenheid met het beste gevolg gebezigd hebben. De dubbelde knoop bleef tegen die persing stand houden.

Bij eene tweede proefneming evenwel op eene vliezige buis van minder omvang, echter grooter dan dien van de grootste slagader, is de strik tegen de sterkste persing, waardoor zelfs de buis op twee plaatsen berstte, bestand gebleven. Met den enkelen knoop was dit, bij deze proefneming, hetzelfde geval.

Volgens deze proefnemingen derhalve, zouden wij tot eene gelijke kracht van beiden, strik en knoop mogen besluiten. Ik durf echter niet beslissen of dezelve ter opruiming van bovengenoemde zwaarigheid voldoende genoeg zijn, en moet zulks alzoo aan een verder on-

derzoek, wanneer dit van belang genoeg geacht wordt, overlaten.

7°. Bij de ingetredene verettering en vleeschgroeiing, beproefde men de wondlippen eenigzins, door eene vernieuwde pleister-bandelet, nader tot malkander te brengen, dan dit had geen goed gevolg: door de daarvoor veroorzaakte drukking op het uiteinde der *Tibia*, vooral aan de regter stomp, was de huid ontstoken, losgeraakt en teruggetrokken, terwijl de goede hoedanigheid des etters verminderd was.

Dit deed mij besluiten om voortaan zachtelijk, zonder drukking en omtrent à plat te verbinden, en het windsel tegen de retractie van het kniegewricht naar het uiteinde van de stomp gaande, aan te leggen (1). En deze handelwijze was het, welke ten eenemale aan het doel beantwoordde; alles kwam in de gewenschte orde terug en zonder verdere hindernissen gingen de wonden dagelijks een eind nader, onder eene opgeruimde gemoedsgesteldheid en voortdurende gezondheid des lijders tot derzelve genezing, welke in zes weken tijds als voltooid kon beschouwd worden.

De goede uitkomst der opvolgende vereeniging in het onderhavig geval, mag als een nieuw voorbeeld bij de duizend anderen ter navolging en, zoo als wij meenen, om derzelve meerdere zekerheid als de verkieslijkste beschouwd worden.

De uitkomsten van 640 gedane amputatiën, (zie het

(1) De Engelschen gebruiken hiertoe het Flanel, omdat hetzelfde, bij eventuele zwelling meer meêgevend, rekbaarder, dan het linnen is.

Nederlandsch Lancet, N°. 8, bladz. 326) waar de schaal voor de opvolgende tegen de onmiddellijke of vroegere vereeniging met eene meerderheid van vier ten honderd gespaarde lijdens overslaat, pleiten dan ook voor dezelve. (1)

Ook heeft de Heer Dr. Kerst mij verzekerd, zich altoos het beste, bij zijne menigvuldig verrigte afzettingen, met de opvolgende vereeniging bevonden te hebben.

De nadeelen, zegt men, van deze vereeniging, zijn: het minder gemakkelijk en minder spoedig verbinden, het meer langdurige der behandeling en de kegelvormigheid van de stomp.

Wat nu het laatstgenoemde nadeel aangaat, zoo kan hetzelfde genoegzaam, zooals bij deze afzettingen op nieuw gebleken is, door het behoorlijk losmaken der huid en het sparen der zachte deelen, benevens het aanleggen van het, de retractie tegengaand, windsel, vermeden worden.

Maar zijn dit nadeelen welke, in betrekking tot het

(1) In Italie, (behalve te Rome) echter, (zie in het Cahier van December 1837 der *Encyclographie*. — *Fragment d'un voyage médical en Italie, par Petrequin, M. D. etc.*) is de onmiddellijke vereeniging algemeen aangenomen. Dan het blijkt niet, of zulks op eene statistieke vergelijking gegrond is, waarvan toch, naar ons inzien, de voorkeur behoorde af te hangen.

Het is te wenschen dat de bovenaangehaalde vergelijking zal bijdragen tot meerdere navolging, dewijl dit in de Praxis-Chirurgica, zoo ik meen, ruim zoo veel nut stichten kan, als het Statistieke der Praxis-Medica, welker grondslagen menigvuldiger en dien ten gevolge oneindig meer gecompliceerd en alzoo minder zeker zijn.

gevaar van des lijders leven, met die der onmiddellijke vereeniging kunnen vergeleken worden? Om de volgende redenen gelooven wij van neen: bij de laatstgenoemde vereeniging is altoos een hoogere graad van ontsteking der wondvlakte aanwezig, en wel ten gevolge der door het verband veroorzaakte knelling van de zachte deelen en drukking derzelve op de beeneinden, staande daarmede in verband de vochtsverzameling op den bodem der wonde, waardoor zoo ligtelijk de verergering dier ontsteking, met al derzelve zoo plaatselijke (*Abscessus*, *Reglutinatio-Cutis*, *Strangulatio*, *Gangraena*, *Caries*, enz.) als, door het vermogen des medegevoels voortgebragte, algemeene gevolgen (1), veroorzaakt wordt.

Vooraf is het ontstaan van ettergezwellen na de onmiddellijke vereeniging vrij menigvuldig; wij zullen daarvan slechts één enkel voornaam voorbeeld, door J. Cloquet medegedeeld, aanhalen: »Een beroemd Fransch Heelkundige amputeerde bij een' gekwetste, na den veldslag van Toulouse, in het jaar 1814, de hand in het gewricht; om het epidemisch heerschen der hospitaal-versterving vereenigde men onmiddelijk de wondvlakte, en weldra zag men twee en twintig ettergezwellen, zoo aan den voor- als onderarm, elkander opvolgen.» Het is dan ook om deze reden dat Beclard

(1) Toutes les excitations de l'organisme s'harmonisent entre elles, vibrent à l'unisson dans l'état pathologique comme dans l'état physiologique. Toutes les actions organiques, l'expérience la prouve, sont suivies des réactions ou retentissemens, soit éloignées; dans la vie tout est sympathie, tout concourt à produire un ensemble parfait.

aangeraden heeft, om bij deze soort van amputatiën de vereeniging niet te beproeven, dan nadat alvorens de verettering en vleeschgroeiing ingetreden is.

Om al het boven aangevoerde meenen wij te mogen herhalen, dat wij aan de middelijke boven de onmiddelijke vereeniging de voorkeur gegeven hebben.

Daar er echter weinige regels zonder uitzondering bestaan, kan ingeval van het aanwezig zijn van hospitaalversterving, de onmiddelijke boven de middelijke of opvolgende vereeniging aangewezen zijn.

De geamputeerde, die in de plaats zijner geboorte weder is opgenomen, is, na het laatste bij mij ontvangen berigt, steeds welvarende gebleven.

In de maand November des voorleden jaars kwam hij mij bezoeken, over niets klagende en zeer gezond zijnde. Zijne beenstellen had hij eenige duimen korter laten maken, waardoor hij, digter bij den grond zijnde, vrij vlug, door krukken ondersteund, had leeren loopen. Een der slagader-bindsels hetwelk in de regter stomp, bij zijn vertrek op den 11^{den} Mei 1838 uit het huis van arrest, nog vast was blijven zitten, was nog, negen maanden na de kunstbewerking, met uitvloeijing van eenig vocht aanwezig. De stompen hadden een middelpuntig, rond, van een vijfstuiversstukje grootte, vast likteeken, hetwelk van de als eene beurs geplooide huid omgeven was.

CLINISCHE LES OVER DE VOORNAAMSTE GEDAANTEN
ONDER WELKE DE GESCHOTEN WONDEN ZICH
VOORDOEN.

Door den Hoogleeraar *R O U X*,
Chirurgijn en Chef van het *Hôtel Dieu* te Parijs.

De lichamen die door de ontploffing van het buskruid worden voortgedreven, kunnen tot min of meer zware kneuzingen, zonder de weefsels te verscheuren, aanleiding geven; Dit is hetwelk door de werking van doode kogels, dat is te zeggen, die op het einde van hunnen loop eerst raken, of die niet dan ligtelijk de oppervlakte des ligchaams in eene schuinsche rigting treffen, wordt te weeg gebragt. Maar in de meeste gevallen verscheuren zij de zachte deelen, waaruit dan wonden ontstaan, die tot algemeen karakter hebben, min of meer in eene verschillende uitgestrektheid en graden gekneusd te zijn, en hetgeen tot *gangraena* stijgen kan. Deze storingen doen zich min of meer verre af gevoelen zelfs op deelen die niet onmiddelijk door het kwetsend ligchaam geraakt zijn, in eenen omtrek van verschillende dikte en zijn als de oorzaken van ontstekingachtige toevallen te beschouwen, die deze wonden vergezellen, welke dikwerf zeer gewigtig zijn.

Nimmer behoudt het kwetsend ligchaam, hoedanig ook de graad van snelheid zijn moge waarmede hetzelfde voortgevoerd wordt, op het oogenblik van zijne uitwerking op de gekwetste deelen genoegzame warmtestof om eene branding van de deelen, met welke hetzelfde in aanraking komt, zooals men voorheen heeft willen veronderstellen, te weeg te brengen, en deze dwaling,

waaromtrent de tijd heeft regt gedaan, vindt heden geen krediet meer dan bij het gemeen.

De kwetsingen door kogels veroorzaakt (de eenigste welke wij heden beoogen en waarmede wij ons bijzonderlijk moeten bezig houden), kunnen volgens onze wijze van zien, in 4 klassen gerangschikt worden, naar de gedaante welke zij vertoonen; deze zijn de volgende:

1. Min of meer uitgestrekte kneuzing zonder scheiding des geheels.
2. Scheiding des geheels met verlies van zelfstandigheid.
3. Kanaalswijze wond met eene opening.
4. Wond bij wijze van een kanaal twee openingen hebbende.

De wonden van de eerste categorie zijn meer het gevolg van kanonkogels en biscuijens dan wel van geweerkogels. Het is daarom niet gezegd, dat deze laatste soms daartoe geene gelegenheid kunnen geven; integendeel, de laatste omstandigheden hebben ons een voorbeeld getoond bij een' Jongeling die slechts vijf of zes dagen onder onze behandeling gebleven is, welke eene kneuzing van dezen aard aanbod, in het buitenste gedeelte van de linker-bovenbuikstreek.

Deze kneuzingen zijn soms hevig; zoodanig zelfs, dat zij in koud vuur overgaan, en de gewone uitgang na het uitvallen der korsten is eene wond. Maar deze kneuzingen zijn des te gevaarlijker wanneer zij de uitwerking zijn van een' kanonkogel. Het is hier de plaats eene dwaling te bestrijden, welke een zeker krediet had tot aan een tijdstip dat niet verre van ons verwijderd is: wij bedoelen de wind- of luchtschoten.

Men heeft sedert langen tijd opgemerkt, dat in zekere gevallen van inwendige storingen deze dikwerf zoo gevaarlijk zijn, dat zij den dood te weeg brengen zonder dat eenigerhande waarneembare kwetsing van de huid bestaat. Deze daadzaken vonden hare opheldering in de kneuzende werking, medegedeeld aan de luchtdeeltjes (*molecules*), door den voorbijgang van den kogel. Latere waarnemingen echter hebben getoond, dat de drukking der lucht nooit zoo sterk is om dit uitwerksel voort te brengen, en dat deze uitlegging eene dwaling was.

Inderdaad de storingen, voorheen aan de drukking der lucht toegeschreven, zijn altijd het gevolg van de onmiddellijke werking van den kogel aan de oppervlakte des ligchaams, en de veerkracht van de wanden der buik- en borstholten, welke voor eene aanmerkelijke inwaartsbuiging vatbaar zijn, verklaart ons waarom, in gevallen van dezen aard, de werktuigen in deze holten bevat, aanmerkelijk genoeg kunnen worden aangedaan, dat er de dood een gevolg van is.

In dit geval kan de dood zelfs plaats hebben, zonder dat de graad van hevigheid der organische storingen kan worden verklaard; doch alsdan moet men dezelve toeschrijven aan den algemeenen en aanmerkelijken schok welken het geheel gestel heeft ondervonden, ten minste zal men het stellige van deze oorzaak niet weigeren aan te nemen voor die gevallen, waar de kneuzing als eenigste en uitsluitende kwetsing op eenig deel bestaat, zonder dat de plaatselijke storingen aanmerkelijk zijn. Het is inderdaad aan den *torpor* als gevolg van eene hevige schudding die plotselijk eene noodlottige verandering in het geheele organisme te weeg brengt, dat de

dood veelmalen kan worden toegeschreven. Wij gelooven echter niet, zooals vele militaire Heelkundigen, dat de *Torpor* in alle gevallen, alhoewel in verschillende graden kan bestaan.

De *Torpor* heeft vooral plaats, wanneer het geweld van den kogel eene scheiding des geheels in de beenderen heeft te weeg gebragt. Men heeft opgemerkt, dat hij zich veelvuldiger vertoont bij voorwerpen, die tijdens hunne kwetsing in eenen regten stand des ligchaams waren, gevolgelijk meer bij den infanterist dan bij den kavalerist; vooral wanneer de met beenbreuk te zamengestelde wond aan de onderste ledematen bestaat. Men begrijpt ligtelijk dat in deze gevallen de beenige hefboomen van deze deelen eensdeels vastelijk op den grond geplaatst zijn, en anderdeels door de zwaarte des ligchaams en door het vermogen der spieren meerderen tegenstand aan het kwetsend werktuig hebben moeten bieden, hetwelk door eene genoegzame snelheid bezield is om de hinderpalen te overwinnen, die in deszelfs weg gelegen zijn, om aan deze deelen eene schudding mede te deelen, geevenredigd aan den tegenstand, welken zij daaraan hebben moeten overstellen.

De wonden in de tweede categorie, namelijk die, welke bestaan in eene scheiding des geheels met verlies van zelfstandigheid, zijn meer voortgebragt door geweerkogels, biscaijens dan door kanonkogels. De geweerkogels dringen, uit hoofde van derzelfver kleinheid, gemakkelijker door de weefsels henen.

Die van de derde categorie (de kanaalswijze wonden met ééne opening) en die der vierde (met twee openingen,) worden ook door dezelfde soort van kwetsende lig-

chamen voortgebracht, ofschoon een kanonkogel ook den romp kan doorboren en eene wond doen ontstaan van de vierde categorie. Maar daar de wanorde hieruit voortspruitende buiten het bereik der kunst is, zoo moeten wij dezelve met stilzwijgen voorbijgaan.

Ziedaar dan de vier hoofdklassen waarin de geschoten wonden gerangschikt kunnen worden; zullen wij noodig hebben er bij te voegen, dat dezelve een groot verschil, ten aanzien van derzelve gedaante, zitplaats, aard der weefsels en organen, welke aangedaan zijn, kunnen aanbieden?

Een algemeen karakter der wonden welke ons thans bezig houden, en hetgeen wij verzuimd hebben te vermelden, is, dat zij dikwerf vergezeld zijn van den hoogsten graad van vernietiging, en daardoor altijd gevolgd worden van eenen aanmerkelijken graad van ontsteking; vandaar dan ook de bijzondere aanwijzingen tot hare genezing. Bijna nooit vorderen zij de onmiddellijke vereeniging: ofschoon echter dit niet altijd striktelijk het geval is. Somschijnt deze aangewezen, en kan men dezelve met eenige kans op goed gevolg beproeven; inzonderheid in die gevallen, wanneer deze wonden de voorwaarden bezitten van die, welke door een snijdend werktuig zijn te weeggebracht; gelijk wij, in gevallen van beproeving tot zelfmoord, door middel van een pistool in den mond afgeschoten, de verscheuringen der wangen en lippen door de eerste intentie hebben vereenigd. Wij hebben in de Jaarboeken der kunst gevallen aangegeven, waarin wij gelukkig geslaagd zijn. Het is waar dat in deze omstandigheden de scheidingen des geheels het gevolg waren van de

plotselijke uitzetting van het ontvlamd buskruid en van de lucht; evenwel hadden de randen van deze wonden voor een groot gedeelte het karakter van die, welke door een oorlogswapen waren te weegebragt.

Het is dan niet stellig waar, dat de methode der onmiddelijke vereeniging nimmer aanwendbaar is bij scheidingen des geheels, die door de uitbarsting van het buskruid zijn te weegebragt.

(*Gazette des Hopitaux.*)

AANMERKELIJKE VEROUDERDE ONTSTEKING VAN HET
GEWRICHT DER HAND, DOOR DE AANWENDING VAN
HET *NITRAS ARGENTI FUSI* HERSTELD,

DOOR

J. J. DE GRUSON,

Genees- en Heelkundige te Goedereede.

In de maand April 1837 werd ik geraadpleegd door eene dienstmaagd, genaamd Geertje den E.... oud 18 jaren, van een bloedrijk temperament, welke sints haar geboorte geene ziekte gekend had. In den jare 1836 bij de behandeling der wasch verwrong zij het gewricht der linker voorhand op eene geweldadige wijze, zoodat zij hare werkzaamheden onmogelijk konde verrigten, en soms zelfs onbekwaam was om eenigerhande beweging met de hand ten uitvoer te brengen; gediensstige en hulpvaardige vrienden boden haar de genezende hand door haar hunnen raad te geven, bestaande in het smeren met vette, randsche en prikkelende zelfstandigheden, waarvan de hulpvaardige kwakzalverij eene *legio* bij de

hand heeft, en bovenal de aanwending van een hambeen; — nog werd haar aanbevolen om eenen lederen riem, met een' gesp voorzien, stijf rondom de geleding te voeren enz.; wonder is het, dat onder deze ondoelmatige handelwijze het gebrek niet verergerd is.

Tot welken graad van aandoening het beleedigde gewricht verder gestegen is, of welke toevallen het vergezeld hebben, is mij onbekend; doch toen ik het aangedane deel het eerst zag (den 11^{en} April des eerstgemelden jaars) nam ik de volgende kenteekenen en toevallen aan hetzelfde waar. De kleur, huid en temperatuur van het gewricht zeer verhoogd; de bewegingen, zooals de buiging en uitstrekking, de voor- en achteroverkanteling, waren zonder de hevigste pijn te veroorzaken, bijna onmogelijk; de pijn welke zich in de diepte en ook in den omtrek der geleding bepaalde, vermeerderde bij de aanraking en de beproevingen daartoe; het deel was gezwollen en vermeerderd in omvang; een onbedachtzaam aangrijpen van de lijdende door de gezonde hand, zelfs ook bij nacht, die veelal rusteloos door pijnen afgebroken doorgebracht werd, vermeerderde deze aanmerkelijk. Bij het onderzoek des gebreks bespeurde men in de diepte eene golvende beweging, even als of er vocht aanwezig was, ook had het geheel een deegachtig aanvoelen; gedurende den dag was er geene beweging van koorts te bespeuren, doch wel des nachts bij den verhoogden warmtegraad des deels en des ligchaams, als wanneer dan ook de pijnen zeer hevig waren. De ware oorzaken van alle die verschijnselen bestonden naar mijn inzien, in eene ondoelmatige behandeling, waardoor de ontsteking van het gewricht onderhouden en in eenen chronischen

toestand verplaatst was; doch voornamelijk door eenen val, welken zij op het lijdend deel gedaan had, was te weeggebracht (en dat wel ten tijde vóórdat mijne hulp werd ingeroepen), waardoor alle de toevallen waren verhoogd geworden.

Dat in dit diepe chronische gebrek de sijnoviaal vliezen en banden der geleding, ook mogelijk de geleidingskraakbeenderen in eenen ontstekingsstoestand verkeerden, leed hier geen twijfel: ik stelde 20 *herudines* rondom het lijdende deel met ruime nabloeding, daarna de *fomentatio Schmukkeri*, stellige rust van het lijdende deel, en na de in het werkstelling van dit geneesplan en eene gepaste diëet, liet het zich aanzien dat dit gebrek eerlang eene gelukkige oplossing zoude beloven; dan, hoe veel malen ziet de Arts zijne hoop en verwachting niet verijdelde, wanneer op goede en veel belovende uitzigten een verbeterde staat van lijden en toevallen plaats vindt en de lijder alsdan verklaart hetzelfde geheel aan de goede natuur te willen overlaten, daar hem het geneesplan te langwijlig toeschijnt; niet bedenkende dat de natuur of in hare werking ondersteund, of welligt beteugeld moet worden, en dat bij diepe gebreken van het gewricht, zooals het onderhavige, vooral eene langdurige en volgehoudene behandeling vereischt wordt.

Ruim negen maanden nadat zij van onder mijne behandeling was gegaan, (in welken tusschentijd ik van het gebrek niets vernomen had) viel zij bij het ijsvermaak andermaal op denzelfden arm, en wel in eene uitgestrekte rigting, waardoor de zwaartekracht van haar welgevoed ligchaam op het alstoen nog lijdende deel

nederkwam; eene ondragelijke pijn met alle de hiervoren beschreven verschijnselen, vertoonden zich in eenen hoogst verergden toestand; de geleiding der hand scheen nu als het ware geheel *geanchyloseerd*, hetwelk zeker door den val en de daardoor beleedigde ziekelijke en voor prikkel hoogst vatbare gewrichtsdeelen veroorzaakt was.

Terstond werden 16 *Herudines* met onderhouden nabloeding, strikte diëet, volslagen rust, aanwending van gestampt ijs met *Murias ammoniae* aangewend, waarop vermindering van ontsteking en pijn dadelijk volgde.

Den volgenden dag andermaal 16 bloedzuigers met nabloeding, dezelfde heelkundige behandeling.

Vier dagen daarna 12 bloedzuigers onder voortdurende leiding van het ontstekingwerende geneesplan; — na deze behandeling werden alle toevallen en pijnen dragelijker, uitgenomen bij het beproeven van de minste beweging, wanneer zij zich in eenen hoogen graad vertoonden; de uitzetting der gewrichtseinden waren niet alleen voelbaar, maar zelfs zeer zichtbaar; indien men met de hand eene ligte beweging maakte, en op het aangedane deel een *Sthetoscop* plaatste, konde men door het gehoor een stroef geluid onderkennen, en volgens de uitdrukking der lijderes was het gevoel bij de beweging die men met de hand maakte, of twee verroeste ijzeren plaatjes over elkander henen wrijvende, bewogen werden.

Acht dagen na de laatste aangewende bloedontlasting moest ik dezelve herhalen, dewijl ik vermoedde dat de ontstekingstoestand verhoogd was; althans zeker was het, dat de pijnen vermeerderd waren: naderhand bezigde

ik een mengsel van *Acet. scillit.* met *Murias Ammoniae*, als omslag; des avonds naar bed gaande inwrijving met *Ungt. Hydrarg.* en *Ol. Hyosciam. nig.* Verder drop- en stortbaden enz.; doch alle mijne pogingen hadden geene verbetering des gebreks aangebragt.

Ik had het onuitsprekelijk genoeg van door het Nederlandsch Lancet, 7° aflevering, eersten jaargang, bekend te worden met de wijze van aanwending van het *Nitr. argenti fus.* des Heeren Higgenbottom.

Op welke voordeelige wijze dit middel in diepzittende ontstekingen werkzaam konde zijn, welke door andere bekende middelen niet te beteugelen waren, wilde ik in dit geval beproeven. Ik besloot dus tot die manier van aanwending welke mij naar den aard des gebreks gewijzigd toescheen. Ik was verlangend te zien op hoedanig eene wijze het salpetzuur zilver in dit chronisch en diepzittend gewrichtsgebrek, zijn oplosbaar en ontstekingwerend vermogen zoude uitoefenen. Doch ten volle vertrouwend op de gedane waarnemingen, stelde ik deze handelwijze in het werk bij dit aanmerkelijk gebrek, hetgeen door hevige en chronische ontsteking met schijnbare ontaarding der gewrichtsdeelen vergezeld ging.

Den 6^{den} Maart loste ik tien grein *Nitras argent. fus.* in twee once gedistilleerd water op; van deze oplossing verbruikte ik eens daags een half once, waarin ik het dubbel gevouwen stuk linnen, (de lengte van ruim den omvang van het deel hebbende, terwijl de breedte twee duim had), liet doorweken, dit om het deel bevestigde, en bezigde de aangegeven hoeveelheid in vier dagen, zonder daarvan noch de blaasvormige

huid noch iets anders schadelijks te ontwaren, dan eene ligte brandkorst. Met vermindering van de hiervoren gemelde toevallen was het een voordeelig resultaat.

Den 10^{den} vermeerderde ik de voormelde gift van *Nitr. argent. fus.* met nog twee greinen, hetwelk de brandkorst vergrootte, maar geene blaasvorming voortbragt. Het eenigste toeval hetwelk ik door die aanwending heb zien ontstaan, was eene ligte zwellings en ontsteking der *Vasa Lymphatica*, beginnende van het lijdende deel en die naar de bogt van den voorarm tot onder den oksel, onder de gedaante eener lange roode streep opklom; eene lichte aanraking met de *Nitras argent. fus.* welke voor de lijderees eenigzins gevoelig was, deed dit verschijnsel in twee dagen verdwijnen.

Den 15^{den} herhaalde ik de aanwending van het middel, met die gelukkige uitkomst, dat de lijderees 14 dagen na de aanwending er van, in welken tijd ik 34 grein van het salpeterzuur zilver verbruikt had, volkomen van dit diepzittend en voor het bestaan der hand hoogst gevaarlijk gebrek, hersteld is.

Tot nakuur heb ik haar nog een' tijd lang laten voortgaan met de inwrijving van het hier boven omschreven *Liniment*. Daar zij thans alle hare vorige werkzaamheden weder hervat heeft, en alle bewegingen van het gewricht zich volkomen hersteld hebben, ben ik overtuigd van de goede uitkomst van dit middel en kan de aanwending er van onbepaald aanprijzen. Genoegdoenende en snel was de uitwerking na de aanwending; als door een wenk weken alle toevallen van ontsteking; de *abnormale* toestand des deels verminderde

trapswijze en de vrije beweging kwam opvolgenderwijze terug.

Moge deze waarneming aansporen tot verdere proeven met dit geneesmiddel, met even gelukkige uitkomst, dan hadden wij het genoeg van in het *Nitras Argent.* eenen waarborg te vinden ter bestrijding van het zoo bedroevend gebrek der gewrichten, door J. N. Rust zoo meesterlijk beschreven; al was het dan maar in het eerste tijdperk, dan kon de menschheid zich gelukkig achten van het droevig lijden der *Arthrocaec* bevrijd te zijn, ten minste in zijne gevolgen.

WAARNEMING VAN AANMERKELIJKE MET HAAR BEGROEIDE MOEDERVLEKKEN (*NAEVI MATERNI PILARIS*),
OVER DE GEHEELE OPPERVLAKTE DES LIGCHAAMS
VERSPREID.

DOOR

A. G. VAN ONSENOORT.

Veel verschil treft men aan bij de schrijvers over de huidziekten, betrekkelijk den aard, de gedaante en daarvan afhangende benaming van de moedervlekken. De een wil daarmee te kennen geven alle kleurverandering der huid die van den gezonden toestand afwijkt; anderen wederom dezelve alleenlijk toegepast hebben op dezulken welke met het vaatstelsel in verband staan, (*naevi vasculares*); weder anderen willen slechts daar onder verstaan hebben zoodanige vlekken, welke alleenlijk het weefsel der huid aandoen, (*naevi pigmentarii*).

Onder deze laatsten willen wij rangschikken de waarneming welke mededeeling wij hier laten volgen en

waarvan het getrouwe afbeeldsel op Pl. 2 hiernevens gevoegd is.

A. B....., oud 14 jaar, klein van gestalte, van een phlegmatisch gestel, geboren te Utrecht, van gezonde ouders, die meerdere kinderen gehad hebben zonder aan hetzelfde gebrek onderhevig te zijn, heeft de ziekten der kinderjaren, pokken, mazelen en roodvonk gehad, welke geregeld zijn afgeloopen; is zeer gezond, doch heeft de huid als overzaaid met minder of meerdere groote donker bruine en zwarte boven de huid verheven vlekken, die met donsachtig haar begroeid zijn, verschillende gedaante hebben en ten aanzien van de kleur en verspreiding, eenig onderscheid aanbieden, hetgeen met het oog slechts op de afbeelding te werpen, aldra kan worden ontwaard.

Zonder de oorzaken te kunnen aangeven van dit aanmerkelijk gebrek, (waarin de schrijvers gewoonlijk zich verdiepen en tot het bijna fabelachtige overhellen), kan de moeder van dezen jongeling geene andere herinneringen aangeven, dan dat zij vele slapelooze nachten heeft ondervonden gedurende hare zwangerschap; en op onze vraag of aan haar ook gedurende dien toestand eenige bijzondere omstandigheden waren overkomen, b. v. schrik, als anderzins, waaraan zij het ontstaan van dit gebrek vermoedelijk zouden kunnen toeschrijven, heeft zij ontkennend geantwoord.

Het zoude bijna overbodig zijn, betrekkelijk dit gebrek, (dewijl het afbeeldsel eene genoegzame opheldering deswege aanbiedt,) nopens den aard, de dikte, kleur, vorm enz. in eene bijzondere beschrijving te treden, aangezien het meest overal hetzelfde is. Evenwel zijn hierop eenige uitzonderingen aan te geven, welke

Fig 1

Fig 3

Fig 2

Fig 4

Fig 5

het beste kunnen worden vermeld volgens de anatomische plaatsing der deelen, namelijk van het hoofd tot de voeten.

Het hoofd. Het harig gedeelte is vrij gebleven, doch in het aangezigt zijn een groot getal vlekken verspreid die in grootte van een speldeknop tot een hoenderei verschillen, (welk laatste, volgens getuigenis der moeder, aan het zamenvloeijen zijn toe te schrijven, hetwelk door de ontwikkeling of den groei opvolgenderwijze is te weeg gebracht), en elk afzonderlijk met korter of langer haar begroeid zijn; een derzelve boven het binnengedeelte der regter-wenkbraauw geplaatst, is aan deszelfs buitendeel witter in kleur dan de overigen: dit is veroorzaakt door eene verzwering ten gevolge van eenen val op dezelve; evenwel heeft deze verzwering het haar op de vlek geplaatst niet weggenomen, hetwelk even goed is blijven bestaan. Twee groote vlekken zijn voor de ooren geplaatst; de linker is meest door het hoofdhaar bedekt en hooger gelegen; de regter daalt tot aan de onderkaak en is dik met witachtig lang haar, even als dat van den gewonen bakkebaard, bezet, 't welk zich reeds van het tweede jaar zijner geboorte ontwikkeld heeft. Onder het linker oog bevindt zich eene bruine halve-maanswijze vlek, welke naar het oor zich uitstrekt, en minder met haar is bewassen, welligt door de veelvuldige wrijving der hand over het aangezigt. Overigens zijn er een aantal over het voorhoofd, de wangen en kin verspreid, met meerdere versooning ten aanzien van den neus en geheele ontbreking aan het oog.

De hals. Van het harig gedeelte van het hoofd strekt zich de vlek uit, en is vooral aan het linker achtergedeelte dikker met haar bewassen, en verspreidt

zich te zamenlooperwijze tot aan het onderste gedeelte der lenden, langs den geheelen linker-arm en rechter-schouder; in deze uitgestrektheid bevinden zich eenige bultachtige verhevenheden, bij wijze van zakken, welke op het aanvoelen ledig zijn. De grootste er van, die eene blaauwachtige kleur heeft, is geplaatst aan de tusschenruimte van den ruggegraad en binnenrand van het regter schouderblad: sommigen hebben eene bleekere kleur, en zijn dun met kort haar bewassen. De kleur der huid aan het voor- bovenste gedeelte van den hals, inzonderheid onder de kin is natuurlijk, doch zet zich de verspreiding der vlek aan de linkerzijde voort naar:

De borst, tot bijna aan den rand en in de rigting der onware ribben en het boogswijze kraakbeen hier en daar eenige wittere plekken, welligt sporen van de kinderpokken; ook deze zijn niet met haar begroeid, evenmin als de tepels der borsten.

Op den rug heeft de huid het aanzien van haai- of robbenvel, zonder evenwel de ruwheid er van te bezitten, en is overal met hetzelfde donsachtige haar begroeid.

De vereeniging van de voor- en achterdeelen der vlek, is aan de linkerzijde onder den oksel heengaande, volkomen. Aan de regterzijde maakt zij beneden eene afscheiding met die der billen, gekenmerkt door eene wittere kleur van de huid.

De buik is natuurlijk, alhoewel geelder van kleur; echter hier en daar eenige mindere of grootere vlekken over dezelve verspreid; een derzelve is langwerpig van gedaante en bevindt zich aan de linkerzijde van den penis; het *scrotum* is geheel vrij.

Aan *de bovenste ledematen* daalt de vlek van de regterzijde van den hals en opperschouder over den regter-schouder henen, binnenwaarts, en verliest zich op de hoogte van de driepuntige armspier (*deltoïdes*), stoffeert weder het regter- en achterste gedeelte van het regter elleboogsgewricht, terwijl het voorste binnengedeelte van den arm natuurlijk blijft, even als de handpalm; doch aan het buitenonderste gedeelte van den arm vertoont er zich weder eene: ook aan de buitenzijde over den rug der regterhand bevindt zich eene vlek, welke vele ronzingen of plooiën aanbiedt, en welker huid, die veel heeft van *ichthyosis* zich laat opligten; de vlek neemt ook een gedeelte van den ringvinger en pink in; het overige gedeelte der vingeren, heeft eene natuurlijke kleur, ook de handpalm is van vlekken bevrijd.

De linkerarm, die veel magerder is als de regter, is in deszelfs geheele uitgestrektheid gevlekt, en heeft het aanzien van een slangenvel, en is de huid zoodanig los rondom de onderliggende deelen der hand en vingeren, dat dezelve gemakkelijk den dubbelden omtrek dezer deelen bedekken konde. De kleur der handpalm is bijna natuurlijk, echter iets zwarter dan de regter en bobbelachtig.

Het voorste, onderste en buitenste gedeelte van de deijen is geheellijk gevlekt; het midden voorste gedeelte is wederom normaal en heeft eene wit-geelachtige kleur.

De beenen zijn op gelijke doch verspreidenderwijze gevlekt; de grootste en bijna rondgaande vlek is rondom het regterbeen op de hoogte der kuit. Aan *het linkerbeen* zijn er een paar aanmerkelijke op de scheenen. Aan den voet vindt men eenige sporen van vlekken, waarschijnlijk afgesleten door het dragen van klompen. —

Op den linker middelsten teen echter is eene kleine haarachtige vlek; de voetzolen zijn daar mede verspreiderwijze overzaaid zonder behaard te zijn; op de nagels zijn er geene aanwezig.

WAARNEMING EENER ETTERBORST (*EMPHYEMA*), EIGENLEIDIGE ONTLASTING DER STOF, EN GENEZING DOOR INWENDIGE VERSTERKENDE MIDDELEN,

MEDEGEDEELD DOOR

L. VAN PEENE,

*Med. Doct. enz. te Koewacht, in het 5^e Distrikt
Provincie Zeeland.*

De persoon van Janssens, werkman, oud 20 jaar, wonende te St. Laurent, werd eenigen tijd geleden door eene borstaandoening bevallen, waarvoor hij door verschillende Artsen behandeld is, edoch zonder goed gevolg. Op den 2^{en} Februarij dezes jaars, stelde hij zich onder mijne behandeling, en bevond ik hem in den navolgenden toestand: aanmerkelijke graad van magerheid, diarrhæa, veelvuldige hoest met uitwerping van etter, hektische koorts, nachtzweet, drie openingen in het borstbeen aan deszelfs bovenste gedeelte, kort bij de vasthechtingen van de groote borst- en borstsleutelbeenstepelspiere, door dewelke een *litre* stof zich ontlastte in de 24 uren.

Aangezien den aanmerkelijken vermageringstoestand van den lijder en de groote uitwerping van etter door de bestaande openingen in het borstbeen en door den mond, beschouwde ik het geval als bijna wanhopende;

maar daar de jaarboeken der kunst verschillende voorbeelden opleveren van genezing van gevallen, welke men boven alle hulpmiddelen der kunst vermeende te zijn, wanneer namelijk de natuur in hare werkingen ondersteund wordt door eene versterkende en aanhoudende geneeswijze, zoo verloor ik alle hoop deswege niet, en schreef tot dat einde aan den jongen lijder eenen voedenden leefregel voor, terwijl ik hem het navolgende toediende:

R. Pulv. gross. Cort. Peruv. rub. unc. j.

Coq. aq. font. ad Col. unc. vj.

adde.

Extr. cort. peruv. dr. j.

Syrup. c. aurant. unc. j.

S. Een spijslepel vol alle uur te nemen, waarmede tot den 4^{den} Maart is volgehouden.

Onder deze behandeling vermeerderden de krachten van den lijder; doch de uitvloed van etterachtige stof door de bestaande openingen, bleef steeds in de aangegevene hoeveelheid aanhouden. Ik staakte de toediening der middelen, terwijl intusschen de lijder met de voedende levenswijze voortging.

Den 21^{en} Maart stelde ik aan het bovenvermelde afkooksel der kina, de gelei van de ijslandsche mos in de plaats, met bijvoeging van het *Extr. hyosciam.* en *mell. alb.*, waarmede hij aanhield tot den 7^{en} April j.l. terwijl ik intusschen een fontanel op den regter-arm geplaatst had, die in eenen goeden staat van verettering gehouden werd. Gedurende deze behandeling stegen de krachten van den lijder, de pols verhief zich, werd kalmer en geregelder, de diarrhoea verminderde, zoodat

ik mij aan de hoop den lijder te zullen genezen, meer begon vast te houden, te meer, dewijl de afscheiding en uitwerping des etters ook minder begon te worden.

Van laatstgemeld tijdstip tot op den 3° Mei ging alles steeds in den besten weg der genezing voort. Alle toevallen die in den beginne zoo zorgelijk waren, verdwenen langzamerhand; het nachtzweet en de diarrhoea verminderden van dag tot dag, en de genezing naderde, dewelke eindelijk in de eerste dagen van Junij plaats had. De openingen hebben zich langzamerhand gesloten en de lijder kan thans zijne werkzaamheden weder uitoefenen als voorheen.

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

WAARNEMING VAN EEN KNALBLAASJE IN DE VOORSTE OOGKAMER OP EENE GEWELDADIGE WIJZE INGEDRONGEN, EN DRIE MAANDEN NA HET VOORVAL UITGEHAALD.

MEDEGEDEELD DOOR

Doctor A. LAURENT,

Te Frasnes-Lez-Mariembourg.

Thomas Martelleur, in eene herberg te Bru-ly de Pesche, in den hoek van den haard zittende, zoo kwam het een der aanwezigen in de gedachten om een knalblaasje of beursje (*Capsule fulminante*) aan het einde eener laadstok te bevestigen en in de vlam der kaars te voeren; de ontploffing had dadelijk plaats en de knalblaas werd met groote kracht tegen zijn regter oog gedreven, en hij zelf door den slag ter aarde

geworpen, terwijl hij te gelijkertijd eene hevige scherpe pijn ontwaarde, dewelke tot op den volgenden dag verminderenderwijze afnam, doch knagende en van tijd tot tijd met scheuten vergezeld, bleef bestaan.

Verschillende geneeskundige hulp werd ingeroepen, welke zich bepaalde tot de aanwending van plaatselijke bloedontlastingen en koud water, afleidende middelen, den leefregel, plaatselijke wasschingen en spaansche vliegen; des niettegenstaande bleef het gekwetste oog zeer pijnlijk, brandend, rood, tranend en gevoelig voor het licht.

Onderscheidene handelingen welke hiervan uitvloeiden, en meestal ten doel hadden, om de ontsteking te bestrijden of de wonde te genezen, waren in het werk gesteld, doch zonder eenig goed gevolg, toen de lijder zich onder de behandeling stelde van de Heeren Laurent en Cunier, die het oog in den navolgenden toestand vonden:

Op den 2^{den} Januarij 1839. Het regter oog was ontstoken, het meeste doorschijnbaar gebleven gedeelte van de *Cornea* veroorloofde den bovensten omtrek van de *Iris* te kunnen waarnemen; de twee onderste deelen van den regenboog waren door de verduistering van het horenvlies bedekt en onzichtbaar, even als de dieperliggende deelen van het oog. Door het likteeken der *Cornea* henen, bespeurde de Heer Cunier een roodgeelachtig plat ongelijkvormig ligchaam, hetwelk beschouwd werd als een gedeelte van het knalblaasje dat in het oog gedreven was, hetwelk door het onderzoek met het vergrootglas bewaarheid werd (indroppeling

van eene oplossing van het *Extr. Bellad.* gr. vj. et *Aq. Rosar.* unc. ij. en inwrijving van het *Ung. Hydrarg. c. Camph.* unc. j—gr. x.), waardoor alle toevallen verminderden en men duidelijk het vreemde ligchaam dat tusschen de wondlippen naar buiten wilde dringen, konde bespeuren.

Uit gebrek van een doelmatig instrument (de dubbelde *Keratotome* van Carron du Villards) (1), de uithaling van het vreemde ligchaam uitgesteld zijnde, besloot men eindelijk hieraan te voldoen door andere werktuigen te bezigen. De Heer Cunier verrigtte de operatie. De lijder werd in de stelling van de operatie voor de *Cataract* geplaatst, en het bovenste ooglid door den ooglidophouder van Pelli er bevestigd, terwijl de operateur het onderste benedenwaarts hield en gewapend met het *Cataractmes* van Beer, wilde hij de snede bovenwaarts verrigten, toen bij het eerste aanraken het likteeken berstte, en het waterachtige vocht zich ontlaste, en daardoor alle doorboring met het mes verijdelde, dewelke dan ook werd nagelaten, waarop een lang smal pincet genomen werd, waarmede hij het zichtbare gedeelte van het knalbeursje vatte; maar het pincet slipte van het koperachtige deel af hetwelk verdween; vervolgens beproefde hij door de wond der *Cornea* het vreemde ligchaam te vatten, hetgeen herhaalde malen mislukte; totdat eindelijk zijne pogingen met gewenscht gevolg bekroond werden, doordien hij

(1) Zie mijne *Geschiedenis der Oogheekunde* pag. 60 Utrecht 1838, en *Operatiye Heekunde* 3^e, Deel 1^e St. pag. 60, Amsterd. 1836, 2^e Druk.

een gedeelte van het koper ligchaam buitenwaarts voerde; doch de opening om hetzelfde door te laten, niet ruim genoeg zijnde, zoo besloot men op staanden voet dezelve te vergrooten, (hetwelk de Heer Laurent met het mes van Scarpa verrigtte, doordien de Heer Cunier de oogleden en het vreemd ligchaam stevig met het pincet bevestigd hield, en niet konde loslaten,) waarop hij het wiggelender wijze vrijmaakte en uithaalde, hetwelk bevonden werd nog in zijn geheel, doch in deszelfs lengte, bij wijze van eene V geopend te zijn. De basis van het onoplosbaar ligchaam was naar den regenboog, en een der takken in de bestaande opening in de *Cornea* en de andere leunde tegen de *membrana Descemeti* aan, waarop het oog dadelijk werd gereinigd, en met een doelmatig verband voorzien.

De toevallen, hetzij door het aanwezen van het vreemd ligchaam, hetzij door de beproeving tot uithaling, en die welke gewoonlijk de operatie opvolgen, te weeg gebracht, zijn langzaam verminderd onder eene doelmatige behandeling, en is deze gewigtige operatie, waarvan geen voorbeeld bestaat, op eene geschikte wijze en door gepaste behandeling tot een goed einde gebracht, ofschoon het oog in deszelfs vorm en werkingen, in het vervolg zeer geleden heeft.

De Heer Cunier besluit deze waarneming met eenige anderen van gelijken aard, zoo aan den Heer Stievenart te Mons, als aan hem zelve voorgekomen, doch dewelke alle tot oogmerk hebben zijne in het onderhavige geval gehoudene handelwijze te staven, en het spoedig uithalen van vreemde lichamen uit het binnenste van het oog te bewerkstelligen, en het instrument

van Carron du Villards te Parijs, als de meeste voordeelen aanbiedende, om tot een goed gevolg te leiden, daartoe aan te bevelen.

(*Getrokken uit les Annales d'Oculistique et Gynecologie N°. 21 et 22.*)

III. ORTHOPÆDIE

KLINISCHE LES OVER DE ZIJDELINGSCH KROMMING
VAN DE RUGGEGRAAT, EN HET MEERDER VOOR-
KOMEN ER VAN AAN DE REGTER DAN AAN
DE LINKERZIJDE.

DOOR

F. H A L E T H O M S O N,

*Assistent Chirurgijn bij het Westmunster Hospitaal
te Londen.*

—○—

Wij hebben onlangs gesproken over de krommingen van de ruggegraat van ziekte in de wervelkolom zelve ontstaan. Ik zal thans uwe aandacht vestigen op de zijdelingsche kromming, welke met geene ziekelijke gesteldheid in verband staat. Het is een onderwerp wel uwer aandacht waardig, dewijl gij bevinden zult, dat deze kromming het meest voorkomt bij vrouwelijke voorwerpen in de hooge en middelbare klassen der maatschappij.

Vroeger heb ik aangegeven, dat ik in mijne bijzondere praktijk waargenomen had, dat van 263 gevallen van dit wanstal er 240 tot de regter zijdelingsche kromming behoorden; slechtst 12 tot die der linker, en

11 waren er betrokken tot de achterwaartsche kromming, bekend onder den naam van bogchel. Deze gevallen bij de vrouwelijke sekse waren in verhouding van 95 tot 100: terwijl bij de arbeidende klasse de verhouding nagenoeg gelijk was; hetwelk aantoont dat het verschil van sekse niet waarborgt tegen het grooter overwigt bij de vrouwen. Onderscheidene theorien zijn aangegeven geworden, ten einde de oorzaken te vinden van de zijdelingsche kromming der ruggegraat, welke onder de vrouwelijke sekse zoo buiten verhouding ontstaat, en heeft men sedert de laatste jaren pogingen in het werk gesteld, om de zijdelingsche krommingen bij voorkeur naar de regter zijde te verklaren in dit verhoudend overwigt, als wij vermeld hebben. Voor zoo verre als ik in staat ben geweest, het onderwerp te beschouwen, zoo hecht ik slechts weinig belang aan de theoriën, betreffende de zijdelingsche kromming niet vergezeld van ziekte, die door de verschillende oude schrijvers zijn aangevoerd; want ik geloof dat bijna alle de meeningen in de verschillende anatomische en heelkundige werken vermeld, zoo wel *vóór* en onmiddelijk *na* den leeftijd van Pott, meer doelen op die krommingen, van *Caries* of van *Scrophulosis* ontstaande, dan op die welke wij thans zoo veelvuldig ontmoeten, en men zijdelingsche krommingen noemt.

Het gebrek heeft men zoo dikwerf verondersteld af te hangen van dien toestand der constitutie, aan dewelke Glisson het eerste den naam van *Rachitis* gaf. Het schijnt mij echter niet toe dat dezelve in verband staat of afhankelijk is, hetzij van de verweeking der kraakbeenderen, welke men zoo zeer in *Rachitieke* kinderen aan-

treft, of wel van verweeking der beenderen (*mollities ossium*) of beensponsgezwel (*osteo-sarcosis*) bij bejaarden, en ik vertrouw in de meeste gevallen, dat er niet de geringste afwijking bestaat in den vorm van de wervelkolom, welke men gewoonlijk in de beide klassen van ziekte aantreft die ik vermeld heb. Zijdewaartsche krommingen schijnen mij toe grootendeels niet in verband te staan met de algemeene kromming der beenderen, die men in de *Rachitis* ontmoet, of van den breekbaren toestand van verweeking der beenderen voort te spruiten; en als men in aanmerking neemt dat deze kromming zelden vroeger begint dan vóór het negende jaar des ouderdoms, en dat de Engelsche ziekte in het algemeen eerst ontstaat tusschen het 2° en 5° jaar: zoo kunnen wij de bijzondere pathologische daadzaak gereedelijk verklaren, dat wanstal van het bekken zeldzaam wordt gevonden, voort te spruiten van de zijdelingsche kromming van de wervelkolom.

Wij vinden dus dat Engelsche ziekte en verweeking der beenderen door verschillende aanmerkelijke ligchamelijke storingen worden voorafgegaan, hetgeen zeldzaam het geval is bij krommingen uit algemeene oorzaken voortspruitende. Men kan tevens de opmerking maken, dat *Diathesis scrophulosa* zoozeer in verband staande met *Rachitis* bij kinderen, en de verweeking der beenderen in volwassenen, in geenen deele een noodzakelijk of veelvuldig plaatsgrijpend vergezeller is van de zijdelingsche kromming, en ik ken geene grootere dwaling dan zich te verbeelden dat deze soort van wanstal der ruggegraat eene noodzakelijke voorbeschiktheid aanduidt tot kropklie-rige gesteldheid. De vraag of constitutionele oorzaken

aanleiding geven tot zijdelingsche kromming (zoo veelvuldig in de vrouwelijke sekse in den hoogen stand der maatschappij bestaande) kan mijns bedunkens beantwoord worden door de daadzaak: dat ofschoon deze constitutionele oorzaken meer de overhand hebben bij den behoeftigen stand dan bij den rijkdom, wij vinden echter dat de eerste vergelijkenderwijze bevrijd zijn van deze soort van kromming. Het moet u toeschijnen dat er eenigerhande algemeene oorzaak bestaat, welke tot het veelvuldiger voorkomen van de zijdelingsche kromming der regterzijde dan die der linker aanleiding geeft. Glisson en andere nieuwe schrijvers gelooven dat de regtsche kromming afhangt van de zijden van de wervelen die ongelijk gevoed zijn, zoo dat eene zijde spoediger groei heeft dan de andere; en hieraan heeft men ook de bijzonderheid van den omloop des bloeds, of de rigting der groote slagader in de borstholte als de oorzaak dezer kromming toegeschreven. Het moet echter klaarblijkelijk zijn, door de kennis die wij bezitten van de uitstekende volmaking van het menschelijk ligchaam, dat geenerhande schikking van deszelfs bewerktuiging eene bron van zwakte en ziekte kan opleveren.

(Het vervolg hierna.)

(The Lancet.)

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

SYPHILITISCHE ZWEREN (*ULCERA SYPHILITICA*, *SYPHILIDES*) MET WAARNEMINGEN GESTAAFD.

DOOR

Dr. S N A B I L I É.

*Med. Doctor en Chirurgijn-Majoor van het Militair
Hospitaal, enz. enz. te Breda.*

(*Vervolg van pag. 311. 1°. Jaargang.*)

De syphilitische zweren aan de oogleden hebben wij meermalen waargenomen, en vooral bij lijdens die door algemeene syphilis aangetast en aan eene regelmatige kwikkuur onderworpen waren geweest. Eenige nieuwere ophthalmologen Lawrence, Carron du Villards enz. beschouwen het ontstaan van deze zweren meerendeels te moeten toeschrijven, door dat het *virus syphiliticum* bij voorkeur het huidweefsel en de slijmvliezen aandoet, en deze weefsels zijn ook de voornaamste zamenstellende der oogleden.

De zitplaats dezer verzwering is meestal het slijmvlies, hetwelk de binnenste oppervlakte der oogleden bekleedt. Deze ziekelijke aandoening is hoogst zelden primitief, daarentegen gewoonlijk secundair.

Deze zweren van verschillende grootte en kleur, doen zich gewoonlijk voor onder den vorm van eene graauwachtige donkerroode verzwering, met ongelijke randen en bloederige punten voorzien, veelal met eenen rooden ontstoken kring omgeven, waardoor dan de lijdens pijnlijk en onrustig zijn, en dikwijls de omringende deelen (het bindvlies, de traanwegen en zelfs de wang) aandoen.

Zij zijn meermalen het gevolg van andere voorafgegane oogontstekingen, alhoewel wij deze altijd primitief zonder voorafgegane ophthalmie hebben waargenomen, en gepaard met venerischen huiduitslag (*syphilides. eczema rubrum.*) zich meerendeels tot het aangezicht en het voorhoofd bepalende, (*corona veneris*), de scherpe afgescheiden wordende etterachtige stof doet de oogharen (*cilia*) aan elkander kleven en met korsten bezetten, en wanneer deze afvallen, worden deze ongelijke soms harde eeltachtige kleine of grootere zweertjes op den kraakbeenigen rand der oogleden meer zichtbaar.

Deze zweren zijn somtijds zoo kwaadaardig, dat zij niet alleen het slijmvlies en de huid, maar zelfs den kraakbeenigen rand der oogleden aandoen en volkomen het aanzien hebben van etterende chankezweren (*chancres*,) die zich op de roede voordoen. Ook ontstaan zij soms primitief op het bindvlies gepaard met eene hevige *conjunctivitis*, en laten meermalen belangrijke ontaardingden op de oogleden na.

Het is tevens van belang deze syphilitische zweren aan de oogleden niet met aandoeningen dezer deelen, zoo als eigenaardige zweren, kankerachtige zweren als anderzins te verwarren.

De Genees-Heelkundige behandeling tegen deze venerische aandoeningen is genoegzaam dezelfde als voor de syphilitische iritis is opgegeven (1). *Mercurialia*, en vooral de *Mercur. subl. corros. cum opio*, vervolgens *decocta lignor.* het *decoct.* Zittmann. etc. gepaard met eenen goeden spaarzamen eetregel (diëet),

(1) Zie Nederl. Lancet 1ste Jaargang pag. 164 en volgende.

en warme verhouding, moeten de hoofdkuur uitmaken; als plaatselijke hulpmiddelen hebben wij met het beste gevolg het *ungt. Hydrargyrum cum. vin. opii aromat.*, of wel het *ungt. ophthalmic. rubrum. cum. opio* aangewend (1); dikwijls waren afleidende middelen (*revulsiva*), als bloedige koppen en spaanschevliegen in den nek, warme voet- en beenbaden met mostaardmeel be- deeld, en *drastica: calomel cum pulv. rad. rhei. pulv. rad. jalapp.* (gr. vi—unc. 1.) *pro dosi* noodig: in eenige gevallen moesten wij de overblijvende ongelijke verhevene en verharde punten bij deze zweren op de randen der oogleden, en met goed succes met de *nitras. argent. fus.* in substantie lichtelijk cauteriseren of aanstippen.

Wij zullen ook van deze syphilitische aandoeningen uit onze hospitaal praxis een paar waarnemingen tot staving mededeelen.

Eerste Waarneming.

De Jager Cornelis S., oud 25 jaren, dienende bij het 2° Bataillon Jagers, van eene sterke en tamelijk gezonde ligchaamsgesteldheid en zonder blijk- bare ligchaamsgebreken, had vroeger meermalen zoo- wel aan primaire, als secundaire syphilis geleden: hij werd den 1 November 1838 in ons hospitaal opgeno- men, lijdende reeds sedert eenige dagen aan *conjunc-*

(1) R. Mercur. praecip. rubr. gr. ii.—viii.

Axung. porc. recent. dr. i.

Vini opii aromat. gr. X—XX.

M. f. exact. ungt. ophthalm.

S. 2 malen daags ter grootte van eene kleine erwte, de oogleden mede in te wrijven.

tivitis amborum oculorum, waarbij zich thans verouderde, pijnlijke ongelijke, roode zweertjes op de randen der onderste oogleden paarden; de *conjunctivae* waren rood en ingespoten, de opgezette kliertjes van Meiboom en de vermelde zweertjes aan de buiten- en binnenranden der oogleden scheidde eene scherpe ichoreuse etterachtige stof af; vele oogharen waren uitgevallen en andere met graauwachtige bruine korsten bezet, waaronder dus etter te voorschijn kwam. Deze lijder klaagde daarenboven over eene hevige diepzittende pijn, die zich vooral tegen den nacht boven de wenkbrauwen en de slaapstreek verhief: de aangedane deelen werden vooreerst met laauwe *infus. herb. alth.* afgewasschen en gereinigd — en *laxantia* toegediend, spaarzame diët en warm verhouden, vervolgens de *pilul. ex Merc. subl. corr. cum opio* toegediend (1), de gezuiverde zweertjes werden 3 malen daags met het *Ungt. hydrarg. c. opio* (dr. iij — v. op. dr. ß) ingesmeerd. 2 doses van deze pillen en *Ungt. hydrarg. dr. v.* zijn met het beste gevolg gebruikt. Vervolgens 8 dagen een *decoct. rad. sassapar.* met eenen meer voedenden leefregel, zoodanig dat hij reeds den 20^{en} December het Hospitaal geheel hersteld konde verlaten.

Tweede Waarneming.

Jacob P., Kanonnier bij het Bataillon Vrijwillige Artilleristen, oud 23 jaren, van een beliososanguinisch temperament en gezond ligchaamsgestel, reeds meermalen aan syphilitische aandoeningen geleden, en nog onlangs voor secundaire syphilis aan eene re-

(1) Zie voorschrift Nederl. Lancet 1ste Jaargang pag. 165.

gelmatige kwikkuur onderworpen geweest; den 5^{en} Maart 1833 in ons hospitaal opgenomen aan eene syphilitische huidziekte, zich vooral aan het voorhoofd (*corona veneris*), en het aangezicht bepalende; aan het onderste linker ooglid konde men tevens langs den geheelen kraakbeenigen rand onderscheidene ongelijke, pijnlijke, roode en graauwachtige zweren, met verdikte korsten bezet, en waardoor de oogharen aan elkander gekleefd waren, waarnemen, eene scherpe stinkende ichoreuse stof afscheidende. Hij had vooral tegen den avond en des nachts hevige diepe pijnen boven de wenkbrauwen en de voorhoofds-streek (*dolores osteocopi*), het bindvlies zeer rood en opgespoten, tranenvloed en lichtschuwheid. Emollierende pappen en omslagen deden weldra deze korsten afvallen, en nadat hij een paar dagen *purgantia* gebruikt had, werden de meergemelde pillen *ex. merc. sublim. corros. cum opio*, met een warm verhouden en eenen spaarzamen leefregel voorgescreven, uitwendig de zweren met *ungt. hydrarg.* dr. iv. *vini opii arom.* dr. j. 3 malen daags ter grootte van eene erwt ingesmeerd. 2 doses van deze *pilul. mercuriales* zijn verbruikt; de syphilides aan het voorhoofd zijn genoegzaam verdwenen, de zweren op het ooglid meerendeels genezen, daar de meer verhevene punten met den *lapis infern. in substantie* 3 malen werden gecauteriseerd met zoodanig gevolg, dat hij, na nog 14 dagen *dect. rad. sarsaparil.* en eene meer voedzame en versterkende dieet gebruikt te hebben, den 10^{en} Mei geheel hersteld en in staat om zijne dienst te kunnen waarnemen, het hospitaal heeft verlaten.

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

NIEUWE WIJZE OM DE NEUSVORMING (*RHINO-PLASTIEK*) TE BEWERKSTELLIGEN (1)

door Doctor *MÜTTER*, in Noord-America.

MEDEGEDEELD DOOR

H. S. MICHAËLIS,

Med. Doct. te Berlijn.

Daar in dit Tijdschrift (2) alles wordt verzameld wat voor de wezenlijke volmaking der door C. von Graefe weder in het leven teruggeroepene neusvorming in het bijzonder, en voor de organische herstelling van verlorene ligchaamsdeelen in het algemeen wordt verrigt, zoo deel ik hier eene methode van neusvorming mede die van de tot hiertoe gebezigde opereermethoden in eenig opzicht afwijkt.

Een overigens gezond man, 28 jaren oud, van een bloedrijk gestel, had een aanzienlijk gedeelte van zijn regter neusvleugel verloren. Het verlies van zelfstandigheid bedroeg $\frac{1}{2}$ duim van boven naar beneden en ongeveer $\frac{3}{4}$ duim dwars gemeten. De randen van deze opening waren dun en calleus, en het aangrenzende celwijdweefsel was, in eenen omtrek van 2—3 lijnen, bleeker en vaster dan in den gezonden toestand. Het neuschot, de neusbeenderen en het *membranium Schnei-*

(1) Getrokken uit the American Journal of the medical sciences, 1838.

(2) Journal der Chirurgie und Augen-Heilkunde von C. F. von Graefe u. Ph. von Walther, Bd. XXVII, heft 4, waaruit dit getrokken is.

deri hadden geen letsel bekomen. Op verscheidene plaatsen van het aangezigt, waren in de huid kleine liktekens, als gevolgen eener vroegere ontsteking. De spraak van den lijder was, door het verlies van zelfstandigheid van de regter helft van den neus zeer onduidelijk en onaangenaam, en hij verlangde daarom zeer vurig zich aan eene operatie te onderwerpen, ten einde van zijn lijden te worden verlost. Dr. Mütter ondernam dezelve den 6^{en} October 1837 op de volgende wijze: Hij maakte met eene smalle bistorie, eenige lijnen boven het likteken, aan den rand der opening, eene insnijding van drie lijnen diep, die echter niet tot op het been doordrong (zie Pl. 1 fig. a). Van de onderste punt dezer snede voerde hij eene tweede insnijding horizontaal naar buiten, ongeveer een' duim lang, (zie fig. 1. b.) en praepareerde daardoor, de door de beide insnijdingen gevormde lappen, van de daaronder liggende beenderen los. Hij onderbond eenige slagaders, die daarbij werden doorgesneden; daarna maakte hij eene derde snede door middel eener rechte schaar, van den bovensten hoek der eerste insnijding, tot aan de punt van den neus (zie fig. 1. c). Dit gedeelte der operatie werd met de schaar verrigt, omdat genoemde rand der opening grootendeels vrij lag. Het driehoekig stuk van het likteken, hetwelk tusschen den bovensten hoek der eerste en derde insnijding lag, werd met de scalpel geëxstirpeerd, en vervolgens de scherpe rand van het onderste gedeelte der opening weggesneden. Na het stillen der bloeding bragt Mütter den rand der eerste insnijding nader aan de tweede, en vereenigde beide door vier naaldhechtingen en smalle reepen hechtpleis-

ter, die hij tusschen de eersten legde (zie fig. 4.) Het overtrekken van den huidlap had zonder moeite plaats, daar het onderhuidsche celwijsweefsel der wangen zeer rekbaar was. In het nieuwgevormde neusgat bragt Mütter eenen kleinen prop zacht pluksel met olij bestreken, deels om aan hetzelfde eenen beteren vorm te geven, deels om eene adhaesie tusschen den huidlap en de raauwe vlakke onder denzelfen voort te brengen.

Na volbragte operatie, die zekerlijk lang duurde en pijnlijk was, werd de lijder te bed gebragt en hem 30 droppelen *opium tinctuur* gegeven.

Ten gevolge der zamentrekking van den huidlap nam het neusmiddelschot eene rigting naar deze zijde; welken wanstal Mütter zocht weg te nemen, door de huid tusschen de basis van den lap en de wang met eene smalle historie, van binnen uit, ter lengte van 3—4 lijnen van een te scheiden. Tevens bragt hij eenen grooteren prop in het neusgat (zie fig. 4. d.), legde eene breede strook hechtpleister van de punt van den neus schuins over de wang der gezonde zijde, en bevestigde dezelve onder het oor, om het neusmiddelschot zoo veel mogelijk naar deze zijde heen te voeren.

De breede hechtpleisterstrook echter moest spoedig worden weggenomen, dewijl zij ontsteking aan de huid veroorzaakte; ook droeg zij weinig bij om aan het neusmiddelschot eene regte rigting te geven. De linnenprop werd van tijd tot tijd grooter gemaakt, om het neusgat behoorlijk te verwijden en eenen beteren vorm te geven.

Op het einde der zesde week na de operatie doorsneed Mütter met eene smalle scalpel de huid, ter

diepte van drie lijnen, aan de basis van den lap half cirkelvormig, om aan den rand den vorm van eene gewone neusvleugel te geven. Ook werd door deze insnijding de door de spanning van den huidlap ontstane gevuldheid der wangen weggenomen, gelijk ook aan het neusmiddelschot eene betere rigting werd gegeven. Opdat de wondvlakten zich niet weder zouden vereenigen, werd een strookje linnen, in olij gedoopt, tusschen de vlakten der snede gelegd en in dezen toestand gehouden door middel van eene hechtpleisterstrook, die van de punt van den neus zich uitstreckte tot over de wang van de gezonde zijde.

Toen het verband op den derden dag werd afgenomen waren de randen der insnijding bijna *gecicatriseerd* en reeds afgerond. Het verband werd dagelijks geheel op dezelfde wijze vernieuwd totdat de neus op het einde der achtste week, den vorm had aangenomen, gelijk hij zich vertoont op Pl. 1. fig. 5. a.

Door de zamentrekking der granulatien rondde de rand van den lap zich af, en het likteeken, hetwelk bij het vereenigingspunt der eerste en derde insnijding, in den beginne bijna op den rug van den neus lag, was naar de wang getrokken. Hierdoor ontstond op die plaats eene diepte, welke eene eigenaardige uitdrukking aan het gezicht geeft. Wanneer dit niet gevolgd was, zou zich eene inwaartsbuiging hebben gevormd van den rug van den neus tot aan de wang. Aan het einde der negende week werd de lijder van verdere behandeling ontslagen, en bij zijn vertrek bemerkte men, behalve eene kleine scheeve rigting van het neusmiddelschot, geene misstelling, en ook deze was slechts bij

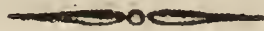
bij een naauwkeurig onderzoek van den neus merkbaar. Waarschijnlijk zal deze afwijking van den vorm in het vervolg nog verdwijnen, wanneer het celwijsweefsel der wang zijne oorspronkelijke elasticiteit zal weder bekomen.

Het nieuwgevormde neusgat was bijna van dezelfde grootte en opening als het normale, en de aangevoegde huidlap had geheel en al de kleur der huid van het aangezigt, en was daarbij zoo stevig dat de lijder zich behoorlijk den neus konde snuiten. Ook had de stem, na de genezing, haren gewonen klank weder aangenomen.

De hier beschreven nieuwe wijze van neusvorming verdient, in het gegeven geval, boven alle tot nog toe gebruikelijke wijzen te worden voorgetrokken. Bij andere wanstalligheden heeft men dezelve reeds zeer lang aangewend; zoo voegde b. v. Alliot een stukje gezonde huid in eene kleine pijpzweer van den mannelijken pisweg. Reeds vroeger had Chopart, en na hem hebben von Gråefe, Roux, de St. Maximin, Lisfranc, Velpeau, Blandin en anderen van deze methode gebruik gemaakt, en wel tot organische herstelling van door zweren veroorzaakt verlies aan zelfstandigheid aan lippen en wangen. Bij de operatie echter tot herstel van eene ontbrekende neusvleugel sneed men vroeger eenen huidlap uit den wang, draaide dien aan zijnen wortel om en bevestigde hem zoo aan het neusmiddelschot.

VI. UITVINDINGEN

EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN, MECHANISCHE
WERKTUIGEN, VERBANDEN ENZ.

1°. **N**aalden van Platina voor de omgewonden hechting ge-
bezigd door Amussat te Parijs. De naalden zijn zeer lang en
puntig, aan het achtereinde van eenen kleinen ring voorzien.
Deze naalden hebben het voordeel dat dezelve gedurende de
aanwending niet roesten, gemakkelijker door de deelen henen
dringen en derhalve minder pijn veroorzaken, de zoo-
genaamde insecten-naalden, welke men tot hertoe tot hetzelfde
einde bezigde.

(*Bulletin de Thérapeutique.*)

2°. **Drukwerktuig voor de aderspattige vaten** door Sanson.
Het is eene soort van pincet, welker einden in twee ovalen
platen uitloopen, dewelke men willekeurig nadert of van elkan-
der verwijdert, door middel van beweegbare schroeven, die
aan de armen van het werktuig bevestigd zijn. Men ligt het
vat op dat men toedrukken wil in een plooi der bekleedselen,
en men drukt dezelve gedurende 24 uren tusschen de pla-
ten van het instrument; na verloop van eenigen tijd veran-
dert men de zitplaats der drukking om de versterving der
huid voor te komen.

(*Sédillot Médecine Opératoire, etc.*)

3°. **Nieuwe verlostang (Forceps) van Huter te Marburg.**
Dezelve is niet kruiswijze, maar het bovenste blad verschuif-
baar op het onderste. Zij heeft bijzonderlijk ten doel: 1°. Om
het aanleggen der tang in gewone gevallen gemakkelijk te
maken. 2°. Om haar op de bijzondere posities van het hoofd
te kunnen toepassen. 3°. Om het hoofd in gunstiger stellin-
gen te kunnen verplaatsen, b. v. bij eene doode vrucht en
bij de doorboring van het hoofd eene versterkte drukking te
kunnen uitoefenen.

(*Froriep's neue Notizen.*)

VII. MENGELWERK.

1°. *Nieuwe manier voor de radicale genezing der breuken door Signoroni, Professor der Heelkundige Kliniek te Padua*, dit werd bewerkstelligd op Antonio Fuit van Roverodo, die door eene aanmerdelijke regter liesbreuk was aangedaan. De buikring was zoodanig verwijd, dat er twee vingeren gemakkelijk doorgingen (*Hernia directa*). De daarmede overeenstemmende buikbekleedselen waren zeer dun. De breuk hinderde hem zoodanig, dat hij expres naar Padua zich vervoegde, in de hoop van er genezing te zullen vinden. Zijn karakter was veranderd; hij was zeer stil geworden, en zijne krachten namen van dag tot dag af, hetwelk de Heer Signoroni deed bedacht zijn, dat de enkelvoudige inkokering van de huid, van het scrotum in het lieskanaal geen genoegzamen wederstand zoude kunnen bieden om het wederkeeren van de breuk te verhinderen, zoo als hem was voorgekomen bij anderen, die in eenen beteren toestand verkeerden dan die, welke hij geopereerd had, hetgeen bij hem de gedachte van deze meer zamengestelde wijze die hij *intro-retroversio* noemt, heeft doen ontstaan die wij beschrijven zullen.

Hij heeft den lijder geopereerd, (na verrigte *taxis*) door de huid aan de onderzijde van het scrotum, door den vinger binnen door in het lieskanaal te voeren, en van daar in den buik en eindelijk in het dijkanaal, alwaar dezelve blijvend zich bevestigd, volgens de in het vervolg nader op te gevene regelen. Twee maanden na de kunstbewerking is het voorwerp onderzocht door de Commissie van Hoogleraren van Padua, en bevonden geheel van de breuk te zijn ontheven.

Na de genezing der trechterwijze holte, door de inkokering der huid ontstaan, neemt het likteeken den vorm aan eens navels; geheel de dijring verkrijgt genoegzame sterkte door nieuwe schichten van de langs den horizontaleu tak van het schaambeen gehechte bekleedselen. Het voorwerp kan alle bewegingen uitvoeren, zoo als dansen, springen, niezen, hoesten enz., zonder dat het gezwel dreigt weder te keeren. (*Ann. Univ. de Méd. April 1839.*)

2°. *Amputatie van den hals der baarmoeder door Lisfranc,*

welke geval aantoont dat deze kunstbewerking, aan welke men den naam van verschrikkelijke gegeven heeft, en die men uit het gebied der Heelkunde wilde verbannen dit niet verdiend; maar gesteld dezelve slechts eenmaal in zestig gevallen gelukt, gelijk als met de uitneming der dij uit het heupgewricht, dat ook deze kunstbewerking even goed in de Heelkunde diende te verblijven, als hebbende gelijk deze laatste ook hare gevallen van toepassing. (*Gazette des Hopitaux.*)

3°. *Afscheiding en uitwerping van een stuk darm, door den anus.* De Heer Gaste, Med. Doctor te Montpellier, heeft een geval van *Volvulus* waargenomen, welke genezen is door de uitwerping door den *Anus* van een gedeelte eens dunnen darms, de lengte hebbende van 55 centimètres.

(*La Lancette Française.*)

4°. *Uitneming van den arm uit het schoudergewricht in eene snede, door Doetor Voisin.* Het mes wordt met deszelfs snijdenden rand onder de opperschouder horizontaal tot aan het ravenbekswijze uitsteeksel doorgevoerd, vervolgens in eene verticale rigting gedraaid, over het hoofd des armbeens en digt langs het armbeen nederwaarts gevoerd, in welken weg de vaten en zenuwen doorgesneden worden. De wonde hier uit voortspruitende, is ovaal, doch van boven breeder. Deze operatie slechts een voorslag zijnde, stelt hij daarenboven voor om den opperschouder tevens door de zaag weg te nemen, zonder het gewricht van het sleutelbeen er in te betrekken. Het verband moet zoodanig worden aangelegd, dat het bovenste gedeelte te samengetrokken, en het midden van den benedenrand tegen het ravenbekswijze uitsteeksel bovenwaarts gevoerd wordt, waar door eene V vormige wond ontstaat.

(*Gazette Médicale de Paris.*)

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN ENZ.

Koninkl. Akad. der Wetensch. te Parijs zitting van 1-9 Julij 1859.

Onderhuidsche doorsnijdingtoepasselijk gemaakt op de pezen en spieren van den romp, in gevolg van afwijking van de ruggegraat. Julis Guerin deelde eene memorie mede waarin hij de

daadzaken uitbreit, door hem in eene der laatste zittingen van de Akademie voorgelegt, betrekkelijk de doorsnijding van zekere spieren van den romp ingeval van afwijking van de ruggegraat, ten einde door dezelve de regtbuiging er van te gemoet te komen. Behalve de kunstbewerkingen welke hij heeft in het werk gesteld, en waarvan hij de voornaamste omstandigheden doet kennen, treedt hij in het breede betrekkelijk de physiologische punten, welke zich aan deze wijze van opereren hechten: zoodat het hem toeschijnt, thans te zijn bewezen door de proefnemingen op dieren, en door de goed gevolgen op het menschelijk ligchaam verkregen, dat de onderhuidsche doorsnijding (dit is te zeggen door middel van een' enkele steek in de huid) van de onderliggende deelen, zoo als de spieren, aderen, slagaderen en zenuwen van eene geringe grootte geen toeval van aanbelang voortbrengt, en dat de likteekenmaking van uitgestrekte wonden zelfs op deze wijze uitgevoerd, tegen den invloed der lucht beschut, zonder ontsteking noch verettering geschiedt en dat wel in korten tijd, zonder de wijze van werking der lucht op de verdeelde en blootgelegde weefsels te kunnen verklaren; en op de vochten welke zich ten gevolge dezer verdeling uitstorten, is het ten minste zeker, dat deze werking schadelijk is, en de bewerktuiging bedreigt te vernietigen en deze deelen ongeschikt maakt tot het leven enz. Het is dus van groot belang, deze wijze van opereren zoo veel mogelijk uit te breiden en toe te passen op die gevallen, waarin de huid kan gespaard worden. Behalve de doorsnijding van pezen en spieren voor afwijkingen van het ligchaam en der ledematen, gelooft Guerin, dat men in geval van breukbeknelling inzonderheid deze wijze zouden kunnen toepassen, en den buik of dijring kunnen verdeelen, zonder de huid open te leggen, zooals men tot hiertoe gedaan heeft.

De Heer Guerin beschouwt vervolgens de nadelen welke men zoude kunnen vreezen van de doorsnijding der spieren, wanneer men de huid behoorlijk spaart en de lucht verhindert binnen te treden tot aan de doorgesneden deelen. Van de proefnemingen die hij in zijne memorie aangeeft, en de aan-

merkingen die daarmede vergezeld gaan, gelooft hij het volgende besluit te kunnen trekken :

1°. De onderhuidsche wonden der pezen, spieren, peesachtige uitbreidingen, banden, celwijsweefsel, kleine bloedvaten, aderen en zenuwen hoe uitgebreid dezelve ook mogen wezen, genezen en ondergaan eene dadelijke bewerktuiging ofschoon er eene aanmerkelijke afstand is tusschen de einden der scheiding.

2°. De eigenlijke voorwaarde van deze dadelijke bewerktuiging is, dat het binnenste der wond in geenerhand verband staat met de buitenlucht, en dat het middel om tot dit resultaat te komen, is, om eene zeer kleine opening in de huid te maken, zoo verre mogelijk van de zitplaats der inwendige wond verwijderd, en de onmiddellijke toesluiting er van te bekomen door eene kleefpleister.

3°. De wijze van werking der lucht ten aanzien der onderhuidsche wonden, behoort zoowel aan de physische en chemische als de vitale werkingen. De eerste door de vrije ruimte welke zij onder de huid laat, naar gelang de opslorping der uitgestorte vochten plaats heeft, der bloedomloop te bevorderen. De tweede door de bestanddeelen van het bloed niet aan te doen. De derde door aan dit vocht deszelfs consistentie en eigenschappen te laten, waardoor het leeft, omloopt, voed en de weefsels organiseert, en de uiteinden der vaten en zenuwen geschikt te laten, om hunne functien te kunnen voortzetten.

4°. De mechanismus van de bewerktuiging der onderhuidsche wonden is dezelfde als die vereenigde adhaesie der andere wonden, dezelfde als die in de drie klassen van wonden: de onttrekking van hunne oppervlakten aan de lucht; vandaar dan ook, dat de eigenlijke voorwaarden van de vereeniging der wonden door de eerste intentie is de afhouding van de lucht en de aanwijzing om de naauwkeurige oplegging van hunne oppervlakten en de volkomen en aanhoudeude toesluiting van hunne randen te verkrijgen.

5°. De practische toepassing van de werking der onmiddellijke organisatie der onderhuidsche wonden, is om alle wonden

die met de lucht in aanraking zijn, in die voorwaarden terug te voeren, waarin de onderhuidsche wonden zich bevinden, en onder de huid die operatiën te bewerkstelligen, die geene groote openingen vereischen; zoo zijn b. v. zekere verwijdingen van ontstekingaardige zwellingen, de wegneming van sommige gezwellen, de doorklievingen bij breuken enz.

De Heer Bouvier maakt aanmerkingen op de wijze van Guerin, om de zijdelingsche afwijkingen van de ruggegraat door middel van de doorsnijding der rugspieren te bewerkstelligen.

Volgens Guérin is het niet de tegenstand der spieren dien men moet overwinnen bij de behandeling dezer afwijkingen, maar bij uitsluiting die, welke van den wanstal der wervelen en der banden voortkomen. Hij herinnert aan de bewijzen, die hij tijdens de aanbieding van zijn werk door de Academie in 1838 bekroond, over dit onderwerp heeft overgelegd, en voegt bij deze, zeer uitgebreide aanmerkingen geput uit de ontleedkunde en physiologie bij voorwerpen door afwijkingen van de ruggegraat aangedaan. De Heer Bouvier eindigt met te besluiten: 1°. Dat het grootste getal der zijdelingsche afwijkingen van de ruggegraat niet het voortbrengsel is van eene terugtrekking der spieren, gelijk aan die, welke de scheeve hals, de horrelvoet, de gestadige buiging der armen, van de dij, des elleboogs, der handgewrichten enz. te weeg brengt. 2°. De onderhuidsche doorsnijding der spieren of pezen, welke zich zoo voordeelig toont in de verschillende klasse van afwijkingen, niet van toepassing schijnt op die van de ruggegraat.

(*Journal des Débats et Gazette des Hopitaux.*)

IX. BIBLIOGRAPHIE,

Histoire d'une Héméralopie héréditaire etc., dat is: geschiedenis van eene erfelijke nachtblindheid (Hemeralopia,) die sedert twee eeuwen in eene familie in de gemeente van Vendémian, nabij Montpellier bestaat, door Florent Cunier, Militair Geneesheer enz. in België.

Ofschoon deze ziekte onder den naam van nachtblindheid

bekend , dikwerf in de Oogheelkunde voorkomt , zoo is het echter een zeldzaam verschijnsel dat dezelve aangeboren is. Evenwel Riss, Pije en Richter gewagen reeds van deze samenstelling van dit gebrek , en mij is hetzelfde ook voorgekomen. Maar weinige gevallen vindt men slechts aangegeven, die bewijzen dat deze ziekte bij wijze van overerving van de ouders op de kinderen , kan plaats hebben. Parham maakt hiervan bij uitsluiting gewag. Wij hebben dus vele verpligting aan den Heer Cunier, dat hij de onzekerheid van het bestaan dezer ziekte heeft weggenomen, door een werkje in het licht te geven met eenen vergezellenden stamboom, (tableauxgewijze achter hetzelfde gevoegd) en beslissend te hebben bewezen, dat dezelve ook aan deze oorzaak kan worden toegeschreven.

De toevallen welke de Heer Cunier aangeeft in het hem voorgekomen geval bij eenen loteling , bestonden in geenerhande zichtbare tezamentrekking van de *pupil*, zelfs niet voor het sterkste licht, zeshoekigen staat van den oogappel, benevens tezamentrekking tegen den avond, en der bewegingen van den regenboog, waarneembaar bij het licht enz. ook werd hij goedgekeurd voor de dienst.

De Heer Cunier heeft door zijne nasporingen om tot de waarheid deswege te geraken, ontdekt, dat deze ziekte zich niet uitsluitend bepaalt bij eenige inwoners dier gemeente, maar ook elders zich verspreit; dat wanneer een voorwerp daarvan hersteld is, de ziekte niet meer aan zijne kinderen of afstammelingen wordt mededeeld. De vrouwen bezitten meerder aanleg tot de voortplanting er van dan de mannen, en eindelijk dat nimmer eenig inwoner dezer gemeente welke niet tot deze famielie behoort, door dezelve waren aangetast, welk een en ander hij door opgenoemde bewijzen staft.

De Heer Cunier belooft dat zijne verdere pogingen zullen strekken, om de onderscheidingsteekenen, welke deze ziekte karakteriseren en van de gewone nachtblindheid verschillen, welke de meeste schrijvers aangeven, hij heeft zijn doel wel bereikt, namelijk: om te doen kennen dat de onderhavige ziekte zich door den weg der voortteeling heeft voortgeplant. Wij wenschen den schrijver tot deze zijne arbeid den tijd en de lust, en

ontvangt hij reeds vooraf onze dank om tot aanmoediging daartoe te kunnen strekken.

v. O.

(Zie verder den omslag.)

X. NECROLOGIE.

(Blijft oningevuld.)

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN ENZ. ENZ.

1°. **S**tatistiek van 85 operatiën van den steen door Dupuytren. In de door hem verzamelde gevallen bij het mannelijk geslacht, liepen 19 doodelijk af, in de verhouding van 1 tot 4 en een half: in twee gevallen door onoverkomelijke zwa-
righeden door te nauwe ruimte van het *perinæum* en deszelfs buitengewone diepte; 2 maal door te aanmerkelijke grootte des steens. Eenmaal bij een' volwassene door verscheuring der *prostate*, en etterverzaking bij een' steen van 26 lijnen. 2 maal door bloeding. 7 maal door ontsteking der blaas en het celledweefsel. 5 maal door vroeger bestaande doodelijke of toevallige bijkomende ziekten. Dit zijn uitkomsten welke men niet kan overeenbrengen met de voordeelen die men gewoonlijk aan de *sectio bilateralis* toekent.

(Dupuytren, *manière nouvelle de l'oper. de la pierre par Sanson et Begin.*)

2°. *Therapeutische uitkomsten na de afzetting van ledematen door A. Gendron (a).* Het gevolg is twijfelachtig bij voorwerpen die een korten tijd door eene verzwakkende ziekte zijn aangedaan geweest. (Op 24 geopereerden in deze categorie 15 hersteld en 9 gestorven.)

(b) In die gevallen waar de operatie in den beginne onnoodig, doch later door voorgekomen gevaardreigende omstandigheden noodzakelijk geworden was. (Op 11 in dit geval zijn er 4 hersteld en 7 gestorven.)

(c) Bij krachtvolle voorwerpen die onmiddellijk na het voorval dat het noodzakelijk maakte, de operatie ondergingen. (Op 8, 1 hersteld en 7 gestorven.)

(d) De vereeniging *per primam intentionem* is boven die der opvolgende te verkiezen; van 16 geamputeerden, waarbij de laatste aangewend werd stierven er 10, en van 29 volgens de eerste wijze, stierven er 15.

(Sachs *Jahrbuch für die Leistungen der Heilkunde.*)

3° *Middel tegen wonden bij het ontleden van lijken (morbus anatomicus) verkregen.* In Engeland bezigt men in het onderhavig geval, het meermalen daags wasschen van de plaatselijke kwetsing met *aluin water*.

(Froriep's *neue Notizen* 1839.)

4°. De algemeene Raad der hospitalen te Parijs heeft eene bijzondere dienst voor de Orthopaedische behandeling der wangestalten in de Hospitalen, (waarin dezelve bereids als proef werd uitgeoefend), difinitivelijk vastgesteld, hetgeen door den Minister van Binnenlandsche Zaken bekrachtigd is, en tot de uitoefening er van benoemd, de zich in dezen tak der Heelkunde verdienstelijk gemaakt hebbende Heeren Duval, Guérin en Bouvier.

(*Journal des Débats.*)

XII. VERLOSKUNDE.

Verloskundige waarnemingen door W. E. Ludeking, Stads- en Plattelands Heel- en Vroedmeester te Brielle.

I.

Over het achterblijven der Placenta.

Dat het laatste tijdperk der verlossing, niet minder de belangstellende aandacht en opmerkzaamheid, verdient dan de vier voorafgaande, ja zelfs over het algemeen de grootste oplettendheid vereischt, zal ieder verloskundige erkennen, die bij ervaring weet, dat na de geboorte van het kind, wel het moeilijkste, maar nog niet het gevaarlijkste gedeelte in betrekking tot de moeder, van het verlossingswerk volbragt is. — In die gevallen toch, waar door de eene of andere oorzaak de loslating van, en uitdrijving der nageboorte uit de holte der baarmoeder wordt verhinderd, en dien ten gevolge zich dreigende toevallen vertoonen, waar overijling of beslui-

teloosheid, te haastige of te late aanwending van de hulp der kunst, de gevaarlijkste gevolgen kan na zich slepen, daar wordt wel oplettendheid en een zuivere waarnemingsgeest vereischt. — Intusschen wordt de jonge verloskundige, door het verschil van gevoelen omtrent dit onderwerp, zelfs ook van de bekwaamste mannen in dit vak, dikwerf in tweestrijd gebragt, en hoe groot ook de vorderingen in de verloskundige wetenschap zijn mogen, nog vinden wij geene eenheid van denkbeelden, nog geene overeenstemming in bepaalde aanwijzingen. Om zich daarvan te overtuigen, sla men slechts het werk van F. L. Meissner (1) op, en men zal ontwaren, welk verschil van gevoelen nog heden ten dage, onder vele deskundigen bestaat, zelfs zóó dat het Geneeskundig Collegie te Coblenz, de verloskundigen verzocht, hunne denkbeelden hieromtrent mede te deelen. Het uitmuntend opstel van P. Horn (2) kan tot hetzelfde bewijs verstreken, en overigens neme men maar Maygrier en Siebold (3), als ook Wiggand (4) in de hand, om het verschil van bepaalde aanwijzingen op te merken, en zoo zal het ons overtuigend blijken, dat wij heden nog navolgers van Ruisch voor eene *Passieve* behandeling vinden, ofschoon wel het grootste aantal der tegenwoordige verloskundigen, de wenken door Mauriceau en van Deventer reeds gegeven, opvolgen, en meer *Actief* werkzaam zijn.

Zonder ons in een geschiedkundig overzicht te begeven van die voorstanders, welke alleen de kracht der natuur willen afwachten, of van hen, die eene meer werkzame kunsthulp aanbevelen, en zonder de waarnemingen van weerszijden tot staving van hun gevoelen op te noemen, zoo kunnen wij toch niet ontkennen, dat het ons verwonderde, in de vertaling van Maygrier en Siebold, door M. J. Keiser te vinden aange-teekend (5). » Dat de oudere verloskundigen vóór Mauriceau, in de betrekking tot het achterblijven der nageboorte, zeer *zorgeloos*, en vrij onwerkzame of *zotte* geneesmiddelen aanbevelen.” — Maar is men dan vergeten de kindsheid der kunst, en de geringe kennis van al hetgeen wat tot de geneeskunde in haren geheelen omvang behoort, welke men in die tijden bezat? — Ik vereenig mij liever met den anderen vertaler van dit werk, den Heer Galama (6), die het geheel in

(1) Forschungen des Neunzehnten Jahrhunderts 1er Th. 1825.

(2) In Practisch Tijdsch. van Moll en Eldik, 17de jaarg. 1838.

(3) Afbeeld. uit den geh. omv. der Theor. en Pract. Verl. vert. door M. J. Keiser, 1838.

(4) De geboorte v. d. Mensch enz. 3 Deelen 1826.

(5) Zie No. 3. bl. 241 en 242.

(6) Voll. verzamel. van Afbeeldingen van Maygrier en Siebold, vert. door Galama, bl. 423, 425.

zachtere bewoordingen inkleedt, en geen ondankbaar gevoel voor die mannen doet ontstaan, waaraan wij zoo veel verplicht zijn.

Maar bovendien, hoe kan men de oude Geneeskundigen van eene *zorgelooze* behandeling beschuldigen, (den staat der kennis, ook omtrent de Geneesmiddelen altijd in aanmerking nemende), wanneer wij de voorgeschreven handelwijze van Hippocrates (1) ons voor de aandacht brengen, namelijk:

» Om de barende op eenen nachtstoel te plaatsen, onder welken
 » het kind, wiens navelstreng nog niet is doorgesneden, op
 » vers geplukte wol, en deze op met water gevulde blazen
 » te leggen, opdat, indien de wol inzakte, of de blazen,
 » door kleine met eene priem gestokene openingen, zich
 » langzaam van het water ontlastten, hierdoor de navelstreng
 » gespannen, en de teruggebleven nageboorte uit het moeder-
 » lijf getrokken zoude worden. Dat dit echter niet met ge-
 » weld, maar langzaam geschieden moest, dewijl men anders
 » gevaar liep, door het afscheuren van den moederkoek,
 » ontsteking der baarmoeder te veroorzaken." In onze dagen
 moge ons dit vreemd voorkomen, maar het getuigt toch van het verlangen, om de nu noodeloos geworden nageboorte van de baarmoeder af te zonderen, en in plaats van dit eene *zorgelooze* handelwijze te noemen, vereenigen wij ons veel liever met E. C. J. v. Siebold (2), wanneer hij zegt: » Het was wel
 » een zeer mechanisch, doch niet minder, een zeer scherp-
 » zinnig uitgedacht middel."

Celsus (3) zegt, na het afhalen eener doode vrucht, het volgende: » zoodra het kind geboren is, wordt het aan eenen
 » helper overgegeven; de arts vat nu met zijne linkerhand
 » de streng, met de regter vervolgt hij dezelve, tot aan de
 » nageboorte, welke inwendig tot bedekking van het kind
 » verstrekte. Na deze laatste vast gegrepen te hebben, moet
 » hij dezelve te gelijk, met alle aderen en vliezen, op de-
 » zelfde manier langzaam met de hand uit de baarmoeder
 » leiden, en zuivert daarna de baarmoeder van al het daarin
 » bevatte geronnen bloed," bij van Siebold (4) vinden wij
 aangeteekend. » Zeer goed heeft Celsus de regelen voor
 » het inbrengen der hand beschreven, als ook de waarde van
 » het verloskundig onderzoek te regt erkend; insgelijks zijn
 » de regelen aan het einde van het kapittel vermeld, tot weg-
 » neming der moederkoek, en tot verdere behandeling der

(1) De *superfoetatione*.

(2) In zijn voortreffelijk *Versuch einer Geschichte der Geburtshülfe*, S. 93. 1839.

(3) J. E. Jäger, *A. Corn. Celsus*, 7e en 8st. Buch von der *Arzneykunst*, 7e B. Cap. 29.

(4) T. a. p. S. 145.

» kraamyrouwen niet alleen doelmatig maar gedeeltelijk heden » nog geldig.”

Aetius (1) maakte reeds een groot onderscheid, tusschen de verschillende tijdperken en toestanden waarin zich de baarmoeder bevond, welke men bij den vertraagden uitgang der nageboorte moest in aanmerking nemen. » Was de *placenta* » nog niet van den *uterus* afgescheiden, dan moest men de » linker warm gemaakte en met vet bestreken hand naar bin- » nen brengen, doch den aangevatten moederkoek, niet op » eenmaal, maar allengskens en zonder geweld naar zich » toetrekken.”

Von Siebold (2) meent, dat eene rijke ervaring Aetius » moet ten dienste gestaan hebben. Vele voortreffelijke wen- » ken heeft hij medegedeeld: zoo is b, v. de wending op » de voeten door hem aangeraden geworden, en zijne be- » handeling in het tijdperk der nageboorte met hare abnor- » miteiten, liet voor die tijden, weinig te wenschen over.”

Moscion (3) hield het voor wenschelijk, dat te gelijk met het kind ook de nageboorte mogt volgen. Hij gaf aan de Vroedvrouwen den raad, om: » wanneer een gedeelte der » secundina terug bleef, de linkerhand door den nog open- » staanden baarmoedermond naar binnen te brengen, en al » datgene hetwelk men daar zou vinden aan te vatten en af » te halen. Is intusschen de moederkoek nog aan de baar- » moeder vastgehecht of de baarmoedermond gesloten, dan » laat men de afscheiding aan de natuur over, of men make » van inspuitingen gebruik, en men vermijde de niesmiddelen, » het binden eener zwangere vrouw op ladders, het gebruik » van bercokingen van steekpillen, enz. om geene ontsteking » of bloedstorting te veroorzaken.”

Horn meent, dat men van Hippocrates af, tot aan de laatste helft der voorgaande eeuw, steeds pogingen deed, om de nageboorte spoedig na de geboorte des kinds uit het moederlijf te verwijderen. Ruisch gaf aanleiding tot andere denkbeelden, daar hij vermeende eene spier in de baarmoeder ontdekt te hebben, door welke de nageboorte zoude uitgedreven worden.

Na het lezen van het voortreffelijk opstel van Horn, kwam het mij niet ongeschikt voor, de volgende waarnemingen uit mijne gehouden aantekeningen mede te deelen: zij zijn eenvoudig, maar kunnen tot bewijs verstreken, dat de kunst in eenige gevallen, de natuur moet te hulp komen.

(1) Tetrabibbi IV. Serm. 4. cap. 24.

(2) T. a. p. S. 216.

(3) De mulier. passion. cap. 53.

Eerste Waarneming.

Nauwelijks eenige maanden in mijnen Practischen werkkring zijnde, bood ik op den 25sten Julij 1823 de gewone verloskundige hulp aan de huisvrouw van J. B. te M—e. De verlossing van haar zevende kind, liep binnen eenige uren natuurlijk af, en eene welgeschapen dochter werd geboren. Met het vereischte geduld, wachtte ik nieuwe werkzaamheid der baarmoeder af, om de nageboorte af te zonderen, doch drie uren verliepen, zonder dat ik iets bespeurde, niettegenstaande ik van tijd tot tijd, zachte wrijvingen op den buik bewerkstelligde. Hr vertoonde zich echter geene toevallen, en de kraamvrouw verzocht mij: » om maar niet langer op het nawerk » langer te wachten, wijl dit in de eerste dagen niet zoude » komen, even als het bij de zes vorige verlossingen had » plaats gehad.” Na nog een uur te vergeefs gewacht te hebben, sloot ik de vrouw losjes in, beval de noodige rust en voorzorgen, en vertrok met eene zekere ongerustheid, meenende dat wel spoedig toevallen zouden komen. Intusschen was mijne vrees ongegrond, want er gebeurde niets, en den volgenden dag vond ik de kraamvrouw redelijk wel; zij had goed geslapen, zacht uitgewasemd, zonder hinder en ruim geurineerd, ook de *lochia* vloeide behoorlijk af, en het kind had reeds zog in de borsten gevonden; de buik was zacht en onpijnlijk, de baarmoeder tusschen de navels- en schaambeens-vereening duidelijk te voelen. Het inwendig onderzoek werd mij verzocht niet te doen; eensdeels was de vrouw bevreesd voor pijn, en ten andere hield zij zich verzekerd, dat zij wel van zelve zoude komen. Zij herhaalde ook bij dit bezoek, dat in de eerste bevalling, de nageboorte eerst den derden dag was gekomen; dat na de vijf overige verlossingen, dit op latere dagen, die zij zich niet juist wist te herinneren, doch altijd binnen den zevenden dag van het kraambed was los geraakt, en zij geen hinder noch toevallen daarvan had bespeurd. Ik was minder gerust dan de kraamvrouw zelve; gaf smeersel voor den buik, om zoo mogelijk de werkzaamheid der baarmoeder op te wekken, en gaf overigens de bekende diaetetische voorschriften. Den derden dag vertoonde zich eene geringe zogkoorts, doch overigens verliep alles wel, alleen de *lochia* was van een meer onaangenaamen reuk vergezeld; bij mijn bezoek op den achtsten dag vernam ik, dat de nageboorte dien afgelopen nacht, met geringe moeite was uitgedreven, zonder door vloeijing achtervolgd te worden; de vrouw herstelde spoedig.

Tweede Waarneming.

Den 14^{den} Maart 1824, verlostte ik de huisvrouw van D. K. te K—k, van haar derde kind: de weeën waren niet alleen

gering in aantal, bleven een zeer langen tijd weg, maar waren ook te zwak, om het vierde tijdperk der verlossing te kunnen volbrengen, zoodat ik de tang moest aanleggen, en een' levende zoon werd geboren. Na verloop van een half uur hadden zich geene nieuwe weeën vertoond, doch het afvloeiende bloed, van het korte bed op den grond, bewees mij dat de placenta geheel of gedeeltelijk was afgescheiden; bij het onderzoek bleek, dat ja wel een gedeelte los in den baarmoedermond lag, doch het overige was door eene kringwijze opening, aan de linker zijde der baarmoeder afgesloten. Ik gaf eenige droppels *Tinct. castor.* en *Laudanum* met wat water, om dien krampachtigen toestand weg te nemen, en beproefde de weeën, door wrijvingen op den buik op te wekken. Doch te vergeefs, de vloeijing nam toe, en verplichtte mij, niet tegenstaande het sterk plaatselijk veroordeel om de nageboorte weg te nemen, tot eene meer actieve werkzaamheid. Ik bragt mijne hand binnen, drong zeer langzaam in die kringwijze opening, verwijderde dezelve zonder veel moeite, en bespeurde toen, dat ook het besloten gedeelte der nageboorte los lag; het wegnemen en uitgeleide, werd dadelijk volbragt.

Na de wegneming trok zich de baarmoeder geregeld te zamen, en de gevaardreigende vloeijing hield spoedig op. Ik behandelde de vrouw als naar gewoonte; gedurende het kraambed viel niets bijzonders voor, en de vrouw herstelde spoedig.

Derde Waarneming.

Des morgens van de 20^{en} September 1824, werd mijne hulp verzocht bij de huisvrouw van K. U, te K—K. voor de eerste maal zwanger, welke aan het einde van hare dragt genaderd was. — Daar komende, vernam ik dat de jonge gezonde doch tengere vrouw, onder hare werkzaamheden eene groote hoeveelheid water was kwijt geraakt, voor het overige was zij wel, en bespeurde geen de minste pijn. — Bij het onderzoek bleek, dat ofschoon de hals der baarmoeder geheel was teruggetrokken, er nog zeer weinig ontsluiting was, dat de vliezen waren gebroken, het vruchtwater werkelijk afliep, en dat het achterhoofd in de gunstigste plaatsing voorkwam. — Na een paar uren wachtens nog geene weeën bespeurende, en geen opgezette noch volle pols of krampachtige toestand mij de aanwijzing tot een' aderlating gaf, schreef ik haar voor:

R. *Tinct. Valerian.* dr. iij. *Aq. Ment. Crisp.* unc. vj. *Syr. Alth.* unc. j. *MD.* s. alle uren een lepel, om de werkzaamheid der baarmoeder op te wekken en beval de uoodige rust.

Tegen den avond waren de weeën meer en meer toegenomen; er was genoegzame ontsluiting, en de verlossing verliep zeer ge-

regeld, zoodat zij na een paar uren moeder was geworden van eene dochter. — Spoedig na de verlossing klaagde zij over angst en benaauwdheid, over drukking op de borst, en vooral trek tot koud water; daarbij werden de lippen en het aangezicht zeer bleek van kleur, het gelaat en de ledematen koud, met een klam zweet bedekt, ingetrokken pols en de eene flauwte volgde op den andere. Pijnen op de nageboorte had ik nog niet bespeurd, en bij het onderzoek bleek, dat de mond der baarmoeder bijna geheel gesloten was; en daar ik uitwendig bijna geene vloeijing bespeurde en de *uterus* op de buik zich zeer uitgezet liet voelen, zoo kwam het mij voor, dat ik hier met inwendige bloedstorting te doen had. Op het gebruik van opwekkende middelen kwam zij wel voor het oogenblik bij, doch verviel zeer spoedig weder in denzelfden toestand. Ik maakte aan de naaste familie-betrekkingen den gevaarlijken toestand bekend, en sloeg de wegneming van de nageboorte voor, om kon het zijn, een ongelukkig einde te verhoeden. Doch men zag naar hunne meening dat gevaar er niet in, en daar volgens hen, geen bloedvloeijing aanwezig was, bleef men zich verzetten, om de *secundina* te verwijderen, vooral gegrond op het plaatselijk veroordeel, dat men aan een terugblijvenden moederkoek niets moest doen. Intusschen werd de vrouw steeds bedenkelijker; de eene flauwte volgde de andere op, en werd vervangen door stuipen, die binnen het uur een einde aan het leven maakten. Diep getroffen verliet ik het sterfhuis; ik had tot dien tijd toe geen den minsten tegenspoed, in de uitoefening der verloskunde ondervonden, een sterk vertrouwen naar mate van mijne jaren, zelfs ook in omliggende gemeentens verkregen; men noemde mij knap, omdat alles gelukkig afliep, doch dit geval gaf mij een wenk, om mij niet door eigenwaan te laten verblinden, waartoe wij in beginnende praktijk, als alles voor den wind gaat, zoo dikwerf overhellen, een wenk om mij steeds meer en meer met die gevaarlijke toevallen bekend te maken, en het gewigtige van verloskundige hulp steeds voor oogen te houden, iets, dat zoo vaak wordt vergeten, maar veeltijds beschouwd als een vak, dat men gemakkelijk kan uitoefenen en medenemen; het is immers winstgevend?!

(Het vervolg hierna.)

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

OVER BEURSGEZWELLEN AAN DEN HALS, HET VERSCHIL
HETWELK ZIJ AANBIEDEN EN DERZELVER BEHAN-
DELING,

DOOR

J. C. W A R R E N,

*Hoogleeraar in de Chirurgie aan de Hoogeschool te Boston,
Direkteur van het algemeen Hospitaal aldaar, enz.*

De beursgezwellen aan den hals zijn, zoo ten aanzien van hunnen omvang, als van hunnen vorm en zitplaats, zeer van elkander verschillende. Echter hebben zij allen dit met elkander gemeen, dat hun karakter zich moeilijk laat kennen, voor en aler men dezelve opent. Hierdoor kan men somwijlen tot eene op valsche inzigten gegronde operatie verleid worden, die welligt niet zoo gevaarlijk en ligter uit te voeren zoude geweest zijn, wanneer men de gesteldheid van het gezwel voorheen naauwkeuriger gekend had. Deze moeilijkheid om het zamenstel van het gezwel te erkennen, bepaalt zich niet alleen tot de gezwellen aan den hals, maar heeft daar het meeste plaats.

De oorzaak van het moeilijke der kenteekenen is tweeledig. 1°. De gezwellen kunnen onder spieren liggen die zich over derzelve oppervlakte uitbreiden, en aan hen eene groote spanning en schijnbare hardheid als die van een vast ligchaam geven. 2°. In deze gevallen is de beurs gewoonlijk tot den hoogsten graad uitgerek, dewijl de aanvankelijke spanning tragsgewijs toeneemt

en de beurs door dezelve henen geheellijk gevoeld wordt. Is deze laatste nu aan geenerhande gedeelte veerkrachtig, zoo kan geene bespeurbare beweging van het inhoudend vocht, en derhalve geene vochtgolving aanwezig zijn, en ontbreekt aldus het hoofdkenteken in deze soort van gezwellen. De volmaakte uiterlijke gladheid kan tot de erkenning eener met vocht opgevulde zwelling genoegzaam schijnen; deze gladheid is echter uit hoofde van de bovengemelde reden, namelijk de uitrekking der spieren, niet waar te nemen; overigens hebben deze gezwellen ook niet altijd eene gladde oppervlakte: gedurende dat zij in grootte toenemen, hechten zij zich aan onderscheidene omliggende deelen, welke bij het onderzoek tot dezelve schijnen te behooren.

De beursgezwellen aan den hals dringen somwijlen met derzelve buitenste oppervlakte zoo zeer naar voren, dat de Heelmeester de uitneming voor gemakkelijk moet houden. Hij zoude er echter anders over denken, wanneer hij de achterste vlakte zien konde; want van deze gaan soms verlengingen en kleine beurzen van het gezwel uit, rondom verschillende slagaderen en zenuwen henen, bedekken deze deelen, en maken daardoor de extirpatie bezwaarlijker.

Voordat de Heelmeester aan de extirpatie van een aan den hals zich bevindend beursgezwel overgaat, moet hij op de navolgende wijze handelen: 1°. Nadat hij het gezwel gezien heeft, moet hij zich van de geschiedenis van deszelfs ontstaan en aanwas zoo nauwkeurig als mogelijk is, laten onderrigten. 2°. Alle zijne verbindingen en deszelfs betrekkingen tot de huid, de spieren, *Ster-*

nomastoïdeüs, *Diagastricus* en *Hyoïdeüs* tot de luchtpijp, de keel, het tongbeen, de kaak, de schildwijze en speekselklieren, en zoo veel mogelijk tot de groote slagaderen en aderen in aanmerking nemen. 3°. Hij moet de meening van andere Heelkundigen inwinnen; zelfs van minder ervarenen kan men soms een goeden raad bekomen, of van eene valsche of vooringenomene meening worden terug gebragt. 4°. Hij moet het gezwel op onderscheiden tijden onderzoeken, dewijl men bij elk onderzoek iets nieuws vindt. Is het opereerplan bereids vastgesteld, zoo moet het onderzoek met betrekking op dit plan herhaald worden.

Een Operateur moet niet alleen het opereerplan in het hoofd hebben, maar ook op het papier stellen, en bij het opschrijven alle zwaarigheden die kunnen voorkomen, zich voorstellen; ofschoon hij aan alle moeilijkheden gedacht heeft, zoo zal hij toch bij de uitoefening der kunstbewerking altijd weder op nieuwe stooten, welke hem voorheen niet voor den geest gekomen waren. Dat tot operatiën aan den hals, alwaar zoo belangrijke organen liggen, eene zeer naauwkeurige kennis behoort, spreekt wel van zelve.

Die gezwellen welke aan het benedenste van den hals voor de *Trachea* en binnen den *Muscul. thyreoïdeüs* liggen, zijn de moeilijkste uit te nemen; dewijl zij zeer ligt onder het borstbeen geraken, en uitbreidingen en vasthechtingen vormen aan plaatsen, die wij niet kennen, omdat wij ze niet zien. — De kropslagaderen liggen ter eene zijde, de longen benedenwaarts, en de *Venae thyreoïdeae* weder voor of achter het gezwel. Deze laatste hebben eenen grooteren omvang, en

kunnen , daar zij kort bij het hart liggen , ligtelijk lucht inzuigen, en op deze wijze den lijder ter aarde doen dalen. De beurs is hier gewoonlijk onregelmatig en meestal zoo broos, dat zij verscheurt, wanneer men dezelve door den haak eenigzins naar zich trekt.

Eenige jaren geleden exstirpeerde ik bij een 18 jarig meisje, een aan den hals zich bevindend beursgezwel, en bespeurde in dat oogenblik, toen ik het onder het borstbeen verborgen gedeelte uitsnijden wilde, eene zekere beweging in de wond; de lijderes viel dadelijk in onmagt. Nadat ik op de wond gedurende 2 à 3 minuten eenige drukking gemaakt had, keerde de pols terug en ik zette, daar de ademhaling overigens niet bezwaarlijk was, de operatie voort, en exstirpeerde zonder verder beletsel het geheele gezwel: vanwaar het even aangehaalde verschijnsel ontsproot, kan ik niet aangeven. In het eerste oogenblik geloofde ik, dat het ribbevlies doorboord, en dat het borrelen door de indringing der lucht door de wond in de borstholte veroorzaakt was. Na rijp overleg echter scheen het mij waarschijnlijker te zijn den loop der insnijding in aanmerking nemende, dat de lucht door eene sterke inademing vóór het in onmagt vallen uit de wond gekomen was. Later viel mij in, dat het borrelen welligt door het binnendringen van eene geringe hoeveelheid lucht in de *Venae Thyreoïd.* veroorzaakt konde zijn; was dit echter het geval geweest; zoo hadden de gevolgen belangrijker en heviger zijn moeten.

Het indringen van lucht in de holten van de *pleura* kan bij de uitneming van gezwellen aan de borst, bij de uitsnijding der ribben, en ook ten gevolge van toevallige

wonden voorkomen. Ik wil hier nog een woord over dit toeval zeggen:

Het indringen van lucht in de borstholte brengt *Collapsus* der longen voort, en heeft zeer gevaarlijke gevolgen. Is de long zelve gekwetst, zoo zijn de toevallen buitengewoon hevig en gevaarlijk. De longwonde, de bloeding in de holten der *pleura*, en de opvolgende ontsteking maken op het organisme een indrnk, die hetzelfde zeer nadeelig is. Dit verschrikkelijk toeval is evenwel niet altijd doodelijk. Ik heb lijdens na kwetsingen der longen, ten gevolge eener fractuur der ribben zien genezen; de rib week hter niet zoo ver binnenwaarts om de groote vaten der longen te kunnen kwetsen. Een niet te diep indringende steek in de longen heeft niet immer den dood ten gevolge, zoo als het navolgende geval bewijst:

Een vijftienjarige jongeling werd met een mes gewond dat drie duim diep in de borstholte drong. — Oogenblikkelijk vertoonden zich moeilijkheden in de ademhaling, en gedurende vier dagen vloeide eene aanmerkelijke hoeveelheid bloed uit de wond. Hierop ontstond eene hevige longontsteking met bloederige uitwerping en aanmerkelijke hoest; de ademhaling was zeer belemmerd, de pols zeer snel, en er volgde eene uitstorting van lijmpa. De jongeling bleef 3 maanden ziek; genas echter volkomen. In dit geval kan men ook aannemen, dat eene vastgroeiing der longen met de *pleura* plaats greep. Het is evenwel ook mogelijk, dat de lucht in de borstholte werd geabsorbeerd.

Het indringen der lucht in de borstholte heeft niet altijd, zelfs wanneer het met eene wonde der long te

zamengesteld is, den dood ten gevolge; nog weiniger is het zonder longwonde als een volstrekt doodelijk toeval te beschouwen. Somwijlen wanneer de hoeveelheid der ingedrongen lucht niet zoo groot is, om eenen volmaakten *Collapsus* voort te brengen. Eenige jaren geleden exstirpeerde ik in het Hospitaal een groot kankergezwell uit de borst, dat zich over den borstrand der okselholte tot aan den *Serratus* uitstrekte. Op het oogenblik toen ik het stuk dat op den *Serratus* zat, waar de wanden overigens zeer dun zijn, los praepareerde, zoo bewoog zich de lijder plotesling voorwaarts naar het mes toe. Het indringen van lucht door de wond, overtuigde mij dat de *pleura* gekwetst was. Ik stelde dadelijk mijn vinger op de wond, en bevond dat ik het verder indringen der lucht verhinderen kon. Ik maakte met eene kromme naald in een gedeelte van den *Serratus* eene kringwijze hechting, en eindigde dus de kunstbewerking. — Op het oogenblik dat het ongeluk plaats greep, kreeg de lijder verhindering in de ademhaling, en nog twee dagen na de operatie was deze zeer versneld, de pols sloeg 120, en de linkerzijde der borst, aan welke de wond zich bevond, was eenigzins pijnlijk; den tweeden dag na de operatie werd hij adergelaten, en op den vierden waren alle erge toevallen verdwenen. De wond genas spoedig, de in de spier zich bevindende draad maakte zich los, en de lijder verliet vier weken na de operatie het Hospitaal.

Wanneer nu ook dergelijke gevallen gelukkig kunnen afloopen, zoo moet toch, wanneer het te pas komt, elke belediging van de *pleura* zorgvuldig vermeden worden. Indien echter van eene operatie waarin

de *pleura* deelt, het leven van den lijder afhangt, zoo moet men zich door de vrees dit vlies te kwetsen, van de kunstbewerking niet laten afhouden. Want ik heb bij operatiën aan de ribben aanmerkelijke gedeelten der *pleura* bloot gelegd. Immers zulke bewerkingen zoude men niet wagen, wanneer eene kwetsing van dit vlies onvoorwaardelijk doodelijk was?

De uitneming van groote aan den hals zich bevindende beursgezwellen is, wegens de onregelmatige tusschen de bloedvaten en zenuwen verdiept zijnde verlengingen van de beurs, eene der zwaarste operatiën. De beide hier volgende gevallen zullen deze daadzaken bevestigen :

In de maand Junij 1834, vroeg mij een dertigjarige man om raad wegens een gezwel, hetwelk de geheele regterzijde van den hals innam. Het strekte zich uit van de oorlel tot aan het sleutelbeen, en vulde de geheele ruimte tusschen de *Larynx* en *Trapezius* op. De *Mastoïdeüs*, lag gelijk een ronde strik, op het midden des gezwels dat naar voren met de *Larynx*, en van boven met de *Parotis* was vastgehecht, naar beneden echter los op het sleutelbeen lag. De oppervlakte van het gezwel was glad en regelmatig, en de zelfstandigheid van deze laatste in aard verschillende, even als of zij uit vaste en vloeibare deelen bestond. De vochtgolving ontbrak. Het gezwel was vele jaren oud, en de huid in den laatsten tijd in omtrek toegenomen, en veroorzaakte door de spanning der naastliggende deelen pijn.

Des avonds vóór de uitneming stelde ik het volgende operceerplan op het papier:

1°. In het midden van den hals zal een duim breede,

eironde, van het oor tot aan het sleutelbeen zich uitstreckende snede, door de huid gemaakt worden.

2°. Ik zal de huid van de zijdelijke deelen van het gezwel afscheiden, en eene kleinen steek in het voorste gedeelte van dit laatste maken, om de inhoudende vloeistof te ontlasten.

3°. Het gezwel van den binnenrand van de borstbeens tepelswijze spier en op de *tracheaal* zijde van de wond van de *Omo* en *Sterno-hyoïdeüs* afpraepareren.

4°. De verbindingen van het gezwel met het oor en het sleutelbeen los maken, en daarenboven alle aan deze beide einden toevallig bestaande vasthechtingen afscheiden.

5°. Het gezwel van de diepere vasthechtingen scheiden, en dat wel van het sleutelbeenseinde aanvangen. Eerst zal het gezwel van de vlakke van den *Musc. hyoïd.* of in geval het onder deze spier lag, van de scheede der groote vaten worden afgescheiden, en dit zoo veel mogelijk bovenwaarts worden voortgezet. Ik wilde hierna

6°. De verbindingen met de *Parotis* en *Submaxillaris*, en met den *Diagasticus* vernietigen; doch daarbij zorgvuldig de *art. Facialis* en *Carotis externa* vermijden. De *Lingualis* en *Thyreoïdea superior* waren waarschijnlijk niet daarmede in verband. Zoude het gezwel tusschen de *Carotis* en *Vena jugularis interna* zich verdiepen, zoo zal ik slechts het voorste gedeelte wegsnijden, en het achterste laten zitten; doorgesneden aderen beneden de wond toedrukken, en daarna onderbinden. In geval eener kwetsing der *Jugularis interna* zal de onderbinding zoowel van boven als van onderen bewerkstelligd worden.

Op den 19^{den} Junij verrigtte ik de operatie op de volgende wijze :

Er werd van de oorlel tot aan het sleutelbeen eene eironde snede gemaakt, de huid aan den buitenrand der wond opgeligt, en daardoor de *Vena jugularis externa* bloot gelegd, dewelke ik aan den onderhoek der wond los maakte, en daarna dwars doorsneed; het onderste gedeelte der ader werd toegedrukt, tot dat men zich overtuigde dat geene neiging om lucht in te zuigen, voorhanden was; het bovenste einde bloedde niet sterk, daar dit door het gezwel te zamengedrukt werd. Nadat de huid op beide zijden iets verder was los gemaakt, ontdekte men eene spier, dewelke ik aanvankelijk voor de *platysma*, en daarna voor den *Sterno-mastoïdeüs* hield. Later ontdekte men dat dezelve uit den *Omo-hyoïdeüs*, *Sterno-hyoïdeüs* en *Sterno-thyreïdeüs* bestond, en dat het gezwel onder deze spieren in of nabij de scheede der *Carotis* ontstaan was.

De verbinding der spieren met de *Larynx* en de *trachea* bedekte de *tracheaal* zijde van het gezwel, zoo dat ik een tijd lang door de verdikte spieren heensnijden moest, zonder eenen anderen gids te hebben, dan de onduidelijke hardheid onder de laatste. Eindelijk werd de oppervlakte op eene plaats van de spierbedekking vrij, en de losmaking ging daarop spoedig voort, tot dat de vlakte van het gezwel waren bloot gelegd, en men herkende dat de *Larynx* de eene en de *Sterno-mastoïdeüs* aan den anderen rand grensde. Vervolgens werden de *Larynx* en *Trachea* gescheiden, gelijk mede de *Sterno-mastoïdeüs*, de *Parotis* en de *Submaxillaris*; een deel van de *parotis* was zoo vastgegroeid, dat zij

een gedeelte van het gezwel uitmaakte, en dit gedeelte met het gezwel zelve werd weggenomen.

Verder beproefde ik het gezwel van deszelfs sleutelbeensverbindingen los te maken; deze waren echter uit hoofde van de aanmerkelijke grootte des gezwels zoo duister en verward, dat ik het voor het beste hield, de doorboring van het beursgezwel te verrigten. Nadat eene aanmerkelijke hoeveelheid van eene eiwitachtige met vlokken gemengde vloeistof ontlast en het gezwel dunner was geworden, erkende men dat dit laatste aan het onderste gedeelte met de *Jugul. interna* en met de *Carotis*, welke door het achterste gedeelte des beursgezwels heen liepen, verbonden was. Door een naauwkeurig onderzoek overtuigde ik mij van eene onafscheidelijke verbinding der ader met het gezwel, en zag ik in, dat de eerste of de laatste doorgesneden moesten worden. Daar ik echter geloofde dat de ader boven geheel of ten deele toegesloten zijn moest, zoo doorsneed ik haar en onderbond het onderste gedeelte, hetwelk tot aan de onderbinding zeer sterk bloedde. De zak werd van de *Carotis* tot aan het bovenste gedeelte van den hals los gemaakt. *Larynx*, *Thrachea* en de *Musc. diaphragmaticus* werden zorgvuldig los geprepareerd. De *Nerv. vagus* (waarbij asthmatische aandoeningen ontstonden) ter zijde geschoven en de *Nerv. lingualis* en zijn *Ramus descendens* werden behoorlijk ontzien. Nadat de verschillende vasthechtingen van het gezwel van hare omgevingen waren ontdaan, zoo werd de geheele beurs geëxstirpeerd. De noodzakelijk geworden openmaking des gezwels, nam de grensscheiding weg tusschen hetzelfde en de verbindingen, en deed de moeilijkheden

bij de losmaking zeer vermeederen. Behalve een tak van de *art. Thyreoid. infer.* en de *Vena jugular. interna* behoefde geen vat onderbonden te worden.

De wond genas *per primam intentionem*, en de geopereerde bevond zich na verloop van eene week volkomen wèl.

De uitvoering der kunstbewerking was in overeenstemming van het daarvoor vastgestelde plan. Het gezwel lag niet zoo als ik vóór de operatie geloofd had op de buitenste, maar wel op de binnenzijde van den *Musc. hyoïdeüs*, hetgeen natuurlijkerwijze het gevaar nog vermeederde. De zak bevatte geene vaste zelfstandigheid, hetgeen men bij het uitwendig onderzoek had kunnen vermoeden. Het schijnbaar verschil in vastheid van verschillende plaatsen was ontstaan door de drukking van den *Musc. hyoïdeüs*. De invallende gedachte de beurs te ledigen ware goed geweest, wanneer een gedeelte van het gezwel eene vaste massa bevat had. Daar dit echter het geval niet was, zoo vermeederde de opening van de beurs nog de moeilijkheden, om de zelfstandigheid van het gezwel van die harer verbindingen te kunnen onderscheiden.

Het uitgenomen gezwel was drie duim lang en drie duim breed. Op de voorste vlakte in deszelfs geheele lengte, bevond zich het eironde stuk huid, en aan het bovenste gedeelte een stuk van de *Parotis*. Op elke zijde der huid zag men een bundel spiervezelen van den *Musc. hyoïdeüs*, en onder deze, eene, de buitenste helft van het gezwel bekleedende, vezel of peesachtig omkleedsel; die van de binnenste helft scheen uit celweefsel te bestaan. Inwendig was de zak glad, en bijna

geheellijk met helderschijnende roode verhevenheden bezet, dewelke ik niet regt kon onderscheiden. Veellicht waren het kiemen van nieuwe beursen, of wel lymphatische klieren, die in het eerste ontstaan van de beurs, met dezelve innig waren verbonden geworden.

(Het vervolg hierna.)

DE EXARTICULATIE VAN HET DIJBEEN UIT EEN GESCHIEDKUNDIG OOGPUNT BESCHOUWD,

DOOR

den Heer N E V E R M A N N,

Geneesheer te Plau.

Daar mij, uit een geschiedkundig oogpunt beschouwd, niets bevredigends is voorgekomen, ofschoon ik gaarne de pogingen erken van den zoo geleerden als voortreffelijken Jäger te Erlangen, die helaas veel te vroeg voor de wetenschappen en kunst zijne loopbaan voor altijd eindigde; en daar ik reeds vroeger (1) dit onderwerp heb behandeld en 49 gevallen van exarticulatiën aanvoerde, die echter bij nadere bekendwording met het onderwerp even zoo weinig den toets konden doorstaan, als de 49 gevallen van Jäger (2), — welke laatste mij te dier tijde onbekend waren, daar ik het tweede stuk van het Woordenboek nog niet had ontvangen — hetwelk ook Blasius de dwaling begaat van na

(1) Blasius, Clinische Zeitschrift für Chirurgie und Augenheilkunde, Bd. 1. Heft 4. bl. 426. Halle, 1836 8vo.

(2) Handwörterbuch der Chirurgie, in Verbindung mit Radius und Walther herausgegeben. Bd. 1. S. 109. Leipzig, 1836. 8vo.

te schrijven in zijn *Handwörterbuch der Chirurgie*: zoo zij het mij vergund dezen draad op nieuw, zoover mij de daadzaken zijn voorgekomen, weder op te vatten, teregt te brengen en te voleindigen. En het belang van deze operatie wordt te meer verhoogd, wanneer men bedenkt dat het vijfde gedeelte des ligchaams hierbij verloren gaat, en dat men, na de volbrenging van dezelve, eene ijzingwekkende wonde van drie tot vier voet of meer in omvang, voor zich heeft.

Reeds anderen, behalve Jäger, hebben vóór mij zich met de optelling bezig gehouden, maar allen dragen den stempel van onnaauwkeurigheid; zoo b. v. noemt Guthrie (1) ons 20 gevallen op, die ook door Zanders (2) en Textor (3) worden aangenomen, zonder dat zij ons de namen der operateurs mededeelen; Kerst (4) daarentegen is reeds verder gegaan; hij spreekt van 36 gevallen, zonder ze echter nader te bepalen; en van Onsenoort (5), die anders in de geschiedenis der operatien vrij volledig is, gaat de bijzondere opnoeming van gevallen dezer operatie, geheel met stilzwijgen voorbij.

De bedoelde exarticulatie is door geene plotselijke

(1) *Treatise on gun-shot wounds of the extremities*; second adrt. London, 1820. p. 339. 8°.

(2) *Die Ablösung der Glieder in den Gelenken*, Düsseldorf, 1831. 8°.

(3) *Grundzüge zur Lehre der Chirurgischen Operationen*, welche mit bewaffneter Hand gemacht werden. Würzburg, 1835. S. 432. 8°.

(4) *Heelkundige mengelingen*. Utrecht, 1836. p. 186. 8vo.

(5) *De Operative Heelkunde*, stelselmatig voorgedragen. 3de D. 2de Afd. pag. 549. Amsterdam, 1837. 8vo. 2de druk.

ingeving, waartoe het oogenblik der vertwijfeling somtijds zijne toevlugt neemt, ontdekt; maar ontleend aan de natuur, die in bijna alle operatien onze leermeesteres is geweest, wanneer namelijk ten gevolge van versterf door uitwendige of inwendige oorzaken (namelijk door de Jeukziekte, *Raphania*, *Morbus Cerealis*) het lid afviel, of bleef hangen aan zijne banden, zoodat het zonder veel moeite konde afgescheiden worden. Een geval van verwijding van het heupgewricht, waarbij het beenhoofd uit de kom geraakte, en desnietteenstaande eenen gelukkigen uitgang had, wordt reeds door Fab. ab Aquapendente in zijne *Chirurgia magna* medegedeeld. Het goed gevolg, waarmede het exstirperen van het schoudergewricht werd bekroond, en de gelukkige proefnemingen, op dieren in het werk gesteld, droegen er voornamelijk veel toe bij, dat de Heelkundigen het hoe langer hoe meer voor mogelijk hielden, dat het dijbeen met goed gevolg uit de kom van het heupbeen konde gescheiden worden. Ja zelfs is er in de geschiedenis der Chirurgie geen voorbeeld van eene operatie, gelijk Thomson (1) zeer naar waarheid aanmerkt, waarvan de gevaren en moeilijkheden zoo naauwkeurig zijn onderzocht en overwogen, als deze exstirpatie; tot geene andere operatie zijn zoo veel plannen uitgedacht, zoo vele en verschillende proefnemingen op het Cadaver gedaan, alvorens zij bij eenen lijder werd in het werk gesteld.

Morand schijnt de eerste geweest te zijn, die bij-

(1) Report of observations made in the British military hospitals in Belgium, after the battle of Waterloo. London, 1816. pag. 264. 8°.

zonder zijne opmerkzaamheid op deze operatie vestigde, zoodat in het jaar 1709 twee zijner leerlingen, de Deensche Heelkundige *Wohler* en de Zwitsersche Chirurgus *Puthod*, ieder afzonderlijk aan de Academie der Heelkundigen te Parijs eene verhandeling over dit ons onderwerp aanboden, waarin zij de verschillende beledigingen en wijzen van operatie aanboden (1). — Hierop verlangde *Ravaton* (2) in 1743 de exstirpatie van het hoofd des dijbeens te bewerkstelligen bij eenen soldaat, die een schot door den *Trochanter Major* ontvangen had; doch in een consult ondervond hij zoo veel tegenstand van zijne ambtgenooten, dat hij het voornemen moest laten varen en de lijder bezweek. — Dringend daarentegen werd de operatie aanbevolen door *l'Alouette*, in eene Thesis in het jaar 1748 (3), waarbij hij zich grondde op proefnemingen bij lijken. De enkele voorstelling echter van deze ijzingwekkende operatie, schrikte zelfs de ervarenste voorvechters van het amputatie-mes af, en allen beefden voor eene verminking van zoo ontzettend eenen omvang. Intusschen kon men toch niet ontkennen, dat in vele gevallen het behoud des levens alleenlijk afhing van zich aan deze grootste van alle operatiën te onderwerpen, en dat het tevens eervoller was met drie ledematen te leven, dan met vier te sterven. Dit gezegde mag *le Dran* dan ook wel voor oogen gehad hebben, waarom hij in zijne

(1) *Morand*, Opuscles de Chirurgie. T. 1. p. 176. en duit-
sche overzetting van *Plattner*. Leipzig, 1776. p. 21-29.

(2) *Chirurgie d'Armée*, pag. 323-331.

(3) *v. Haller*, Disputat. Chirurg. selectae. T. V. p. 265.

schriften ook dringend aanraadde, deze operatie uit te oefenen.

Hoe verschrikkelijk het ook mogt schijnen, het dijbeen uit zijn gewricht uit te snijden, zoowel uit aanmerking van de grootte des deels, hetwelk aan het ligchaam wordt ontnomen, als ten opzichte van de ontzettende daaruit voortkomende wond: zoo achtte de Academie der Heelkunde te Parijs het toch in 1754 eene prijsvraag waard, de gewigtigste die ooit is uitgeschreven, en van den volgenden inhoud: « Men verlangt « eene naauwkeurige bepaling van de gevallen, waarin « het uitnemen van het dijbeen uit het gewricht het « eenige middel is om het leven des lijdens te redden; « of deze operatie werkelijk moet worden verrigt, en « welke daarbij de beste wijze van behandeling zij.”

Twaalf antwoorden werden op deze vraag ingezonden; daar intusschen geen van deze haar voldoende had opgelost, kon natuurlijk niemand den prijs bekomen, die daarop door de Academie werd verdubbeld, om daardoor nog meerdere mededingers te bekomen, en de vraag werd nu in 1759 op nieuw voorgesteld. Dit had eene krachtige uitwerking! vier en veertig mededingers deden zich op, waarvan zich $\frac{2}{3}$ vóór de gevraagde operatie verklaarden: onder dezen moeten voornamelijk Fevre, Puy, le Comte en Barbette vermeld worden, aan welken laatsten de prijs werd toegekend (1). Barbette zet de mogelijkheid en oogenblikkelijke zekerheid van deze operatie met veel

(1) Prix de l'Academie de Chirurgie. Tom. VIII. p. 101. et Tom. IX. preface et pag. 1.

doorzigt uit een , en voert tot bewijs voor zijne meeningen het geval aan van Le Croix, Heelkundige in het Hospitaal te Orleans, die bij eenen veertienjarigen persoon beide dijbeenen uit het heupgewricht sneed, welke ten gevolge van het gebruik van brood, gebakken uit *Secale Cornutum*, door *Gangraena* waren aangedaan, en zich van de weeke deelen reeds geheel hadden losgemaakt. Le Croix doorsneed alzoo alleen de vasthechtingen en banden; doch de lijder stierf ongelukkig den vijftienden dag, vermoedelijk ten gevolge der jeukziekte. Intusschen het moge hiermede zijn zooals het wil, hij brengt ons toch het eerste voorbeeld bij, dat het dijbeen uit het heupgewricht kan worden weggenomen, zonder dat de lijder dood bloede enz. Verder geeft Barbette eene beredeneerde opgave der gevallen van wonden en beledigingen, waarbij hij de operatie voor het eenige reddingsmiddel houdt, en geeft ook die gevallen aan, waarin zij hem nutteloos en onuitvoerbaar voorkomt. Hij bepaalde bovendien algemeene regelen voor de handgreep, en merkte zeer juist aan, dat men zich, bij het doen der operatie, voornamelijk moet rigten naar de gesteldheid en de omstandigheden van den persoon en het geval zelve.

Buitendien verscheen er in 1758 nog een geschrift van Goursoud, gelijk ook een opstel van Moublet over hetzelfde onderwerp in het *Journal de Médecine* van 1759, die beide de operatie aanraadden. Behalve deze was ook Brasdor haar toegedaan. — Het meest schijnt Heister (1) haar nog in het geheel niet te

(1) Chirurgie, 4de Ausg. Nurnberg, 1742. en de nadruk. ib. 1779. 4to. p. 471.

kennen, daar hij haar geheel met stilzwijgen voorbijgaat.

Ofschoon nu de bedoelde operatie wel in het systeem der Heelkunde overging, zoo verliep echter nog een geruime tijd, alvorens men dezelve op levende voorwerpen beproefde; want de gevallen, waarin *gangraena* aan de onderste ledematen de *Arteria cruralis* had gesloten, waarin het lid, om zoo te zeggen, alleen aan de banden heen en weder slingerde en men deze slechts met het eerste mes het beste behoefde los te maken, behooren niet tot onze beschouwing. Zoo vermeldt b. v. Sabatier (1) een tweede geval van Perault te Tours, hetwelk overeenkomt met dat van Lecroix, in hetwelk een disselboom het bovenste gedeelte des dijbeens van eenen man van 21 jaren Fr. Gois, in 1775 zóó had verbrijzeld, dat alle weeke deelen rondom het gewricht door *gangraena* waren verloren gegaan. Perault sneed alleenlijk de banden door, en de lijder genas. Dit geval maakte intusschen zooveel gerucht in de literaire wereld, dat de Conferentie-Raad Sylvester Soxtorf te Koppenhagen, die in het jaar 1801 op kosten van het Deensch Gouvernement eene reis door Frankrijk maakte, het der moeite waardig achtte, gelijk hij zelf in zijne voorlezingen over Chirurgie in 1829 verhaalde, om den gezegden Fr. Gois, die bij eene adellijke familie op het land als kok in dienst was, zelf te bezoeken. Hij vond eenen gezonden en sterken man, die hem alleen ver-

(1) Médecine opératoire, 2de ed. Tom. III. p. 422. Paris, 1811. So. en de Duitse Overzetting v. Borges. T. III. p. 308.

haalde, dat zijne wond, alvorens zij zich geheel had gesloten, achttien maanden was open geweest. De naad, welken S. Soxtorph nu onderzocht, was hecht en goed, en Gois beweegde zich met gemak op een houten been. Maar wie kent niet de Goddelijke geneeskracht der Natuur, waarvan wij in Sachs's medicinischen Almanach für 1837 zoovele voorbeelden hebben aangevoerd, en S. Cooper (1) merkt zeer naar waarheid aan, dat zulk eene handelwijze, als in beide deze gevallen, in het geheel niet met de groote en bloedige uitneming van het dijbeen uit het gewricht kan vergeleken worden, want het is iets geheel anders wanneer men door frissche gezonde deelen snijdt, die derhalve met leven en gevoel zijn begaafd en hevig bloeden, dan waar de natuur van tijd tot tijd de afscheiding door *gangraena* heeft voorbereid!

Daar het nu helaas der wereld loop is, dat een Profeet in zijn eigen vaderland het minste geëerd wordt, zoo ging het ook eveneens met de uitneming van het *hoofd des dijbeens*: in Frankrijk was zij uitgevonden, zoo oneindig veel was er over getwist, maar des niettegenstaande was zij onbekend: en zoo gebeurde het dat zij tusschen de jaren 1770 en 1780 het eerst in Engeland werd in het werk gesteld door Henry Thomson, Heelmeester in het London Hospitaal, terwijl hij door de tegenstrijdige gevoelens der Franschen daartoe aangespoord werd, of met Hippocrates en Celsus welligt dacht: *Ad extremos morbos, extrema remedia exquisite optima* (gelijk de eerste zegt), en

(1) Neuestes Handbuch der Chirurgie, aus dem Engl. von v. Froriep. B. I. S. 30. Weimar, 1819. 8°.

Anceps remedium quam nullum experiri. Of hij het intusschen met goed gevolg deed, daarover is bij de Engelschen niets te vinden, en zelfs zijn jongste naamgenoot John Thomson, de beroemde Professor te Edinburgh, kan hieromtrent geen nader berigt geven. Vermoedelijk werd deze operatie met ijverzuchtige oogen in Engeland beschouwd, naardien Pott (1), gelijk wij in het vervolg zullen hooren, daarop eene hatelijke zinspeling maakt. Doch de baan scheen reeds eenigzins geopend, en de Heelmeester Kerr (2) te Nordhampton maakte in het jaar 1779 een einde aan de onzekerheid, en wel bij een jong meisje, in den hoogsten graad door beenbederf aangetast aan het hoofd des dijbeens; doch de lijdere bezweek op den 18^{den} dag na de operatie, waarschijnlijk ten gevolge van de copieuse verettering van de holligheid des heupgewrichts, hetwelk mede door beenbederf was aangedaan. Hoe dit ook zij, het gevolg van deze operatie was van het grootste gewigt; de vrees voor oogenblikkelijk gevaar was derhalve zonder grond, zoodat Kerr van de nuttigheid der operatie zoo overtuigd was, dat hij haar bij voorkomende gevallen weder zou verrigten. Zelfs Bilguer (3), de aartsvijand van amputatien, toont zich genegen tot dezelve, gelijk ook Hunczowski (4) en B. Bell in zijn Leerbegrip der Heelkunde. Gelijk in het praktische leven al het goede in den aanvang hevigen tegenstand

(1) *Surgical Works*. Vol. III. p. 374. London, 1785. 8vo.

(2) *Duncal Medical Commentaries*. Vol. VI. p. 337.

(3) *Dissertatio inauguralis de Membrorum amputatione rarissime administranda aut quasi abroganda*. Halae, 1761.

(4) *Die Vornehmsten Chirurgischen Operationen*. Wien, 1785. 8vo.

ontmoet, zooals wij dit in onze dagen nog met de uitneming van de onderkaak en andere zaken gezien hebben, zoo ging het ook met de uitsnijding van het dijbeen uit zijne kom. Percival Pott namelijk zocht, ter aangehaalde plaats een veroordeeld vonnis over deze operatie uit te spreken, daar hij zegt: « Ik weet wel
 « dat de amputatie in het heupgewricht eene schrikke-
 « lijke, maar niet onuitvoerbare operatie is; ik heb
 « haar zien in het werk stellen (terwijl hij, gelijk men
 « vermoedt, op de door Henry Thomson ten uitvoer
 « gebragte zinspeelt), maar ik zal haar nimmer bij le-
 « venden, en alleen op lijken in het werk stellen. De
 « schadelijke deelen, voornamelijk boven de extremiteit,
 « b. v. caries der heupbeenderen, worden niet weggenom-
 « men, en de bloeding uit de vele vaten is zoo copieus,
 « dat deze vermetele en bloedige operatie zonder goed
 « gevolg moet zijn.” Hetzelfde *Anathema* spreken ook Schmucker (1) en Bernstein (2) er over uit. De Voorzienigheid bestiert het echter doorgaans zóó, dat deze schroomvalligheden niet voor altijd het veld behouden. De regerings Arts Laube (3) onder anderen, amputeerde het dijbeen dicht onder den grooten draaijer, en zag dat ten gevolge van de ettering het gewricht uit de kom werd gestooten, en de lijder genas. En daardoor gebeurde het dat Flajani in 1792, Aberne-

(1) Vermischte Chirurgische Schriften. Bd. 1. S. 48. Berlin, 1777. 8vo.

(2) Practisches Handbuch für Wundärzte. Bd. 1. S. 138. Leipzig, 1798. 8vo.

(3) Schmücker's vermischte Chirurgische Schriften. Bd. III. S. 96. Berlin, 1782.

thy in 1792, Unger (1), Callissen (2) en Richter deze operatie niet ongenegen werden.

De tweede Heelkundige die (zonder met alle deelen van het vak gemeenzaam genoeg te zijn) deze gevaarlijke operatie waagde, was Larrey; wie kent niet dezen Napoleon der Heelkunde, want hij leeft als de grootste militaire Heelkundige nog in ons midden. Larrey (3) namelijk verhaalt, dat hij gezegde operatie driemaal heeft bewerkstelligd, tweemaal in Egijpte en eens als Chirurgijn bij de Rhijnarmée. Een zijner patienten overleefde de operatie eene week, als wannner hij aan de pest stierf, en de anderen bezweken op geforceerde marschen, waar zij in aller ijl' en ongeschikt moesten nagevoerd worden om niet in handen der Turken te valleu. Deze gevallen leveren een nieuw bewijs op, dat de operatie niet met onmiddelijk levensgevaar verzeld gaat, en men kon nu niet meer twijfelen of meerdere operateurs zouden volgen. Intusschen bestond er nog steeds eene hinderpaal, want niemand was tot nog toe volledig en bestendig voor de zaak geweest; inzonderheid was men bevreesd, ofschoon dit reeds door het geval van Perault was wederlegd, dat de lijder, daar hij het vijfde gedeelte van zijn ligchaam had verloren, aan beroerte (*apoplexia*) der longen of van het hart, ten gevolge van te groote opvulling der vaten zou sterven.

(1) In eene Dissertatie onder het praesidium van Meckel te Halle.

(2) Systema Chirurgiae Hodiernae. T. II. p. 418. Hafniae, 1800. 8vo.

(3) Relation de l'Expédition de l'Armée d'Orient en Egypte. Paris, 1802. p. 329. 8°.

Velp eau (1) heeft wel onlangs (maar waarlijk te laat) getracht ons deze vrees te ontnemen, terwijl hij berigt dat Perret en Blandin, Heelkundigen bij de Rhijnarmée, deze operatie viermaal in het jaar 1795 hebben ten uitvoer gebragt, en wel tweemaal met goed gevolg. Maar daar de Franschen helaas niet zeer geloofwaardig zijn, zoo kunnen zij, wat de goed gelukte gevallen betreft, worden betwijfeld, te meer daar Blandin, die het artikel « *Amputation* » in de Dictionnaire de Médecine et Chirurgie pratiques, 2de Édition. Paris, 1834. 8°. heeft bewerkt, deze gevallen, voor zoo ver ik mij herinner, in het geheel niet aanroert; ook heb ik nergens anders eenige inlichtingen ontmoet. Ook Jäger betwijfelt eenigzins deze gevallen.

En hiermede eer wien eer toekomt! Prof. Mulder (2) te Groningen had het genoeg, dat zijne lijdere, een jong meisje, na de exstirpatie die hij in 1798 moest verrigten, in leven bleef. — Hetzelfde had ook plaats met een' Engelsch matroos, die in den slag van Abukir in 1798 werd geopereerd, en dien Wendelstädt (3) in 1811 nog heeft gezien. Jammer dat deze den matroos niet naauwkeurig naar den naam van den operateur heeft gevraagd, daar deze alsnog onbe-

(1) Nouveaux élémens de Médecine opératoire. Paris, 1832. 8vo. Vol. III.

(2) Overzicht van de voornaamste gevallen, welke in het Heelen Vroedkundig Academisch Ziekenhuis te Groningen van den jare 1809 tot aan het einde van het jaar 1810, zijn waargenomen, uit de nagelatene papieren van Mulder, uitgegeven door deszelfs zoon C. Mulder. Amsterdam, 1814. p. 144. 8vo.

(3) Hufeland's Journal d. prakt. Heilkunst. 1811. Aug. S. 110.

kend is. Larrey (die van deze gelukkig volbrachte operatie zekerlijk geene kennis droeg, naardien de Franschen ten eenenmale onkundig zijn, ten minste voornamelijk in dien tijd nog waren, van al hetgeen buiten hun land voorvalt) bragt de extirpatie in 1812 nog tweemaal in den Russischen veldtocht ten uitvoer, en had nu de onbeschrijfelijke vreugde, dat zijne patienten, het leven behielden. Het eerste geval had plaats bij eenen Rns, dien hij te Witebsk opereerde, en die den 55^{en} dag, toen zijne wond bijna was geheeld, nog leefde, maar toen ongelukkig van gebrek en slechte hoedanigheid der voedingsmiddelen, aan eenen kwaadaardigen buikloop stierf. De tweede operatie werd volbragt aan eenen Franschman na den slag van Mozaisk, en deze werd drie maanden later, volkomen hersteld, door Bachelet, Chirurgijn en Chef van het Hospitaal te Witebsk gezien. Het is dus onjuist, wanneer Joh. Thomson, Guthrie en S. Cooper (allen t. a. p.) den Baron Larrey de gezegde operatie zevenmaal laten ten uitvoer brengen, ja Grossheim gaat in zijne operative Heelkunde zoover, dat hij van negen gevallen spreekt en ik hem hierin bij Blasius zelf verkeerdelijk heb nageschreven. Want Larrey verklaart uitdrukkelijk (1) dat hij deze operatie slechts vijfmaal heeft verrigt, waaronder tweemaal met goed gevolg.

De vijfde goed gelukte operatie is door Baffos (2)

(1) Clinique Chirurgicale exercée particulièrement dans les Camps et les Hôpitaux Militaires depuis 1812 jusqu'en 1836. Paris, 1836. Tom. V. § 3. 8vo.

(2) Bulletin de la faculté de Médecine de Paris, 1812. Tom. III. p. 71.

bewerkstelligd, Chirurgijn aan het groote Kinderhospitaal te Parijs, aan eenen zevenjarigen scrophuleuzen jongen, wegens *exostosis* van het dijbeen en hectische koorts. De wond genas en de kleine scheen geheel hersteld, toen een vermeerderde buikloop zich op den 63^{en} dag vertoonde, van koorts verzeld, het likteeken zich weder opende, en de lijder aan het einde der derde maand stierf.

De zesde operatie is door Brownrigg (1) op den 12^{den} December 1812 in het Hospitaal te Plijmouth verrigt, aan eenen soldaat, die op den 29^{en} December 1811, bij Merida in Spanje in het bovenste gedeelte van het dijbeen was geschoten. S. Cooper heeft in het jaar 1818 berigt, dat deze man toen nog te Spalding in Lincolnshire in het volle genot zijner gezondheid was. — V. Graefe heeft zich zeer uitvoerig over de waarde dezer operatie verklaard, en in alle bijzonderheden zijne methode door de trechtersnede, in zijne Normen beschreven (2). *(Het vervolg hierna.)*

WAARNEMING VAN HET BUITENLIGGEN VAN DEN ACHTERSTEN WAND DER BLAAS, EN OVER DE VOORSTELLEN TOT DESZELFS BLIJVENDE GENEZING

DOOR

W. E. L U D E K I N G,
Stads Heel- en Vroedmeester te Brielle.

Ofschoon het voorkomen van een tegennatuurlijk

(1) S. Cooper neuestes Handbuch d. Chirurgie. Bd. 1. S. 83.

(2) Normen für die Ablösung grösserer Gliedmassen. Berlin, 1812. pag. 117 vlg.

boven de schaambeensvereening uitspruitend gezwel, (door het voorliggen van den achtersten wand der blaas) in vereening met wanschappen teeldeelen, geen zoo bijzonder voorkomend geval is, daar het reeds door vele vroegere Genees- en Heelkundigen, zooals Bartholinus (1) en Blasius (2) werd waargenomen en opgeteekend, ook bijzonder door andere beroemde landgenooten A. Bonn en G. Vrolik meer naauwkeurig onderzocht werd, waardoor wij met deszelfs waarneming aard meer werden bekend gemaakt (3); zoo voelde ik

(1) *Historiar. Anatomicar. rarior. Cent. 1. Hafniae, 1754.*

(2) *Observ. Med. rarior. Amstel. 1700.*

(3) Stolte, *beschrijv. der wanschapene Teeldeelen en Waterwegen van een Man enz. Zwolle, 1770.* In dit werkje vindt men nog eenige waarnemingen verzameld, ook van onzen beroemden P. Camper.

J. Veltkamp, *verh. van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. XII. D. p. 15.* Deze waarneming is over hetzelfde voorwerp.

Waarnemingen van A. de Bosson, A. Bonn, Steijger en van der Duijn, in de *verh. van dezelfde Maatschappij. XIX D. p. 313.*

Verhandeling en waarneming van den Hoogleraar A. Bonn, benevens de waarnemingen van N. Tulp, Step. Blankaart, Stalp. v. d. Wiel, F. Ruisch, J. v. Hoorn, Movat, Lemerij, Tenon en anderen in het *Gen. Natuur- en Huishoukundig Kabinet. 3 D. p. 1.*

De bijzondere waarnemingen van de Villeneuve, Castra, Goupil.

Verhand. en waarnem. van W. Leurs, in de *verh. van het Genootsch. ter bevordering der Heelkunde te Amst. 3 D. p. 31.*

Verhand. en waarnem. van den Hoogleraar A. Bonn, benevens de waarnemingen van Flajani, Desault, Pinel, Pascal, en van Geuns in hetzelfde boekdeel. p. 146.

mij echter genoopt, om ook deze eenvoudige waarneming mede te deelen, wijl de Hoogleeraar Bonn zich ergens uitdrukte: — « Voor het overige mogen deze
 « mijne Ontleed- en Heelkundige aanmerkingen en on-
 « derzoek eener algemeene oorzaak van verschillende
 « wanstaltigheden van roede en pisblaas, tot een voor-
 « beeld en bewijs dienen, van hoe veel belang het
 « voor de Heelkunst zij, dat van alle kanten, zoo veel

Verhand. van den Hoogleeraar A. Bonn, in de nieuwe verh. van het Heelkund. Genootsch. 3 D. 3 S. p. 1.

Verhandelingen en waarnemingen van den Hoogleeraar G. Vrolik. In de Verhand. van de eerste klasse van het Koninklijk Nederl. Instituut 1816 en 1825.

J. van Dam, Ontleding van een voorwerp, door den Hoogleeraar G. Vrolik reeds vermeld in het Tijdsch. van het Genootschap *Vis Unita Fortior* te Hoorn. 1 D. 2 St. p. 103. 1821.

J. F. Meckel, Handb. der Pathol. Anatom. 1 B. S. 729.

Wolf, de *Nativa visicae urinariae inversione*, Harderovic., 1791.

D. Rose, de *Nativo vesicae urinar. inversae prolapsu*. 4 B. S. 729.

Creve, v. d. Krankheit. des weiblichen Bekkens. Berl. 1795.

The London Medical and Physical Journal. Vol. L. 1823.

Duncan, the Edinburg Med. et Surgical Journal. 1805.

A. W. Otto, Selten. Beobacht. z. Anat. Physiol. und Pathol. gehörig. Brest, 1816.

Exercitationes pathologicae auct. J. B. Paletta, Mailand. 1820.

E. Gairdner, the Edinburgh Journal of Medical Science. 1 B. p. 115.

Magazin der ausländischen Litteratur von Gerson und Julius. 1826. H. 3. S. 493.

A. Hohmeyer, in der Salzburger Medicinisch-Chirurgische Zeitung. 3de B. S. 335.

J. Schneider, der angeborne Vorfal der umgekehrten Urinblase. Franckfurt a m. 1832.

« mogelijk waarnemingen van gelijksoortige gevallen en « omstandigheden ingezameld worden.»

Bij de zitting van den Militieraad (in het kanton Brielle 1836), waar de Wel Ed. Heer C. v. d. Minne als Geneeskundige, en ik als Heelkundige adsteerden, vertoonde zich een Loteling Leend. Pijper genoemd, die in eene vrouwen rok gekleed, als een zoogenoemde *Hermaphrodit* bekend stond.

Dit voorwerp (thans 21 jaren oud), kwam mij bij het onderzoek, uiterlijk zeer wel gevormd en sterk opgegroeid voor, zoodat het geheele voorkomen kracht en sterkte verraadde. Het aangezigt heeft eene goede uitdrukking, en de kin is met een weinig rood haar voorzien; de borst is breed en wel gevormd; de buik oogenschijnlijk langer dan gewoonlijk, om reden het gezigtpunt, door het gemis van den navel, niet wordt afgebroken. Even boven de schaambeensvereening, op het midden van den buik, vindt men eene verheven, zeer oneffen oppervlakte, meer breed, dan lang of hoog, zeer rood van kleur, die hier en daar, vooral tusschen de onregelmatige vorens en groeven die zij maakt, met eene slijmachtige stof is bedekt; aldaar ziet men kleine kuiltjes of dieptens, waaruit gestadig *Urin* afdroppelt. Van onder en achter deze vlakte, komt een zeer korte en breede *Penis* te voorschijn, met een ontbloot roedehoofd, waarin men geene opening van den pisweg kan bespeuren. Het *scrotum* is in tweeën gescheiden; en vormt als het ware eene omgekrulde lip, die zich naar boven aan weerszijde flauw verliest, doch van onderen een geheel uitmaakt. — Deze lip is met gekroesde haren bezet, dik, rood en zeer gevoelig.

Deze gevoeligheid, vereenigd met eene zekere vrees, belette ons een verder onderzoek te doen; bijzonder of er geene opening van den pisweg op eene ongewone plaats te vinden was, en hoedanig de toestand der schaambeensvereening is; zijne breede heupen, eenigzins wankelende gang, de stand van wijdbeens, met naar buiten gerigte dijen, doet vermoeden dat er geene vereening bestaat. — Wanneer hij warm is en bezweet, zoodat de omgekrulde lip in staat van ontspanning verkeert, dan kan hij de ballen op de aangewezen plaats zeer goed voelen; hetgeen ik ook bij een tweede onderzoek zelf waarnam.

Overigens is de persoon gezond; hij drinkt echter weinig, en in gevalle de dorst hem meer dan het gewone doet gebruiken, dan loopt de *Urin* zeer spoedig in ruime hoeveelheid af; hij volbrengt ligten arbeid, is niet afgetrokken, maar vertoont zich onder de dorpelingen, en schijnt niet ongevoelig voor het vrouwelijk geslacht.

Men heeft vele voorstellen gedaan om dit gebrek blijvend te genezen, en daartoe de huidoverplanting door Bün ger en v. Fro r i e p als doelmatig aangegeven. De eerste wil beproeven om bij het eerst hem voorkomend geval de ontbrekende zelfstandigheid der spier, (na vooraf in de pisleiders gevoerde sonden) de splijting in de buikbekselselen organisch te sluiten, en daardoor de beide pisliders in een kanaal te vereenigen, waardoor de van voren gespletene blaas insgelijks een bedeksel zoude verkrijgen en willigt tot deszelfs volmaakte veerkracht konde geraken, zoodat het tot heden buiten den buik geplaatste kunstige werktuig in de buik-

Fig. 1.

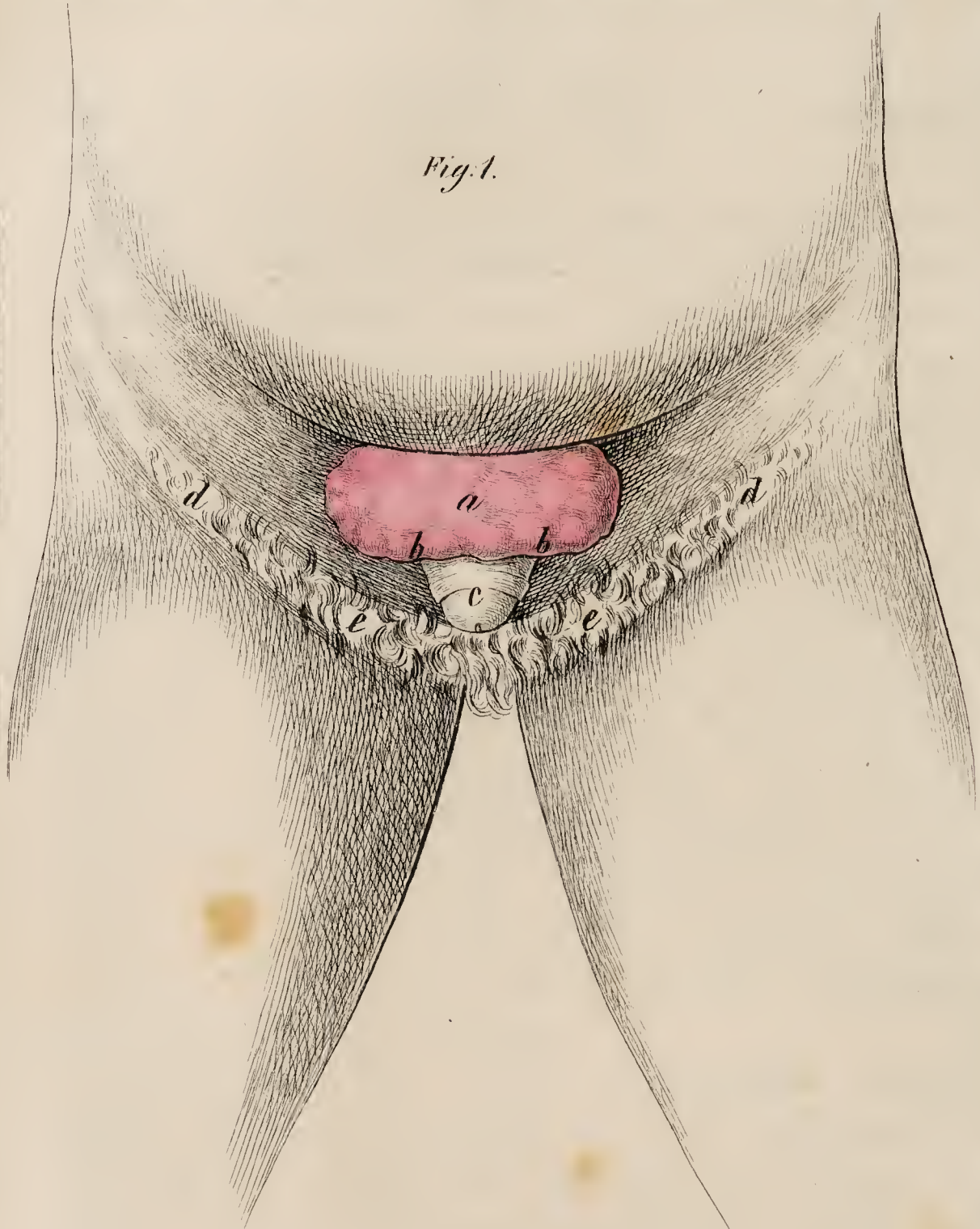

Fig. 2.

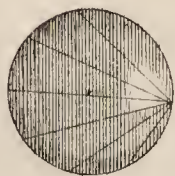

Fig. 3.

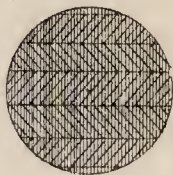
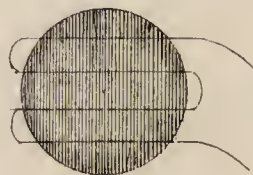

Fig. 4.

mosselschulp heeft, met een twee vingerbreeden rand voorzien is, den wanstal geheellijk insluit en om den buik bevestigd wordt (1).

VERKLARING DER PLAAT.

- a. De achterste wand der blaas.
- bb. De openingen der pisleiders, waar uit de *Urin* afdroppelt.
- c. De korte *Penis*, zonder opening van den pisweg.
- dd. De van een gescheiden balzak, eene omgekrulde lip vormende.
- ee. De zitplaats der ballen.

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

WAARNEMING VAN HET OVERERFELIJK ONVERMOGEN
OM ZEKERE KLEUREN TE ONDERSCHIEDEN,

DOOR

Doctor FLORENT CUNIER,
Militair Geneesheer enz. enz. in Belgien.

In ons vorig nummer hebben wij de zoo belangrijke waarneming van denzelfden schrijver, bij wijze van uittreksel medegedeeld, betreffende de erfelijke nachtblindheid; niet minder belangwekkend is die, welke wij verkort, thans hier laten volgen:

Het onvermogen om kleuren te onderscheiden (*Achromatopsia*) is veelmalen aangeboren. Doch heeft men dezelve nog niet erfelijk aangetroffen, hetgeen den schrijver aanspoort om de geschiedenis er van, dewelke vijf

(1) Zie aangehaald werk.

generaties bevat, mede te deelen, welke het toeval hem heeft leeren kennen.

Bij eene lijderes in den omtrek van Mons geroepen zijnde wegens eene kwetsing aan het oog, en zich willende verzekeren in hoe verre het gezichtsvermogen daardoor geleden had, hield hij haar verschillende strengtjes garen van verschillende kleuren (waarvan de meeste blaauw), welke onder zijn bereik waren, ter bezigtiging voor. Doch hij zag met verwondering dat de lijderes niet dan de licht blaauwe konde erkennen, terwijl de donker blaauwe kleur door haar werd aangegeven als kers-rood te zijn. Hij vernam bij die gelegenheid wijders, dat dit zelfde gebrek ook bestond bij hare vijf dochters, doch dat zulks het geval niet was bij haren zoon; dat hare grootmoeder nimmer de blaauwe kleur van de roode had kunnen onderscheiden, en hare dochters ook met dit gebrek waren aangetast geweest, met vrijlating van haren zoon. Gelijk het blijkt uit het onderzoek door den Heer Cunier in het werk gesteld, heeft dit gebrek slechts plaats bij de vrouwelijke afstammelingen, terwijl die van de mannelijke er geheel van bevrijd zijn, ofschoon er een onder is, die eenen hoogen graad van bijziendheid bezit.

Men vindt geene bijzondere kenteekenen bij de genoemde vrouwelijke voorwerpen, welke deze ziekten zouden doen kennen; zij hebben allen den regenboog grijsachtig bruin: de mannelijke integendeel, bij drie derzelve zwart, en bij andere drie min of meer donker blaauw. — De diep gelegen deelen des oogs leveren bij deze laatsten niets merkwaardigs op, zijnde de

oogappel zeer zwart, daar integendeel bij die der vrouwelijke, hij minder zwart is, en boven deszelfs buitenste middellijn een geelachtige groene in het middelpunt nedergedrukte vlek bestaat, die een' elliptischen vorm heeft.

Bij helder weder is de graad van lichtschuwheid aanmerkelijk; wanneer het licht sterk is, onderscheiden zij minder goed de voorwerpen, en heeft de invalling er van plotslings plaats, zoo veroorzaakt dit hevige pijn.

Niemand uit deze familie is blind geworden, ofschoon er onder waren die 62, 70 en zelfs 81 jaren bereikten.

De Heer Cunier besluit deze waarneming met niet onbelangrijke aanmerkingen die hierop nederkomen:

1°. Dat deze ziekte erfelijk is en tot den vorm der *Akyanoblepsia*, of het onvermogen om de blaauwe kleuren van anderen te onderscheiden, behoort.

2°. Dat schrijvers verkeerdelijk hebben aangegeven, dat deze ziekte meerder bij mannen dan bij vrouwen voorkomt, eerder bij blaauwe dan bij zwarte ooggen; bij deze familie hebben alle meisjes zwart haar.

3°. Dat men bij deze voorwerpen de afwezigheid kan ontdekken van het zwarte *pigment* van het vaatrijkvlies.

De Heer Cunier zegt ten slotte, dat hij dit verhaal zonder eenigerhande aanmerkingen bekend maakt, om te kunnen doen strekken tot de betere geschiedenis dezer ziekte, en de leer der kenteekenen deswege op te helderen. Hij heeft dezelve nimmer aangetroffen als eigenleidige ziekte, doch wel als verschijnsel in de zwarte of graauwe Staar.

Het zal wel der moeite waard zijn te vernemen, zegt de Heer Cunier, of de kleindochters van deze ou-

ders, het gebrek waarmede zij behebt zijn, aan hunne kinderen zullen overleveren.

(*Getrokken uit les Annales d'Oculistique et de Gynécologie 20e Livraison.*)

III. ORTHOPÆDIE.

KLINISCHE LES OVER DE ZIJDELINGSCHЕ KROMMING
VAN DE RUGGEGRAAT, EN HET MEERDER VOOR-
KOMEN ER VAN AAN DE REGTER- DAN AAN
DE LINKERZIJDE.

DOOR

F. H A L E T H O M S O N,

*Assistent Chirurgijn bij het Westmunster Hospitaal
te Londen.*

(Vervolg en slot van bladz. 39.)

—○—

Mayow in den jare 1669, stelde dat de eene orde van spieren (buigers of uitstrekkers enz.) sterker werkende dan de andere, de ruggegraat naar eene zijde konde trekken, en derhalve tot eene aanhoudende kromming gelegenheid geven. En ik geloof dat deze meening vrijelijk kan worden beschouwd als de grondslag op welken men de beste verklaring van de kromming kan geven. De beginnende zijdelingsche kromming zoude ik vaststellen te zijn: eene verandering in den vorm van de wervelkolom, zonder met eene ziekelijke gesteldheid van het beenweefsel in verband te staan; en alleenlijk afhingende van eene plaatselijke verzwakking van de banden en spieren van de ruggegraat. Zij is tevens

niet alleen te onderscheiden van ziekten van het beenig zamenstel door haren uitgang, maar ook met betrekking tot de algemeene geschiedenis van het gebrek. De voortgang is gewoonlijk trapsgewijs, zeldzaam vergezeld van pijn, doch meestal met een onaangenaam gevoel, hetwelk gewoonlijk aan vermoeijenis der spieren van den rug wordt toegeschreven. Inderdaad in verouderde gevallen heb ik waargenomen, dat de lijder over geenerhande pijn noch vermoeijenis van de wervelkolom of in derzelve omtrek klaagde en dat behalve de verandering van den vorm, men van het ontstaan van het gebrek geheel onbewust zoude zijn. Ik heb het soms zien ontstaan gedurende langdurige ziekte bij jonge voorwerpen. Inderdaad sommigen van de hardnekigste gevallen die ik behandeld heb, waren begonnen onder zoodanige omstandigheden. Deze gevallen grepen plaats bij lijders van 16 of 18 jaren, en ik heb bevonden dat deze wanstalligheden konde worden toegeschreven aan de verslapping van de spieren of banden van de ruggesgraat. Ongelukkiger wijze worden krommingen zelden waargenomen, of over het hoofd gezien, gedurende den tijd van het *stad. convalescent*. En het is dikwerf gebeurd, dat het gebrek den hoogsten top bereikt had, zonder dat men naar eenigerhand hulpmiddel had omgezien. De verschijnselen welke men bij de ontleding ontwaart in dergelijke gevallen, geven te kennen, dat de zelfstandigheden, die zich tusschen de wervelen bevinden, door absorbtie geheel zijn verdwenen, en bijzonderlijk aan de holle zijde van de kromming. De banden schijnen tevens aanmerkelijk verdund te zijn, en de spieren

aan de bolle zijden grootelijks afgenomen. Het is dikwerf waargenomen door de ouders, dat zekere gewoonten, zoo als het staan op één been, het scheef zitten bij sommige bezigheden en aanhoudende uitrekking aanmerkelijk bijdraagt, om deze kromming voort te brengen. Doch ik geloof dat deze gewoonten meer de noodzakelijke inspanningen zijn om het evenwigt te bewaren van het ligchaam, nadat eene verandering in den vorm van de ruggegraat reeds heeft plaats gegrepen. De gewoonte van krom zitten in den beginnenden staat van den wanstal mag grootelijks tot de volkomen ontwikkeling van de ziekte leiden; maar daar vrouwen niet alleen onderworpen zijn aan dergelijke gewoonte, zoo zoude ik eerder den oorsprong van de zijdelingsche kromming toeschrijven aan algemeene dan plaatselijke oorzaken. Echter kan ik op grond mijner ondervinding verzekeren, dat er ook dikwerf gevallen voorkomen, welke geenerhande algemeene oorzaak ten grondslag liggen, maar dat de kunst- en toomiddelen, aan welke de vrouwen in onze dagen zoo zeer onderworpen zijn, de bijzondere oorzaak is dezer ziekte.

De volkomen zijdelingsche kromming wordt onderscheiden volgens de drie afperkingen van de ruggegraat. *De hals-, rug- en lenden kromming.* — Men heeft veel geschreven sedert de laatste jaren, betreffende dit onderwerp om te weten welk gedeelte van de wervelkolom het eerste in de zijdelingsche kromming deelt. Men heeft dien aangaande hardnekkig willen staande houden, dat de behandeling van die geen welke vermeenen dat de wanstal voortspruit uit de lendenstreek, natuurlijkerwijze onvol-

maakter moet zijn dan die , welke wordt gevolgd voor de zijdelingsche krommingen tusschen de schouderblads- of rugafperking. Mijn gevoelen is op grond van alle die gevallen , welke mij zijn voorgekomen , dat deze wanstal veelvuldig in de lendenstreek begint. Immers wij weten dat de lendenwervelen eenen breederen grond vormen , en dat die van den rug , door hunne verbindingen met de ribben gedeeltelijk daardoor ondersteund worden. Ook dat er aan de basis van de wervelkolom , eene aanmerkelijke beweegbaarheid bestaat. De gemakkelijheid van zoodanige beweging , vereenigd met de slapheid en gedeeltelijke zwakte van de spieren , welke den grond van de ruggegraat ondersteunen , maakt dit gedeelte het eerste geneigd tot de zijdelingsche kromming. In het begin van de ziekte wordt zeldzaam geneeskundige hulp ingeroepen ; de ouders zien er de noodzakelijkheid niet van in , en ik geloof dat de tegenwoordige twist het meest is ontstaan , doordien de onderste kromming onmerkbaar toeneemt , totdat eene overeenstemmende uitwerking in de ruggestreek er door wordt te weeggebracht , en dat de ouders de ziekte niet opmerken , dan na dat het tweede tijdperk reeds is begonnen , en dit dan ook tot de algemeene meening , dat de kromming het eerst in de afperking van den rug aanvangt , heeft bijgedragen.

Het is voorwaar geene gemakkelijke taak voor iemand die niet wel bekend is met het ontleedkundige zamenstel van de wervelen , om eenen ligten graad van kromming in de lendenstreek te ontdekken. Inderdaad ik heb dikwerf kunstoeffenaren gezien , die zeer draalden om te beslissen of dat gedeelte der ruggegraat *al* of *niet* ligtelijk misvormd was. De moeijelijkheid om

dit gebrek te ontdekken door de dikke lagen van spieren henen welke de basis van de wervelkolom bedekken, vereenigd met de omstandigheid, dat de ouders zelden geneeskundige hulp inroepen, voor en aler het tweede tijdperk van de zijdelingsche kromming heeft aangevangen, is naar mijn inzien de reden, dat de ruggestreek wordt bepaald de eerste te wezen waaraan de wanstal plaats grijpt. Voor zoo verre ik in staat geweest ben dit door ondervinding te verzekeren, heb ik bevonden dat de aanvang van de zijdelingsche kromming verschilt volgens den ouderdom, op welken de kinderen verplicht geweest zijn hunne studien aan te vangen en voort te zetten. De zucht om spoedig de educatie te voleindigen die tegenwoordig onder de vrouwelijke sekse uit den middelstand en de hooge klasse der maatschappij bestaat, is ongetwijfeld de grootste oorzaak, waaraan het zoo veelvuldig voorkomen van krommingen der ruggegraat moet worden toegeschreven.

Het is hier dat de Heer Hale Thomsom nu laat volgen: dat met het lezen, schrijven, teekenen, onder- rigt in de talen en muziek voor kinderen van de vrou- welijke sekse te vroeg begonnen wordt, en dat wel op een tijdstip dat het beenig zamenstel van het ligchaam nog zoo onvolkomen ontwikkeld is, en het spierstelsel in deszelfs werking wordt verhinderd en vernietigd, en het natuurlijk gevolg er van eene kromming van de rug- gegraat moet zijn, en hij wil het getal dergenen, welke op dien leeftijd er door aangedaan worden, op twee derde bepalen, en zegt dat de benaming van *educatie* thans uitsluitend zich bepaalt tot de beoefening van het

zedelijke, en de ontwikkeling der verstandelijke vermogens, en men de zoo zeer door Locke aangeprezen natuurlijke opvoeding, die de bewaring en versterking der ligchaamskrachten, en derhalve de gezondheid zoo zeer op het oog had, geheelijk verwaarloost, en geeft tot staving van zijn gezegde eene zekere statistiek der werkzaamheden en bezigheden gedurende 24 uren aan, van eene kostschool voor jonge jufvrouwen te Londen, hetwelk hier volgt:

In het bed de oudsten 9 uren (de jongsten 10.)	9 uren.
« « school voor hun studie en taak.	9 «
« « huis de oudsten naar verkiezing, studeren of werken, de jongsten spelen.	3½ «
Aan tafel.	1½ «
Oefening in de vrije lucht.	1 «
	—————
	Totaal 24 «

(The Lancet.)

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

EENIGE BIJZONDERHEDEN, OMTRENT DE BEREIDING DER
MERC. SOLUB. HAHNEM. EN EENIGE WAARNEMINGEN
 OVER DE TOEDIENING VAN HETZELVE IN SYPHILITISCHE ZIEKTEN,

DOOR

W. VAN EEDEN,

Stads Heel- en Vroedmeester te Zalt-Bommel.

Het salpeterzure kwik *Nitr. Hydrarg.* is eene verbinding van salpeterzuur en kwikverzuursel; hetzelfde komt voor als een eerste en tweede verzuursel: het

eerste wordt geboren, wanneer het kwik in de koude in het salpeterzuur wordt opgelost, of wanneer er overmaat van kwik, bij de oplossing in de warmte gebezigd wordt; zoo nogtans, dat er een gedeelte van het kwik onopgelost blijft; het zout, hetwelk zich dan afzondert, is salpeterzure kwik eerste verzuursel; het tweede wordt verkregen uit de oplossing na de bekoeling, waarin het zich alsdan tot kristallen vormt.

Daar nu bij de oplossing van het kwik in de koude minder zuurstof van het salpeterzuur wordt losgezet, zoo laat zich ligt verklaren, waarom dit metaal niet hooger dan tot eenen eersten staat van verzuring komen kan, in welken staat het zich met het salpeterzuur verbindt, en daarna bij eenen hooger warmtegraad meerder zuurstof wordt aangetrokken, zoo wordt ook door deze meerderheid een ander zout gevormd; een zout namelijk, wiens grondlage met meerder zuurstof vereenigd, met het salpeterzuur is in verbinding getreden en alzoo salpeterzuur tweede kwikverzuursel vormt.

En daar bij de verschillende bereidingen van het salpeterzure kwik, naar gelang er meer of minder zuurstof bij de bereiding is ingetreden, zoo veel in aard en eigenschappen van elkander afwijkt; kan ook bovengenoemd *praeparaat* niet altijd hetzelfde zijn; maar moet in deszelfs uitwerking verschillen, welk verschil dan alleen afhangt van den graad van warmte of koude hiertoe gebezigd. Wil men nu het kwik met eenige zekerheid toedienen, dan moet het allereerst met zuurstof vereenigd zijn; doch die vermenging met zuurstof heeft men somtijds te ver gedreven, het moet slechts een zeer geringen trap van verzuring ondergaan hebben.

Bij de verdere bereiding van den *Merc. solub. Hahn.* wordt ook nog eenige oplettendheid gevorderd, wanneer het *Nitr. hydrarg.* in water is opgelost en eenigen tijd heeft stil gestaan, waarmede ik dan bedoel de vermen-
ging van de *Ammonia liquida* in genoemde oplossing; de *Ammonia liquida* namelijk moet ten sterkste gecon-
centreerd zijn, en bij de indroppeling in gemelde kwik-
oplossing moet men slechts zoo lang aanhouden, als toe-
reikende is, het geringst verzuurde kwik te doen neder-
zinken; dewijl door meerdere bijvoeging der *Ammonia
liquida* een meer verzuurd kwikzout (waarvan zich altijd
een gedeelte met het andere vermengt) ook ten bodem
valt, en alzoo een gemengd *praeparat* zoude opleve-
ren, hetwelk in kracht en uitwerking aanmerkelijk van
elkander moet verschillen.

Uit het hier verhandelde blijkt en de ondervinding heeft
het bevestigd, dat de koude bereiding het kwik minder
zuurstof doet aannemen; zoodat wanneer deze bereiding
in de koude zelfs schielijker of langzamer of in het
donker voortging, het *praeparat* bij deszelfs werking
in kracht nog aanmerkelijk zal verbeteren.

Daar ik te voren slechts oppervlakkig over genoemde
bereiding geschreven heb (1), zal ik nu trachten
dezelve nader uit een te zetten; om eindelijk met
eenige waarnemingen te besluiten.

B E R E I D I N G.

Het kwikzilver nimmer of hoogst zelden zuiver in de
Apotheken voorhanden zijnde; maar dan eens meer of

(1) Zie het Nederlandsch Lancet 1ste Jaarg. bl. 364.

min met lood, bismuth, zink enz. is verontreinigd, zoo moet men dit metaal zelf trachten te zuiveren: men erkent de onzuiverheid van genoemd metaal hieraan, wanneer zijne oppervlakte met een veelkleurig vliesje overdekt is. Om het kwikzilver nu van die onzuiverheden te reinigen, sla men hiertoe den volgenden weg in:

Men lost zoo veel kwikzilver met behulp der warmte in gewoon salpeterzuur op, als toereikende is om dit vocht volkomen te verzadigen; genoemd vocht wordt nu met eene gelijke hoeveelheid water verdund, en hier wordt tweemaal zooveel kwikzilver als er te voren in het scheivocht was opgelost, een half uur lang gekookt; in deze bewerking wordt het kwik van alle aanhangende stoffen ontdaan en staat in zuiverheid gelijk met dat, hetwelk uit het sublimaat en den cinnaber verkregen wordt.

Ten einde nu eene genoegzame hoeveelheid *Merc. solub. Hahn.* bij eene bereiding te verkrijgen, neemt men vier, vijf of meerder bierglazen, en doet in ieder derzelve een once gezuiverd kwikzilver en een once rokend salpetergeest *Spirit. Nitri fumans*, of salpeterig salpeterzuur *Acid. nitrosum nitricum*, hetwelk 24 uren te voren met een once water verdund is; nu worden de bierglazen tot ruim de helft in koud water, of nog beter des winters in sneeuw of ijs geplaatst, en in den kelder gezet; waar zij vervolgens vijf of zes dagen moeten blijven stilstaan; daarna wordt het vocht uit de bierglazen afgegoten en het bekomen zout, nadat het overgeblevene kwikzilver daarvan is afgeloopen, op vloeipapier in de schaduw gelegd om zacht te droogen; waarna het volkomen droog geworden kwikzout in zeven of acht pond helder water wordt opgelost

en na weder eenigen tijd te hebben stil gestaan en behoorlijk te zijn gezonken, wordt afgegoten. In dit afgegoten vocht wordt nu droppelsgewijze de *Ammonia liquida concentr.* gegoten, bij welke bewerking het bovengenoemde *praeparaat* onder de gedaante van een zwart poeder ten bodem zinkt, hetwelk daarna tweemaal moet worden afgezoet op vloeipapier, in de schaduw zacht gedroogd, om in eene welgeslotene flesch in den donker tot gebruik te worden bewaard.

*WIJZE VAN TOEDIENING, BENEVENS EENIGE
WAARNEMINGEN.*

Eerste waarneming. N. N. kwam, na alvorens eenigen tijd door een ander behandeld te zijn geworden, mijne hulp inroepen; voornoemde lijder had eene *Paraphimosis*; de zwelling was aanmerkelijk, en op de roede waren reeds hier en daar eenige zweren, die in korten tijd grooter waren geworden; het urineren ging met eenige moeilijkheden vergezeld. Een ander practicus had de vernauwing willen doorklieven; en waartoe de lijder geheel en al ongenegen was. Ik schreef hem de volgende pillen voor:

R. Proto Chloruret. Hydr. gr. xij.

Pulv. Rad. Jalapp. dr. ij.

Sapon. Medic. dr. i.

M. f. l. a. pil. N°. XL. Consp. in liquor.

D. S. 's Morgens en 's avonds vijf pillen. Uitwendig werd door mij aanbevolen pappen van wittebrood, vermengd met het volgende:

R. Deuto Chloruret. Hydr. gr. ij.

Solve in aq. Pluvial. unc. xij.

Acet. Plumb. Liq. unc. i.

Onder deze behandeling werd de *Paraphimosi*s geheel opgeheven, het urineren volstrekt niet meer hinderlijk, de ulceratien waren echter in uitgebreidheid toegenomen: thans veranderde ik van voorschrift, en gaf hem in plaats van de *Calomet*, de *Merc. solub. Hahn.* in den volgenden vorm:

R. *Merc. solub. Hahn.* gr. xij.

Mic. pan. alb. dr. iijß.

Syrup. commun. q. s.

Ut f. pil. N^o, XLIV.

's Morgens en 's avonds vier pillen, gepaard met omslagen van *Decoct. Rad. Althaeae*; waarin eenige greinen sublimaat waren opgelost. Onder deze behandeling genas de lijder zeer spoedig.'

Tweede waarneming. De vrouw van N. N. oud 44 jaren vroeg mij om raad, voor eene verzwering aan het been, en zeide mij reeds meer dan een jaar daaraan geleden te hebben: vruchteloos had zij verschillende middelen beproefd, en leed van tijd tot tijd verschrikkelijke pijnen aan het zieke deel, voornamelijk des nachts; het been vervolgens beschouwende, viel mij al dadelijk eene uitgestrekte verzwering in het oog, die bijna de geheele regter kuit innam: er was eene ondragelijke stank bij; de grond van het *ulcus* zag er vuil en spekachtig uit, de randen omgekruld en zaagachtig; kortom, het geheel had onmiskenbaar alle teekenen van verouderde Syphilis.

Het was hier dat ik de *Merc. solub. Hahn.* op dezelfde wijze liet toedienen als de manier van Dzondi, welk gebruik ik naderhand altijd gevolgd heb, en naar omstandigheden met meerdere of mindere grei-

nen *Merc. solub. Hahn.*, en schreef dezelve aldus voor:

R. *Merc. solub. Hahn.* gr. xvij.

Mic. pan. alb. dr. v.

Syrup. Commun. q. s.

Ut f. l. a. pil. N°. CXLIV. Consp. in pulv. lycop.

S. Na den eten met vier pillen te beginnen, en om den anderen dag met twee op te klimmen; de vier pillen hielden dus $\frac{1}{2}$ grein *Merc. solub. Hahn.* in.

Tot drank een *Decoct. Lignor.*: als:

R. Rad. Sarsap.

— Bardan. unc. j.

— Graminis. unc. ij.

— Liquirit. unc. i.

Coc. c. aq. ad colat. unc. xxiv.

S. alle 2 uren 1 theekop.

En uitwendig het volgende:

R. Lapid. Infern. gr. xx.

Solve in aq. Pluvial. unc. xx.

S. Om de wond mede nat te houden.

Na verloop van acht dagen, had de verzwering eene geheel andere gedaante verkregen. De ondragelijke reuk en pijnen waren verdwenen, en de wond stond, wat haren grond aanging vrij zuiver; de harde omgekrulde randen verminderden aanmerkelijk, of liever waren zoo goed als verdwenen; ik gaf haar nu in plaats van de oplossing van den *Lap. Infern.*, een slap *Aq. Phagad.* tot uitwendig gebruik. Zij herstelde vrij spoedig, ik liet haar nog eenigen tijd de pillen doorgebruiken, echter in mindere hoeveelheid.

Derde waarneming. Een man van circa 40 jaren had sints eenigen tijd geleden, volgens zijn zeggen, met

schankers aan de roede, en had zich zelve behandeld met een, zoo als hij het noemde, zoogenaamd vitrioolsteentje, waarmede hij genoemde zweren dagelijks had aangestipt, waarop zij verdwenen waren; in plaats hiervan had hij pijn in de keel gekregen, gepaard met droogte in den mond, vooral in den ochtend; bij het onderzoek der keelholte ontdekte ik twee ulcerationen in de keelholte, met al de kenteekenen van Syphilitische zweren.

Daar de lijder geene pillen konde innemen, moest ik mij vergenoegen de *Merc. solub. Hahn.* in eene mixtuur voor te schrijven.

R. *Merc. solub. Hahn.* gr. viij.
Aq. Comm. unc. i.
Syrup. Comm. unc. iij.
Extr. Gentian. scr. iß.
Pulv. G. arabic. ʒ j.
Ol. Fœnic. gt. ij.

DS. Goed omgeschud 's morgens en 's avonds 1 lepel, en met iederen dag 1 lepel opklimmen.

Om mede te gorgelen, gaf ik hem het volgende:

R. *Deuto Chloruret. Hydr.* gr. ij.
 Solve in *aq. Destill.* unc. xi.
Mell. Comm. unc. iß.
 DS. Om te gorgelen.

Ik had het genoeg den lijder na verloop van drie weken hersteld te zien.

Vierde waarneming. Een meisje alhier woonachtig riep mijne heilkundige hulp in. Haar gebrek bestond bij het onderzoek in Syphilitische zweren aan de *Partes genitales*, gepaard met verharding in de regter

liesklier. Ik liet haar inwending de *Calomel* toedienen, *Hirudines* in den omtrek der aangedane lies zetten, en inwrijvingen met *Ung. Hydrarg.*; een spaarzaam diët en warme verhouding des ligchaams werd door mij aanbevolen. Na de *Calomel* eenige dagen gebruikt te hebben, begonnen er zich teekenen te openbaren van salivatie; zij had de onvoorzigtigheid, niettegenstaande mijn verbod, zich in de lucht te begeven, vooral daar het zeer guur weder was; in de maand Maart had zij koude gevat; het gevolg daarvan was, dat de *ulceratien* aan de *partes genitales* zeer spoedig verdwenen, als mede de *bubo*. Ik raadde haar naar bed te gaan, beval warmte des ligchaams aan, en liet haar een *Decoct. Lignor.* warm gebruiken doch het was reeds te laat; want twee à drie dagen daarna klaagde zij over pijn in de keel en pijn op eene bepaalde plaats van het *cranium*; bij het onderzoek was het duidelijk dat er *Metastasis* had plaats gegrepen (opmerkelijk was het, dat daar de *ulceratien* der teeldeelen en de *bubo* zich aan de regterdeelen openbaarden; ook de *ulceratien* in de keelholte en het bekkeneel aan die zelfde zijde plaats grepen), er bevonden zich reeds twee Syphilitische zweren ter regterzijde in de keel, en zwelling aan het regter wandbeen ter plaatse van den voorbovensten hoek; den volgenden dag opende ik hetzelve; de stof vond ik op den grond van het bekkeneel; er vloeide veel *Ichoreuse* stof uit de openingen; bij het onderzoek met de sonde ontdekte ik *Caries cranii*. Mijne behandeling rigtte ik aldus in: vooreerst injecteerde ik tweemaal daags het *ulcus* aan het bekkeneel met een slap *Aq. Phugad.* unc. viij ex gr. iv, den grond vulde ik

vervolgens op. De zweren in de keelholte stipte ik tweemaal daags aan met een penseeltje, bevochtigd met het navolgende:

R. Deuto Chloruret. Hydr. gr. vi.
 Solve in aq. Destill. unc. i.
 Extr. Cham.
 ——— cicut. scr. ij.
 Mell. rosar. unc. i.
 Laud. liq. Sydenh. dr. i.

In den tusschentijd liet ik gorgelen met

R. Deuto Chloruret. Hydr. ij.
 Solve in aq. Pluvial. unc. x.
 adde Mell. comm. unc. i.

Inwendig liet ik een gewoon *Decoct. lignor.* met *Salsaparilla* en *Sassafras* warm gebruiken, vervolgens in pillenvorm de *Merc. solub. Hahnem.*, zoo als ik boven heb opgegeven. De genezing geschiedde vrij spoedig en volkomen, er kwam *exfoliatie* van het *cranium*, en de lijdere is geheel hersteld zonder eenige hindernis.

PRACTISCHE AANMERKINGEN.

Het gebeurt somtijds dat er bij sommige lijdere na een zeker getal pillen van *Merc. solub. Hahn.* ingenomen te hebben, *Diarrhaea* ontstaat; in zoodanige gevallen laat ik dezelve met eenige greinen *Extr. opii aquos.* of *depurat.* vermengen; en wanneer dan daaruit al te groote constipatie mogt ontstaan, laat ik het *opium crud.* weg. Het spreekt van zelve, dat ik onder het gebruik der *Merc. solub. Hahn.* de lijdere eene warme verhouding des ligchaams aanraadde niet alleen, maar ook eene warme temperatuur van de kamer, waarin zij gedurende

de behandeling hun verblijf hielden. De diëet werd door mij zeer spaarzaam voorgeschreven; weinig of geen vleesch, tot drank koud- of haver de gortwater, eene dunne kalfsoep, gekarnde melk met gepelde garst en siroop enz.

In den zomer bij zeer warm weder en in het mid-daguur, stond ik eene wandeling in de vrije lucht toe. Ook bij hevige *Dolores osteocopi* voegde ik er het *Opium* met *Extr. cicut.* bij.

Het *Proto joduret. hydrarg.* heb ik meermalen toege-diend; doch het beviel mij niet; er ontstonden al vrij spoedig teekenen van salivatie: ik had hetzelfde echter in zeer geringe hoeveelheden laten gebruiken, zonder eenige veranderingen aan de ulceratien te kunnen waarnemen.

Bij Syphilitische zweren aan de lippen laat ik eerst de gemelde pillen 8 à 12 dagen gebruiken, en vervolgens de zweren aanstippen met een penseeltje, bevochtigd met *Liq. Bellost.* of *Nitr. hydr. liq.*

De gelegenheid heeft zich aan mij onderscheidene keeren aangeboden, Syphilitische zweren te behandelen en te zien behandelen zonder kwik; de genezing was niet alleen altijd zeer langzaam, waarvan sommige ver-ergden, maar maanden en somtijds 2 à 3 en meer jaren daarna, vertoonden zich *lues venerea*, ulceratien der beenen, *exostosis*, *dolores osteocopi* enz.

Ik dien in Syphilitische ulceratien en in dergelijke gevallen altijd kwik in- en uitwendig toe, en wat men er ook tegen moge inbrengen, tracht ik nimmer Syphi-litische zweren zonder het uitwendig gebruik van kwik te genezen.

Zoo heeft ook de ondervinding mij doen zien, dat bij eene inwendige behandeling alleen door kwikpraeparaten de lijders wel is waar genezen, maar ten uiterste langzaam; dat alvorens er eene genoegzame hoeveelheid kwik in het dierlijk ligchaam is gebragt, de zweren al meer en meer in uitgebreidheid zijn toegenomen en onzuiverder aanzien verkrijgen, hetwelk men door de uitwendige toediening van kwik kan tegengaan. Haase zegt immers Band III. Abth. 2. Seite 569, dat de schanker nimmer grondig zonder kwikzilver wordt genezen, het grondigst door de in- en uitwendige aanwending van hetzelfde te gelijk enz.

Mogt ik hierdoor dan eenig nut stichten tot heil van het mensdrom; en kunstgenooten aansporen tot het doen van meerdere proefnemingen met bovengenoemd kwikpraeparaat. Ik twijfel niet of dezelve zullen dezelfde goede resultaten opleveren, die ik er van gehad heb.

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

NIEUWE MANIER VOOR DE RADICALE GENEZING DER
BREUKEN DOOR INKOKERING VAN DE HUID VAN
HET SCROTUM IN HET LIESKANAAL,

DOOR

Doctor S I G N O R O N I,

Hoogleeraar der Heelkunde te Padua.

In ons vorig nommer bladz. 51 beloofden wij terug te zullen komen op dit onderwerp, inzonderheid wat het technische der kunstbewerking aanging, dewijl wij het alstoen medegedeelde slechts wilden aangemerkt hebben als voorloopige kennisgeving, hetwelk dan ook het belangrijke van het onder-

werp wel scheen te vorderen. Men herinnert zich dat deze wijze bereids met goed gevolg bij levende voorwerpen in het werk gesteld, bestaat in de inkokering van de huid van het *scrotum* in het lieskanaal, en vandaar in den buik en van deze holligheid in het dij kanaal, alwaar deze huid op eene blijvende wijze door vastgroeiing zich vestigt. De Heer Signoroni heeft aan deze bewerking den naam van *intro-retroversio* gegeven. Zie hier de wijze van uitvoering:

KUNSTBEWERKING. Eerste tijdperk. De lijder ligt horizontaal op den rug. De operateur, die aan de zijde der breuk geplaatst is, brengt de breuk volgens de bekende regelen der *taxis* in, en verhindert haar weder naar buiten te treden, door op eene doelmatige wijze den buikring te drukken.

Tweede tijdperk. De operateur stelt den top van den wijsvinger op het *scrotum* op het onderste en bolle gedeelte van den bal naar de plaats, welke de breuk voorheen heeft ingenomen, en voert de deze huid in het lieskanaal te gelijk met de overige weefsels van het *scrotum*. De balzak vormt derhalve eene soort van trechter, waarvan het uitgeholde gedeelte zich benedenwaarts en de opening van den hals zich bovenwaarts bevindt. Den vingertop al verder voortstootende, voert hij dezen in de buikholte. In deze holte doorloopt hij de achterste vlakte van den dijring, buigt het laatste vingerkootje en rigt den vingertop in de achterste dijopening. Hij stoot den vinger in dit kanaal van binnen naar buiten voort, tot dat de top onder de bekleedselen in de liesplooi, aan de binnenzijde der dijvaten en de zeisvormige plooi van de *fascia lata* zichtbaar is.

In dit tijdperk der kunstbewerking derhalve laat men den vinger een aanmerkelijke bogt van den liesring tot den dijring door de buikholte doorloopen en gevolgelyk den top van den kegel des *scrotums* in het dij kanaal voerende, alwaar de vinger denzelven tot aan de uitoefening van het derde tijdperk moet bevestigd houden.

In het derde tijdperk heeft de operateur bepaaldelyk ten doel om de kleine muts of trechter van de huid van het *scrotum*, die door den vinger in het dij kanaal bevestigd gehou-

den wordt, en onder de huid van de liesplooi doet te voorschijn treden, te bevestigen. Tot dat einde neemt hij eene lange gebogen naald, die hij ter zijde van deze verhevenheid van beneden naar boven invoert, dezelve zoodanig voortstoot, dat de binnenzijde er van wordt doorboord, en door den blooten vinger die in het kanaal is, kan worden gevoeld. Hij voert de naald vervolgens bovenwaarts, en doorboort dus doende de bekleedselen van de dij en die, welke de vinger door het dijkanal gevoerd heeft. De naald moet nu door den blooten inkokerenden vinger gevoeld worden, dewijl dit de verzekering geeft, dat de punt van den *scrotaalkegel* goed door de naald gevat is. Om alle vrees voor kwetsing der dijvaten voor te komen, moet een helper deze gedurende den doorgang van de naald beschutten.

Eene tweede naald, den vorm van een spadel hebbende, wordt nu aan de basis van den trechter van het *scrotum* ingevoerd op dusdanige wijze, dat de bekleedselen en de beide zijden van den liesring sluiten, waardoor de vinger is binnengebragt. Deze tweede naald kan, als men dit verkiest, door eenen helper worden ingevoerd, vóór dat de operateur zijn vinger terugtrekt.

Vierde tijdperk. De *intro-retroversio* dusdanig bewerkstelligd, en door middel der naalden verzekerd zijnde, zoo trekt de operateur zijnen vinger terug; de beide openingen vinden zich gesloten. Er schiet nu slechts over om de organische vasthechting te bewerken van de verplaatste huid. De operateur neemt eene bolle bistourie en maakt eene insnijding van een duim lang naar den top van den uitstekenden kegel naar de zijde van de lies, hij verdeelt de uitwendige bekleedselen, ontbloot de onderliggende huidprop en de zeiswijze plooi van de *fascia lata*, waarin hij eenige inkervingen maakt; vervolgens voert hij een breeden gewasten draad garen eenige malen rondom de naalden; de kleine wond wordt door de tweede intentie genezen.

Verband. Men vult den trechter, door de huid van het *scrotum* gevormd, met pluksel op, en bedekt het door een ligt

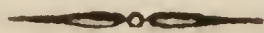
verband, voorzien van eenige teruggrijvende middelen. De lijder wordt zoodanig op den rug geplaatst, dat het bekken verheven is en het *scrotum* door kussens wordt ondersteund. De dijen laat men vrij.

Opvolgende behandeling. Indien de ontsteking te hevig is, zoo wordt dezelve doelmatig bestreden. Men neemt de draden weg, of men maakt dezelve een weinig lossen, of vervangt ze door andere als zulks gevorderd wordt. Den vierden dag worden zij geheel weggenomen, gelijk mede de kromme naald die zich in het dijkanaal bevindt. Men verbindt in de eerste dagen met droog pluksel en koude omslagen. Den zevenden dag neemt men de tweede naald weg die in het lieskanaal was gevoerd en gaat steeds met het opgegeven verband voort, onderhoudt de aan het bekken gegeven positie met gebogen dijen, met in achtneming van behoorlijke rust van den geheelen romp; doch vooral tracht men de geweldadige bewegingen van het middelrif te voorkomen. Men onderhoudt de buikontlasting door olieachtige middelen. De trechterwijze holte wordt steeds behoorlijk opgevuld, en wordt zoo lang verbonden tot dat de holte bijna geheel is uitgewischt. De genezing heeft plaats in den tijd van ongeveer eene maand. De lijder kan staan en gaan na de genezing der wond.

Het gebruik van eenen breukband is onnoodig en kan zelfs schadelijk wezen door het likteeken uit te rekken en te verdunnen. Geenerhand toeval heeft plaats, zooals de schrijver verzekert, en de uitvoering der operatie schijnt hem toe zeer gemakkelijk te zijn. Hij verzekert verschillende voorwerpen altijd met goed gevolg geopereerd te hebben, waarvan wij in ons vorig nummer een geval hebben medegedeeld.

VI. UITVINDINGEN

EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN, MECHANISCHE
WERKTUIGEN, VERBANDEN ENZ.

1°. **K**leefpleister van vischlijm voor het verband. Men doet

vier oncen vischlijm (*Ichtyocolla*) in eene flesch, en giet er zoo veel brandewijn op tot dat het bedekt is, men laat het in een zandbad langzaam oplossen, en plaatst de flesch op eene koele plaats; het product moet koud zijnde, eene geleiachtige zelfstandigheid hebben, en aan den vingerdruk tegenstand bieden.

Wanneer men van deze bereiding wil gebruik maken en strooken van gewast taf er mede bestrijken, zoo stelt men de flesch vooraf in warm water, om de pleisterstof te doen smelten en op het taf te strijken.

(*Bulletin général de Thérapeutique.*)

2°. *Nieuwe manier om het vocht door middel van eene pomp in de hydrocele in te spuiten door Lisfranc.* Het is eene zuig- en spuitpomp met voortdurenden straal, dewelke veel gemakkelijker is dan de gewone spuit, voor welke men altijd te langen tijd noodig heeft, om dezelve te vullen en veroorzaakt geene stootende bewegingen aan de buis der *trocart*, hetgeen de Heelmeester niet altijd verhinderen kan bij de gewone wijze. Deze spuit heeft het voordeel dat men zonder verpoezen de noodige hoeveelheid stof kan inspuiten. De *Charrière* te Parijs heeft dit instrument vervaardigd.

(*Gazette Médicale de Paris.*)

3°. *Een kunstige voorarm door Dr. Nevermann te Plau.* Deze bestaat uit vier stukken. 1°. Uit eene hand van lindenhout met bewegelijke vingers die door snaren in de handpalm en aan den rug der hand geplaatst, in beweging gesteld worden. 2°. Een blikken cilinder ter dikte en lengte van den gezonden voorarm, waarin de hand gestoken en bevestigd wordt; van boven is de cilinder voor den elleboog uitgesneden, en voor de stomp in de cilinder een opgevuld kussen gemaakt. 3°. Uit eene opgevulde lade waaraan riemen ter bevestiging aan den arm. 4°. Een lijfgordel met riemen voor den oksel en dwarsche riemen voorzien, waaraan de hoofdsnaar bevestigd is, die de vingers doet bewegen.

Met dezen kunstigen voorarm kan de lijder kleine handwerkjes verrigten, ligte lasten dragen, kan er mede eten enz.

(*Von Ammon's Monatschrift.*)

4°. De Heer Bourgougnon heeft een instrument uitgevonden om de operatie der *Staphyloraphie* gemakkelijker te maken. Het is eene soort van stift met twee takken, waarvan de eene over de andere henen schuift, zooals het instrument van den Heer Heurteloup. Hetzelve dient om de naalden op eene gemakkelijke wijze door te voeren, en kan ook met vrucht dienen tot de hechting voor de blaasscheede en endeldarmscheede splijtingen.

De uitvinding van dit instrument is oorspronkelijk aan Dr. Sotteau van Gend toe te schrijven.

(*La Lancette Française.*)

VII. MENGELWERK.

1°. **N**ieuwe wijze van behandeling van uitzakking van de baarmoeder, met goed gevolg bewerkstelligd door B. Philips, Chirurgijn te Londen. Het oogmerk van den operateur is om eene vermindering in de wijidte van de *Vagina* te weeg te brengen in verouderde gevallen van dien aard, en derhalve eene hinderpaal daar te stellen in de uitzakking. Hij voerde de kunstbewerking uit bij eene vrouw, welke geene mechanische middelen, tot de *prolapsus* gewoonlijk gebezigd, konde verdragen, door het vernietigen van een gedeelte van het slijmvlies der *Vagina*, door middel van *Acid. nitr. concentrat.* De vernauwing, welke het gevolg er van was na de afscheiding der brandkorsten, bragt de wijidte van de scheede terug tot die van eene vrouw die nimmer gebaard had.

Het spreekt van zelve dat deze operatie niet dan bij vrouwen na haar 50° jaar kan worden in het werk gesteld, dewijl anderzins het likteeken eene aanmerkelijke en bedenkelijke verhindering aan de verlossing zoude aanbrengen.

(*The Lancet.*)

2°. *Behandeling der waterzucht van de schildklier door het haarsnoer*, door Congreve Selwijn: die bevond dat dit de eenigste en beste wijze was om dit gebrek te bestrijden.

(*Froriep's neue Notizen.*)

3°. *Waterzucht van het eijernest door de naaldsteek genezen door Dr. Robert D. Thomson.* Hij maakte zeven naaldsteken onder den navel in de rechterzijde, de naald was $2\frac{1}{3}$ duim lang, bij eene vrouw van 29 jaren; zij wat wee jaar met het gebrek behebd geweest, hij voerde de naald al draaijende tusschen den duim en den wijsvinger in, er werd geen bloed verloren, uitgezonderd bij de terughaling van de naald.

(*The Lancet.*)

4°. *Kanker in de borst bij een man door de operatie bestreden, door Liston.* De lijder 47 jaar oud, kon geene hem bewuste oorzaken aangeven; het gezwel had langzamerhand sedert 6 maanden de grootte bereikt van een hoenderei. Bloedzuigers, Jodinezalf en het inwendig gebruik van dit middel deden het gezwel eerst afnemen, doch naderhand kwam het met des te grooter hevigheid, gepaard met stekende pijnen, hardheid enz. terug: hij oordeelde raadzaam om dit zoo zeldzaam in de borst van eenen man plaats hebbend gebrek weg te nemen, hetwelk hij zonder de huid te sparen, verrigtte. De wond werd door verettering genezen. — Binnen eene maand was de lijder hersteld.

(*The Lancet.*)

5°. *Inbrenging der breuk zonder taxis door J. Sawkins, Chirurgijn te Towcester.* Elisabeth Dunkley, oud 66 jaar, was lijdende aan eene beknelde rechter dijbreuk, waartegen de bekende hulpmiddelen gericht werden, en na de taxis te vergeefs te hebben beproefd, kwam hij op den inval der maagpomp (een werktuig geschikt om vergift als anderzins uit de maag te halen) *per anum* aan te wenden, waardoor eene groote hoeveelheid gaz en stof ontlast werd, de breuk langzamerhand afnam, en eindelijk geheel verdween. De aanwezige toevallen waren den volgenden dag geheel bestreden. De Heer Sawkins neemt deze gelegenheid waar, om zijne kunstgenooten op dit geval opmerkzaam te maken, en hen aan te raden dezelfde wijze ook in andere breuken te beproeven, voor en alcer de opheffing van de beknelling op eene meer ingrijpende wijze te doen plaats hebben.

(*The Lancet, Julij 1839.*)

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN ENZ.

*Koninklijk Genees- en Heelkundig Genootschap te Londen,
zittingen van den 12^{den} Maart en 14^{den} Mei 1839.*

*Over de natuur en behandeling van de vaatachtige moeder-
vlekken (Naevi materni vasculares.)*

Reeds verschillende malen is het onderhavig gebrek en de toepasselijke behandeling, in Engeland meer dan elders het onderwerp geweest, en is men even min er in geslaagd op eene operative wijze eene blijvende genezing er van te verkrijgen; evenwel moeten wij regt laten wedervaren aan de meer dan gewone bemoeijingen aldaar, om hierin volkomen te slagen. Sints eenige jaren strekken de pogingen van de Engelsche Heelkundigen daarheen om dit doel te bereiken, en zij grijpen elke gelegenheid die zich daartoe aanbiedt, gretig aan, van daar dan ook de meerdere voorstellen aldaar deswegen gedaan, van daar dan ook de *al* of *niet* gewaagde bewerkingen, waardoor zij meenen in de genezing van dit gebrek te zullen slagen (1).

Velen hebben zich met de natuur dezer ongesteldheid bezig gehouden: het gevolg daarvan is geweest eene juistere bepaling en opgave van de zitplaats van dit gebrek, dat tot heden door vele schrijvers met andere gebreken der huid (zie pag. 23 van den 2^{den} jaargang van dit Tijdschrift) zoo zeer is verwisseld, hetgeen echter onzes inziens van het hoogste belang is, dewijl de moedervlekken in het weefsel der huid huisvestende (*Naevi pigmentarii*) bijna voor geene heelkundige bewerking vatbaar zijn (vooral wanneer ze eene zekere uitgebreidheid hebben) en al ware dit evenwel het geval niet, zij meerder gevaaren naar zich zoude slepen dan die, welke door te aanmerkelijke ontwikkeling van het vaatgestel zijn voortgebracht.

Dit op den voorgrond gesteld zijnde, zoo wordt het noodzakelijk (daar de vaatachtige moedervlekken, zoo ten aanzien van het weefsel als de zitplaats verschillen), dat ook de behandeling daarnaar gewijzigd worde, wil men met zekerheid dit gebrek met vrucht bestrijden. Dit is door Marshall Hall zeer wel begrepen, en het is dien ten gevolge dat hij 6 soorten aanneemt, namelijk: 1°. De slagaderlijke moedervlek

(1) Nadat deze arbeid, welke als vervolg der moedervlekken in het vorig nommer te beschouwen is, bereids te perse lag, vernam ik dat het *Genootschap ter bevordering der Heelkunde te Amsterdam*, betreffende dit onderwerp voornemens was, eene prijsvraag uit te schrijven. Het zal mij aangenaam zijn dat eenigen onzer vaderlandsche Kunstgenooten hieraan beantwoorden, en de schets welke ik hier gegeven heb, hun tot het opsporen der bouwstoffen moge bevorderlijk zijn.

(*Naevus arterialis*). 2°. De haarvaatwijze (*Naevus capillaris*.) 3°. De aderlijke of aderspattige (*Naevus venosus vel varicosus*.) 4°. De onderhuidsche (*Naevus subcutaneus*.) 5°. De te zamen-gestelde (*Naevus complicatus*) en ten 6°. De woekerende (*Naevus fungoides*.) Wij zullen deze klassificatie, alhoewel niet als de beste, tot beter verstande bijbehouden, dewijl de Engelsche Heelkundigen ten aanzien van dit gebrek de minste verwarring aanbieden, en kunnen wij thans overschrijden tot de Memorie van Tyrrell, dewelke hij over dit onderwerp aan het Koninklijk Genees- en Heelkundig Genootschap te Londen heeft ingezonden.

De schrijver begint met aan te merken, dat ten gevolge zijner ondervinding in de behandeling deze ziekte gedurende de laatste jaren verkregen en van de menigte voorstellen deswegen gedaan, door hunne uitvinders geene derzelve op alle vormen der ziekte bij uitsluiting kan worden toegepast (1). Hij wil beproeven de gevallen aan te geven, waarop elke methode hare toepassing kan vinden, en de wijze waarop dezelve werken, en dan die, waarvan hij de uitvinder is, doen kennen. Om dit doel te bereiken, geeft hij 1°. de natuur of den aard der ziekte aan, 2°. daarna het verschil derzelve, de zitplaats, de ligging, den voortgang en de gevolgen van elken vorm, wanneer het veroorloofd wordt verder voort te schrijven enz. 3°. De verschillende wijze van behandeling tegenwoordig in gebruik. 4°. De doelmatige aanwending der middelen, wanneer de ziekte enkel in de huid is, en zich niet tot in het onderliggende celwijsweefsel uitstrekt: hij prijst het vormen van eenen kring aan, in den rand van de gezonde huid door middel van het *Acid. nitr. concentr.*, hetwelk Harder ook aanwendde en naderhand de woekerende spiervlakte met hetzelfde middel aan te raken, en dat wel in eens als dezelve klein is, doch in eene aanmerkelijke uitgestrektheid zijnde, door geringe gedeeltens. De Heer Tyrrell wil evenwel dat het gebruik van de brandmiddelen beperkt zal blijven tot die gevallen welke slechts de huid innemen, terwijl in die, welke zich dieper uitstrekken, de werking van het salpeterzuur spoediger en zekerder is, en ook nog zijne dienst toont om tevens de bloeding te stillen, welke bij gelegenheid van de afscheiding der korsten kan ontstaan. Ten aanzien van de vernietiging van den onderhuidschen vorm, zoowel als die van een zamen-gesteld karakter, prijst hij de *inspuiting* aan van prikkelende vloeistoffen in hunne zelfstandigheid zelve, tevens aangevende de wijze waarop de verettering en afscheiding der huid door deze aanmerkelijke verspreiding der ingespoten stof kan worden ver-

(1) Zie mijne Operative Heelkunde 51ste Hoofdstuk, 2de Deel 2de druk Amsterd. 1836. waarin alle methoden voor de behandeling der uitzetting van de haarwijze vaten zijn aangegeven. v. O.

hoed, hetwelk hierin bestaat, door voorzigtelijk eene geringe hoeveelheid, van eene verzadigde oplossing van aluin in het omgevende celwijsweefsel in te spuiten, voor en aler iets aan de moedervlek zelve te verrigten, met oogmerk om daardoor meerder vastheid te verkrijgen, en de uitbreiding van de ziekte voor te komen, welke door den prikkel van de inspuiting in de zelfstandigheid van het gezwel veroorzaakt wordt, gelijk mede de verspreiding van het vocht. Er zijn gevallen voorbanden welke de goede gevolgen dezer handelwijze staven. De schrijver spreekt met lof van de *onderbinding* (Lawrence) als een middel in staat om de ziekte onder verschillende vormen te verhelpen; doch geeft zijne vrees te kennen, in geval van doorvoering van het *haarsnoer* (Fawdington) door de zelfstandigheid van deze gezwellen dat er bloeding ontstaan zal, dewelke in jonge zwakke voorwerpen gevaarlijk kan zijn.

Sir B. Brodie volgt eene bijzondere methode, in geval het voorzigtig is de likteekens voor te komen, die de binding en het mes te weeg brengen, en deze bestaat in het smelten in eenen lepel van *platina* van eene zekere hoeveelheid *Nitr. argent.*, waarin hij het stompe einde van twee of drie sonden steekt, die in korten tijd doordrongen zijn met het brandmiddel. Na vooraf twee of meerdere steekjes door een klein lancet in de huid van den *Naevus* gemaakt te hebben, voert hij de bedoelde sonden er in, en laat dezelve tot zoo lange er in verblijven, dat het middel gesmolten is en met de vlek in aanraking is geweest, de te hevige werking door een weinig olie beperkende. Er volgde ontsteking en het gezwel vergrooide; slechts eene of meerdere dusdanige bewerkingen waren genoegzaam om de genezing voort te brengen, terwijl de pijn gering was. Sir Brodie heeft ook het *Acid. nitr. concentr.* aangewend, namelijk slechts in een gedeelte van het gezwel, terwijl in het ander gedeelte hij het vaatnet te vernietigen, volgens de opgave van Marshall Hall, die het doel beoogt om het vaatachtig gedeelte van zekere vormen van moedervlekken in *lymphæ* of likteekenen, volgens het plan dat hier volgt (zie Pl. 3.) te veranderen. De kring in fig. 2. stelt een *Naevus* voor die van één punt uit naar verschillende rigtingen onder de huid is doorstoken met eene tweesnijdende naald van genoegzame grootte; fig. 3. is door middel van twee operatiën geheelijk verdeeld; fig. 4. is een *Naevus* in verschillende plaatsen door eene naald en draad doorstoken, welke laatste in de wond gelaten is om de ontsteking op te wekken: er was weinig pijn en nauwelijks is er een droppel bloeds verloren; er heeft zich geene koorts vertoond, de uitstorting van *lymphæ* heeft langzaam plaats gegrepen; Doch het is noodig de operatie van tijd tot tijd te herhalen. Lallemand van Montpellier heeft onlangs eene bijna gelijke wijze voorgesteld, alleenlijk met dat onderscheid, dat hij in plaats der draad de stalen naald in de wonde laat, tot zoo

lang dat de uitstorting van *lympha* plaats heeft. Hawkins wil zilveren naalden hiertoe aanwenden. Doubleday, Vickers, Bull hebben de operatie met hetzelfde goed gevolg bewerkstelligd.

Wallace bepaalt zich alleenlijk tot de opvolgende doorsteking van het gebrek met goed gevolg. Curling verdedigt de aanwending van het haarsnoer, het eerst door Fawdington in het werk gesteld en voortgeplant door Macilwain: hij merkt aan dat nimmer eenige bloeding van aanbelang zich heeft voorgedaan, behalve eenmaal en verkiest dus deze wijze boven die der binding, uithoofde van het opvolgend likteeken. De inspuiting door Lloyd voorgesteld, was min of meer gevaarlijk, uit hoofde men eene sterkere oplossing van het brandmiddel benoodigd had, om de gewenschte uitwerking voort te brengen, en terwijl men voorbeelden had dat door deszelfs hevige inwerking op grootere vaten het den dood ten gevolge heeft gehad, zooals Paget en Fullager zijn overkomen.

Brodie wil de drukking door middel van een ijvoren plaatje aangewend hebben, en hetzelfde bevestigen door hechtplijsters en een doelmatig verband; de *Naevus* is hierdoor geheel genezen. Op een anderen tijd bezigde hij theelood.

Liston en Sijme bezigden na de gemaakte kringwijze insnijding rondom het gezwel het rondgaand bindsel.

Dupuytren maakte bij voorkeur gebruik van het brandmiddel op het gebrek, hetgeen later werd afgekeurd, dewijl men dit op een afstand wilde geplaatst hebben; de *Pulv. Cosmet.* aangewend door D'Zondi en ongebluschte kalk en zeep door Weidmann; de *Lap. infernalis* door Wardrop; de gestadige koude en drukking door Abermethy en verschillende Artsen hebben de onderbinding van de hoofdstam aangeraden en uitgevoerd, met meer of minder goed gevolg; Worthington en Hickmann genezen den *Naevus* door middel van een smeersel van *Tart. stib. potass.*; velen hebben de *vaccinatie* gebezigd, en dit heeft min of meer goed gevolg opgeleverd. (Young, ook anderen en ik) Wardrop verwekte door de *sublimaat* verzwering en genas dezelve door den weg der verettering, en heeft ook van de potas met het beste gevolg gebruik gemaakt.

Kingdam verkiest het mes in geval van *Naevus*; Channing *extirpeert* de moedervlek; Warren heeft de moedervlek weggesneden en de wondlippen bloedig gehecht om door de aanspanning derzelve eene sterke drukking te weeg te brengen. Buske wendt het dadelijk brandmiddel aan, door middel van gloeiend gemaakte naalden, die in verschillende rigtingen in en door den *Naevus* worden gestoken. Rhea Barton voert twee naalden in een regten hoek door den grond van het gebrek en ligt een bindsel onder denzelfden door om den *Naevus* henen, ten einde dit goed bevestigd te houden. Physick wendt het bind-

sel aan om een gedeelte van het gebrek henen, en vereenigt hetzelfde naderhand met elkander door toesnoering.

(*The Lancet.*) v. O.

Geneeskundig Genootschap te Parijs, zitting van den 13^{en} Augustus 1859.

Nog iets over het stijfselverband van Doctor Seutin. De Heer Seutin, Chirurgijn en Chef der Belgische Armée, (die zich destijds te Parijs bevond) heeft het woord en spreekt over de voordeelen van zijn toestel, betreffende het stijfselverband, waaraan hij den naam van *Amoro inamovile* gegeven heeft.

De Heer Blandin beklimt het spreekgestoelte en leest de conclusien van zijn rapport, gewijzigd naar de meening van de meerderheid der Commissie voor. In deze conclusien heeft hij de voordelen van den toestel van Seutin in een helder daglicht gesteld, en de aanmerkelijke dienst, welke deze handige Chirurgijn daardoor aan de behandeling der beenbreuken heeft aangebragt.

De Heer Lodibert beschouwt den toestel van Larrey voordeeliger dan dien van Seutin, aangezien het eiwit sterkeren tegenstand biedt aan de werking der wonden dan het stijfsel.

De Heer Gimelle erkent de nadeelen, aan den toestel van Seutin verbonden. Hij beschouwt hetzelfde noch beweegbaar noch onbeweegbaar, want die Heelkundige snijdt hetzelfde door, wanneer er ruimte ontstaat door de loslating der strooken, en verwisselt dezelve naderhand door nieuwe strooken.

De Heer Chervin verklaart den Heer Seutin te hebben gehoord bij den Heer Amussat over zijn toestel en de aanwending er van gedaan heeft, in tegenwoordigheid van een groot getal kunstsoefnaren, en dat hij alle de voordeelen gezien heeft, die de Heer Blandin van hetzelfde heeft doen kennen.

De Heer Blandin beantwoordt alle de voorgaande aanmerkingen.

Het rapport en de conclusien worden aan de stemming onderworpen en aangenomen. (*La Lancette Française.*)

IX. BIBLIOGRAPHIE,

(*Zie den Omslag.*)

X. NECROLOGIE.

(*Blijft oningevuld.*)

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN ENZ. ENZ.

Vergelijkend overzicht omtrent het veelvuldig voorkomen der

breuken in de beide sekse, ouderdom, bevolking enz. door Doctor Malgaigne te Parijs. Dit onderwerp is nauwelijks door schrijvers aangeroerd, en het verschil in de uitkomsten is weinig geschikt om groot vertrouwen op hen in te boezemen. Elk weet dat de mannen meerder aan breuken onderhevig zijn dan de vrouwen; maar volgens Monnikhof b. v. zoude de verhouding van 3 tot 1, en die van Lawrence van 6 tot 1 zijn.

De berekeningen van den Heer Malgaigne hebben het eerst plaats gegrepen over een totaal van 410 opgeteekende waarnemingen, door hem verzameld in de maanden October en November van het jaar 1855. Er waren 75 vrouwen tegen 555 mannen, de verhouding was dus van $4\frac{1}{2}$ tot 1.

Deze getallen schenen hiertoe te gering om het vraagstuk te kunnen oplossen. Hij telde dus in het *Bureau Central* het getal voorwerpen dat zich aan hem in het geheel beloop van het jaar 1856 voordeed om breukbanden *gratis* te bekomen, en verkreeg een totaal van 2,767, waaronder 564 vrouwen. De verhouding was 3,91 tot 1.

Hiermede niet te vreden, heeft hij dezelfde handeling in het jaar 1857 herhaald en op een totaal van 2575 breuklijders heeft hij 489 vrouwen gevonden; de verhouding was dus 3,89 tot 1 bijna gelijk aan het eerste onderzoek. Wanneer men alle getallen met elkander vereenigt, zoo verkrijgt men een totaal van 5,550 breuklijders, waaronder 1,128 vrouwen, dat is *eene* vrouw tegen *vier* mannen.

Betreffende het veelvuldig voorkomen, ten aanzien van de jaren van de met breuken behebd zijnde voorwerpen, gaf het vergelijkend overzicht het navolgend resultaat: Het getal met breuken voorziene kinderen beneden het jaar bedroeg $\frac{1}{8}$ gedeelte van het totaal. De minste waren tusschen de 8 en 9 jaren. Welligt is dit de leeftijd waarin de meeste breuken verdwijnen; van 8 tot 13 vermeerderde het getal, hetgeen nog toeneemt van 13 tot 20, inzonderheid bij de mannelijke sekse, en nog stijgt dit van 20 tot 28 jaren. De vermeerdering is aanmerkelijk tusschen 28 en 30 jaren, en van 30 tot 35, maar na 35 tot 40 bereikt deze vermeerdering den hoogsten top, en geeft het dubbeld getal als van 30 tot 35 jaren. Het getal blijft nagenoeg gelijk tusschen de 40 en 60 jaren, maar daalt van 60 tot 70, en van dlt laatste jaargetal af, is de vermindering zoodanig, dat men moet aannemen de breuken voor dezen ouderdom *eene krachtadige oorzaak van sterfelijkheid opleveren*.

Betrekkelijk het veelvuldig voorkomen der breuken bij de mannelijke sekse van 20 à 25 jaren, heeft de Heer Malgaigne dezen leeftijd genomen, dewijl men het beste in de gelegenheid is de vergelijking te maken, doordien hij op zekere gronden deswege konde handelen. Hij nam de loting

voor de krijgsdienst tot basis, en bepaalde zich tot het tijdvak van elf jaren, en dat wel van het jaar IX der Republiek en 1810 benevens, dat begrepen tusschen de jaren 1816 en 1823, en hiervan afnemende: 1°. Die vrij waren door wettelijke oorzaken. 2°. Die een hoog nommer getrokken hadden. 3°. Die te klein waren, zoodat hij zich slechts kon bepalen bij de tot de dienst geschikt bevonden, of die uit hoofde van gebreken waren vrijgesteld. Het verschil gaf zich te kennen op het totaal voor de eerste 11 jaren van $\frac{1}{31}$ en van de andere jaren als $\frac{1}{32}$.

Overigens door het Departement van Oorlog daartoe in staat gesteld zijnde, zoo heeft den Heer Malgaigne uit zeven jaren, en dat wel van 1831 tot 1837 over geheel Frankrijk het statistiek deswege kunnen opmaken, en na aftrek van opgenoemde redenen van vrijstelling het aanmerkelijk getal kunnen vaststellen van 750,000 voorwerpen die wettiglijk onderzocht waren, op hetwelk men ruim 24,000 met breuken behebbe had gevonden, namelijk: een weinig meer dan $\frac{1}{31}$, en neemt hij hiervan het regt, het geheel getal van $\frac{1}{32}$ op eene bevolking der mannelijke sekse op den leeftijd van 20 à 21 jaren vast te stellen.

Ten aanzien van de verhouding der breuklijders tot het overige der bevolking, geeft de Heer Malgaigne de meening gegrond op berekeningen aan, dat onder de mannelijke bevolking van de geboorte af aan tot op de leeftijd van 100 jaren zich ongeveer $\frac{1}{13}$ met breuken behebbe bevinden. Die van de vrouwelijke in de verhouding van $\frac{1}{51}$, en voor de geheele bevolking ongeveer $\frac{1}{21}$, dat is 1 : 20, 50.

Het bovenstaande laatste aangegeven nu op den verschillenden ouderdom toegepast, heeft de Heer Malgaigne, om dit onderzoek gemakkelijk te maken, den levenstijd in 13 tijdperken afgedeeld; hij bevond dat ten aanzien van de mannelijke voorwerpen de verhouding der aangeboren breuken in het eerste levensjaar ongeveer $\frac{1}{21}$ was. Deze verhouding daalt vervolgens zeer sterk, zoodat zij van 5 tot 15 jaren op het 77° deel is; daarna stijgt dezelve langzamerhand; op het 20° jaar is zij op het 52° deel, van 28 tot 50 jaren op het 20° deel, van 55 tot 50 op het 8° deel, van 60 tot 70 op $\frac{1}{4}$, van 70 tot 75 op $\frac{1}{3}$, dat is te zeggen dat op drie voorwerpen van 70 tot 75 jaren, er een middenterm is, dewelke door breuken is gekenmerkt. Is deze term voorbij, zoo vermindert de verhouding; hetgeen niet te verklaren is (zooals wij boven gezegd hebben) dan door eene grootere sterfte.

Met betrekking der verhouding van de armen tot de rijkere klasse, was deze het moeilijkste op te lossen. De Heer Malgaigne heeft tot basis genomen de breuklijders van den

ouderdom van 20 en 21 jaren, in de verschillende arrondissementen van Parijs, gerangschikt in 3 klassen, volgens het getal der behoeftigen welke dezelve opleveren, zoodat in het 12°, 8°, 6°, 9° en 10° arrondissementen, die het grootste getal behoeftigen bezitten, de verhouding is een 28° deel.

De anderen, rijken of armen, hebben zich niet voorgedaan dan in de verhouding van een 38° deel, zoodat de breuken bij de arme klasse gemeenzamer zijn; het schijnt overigens te blijken dat de bevolking van groote steden er minder aan onderhevig is, dan op het platte land. B. v. in Parijs geeft de massa niet meer dan in de proportie van 1 op 33, terwijl in de onderhoorige plaatsen 1 op 20 of 30 geteld worden.

Het betrekkelijk veelvuldig voorkomen der breuken in de verschillende deelen van Frankrijk, behalve de aangegeven oorzaken, onderzoekt de Heer Malgaigne of er geene andere zijn die hij aan het klimaat, den aard van den grond en aan de verschillende rassen van 54 Departementen, behalve Corsika achterlijk, om zoo te zeggen in de breuken, terwijl 51 er meerdere geneigdheid toe hebben; deze worden gevonden op alle punten van Frankrijk. Doch inzonderheid in het middenpunt zijn zij meerder te zamengedrongen. Men vindt de breuklijders eerder in de lage dan in de hooge landstreken. Het klimaat heeft eenen zichtbaren invloed op het aanwezen der breuken, b. v. in Bretagne is de verhouding van $\frac{1}{59}$ tot $\frac{1}{99}$ en in Poitou $\frac{1}{17}$ en $\frac{1}{15}$. In de wijnlanden is het aantal veel minder dan in die waar cider of bier gedronken wordt. De landen waar de olijven de olie genuttigd wordt, zijn minder door breuken bezocht dan de overigen. Ten aanzien van de rassen, zegt den Heer Malgaigne, zoo vindt men mindere breuklijders in het zoogenaamde oude Frankrijk of dat van het Gallische ras dan wel die, welke die landstreeken bewonen der oude Germaniers, Normandiers en Iberische rassen. Eene algemeene Pathologie zoude dien aangaande te wenschen zijn, dewijl dezelve zich zoude uitstrekken tot alle menschelijke rassen, en dat ons voorts het raadsel zoude oplossen, dat de vergelijking der Statistieken aanbiedt, betreffende de breuken van Frankrijk, Holland en Engeland, en welke op de rassen berusten, en welke zooals deze, inderdaad verschillende uitkomsten opleveren.

(*Gazette des Hopitaux.*)

XII. VERLOSKUNDE.

(*Blijft oningevuld.*)

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

DE EXARTICULATIE VAN HET DIJBEEN UIT EEN GESCHIEDKUNDIG OOGPUNT BESCHOUWD,

DOOR

den Heer *N E V E R M A N N*,

Geneesheer te Plau.

(Vervolg en slot van bladz. 89.)

Gelijk er overal menschen gevonden worden, die met Cartesius denken: „*dat men aan alles moet twijfelen,*” zoo ging het ook met de volgende Heeren: Leveillé (1) betwijfelt namelijk de gelukkige ontdekkingen van Larrey; Richerand (2) meent dat een verstandig heekundige de operatie moet afkeuren. Don Manuel Hurtado de Mendoza (3), ofschoon de gevallen van Larrey kennende, overdrijft de gevaarlijkheid en moeilijkheid der operatie op eene verbazende wijze en wil dezelve slechts in de meest hope-looze gevallen ondernomen hebben. Zijn voorganger Prof. Antonio Ballano, spreekt in de zeven kwarto deelen van zijn Spaansch Medisch-Chirurgisch Woordenboek, Madrid 1616, in het geheel niet over dit onderwerp; ook de Koninklijke Wondarts, de Hoogleer-

(1) Nouvelle doctrine Chirurgicale. Tom. IV. pag. 584. Paris, 1812. 8vo.

(2) Nosographia Chirurgicale. 4de edit. Tom. IV. pag. 519. Paris, 1815. 8vo.

(3) Suplemento al diccionario de medicina y cirugia del Prof. Ant. Ballano. Tom. III. Segunda parte. pag. 1077. Madrid, 1823. 4to.

aar **Fenger** te **Kopenhagen**, Directeur-Generaal der Chirurgische Academie, acht het niet der moeite waard, dit onderwerp, in zijne voorlezingen over Chirurgische operatien A°. 1829, aan te roeren. Hiertoe behooren ook eindelijk **Kern** (1) en **Zang** in het 4de Deel zijner Beschrijving van Heelkundige bloedige Operatien.

Doch het spoor was nu geheel gebaand; de Heelkundigen lieten zich van nu af aan niet meer weerhouden, de genoemde operatie in voorkomende gevallen te ondernemen: het was namelijk **Brownrigg**, die, gelijk **J. Thomson** vermeldt, haar eenige malen in **Belgie** verrigtte, waarvan **Grossheim** weder verkeerdelijk viermalen maakt, hetwelk ik hem bij **Blasius** eveneens heb nagezegd. Hem volgden **Cole** 1814, **Blicke** 1814, **S. Cooper** 1814, **Emery** 1815, **Brodie** 1815 en **Vance** 1815, die allen slechts éénmaal de operatie hebben verrigt; maar alle patienten, ook die van **Brownrigg**, stierven. **Guthrie** (t. a. p.) daarentegen was gelukkiger, nadat hij tweemalen zonder goeden uitslag had geopereerd. Twintig dagen na den slag van **Waterloo** kwam een Fransch krijgsgevangen onder zijne behandeling, die door een geweerkogel eene wond had bekomen door den grooten draaijer en den hals van het dijbeen. De krachten des lijders waren zeer uitgeput, de wond *gangraeneus*, en hij had zich aan het heiligbeen doorgeleggen. Des niettegenstaande stond de patient de exstirpatie gelukkig door, zoodat **Guthrie** hem in het jaar 1820 nog welvarende in het

(1) Ueber die Handlungsweise bei Absetzung der Glieder, Wien, 1815. 8vo.

invalidenhuis zag. Hij gevoelde zich zeer gezond, droeg een houten been, hetwelk hij door de beweging der spieren van den romp naar voren wierp, en waarmede hij zich een uur lang onafgebroken op de been konde houden. Hierop werd zij ook éénmaal door eenen Engelschman, Quarrier ondernomen; doch zonder gelukkig gevolg (niet Quarrieri, gelijk abusief bij Blasius staat). Nu bleven ook de Russen niet achter in het volvoeren dezer operatie; zoo werd zij b. v. in 1823 tweemaal te Wilna door Prof. Pelikan verrigt; doch zonder goeden uitslag. Nadat zoo vele gevallen hadden plaats gehad, vatten ook eindelijk mijne landslieden moed, en v. Walther in Bonn was de eerste die de operatie in 1824 in Duitschland verrigtte; doch de lijder bezweek. Carmichael in Dublin ondernam dezelve ook eenmaal in 1824 en eveneens met ongelukkig gevolg. Gelukkiger daarentegen was de beroemde Delpesch (1) te Montpellier, die de exstirpatie tweemaal en beide keeren met goed gevolg verrigtte. Even zoo gelukkig was ook de Nestor A. Cooper (2) in een geval, en de ondernemende Valentin Mott (3) in Nieuw-York, wiens patient ook herstelde. Hetzelfde gelukkig gevolg had ook John Orton (4)

(1) *Revue médicale française et étrangère*. Tom. III. pag. 333. Paris, 1824 8vo. en *Journal général de médecine*. 1828. p. 424.

(2) *Grundsätze über die Ausübung der Chirurgie; aus dem Engl.*, Weimar, 1826. 8vo. Bd. 2. S. 361.

(3) *American Journal of the medical sciences*. Philadelphia, 1826. 8vo. Vol. XIV. p. 47.

(4) *The medico-chirurgical transactions published by the medical and surgical society of London*. Vol. XIII. P. II. 1827.

in een geval. Syme te Edinburgh verrigtte in 1825 eenmaal de uitneming uit het heupgewricht; Langenbeck eenmaal 1827; Krimer eenmaal te Aken in 1827; Dupuytren tweemaal in 1831; Bnrnard eenmaal in 1833; D. Smith eenmaal in 1835 in Noord-Amerika, en Kerst tweemaal in 1835 in Holland; maar al de lijders stierven. Met goed gevolg daarentegen opereerden: Macfarlane (1), Bryce (2), Jäger (3), H. Mago (4) en Baudens (5) in Africa, allen éénmaal.

Na Velpeau zouden ook Girard en Mellingen de operatie met goed gevolg, en daarentegen Clot-Bey, Lisfranc, Scoutetten, Roux en Gensoul zonder goed gevolg hebben verrigt, en Jäger vermeldt dat ook Demme in Polen, Cherubini, Fricke Weltz en anderen de operatie met ongelukigen uitslag hebben bewerkstelligd.

Hoe de Italianen Monteggia, Verducci en Geri over deze operatie denken, en of zij ook eenige gevallen opgeven, is mij onbekend, daar de boekverkooper Volke in Weenen mij twee jaren te vergeefs op hunne werken heeft laten wachten. Op gelijke wijze is het met de *Dixionario Classico di medicina interna ed esterna*, Venexia, welke in kleine

(1) The London medical Gazette. 1831. November 3. V.

(2) The Glasgow medical Journal. 1831. August.

(3) Dieffenbach, Fricke, und Oppenheim's Zeitschrift für die gesammte Medicin. Bd. III Heft 1. S. 1. sqq.

(4) Brodie Vorlesungen über die örtlichen Nerven-Krankheiten; aus dem Engl. von Kirsshner. Marburg, 1838. S. 62.

(5) Clinique des Plaies d'armes a feu. Paris, 1836. 8vo. [p. 513.

afdeelingen het licht ziet, maar helaas niet bij enkele stukken wordt verkocht; men is genoodzaakt het gansche werk (36 Vol.) te nemen, hetwelk eerst voor de helft is afgewerkt, en weet niet of het geheel zal afgewerkt worden, terwijl de bearbeiders hunnen naam in het geheel niet onder de artikelen kenbaar maken. In Zweden, Denemarken en Noorwegen is de gezegde operatie nog niet ondernomen, ten minste men vindt daaromtrent niets, noch in den *Svenska Lakare-Sällskapets Handlingen*, noch in den *ars-Berattelse*, de *Bibliotek for Laeger*, of de *Eyr et medicinsk Tidsskrift*. Ook schijnen de Portugezen deze exstirpatie nog niet te hebben bewerkstelligd, daar men in het *Jornal das sciencas medicas de Lisboa* niets vermeld vindt. Tot dus verre mijne nasporingen over dit gewichtig onderwerp, tot het einde van het jaar 1837.

Wanneer wij nu alle gevallen te zamen vatten, waarbij wij die van *Le croix* en *Perault* willen uitsluiten, dan vinden wij 62 geopereerden, waarvan 22 het leven behielden, hetgeen eene verhouding geeft als 3 tot 1, inderdaad een zeer gunstig resultaat in vergelijking met de amputatien, ja hetgeen zelfs een schitterend resultaat mag genoemd worden, daar de exstirpatie steeds onder de ongunstigste omstandigheden wordt ondernomen.

Ten slotte nu nog eenige voorzorgen, die mij niet overbodig voorkomen, te meer daar ik herhaalde reizen, naar alle mij bekende en ook naar andere door mij zelve uitgevonden methoden, de exstirpatie op lijken heb bewerkstelligd. Wil men twee lappen vormen, en wordt men daarin met betrekking tot de

gezonde vleeschdeelen niet verhinderd, dan moet men eenen boven-binnen en eenen onder-buitensten lap maken met een zeer lang tweesnijdend mes, hetwelk men tusschen de *spina anterior inferior* (aan de linker dij) insteekt en op eenigen afstand van de *tuberositas ischii* weder uitsteekt en zoo den boven- en binnenlap vormt, nadat vooraf de *Arteria cruralis* volgens de wijze van Larrey is onderbonden, om daardoor den hechtingsprikkel in de wonden voor te komen. Is het hoofd des dijbeens ongeschonden, dan is het beter dit in de kom te laten zitten en hetzelfde digt aan den hals op eenen spatel af te zagen, waardoor de genezing zeer wordt bespoedigd. Deze lappen zijn elkander in vleeschmassa zeer gelijk; de wonde is eene zuivere gesneden wond en niet gehakt, en de lappen vallen door hunne eigene zwaarte uit elkander, en dit kan men nog bevorderen, wanneer men onder den ondersten lap tusschen denzelfden en het bed naar buiten pluksel schuift en den bovensten met waterblazen bedekt, als wanneer geen ander verband noodig is, indien namelijk de lijder rustig blijft liggen; anders maakt men eenige bloedige hechtingen. De manier van Larrey heeft het meest vóór zich, en is het meest in het werk gesteld; maar de buitenste lap wordt te dun, en wanneer men, terwijl men met de snede van het mes over den grooten draaijer gaat, niet zeer op zijne hoede is, dan snijdt men een gat in de huid; bovendien wordt ook de lap te kort en rimpelt alzoo later zeer te zamen. Langenbeck maakt daarom slechts eenen binnensten lap; ook Delpsch volgde deze wijze; maar wanneer het voorwerp zeer sterk gespierd is,

dan wordt de lap zeer ligt te veel in een gedrongen, en men heeft moeite daarmede de wond te bedekken, zooals het mij dikwijls is gebeurd; men is genoodzaakt, dien alsdan dunner te snijden, hetgeen echter eene groote wanstalligheid veroorzaakt. Hetzelfde had plaats wanneer ik alleen eenen ondersten lap maakte. Het is daarentegen beter en gemakkelijker, om als *Plantade* eenen bovenlap te maken, die ook met goed gevolg door *Baudens* is daargesteld. Wanneer de binnenste vleeschdeelen waren vernietigd, dan vormde ik van buiten naar binnen gesneden, met een' scalpel eenen buitenlap, die nu eens dik, dan weder dun uitvalt, en sloeg dezen over de wond; men moet dezen lap zorgvuldig behandelen, opdat hij niet door *gangraena* worde vernietigd. De methoden van *Guthrie* en *Beclard*, die met de scalpel van buiten naar binnen twee lappen vormen, zijn te langwijlig, pijnlijk, en geven eene te veel gekorven wond. Het minst verwondend is echter de cirkelsnede dicht onder den grooten draaijer, volgens *Vetch*, *Cole*, *Hennen*, *Liston*, en van *Onsenoort*, want hier verkrijgt men de kleinste wond. Men snijdt dan met eenen spitsen scalpel langs het hoofd des dijbeens van onderen in; en wel daar, waar hetzelfde het meest bloot ligt, en zaagt het hoofd met den beensnijder van *Heine* af. Deze wijze van opereren wordt ook (als gemengde methode) door *Baudens* aangeraden, en *Kerst* en *Jäger* hebben dezelve met goed gevolg bewerkstelligd. Het is natuurlijk, dat men alle deze methoden kennen moet, om zich naar omstandigheden, bij alle enkele gevallen te kunnen gedragen. Minder willigt, zouden de methoden

van Maingault, Lisfranc, W. Hargrave, Scoutetten, Cornuau, Sanson, Malgaigne, Dupuytren en Blasius zijn aan te bevelen.

Lijders, die in handen vallen van Heelmeesters van den gewonen stempel, die de Operative Heelkunde als een handwerk uitoefenen, en zich stout weg aan deze exstirpatie wagen, om roem te behalen, zonder dat zij daartoe de genoegzame handigheid bezitten en zonder dat zij gelegenheid hebben gehad zich in Hospitalen of Anatomische leerscholen herhaaldelijk en dikwerf te oefenen, zulke lijders zullen steeds een prooi des doods worden; zij zullen of gedurende de operatie bezwijken, nadat men hen uren lang, zooals S. Cooper verhaalt, met de exstirpatie van het hoofd des dijbeens heeft afgemat, of zij zullen het leven verliezen ten gevolge van de verettering, die zich na de gekorven wond vertoont. Alleen voor den geoefenden is deze operatie niet moeilijk; in weinige seconden moeten de zachte deelen (de lappen) gescheiden zijn, en de wond moet eene evene vlakke vertoonen, die bij de aanwending van de gepende hechting, het *T.* verband en koude omslagen, door de eerste vereeniging even zoo goed kan genezen, als ieder andere amputatie-wond, wanneer men, gelijk van zelve spreekt, eene met het doel overeenkomstige inwendige behandeling daarbij niet uit het oog verliest.

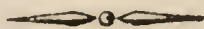
OVER BEURSGEZWELLEN AAN DEN HALS, HET VERSCHIL
HETWELK ZIJ AANBIEDEN EN DERZELVER BEHAN-
DELING,

DOOR

J. C. WARREREN,

*Hoogleraar in de Chirurgie aan de Hoogeschool te Boston,
Direkteur van het algemeen Hospitaal aldaar, enz.*

(*Vervolg en slot van bladz. 76*).

In een ander geval was het beursgezwel niet zoo groot als het reeds vermeldde. De operatie echter was nog moeilijker en verschrikkelijker. Het gezwel bevond zich aan het bovenste van den hals, beneden de onderkaak en de oorklier, bedekte het *par vagum*, de *sublingualis*, en derzelve nederdalenden tak, den *accessorius*, de *carotis interna* en het bovenste deel van de *jugularis interna*. Het strekte zich uit van de *Cartilago thyreoïdea* onder het bovenste gedeelte van den *Sternomastoïdeus* heengaande; naar achteren, alwaar nog de achterrand van deze spier te zien was; vulde de holte op aan den hoek van de onderkaak, tot aan den grond van de hersenpan. Daar het gezwel plat was en van achteren naar voren gedrongen kon worden, zoo was het te vermoeden dat het vloeistof in zich bevatte, evenwel was alle vochtgolving afwezig. Regts tegen over de onderkaaksklier zag men een twee duims lang likteeken, hetwelk na eene beproeving om hetzelfde weg te nemen, gelijk men twee jaar vroeger had ondernomen, was overgebleven, doch hetgeen men uit hoofde van de diepe en gevaarlijke ligging van het

gezwel niet voleind, maar oogenblikkelijk gestaakt had.

De lijder was een matroos, dertig jaren oud, van een goed ligchaamsgestel, en had vier jaren geleden het gezwel het eerste bespeurd.

Op den 3^{en} October 1834 verrigtte ik de operatie in tegenwoordigheid van D^r. Hayward en Flint. Ik maakte eene insnijding van drie duim naar beneden op het midden van den *Sternomastoïdeus* van het inplantingspunt van deze spier af, in eenen regten hoek met de vorige; eene tweede insnijding binnenwaarts gerigt, anderhalf duim groot. Nadat de *platysma* verdeeld en de oppervlakte van den *Sternomastoïdeus* was blootgelegd, zocht ik het gezwel op, dat nog niet te voorschijn wilde komen. Eerst nadat ik den binnenrand van den *Sternomastoïdeus* doorsneden had, vertoonde zich een gedeelte van de vezelachtige vlakte van het gezwel; werd dit laatste meer blootgelegd, dan bespeurde men op deszelfs voorste vlakte den *accessorius* en den *ramus descendens hypoglossi*; deze beide zenuwen, gelijk mede de *sublingualis*, werden van het voorste gedeelte gescheiden. Wanneer men op den buitenrand van het gezwel drukte, zoo bespeurde men duidelijk vochtgolving. Als ik met de losmaking achter den *muscul. diaphragmaticus* voortging, bespeurde ik dat het gezwel naar binnen toe tusschen de *carotis interna* en de *vena jugularis interna* lag, en vandaar in eene dwarsche rigting zich tot achter den *Sternomastoïdeus* uitstreckte. De *carotis interna* bevond zich in eene diepe groef aan de achterste vlakte van het gezwel. Nu was de vraag of men de losmaking achter de groote vaten door

eene zoo diepe en naauwe wond voort zoude zetten, en of men in staat zoude zijn de ader, ingeval zij doorsneden werd, zoo hoog bovenwaarts te onderbinden. Dit laatste was uit hoofde van de nabijheid van den grond van het bekkeneel schijnbaar niet uitvoerbaar.

Om den lijder niet ten tweeden male zijne hoop te verijdelen, besloot ik tot de navolgende handelwijze: ik verlengde vooreerst de huidwonde naar beneden toe, vatte daarop het gezwel met een spitsen haak, en ontledigde, om ruimte te winnen, een gedeelte van deszelfs inhoud; evenwel niet zoo veel, dat de scheidingslijn tuschen het gezwel en de naast gelegene deelen daardoor was weggenomen. De *jugularis interna* werd van het gezwel voorzigtig los gemaakt, daar het laatste, om de losmaking van de *carotis* te kunnen bewerkstelligen, bovenwaarts getrokken en vervolgens uit zijne diepe ligging geheellijk geëxtirpeerd werd; de *carotis interna* en de *jugularis* bleven in het midden afzonderlijk terug; slechts eene slagader en wel eene onderhuidsche werd onderbonden.

Den eersten dag na de operatie zat de lijder bereids op eenen stoel en rookte eene cigar; hij had goeden eetlust, en klaagde slechts over een weinig pijn in de keel. De wond werd *per primam intentionem* genezen, en de lijder nam tien dagen na de operatie reeds de terugreis naar zijne haardstede aan.

Het uitgenomen gezwel had eene meer eenvoudige bewerktuiging dan de voorheen beschrevene. Aan de voorste vlakke erkende men eene vezelachtige zamenstelling. Het overige echter scheen uit celweefsel te bestaan. Het binnenste van de beurs was volkomen effen en glad,

en de inhoud bestond in eene met vlokken gemengde witachtige vloeistof. De wijze van ontstaan van zulke gezwellen is zeer duister. Zij ontspringen waarschijnlijk in de nabijheid van groote vaten, breiden zich naar de oppervlakte uit, en bedekken zich door de deelen, die zij op hunnen weg aantreffen: of de primitive zitplaats van het gezwel in eene lymphatische klier is, of in het de slagader omgevend celweefsel, kan men met geene zekerheid bepalen. De inhoud van het gezwel pleit voor de eerste meening; de samenstelling van de beurs echter voor de laatste.

Kunstabwerkingen gelijk de zoo even ter nedergestelde, behooren tot de zwaarste en gevaarlijkste van de geheele Chirurgie; de geringste vergissing kan den dood des lijders ten gevolge hebben. Men heeft de vraag geopperd of een Heelmeester wèl doet dergelijke operaties te ondernemen, welke zelfs bij de grootste voorzigtigheid den lijder het leven kunnen kosten, en hem zelfs in zijn' roem kunnen stuiten. Eenigen hebben voorgesteld in plaats van de gevaarlijke *exstirpatie* slechts de afsnijding van die deelen van de beurs te bewerkstelligen, welke zonder gevaar kunnen weggenomen worden, en het daarop te laten aankomen of het gezwel zal wederkeeren. In het laatste geval heeft men deze methode echter zonder eenig gevolg beproeft. Welligt had eene *cauterisatie* in de binnenvlakte der beurs eene ontsteking kunnen voortbrengen, die genoegzaam zoude geweest zijn eene vasthechting te bewerkstelligen. Ik weet niet of dit middel beproefd is, en moet bekennen dat ik het niet zou willen aanraden. Het gevolg der *cauterisatie* is zeer twijfelachtig, en de lijder wordt meestal te

vergeefs gekweld. Heeft de operateur geen volmaakt vertrouwen in zijne ondervinding en kunst, zoo doet hij het beste die methode uit te kiezen, welke de minst gevaarlijke is, als zij de genezing niet kan voortbrengen.

Bloedige beursgezwellen. Verzamelingen van bloed ten gevolge van mechanische kwetsingen, worden soms na verloop van eenigen tijd van eene dunne beurs omkleed, en blijven dan onder den vorm van bloedige gezwellen bestaan. Bevinden zij zich aan den romp of aan de ledematen, zoo zijn zij noch lastig noch pijnlijk. Aan het hoofd echter veroorzaken zij meerdere moeilijkheden, en men doet derhalve beter dezelve te openen en den bloedklomp te ledigen, dan hen aan de langzame werking der opslorpende vaten prijs te geven.

Somwijlen ontstaat een bloedgezwel, zelfs zonder eenige teekens van uitwendig geweld op eene eigenlijdige wijze door verbreking der vaten. Dit gezwel ziet er soms geheel uit als een gewoon beursgezwel. De huid is niet wankleurig, en pijn is er niet aanwezig; men voelt duidelijk vochtgolving en het gezwel neemt soms in omvang toe.

Eene jonge dame raadpleegde mij wegens een gezwel aan den hals, dat zij twee jaren geleden ontwaard had. Het gezwel lag onder den linker *Sternomastoïdeus*, had de grootte van een chinaas-appel en eene min of meer ongeregelde gedaante, was geheel onpijnlijk en men voelde duidelijk vochtgolving. Na dat ik het gebrek meermalen onderzocht had, verrigtte ik aan den buitenrand van den *Sternomastoïdeus* eene insteking, waarop ongeveer vier oncen dun aderlijk bloed

uitvloeiden. Ik bragt mijnen vinger in de holte en ontdekke eene dunne beurs, welke de spieren, de vaten en het strottenhoofd bedekte. Om onmiddellijke vasthechting voor te komen, werd er een linnen strookje in de wond gelegd. De lijderees werd na de operatie flauw, bevond zich echter na den middag tamelijk wèl, ofschoon er gestadig eenige bloedige stof uitzijpelde; de volgende dagen stelden zich de pijnen en andere toevallen van ontsteking in de beurs in; doch deze verdwenen na verloop van korten tijd: de wond bleef echter steeds open en had groote neiging pijpzwering te worden.

(Warren, *on Tumours.*)

VORMING VAN EENEN KUNSTIGEN *ANUS* BIJ EENE VROUW, DOOR HET OPENEN VAN HET *COLON LUMBALÉ SINISTRUM*, ZONDER IN HET BUIKVLIES DOOR TE DRINGEN.

—○—

Mevrouw D . . . van Parijs, oud 48 jaar, klaagde sedert vele jaren over verstoppingen, over hevige pijn bij den stoelgang, en over meer of minder veelvuldige neusbloedingen, die te gelijkertijd, en somtijds ook zonder deze plaats hadden, terwijl zij zeer dikwijls slechts om de zeven of acht dagen van het heimelijk gemak gebruik maakte. In het begin der maand Mei, met goed gevolg door de HH. Amussat en Barras wegens eene ligte aandoening der baarmoeder en polijpeuse uitwassen van den pisweg behandeld zijnde, was Mevrouw D . . . op het punt om naar haar landgoed te vertrekken, toen eene plotselijk

ontstane hardnekkige verstopping haar noodzaakte te Parijs te blijven.

Aanvankelijk werden zuiverende purgerende middelen, zoo wel als lavementen en baden enz. voorgeschreven; doch geen der middelen, te gelijktijd en bij opvolging aangewend, kon deze verstopping overwinnen; zij bleef aanhouden, zoowel als de hevige kolieken, welke de lijdere onderfond. De bij wijze van opklimming toegediende dropbaden en de électriciteit, welke daarna werden aangewend, leverden geen enkel goed gevolg op.

De Heer Amussat, den endeldarm onderzocht hebbende, welke geene drekstof inhield, kwam toen op de gedachte dat het beletsel om de drekstoffen uit te werpen, schadelijk zou zijn door gewone middelen, en dat men zijne toevlugt moest nemen tot de vorming van eenen kunstigen *anus*. In deze bijeenkomst hadden vele consultatien plaats, waaraan de HH. Breschet, Récamier, Barras en Pruyoo deel namen. In de laatste werd eindelijk tot de operatie besloten als de eenige kans op behoud van de patient, wier toestand zich iederen dag zeer verergerde.

Men beraadslaagde over de voor- en nadeelen van verschillende wijzen, die in werking zijn gebragt om eenen kunstmatigen *anus* te vormen, en men stemde overeen dat men aan de methode van Callisen, gewijzigd en voorgeslagen door den Heer Amussat, de voorkeur moest geven.

Op den 2^{en} Junij werd de operatie op de volgende wijze door dezen Chirurgijn, in tegenwoordigheid van de HH. Récamier, Breschet, Barras, Pruyoo en Erichsen ten uitvoer gebragt.

De lijderes werd op den buik gelegd, de borst en onderbuik door kussens opgeligt, en eene dwarsche insnijding gemaakt op de zeer merkbare uitpuiling, die het *Colon lumbale sinistrum* vormde, twee dwarsche vingeren boven den kam van de heupbeenderen; zij strekte zich uit van den buitensten rand van de algemeene massa van den *Sacro-lumbalis* in de lange rugspier tot in het midden van den kam van het heupbeen. De oppervlakkige peesscheede, de groote rug en de groote schuinsche werden in dezelfde rigting ingesneden en dat wel laag voor laag; de kleine schuinsche en dwarsche werden op dezelfde wijze, doch meer kruisgewijze verdeeld.

Eene kleine spierslagader werd omgedraaid; vervolgens werd eene peesvezelachtige plaat op de wijze van een kruis ingesneden; daarna werd het vetachtig celwijdweefsel, hetwelk onmiddelijk het ingewand bedekt, verdeeld, en met eene kromme schaar weggesneden; twee draden werden van boven en van onderen in de dikte van de wanden van het ingewand doorgehaald, om ze vast te houden en hunne inzakking te voorkomen.

Na het *intestinum Colon* goed herkend en hetzelfde in wijden omvang van het buikvlies ontbloot te hebben, werd eindelijk in het meest vooruitstekende en zeer gespannen gedeelte van het ingewand eene *troisquart* gebracht, en zoodra de punt van het instrument werd terug getrokken, ontlastte zich gaz en dunne drekstoffen: terstond ondervond de lijderes verligting. Eene historie werd ter zijde van den catheter ingebracht, en de opening naar verschillende kanten verwijderd; gaz

en weeke stoffen hebben zich in overvloed ontlast; de lijderees heeft terstond de verligting doen kennen, welke zij gevoelde; haar gelaat had hetzelfde aanzien niet meer, hare loodkleur was verdwenen. Na twee inspuitingen, eene aan den benedensten, eene andere aan den bovensten kant van het *Colon*, zijn er drie potten met weeke drekstoffen geledigd. De opening van het ingewand werd met vier naaldsteken aan den voorsten hoek van de wond vast gehecht.

De gevolgen van de operatie zijn geene of ten minste niet dat van belang geweest, dat zij eenige bezorgdheid voor den goeden uitslag van de operatie konden geven; en op heden, zestien dagen daarna, bevindt zich de patient volmaakt wèl. Reeds sedert eenige dagen heeft zij hare gewone bezigheden hervat; het eten zoowel als de stoelgang zijn geregeld; de stoffen zijn gevormd, en zij ontlast dezelve twee of driemaal in de vier en twintig uren. Alles doet ons hopen op eene zoo langdurende genezing, als het gezwel van het bekken zulks zal toelaten.

De door mij gevolgde wijze tot deze operatie, zegt de Heer *Amussat*, berust op zulke stellige aanwijzingen van heelkundige ontleedkunde, dat men reden heeft zich te verwonderen over de minachting, door alle nieuweren op haar geworpen. Deze eenvoudige en gemakkelijke wijze, waardoor de beleediging van het buikvlies wordt voorgekomen, verdient dus hare plaats te hernemen, en moet bij voorkeur worden aangewend boven alle andere wijzen, in de helaas dikwijls genoeg voorkomende gevallen, dat men, wanneer alle middelen om de opstopping van drekstoffen te doen ophouden,

zijn uitgeput, genoodzaakt is, zijne toevlugt te nemen tot de vorming van eenen kunstigen *anus*, om het leven der lijdens te behouden.

De Heer Amussat eindigt met de heelhundigen op te wekken, op het cadaver de wijze waarover wij handelen, te beproeven, met of zonder opblazing van het ingewand. Na de insnijding in de lendenstreek en de ontblooting van het *Colon*, moet men de randen van het ingewand sterk aantrekken, en dezelve naar buiten en naar voren vasthechten; vervolgens den onderbuik openen om den toestand der deelen te onderzoeken, en de lengte te meten van het ingewand boven de opening, d. i. boven den kunstigen *Anus*.

Thans, zes weken na de operatie hebben wij deze vrouw in den meest voldoende toestand aangetroffen; zij heeft eene frischheid en kracht gekregen; hare geheel gezonde kleur en de regelmatigheid van hare functien, zouden ons hebben doen twijfelen, zoo wij haar niet aan de omtrekken van haar gelaat hadden herkend; zij staat op, wandelt in hare kamer, eet meer dan vóór hare ziekte, en hare spijsvertering is volmaakt goed: pols en tong zijn in goeden staat. Geene onaangename reuk kwam uit het verband voort, en de vrouw gevoelt er overigens niets meer van. Men zal terstond de reden vernemen: de natuur heeft er uitnemend in weten te voorzien.

Bij het onderzoek hebben wij een zeer ligt verband gevonden, bestaande uit eene dubbelde lange compres die tusschen hare vlakke een weinig pap bevatte, om de wond zuiver te houden en te zelfder tijd eenige drop-pels dunne stof op te vangen, die in de vierentwintig

uren ontsnappen; deze compres was ter naauwernood door eenige geringe drekstof bevestigd, ofschoon zij reeds daags te voren was aangelegd. Boven op dit verband was eene drooge compres, vervolgens een lap gewastetaf en daarover een lijfverband.

De wond heeft haren dwarschen vorm behouden, als eenen sabelhouw in de zijde 3 à 4 duim lang, maar is meer naar voren gekomen door het dunner worden van den buik, waar zij eenen elliptischen vorm heeft, of liever gelijkt naar de schaamdeelen eener vrouw; deze vergelijking is des te meer juist, daar zich uit haar midden eene kleine slijmachtige zelfstandigheid verheft, welke veel gelijkenis heeft met de kleine lippen en de mijrtswijze verhevenheden. De twee hoeken en de randen hebben een likteeken gevormd en geven geen etter meer. De omtrek is geheel en al gezond, van natuurlijke kleur, zonder ziekelijke gevoeligheid, zonder *oedema* noch *emphysema*. In het midden der wond is een klein slijmachtig uitwas van de gedaante en grootte eener noot, rozenroode kleur, zonder pijn bij het aanraken, gelijk die der openingen van de natuurlijke holligheden. Deze slijmachtige massa, gelijk eene *jabot* geplooid, verbergt in haar midden de opening van den *anus*, en deze is alleen te herkennen, wanneer men er den vinger zacht doet inglijden, hetgeen kan geschieden zonder dat de lijderes blijken geeft van de minste pijn, en dit slijmvliesachtig uitwas zelf, met de randen van de wond, worden, wanneer de vrouw zich een weinig naar dien kant overbuigt, onder eenen dubbelen, zeer breedten huidplooi verborgen, die door de onware ribben en den bovensten rand

van het bekken gevormd wordt, zoodat niet alleen de opening van den *anus* geheel door deze soort van lijmachtige plooi, die hier de dienst van sluitspier verrigt, gesloten is, maar ook nog door de vouwen van de huid, die over dit slijmachtig gedeelte zelve heen gaan. Deze natuurlijke hulpmiddelen doen reeds gedeeltelijk begrijpen, waarom dit nieuw reinigings-orgaan op deze plaats volstrekt geen onaanagenamen reuk van zich geeft; maar er is meer.

De lijderes ondervraagd hebbende naar haren stoelgang, hebben wij vernomen, dat deze in den aanvang vloeibaar was, hetgeen zich meermalen daags herhaalde zonder dat zij hierop door haren wil eenigen invloed konde uitoefenen, maar dat langzamerhand derzelve getal zoodanig was verminderd, dat zij thans slechts een of twee maal in de vierentwintig uren van het heimelijk gemak gebruik maakte, en dat overigens de stoffen met indruksele voorzien zijn even als in den normalen toestand en gedeeltelijk willekeurig worden uitgeworpen; zij is echter altijd te voren onderrigt van het oogenblik dezer lozing, door eene soort van hinderlijke prikkeling in de wond en de noodzakelijkheid om de spieren van den onderbuik te zamen te trekken. Het is intusschen zoover dat zij den aandrang tot uitwerping in hare magt heeft en dat deze uitwerping bij geregelde tusschenruimten plaats heeft, en ieder keer op eene volledige wijze. Overigens is deze willekeurige magt trapsgewijze.

Eene andere opmerking, welke deze vrouw ons heeft doen maken, is dat de uitgeworpen stoffen veel minder reuk van zich geven dan die van den normalen toestand,

hetgeen zich laat verklaren door den korten weg, dien zij in de dikke darmen doorloopen. Men weet inderdaad, dat de drekstoffen in dit orgaan den haar eigenaardigen reuk ontvangen. Laat ons eindigen met te zeggen dat deze vrouw, in tijd van nood, door den nieuwen *anus* de opwaarts gevoerde lavementen even zoo gemakkelijk ontvaugt als vroeger door den natuurlijken.

Dit voorval hecht zich aan een vraagpunt van hoogere heekunde, aan het vormen van den kunstigen *anus*, en is het sein tot eenen wezenlijken voortgang. Dit vraagpunt is zeer moeilijk en te zamengesteld; men heeft reeds veel gedaan, maar er blijft nog veel over tot eene volledige oplossing. De pogingen, aangewend in gevallen, onafhankelijk van breuken, waren allen mislukt; de oorzaak hiervan is waarschijnlijk te zoeken in de slechte ten uitvoer brenging, en vandaar de soort van moedeloosheid, die daaruit voortspruitte. De methoden welke men volgde, konden niet gelukken, wegens de ruwe behandeling, welke men genoodzaakt was op de darmen uit te oefenen; de lijders stierven aan ontsteking van het buikvlies. De Heer Amussat, zich grondende op de stellige ondervindingen van Heelkundige Anatomie, is tot nieuwe resultaten gekomen, die waardig zijn om zijne aandacht er op te vestigen. Hij houdt zich bezig met het openbaar maken van een gewichtig werk, in hetwelk hij zich voorstelt te bewijzen, dat de operatie even zoo gelukkig bij een kind als bij een volwassen mensch kan bewerkstelligd worden. Men weet dat gevallen van dien aard helaas niet zeldzaam zijn.

(*Gazette des Hopitaux.*)

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

(Blijft oningevuld.)

III. ORTHOPÆDIE

WAARNEMINGEN UIT HET GEBIED DER *OPERATIVE*
ORTHOPÆDIE,

VAN

P. J. VAN WAGENINGE,

Heel- en Vroedmeester te Rotterdam.

In alle landen waar, vooral na de waarnemingen van Stromeyer, de *Tenotomie* als een niet gevaarlijk noch zeer pijnlijk middel ter herstelling van verkorte pezen en spieren, en hoofdzakelijk van de zoomenigvuldige horrelvoeten is bekend geworden, heeft zulks eene levendige belangstelling, zoowel bij leeken als kunstbeoefenaren opgewekt, en is dezelve met blijdschap en ijver opgenomen en uitgevoerd. Niet dan na veel moeite en tijd gelukte het mij een' lijder te vinden, dien men aan deze kunstbewerking wilde onderwerpen, waaraan ik dan, na hem eerst een' geruimen tijd op eene strekmachine gehad te hebben (een wezenlijk voordeel, gelijk Stromeyer te regt aanmerkt) met gelukkig gevolg de operatie deed.

Het was mij toen onbekend dat deze operatie in ons land reeds zoude verrigt zijn, en ook tot heden is mij daarvan nog niets authentieks of openlijks onder de oogen gekomen, terwijl toch mijn's bedunkens het groote belang der zaak en des publieks, de eer des nationalen kunstroems en van dien des operators de open-

baarmaking wel waardig waren (1). Later hoorde ik echter dat het eerste het geval zoude zijn, en ik liet deze meening dan ook duidelijk doorstralen, in de mededeeling van mijn geval, welke ik in de Algem. Konst- en Letterbode van den 13° April 1838 gedaan heb.

Bevreemdend was het dus voor mij, eenigen tijd daarna te vernemen, dat een geacht kunstgenoot elders, mij als het ware beschuldigde van mij de prioriteit van deze operatie in ons land toe te eigenen, en eenen anderen, dien dezelve zoude toekomen, te ontrooven: om Z. Ed. en allen die mijne waarneming niet wèl of in het geheel niet mogten gelezen hebben, in de gelegenheid te stellen juist te oordeelen, laat ik dezelve hier nogmaals woordelijk volgen, gelijk die toen in genoemden Bode is geplaatst geweest.

» Genezing van eenen aangeboren horrelvoet (*Varus Congenitus*), door middel van de doorklieving der hielpees (*tendo Achillis*) door P. J. van Wageningen, Heel- en Vroedmeester te *Rotterdam*.”

(1) Wij stemmen volkomen met den schrijver dezes hiermede in en betreuren dat velen onzer kunstgenooten uit gebrek van den noodigen tijd, welligt uit andere redenen verzuimen hunne waarnemingen en verrigte operatiën bekend te maken, waartoe hun de weg zoo zeer door ons Tijdschrift is aangeboden en open staat, en zich dus verstoken zien van de eer en het regt het eerst eene kunstbewerking in Nederland, het zij primitif of in navolging te hebben uitgevoerd. Immers vertrouwen wij dat zij allen niet behooren tot die, welke de Geneeskundige Tijdschriften, en inzonderheid de zulke, welke de bevordering der Chirurgie en Oogheekunde in het Vaderland zoo zeer beoogen, willen terzijde gesteld hebben, misschien wel afranden, en daartoe alle pogingen in het werk stellen, om dus in de gelegenheid te zijn alleen hunne geleerde wartaal uit te kramen.

De Redactie.

Had ik vroeger de eer de eerste alhier verrigte *Schaambeenssnede* en *Kunstmatige Vroeggeboorte* in dezen geachten wetenschappelijken Bode (1) mede te deelen, het strekt mij thans tot een niet minder genoeg, langs denzelfden weg eene volkomen gelukkig geslaagde kunstbewerking bekend te maken, waarbij velen tot hiertoe, door vooroordeel of onbekendheid, voor ongeneeslijke of onherstelbaar gehoudene ongelukken het grootste belang hebben, daar het op hunnen volgenden levensstand den grootsten invloed heeft.

Hoewel deze, zoo ik vermeen, *niet de eerste in ons land*, is het toch de eerste die in deze stad is verrigt.

K. E d e n b u r g, 10½ jaren oud, gezond, vrolijk en moedig, werd uit gezonde en welgevormde ouders geboren met eenen horrelvoet aan de regterzijde, terwijl de linker ook eenigzins binnenwaarts gedraaid was en nog is. Dadelijk na de geboorte werd er hulp gezocht en aangewend, doch vruchteloos. In September a. p. leerde ik den patient kennen; zijn toestand was de volgende:

Het regterbeen van de heup tot den voet was zeer vermagerd (*geatrophieerd*) en verschilde aanmerkelijk met het gezonde; de knie was binnenwaarts doorgezet, geen spoor van kuitvorm; de buiten-enklaauw stak sterk uit en kwam nabij den grond; de voorvoet vormde een' sterk vooruitspringenden knobbel; de buitenrand des voets was naar beneden en binnen gekeerd, en boven denzelfden, op den voorvoet, een eeltnobbel (het gewone steunpunt bij het gaan en staan); de too-

(1) 1831 No. 40 en 41 en 1832 No. 41 en 43.

nen waren binnen-bovenwaarts gekromd, zoodat de nagels naar den grond gekeerd waren; de groote toon raakte denzelfven op geen 1 à $1\frac{1}{2}$ Rijnl. duim na; de binnenrand was bovenwaarts gekeerd; de uitholling in het hol van den voet (*tarsus et metatarsus*) aanmerkelijk, en daardoor de voet zeer verkort; de hiel binnenbovenwaarts getrokken tot $1\frac{1}{2}$ R. duim van den grond; de hielpees (*tendo Achillis*) sterk gespannen en binnenwaarts gedraaid, ook in minderen graad die van de *tibial. ant.* en *add. halluc.* (Cloquet), waardoor de lijder op den buitenrand en een gedeelte van den rug van den (voor-) voet liep, mank ging en het ligchaam aan die zijde zichtbaar overhelde.

Geene gelegenheid hebbende den lijder dadelijk te opereren, wendde ik strekmachines aan, waarmede ik in zoo verre mijn oogmerk bereikte, dat ik den voet bijna in een' regten hoek met het been brengen en de voetzool naar den grond voeren konde, zonder groote krachtinspanning; doch zonder dit laatste nam de voet spoedig zijne vorige rigting weder aan, en ik besloot tot de operatie der *Sectio tendinis Achillis*, als radicaal geneesmiddel, over te gaan.

Ik voerde dezelve den 11^{en} Maart l. l. op mijne eigene wijze (1) uit, namelijk: van buiten naar binnen of van achteren naar voren, d. i. van de huid naar het scheenbeen toe, op de volgende wijze:

Omstreeks $1\frac{1}{2}$ à 2" R. boven de *malleoli* maakte ik eene huidplooi (2), stak dááronder (tusschen de huid

(1) Ik kende toen nog geene andere dan die van Stromeyer, 1839.

(2) Dr. Pauli doet mij de eer aan van deze modificatie gewag

en de pees) het mesje van Stromeyer, doorsneed zóó den tendo, het mesje eene cirkelwijze beweging gevende, en maakte daarbij slechts ééne geringe huidwonde. De operatie was in weinig seconden verrigt en zoo min pijnlijk, dat de lijder niet het minste geluid of beweging, ten teeken van smart gegeven heeft.

Dewijl dit geringe huidwondje nu volstrekt niet op gelijke plaats met de peeswond was (hoewel dit echter niet zoo volstrekt nadeelig is, als men eerst wel meende), door het terug trekken der huid na de loslating der plooi, was de peeswond tegen alle contact der buitenlucht beveiligd. Het huidwondje werd gedekt en een rondgaand luchtig windsel was al het verband dat aangelegd werd. Dit kleine wondje was weldra genezen; den 14^{en} Maart (3^{en} dag na de operatie) was er reeds hereeniging der gescheidene peeseinden; den 15^{en} was dit sterker en manifest. Na een paar dagen werd er extensie gemaakt en een *appareil inamovible amydonné* aangelegd. Den 19^{en} (8^{en} dag na de operatie) kon de lijder reeds op den voet staan, en vrijwillig een weinig buigen en uitstrekken. De extensie werd voortgezet, en van den 23^{en} af den lijder veroorloofd voorzigtige bewegingen te maken, en van tijd tot tijd te gaan. Den 27^{en} (den 16^{en} dag) is de lijder met eene pantoffel aan, (terwijl zijne laarzen toen pas gemeten waren) naar mijn huis komen loopen (voor hem een half uur gaans), terwijl men niets dan een weinig trekbeenen, door de gewoonte van het voormalig hinken en de nog niet

te maken, über den Grauwen Staar und die Verkrümmungen. Stuttgart, 1838. S. 402.

herwonnen spierkracht der *flexores pedum*, aan hem bespeuren kan. Het been is reeds iets meerder gevoed (1), de kuitvorm zichtbaarder, de lijder zet den voet plat neder, heeft reeds een aanmerkelijk gedeelte van den knobbel of bult des *tarsus* verloren; de voet is langer, en de nog geringe binnenwaarts draaijing der toonen uitgezonderd, aan den vorm van eenen gezonden voet gelijk" (2).

Met genoegen kan ik hier thans bijvoegen dat de tijd hier gedaan heeft, wat zij bij de meeste operatien van deze soort doet, namelijk verdere verbetering en bevestiging der herstelling, zonder neiging des deels om tot deszelfs vorigen abnormalen toestand terug te keeren, (gelijk zulks bij enkele rekgenezingen maar al te vaak plaats heeft). In den nazomer had ik daarvan het sprekendst bewijs: de lijder werd namelijk door eene hevige ontsteking van het linker heupgewricht (*coxalgia*) aangetast, die ik met kracht van *Cucurbita sicca* en *cruenta*, *vesicat. ambul.* en sterke inwrijvingen met *Ung. hydrar. fort.* en inwendig *Calomel* spoedig overwon; doch waarbij de lijder evenwel eenen geruimen tijd rust houden, en alzoo zijn geopereerden (regter) voet niet ge-

(1) Bij nadenken heb ik gemeend hieraan te moeten twijfelen, want daartoe was de tijd te kort, om dit te kunnen zien; doch de opmerking was niet te min juist, de vermeerdering van dikte, namelijk; waarschijnlijk echter is dit hoofdzakelijk toe te schrijven aan de ontspanning en contractie der spiervezelen van *M. M. Gastrocnem.*— en *Soleus*, die vroeger door de overmatige spanning van den gemeenschappelijken *tendo*, gespannen en uitgerekt waren. 1839.

(2) Van dezen voet geene afbeelding of gipsafgietsel bezittende, verwijs ik naar *Froriep's Chir. Kupfertafeln. Taf. XXI. fig. 2.* komende daarmede vrij wel overeen.

bruiken konde. Deze bleef evenwel zijnen herkregeen normalen stand vrijwillig behouden. — Sommigen schreven deze laatste ziekte toe aan: NB. de roekelooze operatie die aan den *regtervoet* geschied was!!

Zoo veel moeite en tijd het mij gekost had, door het bevooroordeeld publiek en de tegenwerking van alle zijden, ter verkrijging van dezen eersten lijder, zoo gunstig bood zich, na deze allergelukkigste en niet weinig opziens gebaard hebbende genezing, de gelegenheid thans aan, deze kunstbewerking te herhalen, en in geen geval zonder geheele of aanmerkelijke verbetering, al naar den aard der gebreken of omstandigheden.

Alleen in één geval, waar door een ongunstig incident (1) de reeds verkregene (de voet was al 2' langer en de hiel $1\frac{1}{2}$ " P. lager, dan vóór de operatie) en verder te verwachten verbetering, slechts voor eenigen tijd, onderbroken werd, is vervolgens door de eigenzinnigheid en onvolgzaamheid, van den alles overdrij-

(1) Incidenten zijn bij Orthop. behandelingen niet zeldzaam, gelijk men van *Stromeyer* zelven, en van *Stoess*, de eerste die deze operatie in Frankrijk, na *Stromeyer's* aanbeveling, deed, vindt opgegeven. Zie o. a. *Stromeyer's Operative Orthophaediek* S. 59. en *Medic. Annalen* 1837. III. B. 4de Heft. S. 616. — Welligt iets naders van dit incidenteele en nog een ander interessant geval, van eenen monsterachtigen horrelvoet met gedeeltelijke verlamming, benevens contractuur der knie, met welke de patient (21 jaren oud) ruim 8 jaren op eene stelt geloopt had; alwaar nog zonder operatie, de knie bijna regt en de voet plat op den grond kon gebragt worden, ja zelfs de lijder zonder stote (in huis) op dezelve gaan kon, alléén door het gebruik van stijfselverbanden, *Tourniquet* etc.. doch waar, door een' onbegrijpelijken geest van verblindung, der niet onbemiddelde ouders! de verdere behandeling is opgezegd.

venden (hoop, blijdschap, te leurstelling, vrees) patient en misschien ook door verkeerde raadgevingen et cetera, onder (ik zeg niet door) de verdere behandeling een's anderen Chirurgus het reeds verkregenene voordeel ten eene male vernietigd, ten gevolge waarvan den ongelukkige lijder, in stede van verbetering, verslimming van zijn toestand, en ik het gemis eener glansrijke réussite te betreuren heb. — Deze patient is later door eene beroemde hand ten tweede male geopereerd, edoch — gelijk men bij zulk een lijder als men hem kent, verwachten kan — het resultaat was — 0.

Hoewel elk geval op zich zelve als belangrijk kan beschouwd worden, en ieder derzelve iets eigenaardigs en van het andere verschillends had, waardoor de behandeling telkens moest gewijzigd worden, kies ik echter het volgende ter mededeeling uit, daar het niet tot de minst belangrijke behoort, en tevens kan aangemerkt worden als de hoofdvorm tusschen welke de anderen nuanceren.

I. W. B. M. v. S. werd met een gebrek aan den linkervoet geboren; toen hij vijf maanden oud was, riep men deskundige hulp in, doch vruchteloos; o. a. werden ook beugels aangedaan, doch verergerende weder afgelaten; omtrent zijn tweede jaar werd de lijder met een dierlijk vet (zoogenaamd manevet) ingewreven, en vorderde hij daarmee zoodanig dat hij weder goed konde gaan, en het verschil nauwelijks merkbaar was. Tusschen het 4^{en} en 5^{en} jaar werden weder beugels aangedaan, doch daarmee niet kunnende loopen, op nieuw afgelaten. Na het 10^{en} jaar is het gebrek aanmerkelijk toegenomen en steeds blijven toenemen. Zoo ver het verhaal des lijders.

In Mei 1838 zag ik den patient, hij was toen 22 jaren, van een tenger voorkomen, niet groot, maar sterk, goed gespierd, en niettegenstaande hij op de teenen en zwaar mank ging, was hij vrij vlug. De ontwikkeling van zijn linker bekken *extremiteit* was zeer ten achter gebleven, zoo wel in lengte als dikte, waardoor een niet te herstellen te kort ontstaan was; hierbij hadden, gelijk bij de meeste zoodanige lijders, de spieren van den romp, eene dusdanige abnormale, naar de, van de zwaartelij afwijkende rigting des ligchaams, geëvenredigde werking aangenomen, dat deze ook na de herstelling van den voet, niet geheel verdwenen is, noch verdwijnen kan, waardoor een zwaar voorovervallen plaats had bij het gaan, en de hiel met geene mogelijkheid den grond raakte. Het verschil in dikte der beide *extremiteiten* was:

	Regts.	Links.
Dij	19" P.	12".
Kuit	13 $\frac{3}{4}$	9 $\frac{3}{4}$.
Knie	13	11 $\frac{1}{2}$.
Voorvoet en hiel .	12 $\frac{1}{4}$	11.
Lengte van den voet	9	7 $\frac{1}{2}$.
Hoogte van den hiel	ruim 4.

De knie was ook gebogen en kon niet regt uitgestrekt worden. De voet maakte met het been nagenoeg eene rechte lijn tot aan de *artic. metat. phalang.*; van de *mall. int.* was niets te zien, in plaats daarvan was eene diepe lange kuil; de *mall. ext.* daarentegen stak zeer sterk buitenwaarts uit en hing p. m. $\frac{1}{2}$ " P. over, hetwelk tusschen de *fibula* en *tend. Achill.* mede eene diepe lange guil te weeg bragt; de *tendo Achillis* die als

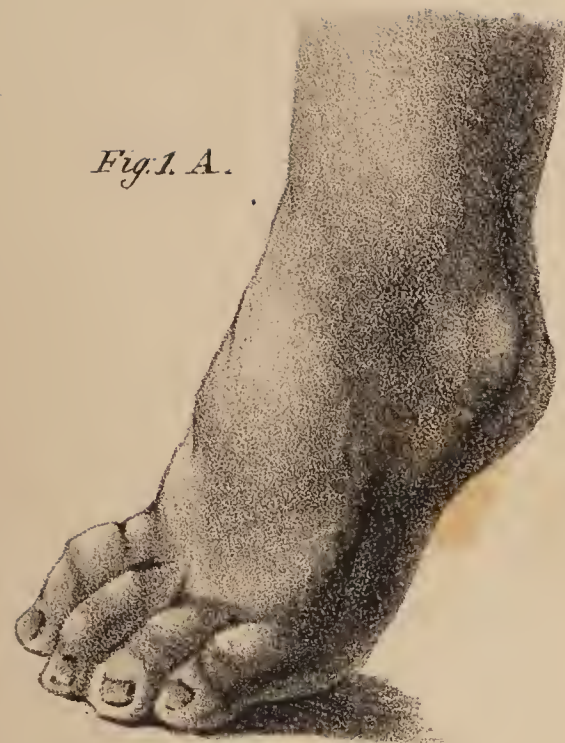

Fig. 1. A.

Fig. 1. B.

Fig. 2. A.

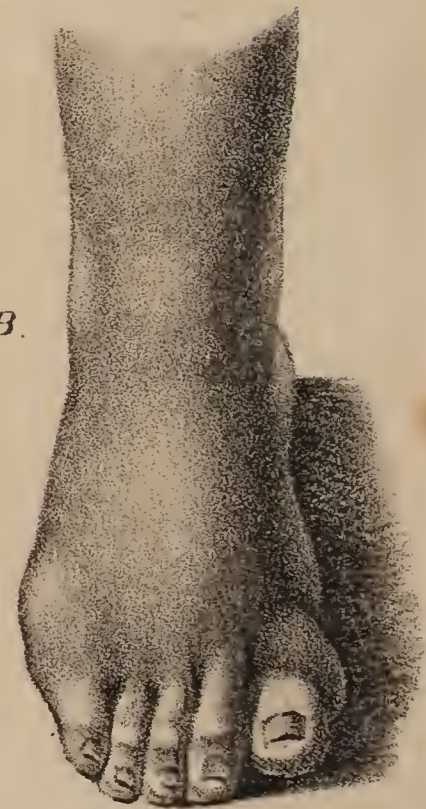

Fig. 2. B.

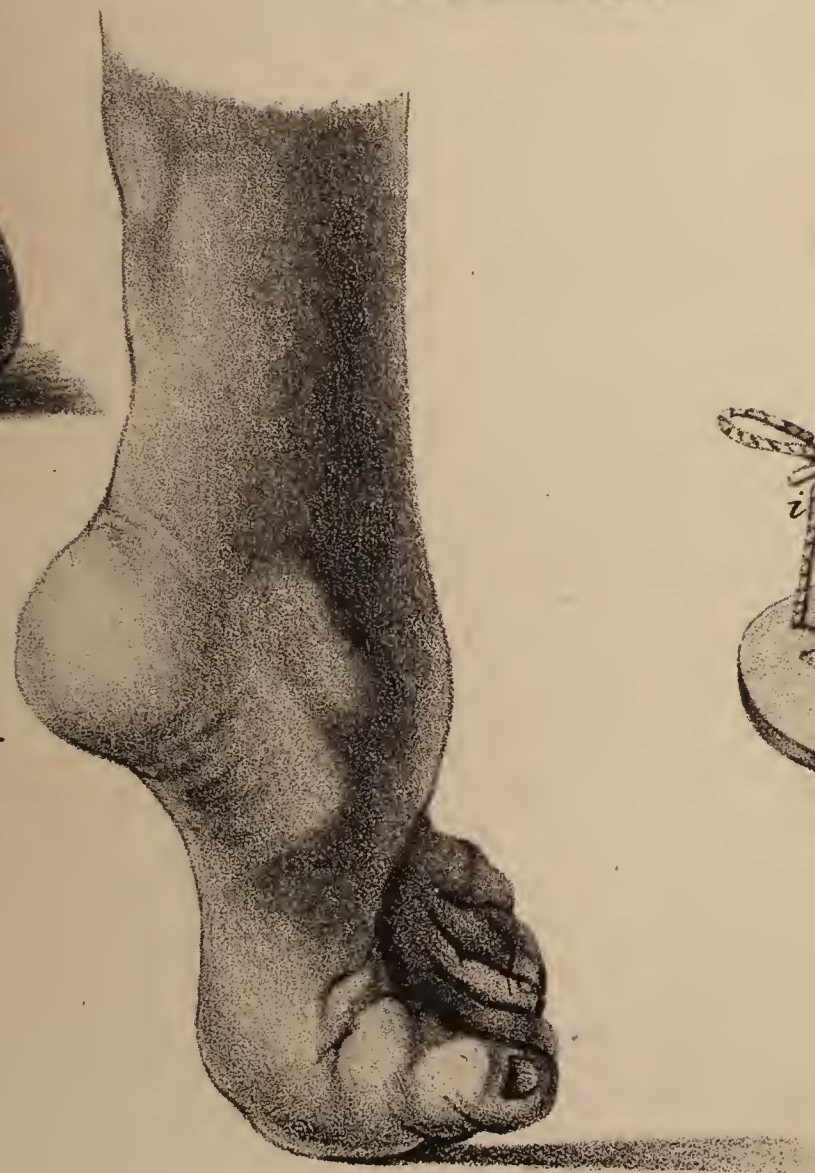

Fig. 3. A.

Fig. 3. B.

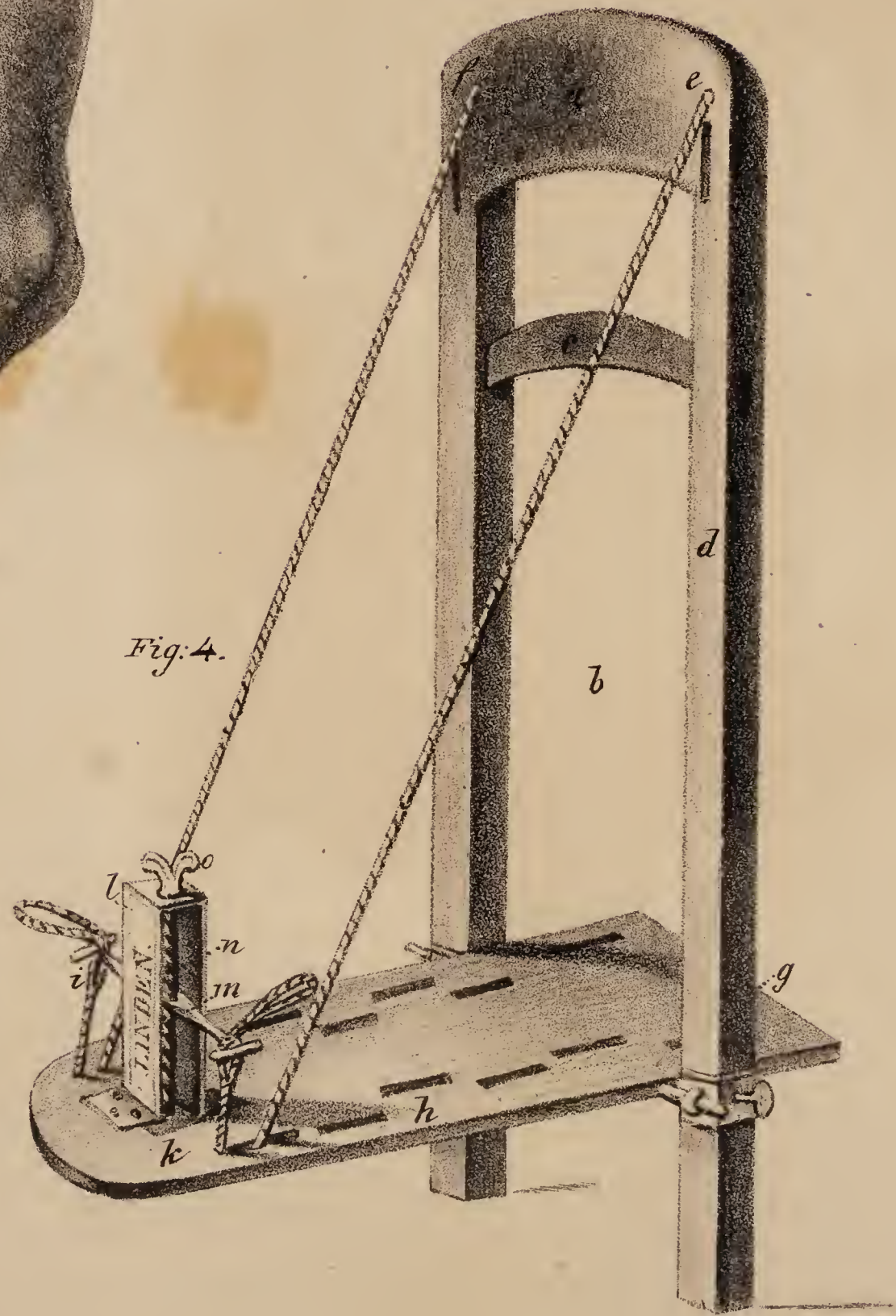
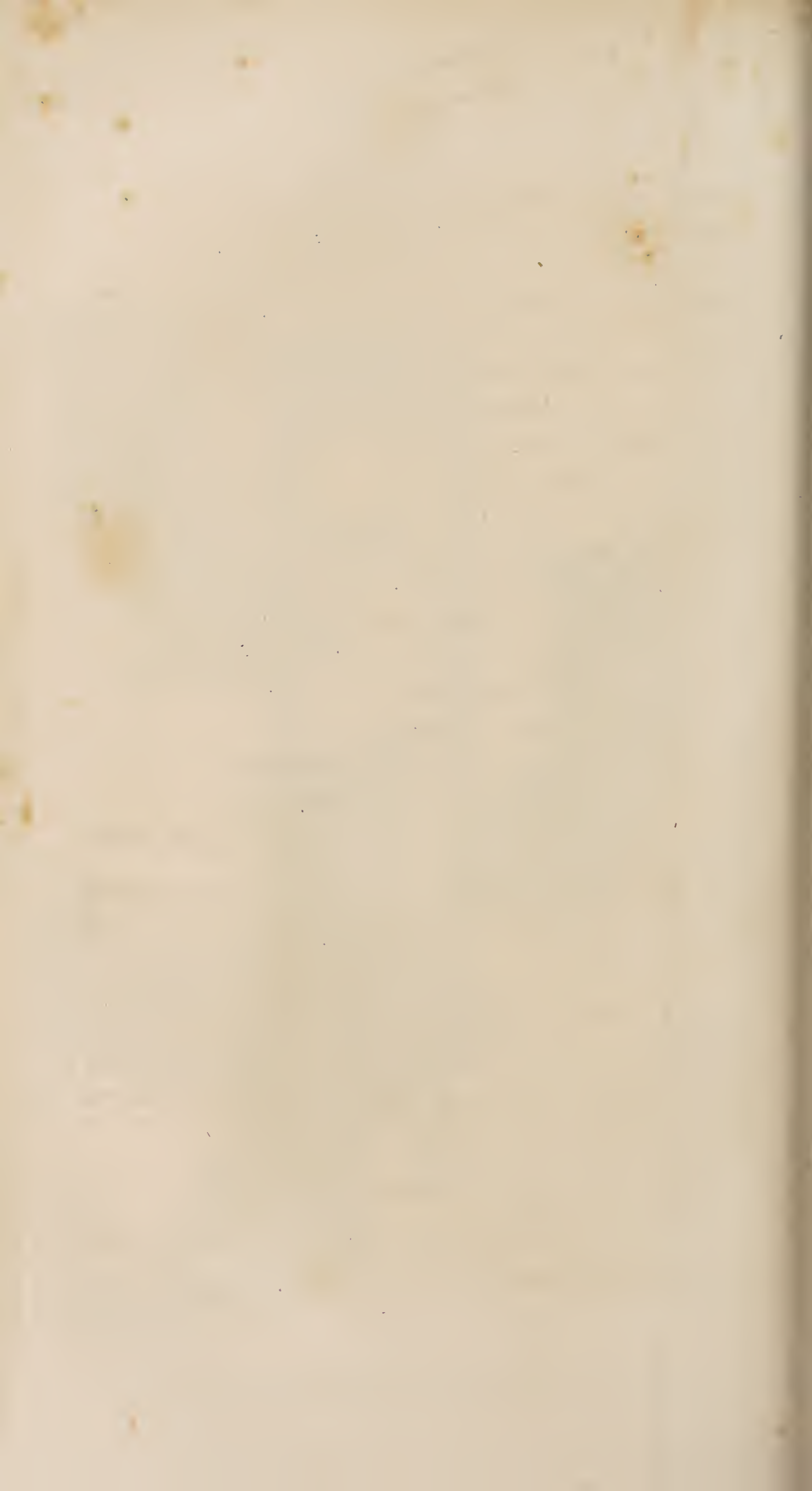

Fig. 4.

naar de buitenzijde van het *os. Calc.* liep, was zeer strak gespannen en de huid over denzelfven sterk gefronsd (even als boven de *extens. hall.*). Het steunpunt bij gaan en staan waren de *artic. metat.-phalang.*, van de groote en de drie volgende teenen; de kleine was geheel opgetrokken en lag boven op de aangrenzende; de groote teen was dubbelhoekig gebogen, en de drie volgende eenigzins boogsgewijs, zoodat tusschen hunne toppen, die even den grond raakten, en de *artic. metat.-phal.* eene vrije boogswijze holte bestond. Zie de Pl. Fig. 1. A.

Den 6^{en} Junij 1838 deed ik de operatie volgens *Stromeyer* (één huidwondje) (1) de pees vloog zichtbaar van één, en evenwel — het scheen als of nog eenige vezelen niet doorsneden waren, althans men voelde aan de tibiaalzijde eene eenigzins koordachtige streep; ik voerde het mes op nieuw in en doorkliefde dat gedeelte, zoodat men in de tusschenruimte van p. m. $\frac{3}{4}$ " de *integumenta*, zonder meer met duim en vinger tegen

(1) In dit en meerdere gevallen doe ik de doorsnijding geheel op de wijze van *Stromeyer*, vooral als ik geen goede huidplooi maken kan en voorts bij kinderen, waar volgens *Scoutetten* (*Memoire sur la cure radicale des pieds-bots. Paris et Londres 1838 pag. 58-60.*) door de sterke nadering van den *tendo Achillis* tot de *arter., ven. et nerv. tibial. post.* bij de overigens nog geringe ontwikkeling, de kwetsing dezer organen ligt mogelijk zoude zijn. Dit ongeval is mij evenwel nog niet voorgekomen; trouwens ik heb ook nog niet zulke jeugdige (11 maanden of 2 en een half jaar) voorwerpen als *Scout.* geopereerd, en zoude ook eerst het stijfselverband beproeven, daar ik met hetzelfde reeds fraaije resultaten bekomen heb. Ik doe de operatie daarom nu eens op de *Stromeyersche* en dan weder op mijne wijze, zonder daar juist altijd eene bepaalde reden voor te kunnen opgeven.

elkander drukken konde. Bij dit drukken kon men de ingedrongen lucht als blaasjes waarnemen. Dit drukken was gevoelig, als mede de schok der van één springing bij de doorsnijding. Er was meer *haemorrhagie* dan ik tot hiertoe had waargenomen, het bedroeg evenwel in lange na geen half once. — Hierna doorsneed ik op gelijke wijze de *extensores Halluc. long. et brev.*; deze sectie was even onpijnlijk, *haemorrhagie* bijna niets.

Goudvlies op de wondjes; een *plumaceau* en los windsel maakten het verband uit. De voet werd vrij, rustend nedergelegd en scheen iets langer en regter geworden te zijn.

Patient gevoelde nu en dan eene ligte pijnlijke trekking; er ontstond eene geringe *haemorrh.*, waarna dit trekkende en spannende gevoel minder werd; des avonds een ligte schok, even als eene dóór- of afscheuring van een nog geheel gebleven gedeelte en de spanning was verdwenen (1).

(1) Er vertoont zich eene schijnbare tegenstrijdigheid bij het van één-springen der pees-einden op het oogenblik der doorklieving en de soms nog eenigen tijd daarna bestaande of ontwaar wordende spanning in de rigting van den doorsneden *tendo*, en vooral op de plaats der doorklieving zelve; dit geeft soms aanleiding tot de gedachte, dat de pees niet geheel doorsneden is; doch vanwaar dan die zicht- en tastbare ledige tussehenruimte? en zouden, wanneer de *tendo* slechts in- en niet dóórsneden ware, de einden zich zóó ver met een schok van elkaar verwijderen kunnen? Ik meen dit te mogen betwijfelen, en te moeten toeschrijven aan een niet doorsneden gedeelte der *vagina tendineï* en aanhangend *Cellulosa*, tevens somtijds met de aan de voor- of binnenzijde loopende verlengde spiervezelen der *Gastrocn. et Soleus* als ook doch het bestek van dit maandwerk gedooft niet op deze en andere punten

Tot aan den 9° viel niets merkwaardigs voor, dan dat de voet regter en langer werd; toen werd de strek-machine aangelegd, en de binnenrand der *planta pedis* lager gesteld dan de buitenste, hetwelk zonder moeite of pijn geschiedde, terwijl integendeel de helling naar de gevone (*abnormale*) buitenzijde zekere gevoeligheid langs den loop van den buitenrand van den t. A. te weeg bragt. Weinige oogenblikken na de plaatsing van den voet op de rekmachine gevoelde de lijder eene sterke tinteling en verdooving in het been en den voet, en deze laatste benevens de teenen waren koel; dit duurde echter niet lang en een gevoel van gloeiing volgde hetzelfde op. Overigens was alles zeer wél, en de scheiding van den *tendo* gemakkelijk te voelen en te zien.

De aan het gebruik der rekmachine verbondene ongemakken werden door dezen lijder, daar zij ook niet zeer hevig waren, en meestal in gloeiing bestonden, vrij wél verdragen, alleen aan den *malleolus extern.* (eene bij dezen lijder altijd gevoelige plaats) was hij zeer gevoelig, waarvoor den 22° zelfs de machine werd afgenomen en dien dag afgelaten. De opwinding der voetplank had dagelijks en somwijlen 2 malen 's daags plaats, terwijl ook de binnenwaartskanteling nog van

breedvoerige opmerkingen te maken, en waar dat elders gedaan zoude geworden zijn, is dit, door ontijdige vóórproevers of vóórsnijders, wegens smadelijke spotternij, van uit het duister in valsch licht geworpen, terug gehouden, gelijk daardoor in ons land zeker meer nuttigs en leerzaams onderdrukt en terug gehouden, dan door dezulken goeds en weldadigs aan de maatschappij bewezen wordt. Men leze over dit punt het behartigingswaarde gestelde van het Nederl. Lancet 8ste Aflev. bladz. 324, regel 6 tot 16.

tijd tot tijd vermeerderd werd. De vorderingen waren bijzonder in het oog loopend, zoodat de lijder den voet weldra, ook zonder machine, niet slechts in, maar over den regten hoek, dus in een meer of minder scherp brengen konde, en hiermede was dus volgens Pauli, het doel der operatie en het oogmerk des operators bereikt (1). De groote teen verloor ook langzamerhand, hoewel niet geheel, deszelfs opgetrokken verkorten stand.

Den 27^{en} stond de lijder regt (plat) op den voet; ook de knie was regt, en dezen zoowel als den volgenden dag heeft de lijder op den voet geloopt; daarna werd de machine weder aangedaan, aangezien de rekking nog eenigen tijd moest voortgezet worden.

Den 29^{en} en 30^{en} had den patient het ongeluk, bij het gaan, den voet te stooten, waardoor pijn in de *artic. tibio-tars.* ontstond, die verpligte het strekapparaat af te laten.

Den 4^{en} Julij. De voet vrijwillig door enkele spierkracht, tamelijk ver over den scherp hoek kunnende gebracht worden, legde ik een apparaat *inamovile amydonné* aan, ten einde het in die positie ook zonder spalk te kunnen doen blijven, en tevens met loopen te kunnen beginnen. De lijder had op de plaats van het *ligam. transv. tibio-tars.* vrij hevige pijn door de sterke buiging.

Den 5^{en} Julij heeft de lijder op het geopereerde been, alléén (met het andere opgetrokken) gestaan.

6—10. De lijder maakt van tijd tot tijd gebruik van den voet, doch vóór tusschen de *tibia* en *astrag.* ook langs den *mall. ext.* blijft het bij de beweging (2), vooral bij

(1) Medic. Annal. Seite 617.

(2) Ik leg bij mijne stijfselverbanden eerst om het bloote deel

de sterke buiging van den voet tegen het voorste gedeelte des beens, vrij gevoelig. Ik maakte eene transversale elliptische opening daar ter plaatse in het verband, om de stijfheid en drukking (indien het verband dit mogt bewerken) weg te nemen. Dit hielp wel een weinig, doch bleek echter de ware of eenige oorzaak dier gevoeligheid niet te zijn. Vermoedelijk ligt dit in de nog niet genoegzame overeenkomst der respectieve geleidingsvlakten der wederkeerige beenderen in hunne nieuwe positie en in het gewelddadig rekken der ligamenten. De lijder maakt van dag tot dag vorderingen in het loopen en de beweging des voorvoets, zoodat o. a. den 13^{en} de lijder bijna den geheelen dag in de buitenlucht is op de been geweest, en 's avonds anderhalf uur achtereen geloopt heeft. De knie is volkomen regt en kan geheel vlak uitgestrekt worden.

13—21. De wandeloeffeningen worden bijna dagelijks voortgezet, en daar onder sommigen vrij uitgestrekt, doch steeds van iemand vergezeld. Des nachts en ook van tijd tot tijd bij dag, wordt de strekmachine aangelegd en krachtig gebezigt. Nergens wordt pijn of hinder gevoeld dan in de *artic. tibio-tars.*, terwijl dit deel na eenige rust aanvankelijk eenigzins stijf is; doch na omtrent een half uur beweging is dit verdwenen; de voet kan steeds meer in een scherpen hoek gebracht worden en de reproductie neemt toe.

28. De lijder heeft voor eenige dagen gestruikeld, doch

eene laag zuivere geprepareerde watten, waardoor de drukking en plooijen der omslagen niet knellen kunnen, en eenige beweging, gelijk hier bedoeld, niet geheel belet wordt. Ook bij het verband voor de *fract. Clavicul.* is dit zeer goed.

weinig hinder daarvan gehad, alles blijft in gelijke mate zacht voortgaan. De rekking wordt nog aanbevolen, maar werd zij gevolgd ?

29. De lijder is bij mij geweest; het gaat met den voet zeer wèl, doch de gevoeligheid in de *artic. tibio-tars.* blijft nog; ook kan de voet niet binnenwaarts opgeheven (aangevoerd) worden, doch wel buitenwaarts. De kracht in de spieren van het been neemt toe, want de lijder wordt na lang loopen, in het been niet vermoeid gelijk vroeger vóór de operatie; de kuit is $\frac{1}{2}$ " in omvang toegenomen. De lijder loopt met behulp van eenen rotting nog doorbuigende, door de sterke contractie der rompspieren uit gewoonte, en de onherstelbare te kortkoming in lengte-ontwikkeling; doch zulks is veel minder dan vroeger, zoodat wanneer hij op effen, zekeren bodem is, aan zijn huis b. v. men zulks bijna niet bespeurt.

Tot zoo ver loopen mijne aantekeningen, want de herstelde hervatte zijne bezigheden en ik verloor hem daardoor uit de waarneming. « Hij nu die Rotterdam (en deszelfs handel- en kantoorgeest) kent, bedenkt dat het geene wetenschappelijke stad is, en weet hoe vlug men zich daar b. v. op straat beweegt, hoe alles daar vlugheid en snelheid is" (1), zal ligt kunnen beseffen, dat bij al die bezigheids-drukten en bewegingsvlugheid niet altijd die voorzorgen worden in acht genomen, die de zelfvoortbehandeling van zoodanig verouderd gebrek vereischt, en daardoor niet zelden eenige teruggang

(1) De Cholera in Rotterdam door G. J. Mulder en D. F. van der Pant, 1832. bladz. 7 en 17.

plaats heeft, die anders konde vóórgelopen, en in steeds toenemenden voortgang veranderd worden. — Zoo ook bij dezen lijder, die hoewel het operative doel ten volle bereikt is — men zie de getrouwe afbeelding van het gipsafgietsel Fig. 1-B., — daar echter niet altijd gebruik van maakt, maar den hiel gemakshalve, ter verlenging der extremiteit bij veel of schielijk gaan, weder eenigzins opheft.

Hoezeer de teekeningen zoo naauwkeurig mogelijk naar de gipsafgietsels gevolgd zijn, is het toch niet doenlijk in teekening terug te geven, alles wat de gipsafgietsels punctueel aan de natuur ontnemen; die genen welke verlangen mogten, deze getrouwe afbeeldsels der natuur te zien, kunnen dezelve ten allen tijde bij mij komen bezigtigen.

Bij deze gelegenheid betuig ik openlijk mijnen dank, aan mijn' geachten kunstgenoot Q. J. G o d d a r d , aan wiens welwillendheid en talent ik deze en andere afbeeldingen verschuldigd ben. (*Het vervolg hierna.*)

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

CLINISCHE LES, OVER DE *GONORRHEA* EN HARE
BEHANDELING DOOR LAVEMENTEN VAN *COPAIVA*
BALSAMUM,

DOOR

den Heer *L I S F R A N C*,
Chirurgijn en Chef van het Hospitaal de la Pitié
te Parijs,

VERTAALD MEDEGEDEELD.

De lijder ter gelegenheid van wien wij in eenige

consideratien zullen komen, omtrent de *Gonorrhœa* en hare behandeling, ligt in N°. 28. van de zaal St. Augustin. Alvorens wij verder gaan, moeten wij zeggen dat wij ondernemen zullen hem door het *Copaiva Bals.* te genezen.

Er zijn Practici die denken, dat dit middel altijd met goed gevolg tegen de *Gonorrhœa* werkt; doch dit is eene dwaling, welke wij niet in uwen geest willen bevestigen. Zal het *Copaiva Bals.* slagen, dan moet de *Gonorrhœa* nog niet tot het *acute* tijdperk geklommen zijn; is er daarentegen ontsteking bij, zoo is zijne werking onzeker en ongetrouw.

Verre van alsdan een begin te maken met het *Balsamum* aan te wenden, zonder ons aan het gevaar van dralen bloot te stellen, doen wij eene aderlating bewerkstelligen van 6 à 8 oncen bloed, en is de lijder sterk van gestel, voegen wij er 30 à 40 bloedzuigers aan den bilnaad bij; eerst den anderen dag beginnen wij met het gebruik van het *Copaiva Bals.* Doch het is er verre af dat deze middelen altijd doen slagen, want er zijn vele verouderde *Gonorrhœën*, welke met verhardingen zamengesteld zijn van het slijmvlies van den pisweg, en deze ontandingen bieden tegenstand aan de middelen, welke wij zoo even aangeduid hebben.

In gevallen van dien aard moet men, als men ontwaart, dat de pisstraal zich verdunt, eene sonde in den pisweg brengen, zooals Fabre aanraadt in zijne *verhandeling over de Venerische ziekten*, ten einde de vernauwingen van het kanaal voor te komen.

Men maakt tegenwoordig veel gebruik van geleiblaasjes, om het *Copaiva Bals.* in te geven, ten einde den

lijder tegen deszelfs terugstootenden reuk en wansmaak te behoeden, dit is met regt eene voortreffelijk uitvinding.

Doch niet altijd voorkomt zij de oprispingen, die soms alleen genoeg zijn, het braken te veroorzaken en daardoor is het voordeel van het geneesmiddel voor den lijder verloren. Overigens wordt dit middel niet te min in de maag gevoerd, en bij vele lijders die het evenmin kunnen verdragen, als de *Cubeba* peper, geeft het aanleiding tot vele bezwarende toevallen.

Het is voor deze lijders dat men afwisselen moet in de aanwendingswijze van het *Copaiva Bals.* Het is er wel verre af dat dit geneesmiddel op alle voorwerpen toepasselijk zij; zij die met uit- of inwendige ambeijen behebd zijn, kunnen het niet verdragen; anderen, welke het lavement niet kunnen inhouden, of bij welke het geneesmiddel op deze wijze aangebragt, toevallen te weeg brengt, kunnen het ook niet verdragen. Anderen ontwijken het middel omdat zij de lavementen niet kunnen binnen houden, of omdat dit gelegenheid geeft tot toevallen, wanneer het middel langs dezen weg binnen gevoerd wordt.

Men begint de behandeling met 6 à 8 drachma *Bals. Copaiiv.*, waarbij een grein *ext. op. aquos.* gevoegd is in een half lavement toe te dienen. Welligt vraagt men, waartoe dit laatste bijvoegsel voordeelig is, en op welke wijze het *opium* werkt? Wij laten het aan anderen over den uitleg daarvan te geven, ons zij het genoeg te zeggen, dat het *Copaiiv. Bals.* aldus toegediend, met meerder kracht werkt, en dat wij ondervonden hebben, minder te slagen, indien wij ons onthielden van het er bij te voegen.

Het lijdt geen twijfel dat, zal het geneesmiddel slagen, het lavement ingehouden moet worden; want indien het wordt uitgedreven, dan heeft het niet den minsten invloed op de *Genorrhœa*.

Welke zijn de gevolgen van het aldus toegediende *Copaiv. Bals.*? somwijlen werkt het niets uit; maar ook dan is het in eene te kleine hoeveelheid toegediend geworden; men moet alsdan opklimmen tot 8 à 10 drachmas, het *opium* hetzelfde blijvende; zelden gebeurt het dat zich alsdan de werking niet doet gevoelen.

De gevolgen welke het gewoonlijk alsdan voortbrengt, zijn 1°. hevige colijkpijnen, of wel 2°. aanmerkelijke stoelgangen. Zonder deze is het zeldzaam dat men slaagt; maar deze zijn tevens twee vijanden welke men moet gadeslaan, en is het van belang te weten tot hoe verre men dezelve kan dulden. Zijn de kolijkpijnen hevig en de *diarrhoea* geweldig, dan moet men ophouden en deze toevallen bestrijden, wil men geen gevaar loopen eene maag-darmontsteking te zien geboren worden; men bestrijde deze toevallen dan door doelmatige geneesmiddelen.

In sommige gestellen zijn 6 drachmas *Copaiv. Bals.* reeds genoegzaam om deze toevallen te veroorzaken; op hen is dit geneesmiddel langs dezen weg alsdan niet toepasselijk, en moet men deszelfs gebruik staken; zijn daarentegen het kolijk en de stoelgang matig, zoo klimme men met 2 drachmas *Copavia Bals.* stijgenderwijze op, want het darmkanaal gewent er zich aan, en zoo de *Genorrhœa* nog mogt aanwezig zijn bij het ophouden van het kolijk en den stoelgang, dan brengen wij het geneesmiddel tot 16, 18 à 20 drachmas in de 24 uren.

Wanneer de *Gonorrhœa* heeft opgehouden, welk is dan het gedrag, dat de Heelmeester zich moet voorschrijven? Men ga voort met het toedienen van het *Copaiva Bals.*; want eene aandoening welke onder den invloed van een daartoe geschikt geneesmiddel verdwijnt, heeft veel aanleiding om terug te keeren, indien men te spoedig met het geneesmiddel ophoudt; wij willen de tusschenpoozende koortsen als voorbeelden aanhalen, welke onfeilbaar wederkomen, wanneer men te spoedig het gebruik van de *Sulph. chin.* achterwege laat, en de ontstekingen der slijmvliezen.

Men kome dan ook trapsgewijze af met het toedienen van het *Cop. Bals.*, eene tegengestelde handeling volgende van die, welke men bezigde om de *dosis* er van te vermeerderen; bij gevolg zal men met 2 drachma te gelijk verminderen, totdat men weder op 6 drachma, (de hoeveelheid met welke men heeft aangevangen, het geneesmiddel toe te dienen), gedaald is, welke *dosis* blijft bestaan tot het einde van de genezing; het lavement echter zal slechts als nu om de 2 dagen gebezigd worden, vervolgens om de 3 à 4 dagen, totdat men de geheele ophouding heeft verkregen.

Deze methode slaagt in 't algemeen; men verkrijgt echter geene goede resultaten dan onder voorbeding, dat de lijdens zich geene afwijking hoegenaamd veroorloven, hetgeen men niet altijd te weten komt. Zij die in de stad wonen, zijn zoo zeer gewoon zich te beklagen over het onvoldoende eens geneesmiddels; men ondervrage hen echter met oplettendheid, en men komt dan gemakkelijk tot de ontdekking der waarheid, dat zij gestadig zich aan af-

wijkingen hebben overgegeven, die zij niet gelooven dat aan de voortdoring van hun gebrek iets hebben kunnen toebrengen.

Niet zelden gebeurt het, dat in stede van te bed te blijven, zooals men hun voorgeschreven had, de lijder met zijne dagelijksche werkzaamheid heeft voortgevaren, en den geheelen dag geloopt heeft; hetzelfde is toepasselijk op de diët, en somtijds gebeurt het te hooren dat mijn heer Champagne wijn gedronken heeft; waarop gij hem doet gevoelen dat die onvoorzigtigheden de werking van het geneesmiddel neutraliseren en het goed slagen van het geneesmiddel zeer in den weg treden, waarop zij antwoorden: « Weet gij niet mijn
« heer, dat er in de beschaafde wereld overeenkomsten
« zijn van welke men niet kan afwijken, zonder op zich
« vermoeden te laden, die niet zouden nalaten, zeer te benadeelen.» Zoodat zij meer bezorgd zijn over hetgeen de wereld van hunne ziekte zoude kunnen denken, dan over de ziekte zelve.

Nog eens herhaal ik, er moet een leefregel, ja eene strenge leefwijze gehouden worden.

De lichaamsbeweging moet matig zijn, en daarenboven schrijve men den lijder het gebruik van eenige baden en dranken voor, welke aard en hoeveelheid in staat zijn de afscheiding der *urin* te bevorderen.

Wij hebben in deze bijzonderheden moeten treden, welke noch in uwen *cursus*, noch in de geneeskundige werken voorhanden zijn.

Zij zijn des te noodzakelijker, om dat ook zelfs in de geringste geneeskundige werking een zekere *modus faciendi* bestaat, zonder welken het goed gevolg ten

minste onzeker is, even als het zeer noodzakelijk is voor en al eer men iemand een wapen in de hand geeft, men hem leert daar mede om te gaan, even eens moet men vooraf de werking der geneesmiddelen kennen; want door onkundige handen toegediend, worden zij zelve eene ziekte in plaats van een heilzaam geneesmiddel te zijn. *(La Lancette Française.)*

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

AANMERKELIJKE WATER-BLOEDBREUK (*HYDRO-HAEMATOCÉLE*) BIJ EEN MAN VAN HOOGJE JAREN ONDER BEZWARENDE OMSTANDIGHEDEN, DOOR DE KUNSTBEWERKING MET GOED GEVOLG BESTREDEN,

DOOR

A. G. VAN ONSENOORT.

De Heer L. B te Utrecht was sints 30 jaren door eene waterbreuk van den scheederok van den bal aangetast, dewelke tot die aanmerkelijke hoogte gestegen was, dat de *penis* geheellijk in de uitzetting was begrepen, en van dezen niet dan de rand van de voorhuid, de gedaante hebbende van eenen navel, meer zichtbaar was. Uit hoofde van zijnen hoogen ouderdom (destijds 72 jaren) wilde hij zich aan geene kunstbewerking, de radikale genezing ten doel hebbende onderwerpen, totdat eene toevallige omstandigheid hem hiertoe noodzaakte (1).

(1) Eenige schrijvers, onder anderen Zang, willen dat de hooge ouderdom eene tegenaanwijzing is, om de operatie uit te voeren.

In den jare 1833 op den 25^{en} Julij eene wandeling doende buiten eene der stads poorten, met oogmerk om eenige in eene naburige weide grazende runderbeesten te bezigtigen (waartoe men hem had uitgenoodigd) en op het oogenblik dat hij de weide over het hoekig plankje dat rondom een der steilen van het hek, hetwelk hij vast hield, wilde intreden, stiet hij zoo gewelddadig tegen het zoo zeer door het water opgezet *scrotum*, dat hij zich nauwelijks vast en staande konde houden. De pijn, welke het gevolg er van was, ging vergezeld met walging en braking, en was hij verplicht zijn voornemen op te geven en moest naar zijne woning terug gebragt worden.

Hij belegde het deel met azijn en water, een gewoon volkshulpmiddel bij kneuzingen, wonden enz. Doch ontwaarde daarvan hevige pijnen, waarschijnlijk veroorzaakt door het in aanraking komen er van met de huid, die van haar natuurlijk bekleedsel (de opperhuid) ontdaan was.

Den volgenden dag zag ik den lijder, en vond bij het onderzoek een aanmerkelijk opgezet en wankleurig *scrotum*, hetgeen volgens het zeggen van den lijder nu nog eens zoo groot was als de waterbreuk, waaraan hij onderhevig was. De opperhuid was aan hare linkerzijde met den stijl van het hek in zulk eene gewelddadige aanraking gekomen, dat zij geheel was weggenomen, en had reeds een *gangraeneus* aanzien, hetgeen waarschijnlijk door den prikkel van de azijn veroorzaakt was geworden. Er werd geene aderlating verrigt, maar eenige bloedzuigers volgens den loop der beide zaadstrengen en aan den bilnaad aangewend, hetgeen later herhaald

werd met ruime nabloeding , terwijl eene met *Acet. plumb. liq.* bedeelde verzachtende fomentatie werd aangelegd , en den lijder werd aanbevolen eene ruggelingsche ligging en behoorlijke ondersteuning van het zwaar en groot *scrotum* ; tevens was ik bedacht eene uitwendige ontstekingswerende behandeling en toepasselijken leefregel daaraan te paren ; verkoelende zacht buikopende middelen en dergelijke lavementen werden toegediend. Hiermede werd een paar dagen aangehouden ; maar daar er zich eene *gangraeneuse* plaats aan het linker gedeelte van het *scrotum* vertoonde , en door hem aan het voorstel tot het doen der operatie geen gehoor werd gegeven , zoo werd de fomentatie door eene met hetzelfde vocht bedeelde verzachtende pap vervangen ; helgeen echter geen beter gevolg had , even min als de herhaalde aanzetting van bloedzuigers.

Daar ik vreesde , dat de *gangraena* zich over het geheele *scrotum* zoude verspreiden en eene omstandigheid doen geboren worden , welke mij meermalen was voorgekomen bij het heerschen van het Hospitaal - versterf , in de Hospitalen , namelijk : de blootligging van de *Testiculi* met vernietiging van het *scrotum* , en welligt nog ergere gevolgen , zoo maakte ik den lijder met zijnen bedenkelijken toestand bekend , en drong op nieuw (als het eenigst mogelijk middel ter zijner redding) op het spoedig verrigten eener operatie aan , waaraan hij dan ook op aandringen zijner familie eindelijk besloot zich te onderwerpen.

Vermoedende met eene dubbelde waterbreuk te doen te zullen hebben , en hem zoo veel mogelijk onnoodige pijn willende besparen , besloot ik de operatie *per inci-*

sionem (als in het onderhavige geval ter ontlasting van het gestolde bloed het beste zijnde) uit te voeren (1); dewijl ik daardoor ook in staat zoude wezen de dubbelde waterbreuk opvolgend door het *septum scroti* te kunnen ontlasten door dit met het mes te openen. De Stads Heel- en Vroedmeester van de Water alhier wilde mij daartoe wel de behulpzame hand bieden.

De kunstbewerking werd op den 29^{en} Julij op de volgende wijze verrigt: de lijder op een stoel gezeten zijnde met eenen pot vóór hem ter opvanging van het uit te vloeijen vocht bestemd, werd het *scrotum* in de rechterhand gevat, en hetzelfde zoo veel mogelijk te zamengedrukt hebbende, om de vochtmassa bovenwaarts te stuwen, deed ik met eene bolle bistouri aan de linkerzijde van hetzelfde van boven naar beneden gaande, eene halfmaanswijze insnijding in de bekleedselen, die de reeds genoemde *gangraeneuse* plaats aan die zijde omschreef, waardoor al dadelijk een groot gedeelte gecoaguleerd bloed, dat in het celwijsweefsel was uitgestort, zich ontlastte; vervolgens de andere zijde van de *gangraeneuse* plaats, eveneens met het mes omschrijvende, werd deze dus geheel afgescheiden, waarop de dieper liggende deelen in eene loodlijnige rigting werden verdeeld, de bistouri en in den scheederok van den bal indrong, waarop eene aanmerkelijke hoeveelheid water en gecoaguleerde stukken bloed daar mede vermengd, uitvloeide en werd opgevangen.

(1) Het is deze operatie waarvan ik met een woord gewag maakte in mijne *Operative Heelkunde*, 2de Deel pag. 547. 2de druk, Amsterdam, 1836.

Nog eenige stukken bloeds werden door de bewerking naar de zijde van de opening naar buiten gedreven; het overige werd door de reiniging met water weggespoeld. De scheederok was aanmerkelijk verdikt, de bal in eenen goeden staat, een gedeelte van den scheederok welke in overeenstemming met de *gangraena* had gestaan, werd om deze reden ter wederzijde en ook om de aanmerkelijke uitzetting, waartoe het *scrotum* gestegen was, weggenomen. Een fijn strookje linnen werd in de holte van het *scrotum* gevoerd, om de ontsteking van den zoo zeer onvatbareu scheederok voor prikkel daartoe aan te sporen, de wond werd met hechtpleisters tot elkander genaderd om de inkrimping van het *scrotum* daardoor bevorderlijk te zijn; vervolgens eenvoudig verbonden, en eene behoorlijke plaatsing aan den lijder en aan het deel gegeven.

De genezing is door niets verhinderd geworden, en heeft den gewonen loop gehouden; de wondkoorts is wel zwaar en hevig geweest, doch is geregeld afgelopen: en de lijder die thans 78 jaren bereikt heeft, is tot op heden zeer welvarende, (zoo als hij zegt jonger geworden) zonder eenigerhande hinder van de kunstbewerking te hebben overgehouden.

VI. UITVINDINGEN

EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN, MECHANISCHE WERKTUIGEN, VERBANDEN ENZ.

1°. *Nieuw Instrument om de toesluiting der verwijde aderen van de zaadstreng (varicocèle) te bewerkstelligen, door den Heer Landouzy te Parijs.* Het is een Pincet dat uit twee bladen bestaat, door welke de graadsgewijze doorsnijding der bekleed-

selen van het *scrotum* en der aderen wordt bewerkstelligd, door dezelve op den loop van deze vaten ongeveer een duim van elkander te plaatsen: zij vormen twee openingen, in welker tusschenruimte de aderen bevat zijn, van dewelke men de toesluiting wil bekomen: naar de buitenzijde is het *scrotum* en de andere deelen die den bal omgeven, bevat in eene uitholing, welke ieder Pincet aanbiedt, en zijn beveiligd tegen de doorsnijding welken hunne scherpe randen op eenig ander punt uitoefenen (1).

Het bovenste punt hetwelk eenige pijn veroorzaakt, moet het eerste aangezet worden; want als het eenmaal op de vaten en zenuwen in werking is, zoo geeft de drukking door het onderste pincet veroorzaakt, slechts een geringe pijn, en het is van belang den lijder zoo min mogelijk pijn te veroorzaken.

Het moeilijke in deze operatie gelegen, even als in andere methoden, bestaat in de slagader van het *vas deferens* af te zonderen, om dezelve niet te bevatten in de uitgestrektheid, waarop de pincetten hunnen werking uitoefenen. Om het *vas deferens* van de andere deelen van de zaadstreng te onderscheiden, is genoegzaam gemakkelijk, maar de klopping van de *art. spermatic.* is niet immer waarneembaar, en toch is het van aanbelang om dezelve te verschoonen, doordien hare toesluiting aanleiding konde geven tot de verdrooging des bals. Evenwel is het goed op te merken, dat zij bijna altijd tegen het *vas deferens* aangelegen zijn en men gewoonlijk dezelve beide te gelijk van de verwijde vaten afzondert.

De Heer Landouzy heeft deze pincetten, volgens de beschreven wijze herhaalde malen met goed gevolg bij verschillende voorwerpen aangewend. Door deze methode, welke de scheiding bewerkt op twee verschillende plaatsen van de va-

(1) Dit heeft veel overeenkomst met het dóór mij aangegeven pincet, om de toesluiting der aderen van de zaadstreng te bewerkstelligen. Zie mijne Operative Heelk. 1ste Deel 2de druk. Pl. 13. Amst. 1836.

ten, worden de inwendigen verhinderd, welke den omloop in de aderen onderhouden, en dus de ziekte in het oneindige rekken.

(*Gazette des Hopitaux.*)

2°. *Nieuwe toestel voor de breuk van de knieschijf door Malgaigne te Parijs.* Deze bestaat uit eenen dubbelden stalen haak, welke zich inplant ter eene zijde op den bovenrand en de andere op den onderrand van de knieschijf. De beide haken (of grepen) glijden over elkander, worden vervolgens tot elkander gevoerd, de breukstukken in eene volmaakte aanraking gebragt, en dusdanig door middel van eene drukschroef gehouden.

Deze toestel is door den bekwamen instrumentmaker Charrière te Parijs vervaardigd. (*La Lancette Française.*)

VII. MENGELWERK.

1°. **O** pvolgende wegneming van den arm uit het schoudergewricht, die des schouderblads en sleutelbeens, door den Hoogleeraar Mussey, in New-York. Aan eenen man van 47 jaren werd, uithoofde van eene bedenkelijke zwelling en pijn (*Osteosarcoma*), de arm uit het schoudergewricht weggenomen, nadat hij vooraf door beenknobbels op het nahandsbeen van den duim en den buitenrand van hetzelfde been van den pink, en in den regtervoorarm was aangedaan geweest. De opperschouder en het sleutelbeen schenen mede aangedaan te zijn; het gebrek kwam terug, zoodat ook noodig geoordeeld werd het sleutelbeen weg te nemen: het werd dus van het borstbeen verwijderd, met het schouderblad en de geheele ziekemassa, weggenomen, de *Art. subclav.* en opvolgenderwijze de *Vena subclav.* onderbonden. De lucht drong bij deze gelegenheid in deze ader, hetgeen eene slaauwte van 8 à 10 minuten te weegbragt, omslagen met *camphor.* en *amoniac* werden op de neusgaten gelegd; nadat de ademhaling was teruggekomen, ging men met de operatie voort. De bloedige hechting en een gepast verband werd aangewend, waarop de genezing volgde.

(Schmidt's, *Jahrbücher.*)

2°. *Eigenlijdige versterving van de schildwijze klier, door Th. Kerns, te Dublin.* Patto, oud 17 jaren, bespeurde eene hardheid in de streek van de schildwijze klier, welke verhindering in de beweging van het hoofd veroorzaakte: de hardheid gaat over in een gezwel, hetwelk trapsgewijze is toegenomen, zoodanig dat het alle belangrijke organen aan het voorste gedeelte van den hals scheen te willen innemen. De lijder heeft gedurende eene maand niet geklaagd over de minste pijn in het gezwel; doch de adembaling en slikking werden aanmerkelijk aangedaan. Men heeft eene ontstekingswerende geneeswijze in het werk gesteld, hetgeen de verettering niet heeft kunnen voorkomen; de versterving heeft zich ingesteld, en de klier weggenomen. Het naastliggende peesvlies is ook in groote stukken afgescheiden; men zag vele kleine spieren bloot liggen, even als of zij gedissekeerd waren. Een kleine bloeding heeft zich vertoond, doch de wond heeft zich spoedig gezuiverd, en niettegenstaande hare aanmerkelijke uitgestrektheid heeft zich goede vleeschgroeiing ingesteld, en de wonde is genezen, eene kleine pijpzweerachtige opening overlatende, die met de ondertongsche klier in verband scheen te staan, en waardoor gedurende de kaauning eenige droppels speeksel vloeiden.

(*La Lancette Française.*)

3°. *Behandeling van de aderbreek, door de uitsnijding van een gedeelte van het scrotum, door Bransby Cooper.* Een jongeling was sedert twee jaren met eene aanmerkelijke aderbreek, ter linkerzijde behebd; het *scrotum* was nagenoeg het dubbelde van de natuurlijke grootte, de bal en zaadstreng waren zeer pijnlijk bij het aanraken, de eerste scheen ziekelijk aangedaan; de lijder klaagde over een gevoel van zwaarte in den bal en de lendenen, alle middelen waren te vergeefs beproefd.

De Heer B. Cooper van gevoelen zijnde, dat door de inkrimping en vermeerdering van vastheid van de overgebleven deelen, de ziekelijke uitgezette vaten konden ondersteund worden en de dienst van een blijvend goed aangelegd verband konden verrigten, deed de operatie op de volgende wijze: de

lijder was op het bedeynde liggende geplaatst, waarop de vaten van de zaadstreng zich ontledigden. Een helper vatte tusschen zijne vingeren de slappe huid van het *scrotum* op zoodanige wijze, dat de bal, door den rug zijner hand, tegen de opening van het uitwendig lieskanaal gedrukt werd. De Heer Cooper nam daarop door eene snede de geheele gevatte huid weg, met vermindering van het *Sept. scrot.*, de bloeding was zeer gering; men vereenigde de wond door drie à vier bloedige hechtingen; de ruimte van het linkergedeelte van het *scrotum* werd hierdoor zoodanig verminderd, dat de huid aan den bal eene omsluitende beurs vormde. Men plaatste nog eenige strooken hechtpleister en een eenigzins sluitend verband, hetwelk omgeven werd door eenen gestadig met koud water bevochtigden drukdoek. Het gevolg was koorts, pijn, zwelling en ontsteking van de zaadstreng aan beide zijden. In 26 dagen was de wond geheel genezen; het *scrotum* sterk tegen den bal gedrongen, de zaadstreng was niet dikker, dan in den normalen staat: dezelve scheen alleenlijk een weinig vaster, er was geen spoor meer van de aderbreek te zien.

(*The Lancet.*)

4°. *Toesluiting van de Art. Aorta abdominalis, der linkerheup en dijslagaderen.* Doctor Hutton te Dublin, vertoonde aan het Pathologisch gezelschap aldaar een ontleedkundig preparaat in hetwelk de *Art. aorta abdominalis*, in de uitgestrektheid van twee duim, boven de bogt derzelve, benevens de linker *Art. iliac.* en *femoral.* opgevuld waren met vezelstof; de binnenste rok van deze slagaderen was hierendaar roodachtig opgezet en verdikt. Doch het *Coagulum* was niet in verbinding door eenig schijnvlies. Aan het *Coagulum* in de *Aorta* ontbrak de kleurstof, en bevatte een gering gedeelte etterachtige dikke stof in het middenpunt. De binnenste rok vertoonde geene spoor van ontsteking. De *Art. iliac.* en *femoral.* waren eveneens door *Coagulum* opgevuld, doch schenen niet ontstoken te wezen.

Het voorwerp was aan *gangraena* der onderste ledematen overleden, hetwelk het eerst den linkervoet had aangedaan;

de toesluiting van het linker lidmaat was oogenschijnlijk gedurende het leven begonnen. Doch het regter had eerst aangevangen nadat de toesluiting van de *Aorta* reeds plaats had.

(*The Dublin Journal.*)

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN ENZ.

Genootschap van praktische Geneeskunde te Parijs, zitting van den 1^{en} Augustus 1839, Voorzitter Fouquier.

Gewigtig vraagstuk en beantwoording betreffende de Vaccine.

De Heer Serrurier leest een verslag, dat hij verzocht is te geven, betreffende een gewigtig vraagstuk geopperd in de laatste zitting van het genootschap, te weten: of de koepokstof, genomen van een voorwerp dat door *Syphilis* is aangedaan, door den weg der *Vaccinatie* deze ziekte konde mededeelen aan kinderen, in welke het opslorpend vermogen gewoonlijk zoo zeer ontwikkeld is.

Een der leden heeft te dien aanzien bij deze gelegenheid vermeend, verschillende daadzaken te moeten aangeven, uit zijne praktijk ontleend. Op een bepaald getal kinderen (zegt hij) heeft de *Vaccine* geregeld hare tijdperken doorloopen; maar ten gevolge van deze uitbotting hebben zich bij sommigen puisten vertoond van *Syphilitischen* aard, dewelke hij heeft vermeend te moeten bestrijden, door eene behandeling in dergelijke omstandigheden aangewezen.

De pogingen van den Heer Serrurier hebben hem tot het gevolg geleid: dat geene der kinderen, van wien de koepokstof genomen was, konde gezegd worden, door de *Syphilis* te zijn aangetast. Allen, gelijk ook hunne ouders, genoten de volmaaktste gezondheid. De kinderen, bij welke ten gevolge der inenting der *Vaccine*, een *Syphilitische* uitslag is ontstaan, hebben dezelve van hunne ouders (vader of moeder) en dat wel vóór de bewerking der *Vaccinatie* ontleend. De

familiën onderworpen aan eene *antisphytische* behandeling zijn op den weg der genezing.

Deze daadzaak, welke voor de kunst niet verloren moet zijn, toont ontegenzeggelijk, dat de *Cowpox* geene ware overeenstemming heeft dan met het pokgift (*Virus variolique*); dat men niet zoude kunnen aannemen, ten minste tot op heden, dat dezelve een middel tot overplanting van cenig ander gift is dan dat hetwelk dezelve zoo zeer karakteriseert. In dit laatste geval van *Syphilis*, is zij met haar geheel karakter in het midden der besmetting bestaan gebleven, en de loop der *Vaccine* is zoo volkomen als geregeld geweest.

De Heer Sorlin heeft op het *Bureau de Charité* sommige kinderen gezien, met kropklierige opzwellingen, ontwikkeld na de *Vaccinatie*, zonder dat deze bepaaldelijk konde worden beschouwd, als de primitive, maar slechts als voortbrengende oorzaak in een daartoe vatbaar voorwerp.

De Heer Serrurier heeft een kind gezien, door hersen- of hoofdkoorts aangetast, dewelke men bestreed met bloedzuigers achter de ooren: ten gevolge van deze aanzetting der bloedzuigers, ontstonden er in het aangezicht kropklierige knobbels, hetgeen men aan den slechten aard der bloedzuigers wilde toeschrijven. Men vermeent zelfs, dat de zitplaats dezer knobbels zoude uitgelokt zijn, door de nabijheid van de plaats der bloedontlasting (1).

(1) Het is welligt hier ter plaatse niet ongepast mede te deelen, dat een geval aan mij is voorgekomen, waar het aanzetten van bloedzuigers aan den voet bij een meisje uit den fatsoenlijken stand eenige *Syphilitische* zweren, welke in verband stonden, met het getal der bloedzuigers gaten, ten gevolge had; alle hulpmiddelen waren te vergeefs aangewend, voor en aler men op de gedachte kwam, dat een *Syphilitische* aandoening, door mededeeling, door middel der bloedzuigers, bestond, en het was niet dan na de bekentenis van dengene, die dezelve geleverd had, dat deze bloedzuigers, ter bestrijding der ontsteking van een venerisch ge-

IX. BIBLIOGRAPHIE,

(Zie den Omslag.)

X. NECROLOGIE.

(Blijft oningevuld.)

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN ENZ. ENZ.

Het gevolg der wederinenting bij de Pruisische Armée in de jare 1858 van Dr. Lohmeyer te Berlijn (1).

Het getal der weder gevaccineerde troepen was . . . 42041.

Onder dewelke waren likteekens van vorige vaccinatie

Merkbaar in 53819.

Onmerkbaar in 5645.

In het geheel geene 2577.

Het gevolg der vaccinatie was door geregelde pokken bij 19117.

Ongeregelde pokken bij 8672.

Had geene uitwerking bij 14252.

Deze laatsten wederom gevaccineerd zijnde, had een goed gevolg bij 2306.

Zonder eenigerhand gevolg bij 10424.

Van de voorwerpen bij welke het verloop der vaccinatie zeer geregeld was, waren

van 1 tot 5 pokken bij 8787.

» 6 — 10 » » 5581.

» 11 — 20 » » 4056.

» 21 — 30 » » 695.

zowel voorheen gediend hadden, dat men de zekerheid er van ten volle verkreeg; eenige *antisiphilitische* middelen waren in staat, om dezelve spoedig te genezen. v. O.

(1) Zie het verslag wegens hetzelfde onderwerp, Nederl. Lancet, 1e jaargang, pag. 216.

Bij voorwerpen die in den loop van 1837 en 1838

weder gevaccineerd waren, zijn aangedaan met varicella . . 19.

Met varioliden 10.

Door ware kinderpokken 2.

Als even zoo vele bijzonderheden komen in aanmerking :

1°. Dat het blijkt uit het bovenstaande dat het goed gevolg der revaccinatie in den jare 1858 veel overeenkomst heeft met dat van den jare 1837, zoodat de beide jaren 43 ten honderd ware koepokken, die eenen geregelden omloop hadden, hebben opgeleverd.

2°. De meening dat de *lympha* onmiddelijk van de koe genomen, het geschiktste en zekerste voor de vaccinatie was, en die van kinderen met goedaardige pokken, vindt thans weinig ondersteuning bij de Militaire Heelkundigen; daar de ondervinding heeft bewezen, dat de pokstof van goed gevormde koepokken van volwassenen, hetzij in de eerste of in de revaccinatie genomen, even zulke goede resultaten oplevert.

3°. De vaccinatie door drooge stof bleef in de meeste gevallen zonder gevolg. In één geval kwamen de pokken niet dan na verloop van 6 weken te voorschijn (twee aan den rechter en drie aan den linker arm). De lijder werd door zulke hevige koortsaanvallen bezocht, dat hij naar het Hospitaal moest gezonden worden.

4°. Sommige voorwerpen werden kort na de revaccinatie door natuurlijke pokken bevallen. In twee gevallen was zulks vóór den derden dag. De revaccinatie bleef dus zonder gevolg. In twee andere gevallen daarentegen kwamen de gemodificeerde pokken (*varioliden*) te voorschijn, toen de koepokken reeds in vollen stand waren, en deze hebben geene verandering in derzelver geregelden voortgang ondervonden.

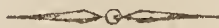
5°. Het geheel getal van gevallen van ware kinderpokken bij de Armée in 1838, bedroeg 111, waarvan 56 gekarakteriseerd waren als *varicella*, en 45 als *varioliden*, en 12 als ware kinderpokken. In dit getal begrepen de 51 gevallen, welke als goed gevolg opgeleverd hebbende, door revaccinatie

vermeld zijn. Zeven gevallen van kinderpokken waren doodelijk, doch geene onder de zoo even vermelde 51 gevallen, in welke het verloop der ziekte zeer zacht en onmerkbaar was. Het grootste gedeelte der kinderpokken heeft men aangetroffen bij rekruten, die kortelijks bij de Armée waren aangekomen, en aan wien de revaccinatie niet bewerkstelligd was; ofschoon ook eenige oudere soldaten er door bevallen werden. De meeste kinderpokken trof het garnisoen van *Minden*. In de 4de divisie werd geen soldaat aangetast, ofschoon de troepen min of meer met de inwoners in aanraking waren. Dit voordeelig gevolg is toe te schrijven aan de omstandigheid dat de rekruten, in het distriet van de 4de divisie, zoodra zij in het jaar 1857 bij de Armée gekomen waren, voor het grootste gedeelte dadelijk werden gerevaccineerd, terwijl in andere gevallen het de gewoonte was, de revaccinatie van rekruten tot in de lente uit te stellen.

(*Med. Zeitung.*)

Door deze bovenstaande nuttige wenken mede te deelen, uit de Redactie den wensch, dat de voordeelige resultaten, die er uit voortgevloeid zijn, in ons Vaderland navolging mogen vinden, dewijl de daadzaken na eene tweejarige onderzanding elders verkregen, dit ten sterkste moeten aanbevelen.

XII. VERLOSKUNDE.

Verloskundige waarnemingen door W. E. Ludeking, Stads- en Plattelands Heel- en Vroedmeester te Brielle.

(*Vervolg van bladz. 64.*)

Vierde Waarneming.

In 1822, verlost de huisvrouw van P. L. te A—k, in haar eerste kraambed natuurlijk van eene dochter, doch de *Placenta* volgde niet, en door vloeijing genoodzaakt, moest

de toen hulp verleenende verloskundige, dezelve kunstmatig wegnemen. Volgens het verhaal niet alleen van de vrouw, maar ook van de vroedmeesters zelve, moet deze kunstwerking ten uiterste moeilijk zijn geweest, daar de nageboorte niet dan bij gedeeltens kon weggenomen worden, en opgevolgd werd door een zeer ziekelijk en gevaarlijk kraambled, waarvan zij zeer langzaam herstelde. In 1824 bevond zij zich voor de tweede maal zwanger en verzocht mijne hulp, bij hare aanstaande bevalling. Bij mijne komst vond ik de jonge tengere, op het oog; zeer hysterische vrouw, zeer gevoelig; het aangezicht was bleek van kleur, de oogen mat, dof en weemoedig neergeslagen; zij was stil, afgetrokken, en zag met angstige verwachting het kraambled te gemoet, voor het overige bevond zij zich wèl en was zes maanden zwaar. Ik beloofde haar mijne hulp, onder de voorwaarde, dat ingeval de nageboorte andermaal mogt blijven zitten, en ik verplicht was, dezelve te moeten verwijderen, noch zij, noch hare betrekkingen, mij daarin moesten verhinderen, omdat ik niet alleen met hare eigen gevoelens hieromtrent, maar ook met het plaatselijk veroordeel te wel bekend was. Dit werd mij beloofd, en ik sprak haar zooveel moed en opbeuring toe, als maar immer mogelijk was, dat ik van tijd tot tijd herhaalde; maar altijd vond ik de stille afgetrokken vrouw, met die matte, doffe en nedergeslagen oogen.

Den 12^{en} December werd mijne hulp verlangd, en de vrouw verloor natuurlijk van eene dochter. Ik bleef echter te vergeefs op de loslating der nageboorte wachten. Na verloop van een uur vertoonde zich eene belangrijke bloedvloeiing, die op de gewone toegediende middelen niet bedaarde; door wrijvingen op den buik maakte ik wel eenige zamentrekkingen van de baarmoeder, doch niet van dien aard, dat zij de *Placenta* konden afdrijven. Ik was dus verplicht, dezelve weg te nemen, wilde ik grooter gevaar voorkomen; maar zoowel de vrouw, als hare betrekkingen, wilden dit volstrekt niet toelaten: mijn aangevoerde gronden, mijne waarschuwingen en voorspellende slechte uitkomst, niets konde

baten, ik moest dus een stil aanschouwer blijven, liet bij vermeerdering der vloeijing zelfs het *Liq. stipt.* gebruiken, en doeken met koud water aanwenden, dat ook met voorlooppig goed gevolg bekroond werd: de eerste dagen van het kraambed verliepen zoo wèl, dat zij mijne waarschuwingen en voorspelling, als het ware, in een bespottelijk daglicht stelde. De vloeijing kon niet anders dan kraamzuivering genoemd worden, en op de toegediende middelen van *Aq. Menth. crisp.*, *Tinct. valer.*, met *Syr. Alth.* en een smeersel uitwendig, om de werkzaamheid van de baarmoeder op te wekken, zag ik noch gevolgen, noch vermeerderd bloedverlies. Den vijfden dag vertoonde zich koorts, die spoedig een zenuwachtig karakter verraadde, en toen op den achtsten dag weder eene aanmerkelijke bloedvloeijing zich instelde, men het naderend klimmend gevaar zelfs voor oogen zag, verzocht men mij de nageboorte weg te nemen. Ik deed het onderzoek langs de bijna verrotte streng, doch de baarmoedermond was zoodanig gesloten, dat mijne pogingen om dezelve te verwijderen geheel mislukten, en ik niets van dezelve kon wegnemen, daar zij geheel in de holte van den *Uterus* bevat was: in dien toestand van dit orgaan, en de gevaarlijke gesteldheid der vrouw vond ik het niet geraden met geweld naar binnen te dringen, waarschijnlijk was zij onder de behandeling bezweken. Zij overleed een paar uren daarna.

Deze twee laatste gevallen vielen in de Prov. Noord-Holland voor, waar het terugblijven der *Placente* zoo dikwerf voorkomt, en waar bijzonder op het platte land, zulk een veroordeel bestaat, om dezelve *niet* weg te nemen (1). Doch hoe gehandeld in die voorkomende gevallen? hebben wij vrijheid, om niettegenstaande de afkeuring der vrouw, of der naaste betrekkingen, naar binnen te dringen en dezelve te

(1) Zie het Geneeskundig Tijdschrift van Hoorn, No. 1 St. p. 51, 1823.

verwijderen? Daar waar dezelve voor het grootste gedeelte los in de scheede ligt, moge men dit ongemerkt kunnen doen, doch, waar zij in eenen bijzonderen zak, of werkelijk aan de wanden der baarmoeder is vastgehecht, zal men dit niet zonder medeweten van anderen kunnen verrigten. Het spreekt van zelve, dat wankelmoedigheid van de zijde des verloskundige, het laten medeslepen, of de speelbal te worden, van onkundige omstanders of belangstellende bloedverwanten, ons niet kan verantwoorden; maar even als wij geene operatie zonder bewilliging der patient mogen ondernemen, zoo ook hebben wij naar mijn inzien onzen plicht volbragt, wanneer wij niet alleen de noodzakelijkheid eener kunstbewerking hebben aangeraden, maar die ook willen verrigten, en bij weigering of de patient of de naaste betrekkingen voor de gevolgen hebben verantwoordelijk gesteld. In Zuid-Holland nam ik het tegengestelde waar; zoo daar de nageboorte niet spoedig volgt, zijn zoo wel de kraamvrouw, als de betrekkingen zeer ongerust, en men wordt al zeer spoedig aangespoord, om dezelve weg te nemen; men zij echter voorzigtig in zijn besluit.

Vijfde Waarneming.

Den 10^{en} Julij 1826 werd ik verzocht zoo spoedig mogelijk te komen bij de huisvrouw van J. W. te H—n. Eer ik daar kwam, was een geruime tijd verloopen; ik vond die vrouw liggen op het korte bed, met een bleek ingevallen gelaat, blaauwe lippen, over het geheele ligchaam koud, en met eenen bijna niet voelbaar kleinen pols. De vroedvrouw verhaalde mij, dat zij voor vier uren, van haar eerste kind, een zoon, vrij voorspoedig was bevallen, dat een groot kwartier-uurs na de verlossing, een ruime hoeveelheid bloed was afgevloeid, dat zij bij onderzoek vond, dat de nageboorte nog zeer hoog en vast zat en zij haar niet konde afhalen, dat daarop van tijd tot tijd weder bloed was afgeloopen, en flauwtens gepaard met benaauwdheid zich hadden vertoond, zoodat zij de vrouw gedurig met azijn moest bijmaken, en in dien

tijd om mij had gezonden. Het voorkomen der kraamvrouw, zoo wel als het beddegoed, bewees mij, dat er eene aanmerkelijke hoeveelheid bloeds was verloren. Ik schreef haar voor eenige droppels *Acid. phosphoricum* met koud water, plaatste mij daarop voor de vrouw, vond de nageboorte voor het grootste gedeelte tot in de scheede liggen, slechts een klein gedeelte was door den baarmoedermond als het ware omklemd; met voorzigtigheid ontwikkelde ik denzelfden, bragt mijne hand achter het reeds losliggend gedeelte der *Placenta* en dadelijk naar buiten. De baarmoeder trok zich geregeld zamen en de vloeijing hield op; de vrouw werd als naar gewoonte behandeld en spoedig op het bed gebragt, als ook een opwekkend mixtuur toegediend. In het kraambed vertoonden zich nog verschijnselen van *Peritonitis* en *Metritis*, doch deze werden bedwongen; zij herstelde, doch bleef zeer lang zwak.

Zesde Waarneming.

Den 26^{en} September 1828, werd mijne hulp spoedig verlangd bij de huisvrouw van J. B. te N—T—n. Daar komende verhaalde mij de aanwezige vroedvrouw, dat genoemde vrouw, voor de vierde maal zwanger, zeer langzaam van een' dooden zoon was verlost; dat staande den langdurigen arbeid, naauwelijks weeën zich hadden vertoond, en toen zij op de nageboorte bleef wachten, bij eene geringe pijn, de navelstreng spannende, deze was afgescheurd, als ook, dat opkomende bloedvloeijing haar had aangespoord, om mij te laten roepen. Ik vond de vrouw nog op het korte bed liggen, angstig en benaauwd voor de gevolgen; het bloedverlies scheen niet aanmerkelijk, doch bij het uitwendig onderzoek, vond ik de baarmoeder nog voor het grootste gedeelte uitgezet, en op herhaalde wrijvingen kon men de werkzaamheid derzelve niet opwekken. Intusschen was de bloedvliet, ofschoon voor het oogenblik niet hevig, toch aanhoudend en dus in verloop van eenigen tijd even zoo schadelijk; van daar besloot ik, om de *Secundina* weg te nemen, en vond

het verhaalde der vroedvrouw bevestigd: de navelstreng was geheel bij de kock afgescheurd, doch de baarmoedermond was slap en ruim genoeg om mijne hand met gemak door te laten; de nageboorte ofschoon binnen den *Uterus* bevat, lag voor het grootste gedeelte los, het overige zat in eenen bijzonderen zak, wiens ontwikkeling en wegneming weinig moeite koste. Daarna doopte ik mijne rechterhand in frisch koud water, en bragt die dadelijk weder in de bijna openstaande baarmoeder, maakte met de linkerhand wrijvingen op den buik, zoodat de *Uterus* zich om mijne binnengebrachte hand zamentrok, en ik deze langzaam terughaalde; de bloedvlocijing hield daarna op, ik bezorgde de vrouw als naar gewoonte, en zij herstelde spoedig. De *Placenta* was zeer week en zoude spoedig tot verrotting overgegaan zijn.

Zevende Waarneming.

Den 1° Maart 1850, werd mijne hulp verlangd bij de huisvrouw van J. K. te N—T—n. Daar komende verhaalde mij de aanwezige vroedvrouw, dat reeds tegen den avond van den vorigen dag, de weeën waren begonnen, dat eene groote waterblaas zich had voorgedaan, die in het verloop van den nacht was doorgebroken, waarop veel water was ontlast, maar ook, zoo het haar voorkwam, de streng was uitgezakt, en dat daarna, ofschoon de weeën aanhielden, het werk niets was gevorderd, als ook dat de billen voorkwamen. Bij mijne komst, in den loop van den morgen, vond ik de vrouw, die reeds moeder van eenige kinderen was, moede en afgemat; nog nooit had het zoo lang geduurd, nog nooit had zij zoo veel pijn uitgestaan, en zij was zeer bevreesd voor de gevolgen. Ik stelde haar voorloopig, zoo veel mogelijk gerust; doch bij het onderzoek bleek, dat de buik voorkwam, de streng was uitgezakt, waarin geen de minste klopping meer was te bespeuren. Ik besloot dadelijk tot de keering en een doode zoon werd geboren, waaraan ik nog vele middelen tot opwekking beproefde, doch alles te vergeefs. Gedurende den tijd, dat ik met het kind bezig was, berigtte mij de vroed-

vrouw dat de moeder zoo veel bloed verloor, en naar haar toegaande, bespeurde ik dadelijk, dat deze, en niet het kind mijne hulp vorderde. Bij onderzoek vond ik een klein gedeelte der nageboorte in de scheede liggen, doch het overige lag aan de voorzijde der baarmoeder als het ware ingekerkerd. Ik liet dadelijk de vrouw op knieën en ellebogen plaats, bragt mijne hand nu met meer gemak naar den voorwand van den *uterus* naar binnen, ontwikkelde de krampachtige omsnoering en nam de *placenta* weg; hierna trok zich de baarmoeder geregeld zamen, de vloeijing hield langzaam op, de vrouw werd als naar gewoonte behandeld en herstelde langzaam.

Achtste Waarneming.

Den 31sten Mei 1830, werd mijne hulp verlangd bij de huisvrouw van W. D. te H—m., klein en tenger van gestel, ruim 30 jaren oud, en moeder van eenige kinderen. De weeën waren gering, kwamen eerst na lange tusschenpoozingen terug, en vermeerderden op het gebruik van doelmatige middelen niet; het kind dat met de regterheup voorkwam, werd eindelijk na acht uren tijdsverloop, door natuur tot aan het hoofd geboren; de ontwikkeling van het laatste kostte moeite en inspanning, daar het gevaar meer dan groot was, kwam het schijndood ter wereld, doch in het warme bad liet het zich spoedig hooren. Na verloop van een half uur, waren nog geene nieuwe weeën gevolgd, en er vloeide meer en meer bloed af; bij het onderzoek bleek, dat een groot gedeelte der *Placenta* los lag, zoowel in den baarmoedermond, als in de scheede; slechts een klein gedeelte was aan de linker wand van den *Uterus* in eene holte besloten. Na nog eenigen tijd gewacht te hebben, zonder dat er verandering kwam, en de vloeijing vermeerderde, bragt ik mijne hand binnen, ontwikkelde de krampachtige opening, en nam de *Placenta* weg, waarop de baarmoeder zich zamentrok, en de vloeijing bedaarde. De vrouw werd als naar gewoonte behandeld, zij herstelde spoedig.

Negende Waarneming.

Den 27sten Junij 1850, werd ik geroepen bij de huisvrouw van J. N. te H—m., in de 20 jaren oud, van een klein, zeer dik ineengedrongen en bloedrijk gestel en die eene stilzittende leefwijze opvolgde, om bij hare verlossing hulp te bieden; beide vorige kinderen waren dood ter wereld gekomen, en bij de laatste verlossing had zij aanmerkelijk veel bloed verloren. De weeën, ofschoon niet buitengewoon sterk, waren normaal; de baarmoedermond ontsloten, met dunne randen, en het hoofd des kinds goed geplaatst: de kraamarbeid nam meer en meer toe, en binnen een paar uren, was zij moeder geworden van eenen zoon. Hoewel de meeste rust in acht werd genomen, maakte de vrouw zich zeer bevreesd, dat nu ook weder bloedstorting zoude volgen, en dit was dan ook niet geheel ongegrond, want na verloop van een klein half uur, zonder dat zich uitwendig weeën hadden laten bespeuren, vertoonde zich bloedvloeijing. Ik stelde haar vooreerst gerust, want haar gestel en den pols in aanmerking nemende, kon zij zonder nadeel wel wat missen. Maar toen zij over een benaauwd en angstig gevoel in de maagstreek begon te klagen, het gelaat bleek, handen en voeten koud werden, de pols kleiner en ingetrokken, en zij bij voortdoring om koud water vroeg, toen mogt ik langer geen stille aanschonwer blijven. Bij het onderzoek verleende de baarmoedermond mij den ruimsten toegang, de nageboorte lag voor het grootste gedeelte los, doch zat nog aan den bodem der baarmoeder vast; langzaam maakte ik dit gedeelte onder geen aanmerkelijk bloedverlies los, en bragt dezelve naar buiten, deed inspuitingen met koud water, wrijvingen op den buik, waarop de baarmoeder zich begon zamen te trekken, koude natgemaakte doeken en omslagen werden aangelegd, en inwendig het *Aqua* en *Tinct. cinamomi* en *Aeth. sulph. alcoh.*, eerst in geringe, daarna met klimmende giften toegediend, tot dat die vloeijing bedaarde. Er volgde een ziekelijk kraambed, geen zog in de borsten, en zij bleef

zeer lang zwak, als ook hoogst gevoelig van zenuwgestel. Den 31sten Mei 1831, verloste ik haar andermaal, op zeven maanden dragts, van eene doode dochter. De *Placenta* kwam natuurlijk, zonder meer dan het gewone bloedverlies.

Tiende Waarneming.

Den 4^{den} September 1830, werd mijne hulp verlangd bij de huisvrouw van A. de W. te S—k., in de 30 jaren oud, van eenen grooten zwaren, doch zeer wel gevormden en schoonen ligchaamsbouw, een bloed-weiachtig gestel, en reeds moeder van verscheidene kinderen, die niet zeer vele gezonde beweging maakte, doch overigens gedurende hare dragt zich redelijk wel had bevonden. Op den avond van gemelden dag begon de kraamarbeid zich in te stellen, doch de weeën kwamen eerst na zeer lange tusschenpoozingen terug, en waren zoo gering van kracht en uitwerking, dat men het te regt, een zeer traag verloop kon noemen. Er kwam echter meer en meer ontsluiting, met dunne randen van den baarmoedermond, het hoofd in de eerste van de schuinsche afmeting, met het achterhoofd voor, daalde langzaam in de holte van het kleine bekken, doch bleef in den morgenstond, aan den uitgang staan, en vorderde in het verloop van een paar uren niets, door gebrek aan werkzaamheid, die niettegenstaande het gebruik van doelmatige middelen, niets verbeterde, waarom ik besloot de tang van Siebold aan te leggen, en haar spoedig van eene dochter verloste, welke meer dan gewoon groot en schijndood ter wereld kwam, doch na eenig bloedverlies uit de navelstreng, zich spoedig liet hooren. Met het vereischte geduld bleef ik op nieuwe weeën, ter uitdrijving van de *Placenta* wachten, doch te vergeefs; ook thans had natuur gedeeltelijk haar werk volbragt, doordien een gedeelte der nageboorte was afgescheiden, en dit gaf aanleiding tot bloedverlies, dat in het begin gering, echter aanhield, en eindelijk van dat belang werd, dat de kunst te hulp moest komen. Bij het onderzoek bleek, dat een gedeelte der *Placenta* aan den regterwand der baarmoeder, in eenen zak besloten was; ik ontwikkelde den krampachtigen ring, en vond het in den zak liggend gedeelte los liggen, nam hetzelfde weg, en zoo de geheele *Placenta* naar buiten: de baarmoeder trok zich nu, ofschoon langzaam geregeld zamen, en de vloeijing verminderde meer en meer. Kene meer dan gewoon sterke zogkoorts was het eenigste, dat zich in het kraambed voordeed, de vrouw was spoedig hersteld. Den 22sten Februarij 1832 verloste ik haar andermaal, van een' zoon, toen liep alles natuurlijk en voorspoedig af.

(*Het vervolg hierna.*)

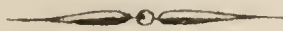
I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

CLINISCHE AANMERKINGEN OVER HET TE SPOEDIG BESLUIT TOT HET VERRIGTEN VAN OPERATIEN

DOOR

S^o. C. BRODIE, te Londen.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Toen ik nog een jong Hospitaal Chirurgijn was, voedde ik een hoog denkbeeld van de *Operative Chirurgie*, en had eenen hoogen dunk van het groot gewigt om *onmiddelijk* tot eene operatie, waar zij scheen te zullen moeten worden toegepast, overtegaan. — Sedert dien tijd evenwel heb ik vrij wat ondervinding verkregen, en ben thans van gedachten dat een weinig omzigtigheid behoort aangewend te worden; dat alle kansen van herstel welke gij den lijder geeft, door *onmiddelijk* opereren, wel overwogen dienen te worden, en dat de lijder stellig moet weten, welke gevaren er kunnen voortvloeijen uit het spoedig aanwenden van het mes, even zooals de gevolgen welke hetzelfde kan hebben, zelfs bij eene zekere herstelling. Meer bijzonder dient deze wenk bij operatien aan lijders welke klierziekten, of die welke eene kankerachtig gestel hebben. Al zegt men mij ook dat de lijders zeker zouden sterven, indien eene kankerachtige borst niet weggenomen werd, en dat de operatie zelfs het gebrek niet zoude verergeren, dit kan waar zijn, maar men zal mij moeten toegeven, dat de pijn welke de lijder reeds zoo lang verduurde, hierdoor toch nog onlijdelijker wordt; maar er zijn grooter

bedenkingen dan deze daartegen: het is toch ontegenzeggelijk waar, dat eene operatie met geen goed gevolg be kroond, zeer slechten indruk maakt op het publiek, want elke mislukte Chirurgicale operatie weerhoudt dikwijls sommige lijdens er zich aan te onderwerpen. in gevallen waar het mes met het beste gevolg zoude zijn aangewend geworden. — Deze waarborg van goed succes, rust derhalve op ons, op de zamenleving en op onze kunst.

Daarom opereer nooit, tenzij gij bijna zeker zijt van den goeden uitslag, en niet wanneer gij slechts twijfelt aan het goede gevolg, om het even of de lijder zijne toestemming al dan niet geeft. Ongelukkig is het maar al te waar, dat de meeste Heelkundigen dien algemeenen regel volgen. Uit den aard der zaak zelve, laat zich geen vaste maatstaf bepalen; elk geval heeft zijnen bijzondere consideratien; maar zeker is het dat lijdens wier organisch gestel lijdende is, zeer slechte voorwerpen voor het operatie mes zijn.

Komt b. v. een lijder bij U met een gebrek aan de knie, en gij ontdekt bij hem eene aandoening der ingewanden; opereer niet! doet gij het, dan zal de stomp in versterving geraken en de lijder sterven. Ontdekt gij bij eenen lijder met den steen behebt, eenen ziekelijken staat van de blaas of der nieren, (ik meen hierdoor niet in derzelve functien gestoord) houd dan het mes terug, of wees verzekerd, dat de lijder binnen de twee à drie weken een lijk is. — Wees bezorgd, bij alle werkelijke kwaadaardige ziekten, en let wel op bij alle ongesteldheden van minder gewigt, welke u voorkomen. Voorheen waren de Chirurgijns zeer

spoedig om maar in alle gevallen te opereren, van de 60 of 70 gevallen, welke mij voorkomen, doe ik het op zijn hoogst *eenmaal*.

Zij, welke verlangen eene Heelkundige bewerking te ondergaan, komen daartoe meestal in de hoofdstad. Zeer dikwijls heb ik de operatie zien mislukken, mij tegen het uitvoeren derzelve verzet; maar op mijne weigering werden zij door eenen anderen Heelmeester met noodlottigen uitgang gedaan. Daar waar eene kwaadaardige ziekte te zamengesteld is, met eenen ziekelijken toestand der bloedvaten, en indien men in zulk geval opereert, heeft men stellig te vreezen dat de ziekte terug zal keeren; daarom toch behoeft men niet immers te weigeren, want in sommigen dezer gevallen verlegt gij toch het leven van den lijder met eene werkelijke vermindering van smart; want sterven aan eene ziekelijke long, is toch zoo afschuwelijk niet dan aan den kanker; maar in welk geval ook, wees voorzigtig wat gij doet. Kleine operaties zijn juist het beste gedeelte der chirurgicale praktijk; zij verschaffen [meer goed geloof aan het opereren, en werken voordeelig op de zamenleving. — Wat veroorzaken zij een schoon effect, en hoe vele gevallen zijn niet geheel genezen door kleine operaties; en bovendien zijn zij niet gevaarlijk.

Echter kunnen ligte operaties aanleiding tot *Eresypelas* geven; daarom hoed er u voor, indien er eenige kenteekenen van deze ziekte aanwezig zijn. Zorg immer bekend te worden met de doorgaande gezondheid van den lijder. — Vorsch uit of bij een dronkaard is, of een losbandtg leven leidt; in beide gevallen hoed u. Ik heb eene zeer fatsoenlijke dame van hoogen rang ge-

kend, die iederen morgen beschonken was, en aan de gevolgen van het doorsteken eener kleine zweer stierf. —

Die vrouwen welke in het algemeen van een zenuwachtig en hijsterisch gestel zijn, ook zulke personen in wier families waanzinnigen zijn geweest, zijn slechte voorwerpen voor het opereer mes; somtijds sterven zij op eene bijzondere wijze en met eene zeldzaam voorkomende omstandigheid gepaard. *(The Lancet.)*

SCORBUTUS-CHRONICO-SPORADICUS, VAN EEN ALGEMEEN VLEKKEN VERSCHIJNSEL VERGEZELD GAANDE, (*HAEMORRHAEA-PETECHIALIS*) OF ZOOGENAAMDE *MORBUS HAEMORRHAGICO-MACULOSUS WERLHOFII*.

DOOR

Doctor R I D D E R,

*Chirurgijn-Majoor van het korps Rijdende Artillerie enz.
te Amersfoort.*

Op den 10^{den} Junij jongstleden verzocht mij de Heer van der Arend van Roon, Officier van Gezondheid der 3° Klasse bij de Rijdende Batterij N°. 3. eenen lijder met hem te gaan bezoeken, welken hij dien zelfden dag reeds bezocht had en, zooals hij zich uitdrukte, een waar afbeeldsel van den *Morbus maculosus Werlhofii* opleverde, daarbij voegende, dat, naar zijn inzien, die lijder in eenen gevaarlijken toestand verkeerde. Dien ten gevolge bragt hij mij in eene der achterstraten van Amersfoort, in de zeer bekrompen vochtige woning van den Kanonnier Zadelmaker P. B. van de bovengenoemde Batterij, alwaar ik in een klein don-

ker kamertje deszelfs achtjarig zoontje K. bedlegerig en inderdaad aan den bovenvermelden M. M. W. lijdende en niet buiten gevaar vond. Zijne moeder verhaalde mij dat de eerste sporen van deze ziekte zich reeds op het einde der maand December van het voorleden jaar vertoond hadden; dat de vlekken het eerst aan den hals, de borst en op den rug te voorschijn gekomen waren en ongevoeliger wijze het geheele ligchaam hadden ingenomen; dat men echter dit weinig geteld had, aangezien de lijder gaande en staande was gebleven, naar school ging en daarbij, als naar gewoonte was blijven eten en drinken enz.; dat men echter opgemerkt had, dat hij onder dat alles magerder, bleeker van kleur, lusteloozer en luijer was geworden, en men nu en dan, behalve het bloeden uit het tandvleesch, bloed bij zijn afgang gevonden had; dat hij eindelijk de eetlust verloren en het voedsel dikwijls weder uitgebraakt had, dagelijks zwakker en bedlegerig was geworden, en men toen begrepen had, geneeskundige hulp te moeten inroepen.

Door ons werd het volgende bij hem waargenomen: zijn aangezicht, dat zich het eerst voordeed, was grijsbleek, mager, ingevallen; zijne blaauwe oogen hadden nog een vrij helder voorkomen en uit zijne antwoorden bleek, dat zijne zielsvermogens even helder waren (1); *decubitus* op den rug met uitgestrekte lede-

(1) Dit moreel verschijnsel stemt overeen met de *Anatomico-Pathologische* waarnemingen van aan *Scorbutus* gestorvene lijdens, bij welke al de weefsels of organen zickelijk veranderd en met

maten; behalve het harig gedeelte des hoofds, de ooren, het voorhoofd, den omtrek der oogen, neus, wangen en voetzolen, was het gansche ligchaam van den omvang der onderkaak af tot de teenen toe, als bezaaid of gemarmerd met kleine meest ronde enkele meer hoekige vlekken, waarvan de kleur de bleekdonker- en blaauw-roode schakering (zie bijgevoegde afbeelding) opleverde. Slechts op den Dorsum-Penis en aan het bovenste gedeelte der beide scheenbeenderen vond men meer uitgebreide *Erchymoses* en op den rug aan den binnenrand van het regter schouderblad, een zestal ronde vlekken ter grootte van een half stuivertje, welke verheven en sponsachtig, bloederig vocht afscheidende, geworden waren (1), algemeene vermagering en verslapping des ligchaams; zwakte, vooral der spieren (*Prostratio Virium*); moedeloosheid; het ongevlekte gedeelte der huid, vuil grijskleurig; drooge huid; los bloedend tandvleesch: het bloed dat zich uit hetzelfde ontlast is ligtrood, ontbonden en door het verlies van *fibrina* zonder lijvigheid, gelijkt meer naar wei met het rood makend beginsel vereenigd, dan naar eigenlijk gezegd bloed; de speeksel-afscheiding vermeerderd; de ademhaling en mond stinkende; gehinderde ademhaling, namelijk, in het mechanisch-proces derzelve; de pols

uitgestort bloed opgevuld waren, terwijl de hersenen alléén derzelve volkomenheid bewaard hadden.

(1) Dit verschijnsel (*ulcera-scorbutica*) meenen wij als den schakel van overgang in het 2de tijdperk van den endemischen, of epidemischen *scorbutus* te mogen beschouwen; later heeft men nog het sponsachtig worden van een aantal vlekken, maar met uitvloeijing van weiachtig vocht waargenomen.

klein, de normale hoeveelheid echter niet te bovengaan-
de: 70—80; moeilijke spijsvertering, somwijlen van
braking vergezeld gaande; verloren eetlust; de neus-
holte bloedig gekleurd; (had kort te voren neusbloe-
ding gehad) bloedige infiltratie op de slijmvlakte van
het darmkanaal, door den stoelgang gekenmerkt enz.

Voorts heeft, de lijder een' dikken harden buik en
gezwollene oor-, onderkaaksch- en liesklieren, als zoo
vele blijken van zijn ziekelijk lijmphatisch-klierachtig
gestel.

Bij de praedispositio, de ziekelijke klierachtige ge-
steldheid, hebben de vermoedelijke opwekkingsoorzaken
dezer ziekte bestaan in slecht voedsel, waardoor de
lijder niet behoorlijk is gevoed geworden; de ontbering
van vleesch-spijzen; voorts het lijden van koude;
slechte kleeding; koude vochtige donkere woning; ge-
brek aan zuivere lucht en behoorlijke reiniging; den
invloed van het najaar en den winter enz.

Behandeling. Voedsel en drank: vleesch, bouillon,
versche groenten, rijst, beschuit, planten zuren, bier,
wijn enz.

Geneesmiddelen: het *Dec. cort. peruv. vel Inf. Cort.
peruv. et radic. Calam. arom. cum Tinct. acid. arom.*,
lepelsgewijze te gebruiken; somwijlen met de *Mucilagi-
nosa*, in verbinding met den *Sulph. acid. alum. et potass.*
afwisselende. Voorts het *Dec. cort. querc. vel peruv.
cum Acid. hydrochlor. et mell. pro collutorio*; het was-
schen der ledematen en het besproeijen der legerstede
met verslapt azijnzuur; toelating van versche lucht; op-
onthouding in de buitenlucht; reinheid; warmte enz.

Onder deze behandeling, door het voordeelige jaar-

getijde geholpen, zijn de krachten grootendeels en de vrijwillige plaatsverandering terug gekomen, hebben de bloedingen nagelaten, de eetlust en spijsvertering zich hersteld, zijn de excretiën natuurlijker geworden, en de vlekken voor het grootste gedeelte verdwenen, terwijl de kleur van die welke nog bestaan, als bewijs van eene werkzame resorptie, ligter geworden is.

De lijder blijft echter nog steeds, (1 Augustus) door zijne ziekelijke klierachtige gesteldheid en de daar mede in verband staande gebrekkige assimilatie, in eenen onderdrukten toestand verkeeren, welchen wij, door het gebruik van het *Ol. Jec. Asell.*, waarvan wij dagelijks reeds de voordeelige medicatie ondervinden, hopen te overwinnen.

Beschouwingen: de warmte van den zomer schijnt de verbetering van onzen lijder zeer bevorderd te hebben. Wij hebben dus omtrent het voordeel der warmte in deze ziekte mogen opmerken, hetgeen reeds vroeger door Hippocrates, en in onze dagen door Pinel en Richerand, in de Hospitalen van Bicêtre en Saint-Louis, waargenomen was.

Zuivere lucht, reinheid, warme kleeding schijnt niet alleen de genezing te bevorderen, waar zelfs de ziekte te voorkomen, zooals onder anderen de beroemde Cook in zijne laatste zee-reis, en later Krusenstern, door het streng onderhouden daarvan en het kleeden der manschappen met wollen jakken voldin-gend bewezen heeft. Hier tegen zou men kunnen aanvoeren: dat daar de schepen van beide die beroemde zeereizigers goed geproviandeerd en vooral van goed engelsch bier, zuurkool enz. voorzien waren, zulks tot

het voorkomen dezer ziekte moet bijgedragen hebben. Wij willen dit volstrekt niet betwisten, maar aan den anderen kant is het tevens waar, dat op andere schepen, bij voorbeeld op de vloot van den Admiraal Anson, niet tegenstaande zij op het best geproviandeerd en van alles voorzien was, de *Scorbutus* algemeen heerschte, daar integendeel op schepen die aan dit proviand gebrek hadden, maar daarentegen in eene meer voordeelige verhouding met betrekking tot de zuiverheid der lucht stonden, de ziekte zich niet vertoonde.

En hier uit is alzoo het besluit te trekken, dat de geschiktste voedselen, hoe noodzakelijk ook tot onderhoud der gezondheid, zonder zuivere lucht, reinheid en behoorlijke dekking des ligchaams, (tot voorkoming van onttrekking der dierlijke warmte) de ontwikkeling der ziekte niet kunnen beletten. Het voorname *Prophylacticum* is alzoo de inachtneming van dit punt der *Hygiène*. Het schijnt intusschen dat dezelfde oorzaken welke den *Typhus* te voorschijn roepen, ook den *Scorbutus* te weeg brengen; wat echter de reden zij, dat die oorzaken nu deze en dan wederom gene ziekte voortbrengen, is moeilijk te bepalen en schijnt van bijomstandigheden af te hangen, welke aan het oog der waarnemers ontglippen.

Ik heb aan de onderhavige ziekte den naam van *Scorbutus Chronicus* gegeven, omdat sommige schrijvers, zooals Hildebrand (*Z. d. schr. über d. Typhus* Seite 14.) eenen *Scorbutus-Acutus* aangenomen hebben en daar onder zelfs den *Typhus* willen gerangschikt hebben.

Wij meenen echter dat deze ziekten zeer van den

Scorbutus onderscheiden is, waarover ons bestek niet toelaat uitteweiden.

Wij hebben in de door ons behandelde ziekte twee tijdperken opgemerkt: in het eerste was de eetlust, spijsvertering en vrijwillige plaatsverandering nog tamelijk wèl, en waren de gevolgen der ziekelijke bloeds-menging minder hevig; in het 2de waren deze toevallen in eenen hooger en graad aanwezig, was de spijsverte-ring moeilijk geworden en de eetlust en vrijwillige plaatsverandering verloren geraakt.

Wij willen nu onderzoeken of wij den *Scorbutus*, of eene andere ziekte, den *Morbus Haemorrhagico-Maculosus Werlhofii*, waargenomen en behandeld hebben, of, met andere woorden, trachten aan te toonen, dat deze benamingen *Synonym* zijn, of, in het wezen der zaak, dezelfde ziekte aanduiden. En om ons bestek niet te overschrijden, zullen wij deze taak zoo kort mogelijk afwerken.

Bepalen wij dus eerst wat de *Scorbutus* is: de naam schijnt van de Deensche en Nederlandsche woorden *Schorbuk*, *Scheurbot*, *Scheurbuik* afkomstig te zijn. Deze *Etymologie* schijnt intusschen, oppervlakkig beschouwd, vrij oneigenaardig te zijn, aangezien *Schorbuk*, *Scheurbot* enz. slechts hevige of scheurende buik- en beenpijn beteekent; bedenkt men echter dat die pijn van ziekelijke bloedsmenging, passieve bloedingen, spierzwakte enz. vergezeld ging, en toen, zoo het schijnt, het meeste lijden uitmaakte, dan zal de bedoelde oorsprong des woords, *Scorbutus*, beter begrepen worden. Zie Olaus Magnus, *Histor. de Gentibus-Septentrion.* Lib. IX et XVI.

Dezelve bestaat (hoezeer Sauvage hem onder de *Debilitates* en Pinel onder de *Laesiones generales organicas* rangschikken) in eene oorspronkelijke ziekelijke menging of verandering des bloeds, waarvan de normale scheikundige zamenstelling is verloren geraakt.

Hier omtrent, gelooven wij, zullen het thans al de Medici wel eens zijn. Broussais zelfs heeft deze ziekte als echt primitief humoraal aangenomen; (zie zijn *Examen de la doctrine Medicale*.) Dan of volgens dien beroemden Arts de zitplaats derzelve in de *Gelatina* en *fibrina* des bloeds moet gezocht worden, is, zoo wij meenen, minder beslist geworden, en alzoo nog als een punt van onderzoek voor den Scheikundigen overgebleven.

Voorts kenmerkt zich de *Scorbutus* hoofdzakelijk: 1°. Door algemeene krachteloosheid; doch vooral van het spierstelsel; namelijk: die ware wezenlijke, door de oorspronkelijke bloedsverbastering te weeggebragte zwakte, welke van de schijnbare, door dijnatische veranderingen veroorzaakte zwakte, om de nuttige daar uit te trekkene indicatiën, zoo veel onderscheiding verdient. Het is hier vooral dat de *Physiologo-Pathologische* beteekenis van het woord *Irritatio*, om geene verkeerde *therapeutische* toepassing te maken, behoort overdacht te worden.

2°. Passieve bloedingen uit neus, mond en tant, onder en in de huid; van dit laatste het verschijnsel van in het rood geschakeerde vlekken, van verschillenden vorm en verschillende uitgebreidheid, het geheele lichaam of slechts gedeelten van hetzelfde innemende.

3°. Bloedend, rood, los, gezwollen en pijnlijk tandvleesch.

4°. Stinkenden mond en adem enz.

Opwekkingsoorzaken. Deze zijn grootendeels dezelfde, als welke wij in ons ziektegeval hebben opgegeven zijn en gewoonlijk met *endemico-epidemische* invloeden vereenigd. Bij voorbeeld: de invloed van zich in de dampkringslucht ophoudende scheikundige vereenigingen uit de rotachtige ontbinding van dierlijke en plantenzelfstandigheden voortspruitende; door de ademhaling bedorven lucht in gevangenissen, op schepen enz.

Tijdperken. 1°. Tijdperk: al de toevallen welke in onze waarneming opgegeven zijn, behalve het algemeen vlekkenverschijnsel; hoezeer het echter bij die ziekte aan geene onregelmatig op het ligchaam verspreide vlekken, meestal aan de beenen, ontbreekt.

2°. *Tijdperk.* De toevallen van het eerste tijdperk, maar in eenen hoogerem graad; bloederige zweren aan de ledematen; kracht-uitputting: de lijder valt bij de minste lichaamsbeweging in onmagt; hoest; *expectoratie* van etter; koorts; en eindelijk de meeste dier verschijnselen, welke men bij den *Typhus* waarneemt (1).

Hier bestaat dus geen ander onderscheid met ons ziektegeval, dan dat het laatste het meer goedaardig karakter van eenen sporadischen *Scorbutus* aan den dag gelegd heeft.

En welke verschijnselen nu kenmerken den *Morbus Haemorrhagico Maculosus Werlhofii*? Juist die,

(1) De schakel (*Ulceræ-Scorbutica*) van overgang onzer ziekte in dit tijdperk, hebben wij boven doen opmerken.

welke wij van een *Scorbutus* opgegeven hebben, maar met bijvoeging van het algemeen vlekkenverschijnsel: dan ook dit behoort even zoo goed als de overige door ons beschrevene verschijnselen, tot den *Scorbutus*, aangezien hetzelfde in eene bloeding uit de haarfijne huidvaten (*Haemorrhaea Petechialis*) bestaat en de *Scorbutus* zich door bloedingen uit dit vaatstelsel kenmerkt; terwijl bovendien het bedoelde verschijnsel met de andere *Phenomena Diagnostica* vereenigd was. De *Macula* of *Petechia* is alzoo slechts een bijvoegsel aan den groep der verschijnselen waardoor de *Scorbutus* gekenschetst wordt; of met andere woorden, het is een hoofdverschijnsel van het grondkarakter dier ziekte, verschijnsel, dat wel niet altoos tot het bestaan van den *Scorbutus* noodzakelijk is, aangezien het aanwezig van andere passieve bloedingen daartoe genoegzaam zijn; maar indien het zich vertoont, des te meer den aard der ziekte aanduidt.

Bij onzen lijder bestond geene koorts, bij Werlhof's ziekte is dezelve ook niet altoos aanwezig, en indien zij aanwezig is, dan duidt dezelve naar ons inzien, eene complicatie, de ontsteking van eenig weefsel of orgaan aan. Het is hierdoor dat deze ziekte dikwijls eenen anderen naam ontvangen heeft. Zooals: *Typhus*; *Febris Haemorrhagico-Maculosa Werlhofii*; *Scorbutus-acuteus*; *Fleck-fieber*, van sommige duitsche Artsen enz.

Vogel, Werlhof, Wichmann en anderen ontkennen de identiteit van den *Scorbutus* en den *Morbus Maculosus Werlhofii*, en geven daarvoor aan, dat men dezen laatsten op plaatsen, zooals op den Harz in Regensburg waargenomen heeft, waar nooit geen

Scorbutus (welke in koude vochtige klimaten te huis hoort en eene *endemico-epidemische* ziekte is) gevonden wordt. Dan hierop zou men, de zaak omkeerende, kunnen antwoorden: dat dáár op den Harz de *Scorbutus* nooit dan onder den vlekken-vorm is waargenomen.

Overigens is het waar, dat de *Scorbutus* in koude vochtige klimaten, in de noordelijke landen, in Groenland en Lapland bij voorbeeld, te huis hoort en daar zelfs endemisch heerscht, omdat in die landen de opwekkingsoorzaken zelve endemisch zijn, of epidemisch heerschen kan in een leger, bij voorbeeld, dat aan het noodige voedsel gebrek heeft, of op koude en vochtige plaatsen gekampeerd is, of bij zeevarenden op lange zeereizen, (zie de geschriften van Kramer, Lind, Milman enz.), of bij ophooping van menschen in gevangenissen, hospitalen enz. Maar dit alles belet niet dat deze ziekte in de meer zuidelijke, ja zelfs in de gezondste landstreken onder zekere voorwaarden (zooals de individuele voorbeschiktheid, in verband met den invloed der zoogenaamde *Res non naturales*) sporadisch zich vertoonen kan.

Wij gelooven genoegzaam te hebben aangewezen: dat ons ziektegeval zich hoofdzakelijk toegedragen heeft, behalve het algemeen vlekkenverschijnsel, als het eerste tijdperk van den *Scorbutus* onder den gewonen vorm; dat alzoo het grondkarakter van de beide vormen dier ziekte hetzelfde is, even als de *therapie*, welke daarop hare toepassing vindt; of met andere woorden, dat de *Morbus-Haemorrhagico Maculosus-Werlhofii* een, van een algemeen vlekkenverschijnsel vergezeld gaande,

Sporadische Scorbutus is, welke gelukkigerwijze, immers zooals het onderhavig geval, op het einde van het eerste tijdperk, zooals zich dit in den gewonen *Scorbutus* vertoont, staan blijft, en uit dien hoofde goedaardiger is dan deze laatste, welke kwaadaardig gewoonlijk epidemisch is, in de meeste gevallen het 2de tijdperk intreedt, zijnen loop voltooit en eindelijk, na diep ingedrongene bloeds- en vochtsontaarding en vernieling der meeste weefsels, de slooping des ligchaams in zijne gevolgen neemt.

De slotsom onzer waarneming kunnen wij op deze wijze zamentrekken: dat de *Sporadische Scorbutus* goedaardiger en meer voor genezing vatbaar is, dan de endemico-epidemische *Scorbutus*, welke kwaadaardig en minder voor genezing vatbaar is; en dat de eerstgenoemde onder eene andere benaming, waartoe een algemeen vlekkenverschijnsel aanleiding gaf, door Werlhof beschreven is.

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

OVER DE TOEVALLLEN VAN DE CAUTERISATIE VAN HET BOVENSTE OOGLID DOOR HET *NITRAS ARGENTI*, EN OVER DE VERANDERINGEN IN HET ALGEMEEN, DIE ONDER AANWENDING VAN DIT MIDDEL PLAATS HEBBEN.

DOOR

Doctr. *G O U Z É E*,

Eerste Officier van Gezondheid, te Antwerpen.

§ 1.

De brief van den Heer Fallot, voorkomende in

het 13e Nommer van dit Tijdschrift (1) heeft eenige opmerkingen bij mij doen ontstaan, welke mededeeling misschien niet zonder nut zijn zal. Trouwens al wat strekken kan om de geneeswijze van de granulatiën der oogleden toe te lichten, is van het hoogste belang, vooral in dezen tijd, waarin men over het algemeen van gevoelen is, dat de voortdurende ongesteldheid bij de armée, de hoofdoorzaak is der oogziekte, die reeds gedurende zoo langen tijd bij dezelve woedt.

Het was in de maand September 1837, dat ik de korrelachtige opzwellingen zoowel der bovenste als onderste oogleden ben begonnen te cauteriseren, mij te dien einde bedienende van een penseel, hetwelk sterk met *nitras argenti* was bestreken. Dit bewijst, in het voorbijgaan gezegd, dat ik mij met de granulatiën der bovenste oogleden ten minste ter zelve tijd bezig hield als de Heer Loiseau (*Annales de la société de Médecine de Gand*, 1838); maar nooit heb ik er aan gedacht mij dit eenigzins als verdienste toe te rekenen; immers toen onze aandacht in 1834 op de granulatiën der oogleden werd gevestigd, was dit natuurlijk om hen op te sporen en te bestrijden, zoowel aan de bovenste als aan de benedenste oogleden. Tot het ten uitvoer brengen van deze middelrijke cauterisatie, (waarvan ik het eerste verschuldigd ben aan den Heer Inspecteur Generaal Vleminckx, die haar, zoo ik meen, van den Heer van Roosbroeck ontleende), bedeelde ik een penseel, een weinig vochtig gemaakt, met dit zout, door het herhaaldelijk over een stuk helschen steen te strijken,

(1) *Annales d'Oculistique et de Gynécologie.*

gelijk een schilder met waterverw van eene harde kleur zou nemen, om daarvan eene gelijke laag grondverw op eene groote uitgestrektheid uit te spreiden; ik bestreek vervolgens met dit penseel het aangedane slijmvlies, waarna ik de witachtige brandkorst, die daardoor ontstond, met een ander penseel, in olijfolij gedoopt, bestreek. Van de aanwending van dit middel verkreeg ik verscheidene genezingen, zonder ooit toevallen te ontmoeten. Door dezen uitslag aangemoedigd, en eenen meer spoedigen voortgang willende verkrijgen, nam ik weldra mijne toevlugt tot de onmiddellijke cauterisatie door het *nitras argenti* gesneden als een stomp teekenkrijt, en het altijd afwisschende door het penseel in zachte olij gedoopt, en de ondervinding liet niet na mij te toonen dat dit middel, eenvoudiger en spoediger werkend in de aanwending, ook spoediger was in zijne resultaten; maar bij deze gelegenheid gaf de aanwending daarvan op het bovenste ooglid oogenschijnlijk aanleiding in sommige gevallen tot min of meer diepe stippen of ulceratiën op de *cornea*, die later niet dan uiterst langzaam verdwenen, zonder te rekenen dat deze aanwending bij sommigen van hevige pijnen gevolgd werd; een van deze lijdens verklaarde ons stellig, liever te willen, dat men hem eenen kogel door het hoofd joeg, dan toe te staan dat men hem op nieuw aan dit ooglid toucheerde. Ik verdubbelde mijne voorzorgen, ik bereidde de lijdens door inwrijvingen met *laudanum*, ik beproefde met eenen droogen linnen doek de oppervlakten en de tranen die met *causticum* vermengd waren af te vegen, plaatste eene kleine compres onder het ooglid, gebruikte rijkelijk de zoete olij, en, ik moet

het bekennen, de alteratiën der *cornea* vertoonden zich nog meermalen.

Ondertusschen kan men, naar mijn gevoelen, niet wel anders handelen. Wanneer het bovenste ooglid is omgekeerd, strijk ik zacht met den helschen steen over het zieke deel, zorgende den oogbal, gelijk ook den vrijen rand van het ooglid te vermijden; en nadat men dan herhaalde malen het deel met het penseel, in olijfolij gedoopt, bestreken heeft, is het ooglid in zijnen normalen stand terug gekeerd, hetzij men de kleine compress heeft gebruikt of niet. Van waar komt het dan, dat ik zoo dikwijls toevallen, vlekken, verzweringen van de *cornea* waarneem, terwijl Dr. Fallot stellig verzekert, dat het afwisschen van de gecauteriseerde oppervlakte met een penseel voorzien met zoete olij, *altijd voldoende is*, om den oogbol tegen de werking van het brandmiddel te beveiligen? Zouden mijne brandingen te diep of te sterk zijn? Daar de bestrijking met olij niet merkbaar de onaangename uitkomsten verhindert, zou mijne afwissching niet volledig genoeg zijn? Of laat ik eindelijk na eenige andere noodzakelijke zorg aan te wenden, want men weet dat in de geneeskunde een middel de gelukkigste uitkomsten oplevert in handen van den eenen, terwijl het weinig voldoet in die van een' ander, omdat men er niet altijd even goed bedacht is om schijnbaar onbetekenende omstandigheden aan te geven, die echter op de gevolgen eenen grooten invloed hebben.

Ik zal mij wél wachten mij hier aan redeneringen over te geven, om te bewijzen, dat naar den aard van het aangewend middel en de anatomische gesteldheid der

deelen, het physisch onmogelijk is dat de voorvallen waarvan ik spreek niet somtijds plaats hebben. Redeneringen doen niets af tegen de menigvuldige en ontegensprekelijke daadzaken, zoo wél door den Hr. Fallo t waargenomen, en ik heb nooit vergeten dat onze groote en scherpzigtige zedemeester M o l i è r e, onze wijsgeer bij uitnemendheid, in dergelijk geval, op de scherpzinnige redeneringen van een' zijner geneesheeren deze woorden laat antwoorden; *of het zoo kan zijn weet ik niet; maar ik weet wel dat het zoo is.* Het is dus noodig, dat zij die deze toevallen ontmoeten, met de grootste zorg de oorzaken van dit onderscheid trachten op te sporen, dat zij oplettend zijn op alle omstandigheden, hoe onbeteekend zij ook schijnen, dat zij tot zelfs in het geringste alle bijzonderheden van de operatie beschrijven, want ik zie niet in, waarom dusdanige beschrijving hier niet even noodzakelijk zijn zoude als bij elke andere operatie der heilkunde.

Welke ook de uitkomst zij van deze pogingen, deze zoo verschillende resultaten bewijzen ten minste de moeilijkheid die met de cauterisatie van het bovenste ooglid gepaard gaat, en regtvaardigen, men moet het bekennen, *het kenmerk van onzekerheid en weifeling*, welke de Hr. Fallo t te regt in mijn stukje over dit onderwerp heeft opgemerkt. Indien zelfs, niet tegenstaande de groote voorzorgen zich nog toevallen vertoonden, indien de zorgvuldigste afwissching tot in kleinigheden toe, nog een of ander onzichtbaar stukje van het *nitras argenti* liet ontslippen, indien de rimpels van het slijmvlies, te veel met *causticum* beladen, in sommige gevallen voortgingen de *cornea* te cauteriseren, door

de laag olij henen waarmede men het omgeeft, zoude ik voorstellen om terug te komen op de cauterisatie met het penseel, maar altijd alléén voor de bovenste oogleden, want nooit heb ik toevallen zien ontstaan na de onmiddellijke aanwending van den helschen steen op de onderste oogleden. Een sterk penseel, ligt nat gemaakt, waarmede men eenigzins langdurend een stukje van dit zout bestrijkt, wordt er weldra genoegzaam mede beladen; het is gemakkelijk hierin den schilder na te volgen, die niet zooveel natte verwstof neemt, dat deze nederdruipt langs dat gedeelte van het schilderstuk, hetwelk hij niet moet aanraken. Vervolgens laat men het gaan over het ooglid-slijmvlies, waarna men de gecaute-ri-seeerde plaats met het olij-penseel bestrijkt; en daar deze cauterisatie noodzakelijk meer spaarzaam, meer gelijk is, dewijl de gezwollen rimpels zich niet met *causticum* overladen, hetwelk vervolgens nog eens de *cornea* gaat causteriseren, en dewijl de afwissching gemakkelijker en vollediger wordt, begrijpt men dat zij niet meer dezelfde toevallen zal voortbrengen, dat de lijders door deze wijze van branding, als minder pijnlijk en minder verschrikkelijk dan de andere, ook minder zullen afgeschrikt worden (1).

(1) Daar de wijze om het penseel met *causticum* te beladen, gelijk ik haar heb beschreven, te veel oponthoud bij de operatie veroorzaakt, wanneer men meerdere lijders daarmede moet behandelen, bedien ik mij sedert eenigen tijd met zeer goed gevolg om het penseel nat te maken, van eene oplossing van *nitras argenti* in gedestilleerd water, gelijke deelen in gewigt. Twee à vier strijkingen waren op deze wijze genoegzaam om eene geheele genezing te weeg te brengen. Ik zal terug komen op deze wijze van cauterisatie van het bovenste ooglid, welke mij toeschijnt van groote uitwerking te zijn, en die nooit eenig toeval heeft uitgelokt.

§ 2.

Mijn oogmerk was, om in dit stukje de vrees te regtvaardigen, die ik had geuit voor de gevolgen van de aanwending van een stukje *nitras argenti* aan het bovenste ooglid; maar ik offerde eenheid van het belang, hetwelk zich daaraan moest verbinden, op, aan het verlangen om eenige woorden over een nog zeer gewichtig onderwerp te zeggen, van de behandeling der granulatiën van de oogleden door cauterisatie. Verwijderd van al wat mij voorkomt het kenmerk van vergrooting te dragen, of hetgeen mij al te uitsluitend toeschijnt, heb ik mij een weinig tegen den Hr. Fallo t verklaard; nu zal ik dit ook tegen den Hr. Cunier doen, en dat wel in zijn eigen tijdschrift; maar hij weet dat ik alleen de waarheid en het nuttige zoek, en zijne regtschapenheid zal plaats voor mijn geschrijf inruimen.

Deze geleerde en werkzame ambtsbroeder, aan wien de wetenschap der Oogheekunde de grootste verplichtingen heeft, heeft in zijn' vierden brief over de geneeswijze der granulatiën, aan het *Bulletin médical Belge* gezonden (October 1838 p. 273), de witte stippen, die zich op het slijmvlies vertoonen, aan te sterke cauterisatiën toegeschreven; eene soort van likteekens, zegt hij, rondom welke het vlies, nog meer opzwellende, eene zwakte in de plaats stelt van eene ziekte, waarvan men de genezing konde hopen. De meeste door mij aan de cauterisatie onderworpen lijdens, hebben gedurende den loop der behandeling, den door den Hr. Cunier beschreven toestand opgeleverd; maar indien wij oplettend nagaan, al wat zich gedurende die behandeling, in het zieke deel voordoet, dat zullen wij spoe-

dig zien dat die staat geene zwakheid is, maar wel het eenvoudig resultaat van de opvolgende veranderingen die in het veranderd weefsel voorkomen, onder den invloed der *cauterisatie*.

Ik zal slechts herinneren dat de gegranuleerde *conjunctiva* meestentijds van onderen, tusschen den bodem van het ooglid en den oogbol eenen langen rooden en verheven rimpel vertoont, die in den halve-maanswijzen rimpel voorgaat en die ontstaat of uit de gezwollenheid van dit gedeelte van het vlies, of doordien dit vlies op deze plaats is teruggedreven in den vorm van te breed bekleedsel, door de granuleuse massa van het ooglid. Hoe dit ook zij, deze oogbal-lid plooi rust, gedurende de eerste cauterisatieën op het slijmvlies van het ooglid, hecht er zich welhaast in hare geheele uitgestrektheid aan vast en vormt eene aanmerkelijke dwarsche verhevenheid, aan welker binnenste einde, zich het onderste einde van den halve-maanswijzen rimpel inplant; welke verhevenheid langzamerhand door de volgende cauterisatieën wordt weggenomen. Hetzij deze plooi heeft bestaan of niet, zoo zal men toch altijd, wanneer men na vier, zes of meerdere cauterisatieën het deel gedurende acht of tien dagen laat rusten zonder het te bestrijken, hier en daar naar het midden der *conjunctiva palpebralis*, kleine dwarsche lijnen ontdekken, die min of meer breed en uitgestrekt zijn, witachtig, neergedrukt en onregelmatig, terwijl de omringende punten van het slijmvlies roode verheven puistjes blijven vertoonen; zoodanig is het geval waarvan de Hr. Cunier spreekt. Naar mijn gevoelen is dit een beginsel van likteekens, of van celwijsweefsel hetwelk

zich vormt en later het geheele ooglid-slijmvlies moet vervangen om de genezing te weeg te brengen; maar het is van groot belang op te merken dat de kwaal alsdan zeer onvolkomeu is genezen; zij wordt eerst geheel weggenomen, wanneer nieuwe cauterisatie deze laatste granulatiën hebben doen verdwijnen en de geheele uitgestrektheid van de *conjunctiva* tot dien staat van nieuw celwijsweefsel hebben gebragt, hetwelk sommigen likteekens of niet korrilige noemen, en anderen beweren dat het slijmvlies zelf is; maar weinig gaat ons hare gezindheid aan, zoo de lijder slechts genezen is; en alsdan is hij het inderdaad.

Uit deze eenvoudige voorstelling van daadzaken welke wij iederen dag waarnemen, meen ik te kunnen besluiten dat de lijder, waarvan de Hr. Cunier in zijn vierden brief heeft gesproken, slechts eene onvolledige en ongenoegzame behandeling had ondergaan, en dat nieuwe cauterisatie eindelijk de overgeblevene zwellingen zouden hebben bestreden, en bij den lijder die kunstmatige, witte paarlachtige gladde *conjunctiva* zouden hebben voortgebragt, waarvan ik zoo even heb gewag gemaakt, en die ik geloof dat zoo goed is, als het slijmvlies ons door de natuur gegeven; in een opzigt is zij zelfs beter, dewijl zij niet vatbaar is om met granulatiën bedekt te worden. Hetgeen de Hr. Cunier zelf in zijn vijfden brief (*Bulletin voor Januarij 1839*) zegt, dient nog tot versterking van het door mij aangevoerde, dat hij deze vermeende zwakte nooit heeft waargenomen bij menschen die uit het dépôt der herstellende oogzieken te Namen kwamen, alwaar wij weten dat men rijkelijk, langdurend en vooral met veel aanhou-

dendheid de cauterisatie aanwendt. Indien de Hr. Loiseau, die met de dienst in dit dépôt is belast, nooit deze vlekken of likteekens heeft gezien, (*Bulletin van November 1838*), dan is dit zonder eenige twijfel, omdat hij niet gewoon is het deel somtijds gedurende eenen genoegzaam langen tijd, tusschen de cauterisatiën te laten rusten, als eenig middel om hunne verschijning te begunstigingen. In allen geval had deze geneesheer de mogelijkheid van hun bestaan niet moeten ontkennen; immers wanneer men nooit eene zaak heeft waargenomen, daaruit volgt niet dat zij onmogelijk is.

Ik noodig de geneesheeren uit, deze gewigtige daadzaken na te gaan, want eenen gegrannuleerden aldus na eene onvolledige behandeling aan zich zelven over te laten, is hem wezenlijk eene zwakte achter te laten, die, gelijk de Hr. Cunier dit zeer goed heeft ingezien, de ongunstigste gevolgen kan hebben.

(*Annales d'oculistique es de Gynécologie N. 15*)

III. ORTHOPÆDIE.

WAARNEMINGEN UIT HET GEBIED DER *OPERATIVE*
ORTHOPÆDIE,

VAN

H. J. VAN WAGENINGE,
Heel- en Vroedmeester te Rotterdam.

(Vervolg en slot van pag. 165.)

II. **G.** J. K., geboren den 6 Maart 1828, met wel gevormde voeten, was omstreeks $1\frac{1}{4}$ jaar oud, toen de ouders 'smorgens bij het ontwaken ontdekten, dat

het kind niet op den regter voet staan konde. Zij riepen deswege dadelijk heelkundige hulp in, die evenwel geene verbetering aanbragt; zoo ook had de raad van anderen, laarsjes, beugels enz. geen anderen uitslag, dan dat het gebrek steeds verergerde en eindelijk een *formele pes equinus et varus* gevormd werd.

Den 14 Junij 1838 kwam P. onder mijne behandeling, nadat zij van de gelukkige herstelling van K. E denburg (mijne eerste patient) gehoord, en nu hare ouders geene rust gelaten had, of zij moesten naar mij toe, en haar ook laten opereren.

Het was een voor hare jaren zeer kloek, gezond en vrolijk meisje, doch haar gang was geweldig mank, en had veel van het springen van een kangaroe; want, om niet te struikelen door het stooten van de betrekkelijk te lange *extremiteit*, bij *pes equinus* meestal, boog zij het ligchaam sterk naar de gezonde zijde over, en ligtte daardoor tronk en *extremiteit* in de hoogte, waardoor ook de schouder aan die zijde hooger stond, welke wanstal, 't gevolg van ongelijkmatige spierwerking, eerst later door oefening wordt weggenomen. Vervolgens viel zij voorover bij het nederzetten van den voet, die eerst op de gewrichts-vlakte der navoets-beenderen en eerste kootjes den grond aanraakte, en dan, bij snellen gang, viel zij stootend op den buitenrand van de hiel, waarbij het ligchaam weder eene schokkende, buiten-nederwaartsche beweging maakte. Tevens waren de armen in eene levendige beweging, en werden meestal voorwaarts in de hoogte geworpen. Bij langzamen gang raakte de hiel den grond niet (1).

(1) Bij hen, welke met *varus* of *pes equin. paralysis* paren, heeft

Het regterbeen was in zijn geheel veel magerder dan het gezonde, en verschilde aan de kuit $7\frac{1}{2}$ '' P. ook was de lengte van den regter voet slechts 5'' en die van den linker $6\frac{1}{2}$ ''.

De voet was wonderlijk gedraaid; van den *mall. int.* was slechts een flauw spoor; de *ext.* was goed zichtbaar; onder den beneden-voorrand der *tibia*, de *excisura astragali* was een kuil, door den hals des *astragalus* gevormd; de *astragalus* of het hoofd daarvan stak bijzonder sterk buiten-voorwaarts uit, en maakte eenen zeer dikken knobbel op de wreef, *luxat. incompl.*, het voorste gedeelte van het *os calcan.* volgde in evenredigheid; de *tarsus* was in dezelfde rigting buitenwaarts gedraaid, terwijl de *metatarsus* weder naar binnen en de teenen regtuit stonden. Het punt bij het staan was alleen de *artic. metatarso-phalang.* Niet ééne teen raakte den bodem, en waren van de kleine tot de groote van $\frac{1}{2}$ tot ruim 1'' van denzelfen verwijderd; de hiel stond $2\frac{1}{2}$ '' van den grond. De *tendo Achillis* was kort en slechts weinig binnenwaarts gedraaid. De voet maakte met het been eenen zeer stompen hoek of gedeelte van een boog, en was vooral aan de tibiaalzijde ter hoogte van het *os naviculare*, waar eene diepe wrong was, het meest zichtbaar. Zie fig. 2. A.

Den 24 Junij 1838, 'smorgens 9 uur, had de operatie plaats. Eerst doorsneed ik den *tendo Achillis*, en daarna de *flexores propr. et comm.* benevens de *aponeuros. plant.* voor een gedeelte. Bij beide sectiën had eene aanzienlijke 1 à anderhalf onc *hæmoarhagie* plaats, zoodat bij den

meestal eene slingrende beweging plaats. *Paralysis* behoort onder de *contra-indicantia* van de *tenotomie*.

tendo Achillis dadelijk een *thrombus* zich vormde, die tot 2 malen toe werd uitgedrukt, en daarbij luchtblaasjes te voorschijn kwamen. Bij de doorklieving der *flexores* was waarschijnlijk eene *arteriola* gekwetst, want een straal ligt rood bloed sprong met kracht ons te gemoet bij het uithalen van het mesje, en vormde daarna even als de *tendo Achill.* een tamelijk *extravasaat* onder de *integumenta*, hetwelk ik echter, ter bevordering der plastische *lympa*, meer vóór- dan nadeelig beschouwde (1); ook had het niet de minste nadeelige gevolgen.

Den 25^{en} waren de twee huidwondjes genezen.

Den 27^{en} werd de rekmachine, die hier slechts met een knevel in plaats van met eene schroef was, aangelegd, en den 28^{en} begon ik te rekken, waarop spoedig eene pijnlijke spanning en gloeiing in den hiel volgde.

29. Rekking en binnenwaartsdraaijing voortgezet, pijn en gloeiing in den hiel, schoten door den voet.

30. De voet los zijnde, stond bijna *regt*; de hiel nog een weinig hooger, de opgetrokken groote teen, bleef liggen; 't gebrek genoegzaam verdwenen; minder pijn en gloeiing in den hiel.

3 Julij. Stijfselverband en daarna op de rekmachine; doch de eenigzins krachtige *extensie* van den *tend. Achill.* en drukking op de wreef, kan zoo niet verdragen worden, dus wordt de machine iets flauwer gesteld.

5. Het verband wordt goed verdragen. Patient gaat in een kinderwagentje eenige uren toeren.

8. De rekmachine wordt dezen dag afgenomen en de

(1) Dr. Pauli, l.c. Seite 614—15.

patient staat op den voet. De voet staat zoo goed als regt.

9. Pijn op de *art. tibio-tarsal.*; 'tverband overal ingesneden; minder pijn.

10. Nieuw verband. De voet staat regt.

Tot den 14^{en} werd hiermede voortgegaan; toen een nieuw stijfselverband aangelegd, waarbij de voet zoo sterk mogelijk, en als de patient het verdragen kon, in de normale positie gebracht en door de spalk ingehouden werd, tot het verband droog en onbuigzaam was, waarna de machine werd afgelaten en haar toegestaan op dit verband te loopen, 't welk eenigzins stijf, doch overigens zeer goed ging, zoodat de lijdere den 18^{en} bij mij in den tuin, met mijne kinderen zeer vrolijk speelde, *liep* en *sprong*, zonder eenig ongemak of pijn te gevoelen.

Onder het nog lang voortgezet gebruik des stijfselverbandes, ter vervanging des scarpaschen schoens, ging de verbetering in stand en gang steeds voort; reeds den 23^{en} Julij liep zij niet meer mank wanneer zij er op lette. De groote teen bleef nog lang een weinig opgetrokken, doch dit is allengs ook geheel verdwenen. Den 14^{en} September was de knobbel van den uitgeweken *astragalus* geheel verdwenen, de voet normaal, en de gang *bij oplettendheid* niet meer mank en de ligchaamshouding normaal.

Het stijfselverband is nog lang voortgezet, om de *gewoonte* der binnewaartskeering van den voet, die eindelijk daarmede ook geheel overwonnen is. Zie fig. 2. B.

III. D. Hollander, geboortig van *Reewijk* nabij *Gouda*, oud circa 28 jaren, scheepstimmerman van beroep, werkzaam te *Ablasserdam*, was in zijne jeugd,

de gewone kinderziekte uitgezonderd, steeds gezond geweest tot in zijn 10^e jaar, toen hij eene verzwering in de linker zijde bekwam, die omtrent 1 jaar geduurd heeft, doch waarbij evenwel patient het huis niet hield.

In zijn 12^e jaar werd hij weder ongesteld: zijn linker been zwol op en werd zeer pijnlijk, 't welk na omtrent 3 weken, (den eenigen tijd dat patient het been stil gehouden heeft), op de hoogte der kuit aan de binnenzijde der *tibia* open brak; vervolgens kwamen er meer openingen aan de achterzijde, aan het onderende der *gastrocn. pars intern.*, welke ulceratiën twee jaren open bleven en daarna met ingetrokken onbewegelijke likteekenen genezen zijn. De hierin betrokkene spieren waren: de *gastrocn. intern.*; *soleus*, *tibial. post. flexor. longus*, *dig. ped.* en *flex. long. halluc.*

Gedurende deze twee jaren is de hiel opgetrokken geworden, 't welk steeds meer en meer toenam, te meer daar de lijder altijd op het been is blijven loopen, en eindelijk toen hij bij mij kwam den 17^{en} November 1838, een volkomen *pes equinus* vormde.

De patient was over 't geheel een welgevormd, groot schoon man, sterk gespierd, bezat eenen opgeruimden geest, goed oordeel, zonder eigenwijs of eigenzinnig daarbij tevens te zijn, en was ook in de behandeling zoo volgzaam en lijdelijk, als dit tot het wèl slagen van zoodanige operatief-orthopædische behandelingen vereischt wordt. (1) De invloed des gebreks op den romp

(1) Ik kan mij niet onthouden hier eene anecdote mede te deelen (als karakterschildering), die mij meer dan eens verhaald is, door den ongelukkige die de éénige (God lof!) uitzondering op mijne tot hiertoe gelukkig geslaagde *tenotomiën* uitmaakt. Deze

(betrekkelijk te groote lengte aan die zijde) was duidelijk zichtbaar, vooral bij het gaan, wordende dan de linkerdoor de verhoogde werking der spieren aan de rechterzijde, in de hoogte en overgetrokken, om het stooten der teenen te beletten, daar de knie niet als gewoonlijk gebogen werd, waardoor dan ook de linker schouder hooger stond dan de rechter. De vermagering, een standvastig pathognomonisch symptoom dezer gebreken, was mede aanzienlijk, metende de kuit regts $11\frac{1}{4}$ " links $11\frac{1}{8}$ " P. en op de hoogte der *cicatrices* regts 13 " links $10\frac{3}{4}$ "; het been maakte met den voet tot over de *art. tibio-tarsalis* eene regte lijn, tot aan den sterk vooruitspringenden knobbel der *artic. tarso-metatars.*; van dáár liep die lijn, eenen stompen hoek makende, achterwaarts tot op de *art. metat.-phalang.*, en vormde hier met de teenen weder eenen rechten hoek; de bekleedselen boven den

verhaalde namelijk van een' kunstenaar (ik meen te 's Gravenhage), die kunsttuigen enz. voor verminkte militairen maakte: dat bij de *soldaten* het kunsttuig immer goed uitviel, en de ongelukkigen hiervan de beste en meeste werking hadden, terwijl hij (de kunstenaar) steeds sukkelde met de *officieren*, die nimmer te vreden waren (vergetende dat zij een gebrek hadden, 't welk altijd iets lijdens met zich brengt,) nu dit, dan dat aan het kunsttuig wilden veranderd hebben, en den kunstenaar als het ware noodzaakten, naar hunne bekrompene ideën te werk te gaan, in plaats van dezen, zoo als het behoorde, geheel vrijte laten, ook dan wanneer het met hun idée *niet* overeenkwam; als wanneer dan ook, gelijk bij de *soldaten* bleek, *alles met den tijd goed uitkwam*. Het resultaat was, dat de zich op vertrouwen overgeevende, niet wederstrevende soldaten immer de meeste verzachting en verbetering in hun lot ondergingen, terwijl de onredelijke, onverstandige (in dat vak) en *ondankbare* officieren; de verlangde en anders mogelijke hulp missen moesten. Ik trof in *Hollander* een Hollandsch *soldaat*. De Hemel behoede mij en alle mijne kunstgenooten voor *Daine's!*

extens. prop. hall. waren sterk gefronsd en deze *tendo*, bij bewerkte buiging, zeer sterk gespannen; de gedaante van de *planta pedis*, van den hiel tot voor aan de teenen, geleek eene soort van Z (z); het steunpunt waren de hoofden der *ossa metatarsi*, want de teenen raakten den bodem niet, gelijk uit het gipsafgietsel duidelijk te zien is. De *mall. ext.* was goed zichtbaar; de *intern.* niet; de hiel stak sterk achter den ingetrokken en natuurlijk zeer sterk gespannen *tendo Ach.* uit. De beweeglijkheid des *artic. tibio-tarsalis* was zoo luttel, dat men denzelfven nauwelijks gewaar worden konde, en bij oppervlakkig onderzoek ligt voor *anchylosis* zoude aangezien hebben. Wat den vorm betreft, was deze voet de wedergade, zoo niet nog erger, van den verloren geraakten, doch die patient telde 46 en Hollander slechts 28 jaren. Zie fig. 3. A.

In 't laatst van December 1838 kwam patient hier om zich te laten opereren, en met den aanvang des nieuwen jaars begon de behandeling met het aanleggen der machine, om hem aan dezelve te doen gewennen, want eenige verandering te weeg te brengen was onmogelijk zoo lang de *tendo Ach.* niet doorgesneden was. Ik hield hiermede eenige dagen vol, en patient verdroeg hare aanwending goed.

Den 8^{en} Januarij opereerde ik volgens Stromeyer en Scoutetten (1); daar ik hier geene huidplooi maken konde; bij de sectie weken de einden van den *tendo* $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$ P. van elkander; aan de buitenzijde van den *tendo* werd nog eenige spanning gevoeld en tot twee malen

(1) Scoutetten, l. c. p. 61.

toe bragt ik den *tenotoom* binnen en doorsneed de spannende strooken. Er kwamen slechts een paar druppelen bloeds, en de operatie was onpijnlijk. Gewoon eenvoudig verband.

Den 13 werd de machine aangelegd, zonder evenwel dadelijk te extenderen.

Den 14. De machine goed verdragen en nu met de *extensie* begonnen.

Den 15. De knobbel schijnt reeds te verminderen.

Den 17. Bij de uitstrekking van het been eene vrij gevoelige pijn, aan den buitenrand van de *tuber. calcan.* vermoedelijk door de spanning van een ondoorsneden gedeelte der *vag. tend.*

18—21. De stompe hoek wordt dagelijks kleiner; de boven opgegeven gevoeligheid blijft bestaan. De knobbel van den *tarsus* is *veel* verminderd.

22. De machine afgenomen om het been te reinigen. 's Namiddags de gevoelige plaats naauwkeurig onderzoekende, verdween na eenig kneden, de pateuse zwelling en spanning der huid, waardoor een strak, smal, koordachtig ligchaam (als eene streep) langs den buitenrand van den *tendo Ach. voel.*, en later bij het sterk spannen der huid door het intrekken der laatste ook *zichtbaar* werd; drukking dáárop aangewend, bragt de pijn voort en deed dit gedeelte duidelijk als het impediment erkennen. Ik doorsneed het op gelijke wijze als den *tendo Ach.*; het was vrij hard, en scheen aan de huid eenigzins of zeer nabij vast te zijn, want trök dezelve binnenwaarts; ook scheen een zenuwtak en bloedvat doorsneden te worden, want de sectie was vrij gevoelig en er volgde een weinig bloedverlies.

De spanning en pijn waren na de sectie onmiddelijk

verdwenen, en nu kon ook de knie vlak uitgestrekt worden. Een eenvoudig dekkend en drukkend verband.

Den 24. De strek-machine wordt weder aangelegd. De voet heeft vrijwillig eenen beteren stand behouden. Volstrekt geen pijn meer.

Den 29. Wegens zwelling, door de drukking of knelling des beenbands, de voet los op de voetplank geplaatst; *de uitpruilende voorvoets-knobbel is verdwenen*. De hiel gevoelig.

30. De zwelling is beter, de hiel ook; de voet behoudt eene goede positie.

19 Februarij. De voet regt zijnde, doch een weinig gezwollen na het afnemen van de machine, wordt nu een gipsafgietsel van den voet getrokken, en naar dit afgietsel is de teekening gemaakt. Zie fig. 3. B. Hoewel de voet na dien tijd nog aanmerkelijk verbeterd is.

20. Een stijfselverband aangelegd en daarop de machine, tot het verband droog en hard is.

Den 22. Machine afgenomen. Geloopen. Patient oefent zich nu meermalen daags in het loopen op de kamer met behulp van eenen rotting, welken hij evenwel spoedig niet meer gebruikt, bevindende alsdan de vorderingen grooter. De hiel en voetzool zijn gevoelig.

Den 27. De pijn aan den hiel niet verminderende, wordt het verband geheel afgenomen, en nu blijkt, dat door het aantrekken van den riem om het been, ter onbewegelijke bevestiging van den voet op de voetplank in een eenigzins scherpen hoek, het onderliggend stijfselverband eene plooi of kreukel bekomen heeft, en alzoo gedroogd is, 'twelk door lengte van tijd eene *plaatsetijke* drukking op den hiel, en dáár het begin eener

phlyctena gemaakt heeft. Na het afnemen des verbands hield de pijn dadelijk op, en de blaar ontwikkelde zich niet verder.

Den 28. Geheel zonder pijn. 'sNachts of 's avonds wordt de machine nog eenige uren aangelegd, en extensie gemaakt.

1 Maart. Patient staat en gaat zeer goed; doch de voetzool is nog zeer gevoelig. (1)

8. Patient neemt dagelijks in het loopen toe; de gevoeligheid der voetzool neemt af; *Lotio cum spir. princip. et aq. laurocer.* Gevoeligheid aan den *art. tibio-tarsal.*, bij sterke vóóroverbuiging van het been op den voet; dit vermindert echter onder 't gebruik van *ol. hyoscyam.* Sedert 5 à 6 dagen doet patient reeds proefwandelingen op de straat.

Den 9. Patient heeft heden morgen, *op glad gevrozene straten* een ver eind door de stad gegaan; ook des namiddags weder eene aanzienlijke wandeling gedaan. Hij kan op straat des noods ook zonder rotting gaan, doch doet zulks nog niet uit voorzorg.

Den 10^{en} doet de patient zijnen kerkgang, en verlaat daarna, met een dankbaar hart en verblijden geest deze stad, om eerst nog eenige dagen in rust en vreugde bij zijne ouders en verdere betrekkingen door te brengen, en vervolgens tot zijne werkzaamheden terug te keeren.

Ik ben door H. na dien tijd nog een paar malen met eene visite verblijd geworden; zijn gang is zeer goed; hij had nog slechts eene geringe gedwongenheid in zijnen gang, voortvloeiende uit zijne verstandige medewerking,

(1) Natuurlijk, want heeft ze in geen 16 jaar gebruikt.

om de nadeelige gevolgen der gewoonten tegen te gaan; de schouders staan gelijk; de voeten zijn gelijk aan elkander, en hij kan uren achter een gaan, (zonder rotting, waarvan hij spoedlg geen gebruik meer maakte,) zonder eenigen hinder. En hiermede sluit ik met voldoening de geschiedenis van de operatie en herstelling van den braven, dankbaren en gelukkigen Hollander.

Het rekwerktuig.

« Wer es gewohnt ist, sich anderer Maschinen zu bedienen, wird vermuthlich besser thun, die seinigen beizubehalten, da es mehr auf die Art der Anwendung, als auf die Apparate selbst ankommt.» En een weinig verder « Auf meine Maschine für die Nachbehandlung lege ich keinen grossen Werth: vermuthlich wird sie jeder Wundarzt sich nach seiner Phantasie modificiren.»

Op deze wijze drukt zich de Heer *Stromeyer* (1) over zijne rekmachine sprekende, uit; het zal mij, hoop ik, als geene aanmatiging beschouwd worden, wanneer ik, door omstandigheden geleid, voor mij zelve die wijzigingen gemaakt heb, en na de goede werking er van te hebben ondervonden, dezelve publiek maak, blijvende het gezegde van *Stromeyer* daaromtrent steeds geldend.

Bij mijn eerste patient nam ik een stevig tourniquet, bevestigde het onder aan de voetplank, terwijl de band door de gaten van de voetplank en de zijstijlen liep, en het werktuig voldeed uitmuntend. Later toen zich ver-

(1) Oper. Orthop. s. 20 et 26.

scheidene lijdens te gelijk aanboden, die verre weg de meeste geheel ten mijnen kosten kwamen, bediende ik mij slechts van een knevel, als bij het veldtourniquet, terwijl de spil der voetplank, die ter wederzijde omtrent 1 duim uitstak en met een klein knopje voorzien was, door in de stijlen zijdelings aangebragte sleuven liep, en met banden op willekeurige hoogte en in vereischte rigting bevestigd werden. Met zoodanige machine behandelde ik ook K.; werking en uitkomst waren volmaakt goed, en het werktuig was oneindig ligter. *Simplex veri sigillum!* De ondervinding leerde van tijd tot tijd nog eenige andere wijzigingen tot gemak, zekerheid en *pro decoro* maken, waarin de Heer J. Linden, Chirurgisch en Orthopædisch instrumentmaker alhier, mij behulpzaam was, zoodat de machine eindelijk de gedaante verkreeg van de hierbij gevoegde afbeelding, en bij vergelijking met de oorspronkelijke, het verschil gemakkelijk in het oog valt. (1)

Deze wijzigingen zijn: zie fig. 4.

De beenlade of het gedeelte (*a*) is veel korter, en de insnijding voor de kuit en omtrek der doorklieving (*b*) grooter, vrijer; en is alleen ééne dwarslat (*c*) ter meerdere stevigheid der stijlen (*d*). Deze dwarslat kan echter ook ontbeerd worden, daar de voetplank en beenlade genoegzame stevigheid aan het instrument geven; door deze veranderingen wordt hetzelfde ligter en bij de aanwending kan men een doek om de stijlen slaan, waarin de kuit rust; 't welk zachter is en tevens minder

(1) Men vergelijke Rust, mag. B. 39—1838. Stromeijer, Oper. Orthop. Tab. III. Chirurg. Kupfertaf. Heft. 74. Taf. 373. Boerhave, Tijdschrift Junij 1838. Pl. XXV.

drukking veroorzaakt tegen de zachte deelen, zonder dat dit aan de bevestiging van het been hindert.

Aan het bovineinde van elke stijl bevindt zich eene opening (*e*) ter doorlating der doorlopende snaar of koord (*f*), in plaats van de katrollen bij Stromeijer. De voetplank is van achter (*g*) regt in plaats van rond; hierdoor, wanneer het rust op een stoel, canapé of ander vast ligchaam, ligt het vaster en kan zoo ligt niet omkantelen. Langs de randen zijn eenige gaten (*h*) ter doorlating naar willekeur of omstandigheden van bindsels of riemen in alle rigtingen. De snaar of koord (*f*) is aan de einden met eenige lussen (*i*) voorzien, om dezelve voor alle voorwerpen te kunnen gebruiken — waartoe de meerdere uitsnijding almede geschikt maakt — en bij opgedraaid zijn van den hefbalk (*m*) te kunnen inkorten, indien dat dan nog mogt noodig zijn.

Het eigenlijke hefwerktuig of de beweegkracht van den geheelen hefboom, bestaande uit eene vleugelschroef met hefbalk ter opwinding; een beugel en plaatje ter bepaling en bevestiging der eersten, is op de volgende wijze aan de voetplank bevestigd:

Het vierkante plaatje (*k*) ligt in eene uitsnijding der voetplank. In het midden van het plaatje is eene ronde gladde opening ter doorlating der schroefstaaf, welke aan de andere zijde van het plaatje omgeklonken is, zoodat de schroef wel rond-, maar er niet uitdraaijen kan.

De beugel (*l*) uit één stuk, voor- en achterwaarts met twee horizontale voetstukken, ieder met 3 schroeven te gelijk met het plaatje (*k*) aan de voetplank sterk bevestigd, de hoogte is 1 N. palm; het boven of dekstuk is met eene gelijke opening voorzien als het plaatje,

tot hetzelfde doel; de zijdelijke openingen dienen ter doorgang van:

Den hef balk (*m*) aan wiens einden een kruksgewijs hoofdje om het afglijden der snaar of koord te beletten. Dezelve is 9 à 10 N. duim lang en 3 à 4 strepen dik; in het midden $1\frac{1}{2}$ N. d. breed; iets minder dan de ruimte tusschen de perpendiculaire platen des beugels, ter vrije op- en af-beweging. In het midden bevindt zich de moerschroef waarin de schroef (*n*) met eenen fijnen regtschen draad, welke door middel der vleugel (*o*) gemakkelijk en zacht in werking gebragt wordt.

De beugel en het plaatje kunnen van stevig koper, het overige metaalwerk moet van goed staal vervaardigd zijn.

Bij de aanwending laat ik den voet meestal bloot, om denzelfden te beter te kunnen waarnemen. Tusschen den voet en de voetplank leg ik een goed watten- of paardenharen-kussen.

De beenriem is gelijk aan dien van Stromeijer.

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

SECONDAIRE SYPHILIS, DOOR DE AANWENDING
VAN DE *HYDRIODAT. POTASS.* GENEZEN,

DOOR

S. COOPER,
te Londen.

De schrijver haalt drie gevallen aan van *Secon-
daire syphilis*, onder den vorm van aanmerkelijke uit-
botting, die hij genezen heeft door middel van het na-
volgende :

S. Hydriodat. potass. gr. iij.

Decoct. Sarsaparille dr. ij.

Om in driemalen daags te nemen.

Daarbij een zachten leefregel in acht nemende, een pint porter bier daags, verzachtend verband en het zuiver houden van de met uitslag bezette deelen; de genezing heeft plaats gehad binnen weinige weken.

De Heer Cooper maakt van geene andere geneesmiddelen gebruik in de eenvoudige *primitive chankers*: hij brengt de geschiktheid der aanwending van het kwik ter spraak in de behandeling der hetzij *Primitive* of *secondaire syphilis*, en beantwoordt de vraag ontkenkend.

De vraag door den Heer Cooper te berde gebragt, is bij ons van eenen zoo teederen aard, dat voorzigtige artsen zich nauwelijks deswege durven verklaren, willen zij geen gevaar loopen van getaxeerd te worden, van ongerijmd te zijn. Het is echter goed aan te geven, dat het steeds die menschen zijn, welke aan de *Routine* hechten, die ons den steen werpen, zonder zich de moeite te geven ons te willen begrijpen.

Het is nogtans mogelijk, dat de vraag wegens het doelmatige der aanwending van het kwik in de *Syphylis* niet anders in dan eene vraag van enkel woorden; maar is dit echter zeker, dat alle de bereidingen der apothekers-kunst van dit metaal eene bijzondere ontstekingswerende werking hebben, en dat de vergiftigingen door kwik niet dan voor de toediening van prikkelende zelfstandigheden wijken; even zeker is het, dat de *primitive Syphilis* ook over het algemeen onder den invloed van eene ontstekingswerende behandeling geneest.

Het zoude dus bijgevolg weinig afdoende zijn, zich bepaaldelijk *voor* of *tegen* dit geneesmiddel te verklaren, in de behandeling van hetzij *primitive* of *secondaire* aandoening. Weet men overigens niet, dat de *sublimaat* en de *Calomel* b. v. met goed gevolg worden toegediend, in de *acute* zoowel als *chronische* ontstekingen van geenen *syphilitischen* aard? Dat men intusschen wel bedenke, dat ofschoon daadzaken in de wetenschap voorhanden zijn, deze echter niet bewijzen, dat het kwik een *specificum* is tegen de *syphilis*, dewijl ter eene zijde dit middel dezelve niet altijd geneest en ter andere, daar het niet het eenigste middel is om dezelve te genezen. Er bestaat hier, zoo als men ziet, stof tot betwisten, maar het is niet door vooraf bevatte meeningen, dat men dergelijke vraagpunten kan oplossen.

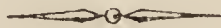
(*Gazette des Hôpitaux.*)

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

VERHAAL EENER OPERATIE DER NEUSVORMING,

MEDEGEDEELD DOOR

Doctor *FR. WILH. HEIDENREICH*, te Ansbach.

Het volgend berigt maakt geene aanspraak iets nieuws te bevatten, maar alleen opmerkzaam te maken hoe in het ooglopend ligt en eenvoudig de operatie der neusvorming den opsteller geworden is; welke geringe onkosten aan voorbereidingen, instrumenten en verbanden zij vordert, en hoe goed zij gelukt is. Het is daarom dat men zich ook heeft onthouden, al het reeds bekende en lang gedrukte, gelijk ook de anders zoo geliefde oordeelvellingen en aanmerkingen op nieuw aan te voeren om belezenheid uittekramen of eene korte geschiedenis te rekken.

A. M. H. Een landmeisje uit Urfertshoven; oud 26 jaar, van een gezet ligchaamsgestel, frisch en sterk van uitzigt, wendde zich in Augustus 1855 tot mij, wegens eene zweer, welke reeds het verlies van den neus had ten gevolge gehad.

De lijderes had in den zomer van het jaar 1854 een puistje aan de rechterzijde van den neus gehad, hetwelk echter heelde, waarop zich ook een soortgelijk aan de linkerzijde vormde en de neus op deze plaats van binnen naar buiten open brak. Zij had vroeger aan oogontsteking geleden, en herinnerde zich sedert 10—15 jaren geene andere ongesteldheid dan eene ontstekingachtige galkoorts.

Het kraakbeening gedeelte van den neus, en het kraakbeenig tusschenschot, waren met de huid en alle uitwendige zachte deelen verdwenen en verstoord; de spieren waren uitgevallen, en men zag slechts eene groote afzigtelijke opening, welke eenen walgelijken reuk verspreidde, en in de diepte door het nog aanwezige ploegschaarbeen in twee deelen was gescheiden, waaruit zich bij de ademhaling lucht ontlaste, en bij hoesten of blazen vocht te voorschijn kwam: om den ijzingwekkenden aanblik te verbergen, droeg de lijderes voortdurend eenen breeden band tusschen mond en oogen over het gelaat. Oorzaken, aangeboren of verkregen ziekten of aanleg daartoe, ziekte der vochten enz., waren volstrekt niet op te sporen en schenen ook niet voorhanden te zijn, zoodat het gebrek als een zuiver plaatselijke kanker moest worden beschouwd.

Door eenen plattelandsheelmanester waren eenige zalven en inwendige geneesmiddelen aangewend; maar de kwaal had voortdurend toegenomen en breidde zich nog steeds verder uit. Den 51^{en} Augustus 1855 wendde de lijderes het kosmische poeder aan; de *arsenica* werkte met kracht. Eerst gevoelde de lijderes hevige pijn; spoedig daarop ontstond eene zwelling van het eene en daarna ook van het andere ooglid, zoodat zij gedurende een paar dagen, totdat de zwelling had afgenomen, geheel van het gezigt was verstoken. Na ongeveer twaalf dagen liet de koorts los; de verstoring was natuurlijk nog grooter dan te voren. Nu vertoonde zich ook aan het tandkas-

uitwas der bovenkaak eene beenzwerige plaats, van welke het onzeker was of zij reeds vroeger had ontstaan, dan of zij eerst door het brandmiddel was veroorzaakt. Verband met *Unguentum Basilic.*, *Balsamum arcaei*, en werd de lijderes na verloop van eenigen tijd naar hare woning teruggezonden. Langzamerhand volgde nu de genezing, en door houtdranken werd gedurende den winter eene omkeering en uitroeijing van alle mogelijke scherpten der vochten bewerkstelligd; ook het beenbederf hield geheel en al op; en zij bevond zich overigens gelijk vroeger, volkomen wèl en had een gezond voorkomen.

Na haar lang te hebben gadegeslagen en volkomen overtuigd te zijn, dat niet de geringste aanleg tot ongesteldheid of ziekte in de vochten voorhanden was, en dat de genezing van den kanker volkomen was gelukt, ondernam ik, na geringe voorbereiding, nadat zij den vorigen dag een purgans had gebruikt en er eenige keeren geestrijke inwrijvingen aan het voorhoofd hadden plaats gehad, op den 20^{en} Mei 1856 de operatie. De uit te snijden lap uit het voorhoofd was een derde deel grooter dan hij noodig scheeu, en de evenwijdige snede ter zijde, ter wondmaking van de plaatsen, waarop de voorhoofdslap moest worden overgeplant, was vooraf door mij met teekenkrijt afgeteekend. Nu spleet ik de nog voorhanden zijnde zachte deelen naar boven en over het neusbeen opwaarts, om de verbindingsbrug van den voorhoofdslap in deze spleet te leggen, sneed aan de regterzijde eenige onbruikbare zachte deelen af, trok de evenwijdige snede, maakte tusschen dezelve den huidlap los, en had op deze wijze de plaats voor den nieuwen neus voorbereid om den lap te ontvangen. Nu sneed ik den lap naar de afteekening op het voorhoofd met het mes uit, en pelde dien af; een enkele keer werd deze onderbonden, en hij rimpelde terstond tot de verwachte grootte in een. De lengte was nu juist goed; een weinig van de te groote breedte werd met de schaar weggenomen en de lap ingevoegd.

Bij gebrek van andere vroegere aanwijzingen bediende ik mij tot de vereeniging van de gewone knoopjes, en zes zulke hechtingen waren genoegzaam voor de eene; vijf voor de an-

dere zijde en twee voor het middelschot ; aldus in het geheel dertien hechtingen. Tusschen de bloedige hechtingen legde ik nog smalle strepen als hechtpleisters. De voorhoofdswonde werd verbonden door een paar doorgestoken bloedige hechtingen, om de randen elkander te doen naderen, en vervolgens aangevuld met in olij gedoopt pluksel, pleisterstrooken enz.; de neusgaten door ingebragte pennenschachten met pluksel omwonden, verzekerd; over den nieuw gevormden neus werden koude omslagen gelegd.

Alle toevallen waren zeer matig en gunstig. Eene ontstekingwerende mixtuur en later eenige opwekkende geneesmiddelen waren bij het voorgeschreven diët genoegzaam, en noch aderlating, noch bloedzuigers werden vereischt. De eenige en voornamelijke klagt was over hoofdpijn, en ook deze verdween spoedig.

Toen van den vierden tot den zesden dag allengs de hechtingen los gegaan en de pleisters gelucht werden, was alles vast vereenigd; slechts aan de regterzijde was van onderen eene opening van ongeveer eenen halven duim, en de eene hechting van het middelschot was uitgescheurd, en daarom op de eene zijde slechts onvolkomen vereenigd, en dit te meer daar het middelschot wegens het platte voorhoofd en het laag beginnende dikke hoofdhaar, hetwelk ik niet zonder noodzakelijkheid daartoe wilde gebruiken, eenigzins korter was uitgevallen. Nadat de verdere vergroeiing vruchteloos was beproefd door een paar maal met helschen steen te bestrijken en een meer tot elkander brengend verband, werden de wondranden der bovenlip en van het middelschot, gelijk ook van den lap en de andere weeke deelen der regterzijde, aan de onvereenigde plaats weder ververscht, en op nieuw door de knoop plus gehecht, en nu volgde de volkomene vereeniging. In de vierde week had de doorsnijding der buitendien eenigzins smal uitgevallen brug plaats, aan welke laatste omstandigheid ik in het algemeen grooten invloed toeschrijf voor den gunstigen uitslag der geheele operatie.

Vijf weken na de eerste operatie werd, om de overvloedige

massa te verwijderen, en daardoor den rug van den neus meer op te ligten, uit het midden van dezen rug van den nieuw gevormden neus een ovaal langwerpig uitgesneden, hetwelk bij gebrek aan alle ondersteuning voor den neusring! (dewijl het kraakbeenig neusschot niet aanwezig was, en het buitendien eenigzins korte middelschot van de bovenlip een weinig naar onderen werd getrokken), des te noodzakelijker was. Ook deze wond genas met genoegzame bereiking van het doel, bloedig en droog gehecht, met naauwelijks zichtbaar likteeken, en de lijderes werd in het begin der zevende week na de eerste operatie, naar hare woning terug gezonden.

Daar de nieuwe neus in het eerste halfjaar zich langzamerhand nog eenigzins te zamen trok, werd de neusrug nog iets vlakker dan hij in den beginne geweest was; ook zonk de neus aan de regterzijde van onderen nog een weinig in, en het op zich zelve korte middenschot trok den bovenlip, hoewel niet veel, toch altijd merkbaar, naar boven; ook neigden zich de neusgaten daardoor tot vernauwing: de neus zelve echter behield zijne frischheid; zijne kleur is volkomen gelijk aan die van het gelaat, en hij is met zeer fijne haartjes bezet.

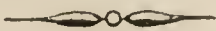
Een gansch jaar na de operatie wilde ik de optrekking der bovenlip door een paar insneden tot verlenging van het middelschot verhelpen, gelijk ook van onderen aan de regterzijde nog iets uitsnijden en op nieuw hechten, om het ingezonkene meer op te heffen; maar de lijderes vroeger zoo volhardende, doch nu de pijn eenigzins schuwende, verklaarde telkenreize op mijnen herhaalden aandrang tot deze Kosmetische operatie: » de lieden zeggen mij, dat de neus schoon genoeg is, en hij is het mij ook inderdaad.» De opwaartstrekking der bovenlip is in het 2de jaar iets verminderd, en minder zichtbaar dan vroeger.

De persoon bevindt zich in ongestoorden welstand, tot allen arbeid geschikt, alleen zijn haar op het geheele hoofd vele haren zonder pijn uitgevallen, en is daardoor het haar zeer dun geworden.

(Von Graefe und v. Walther, *Journal enz.*)

VI. UITVINDINGEN

EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN, MECHANISCHE
WERKTUIGEN ENZ.

1°. **L**ooddraad ter onderbinding van slagaderen, sints vijftwintig jaar gebezigt door Doctor Physic te Philadelphia. Volgens Doctor Gibson van Philadelphia, is het Doctor Physic die het eerst looddraad ter onderbinding van vaten gebezigt heeft, met het oogmerk, om de uitwendige wond alsdan onmiddelijk te kunnen vereenigen en het bindsel in de wond te kunnen doen verblijven. Doctor Macartney heeft zich dit willen toeëigenen; doch hij heeft alleen de verdiensten dezelve herhaalde malen in het werk te hebben gesteld.

(*The Lancet.*)

2°. Afzetting van de hand zonder onderbinding, door Doctor Darley in het werk gesteld in Ierland. De stomp werd enkel door plukselverband bedekt en gestadig vochtig gehouden met koud water, zonder dat eenigerhand bindsel benoodigd was. Hij heeft deze wijze ook ingeval van eene wond van de dijslagader in het werk gesteld, waarbij de onderbinding te vergeefs was verrigt. Hij bragt door gestadig het deel nat te houden, de slagader tot volkomen genezing. (*The Lancet.*)

3°. Nieuwe wijze van afzetting in twee tijdperken, door Magendie, Hoogleeraar te Parijs. Gewoonlijk voert men den (gewapenden) arm onder het lid heen dat men wil wegnemen, en draait de hand naar de bovenste vlakke; maar deze wijze heeft het nadeel dat het bloed van de doorgesnedene vaten voortkomende, op de han-

den, zelfs op de mouw valt van den operateur; ten einde dit te voorkomen, begint men de operatie van het onderste gedeelte naar het bovenste. De eerste insnijding die tot op het been doordringt volbragt zijnde, wordt op dezelfde manier de diepere spierlaag verdeeld, zonder daardoor meerder tijd besteed te hebben dan men gewoonlijk bezigt, om deze handgreep uit te voeren.

(Magendie *Leçons sur le Sang.*)

4°. Een baarmoederring (*pessarium*) door lucht opgevuld, door J. Goodman, *Chirurgijn te Salford*, en ingevoerd tot ondersteuning van de uitzakking der baarmoeder, is door den Heer Goodman uitgevonden en met goed gevolg tot dat einde en ook ter verhelping der bloeding van de baarmoeder gebezigd; aan hetzelfde bevindt zich een steel van veerkrachtige hars met een stop gesloten. (*The Lancet.*)

5°. *Instrument tot ontdekking der voorgewende kortzigtigheid (Myopia) van Bourjot de Saint Hilaire.* De voorwerpen welke zich aan hunne dienstpligtigheid willen onttrekken, stellen daartoe alles te werk, en oefenen zich zelfs door bijzondere brillen te lezen, om dus de waakzaamheid van den arts en de Militieraden te ontduiken. Dat velen hierin geslaagd zijn, is genoegzaam bewezen, zoodat anderen in hunne plaats moesten optreden; en soms treft dit een voorwerp (eu men zal zulks veelmalen zien), die eene moeder of zieken vader moet ondersteunen door zijnen handen arbeid. De Hr. Bourjot de Saint Hilaire is bedacht geweest hierin te voorzien, en is er in geslaagd, een werktuig uit te denken, waardoor hij het voorwerp kan doen lezen, op eenen afstand welken deze niet weet, en men

derhalve onfeilbaar kan beslissen of hij al of niet kortzigtig is. Het instrument heeft veel van eene *Chambre obscure*, is twee voet lang en één hoog; het bovenste is zwart gemaakt; het licht valt boven door eene naauwe spleet of langwerpigt gat, hetwelk zich in den bovensten wand bevindt, op een spiegel die in een hoek van 45 graden gebragt is; vervolgens komt het door terugkaatsing op een gedrukt blaadje, dat op een stuk kaarteblad beweegbaar voor- of achterwaarts kan gevoerd worden, zonder dat de geen die het onderzoek ondergaat, dit weet; en hetzelfde bijvoorbeeld op eenen afstand van een duim, zoowel als op 18 duim kan zijn, zoodat het, als hij vermoedt dat het verre af is, juist het tegendeel plaats heeft, en hij dus op 12, 15 of 18 duimen afstands kan lezen, als hij vermeent dit op een korteren afstand te doen, van 2 of 4 duimen.

(*L'esculape et les Annales Générales de Médecine.*)

VII. MENGELWERK.

1°. **D**e Naaldstreek (*Acupunctura*) ter genezing van beursgezwellen, peesknoopen (*unguinocele*) enz. aangewend door Dr. Baudens, *Chirurgijn en Chef van het Militaire Hospitaal ter instructie te Rijssel*. In twee gevallen van peesknoopen verrigtte de Heer Baudens deze kunstbewerking. Hij trachtte bij het uithalen der naald het inhoudend vocht door drukking te verwijderen en daarna door eene doelmatige drukking door middel van eenen dikken trapsgewijzen drukdoek en sluitend windsel, de genezing te bewerken. In een dezer gevallen het vocht uit hoofde van te groote dikheid geen en uitgang

kunnende verlcenen bezigde hij eene staarnaald hetwelk een gewenscht gevolg had. (*La Lancette Française.*)

2°. *De verbrijzeling der peesknoopen door stevigen vingerdruk bewerkstelligd*, door A. G. van Onse-noort. Wanneer de peesknoop nog in zijn ontstaan en versch is, kost het weinig moeite denzelfen te verbrijzelen door vingerdruk, hetgeen later niet dan door een groot geweld kan worden verkregen. Het is mij in twee gevallen gelukt dit gebrek op gemelde wijze te genezen. Ik liet gewoonlijk de hand vlak op eene tafel leggen, en plaatste mijne duimen ter zijde van het gezwel en deed dezelve al drukkende onderling naderen, waardoor het vocht naar de uiteinden met geweld gedreven werd en de zak berstte; het vocht werd door *absorptie* opgenomen. Het is voorzigtig daarna eene drukking te bewerkstelligen door een trapsgewijzen drukdoek, ten einde de wanden onderling te doen vergroeijen.

3°. *De Naaldsteek kort bij het hart als middel gebezigd ter genezing der vallende ziekte (Epilepsia) door Doctor Gambarini*. Een Zwitsersch soldaat werd in het Hospitaal opgenomen, het linker onderste lidmaat langs den grond slepende, even als of het verlamd was, overigens was de toestand van den lijder niet ongunstig. De Heer Gambarini op een' dag tegenwoordig zijnde gedurende den aanval, kwam op den inval om eene acupunctuurnaald in de streek van het hart in de borst, tusschen de vijfde en zesde rib te doen indringen, ter diepte van drie duimen. De aanval werd dadelijk verhinderd. Bij den minsten schijn van den volgenden aanval werd dezelve op gelijke wijze vertraagd, en zulks was hetzelfde bij elken vernieuwden aanval. — De toestand van den lijder is langzamerhand verbeterd, en een vol-

komen genezing heeft plaats gegrepen; hij verbleef nog 14 dagen naderhand in het Hospitaal zonder den geringsten aanval te bespeuren. (*La Lancette Française*).

4°. *Doorsnijding van het peesvlies der zoolspier in geval van Horrelvoet, door Doctor Bouvier te Parijs.* In een geval van aangeboren *Varus* bij een kind van 5 jaren heeft de Heer Bouvier met goed gevolg de onderhuidsche doorsnijding van het peesvlies der zoolspier, naar de wijze van *Stromeijer* bewerkstelligd, welk vlies een sterk gespannen koord vormde; waarna men beproefde den voet regt te buigen. Eene kleine opening, waarvan het overblijfsel thans nauwelijks zichtbaar is, heeft den doorgang verleend aan de zeer smalle *tenotôme*, welke hij tusschen de huid en het peesvlies gevoerd en vervolgens naar dit laatste gewend, en het koordachtig weefsel in deszelfs geheele dikte verdeeld heeft. De doorsnijding van de pees van *Achilles* en het aanleggen van een' werktuigelijk toestel hebben de genezing besloten. De kleine lijder loopt met gemak en gaat zeer weinig mank, de voetzool rust op den grond in deszelfs geheele uitgestrektheid. (*La Lancette Française*).

5°. *Tweede geval van anus artificialis gevormd in de lendenstreek, door den Hr. Amussat te Parijs.* De lijder was 62 jaren oud, hij was sedert verschillende jaren door een organisch gebrek van het *intest. rect.* aangedaan hetwelk den stoelgang belemmerde; zoodat de buikverstopping soms 8 à 10 dagen achterwege bleef en werd door vermoeijende *diarrhoeën* achtervolgd. De Hr. Amussat had reeds een gezwel in den endeldarm verbrijzeld hetwelk den doorgang der drekstoffen zeer hinderlijk maakte, en had verwijdende bougiën ter uit-

zetting van den darm te vergeefs angewend, toen men besloot tot deze operatie als het eenigste redmiddel zijne toevlugt te nemen, hetwelk dan ook met weinig verandering en met een dergelijk goed gevolg als in het vorig nummer van ons Tijdschrift is aangegeven, werd uitgevoerd. De lijder is hersteld en heeft de terugre is van Parijs naar zijne haardstede aangenomen. (*Gazette des Hopitaux*).

6°. *Tinct. Jodii in kwaadaardige zweren in de keel en aan de tong*, door John Davies, *Chirurgijn bij de Infirmerie te Hertford*. Bij een jongeling van 16 jaren oud was de linker amandeklier bijna geheel door verzwering, welke steeds voortging vernietigd; de regter klier was zeer opgezwollen, en het zachte verhemelte aanmerkelijk ontstoken. Zijn algemeen gestel was zeer lijdende. Hij was van het begin zijner ziekte onder geregelde geneeskundige behandeling geweest, en verklaarde door *syphilis* nimmer te zijn aangedaan geweest. Door middel van een borsteltje werd *Tinct. Jodii* over de klier, het zachte verhemelte en de lel dagelijks heen gestreken. Tot inwendig middel gebruikte hij de oplossing van het *jodur. hydriodat. potass*, 2 maal daas 10 druppels in water. In 14 dagen tijds was de lijder genezen.

Een slagter oud 35 jaar, van een goed gestel, had sinds maanden eene ulcererende aandoening der tong en was zonder vrucht behandeld. De tong was grooter en op verschillende plaatsen verhard tot diep in de zelfstandigheid van dit deel; veele pijnlijke zweren waren over de oppervlakte van den rand der tong verspreid. Hij werd op dezelfde wijze met even goed gevolg behandeld en genezen.

(Davies *Selections on Pathologie und Surgery*).

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN, ENZ.

*Koninklijk Genootschap van Geneeskunde te Parijs, zitting
van den 8sten October 1839.*

*Beoordeeling der twee kunstbewerkingen ter vorming van eenen
kunstigen aars, door den Heer Amussat bewerkstelligd.*

De Heer Amussat leest eenige bladen voor uit een werk, getiteld: *Verhandeling over de mogelijkheid om eenen kunstigen anus te vormen in de lendenstreek, zonder in het buikvlies door te dringen.*

Na alvorens de methode des Heeren Callisen geschiedkundig te hebben behandeld en de denkwijzen van verschillende andere heelkundige schrijvers te hebben aangegeven, gelijk Sabatier, Dupuytren, enz. welke allen deze manier verwerpen, zegt de Heer Amussat dat Callisen en Duret, terwijl zij op lijken van kinderen trachtten eenen kunstigen aars in de lendenstreek te vormen, het buikvlies openden, en schrijft hij het niet slagen dezer pogingen ten deele toe aan het laten varen van het schoone denkbeeld van den eersten dezer heelkundigen, om namelijk door de lendenstreek tot het *colon* door te dringen, zonder aandoening van het buikvlies.

Ten tijde vooral dat de Heer Amussat onzen beroemden Broussais behandelde, die men weet, dat aan eene kankerachtige aandoening van het onderste gedeelte van het *rectum* is overleden, was het, dat deze heelkundige zich bezig hield met het belangrijk punt der vorming van eenen kunstigen aars, en hij door ontleedkundige nasporingen en proeven op lijken meende overtuigd te worden, dat de methode van Callisen den voorrang verdiende, dewijl zij de kwetsing van het buikvlies deed vermijden. Sedert dien tijd, hebben verdere Heelkundige studiën zijne denkbeelden gestaafd; en laten twee met goed gevolg bekroonde vormingen van kunstigen *anus*, de eene bij eene vrouw van 48 jaar, de andere bij eenen man van 63

jaar, aan de heekundigen geenen twijfel meer over, omtrent het uitsluitend voordeel der wijze van Callisen, zoodanig gewijzigd dat zij daardoor zekerder, gemakkelijker en minder hinderlijk voor den lijder wordt.

De heekundig-ontleedkundige beschrijving der lendenstreek door den Heer Amussat vooral ten grondslag genomen, bepaalt zich grootendeels tot de betrekking van het buikvlies tot het *colon*; hij ontkent evenwel niet dat er ooit een *mésocolon* bestaat, maar dat hetzelfde bij de inblazing altijd verdwijnt. Het beste middel om zich van de zoo menigvuldige afwezigheid van deze plooi van het buikvlies te verzekeren, bestaat in het laagsgewijze blootleggen der weefsels ter bereiking van het ingewand door de lendenstreek. Men bevindt alsdan, vooral wanneer men door den *anus* inblaast, dat slechts het voorste gedeelte van het *colon* door het buikvlies bedekt wordt. Het buikvlies bij de opening van den buik aan de voorzijde onderzoekende en het ingewand terug trekkende, zoude men kunnen gelooven in den aanvang, dat een *mesocolon* bestond, dewijl door de terugtrekking de twee platen van het buikvlies welke zich aan de beide zijden van het ingewand bevinden, tot elkander worden gebragt.

Na dit belangrijk punt behandeld te hebben, treedt de Heer Amussat in naauwkeurige en belangrijke bijzonderheden omtrent het verschil in kleur van het *colon* met die der dunne darmen, deszelfs vastheid en lengte, en beschrijft eindelijk als gevolg der gedane ontleedkundige verklaringen, de wijze door hem in het werk gesteld om gemakkelijk het *colon* te bereiken zonder kwetsing van het buikvlies. Deze methode bestaat in het doen eener dwarsche insnijding in de lendenstreek, in stede eener regtlijnige door Callissen voorgesteld.

Door deze wijziging worden de navolgende voordeelen verkregen:

De operatie wordt gemakkelijker en zekerder; men kan het dwars doorsnijden der lendenvaten en zenuwen vermijden; men wordt in staat gesteld om een grooter deel van het *colon* te bereiken en daardoor op eene stellige wijze de belediging van het buikvlies te voorkomen; eindelijk, kan men

door deze wijziging den kunstigen *anus* in het zijdelingsch gedeelte van de lendenstreek vormen, door sterk het ingewand naar voren te trekken en hetzelfde in den voorsten hoek van de wonde te bevestigen.

Na alvorens de verschillende voorgestelde manieren te hebben vergeleken, bewijst de Heer Amussat dat de door hem aangenomene wijze, wel de meeste kansen aanbiedt ter genezing van den kunstigen aars, wanneer deszelfs bestaan eens niet meer benoodigd ware, dewijl het spoor van denzelfden veel minder dan in de overige gevallen merkbaar is.

Zelfs aannemende dat er een darmscheil om het *colon* bestond, en men genoodzaakt ware het buikvlies te openen, dan nog zoude deze methode zeer veel op die van Littre vooruit hebben; namelijk, dat de drekstoffen minder geneigd zouden zijn in de buikholte zich uit te storten; wel te verstaan, wanneer de lijder op den rug ligt.

Ten slotte vermeent de Heer Amussat dat de vorming van den kunstigen *anus*, zoodanig als hij denzelfden heeft bewerkstelligd, veel minder gevaarlijk en moeilijk is, dan de kunstbewerking eener beklemde breuk; want hier heeft men slechts eene zeer beperkte ruimte, een ring die geopend moet worden, belangrijke vaten welke moeilijk kunnen vermeden worden, en stellig wordt het buikvlies doorgesneden, terwijl men bij de vorming van den kunstigen *anus* eene groote ruimte heeft ter uitoefening der kunstbewerking, geene groote vaten behoeven te worden vermeden, en men deert het *peritoneum* niet.

Wat betreft de opening van het *colon* ter daarstelling van den kunstigen aars, zoo is dezelve volgens de proeven door den Heer Amussat op menschen en levende dieren genomen, minder gevaarlijk als meerendeels wordt gedacht; de achterwaartsche schaambeens-steensnijding zonder geleider zoude nog eenigzins met de vorming van eenen kunstigen *anus* naar de wijze van Callisen kunnen vergeleken worden.

De waarnemingen van twee lijders waarop de operatie der vorming van den kunstigen *anus* met goed gevolg is bewerkstelligd, genoegzaam bij de Academie bekend zijnde, zoo door

de tijdschriften als door de mededeeling door hem daarvan gedaan, (zie *Gazette des Hôpitaux* van 22 Junij en 25 September 1839), zoo bepaalt zich de Heer Amussat, bij het voorlezen zijner aanmerkingen op deze beide kunstbewerkingen met elkander vergeleken, en eindigt zijne lezing met den wensch te kennen te geven dat de Heelkundigen niet zullen nalaten, om, na genomene proeven op lijken, den kunstigen *anus* in de lendenstreek te vormen, na vooraf alle bekende middelen te hebben aangewend tegen trommelzucht door ophooping van drekstoffen, uit verschillende aandoeningen van het onderste gedeelte des darmkanaals of de naburige deelen voortvloeiende.

Dubois (van Amiens) verzoekt eene meer naauwkeurige uiteenzetting der kunstbewerking door den Heer Amussat aan den tweeden lijder verrigt. Hoe weet gij, zegt hij, dat het tegenwoordig gemakkelijk ontlasten van drekstoffen het gevolg der operatie is, terwijl het ingewand niet geheel opgevuld was, en het ontbreken van genoegzame uitzetting ter plaatse der insnijding de kunstbewerking zoo veel moeilijker maakt.

Amussat merkt hierop aan, dat in dat geval een kankerachtig gezwel bestond, hetwelk zich tot in het *rectum* uitstreckte; dat hij dat gezwel heeft plat gedrukt, verbrijzeld en voor een groot gedeelte vernietigd. Bij voortdoring evenwel leed de lijder afwisselend aan sterke verstopingen en hevige ontlastingen, hetwelk hoogstwaarschijnlijk in de bovenste bogt van het *colon* te huis behoorde. Ten gevolge eener voorafgegane beraadslaging is tot de operatie besloten; hij heeft dezelve verrigt minder met oogmerk om eene volkomene genezing te bewerkstelligen, dan wel ter verlenging van het leven. Dit doel is bereikt, want de ontlastingen geschieden vrijelijk door den kunstmatigen *anus* en de lijder bevindt zich zeer wel.

De Heer Récamier, die den Heer Amussat in beide operaties heeft bijgestaan, geeft hierop nadere inlichtingen omtrent hetzelfde onderwerp. Hij vermeent dat de ophooping van stoffen bij den tweeden lijder, boven de plaats der insnij-

ding was geschied, en dat dit deel daarom niet uitgezet was. De Heer Récamier stemt in allen deele voor het voorstel van den Heer Amussat, als verre weg de methode des Heeren Callisen overtreffende. De Heer Blandin vestigt zijne aandacht op twee punten der beraadslaging. In het eerste behandelt hij het punt van bestaan van het *mesocolon*, waarmede de Heeren Amussat en Gerdy zich in de laatste zitting hadden bezig gehouden. Volgens den Heer Blandin bestaat het *mesocolon* meest altijd, en dat de Heer Amussat het tegendeel meent gevonden te hebben, hangt zulks van het *colon* af. Want eigenlijk zegt de Heer Blandin, werd het ingewand door den Heer Amussat uitgezet alvorens hetzelfde bloot te leggen. Klaarblijkelijk geraakt dus door deze uitzetting het *mesocolon* niet meer zichtbaar. Hij zal dus vooraf nieuwe nasporingen dienen te doen, alvorens te beslissen over dit gewichtig punt van ontleedkunde. In het tweede punt, gaat hij de manier van den Heer Amussat na met die van den Heer Callisen vergeleken; hij vindt die des heeren Amussat veel verkieslijker, en grond dien voorrang op door hem genomene proeven met en zonder den Heer Amussat.

De Heer Amussat gelooft daarentegen dat de Heer Blandin zich in zijne nasporingen heeft vergist. Hij vermeent dat ZEd. heeft gedacht een *mesocolon* te zien, dewijl hij het ingewand van de voorzijde van den buik heeft onderzocht. Het is dus blijkbaar, zegt hij, dat, terwijl het ingewand naar voren getrokken wordt, men het achter-karteldarms-celweefsel opent, en men in een zeker opzigt een *mesocolon* vormt hetwelk wezenlijk niet bestond.

De Heer Breschet zegt aan de kunstbewerkingen van den Heer Amussat te hebben geholpen en volkomen in het gevoelen te deelen van dezen heelkundige. Wat betreft het ontleedkundig gedeelte, zoo geeft hij het onderzoek, door hem laatstelijk, vereenigd met den Heer Barthe, op meer dan zestig voorwerpen genomen, te kennen. Uit deze nasporingen is voortgevloeid, dat het *colon* in eene onbepaalde ruimte door het buikvlies wordt bekleed. Deze ruimte verschilt

vooral, na dat men het ingewand ledig of gevuld onderzoekt. Hoe meer het *colon* is uitgezet, des te grooter is de ruimte van wijlies ontbloot. De Heer Breschet herinnert te gelijkertijd aan eenige der zoo schoone ontleedkundige waarnemingen van Scarpa op de breuk van den blinden darm genomen. (*La Lancette Française*).

IX. BIBLIOGRAPHIE

(*Zie den Omslag.*)

X. NECROLOGIE.

(*Blijft oningeruld.*)

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN ENZ. ENZ.

Statistiek der sterfte en ziekte onder Krijgslieden in oorlogstijd, door A. Edmonds, Schildknaap.

Een leger te velde in eenen staat van activiteit te onderhouden is van groote opofferingen van 's menschen leven en gezondheid achtervolgd. De waarheid hiervan is men in staat door behulp van daartoe behoorende statistieke documenten aan te toonen. Het zijn deze welke aan den schrijver op eene officiele wijze verstrekt zijn met de daaruit voortvloeiende resultaten, welke hij aan de cordeelvelling van het publiek aanbiedt.

De bronnen van inactiviteit van een leger te velde worden soms zeer verkeerd uitgelegd. De lijst van dooden en gekwetsten wordt gewoonlijk verondersteld ten naaste bij het uitsluitend verlies van een leger te doen kennen. Daarentegen de numerieke sterkte van eene armée gewoonlijk verondersteld wordt deszelfs eigenlijke en ware sterkte te representeren. De sterfte en ziekte veroorzaakt door ongesteldheden, vermoeijenis of ontbering worden veelal als weinig beteekenende over het hoofd gezien. Weinigen schijnen met de daadzaak bekend te zijn dat gedurende eenen langdurigen oorlog de sterfte door vermoeijensissen, ongenoegzame voeding en het blootstaan aan de koude, veelvuldiger zijn dan die sterfte welke door veldslagen veroorzaakt wordt. Er is eene andere daadzaak van belang, welke niet algemeen bekend is, namelijk dat in een langdurige veldtocht een vierde gedeelte van de armée meestentijds onbekwaam is door ziekte en ongeschikt om dienst te doen.

De voornaamste militaire demonstratiën of opvolgende inspanningen door Engeland in de jongste tijden gedaan, is die onder anderen welke tot de uitdrijving der Fransche legers van het Spaansche en Portugeesche schiereiland heeft

geleid en spoedig na den veldslag van *Toulouse*, die op den 10^{den} April 1814 voorviel, eindigde. Het leger onder de bevelen van den Hertog van Wellington was zes of zeven jaar bezig geweest, om deze worsteling te volbrengen. Doch het grootste gedeelte der krijgstoerusting was bevat in de laatste helft van dit tijdvak. Het getal dooden en gekwetsten gedurende de jaren 1808 en 1810 steeg niet meer dan tot het zesde gedeelte van het getal dooden en gekwetsten, gedurende het overig gedeelte van dat tijdvak van den oorlog. In de drie eerste jaren overschreed de ware sterkte van de armée geen 50,000 man. In de laatste drie jaren en vijf maanden was de werkelijke sterkte van het leger 61,511 man.

In het bureau van den Adjutant-Generaal in de *Horse Guards* zijn sinds langen tijd maandelijksche staten bewaard van de levenden, zieken en gestorven van elk regiment van de Britsche armée, waar ook gestationeerd. De Heer Edmonds heeft het geluk gehad tot deze verzameling te worden toegelaten; reeds in den jare 1828 was daartoe verlof verworven, om uittreksels te maken in den vereischten vorm van die stukken welke hij het doelmatigst mogt oordeelen tot zijn oogmerk en nut. Gedurende de uitoefening van dit verkregen voorrecht, legde hij zich bijzonder toe om in details te treden, nopens het geheel verlies door de armée in Spanje na Kerstijd van 1810; hij vermeende dat de kennis van de bijzonderheden van dit verlies genoegzaam zoude zijn om een juist oordeel te kunnen vellen, betreffende de vernielende uitwerking op het leven en de gezondheid te weeg gebracht, door eenen krachtadig doorgezeten oorlog tegen een meestal overwinnend leger dat zelden leed door vernielende aftogten.

Een van de voornaamste onderwerpen van het tegenwoordig onderzoek is de vaststelling van het totaal verlies van het leven (hetzij uithoofde van ziekte of door den veldslag) bij de armée in Spanje in een gegeven tijdstip; de officieren van de soldaten onderscheidende. Een ander punt van onderzoek is de vaststelling van de hoeveelheid der zieken van de armée, die der gesneuvelden in verschillende veldslagen, en der gekwetsten zoo wel betreffende de officieren als de soldaten. De betrekkelijke sterfte in dezelfde veldslagen van officieren van verschillende rangen en wapenen, wordt tevens in aanmerking genomen. Bij de verschillende veldtogten en veldslagen in het Schiereiland wordt ook gevoegd de slag van Waterloo en de veldtogt met dezelve verbonden.

Gedurende de laatste 41 maanden van den oorlog in Spanje en Portugal, of wel van den 25^{en} Dec. 1810 tot den 25^{en} Mei 1814 bedroeg het totaal der overleden 53,829 of 825 's maands; het totaal bedrag der overledene officieren over hetzelfde tijdvak was 940 of 25 in de maand. De levenden in hetzelfde tijdvak die door de maandelijksche inspectien zijn present be-

vonden, waren 61,511 soldaten en 2716 officieren, bij gevolg de jaarlijksche lijsten van sterfte over het genoemd tijdvak waren proportioneel 16—1 ten honderd voor soldaten, en 10—1 ten honderd voor officieren, (1) zoodat het totaal van overledene soldaten 50 ten honderd meer was dan dat der officieren.

Wanneer men de sterfte van officieren en soldaten in de verschillende jaargetijden vergelijkt, zoo zal men bevinden dat het meerder tal in de sterfte van soldaten slechts gedurende den winter plaats vond, als wanneer de cantonnementen gewoonlijk betrokken werden. Gedurende den zomer (25 Maart tot 25 Sept.) is er geen merkbaar onderscheid tusschen de sterfte van officieren en van soldaten. Gedurende elke van de drie zomers was het overlijden van officieren in vergelijking tot dat der soldaten in de verhouding van nagenoeg als 1 tot 25; gedurende elk van de twee wintersaisoenen steeg de hoeveelheid van 1 tot 70. In het derde wintersaisoën greep er eene uitzondering plaats en stemde de hoeveelheid met het getal in gewone jaren overeen; dat is daaraan toe te schrijven dewijl het leger tegen de gewoonte aan den geheelen winter in het veld gebleven is. Gedurende de 41 maanden was het totaal gedeelte gestorven officieren in verhouding tot dat der soldaten als 1 tot 56. Het getal levende officieren in dat tijdvak, (niet strijdenden er onder begrepen) was van 1 tot 22½ soldaten of één strijdbaren officier tot 25½ soldaten.

Gedurende de maanden dat men veldslagen geleverd had, was de sterfte van officieren gewoonlijk hooger dan die der soldaten. Bij het overzicht van tabel 1 zal men ontwaren dat het getal der gesneuvelde officieren zeer hoog was en de hoeveelheid overledene officieren tot die van de soldaten het *maximum* verkreeg. B. v. het grootste getal van gesneuvelde officieren had plaats in de maand April 1812, welk tijdstip dat van het beleg van *Badajoz* was. In die zelfde maand stierven er 1511 soldaten; zoo dat er 17 sterfgevallen bij de soldaten voorvielen tegen 1 der officieren, 't welk minder is dan een half getal van de generale verhouding. Eene dergelijke betrekkelijk hooge en volstreckte sterfte van officieren is waar te nemen gedurende de maanden waarin groote veldslagen voorvielen, zoo als die van *Fuentès d'Onor*, *Salamanca*, *Vittoria*, *de Pyrenées* en *Toulouse*. Daar het grootste getal veldslagen gedurende de zomersaisoenen plaats greep en het betrekkelijk verschil in sterfte van officieren in verhouding tot de soldaten ook hooger in den zomer dan in den winter, en van eenen minder vernielenden aard in betrekking tot de eerste was, kan men dit ook toeschrijven aan veldslagen die in verhouding tot elkander van eenen meer vernielenden aard waren,

(1) Deze sterflijsten stemmen overeen met die van Engelsche officieren en soldaten gedurende den vredetijd in Jamaica.

zoo voor officieren als soldaten. Het getal gesneuvelde officieren over het algemeen in eene gegeven maand is afhankelijk van het getal veldslagen. Doch het getal gesneuvelde soldaten is van geringe waarde in dit opzigt. De sterfte der soldaten was in verschillende gevallen even zoo veelvuldig gedurende de maanden in welke geene veldslagen geleverd werden, als wel in die waarin dezelve plaats hadden.

In den veldslag is er een groot verschil tusschen de sterfte van officieren van onderscheiden rangen; stafofficieren en kapiteins worden meerder getroffen, dan luitenants; deze laatsten meerder dan tweede luitenants; de sterfte van kapiteins na den slag is het dubbelde van deze laatsten. Het schijnt, dat dit verschil afhangt van het onderscheid in den ouderdom van de voorwerpen; dat de jongeren minder aan eene gegeven wond overlijden, dan de ouderen; welligt echter is de betrekkelijke plaatsing of stelling in den slag door officieren van verschillende rangen, de oorzaak van het verschil dezer sterfte. Een kapitein, om een goed voorbeeld aan zijne kompagnie te geven, zal soms op eene gevaarlijke plaats zich blootstellen, b. v. in het eerste gelid, en zal hij de eerste zijn, den vijand te gemoet te treden. Wanneer een kapitein sneuvelt, wordt zijne plaats door een' ondergeschikten wederom ingenomen, wiens pligt het is, zich op gelijke wijze bloot te stellen, aan een zelde en toenemend gevaar van te sneuvelen.

Na de veldslagen worden de algemeene lijsten van de gesneuvelden en gekwetsten opgemaakt. In de rapporten van den staf van den adjt. generaal zijn de oorzaken, en de datums van den dood der officieren gespecificeerd; doch de oorzaken en de datums van het sneuvelen van soldaten zijn niet aangeroerd. De verhouding tusschen de gesneuvelden en aan wonden overleden, onder de officieren, kan daaruit worden opgemaakt, en het is te vermoeden, dat eene dergelijke verhouding plaats heeft tusschen de gesneuvelden en die aan wonden overleden zijn onder de manschappen. Om nu de totale sterfte in het algemeen in veldslagen, sedert de laatste drie jaren en vijf maanden, gedurende den oorlog in het schiereiland te vinden, zoo is het getal der gesneuvelden opgegeven, als in de schetsen van wijlen den Generaal Stewart, die dezelve verzameld heeft uit de nieuwspapieren van dien tijd, en is er bijgevoegd, als overleden aan wonden, eene hoeveelheid van de gesneuvelde manschappen, gelijk staande met die welke verzekerd waren te bestaan, tusschen de overleden aan wonden en die der gesneuvelden onder de officieren.

Het getal officieren, die aan wonden overlijden, na de dagen van het treffen, staat over het algemeen gelijk aan een weinig meer dan een derde gedeelte van de sterfgevallen, op den dag van den slag. Dit was bijna het geval in de 5

veldslagen van *Talavera*, *Salamanca (de Aropiles)*, *Vittoria*, *Orthez* en *Waterloo*, zoo als blijkt uit de tabel N°. 6. De sterfgevallen op den dag van den slag waren in het algemeen vier maal zoo groot, als het getal der overleden aan wonden in elk der *tien* volgende dagen.

Gedurende de laatste 41 maanden van den oorlog op het schiereiland stond de verhouding van gesneuvelde kapiteins en onderhoorige graden als 4,9 ten honderd in het jaar; de verhouding van gesneuvelde manschappen, in hetzelfde tijdvak als 3,2 ten honderd in het jaar. Door een derde gedeelte aan deze getallen te voegen, met betrekking tot gestorvenen door wonden, zoo verkrijgen wij het jaarlijks totaal getal van sterfte door veldslagen 6,6 ten honderd voor officieren, 4,2 ten honderd voor soldaten; door de sterfte van kapiteins en onderhoorige graden, door welke oorzaak ook voortgebracht, gedurende hetzelfde tijdvak, was 10,3 ten honderd jaarlijks, en door de sterfte van soldaten uit alle oorzaken ontstaande, stond als 16,1 ten honderd jaarlijks: hieruit volgt, dat de jaarlijksche sterfte van alle oorzaken voortkomende, behalve die van den veldslag, was 3,7 ten honderd voor kapiteins en onderhoorigen en 11,9 ten honderd voor de soldaten.

Ofschoon het bewezen is, dat in het leger van het schiereiland over het algemeen de sterfte van officieren, door veldslagen veroorzaakt, 50 ten honderd grooter was dan dat der soldaten, zoo bewijst dit niet, dat een zoo groot verschil tusschen officieren en soldaten bestaat, welke in dezelfde veldslagen zijn dadig geweest; want er is reden te gelooven, dat een grooter gedeelte soldaten gewoonlijk gedurende het gevecht afwezig is, dan officieren. In de eerste plaats is de verhouding over het algemeen genomen, 22 $\frac{1}{2}$ ten honderd van de soldaten afwezig door ziekte van de armée in Spanje. Ten tweede is eene hoeveelheid van acht ten honderd afwezig, om verschillende reden, op kommando, zoo als het genoemd wordt; de rapporten in het Bureau van den adjudant-generaal, maken geen gewag van de officieren, die door ziekte, of door op kommando te zijn, afwezig waren. Het is hoogst waarschijnlijk, dat de proportionele absentie van officieren door deze twee oorzaken niet de helft van die der soldaten door dezelfde oorzaken, overschrijdt. Het schijubaar exces in de sterfte door veldslagen, van officieren, boven dat der soldaten, zoude dan onderhevig zijn aan eene aanmerkelijke vermindering, als zij, welke werkelijk slaags waren geweest, alleen onderling waren vergeleken. Een zoodanig verminderd getal moet echter worden begrepen, als beperkt te zijn in deszelfs aanwending ten aanzien van veldslagen waarin streng gevochten is. In de heetste gevechten in Spanje of die van *Waterloo*, was de sterfte meer dan 50 percent grooter, dan dat der soldaten met betrekking echter alleenlijk tot die welke werkelijk strijdende waren.

Het buitengewoon hoog bedrag der ziekten, waardoor de armée in Spanje is aangetast geweest, is een onderwerp, dat wel de aandacht van het publiek verdient, te weten: dat eene Engelsche armée van 61,511 man, gedurende een tijdvak van drie jaren en vijf maanden 15,815 man of $22\frac{1}{2}$ ten honderd gestadig ziek had, en dat geen onderzoek heeft plaats gegrepen nopens de oorzaken der ziekte, is een ernstig en nationaal verwijt. Daar de officieren van dezelfde armée en de manschappen der kaval-lerie en artillerie in geen zoo buitengewoon hoogen graad van de ziekte leden, zoo schijnt er geene genoegzaame reden te bestaan, voor de soldaten in het algemeen van het leger, welke eenen zoo hoogen graad van ziekte hebben verduurd. Als er be-hoorlijk onderzoek in het werk gesteld was, zoo zouden welligt de oorzaken van deze ziekte, zonder veel moeite uit den weg te ruimen geweest zijn; te eerder, dewijl de ziekte van wonden afhankelijk geen $1\frac{1}{2}$ percent overschreed (de pro-portie van gekwetsten in een jaar was 13 percent en de ver-houding in den duur van elke ziektegeval door verwonding op het tiende gedeelte van het jaar bepaald zijde). Een groot geldelijk voordeel zoude voor de natie er uit voortgevloeid zijn, door deze oorzaken van ziekte weg te nemen, want door de hoeveelheid van zieken tot 6 ten honderd te doen dalen, zoude er 10,000 buiten de Hospitalen gebleven, en bij de werkelijke sterkte der armée kunnen gevoegd worden zijn (1).

De buitengewone ziekte door de armée in Spanje geleden was, vergezeld van een proportioneel bedrag in de sterfte: volgens den algemeenen regel ten aanzien van ziekte met betrek-king tot de sterfte berekent men eenen doode, waar ook dezelve zijn, tegen twee jaar ziekte; een meerder bedrag van 10,000 gestadige zieken zoude, ingevolge dezen regel het product op-leveren van 5,000 dooden in het jaar. In het onderhavige geval de proportie van sterfte tot ziekte eenigzins grooter zijnde dan de gewone, toont, dat de ziekte ook heviger geweest is, dan gewoonlijk. In plaats van twee jaar tegen elk sterfgeval heeft men bevonden, dat de proportie van een jaar en tien maanden van ziekte tegen een doode, het overwigt had in de armée in Spanje. Deze proportie is verkregen, met het getal dooden te verminderen door het getal van gesneuvelden en het getal gestorvenen van wonden, gedurende de 10 dagen welke de gevechten hebben opgevolgd, en vergelijkende de sterfgevallen, dusdanig verminderd, met het totaal getal van waargenomen ziekten.

De vorm van de rapporten voor officieren, zoo als dezelve

(1) Het is bewezen, dat een dergelijk hoog bedrag van ziekte ondervonden werd, in de Fransche armée in Spanje. Ik kom hierop wel eens terug, als zijde bij al de genoemde veldslagen tegenwoor-dig geweest, en hier over heeft men mij bij gelegenheden der re-censie mijner *Militaire Chirurgie* een verwijt gedaan. Hoe onver-standig en kleingeestig!
v. O.

nu gemaakt worden aan het bureau van den adjudant-generaal, is gedeeltelijk defect, en is voor alle gevallen niet geschikt: de rapporten zijn gemaakt, onder de rubrieken *Staf-officieren*, *Kapiteins*, *Luitenants* en de *Staf*. Het is onder de rubriek *Staf*, dat eene dubbelde fout bestaat. In de eerste plaats zijn de strijdenden (*combattans*) niet onderscheiden van de niet strijdenden (*non combattans*); een onderscheid, hetwelk in alle deelen te verkiezen, is:

Tab. 1. Aangevende het getal dooden onder de Officieren en Soldaten, gedurende 41 maanden, in de Engelsche armée, in Spanje en Portugal.

Van Januarij 1811 tot Mei 1814, Officieren 940, Soldaten 33829 zijnde berekend maandelijks op ——— 23, ——— 825

Tab. 2. Aangevende de proportionele sterfte van Officieren en Soldaten gedurende den zomers en 's winters, benevens het aantal gezonden en zieken op den 25 Julij en 25 Januarij, in de 3 jaren.

Halfjarig Tijdvak.	Overlijden van		Getal dooden van Soldaten tegen 1 Offic.	Sterfte per 100 in het jaar		In het midden van elk jaargetijde.	
	Offic.	Sold.		Offic.	Sold.	Levenden.	Zieken.
1811 Zomer.	135	3571	26.5	10.7	12.5	56,933	12,277
1811-12 Winter.	60	4262	71.0	4.6	14.5	58,664	13,405
1812 Zomer.	205	4563	22.3	15.0	14.7	62,087	17,033
1812-13 Winter	116	8140	70.2	3.0	24.8	65,644	17,513
1813 Zomer.	165	4471	27.1	11.7	14.0	63,868	12,698
1813-14 Winter.	170	6465	38.0	11.5	19.3	67,121	14,144
Tot. in 41 Maand.	940	33829	36.0	10.1	16.1	61,511	13,815

Tab. 3. Aangevende het getal Officieren van verschillende rangen, welke gesneuveld of ten gevolge van bekomen wonden overleden zijn, in elk der 5 veldslagen.

Namen der veldslagen.	Gen. groote Staf.	Kapiteins.	1e Luiten.	2e Luiten.	Adjudanten.	Reg. of kleine Staf.	Totaal.
Talavera	3	12	23	4	1	2	45
Salamanca	2	18	21	5	1	1	48
Vittorta	6	10	19	7	1	1	44
Orthes	1	10	9	2	1	»	23
	12	50	72	18	4	4	160
Waterloo	22	66	58	30	5	5	186
Totaal	34	116	130	48	9	9	346
Betrekkelijke sterfte van elke.		2417	1354	1000			Rang in de 5 veldslagen.

Tab. 4. Aangevende het getal dooden van verschillende rangen, in de Engelsche armée, in Spanje, gedurende 41 maanden, eindigende 25 Mei 1814 toonende het proportionele getal levenden en dooden van elken rang in een jaar.

Rangen.	Gedurende de 41 maanden.	Gesneuvelde of aan wonden overleden.	Gestorven aan ziekte of anderszins.	Proport. get. levende in de 41 maanden.	Prop get. der Levenden van elken rang.	Sterfte van alle oorz. v. h. 100 in het j.
Generale of groote Staf.	87	56	31	157	58	16.2
Kapiteins.	239	168	71	543	200	12.9
1e en 2e Luitenants.	517	315	202	1602	590	9.5
Regiments of kleine Staf.	97	27	70	414	152	6.8
Totaal Officieren.	940	566	274	2716	1000	10.1
Kapiteins en Luitenants.	756	483	273	2145	790	10.3
Soldaten.	33,829	8899	24,930	61,511	22,648	16.1

Tab. 5. Aangevende het getal gesneuvelden en gekwetsten, sinds de laatste 3 jaren en vijf maanden, gedurende den oorlog in het Spaansche schiereiland, toonende tevens het getal levenden, gesneuvelden of gestorven door ziekte in het jaar.

Rangen.	Gesneuvelden.	Gekwetsten.	Gedurende een jaar per honderd.				
			Gesneuvelden.	Gekwetsten.	Gesneuvelden of aan wonden overleden.	Overleden aan ziekte	Overleden van alle oorzaken.
Kapiteins.	126	551	6.8	29.7	9.0	3.8	12.9
Luitenants.	236	1435	4.3	26.2	5.8	3.7	9.5
Kapiteins en Luitenants.	362	1986	4.9	27.1	6.6	3.7	10.3
Soldaten.	6674	31,546	3.2	15.0	4.2	11.9	16.1

Tab. 6. Aangevende voor elk der vijf veldslagen, de sterfgevallen van Officieren, welke op den dag zelve van het gevecht voorvielen, benevens die welke de 10 volgende dagen voorkwamen.

Namen der veldslagen.	Gedurende de					Totaal.
	Op den dag van het gevecht.	10 opvolgende dagen.	20 opvolgende dagen.	30 opvolgende dagen.	Na den 51en dag.	
Talavera.	32	10	1	1	1	45
Salamanca	34	8	0	3	3	48
Vittoria.	25	11	4	2	2	44
Orthes.	16	7	»	»	»	23
De vier Veldslagen.	107	36	5	6	6	160
Waterloo.	138	31	7	3	7	186
Totaal.	245	67	12	9	13	346

Tab. 7. Onderlinge vergelijking van de levenden en dooden, in de veldslagen in Spanje en te Waterloo.

Rangen.	Levenden.		Dooden.		Dooden op 100 Levenden		
	In de 4 veldslag.	Waterloo.	In de 4 veldslag.	Waterloo.	In de 4 veldslag.	Waterloo.	verhouding totale der 5 veldslag.
Staf-Officieren.	146	139	12	22	2.1	15.8	4.8
Kapiteins.	481	519	50	66	2.6	12.7	4.6
Luitenants.	1416	1523	90	88	1.6	5.8	2.4
Regt.Staf,(Combattans.)	107	114	8	10	1.9	8.7	3.2
Onderlinge vergelijking tusschen de Officieren v. verschillende Wap.							
Infanterie.	1669	1571	142	133	2.1	8.5	3.3
Kavallerie.	292	434	15	44	2.6	10.1	3.7
Artillerie enz.	189	290	3	9	.4	3.1	1.1
Totaal.	2150	2295	160	186	1.9	8.1	3.2
Vergelijking tusschen Officieren en Soldaten (Orthes uitgezonderd).							
Veldslagen.	Offic.	Soldaten	Offic.	Soldaten.	Offic.	Soldaten.	
Talavera.	1034	38,552	45	994	4.4	2.6	
Salamanca.	2318	62,088	48	787	2.7	1.3	
Vittoria.	2574	63,827	44	702	1.7	1.1	
Waterloo.	2295	47,583	186	1907	8.1	4.0	
Total der 4 Veldslagen.	8221	212,050	223	4390	3.9	2.1	

Tab. 8. Aangevende op den 1en dag van elke vijf maanden, het getal levenden en zieke manschappen, benevens de maandelijksche sterfte van de Engelsche armée geemploijeerd in den veldslag van Waterloo.

Maanden.	Levende Manschappen	Waarvan Zieken.	Gestorven in de Maand.
Mei.	43,184	2059	—
Junij.	47,583	8852	1907
Julij.	58,774	8442	322
Augustus.	68,626	7426	251
September.	68,984	6917	212

(The Lancet).

v. O.

XII. VERLOSKUNDE.

(Blijft oningeruld).

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

WAARNEMING VAN EENE ZAMENGESTELDE HAZENLIP
GEPAARD MET EENEN WOLFSMOND, DOOR KUNST-
BEWERKING GENEZEN.

DOOR

P. H. K R A B A C H E R ,

*Practiserend Med. Doctor Heel- en Vroedmeester te Utrecht ,
ond Opper-Chirurgijn Z. M. Marine, Ridder der Orde
van den Nederlandschen Leeuw, Lid van het Provin-
ciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en
Wetenschappen en der Plaatselijke Commissie
van Geneeskundig toezigt.*

Onder de aangeboren gebreken van den mensch ,
en wel zulke , welke door eene kunstmatige behandeling
goed te verhelpen zijn , behoort voorzeker de hazenlip
mede boven aan genoemd te worden ; want dat de
eenvoudige hazenlip gemakkelijk en sierlijk te heelen
is , wanneer derzelver genezing ten gepasten tijde , door
een' bekwaam Heelkundige , wordt ondernomen , leert
ons de dagelijksche ondervinding ; doch eveneens leert
zij ons ook , dat de zamengestelde hazenlip steeds moei-
lijker en' meestal minder sierlijk te genezen is dan
gene ; weshalve ik het niet geheel ongepast oordeel ,
om , bij de vele Heelkundige waarnemingen , welke da-
gelijks het licht zien ; de geschiedenis van eene der
drie zamengestelde hazenlippen , welke ik gedurende
mijn' practischen loopbaan heb mogen genezen , aan
mijne kunstbroeders mede te deelen. Zie hier het geval:

In den jare 1807 te *Amersfoort* met de Genees- en Heelkundige dienst bij de Koninklijke Artillerie en Genie-school belast zijnde, opereerde ik twee eenvoudige hazenlippen, welke beide zeer schoon genazen, en hetwelk aanleiding gaf, dat *Catharina Heek*, een twintigjarig meisje, met een' afzigtigen hazenmond, mij kwam vragen, of ik ook kans zag om haar te genezen. Hare spraak zeer onduidelijk, en moeilijk te verstaan zijnde, verhaalden mij hare ouders, dat zij met eene dubbelde hazenlip was geboren, en op haar vierde jaar, door een rondtrekkenden hazenmonden Operateur, was geopereerd; dat hij echter de kunstbewerking met zoo een ongelukkig gevolg had verrigt, dat zich het middelstukje alleen ter rechterzijde met het overeenstemmend lipstuk had vereenigd, doch ter linkerzijde, hetwelk juist over de spleet der kaakbeenen was, waren de naalden den vierden dag na de kunstbewerking uitgescheurd, en had hetzelfde zich van het linker lipstuk verwijderd.

De ouders waren daarna met haar dochttertje te *Utrecht* en te *Amsterdam* bij vermaarde Heelkundigen geweest, doch niemand had zich geneigd betoond de kunstbewerking op nieuw te doen, en het ongelukkig voorwerp bleef alzoo, zeer misvormd, tot in haar twintigste jaar voortleven.

Bij een nauwkeurig onderzoek vond ik dan, dat niet alleen de lip tot in de linker neusholte was gespleten, waardoor de linker neusvleugel van het tusschenschot van den neus aanmerkelijk afweek en dezelve hierdoor eene platte en wanstaltige gedaante had bekomen, maar ook dat het zachte verhemelte, alsmede de opperkaak-

en verhemeltebeenen tot in de keel gespleten waren, en de lel ontbrak.

De spling van voren tusschen de hoeken der opperkaaksbeenen was vijf lijnen rijnl. breed, terwijl een snijtand, die uit het linkerkaakbeen was gegroeid, dwars in dezelve stak. Zij was steeds gezond geweest, doch werd nu en dan door scheurbuik aan het tandvleesch en de lippen gekweld.

Na dus het geheel van haren toestand wel beschouwd, en rijpelijk overwogen te hebben, kwam het mij voor, dat ook hier nog eene goede genezing mogelijk ware, indien het mij maar mogt gelukken om de van elkander afwijkende kaakbeenen door eene doelmatige mechanische drukking tot elkander te brengen.

Hoezeer nu bij de patiente de verbeening reeds een' hoo-gen graad van vastheid had verkregen, vermeende ik evenwel dat de kaakbeenen nog te verbuigen en tot elkander te brengen waren, en werd ik in dit gevoelen vooral gesterkt, door de herinnering eener zeer schoone genezing, bewerkt door mijn' leermeester in de chirurgie, den uitmuntenden Operateur en Heelkundige, den te vroeg gestorven Med. en Chir. Doctor Reich, in zijne laatste levensjaren eerste Chirurgijn-Majoor en Leeraar in het vak der Heelkunde bij het Groot Militair Hospitaal van Instructie te *Leiden*. Het was namelijk dáár, dat bij een jong soldaat, naar gissing tusschen de 20 en 30 jaren oud, ten gevolge van eenen *typhus putridus*, de onderlip *critisch gangreneus* werd, en daarna geheel wegviel. De lijder genas van zijne rotkoorts, en de wondrand der afgescheidene lip heelde spoedig, alzoo het niet mogelijk was geweest, wegens den uit-

gebreiden omtrek der onderkaak, de hoeken van den mond tot elkander te brengen, om aldus eene nieuwe lip te vormen; doch Reich begreep de genezing te kunnen bewerkem, als het hem maar mogt gelukken den omtrek der onderkaak te verkleinen. Hij haalde tot dat einde de vier snijtanden uit, en bragt ruim twee maanden achter eenvolgende eene gepaste mechanische drukking op de zijden der onderkaak met een gewenscht gevolg aan, zoo dat de ruimte, welke de snijtanden hadden ingenomen, toen was verdwenen, en de hondstanden naar voren aan elkander waren gebragt, waardoor de bovenste rand van de onderkaak zoo zeer in omtrek was verminderd, dat R. de kunstbewerking met het beste gevolg verrigtte.

Zij was dezelfde als bij de eenvoudige hazenlip, doch maakte R. hier ook gebruik van het desaultsche verband voor de zamengestelde hazenlip; den 16^{en} dag na den eersten dag der kunstbewerking, wanneer R. ook de hechtpleisters afnam, was de lijder volmaakt genezen; de spanning der nieuwe lip was toen nog wel zeer groot, doch rekte zich dezelve allengskens uit, en nam ook met den tijd een' goeden vorm aan.

Op mijne verklaring dan, dat ik gegronde hoop voor eene goede genezing had, was het meisje bereid om zich onder mijne behandeling te begeven; weshalve ik besloot tot het doen der kunstbewerking. Zij verviel hier in twee tijdperken, namelijk in de voorbereidende, en de eigenlijke kunstbewerking.

1ste Tijdperk of voorbereidende behandeling, welke ten doel had de opperkaaksbeenen tot elkander te brengen, en de lipstukken te verlengen. Ik trok ten dien

einde de tand uit, die dwars in de speet tusschen de kaakbeenen stak; plaatste vervolgens op iedere wang, ter hoogte der groef of holte van de bovenkaaksbeenen, eene gegraduëerde kompres, die ik met eenen tweehoofdigen zwachtel bevestigde, beginnende met den grond van denzelfven aan het voorhoofd, latende de hoofden schuins achterwaarts, boven de ooren, tot in den nek afloopen, alwaar zij zich kruisten, om vervolgens naar voren, onder de ooren, langs de hoeken der onderkaak, over de kompressen, op de bovenlip wederom te zamen te kouten, alwaar ze zich nogmaals kruisten, en genoegzaam aangehaald werden, de hoofden weder langs den gekomen weg, tot in den nek latende afdalen; en herhaalde ik de beschrevene toeren zoo menigmaal als noodig was ter behoorlijke bevestiging der gegraduëerde kompressen. Dewijl onze patiente, zoo als ik reeds heb gezegd, aanleg tot scheurbuik had, werd ik, vooral in den beginne, genoodzaakt den zwachtel meer of min los aan te leggen, vermits er door de drukking der gegraduëerde kompressen op de wangen en lipstukken tegen de opperkaaksbeenen, dat hier toch volstrekt noodig was ter bereiking van ons doel, *ulcera scorbutica* aan het tandvlesch en de binnenzijden der lipstukken ontstonden, die de behandeling zeer moeilijk maakten, doch welke door het toedienen en aanbrenge van scheurbuik-werende middelen, weder spoedig genazen. Het voorbereidend verband bleek hier niet alleen geschikt tot de tezamenbrenging der kaakbeenen, en de verlenging der lipstukken, zonder hetwelk eene genezing hier niet mogelijk was geweest, maar zelfs ook noodzakelijk te zijn

om de lipstukken en de wangen aan drukking te gewennen, en als hetware te harden; want, waren er door den druk, die hier na de operatie volstrekt moest aangebragt worden, *ulcera scorbutica* ontstaan, dan zouden dezelve, in verband met de toevallen, welke na de kunstbewerking ontstonden, de gelukkige genezing zeer zeker verijdeld hebben.

Nadat ik gedurende ruim vijf weken de genoemde verbandstukken dagelijks tweemaal had aangelegd, was de splijting tusschen de kaakbeenen, die, zoo als ik hier voor heb gezegd, vijf lijnen rijnl. breedte had, tot op ééne lijn verkleind, en de lipstukken eenigzins verlengd, weshalve ik den 38sten dag, na de eerste aanlegging van het voorbereidend verband, tot het tweede tijdperk of de eigenlijke kunstbewerking overging.

Het gewoon verband van Louis en Desault voor de zamengestelde hazenlip kwam mij ook hier het verkieslijkste voor. De geheele toestel voor de kunstbewerking bestond dus uit: een *convexe bistourie*, eene stevige fijn snijdende regte schaar, twee zilveren naalden met stale punten, gewaste bandvormige draden, stukjes van zoogenaamd merg der pennen, kleine kompresjes, hechtpleisters, twee gegraduëerde kompressen. een' tweehoofdigen zwachtel, een *capistrum*, twee smalle longetten, en eindelijk een' circulairen zwachtel.

Ik liet de lijderes op eenen stoel zitten, en hare beenen op eenen anderen, voor haar geplaatsten stoel, liggen, zoo dat de onderste ledematen een regten hoek met het ligchaam maakten, om voor te komen dat zij onder de operatie beweging zou kunnen maken; één helper hield het hoofd vast, die tevens, onder de kunst-

bewerking de wangen naar voren drukte, terwijl twee andere helpers de handen verzekerden. Ik nam toen het *bistourie* waarmede ik het regter lipstuk van het tandvleesch tot aan het tusschenschot van den neus afzonderde, en sneed daarop met de schaar den rand van genoemd lipstuk weg; hierbij vooral in acht nemende, om den ondersten ronden hoek van het lipstuk, in zijn geheel tusschen de schaar te pakken (1), en de snede in eene schuinsche rigting naar boven, naast het tusschenschot van den neus te laten eindigen. Toen sneed ik den rand van het linker lipstuk, of liever bijna het geheele lipstuk weg, dat hier volstrekt noodzakelijk was voor eene goede en schoone genezing, alzoo hetzelfde minder eene lip, dan wel eenen, van boven en van onder afgeronden vleesch-knoest vertoonde; beginnende dus met de snede van onder, bijna aan den hoek van den mond, om in eene schuinsche rigting, niet ver van den neusvleugel te eindigen; stak vervolgens de eene naald eerst van onder door, om dewelke ik een' bandvormigen draad legde, die door een' helper naar beneden vastgehouden werd, en toen de tweede van boven. De naalden werden, vier lijnen van den wondrand verwijderd, in-, door- en uitgestoken (2), de onderste nabij

(1) Het is een regel, niet meer dan volstrekt noodig is van de randen der lip weg te snijden; doch is het tevens eene groote fout, de ronding van den ondersten hoek niet ruim genoeg, of in haar geheel weg te nemen, waardoor steeds eene kleine sleuf van onder in den rand der lip terug blijft.

KRABACHER.

(2) Het in-, door- en uitsteken der naalden op eenen goeden afstand van de wondranden was niet alleen hier volstrekt noodzakelijk, maar is, mijns inziens, bij iedere genezing der hazenlip

den rooden rand der lip, de bovenste digt aan den neusvleugel en het tusschenschot van den neus: de wangen door den helper toen genoegzaam voorwaarts gedrukt wordende, bragt ik de wondranden naauwkeurig te zamen, omwond de naalden met de gewaste bandvormige draden (1), eerst de bovenste en daarna

nuttig; men voorkomt er namelijk door dat de naalden niet zoo ligt uitscheuren, en heelt er sierlijker mede: want wanneer de naalden te digt aan de wondranden, en tevens behoorlijk diep, in-, door- en uitgestoken worden, dan kan men de wondranden aan de voorzijde der lip niet genoegzaam aan elkander brengen, waardoor zich dan een breeder likteeken vormt, hetwelk het schoone der genezing merkelyk vermindert.

KRABACHER.

(1) Het is van veel belang de met geel was bestreken bandvormige draden wel genoegzaam, ter naauwkeurige vereeniging der wondranden, doch ook niet te vast, om de naalden aan te halen, wegens de opvolgende zwelling der lip, en derzelve toeren niet *op*, maar *naast elkander* te omwinden, zoodat de wond er van voren voor een groot gedeelte, doch aan den onderkant der lip er in zijn geheel mede bedekt wordt; zij is, zoodanig aangebragt, mede het voornamelijk middel tot eene schoone vereeniging der wondranden, en wel bijzonder van onder aan den rand der lip, waar zij, door hare klevende hoedanigheid, de wondranden zeer goed te zamen houdt, die anders zoo ligt door iedere beweging, ook bij het gebruik van voedsel, eenigzins van elkander wijken, en dan eene kleine sleuve achter laten; ook heb ik daarom steeds de grootste zorg bij het uithalen der naalden, dat de draden, welke door het klevende van het was, en het uitgevate gecoäguleerde bloed en *lympha*, gewoonlijk vrij vast aan de lip geplakt zijn, blijven liggen, omdat zij dan nog het beste vereenigingsmiddel zijn, gedurende de verdere heeling der woude; hierdoor en door het volkomen wegsnijden der benedenste ronde hoeken der lipranden, is het mij altijd gelukt de hazenlip te genezen, zonder dat er eene sleuve van onder in den rand der lip is achter gebleven.

KRABACHER.

de onderste, en legde twee hechtpleisters (1) tusschen de naalden aan; stak toen op de punten der naalden de stukjes van het zoogenaamd merg der pennen, vulde de ruimtens aan derzélver uiteinden met kleine kompresjes uit, en plaatste de gegraduëerde kompressen (2) op de wangen, die met den tweehoofdigen zwachtel bevestigd werden, waarvan de toeren even zoo liepen als die van den voorbereidenden tweehoofdigen zwachtel;

(1) Sommige Heelkundigen raden aan, slechts ééne lange strook hechtpleister te gebruiken, waarvan het midden in den nek is geplaatst, en de uiteinden naar voren, onder de ooren, over de wangen, op de lip, tusschen de naalden gevoerd worden, zich aldaar kruisen, en op de tegenovergestelde wang bevestigd worden. Zij brengt de zachte deelen, mijns bedunkens, maar weinig naar voren, werkt meer dan een zamentrekkende band, welke uit den nek uitgaat, en op de lip, boven de onderkaak, haar tegengesteld vast punt heeft, waardoor eene te sterke drukking op de lip kan ontstaan, en dus eerder nadeel dan wel voordeel kan aanbrengen. Ik geef daarom de voorkeur aan twee zwaluwstaartvormige hechtpleisters, wier uiteinden namelijk breed, en welke in hun midden smal uitgesneden zijn. Zij worden met het eene uiteinde op de zijde van den hals, achter en onder de ooren geplaatst, voorwaarts over de wangen, tusschen de naalden, boven de lip gevoerd, alwaar de uitgesnedenne middens zich kruisen en genoegzaam aangehaald worden, terwijl de andere uiteinden op de tegenovergestelde zijde terug gevoerd, en aldaar op de wang tot onder het oor worden bevestigd. Zij brengen de zachte deelen meer voorwaarts dan de enkele strook-pleister, en veroorzaken ook veel minder druk op de lip, daar zij, door geen vast tegenpunt in den nek te hebben, aan de zachte deelen, als het ware, de vrijheid tot eene kleine spelende beweging overlaten.

KRARACHER.

(2) De gegraduëerde kompressen waren zoo dik, dat de tweehoofdige zwachtel noch de lip, noch de uiteinden der naalden drukte; eene zaak welke altijd verdient in acht genomen te worden.

KRABACHER.

vervolgens legde ik het *capistrum* aan , daarna de longetten , wier midden onder de onderkaak geplaatst , en met de uiteinden op het hoofd bevestigd werden , en eindelijk den circulairen zwachtel rondom het hoofd ter ondersteuning en bevestiging van het geheel verband.

Tot voedsel en tot drank kreeg de patiente een dun *decoctum album sydenhami* , hetwelk ik door middel van een zeer dun pijpje , droppelsgewijs in den mond liet vloeijen.

Den eerstvolgenden morgen na de kunstbewerking , was de lip wel iets gezwollen , doch niet pijnlijk ; zij had den nacht tamelijk rustig doorgebracht , hoewel nu en dan door een kleinen lastigen hoest gekweld geworden zijnde , welke mij toescheen door eene verkoudheid te zijn veroorzaakt , alzoo zij vóór de kunstbewerking volkomen wèl was. Hier tegen liet ik haar dien dag drie maal een theelepeltje *syrupus papaveris albi* toedienen.

Den 2^{den} dag. De zwelling een weinig toegenomen , en de lip eenigzins pijnlijk ; de hoest zwaarder , waarbij zich eene aanhoudende kwijling had gevoegd.

Tegen den hoest , waardoor de lip dikwijls sterk geschokt , en veel taai slijm uitgeworpen werd , liet ik driemaal twee theelepels *syrupus pap. albi* toedienen , terwijl het verband , hetwelk door de kwijling en het uitwerpen van slijm zeer onzuiver was geworden , vernieuwd , en boven de lip met een slap loodwater werd bevochtigd.

Den 3^{den} dag. De zwelling en de pijn vermeerderd , de hoest en de kwijling duren voort. Ik gaf onze lijderes dien dag viermaal twee theelepeltjes *syrupus papaveris albi* , terwijl ik haar een *clysmata purgans*

liet appliceren, waarop een ruime stoelgang volgde. Des avonds voor de eerste maal een kleine aanval van koorts, de zwelling en de pijn als 's ochtends, de hoest en de kwijling hadden echter eenigzins nagelaten.

Den 4^{den} dag. Aanmerkelijke zwelling en hevige pijn: eene ligte koortsachtige beweging duurt voort, de hoest en de kwijling verminderen; de patiente had des nachts verscheiden malen eene schietende pijn door de bovenlip gevoeld, waardoor zij tweemalen, als het ware stuipachtig, in het bed was opgesprongen. Ik nam het verband met de grootste omzigtigheid af, en ontdekte toen niet alleen eene sterke ontsteking aan de lipranden, maar ook reeds teekens eener naderende ettering.

Alzoo de twee vereenigde lipstukken, na het afsnijden der randen, naauwelijks de halve lengte eener lip uitmaakten, en door de spanning eene groote geneigdheid tot vaneen wijking der wondranden bestond, had ik mij voorgenomen de naalden niet vóór den zesden dag na de kunstbewerking uit te halen; dan den vierden dag reeds met ettering bedreigd wordende, aarselde ik niet de onderste naald, in wier omtrek de meeste ontsteking was, met de meeste voorzigtigheid uit te nemen, en deed dit waarlijk met een allergelukkigst gevolg, daar ik spoedig het genoeg had te ondervinden dat de pijn aanmerkelijk verminderde. In plaats der naald legde ik hechtpleisters en het gewone verband weder aan, hetzelfde met loodwater, met bijvoeging van een weinig brandewijn, boven de wond blijvende bevochtigen; een *clysmata purgans* werd ook weder geapliceerd, waarop een goede stoelgang volgde, terwijl ik de lijderes dien

dag ook nog driemaal twee theelepeltjes *syrupus papaveris albi* liet geven.

Den 5^{den} dag. De pijn en de zwelling aan het onderste gedeelte der lip veel verminderd, in den omtrek der bovenste naald evenwel nog aanmerkelijk; het koortsachtige veel minder, gelijk ook de hoest en de kwijling.

Ik haalde dien morgen de bovenste naald ook uit, de wondranden toen alleen met hechtpleisters en de verdere verbandstukken te zamen houdende, die ik bleef bevochtigen met loodwater met een weinig *tinctura Myrrhæ*; een *clysmata purgans* werd ook weder ge-appliceerd, en driemaal één theelepel *syrupus pap. albi* toegediend. Aan onze patiente, welke voor voedsel en drank nog niets anders dan het *decoctum album sydenhami* had gebruikt, werd toen ook een weinig kalfsbouillon gegeven.

Den 6^{den} dag. Pijn en zwelling onbeduidend, de koorts, de hoest en de kwijling geheel opgehouden. Met kalfsbouillon en het *decoctum album* werd gecontinueerd, ook liet ik haar toen een weinig rooden wijn geven; het verband bleef ik boven de wond met loodwater en *Tinctura Myrrhæ* bevochtigen, terwijl ik den onder- en binnenrand der wond met een mengsel van *Mel Rosarum* en *Tinctura Myrrhæ* nu en dan bestreek.

Den 7^{den} dag. Geene zwelling meer, de pijn geheel opgehouden. Een weinig pluksel, met *Tinctura Myrrhæ* bevochtigd, legde ik boven de wond op de hechtpleisters, en hierover nog het gewoon verband, den onder- en binnenrand van de wond met *Mel Rosarum* en

Tinctura Myrrhæ blijvende bestrijken; en zoodanig bleef ik onze patiente behandelen tot den twaalfden dag na de operatie, wanneer ik, de wond genezen zijnde, de verschillende verbandstukken af nam, met uitzondering nogtans der hechtpleisters, welke ik dagelijks iets lossen aanlegde tot den zeventienden dag na de kunstbewerking, als wanneer de wond volkomen geheeld zijnde, ik dezelve mede weglief.

De bovenkaaksbeenen, welke vóór de kunstbewerking nog ééne lijn van elkander afstonden, waren toen ook zoo naauw tezamen gevoegd, dat zij geene splijting meer tusschen zich overlieten; de spraak, welke toen nog vrij onduidelijk was, heeft zich door den tijd wel verbeterd, doch is nimmer zeer duidelijk geworden door de overgeblevene splijting in het zachte verhemelte.

Wegens de groote spanning der bovenlip bij de genezing, was de onderlip zeer afhangende, en hierdoor een der snijtanden der bovenkaak zichtbaar; allengskens echter rekte zich de bovenlip uit, nam een zeer goeden vorm aan, terwijl de onderlip hare gewone gedaante en plaatsing weder hernam, en de snijtand, als het ware, voor het gezicht verdween.

Eenige jaren na de genezing trad onze Catharina Heek in het huwelijk, en bragt achtereenvolgens drie gezonde kinderen ter wereld; de twee zoonijes zijn haar reeds voor langen tijd afgestorven gelijk ook haar man, doch hare dochter, een schoon en welgemaakt meisje, heeft zij mogen behouden, en verstrekt haar thans, bij hare gevorderde jaren, tot hulp en troost.

De hier bijgevoegde plaat is gemaakt naar de originele

teekeningen van onzen grooten en beroemden kunstschilder, den Ridder Pieneman, destijds ook geattacheerd aan de voornoemde koninklijke school tot het geven van onderwijs in de teekenkunde.

Ten slotte nog een paar woorden: Het zal wellicht sommigen mijner kunstbroederen bevreemden, dat ik nu eerst eene ziektegeschiedenis bekend maak, welke voor ruim dertig jaren door mij is waargenomen; doch die bevreemding zal denkelijk zeer verminderen, als men zal weten dat ik mijne Genees- en Heelkundige waarnemingen nimmer van die waarde heb geacht, om ze aan het Genees- en Heelkundig publiek mede te deelen. De overtuiging echter dat er steeds nog Heelkundigen zijn, welke meenen dat de beenderen, op zekere gevorderde jaren, zich niet meer laten verbuigen, door welke dwaling soms gelukkige genezingen achter wege blijven, welke door eene doelmatige behandeling zeer goed hadden kunnen geschieden, gevoegd bij den vriendelijken drang van den Redakteur van dit tijdschrift, wien dit geval mede belangrijk voorkwam, heeft mij doen besluiten, deze waarneming aan mijne kunstbroederen kennelijk te maken: want zonder de tezamenbrenging der opperkaaksbeenen, dat voorzeker wel het belangrijkste dezer ziekte-geschiedenis is, zou ook hier de genezing onmogelijk zijn geweest.

Mogt ik nu het genoegen hebben te ondervinden, dat deze heelkundige waarneming met eenig welgevallen gelezen worde, dan vind ik welligt nog het een en ander in mijne Genees- en Heelkundige aantekeningen eener veeljarige praktijk, hetwelk ik ook der moeite waardig oordeele om aan mijne kunstgenooten mede te deelen.

VERKLARING DER PLAAT.

Fig. 1. vertoont het uiterlijke van den mond in zijn gewonen gesloten toestand.

- a. De punt van den neus.
- b. De linker neusvleugel.
- c. De tand in de spleet der kaakbeenen.
- dd. De randen der kaakbeenen.
- ee. De randen der lipstukken.
- ff. De voorste snijtanden in de voor-onderste hoeken der gespleten kaakbeenen.
- g. De tong.

Fig. 2. Stelt het uit- en inwendige van den mond in een gapenden toestand voor.

- a. De punt van den neus.
- b. De linker neusvleugel.
- c. De tand in de spleet der kaakbeenen.
- dd. De randen der kaakbeenen.
- ee. De randen der lipstukken.
- ff. De voorste snijtanden in de voor-onderste hoeken der gespleten kaakbeenen.
- g. De spleet in het zachte verhemelte.
- hh. Het zachte verhemelte.
- i. De tong.

Fig. 3. Is het juiste afbeeldsel van den geheelden mond, drie weken na den 1sten dag der kunstbewerking.

- a. De zichtbare snijtand door het afhangen der onderlip.

TWEE GEVALLEN VAN GENEZING VAN WATERBREUKEN
DOOR GEWELDADIGE VERBREKING VAN DEN SCHEEDE-
ROK VAN DEN BAL.

DOOR

Doctor FLORENT CUNIER,

Militair Geneesheer in Belgien.

1^e Geval. De zoon van den sergeant Lardinois

van het Depôt van het 9^e Regiment Infanterie, oud 14 jaren, was behebd sints 15 maanden met eene regtsche waterbreuk door uitstorting, dewelke de grootte verkregen had van de vuist eens volwassen mensch. Toen ik in de maand Maart 1833 geraadpleegd werd, zoo raadde ik de *punctie* aan, en de Heer Eerste Officier van Gezondheid de Courtray, deelde met mij in dat gevoelen, maar het was ons onmogelijk, den lijder te bewegen zich te laten opereren.

Na verloop van eenigen tijd, werd deze jongeling door de mazelen bevallen, en zich alleen in zijne kamer bevindende, stapte hij uit zijn bed om de waterpot, welke een tiental schreden van hem verwijderd was te krijgen, en het been over den stoel heen brengende, welke tegen zijn bed aanstond, zoo viel hij als te paard op de leuning, en op hetzelfde oogenblik hoorde hij eene kraking, die hem deed gelooven, dat hij het been gebroken had, en hij viel aldra daarop in bezwijming. Toen ik hem twee uren later bezocht, vond ik de roede zuchtig opgezet, en hij klaagde over hevige pijnen in den bal en de lendenstreken. De grootte van de waterbreuk echter was dezelfde, maar hare gedaante was klaarblijkelijk plat. — Omslagen uit een afkooksel met *hyosciamus* werden gebezigd.

Den volgenden morgen was het gezwel wel twee-derde in omvang verminderd; de bal konde gemakkelijk door een deegachtig gevoel in het midden van eene zachte zwelling worden ontwaard, het *scrotum* was zwart door uitgevaat bloed; er bestonden geene pijnen meer; omslagen met loodwater bragten na verloop van 9 dagen dit deel weder in zijnen natuurlijken staat terug. De genezing is *radikaal* geweest.

Verschillende daadzaken van dezen aard als men heeft

gelezen, zijn vermeld in de leerboeken der Chirurgie, maar zijn niet altijd door de radikale genezing achtervolgd geworden. Ik heb eene geweldadige verbreking van den scheede-rok van den bal waargenomen met *palliative* genezing, bij een gepensioneerd officier van het 9^e Regt. van Linie, den Heer D. Ram, wonende te *Mons. Krimer* (1) en *Noulet* (2), hebben deze verbreking door de werking der buikspieren zien bewerkstelligen. Deze gevallen zijn echter zeer zeldzaam, en eenige beroemde Geneeskundigen van onzen tijd, zoo als met regt de geleerde redacteur zegt van de *Gazette Médicale* van Parijs (3) ontkennen zelfs de mogelijkheid er van. De overeenstemming met de eigenlijdige verbreking van den breukzak, zoude deze mogelijkheid evenwel hebben moeten doen aannemen. De twee gevallen door *Bertrandi* en *Sabatier* vermeld, ook die van *Krimer* en *Noulet* stellen dit op eene zekere wijze bijna of vast. De volgende waarneming, die mij leed doet niet uitgebreid te kunnen geven, schijnt een nieuw bewijs op te leveren ten voordeele van de operatie door den Heer *Royer* bestreden.

2e Geval. De Hr. B., in der tijd officier van wapening van het 2e Regiment van Linie, was behebt met eene dubbelde waterbreuk sedert 6 à 7 jaren; de punctie was uitgevoerd drie maal in het verloop van vier jaar, en altijd had het vocht zich weder aangezameld in den scheederok van den bal. De laatste operatie was

(1) *Medic. Conversations blut.* vol. VII. N. 14. 1832.

(2) *Journal de médecine et de Chirurgie de Toulouse publié par Dassier et de Quatre fags.* Tom. Ier. 7e. Livraison 1833.

(3) Tom. VI. 3e. Serie 1833. p. 154.

gedaan in het jaar 1834 te *Brussel*. In 1837 ontwaarde de Hr. B. geeuwende en gapende op zijnen stoel zich uittrekkende, plotselijk eene verscheurende pijn; hij viel in bezwijming, en bleef in dien toestand gedurende een uur. Bij zich zelve gekomen zijnde, waren de pijnen zoo hevig, dat zij hem deden schreeuwen; hij liet zich zonder vooraf te consulteren bloedzuigers aanzetten, en belegde het deel met eene pap van lijnmeel. Den volgenden morgen was hij zeer verwonderd, dat het gezwel, hetwelk voorheen de grootte had van het hoofd eener voldragen vrucht, verdwenen was. De waterbreuk heeft zich niet weder vertoond, en de Hr. B. heeft niet geaarseld, de genezing er van toe te kennen aan de bloedzuigers welke hij had gebezigd.

(*Fragmens de médecine, de Chirurgie et d'ophtalmologie par le Dr. Florent Cunier.*)

FUNGUS NON HÆMATODES

OORSPRONKELIJK IN DE PEZEN ONTWIKKELD,

DOOR

C. W A R R E N,

Hoogleraar aan de Hoogeschool te Boston, enz.

Deze zeldzaam voorkomende zachte zwelling ligt gewoonlijk diep onder de pezen en spieren, en heeft deswege op de huid geenen onmiddellijken invloed, zoo dat de kleur, weefsel en gevoeligheid van deze laatste, gewoonlijk onveranderd blijven. Het gezwel is van eene sponsachtige te samenstelling, en laat zich ligt verbreken. Het is in den aanvang onpijnlijk, en de in den

verderen loop zich voordoende pijnen ontstaan welligt van de drukking op de omringende deelen. De ziekte behoort tot de kwaadaardige, komt na de gedane uitneming spoedig weder te voorschijn, en voert eindelijk tot den dood.

Eene niet zeer bejaarde gehuwde dame, vraagde mij in den jare 1834 wegens een boven de knie zich bevindend gezwel, dat reeds zes maanden bestaan had, om raad. Het gezwel was rond, bijna pijnloos, en strekte zich uit van den bovenrand der knieschijf, ongeveer 3 duim ver opwaarts. Het zat juist aan de plaats der inplanting van de pezen der uitstrekkende spieren, en verhinderde de bewegingen van het lid. Daar de algemeene toestand van de lijderes ongestoord was, zoo stelde ik geene voorbereiding in het werk om dit gezwel uit te nemen. Nadat ik eene insnijding door de huid en het celwijsweefsel gedaan had, vond ik in plaats van het verwachte gezwel, de pezen der uitstrekkende spieren over hetzelfde uitgebreid. Ik vond het noodzakelijk, dit peesvlies volgens de lengte te verdeelen, waarop dan een wit sponsachtig gezwel te voorschijn kwam, dat van eenen vasten aard was, zoo als de *fungus Hoematodes*, dat niet bloedde en ligtelijk in stukken konde gebroken worden. Het was niet dan met vele moeite, dat het mij gelukte, het gezwel dat met normale peesvezelen vermengd was, van tusschen de naast liggende spieren los te maken, en eindelijk geheel weg te nemen. Na de operatie vertoonden zich geene erge toevallen, en de dame reisde naar hare woonplaats terug, zoo het scheen volkomen genezen. Doch zij kwam reeds in den herfst van het jaar 1835 tot mij terug, en ik bevond tot

mijn leedwezen op dezelfde plaats een nieuw gezwel dat reeds zoo groot was als het vorige. Aan de amputatie wilde de lijderes zich niet onderwerpen, en ik nam het gezwel ten gevolge harer wensch ten tweeden male weg; hetzelfde was deze keer weiniger met peesvezelen doorweven, doch het had meer het karakter van eenen zuiveren *fungus*.

De gevolgen der tweede operatie waren zeer gewichtig; de lijderes verkeerde langen tijd in het uiterste levensgevaar en genas eerst in de lente van 1836. De knie bleef eenigzins stijf. De zwelling en hardheid echter waren volkomen verdwenen. In den herfst van den jare 1836 ontstond in de aangedane dij een nieuw gezwel, alsmede in de lies en lendenstreken: ook in de buikholte ontwikkelde zich een hard gezwel en eindelijk voegde zich buikwaterzucht daarbij. De krachten van de lijderes namen grootelijks af en de dood volgde spoedig daarna.

Ik was langen tijd in twijfel nopens den oorsprong van het zoo even beschreven gezwel. Het been en beenvlies waren volkomen gezond en ook in de zelfstandigheid der spieren konde het gezwel niet ontstaan zijn, daar het niet het aanzien had van een gevormd spiergezwel. De omstandigheid dat de *fungus* met peesachtige vezelen was doorweven, maakt het waarschijnlijk dat het zich oorspronkelijk in de pezen ontwikkeld had, en op grond hiervan heb ik het gepast gevonden, dit geval hier mede te deelen.

(Warren, on *Tumours*).

GENEZING VAN DEN STEEN, DOOR DE STEENVERBRIJZELING, IN NEGEN TIJDPERKEN.

VERTAALD MEDEGEDEELD

door de Heer *MONOD*, te Parijs.

De Heer Louis Aug. Martin van Brest, oud zeventig jaar, bemerkte omstreeks 4 jaar geleden, dat zijn water een bezinksel achterliet, dat gedroogd zijnde, zich vertoonde als eene soort van stof of zand. Deze omstandigheid baarde hem eenige ongerustheid, daar hij zich bedreigd meende met den steen of het graveel: hij raadpleegde daarom eenen geneesheer, die geheel van zijn gevoelen zijnde, hem het mineraalwater van Vichy, en bij gebrek van dit, hetgeen nader gebeurde, aanraadde.

Meer dan drie achtereenvolgende jaren verliepen zonder eenige nieuwe verschijnselen; slechts op het laatst van Maart II., en in het begin van April had hij eenige bloedige waterlozingen. Veertien dagen later een kwartier uurs geloopt hebbende, had hij bij zijne tehuiskomst eene merkelijke bloedlozing; hij raakte veel zuiver bloed kwijt.

Toen kwam zijne ongerustheid met regt, als zekerder en op vaster grond staande, veel erger terug. De Heer Martin liet zich sonderen, en de chirurgijn, die de blaas onderzocht, kwam spoedig aan eenen steen, wiens aanzijn buiten twijfel gesteld werd, door den eigenaardigen schok, veroorzaakt door de ontmoeting der sonde met den steen: van dat oogenblik af aan begonnen de smarten van den Heer Martin; als men hem gelooven mag, zoo scheen het als of bij de onderzoeking, welke bewerkstelligd werd, de steen was vastgehecht.

Wat daarvan ook zij, bij elke beweging, welke de

lijder van dat oogenblik af aan deed, volgde de steen zijne bewegingen: bij voorbeeld op den rug te bed liggende, en zich op de zijde willende keeren, voelde hij duidelijk den steen zijn vorige plaats verlaten en zich op de regter zijde der blaas verplaatsen, welke alsdan hare afhellende rigting was; dan welke ook de plaats was, die de steen besloeg, de lijder kon haar duidelijk aanduiden, want hij gevoelde aldaar eene hevige pijn, die voortdurende was en hem bij de minste bewegingen nieuwe aanvallen deed gevoelen.

De Heer Martin voortdurend gefolterd wordende, genoot geene rust, ook dan niet wanneer hij te bed lag; slapeloos zijnde, werden bij hem dra alle andere verigtingen mede aangedaan. — Voegen wij nog hierbij, dat de aandrang tot waterlozing zeer menigvuldig was, even als die welke dagelijks benevens de andere verschijnselen den reeds zeer zwakken toestand van den lijder vermeerderden. — De steen was van grooten omvang, en scheen moerbezievormig van gedaante te zijn.

Hier moeten wij nog bijvoegen, dat de hevige pijnen, die hij veroorzaakte, vermoeden deden ontstaan, dat zijne oppervlakte ruw, en met hobbelige punten bezet moest wezen; wijl de pijnen zich ook dan deden gevoelen, indien de lijder zich niet verroerde, hoedanig ook zijne houding was.

Des Heeren Martin's eerste denkbeeld was, zich aan de steensnijding te onderwerpen. Men raadde hem dit echter af, en gaf hem den raad, zich naar Parijs te begeven, om zich aan de steenverbrijzeling te onderwerpen; slechts kort daarna besloot hij hiertoe. Hij verkoos de stoomboot, als het geschiktste transportmid-

del; maar niettegenstaande dit, en alle andere zorgen tot zijn gemak aangewend, had hij in den beginne veel te lijden; de reis duurde drie dagen, en de Heer Martin kwam den 19 Augustus II. in eenen zeer zwakken toestand te Parijs aan. Denzelfden dag betrad hij het *Maison Royale de Santé*, en nam zijn' intrek in eene der vertrekken van het Paviljoen.

Ofschoon op dat oogenblik volstrekt geene koorts hebbende, begreep Doctor Monod, den lijder twee à drie dagen rust te moeten laten, waarna hij gesondeerd werd. Het onderzoek naar den steen was niet heel moeilijk, en men oordeelde op nieuw, dat hij moerbeziechtig van aard, en met oneffen punten bezet was; zijne grootte was zeer aanmerkelijk; de weg was echter ruim gebaad, d. i. dat de pisweg wijd genoeg was, om te veroorloven, onmiddelijk met het verbrijzelen van den steen te beginnen. Voor het overige was de ziekte-toestand van den lijder dezelfde als dien wij vroeger beschreven hebben; de pijnen en slapeloosheid duurden immer voort, meer dan ooit kwam de aandrang tot waterlozing; daarbij paarde zich gebrek aan eetlust en groote zwakte.

Acht dagen na de intrede van den lijder in het *Maison de Santé* had de eerste uitoefening der steenverbrijzeling plaats (1). De inbrenging van den steenverbrijzelaar, (*Lithotriptor*), baarde geene moeilijkheid; de steen gegrepen en gemeten zijnde, bevond men, dat zijn groote diameter 18, en zijne kleine 12 lijnen breedte had. Deze

(1) Zie voor deze bewerking mijne operative Heelkunde, 3^e Deel, 1^e Afd. Amst. 1837, 2^e druk, en de daartoe behoorende afbeelding van instrumenten.

eerste bewerking was uitnemend vermoeijend voor den lijder, en leverde geene rijke resultaten. Des niettegenstaande kon de steen door enkele drukking zonder behulp der percussie aangegrepen worden, en eenige steenbrokken werden met de pis in den loop van dien dag, nacht en volgenden dag geloosd; de lijder was een weinig koortsig, hetgeen echter tegen den nacht overging: twee laauwe inspuitingen van gortwater werden in de blaas iederen morgen en avond bewerkstelligd, (dit heeft men dagelijks blijven volhouden.) Men schonk hem 2 dagen rust, en liet hem dagelijks een zit bad gebruiken.

Op den derden dag was de Heer Martin geheel hersteld van de gevolgen der eerste zitting, men ging dus over tot de tweede. Zij was even vermoeijende als de eerste, maar gaf vruchtbaarder resultaten. Talrijke steenbrokken werden met de urine geloosd; na 2 dagen tusschenpozing had de derde bewerking plaats, welke aan de tweede in alle deelen gelijk was. De vierde bewerking was zeer onstuimig en van hevige pijnen verzeld; maar vele steenbrokken werden dien dag en den volgenden geloosd. Van eenen anderen kant ontstond er weinige uren na de bewerking eene zwelling van den rechterbal welke snelle vorderingen maakte; men bespeurde de roos van lieverlede in het linker onderste lidmaat, het been en bijna de geheele dij innemende; ten zelfden tijd ontstonden hevige pijnen in de lendenen, en eenige brakingen door medelijdenheid zonder twijfel der maag en darm prikkel, welke gewoonlijk de roos vergezellen; niets verraadde verder eene ontsteking der blaas, of die van het buikvlies: deze toestand duurde ongeveer veertien dagen; echter trapsgewijze afnemende. Men bepaalde zich tot

Fig 1.

Fig 2.

Fig 3.

het gebruik der pappen, om de zwelling van den bal, en de onderbuiks pijnen tegen te gaan.

Na verloop van dien tijd hadden de 5°, 6° en 7° bewerkingen plaats; in alles aan de drie eersten gelijk, en welke niets buitengewoons opleverden: alleenlijk tusschen de 6de en 7de raakte de lijder eene aanmerkelijke hoeveelheid groot steenzand bij het waterlozen kwijt.

Nooit was er nog zoo veel te gelijk uitgedreven geworden. Eindelijk waren de twee laatste zittingen (de 8° en de 9°) slechts als toevoegend te beschouwen, en leverden niets bijzonders op. Bij de laatste waren geene sporen van den steen meer te vinden. De Mr. Marjolin, in consult geroepen zijnde, staafde insgelijks den ledigen toestand der blaas, en de geheele vernietiging van den steen, die in het voorbijgaan gezegd, bijna geheel uit pis-zuur bestond.

Echter bleef de Heer Martin uiterst zwak door de stormen, die hij zoo vele keeren op elkander had uitgestaan: van lieverlede echter en ten gevolge der zorgen, welke men voor hem had, kreeg hij zijne krachten weder, in zoo verre dat hij op den 7^{den} October een weinig in den tuin van het huis konde wandelen; slaap en eetlust kwamen insgelijks tragsgewijze wederom, alle andere pijnen hadden inmiddels opgehouden; den 14^{den} October kon hij in een rijtuig in Parijs rondrijden, en den 15^{den} besloot hij om binnen acht dagen de reis naar Brest weder aan te nemen.

Deze waarneming is in vele opzigten van eene zeer groote waarde. Inderdaad, de heelmester had veel moeilijke omstandigheden te bestrijden, zoo als: den gevorderden ouderdom van den lijder, zijne groote zwak-

heid, de grootte, en merkwaardige hardheid van den steen, en eindelijk de blaasontsteking; want men kan niet, dan aan eene ontsteking van de blaas, de hevige pijnen bij de minste plaatsverandering van den steen toeschrijven.

Alle deze moeilijkheden zijn overwonnen geworden, en de Heer Martin heeft eene volkomene genezing bekomen. Zoude hij gelukkiger geweest zijn, indien hij zijn eerste voornemen getrouw, zich aan de steensnijding had onderworpen? Wij gelooven, dat hij wél gedaan heeft den raad te volgen dier genen die hem de steenverbrijzeling ter beproeving hebben aangeraden: ten overvloede, het goed gevolg heeft hunne vooruitzichten bevestigd, en het ware overbodig te redeneren over hetgeen had kunnen voorvallen, indien de steensnijding boven de steenverbrijzeling de voorkeur had gehad. Een ieder kan dat beslissen. (*Gazette des Hopitaux.*)

LESSEN VAN den Heer CAZENAVE,
in het Hospitaal Saint-Louis,

OVER DE GESCHIEDENIS DER SCHURFT EN DER-
ZELVER BEHANDELING.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

De schurft is eene der meest verbreide huidziekten, welker gemakkelijke herkenning, in het algemeen, desnietteenstaande soms moeilijkheden oplevert, die des te gevaarlijker zijn daar deze ziekte zoo bijzonder aanstekende is. Deze aandoening is wezenlijk blaasvormig. Eene groote duisternis heerscht over haren oorsprong en ontdekking. De $\psi\omega\rho\alpha$ (*psora*) der Ouden schijnt er soms mede overeen te komen of toe te behooren; doch het

is bewezen, dat zij andere ziekten, vooral *impetigo* (ringwormuitslag) met denzelfden naam verwisselden. Omstreeks dezelfde aanmerkingen kunnen wij maken op de *Scabies* van Celsus. Later nog hebben sommige schrijvers haar beschouwd en beschreven als eene puistachtige aandoening; wederom anderen hebben er eene verscheidenheid van dien aard voor aangenomen. Ziedaar eene dwaling, welke wij, alvorens verder te gaan, moeten opheffen; wanneer met de schurft zich wezenlijk puistjes opdoen, zoo geschiedt zulks immer toevallig.

Behalve hare besmettelijkheid, door ons reeds aangegeven, kenmerkt de schurft zich door blaasjes, gewoonlijk verbreed, spitsvormig, doorschijnend aan derzelve toppunt, een weinig breeder aan den bodem, vergezeld van eene in hevigheid verschillende jeukte, bij voorkeur zich bepalende tot de tusschenruimten der vingeren, de voorhand, den knickuil, den oxel, de liesplooï: gemeenlijk ontwikkelt zij zich ter plaatse der gewrichtsbuigingen. Het aangezicht blijft altijd vrij. Nog moeten wij opmerken, ten aanzien der zitplaats, dat sommige standen en beroepen, waarin de schurft zich ontwikkelt, verscheidenheden aanbrengeu, welke geenszins dienen met stilzwijgen te worden voorbijgegaan. Zoo veruoot zij zich bij smeden, slotemakers noch verwers ooit op de voorhand noch de tusschenruimten der vingers, in tegenstelling van hetgeen men waarneemt bij de kleedermakers en naaisters die een groot gedeelte uitmaken der jaarlijks in *Saint-Louis* opgenomen wordende schurftigen.

De schurft verschoont leeftijd noch sekse; veruoot zich in alle jaargetijden, bij voorkeur echter in den zomer;

in alle luchtstreken, in alle maatschappelijke standen. Nooit ontwikkelt zij zich eigenlijdig (*spontanea*), en is noch algemeen heerschende (*epidemisch*), noch inheemsch (*endemisch*). Het tijdperk der ontwikkeling levert belangrijke verscheidenheden op. Bij grijsaards b. v. verloopt een tijd van twee of drie weken van het oogenblik der besmetting tot dat der uitbotting; terwijl zulks binnen vijf of zes dagen bij kinderen plaats heeft; bij volwassenen duurt de ontwikkeling in de lente en den zomer acht of tien dagen, en des winters vijftien tot twintig.

Verschijselen. Ongeacht het tijdperk der ontwikkeling, verschijnen de blaasjes vooral dáár waar de huid fijn, teeder en voorzien is van eene groote hoeveelheid watervaten; hunne verschijning geeft zich te kennen door eene min of meer hevige jeukte, welke door bedwarmte en het gebruik van prikkelende spijzen of dranken wordt vermeerderd; hierop verschijnen blaasjes, die zich langzaam verheffen, vermenigvuldigen, spitsvormig, doorschijnend aan derzelve toppunt, rooskleurig bij jonge lieden worden en een wei en lijmachtig vocht inhouden; veeltijds merkt men bezijden het blaasje eene kleine zich min of meer ver uitstrekkende groeve op. Allengskens vermeerderd de jeuking en wordt heviger naarmate de voorwerpen jonger van jaren zijn; soms is ieder blaasje van eenen rooden cirkel omgeven, hetwelk eene ontsteking schijnt aan te duiden, heviger dan met eene schurftuitbotting bestaanbaar is.

Blijft de aandoening aan zich zelven overgelaten, kan de uitslag opvolgenderwijze de geheele oppervlakte des ligchaams aandoen en zich verbinden met meer an-

dere oorspronkelijke vormen, voornamelijk de ringworm soort; dikwijls zelfs met *ecthyma*, vooral bij jonge, krachtige, bloedrijke voorwerpen en als gevolg van uitspattingen in den leefregel. Door deze verbindingen is het denkbeeld opgekomen, dat de schurft eene ziekte van puistachtigen vorm was, doch slechts zeer zeldzaam schijnen hare blaasjes in puisten over te gaan. Eindelijk, wanneer zij nog eenen langeren tijd aan zich zelve wordt overgelaten, vermengt zij zich met andere vormen, als *prurigo* enz. enz.; daarbij wordt de jeuking al heviger en heviger, zoodat ze nauwelijks meer te verdragen is; de lijdens krabben zich, verscheuren de blaasjes, welke inhoudend vocht zich ontlast en worden zij door eene menigte kleine roode puntjes of stipjes vervangen, welke soms vrij ontstoken zijn. De schurftuitslag ver- toont nooit geene gevaarlijke toevallen, hoezeer hij ook verouderd is of hoe groot des lijdens onachtzaamheid ook wezen moge; inwendige ontstekingen en uitbottingen welke dien kunnen vergezellen, zijn bijna altijd toeval- lige zamenstellingen.

Wanneer men integendeel, in plaats van den uitslag zijnen loop te laten, dien tijdig genoeg bestrijdt, dan verwelken de blaasjes, eene ligte afschilfering stelt zich in, de uitbotting heeft niet meer op nieuw plaats en is de ziekte geeindigd.

Oorzaken. Men is tegenwoordig stellig verzekerd, dat de naaste oorzaak van de schurft bestaat in het aanwezig zijn van een insect (1).

Het bestaan van den *acarus scabiei* is aan een aantal

(1) (*Acarus scabiei*.) Zie de bijgevoegde plaat, welke in het volgend nummer zal te vinden zijn.

ontwikkeldende verklaringen blootgesteld geweest en heeft tallooze twisten opgeheven. Vroeger erkend, aangenomen door Avenzoar, later door Ingrassias en Joubert, werd de *acarus* uitvoeriger beschreven door Moufet en naar de natuur geteekend door Hauptmann. François Redi vertoonde haar in de zeventiende eeuw zeer uiteengezet, in hare ontwikkeling en de wijze waarop zij het blaasje daarstelde. Eindelijk werd zij nader beschouwd en met betrekking tot de natuurlijke historie gerangschikt door Linnaeus, de Geer, Fabricius en Latreille. Terwijl zij door vele *practici* reeds vergeten was, twijfelden nog anderen aan haar bestaan, toen, in 1812 M. Galès, oud-apotheker van het hospitaal *Saint-Louis*, den *acarus* deed herleven, en in staat werd gesteld door eene reeks van proeven, welke voor immer allen twijfelschenen te zullen doen ophouden, deszelfs natuurkundige eigenschappen en gebruiken kenbaar te maken. Volgens M. Galès, moet men het insect in het blaasje zelve zoeken.

M. Bielt herhaalde deze nasporingen, welke reeds door anderen vruchteloos waren in het werk gesteld, en in 1818 en 1819, heeft hij door middel van de waterpas-microscoop des hoogleeraars Amici van Modena, talrijke proeven genomen, welke mede zonder gevolg bleven.

Gelijk onderzoek had reeds in 1813 even vruchteloos plaats gehad in de dienst des hoogleeraars Alibert, die, op zijne beurt, wederom was voorgegaan in Italie door Dr. Galeotti, geneesheer van het hospitaal *Saint-Eusèbe* te Florence, en door Chiarugi, chef

van het hospitaal *di Bonifazio* ter zelve plaatse, welke van hunne zijde mede te vergeefs het insect hadden trachten te ontdekken. M. Lugol was even min gelukkig als de overigen. Niettegenstaande het gezag van Morgagni, werd het aanwezen van den *acarus* op nieuw in twijfel getrokken; want de nasporingen des heeren Galès hadden niets zekers bewezen, doordien zoo vele anderen dezelve met geen gewenscht gevolg hadden kunnen herhalen. Dit nu was de denkwijze, welke in Frankrijk algemeen heerschte, toen in 1834, een leerling in de geneeskunde, M. Renucci, in het hospitaal *Saint-Louis*, het middel aantoonde hoedanig het insect te vinden, hebbende menige malen in Corsica, zijn vaderland, de vrouwen het schurft-insect zien uithalen, ja zulks dikwerf zelf gedaan. Hij bewees dat men hetzelfde niet in het blaasje moest zoeken, maar wel in eene groeve daarvan uitgaande, en die door het insect onder de opperhuid wordt gevormd.

Men verklaarde zich alsnu de menigte vruchteloze nasporingen, en herinnerde zich dat Moutet onder anderen had gezegd, dat het wormpje zich niet in het puistje maar ter zijde van hetzelfde bevond; eene belangrijke omstandigheid, waarop reeds andere ziektekundigen hadden aangedrongen, en welke op het helderste in het schoone werk van J. Adams is blootgelegd. Ten anderen bleef het bewezen, dat M. Galès had bedrogen, of liever was bedrogen geworden; want geenszins bevindt zich de *acarus* ter plaatse door hem aangewezen, (het blaasje), en wat betreft zijnen vorm, zoo gelijkt hij niet het minst de kaasmijt, waarmede deze onderzoeker haar had gelijk gesteld.

M. Raspail, die eene zeer goede beschrijving en

heerlijke afbeeldingen van den *acarus* heeft gegeven, heeft daarna voorgesteld hem den naam van *Sarcoptes hominis* te geven. (*Mémoire comparatif de l'Histoire naturelle de l'insecte de la gale*, 1834.)

Door de moeilijkheid om den *acarus* bij sommige schurftigen te vinden, op het denkbeeld gebragt, dat hij niet altijd bestond, heeft men de vraag voorgesteld of zijn bestaan onmisbaar of slechts toevallig is, even als die van den *pediculus* (luis) bij sommige *porri-go's* (hoofdzeer). Dit vraagstuk is thans in den eersten zin opgelost, en het aanwezen van den *Sarcoptes* wordt volstrekt vereischt tot het bestaan der schurft.

Dit is nu de naaste oorzaak der schurft; de voorbeschikkende oorzaken zijn hoofdzakelijk de jeugd en volwassen leeftijd, het mannelijk geslacht, een bloedrijk temperament, beroepen waardoor de kleeding voortdurend in eenen staat van vochtigheid gehouden wordt en het verzuim eener goede gezondheidsleer.

Kan de schurft zich van dieren op den mensch overplanten? Eenige jaren geleden werden verscheidene bedienden van den Plantentuin (te Parijs) met *scabies* behebt in het hospitaal *Saint-Louis* opgenomen; zij hadden de ziekte bekomen tijdens het verzorgen van kameelen die bij hunne aankomst uit Afrika zeer met dezelve behebt waren. Een helper voor de anatomie van het Museum vermeende, dat het insect van deze schurft tot een ander geslacht behoorde, doch kon dit denkbeeld door de nasporingen van de Heeren Biett en Schedel geenszins bekrachtigd worden. Deze dwaling kwam daaruit voort, doordien de honden, alsook andere dieren, vatbaar zijn om door andere huidziekten, dan wel de schurft te worden aangedaan. (*Het vervolg hierna.*)

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

ONTSTEKING VAN HET BINDVLIES DOOR HET VENIJN
VAN EENE SLANG, AANWENDING VAN EEN TÈ
ZAMENTREKKEND OOGWATER EN GENEZING.

DOOR

Den Heer *CARRON DU VILLARDS*, te Parijs.

Vele voorwerpen zijn genegen het vermogen te ontkennen, hetwelk eenige slangen bezitten om hun venijn op eenen zekeren afstand van zich te werpen. De navolgende waarneming toont dat zij in eene dwaling verkeeren. De Heer Joannis kommandant van de *Luxor* verhaalt deswege het navolgende :

„Ik was hersteld van den bloedloop (*dysenteria*) en rustte een uurtje na den middag, toen ik in mijne kamer zag komen den kapitein Verninhac gevolgd van twee officieren, mijne kameraden. Hij hield eene slang met eene tang vast, die hij op het bed van den Hr. Silvestre onzen victaliemeester had gevangen. Zie eens, (zeide hij,) welk eene fraaije slang en hoe hare twee zwarte halstoeren afsteken met het teedere groen van haar vel. Ik breng u dezelve, opdat gij haar in uw bokaal van slangen kunt zetten; waarop hij mij zoo kort bij naderde, totdat ik haar goed konde gadeslaan. Ik bezag haar zeer oplettend en had bereids in haar erkend de jeudigheid van de groote slang *Haje*, de oude koninklijke slang der Egyptenaren, waaromtrent ons Instituut in Egypte onderzoek deed bewerkstelligen, welke het groot vermogen van haar venijn bevestigde. De slang in het midden van haar ligchaam gehouden wordende, zag mij ook aan; zij was ongeveer twee voet van mij verwijderd: plotselings opent

zij haren bek en ik voel als eenen fijnen regen in mijne oogen komen. Ik sloot dezelve dadelijk en op het zelfde oogenblik voelde ik eene geweldige branding. Het was zonder twijfel het venijn dat zij op mij geworpen had. Het was om gek te worden, van het geweldige en prikkelende der beweging welke ik onderzond. Ik verloor het hoofd niet en riep den kapitein Verninhac toe: werp haar niet weg, maar plaats haar in mijne bokaal. De pijn welke ik gevoelde was onuitstaanbaar; ik konde op dat oogenblik mijne oogen niet openen. De Hr. Card kwam mei zijn klein flesje (1). Men was verlegen over de aanwending van het *collyrium* in dit deel; maar daar de groote spreuk van den Heer Card is: *als het geen goed kan doen dan kan het ook geen kwaad*, bragt hij eenige druppels van zijn middel tusschen de oogleden. Ik kan niet beschrijven, welke pijn dat ik er van ontwaarde, ik wendde mij in mijn bed om als een bezetene. Eindelijk na eenige oogenblikken bedaarde deze pijn en ik gevoelde eenen hevigen tranenvloed. Eene stof, aan gestold eiwit gelijkende, vloeide tevens weg. Het was het venijn in den staat van verdikking gebragt door het wonderbare water. Eenigen tijd daarna vond ik mij aanmerkelijk verligt, en diende mij ten tweede male het beruchte oogwater toe. Ik sliep in, en een half uur naderhand waren mijne oogen bijna in den natuurlijken toestand."

(*Campagne pittoresque du Luxor, par Leon Joannis, 1835, p. 175.*)

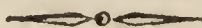
(1) Vermoedelijk eene oplossing van de ruwe aluin. "Zie mijn Genees- en Heekundig handboek over de oogziekten en gebreken in derzelve geheelen omvang, Amsterd. 1839, 1 Dl. p. 230.

III. ORTHOPÆDIE,

HOOFDINHOUD EENER CLINISCHE LES, OVER DE
KROMMINGEN VAN DE RUGGEGRAAT,

DOOR

F. H. THOMSON,

Assist. Chirurgijn aan het Westminster Gasthuis, te Londen.

Na aan eenige der voornaamste bijzonderheden uit de vorige lezing herinnerd te hebben, begon deze rede- naar met aan te wijzen, dat het verzuim in de physi- sche opvoeding der kinderen, als de voornaamste oor- zaak van de zijdelingsche krommingen in het opgroeijen moet gehouden worden. Hij oordeelde, dat men dit verzuim niet uitsluitend aan de eigenaars en bestuurders van onze schoolinrigtingen moest toeschrijven, maar zeide, gedurende den loop zijner praktijk bij onder- vinding te weten, dat de ouders daaraan in de eerste plaats schuld hebben. Mogelijk, voegde hij er bij, draagt de geest des tijds er ook het zijne toe bij.

Ten bewijze verzekerde de Heer Thomson, dit ge- brek niet alleen opgemerkt te hebben in die huisge- zinnen, waar men de kinderen naar de kostscholen zendt; maar even zoo goed onder die hoögere rangen der maatschappij, alwaar de kinderen onder het opzicht der ouders gevormd worden. Bij de eerste niet minder dan bij de laatsten, bespeurde hij zulk eene onverzade- lijke begeerte om eene vroege rijpheid in de bescha- ving te bevorderen, dat eene behoorlijke leiding der lichamelijke ontwikkeling daaraan geheel werd opge-

offerd. In de teederste jaren der jeugd, naauwelijks acht of tien jaren bereikt hebbende, sluit men om zoo te spreken, de jonge meisjes vijf zesde gedeelte van hun leven op, om met het aanleeren van talen, teekenen, muziek, enz. haren tijd zittende door te brengen. Terwijl men hier mede bezig is, wordt het spiergestel ten eenen male verwaarloosd. Het kan derhalve bijna niet anders zijn, of de gedwongen houdingen moeten misvorming veroorzaken.

De naaste oorzaak van zijdelingsche krommingen, is te zoeken in eene verzwakking van de spieren, en eene ontspanning van de banden van de ruggegraat. Zeer opmerkelijk is de spoed, waarmede deze afwijking van den gewonen vorm, in sommige gevallen verzeld gaat. om dit met een overtuigend voorbeeld aan te toonen, verhaalde de Heer Thomson het gebeurde met de dochter van eenen edelman, aan zijne behandelingtoevertrouwd. Dit meisje was omtrent 16 jaren oud, toen zij door eene scharlaken koorts van eenen zeer ernstigen aard werd aangetast. Twee maanden nadat zich de koorts had vertoond, ontdekte men dat zij eene aanmerkelijke kromming in de ruggegraat had bekomen.

In vele werken van onzen tijd, worden de krommingen van de ruggegraat aan onderscheidene pathologische oorzaken toegeschreven. In het werk van den Hr. Bampfield, (hetwelk ten dezen aanzien zeer belangrijk is, en te regt met de medaille van Fothergill bekroond is), stelt deze schrijver het denkbeeld voor, dat de genoemde kwaal haren oorsprong heeft uit eene eigenaardige ziekelijke gesteldheid van de spiervezelen. Hij heeft echter geen enkel afdoend bewijs

gegeven, om de juistheid zijner inzichten te regtvaardigen. De doorgaande ondervinding van den Heer Thomson, had hem tot de meening bewogen, dat de kwijnende toestand van de spieren gezocht moest worden in eenen werkellozen staat der vezelen, te weeg gebragt door gebrek aan oefening. Hij was, zoo zeide hij, nimmer ongenegen om zijn gevoelen voor daadzaken te laten varen; doch hij konde niet wijken enkel voor hypothesen, al werden deze ook nog zoo vernuftig staande gehouden. Dr. Harrison, een ander schrijver over dit onderwerp, was van oordeel dat de mismaaktheid van de ruggegraat haren oorsprong had uit eene bijzondere ziekte van de banden; dan even gelijk met den Heer Bampfield het geval is, bragt hij echter geen overtuigenden waarborg voor deze theorie bij. Het beste middel van nasporing is, om de voorkomende gevallen naauwkeurig gade te slaan, en daaruit met voorzigtigheid eene algemeene bepaling af te leiden. Hiervan wilde de Heer Thomson zich mede bedienen, en was dit voetspoor ingeslagen.

Over dit onderwerp had hij, in boeken, weinig voldoende inlichtingen gevonden, en was dus wel genoodzaakt geweest, eigen onderzoek en studie in te stellen. Als een gevolg daarvan, had hij door eene langdurige opmerking, met zorg zijne inzichten gevormd.

Er zijn, naar zijn gevoelen, in den loop van de ruggegraatskrommingen, drie tijdvakken te onderscheiden.

Het eerste is niet gemakkelijk te bepalen en wordt derhalve door de geneeskundigen dikwijls voorbijgezien. Het maakt zich kenbaar door eene kleine kromming van de lenden- en onderste rugwervelen. In het tweede

stadium worden de bovenste rugwervelen gebogen, en in het derde tijdperk wordt eene zichtbare kromming waargenomen in het bovenste gedeelte van de ruggegraat.

Dewijl, gelijk reeds gezegd was, er groote behoedzaamheid noodig is, om te kunnen bepalen of de lijders aan de eerste verschijnselen van deze ziekte lijden, herhaalde de Heer Thomson zijne aanwijzingen ten dezen aanzien. Bij eene geringe aandoening was het mogelijk haar geheel en al over het hoofd te zien. Hij wees drie middelen aan, waardoor dit gebrek waarschijnlijk kon worden overwonnen: ten eerste door den lijder het ligchaam in de tegengestelde rigting van de aangetaste zijde te laten buigen; doch gedurende deze buiging kunnen de krommingen niet gereedelijk onderscheiden worden: — vervolgens in die lichaamsuitstrekking, welke noodig is om de armen boven het hoofd te plaatsen, (eene positie, die de geneeskundigen dikwerf, hoewel ten onregte, verkiezen om de gedaante van de ruggegraat te vertoonen); of eindelijk door eene krachtige poging van den patient, om aan zijn ligchaam de natuurlijke regte houding te geven. Alle drie deze handelwijzen meende hij echter dat ongeschikt waren.

Het middel waarvan hij zich bedient om te kunnen beoordeelen, of een lijder de eerste kenteekenen van de ziekte heeft, is het volgende: hij plaatst denzelfden regt op, met de armen aan de zijden gesloten gelijk een soldaat in het gelid staat. Er is geene houding die geschikter is om de ruggegraat op de beste wijze te kunnen beoordeelen. Ten aanzien van de geneeswijze in dit tijd-

perk der ongesteldheid, heeft men dikwerf eene verkeerde meening verbreid. Werd een kind, wiens lendenwervelen gekromd waren, tot een' geneeskundige gebragt, dan was het doorgaand advies dat de misvorming zich met het opgroeijen zoude herstellen. Doch dit was eene dwaling van ernstige gevolgen. De ouders werden op eenen valschen grond gerust gesteld; eer een jaar verloopt, bevindt men dikwijls dat de kromming sterk is toegenomen. Gedurende dien tijd, zijn de bovenste rugwervelen mede door de kromming aangetast, zoodat er een veel langer tijd benoodigd is, om de beleedigde deelen weder in hunne natuurlijke gedaante terug te brengen. De Heer Thomson is van oordeel, dat bij de eerste verschijnselen der zijdelingse krommingen, weinig of geene verandering aan het ligchaam voorvalt. In het tweede tijdperk, is eene absorptie van het been, en de tusschenwervelige zelfstandigheid aan de holle zijde van de kromming duidelijk zichtbaar; en in het derde tijdperk van de ziekte aanmerkelijk vermeerderd. Deze omstandigheid vertraagt de genezing zeer.

De sympathische aandoeningen van het hart, van de longen, van de onmiddelijke of middelijke Chylbereidende ingewanden worden voortgebragt door ongenoegzame maatregelen.

Wanneer de aanleidende oorzaak der kromming is weggenomen, dan verdwijnt zij trapswijze geheel. Dat zulke voorvallen plaats hebben is eene daadzaak, die niet bevreemdt, wanneer men de vermindering van den omtrek der zenuwen, aan de holle zijde van de ruggegraat opmerkt. Deze vermindering gaat niet zelden

tot een derde van hunnen omvang, en werd altoos gekenmerkt met zware ongesteldheid van het ligchaams-gestel. Deze vermindering van den omvang der zenuwen is geene verbeelding; doch is door wijlen Mr. Shaw en Mr. Wilson bevestigd geworden.

(*Het vervolg hierna*).

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

(*Blijft oningevuld*).

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

NIEUWE GENEESWIJZE DER GEWRICHTSVERSTIJVING,

DOOR

Dr. *L O U V R I E R.*

Het is in het bijzijn van verschillende beroemde Genees- en Heelkundigen, dat de Heer Louvrier den 5^{en} dezer maand te Parijs in het Hospitaal *de la Charité* geopereerd heeft. De kunstbewerking had plaats onder moeilijke omstandigheden die het goed gevolg er van deden betwijfelen. Ook de Heer Velpeau, hewogen door een gevoel van regtvaardigheid jegens zijnen jongen kunstbroeder, heeft gemeend vooraf het woord te moeten voeren, om aan te toonen in hoe verre het geval gewigtig en gevaarlijk was: hij voegde er bij dat de goede uitkomsten door den Heer Louvrier tot heden verkregen, hem aangespoord hadden aan hem deze lijderes toe te vertrouwen, en dat, al ware het ook dat het gevolg der operatie niet zoodanig was, als men wel zoude hebben kunnen verwachten, men hieruit geen besluit moest trekken tegen de uitvinding van den Heer Louvrier.

Dit gezegde van den Heer Velpeau, hetwelk wij zoo goed mogelijk woordelijk hebben overgebracht, gaf aan de omstandigheid nog meerderen luister en gewigt. Een ander

niet minder gewichtig punt was, het zien van het voorwerp hetwelk de operatie moest ondergaan, dat niets voordeeligs had hetwelk konde geruststellen tegen de vrees van eene mislukking. Het was eene vrouw van veertig jaren, van een zeer lymphatiek gestel, sints 20 jaren behebt met eene volkomene gewrichtsverstijving, (*anchylosis vera*) aan de regter knie, die eene buiging van eenen scherpen hoek vormde van het been op de dij. De knie was misvormd; eene niet herstelde ontwrichting van het dijbeen met het scheenbeen, en die van de knieschijf buitenwaarts, gaven aan het lid, hetgeen geheel vermagerd was, een waarlijk afzigtelijk aanzien.

De aandoening was groot, zooals men kan nagaan, toen de lijdere op den toestel van den Heer Louvrier geplaatst werd. Maar de verwondering was niet minder groot, wanneer na dertig seconden de Heer Velpeau, welke zijn horlogie in de hand hield, te kennen gaf, dat de operatie verrigt was. Inderdaad, het been had zijne rechte rigting aangenomen, en het gewricht deszelfs bewegelijkheid.

De toestel verwijderd zijnde, konde men de lijdere naderen, en zich verzekeren dat de bewerking van den Heer Louvrier volkomen gelukt was. Men deed het geopereerde been uitstrekken en buigen zonder dat de lijdere de minste pijn gevoelde. Een zoo volmaakt resultaat in een zoodanig kort tijdsbestek verkregen, bragt den handigen operateur bijna algemeene goedkeuring en gelukwenschingen aan. Na zoo vele inspanningen en kostbare proefnemingen, en zelfs tegenwerkingen, oogste hij de belooning in, welke zijne eigenliefde het meest streelen moest, namelijk: De luide en tevens zoo welgemeende goedkeuring van eene dergelijke vergadering, en van den beroemden Hoogleraar der heilkundige Cliniek.

Wij zullen niet beproeven om het werktuig van den Heer Louvrier te beschrijven. Wij hebben het slechts gezien, en het is niet in weinige oogenblikken dat men het geheele zamenstel kan bevatten van eenen meervoudigen toestel, waarin alles vereenigd is tot de naauwkeurigste uitvoering en de meeste snelheid der operatie. Het voornaamste was om in

het belang van de kunst en van de lijdens de uitwerking eener uitvinding te doen kennen, welke nog geene genoegzame publicmaking verkregen heeft. (*La Lancette Française*).

VI. UITVINDINGEN

EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN, MECHANISCHE WERKTUIGEN ENZ.

1°. **H**et verband van Gohier voor de breuk van den hals van het dijbeen, beschouwd door Dr. Nevermann te Plau. Het doel van dit verband is gewoonlijk om de vasthouding, en de uit- en tegenrekking van het gebroken deel te bewerkstelligen. Gohier voegt hier nog eene vierde aanwijzing bij, namelijk: die der tegendraaijing van den voet buitenwaarts, hetwelk bij de herstelling van het grootste gewigt is; daar anders, zoals bij alle vroegere verbanden te dien aanzien het geval is, de draaijende spieren werkdadig blijven en ligtelijk de hereeniging der beeneinden hinderlijk kan zijn.

(von Graefe und von Walther Journal).

2°. Oorzaken van de verkorting van het been, na plaats gehad hebbende breuken van het dijbeen, door Dr. Richter. Deze bestaan hierin, dat de aan beenbreuk lijdende, onwillekeurig met het bovenlijf zijdelings buitenwaarts overhelt, en wel aan die zijde waaraan de breuk plaats heeft. Indien men niet dagelijks den stand van het bekken tot de wervelkolom van den lijder door de kammen van het heupbeen met de draaijers kan vergelijken, zoo kan bij het bestaan der normale lengte van het gebroken deel toch eene verkorting aanwezig zijn; want de lengte is slechts schijnbaar en van de buitenwaartsche neiging van het bekken afhankelijk. Tot vermijding dezer verkorting heeft de Heer Richter daarenboven nog zijne aandacht gewend op de bevestiging van het bovenligchaam en het gezonde lidmaat aan den uitrek-toestel. Hij bedient zich

van drie met linnen kompressen opgevulde blikken spalken, die door drie riemen bevestigd worden.

(Blazius, *Zeitschrift*).

5°. *Verbetering van den oorspiegel van Deleau en Itard*, door J. Yearsly te Londen. Dit bestaat in de buitenvlakte van dat gedeelte der bladen van denzelfden, welke in het oor gevoerd worden, in plaats van glad, ruw en in de uitgestrektheid van een achtste duim, eenigzins bol te maken, waardoor het instrument niet alleen een *uitzettend* maar ook een *withalend* vermogen verkrijgt.

(*The Lancet*).

VII. MENGELWERK.

1°. *Voorkeur der afzetting met den lap boven die der cirkelsnede*, door Dr. Nevermann te Plau. Hij verkiest de eerste op de volgende gronden: 1°. Zij is eenvoudiger, gemakkelijker, spoediger en zekerder uit te voeren en minder pijnlijk. 2°. Zij is ook daar aan te wenden waar de cirkelsnede niet kan plaats hebben; inzonderheid wanneer men hooger het lidmaat amputeert en de deelen uit hoofde hunner vastheid en dikte niet teruggetrokken kunnen worden. 3°. In ziekten der zachte deelen, behoeft men niet zoo hoog te amputeren; doch men vormt ter plaatste waar de deelen niet ontaard zijn, den lap, dien men ook, door bovenwaarts het mes te voeren, vergrooten kan. 4°. De snede van het mes wordt daarbij niet zoo ligt stomp, dewijl men met hetzelfde het been niet aanraakt. 5°. Zij waarborgt gedurende en na de operatie tegen bloedingen. 6°. Zij bevordert het beste de vereeniging, *per primam intentionem*. 7°. Men zal na het ontstekingsstijperk door het aanleggen van een uitdrijvend verband en het vastelijk aanleggen der kleefpleisterstrooken, eene dikke vleeschstomp en een vast likteeken voor het kunstlid verkrijgen.

(Blazius, *Zeitschrift*).

2°. *Herstelling eener dwarsche beenbreuk van de dij, bij een' man van 80 jaren door het onbeweegbaar stijfselverband, na te vergeefsche beproeving van het gewoon beenbreukverband, door B. Sivert, Stedelijk en plattelands Heel- en Vroedmeester te Oostkapelle, (eiland Walcheren).* Op den 28 April j.l. kreeg hij eenen tachtigjarigen grijsaard onder behandeling, lijdende aan eene dwarsche breuk van het bovenste gedeelte van het dijbeen, ten gevolge van eenen val die 24 uur vroeger had plaats gevonden. Het gewoon spalkverband werd door hem aangelegd; doch hij vond dit den volgenden morgen door den lijder gedurende den nacht eigenhandig losgemaakt en verklaarde deze stellig den wederaanleg er van niet te dulden.

Hij nam alsnu zijne toevlugt tot het onbeweegbaar stijfselverband van Dr. Seutin, legde dit aan en heeft het 30 dagen laten liggen zonder dat hij dit behoefde te vernieuwen. Hij had bij het wegnemen van hetzelfde het genoeg, het deel volmaakt geheeld te vinden, zoodat de oude man, even als te voren, door behulp van krukken kon wandelen.

3°. *Eigenlijdige ontwrichting des dijbeens; daaropvolgend absces met beenbederf; afzondering en uitdrijving van het hoofd des beens; met genezing; door Doct. Harris. J. D. . . , oud 14 jaren, leed sints twee jaren aan heupwee, hetwelk sedert een jaar in verettering was overgegaan. Bij het onderzoek vond hij het dijbeen ontwricht op het darmbeen, het lid twee duim korter dan het gezonde, en vijf pijpzweringe openingen rondom het gewricht, uit welke veel stinkende etter zich ontlaste. In eene dezer openingen water inspuitende, vloeide zulks uit de overigen; eene groote hoeveelheid stof met zich voerende. Met het inbrengen van een stilet, overtuigde hij zich dat het hoofd des dijbeens gecarieerd was.*

Hij verordende eene volstrekte rust te bed, het gebruik der siroop van *salsaparille* en purgeermiddelen. Hierop begon de gezondheid des lijders zich te verbeteren. Tweemaal daags werden de zweren gewasschen met Spaansche zeep; pappen van brood en melk werden aangelegd, en verbonden met op

linnen gesmeerde was-zalf. De staat der zweren bleef dezelfde gedurende de drie eerste maanden; de gezondheid van den lijder echter ging merkbaar in beterschap voort.

Op dit tijdstip scheidde zich het hoofd des dijbeens geheel eigenlijdig van den verzworen hals af en ontlastte zich uit eene der fistuleuse openingen. Dagelijks werden inspuitingen bewerkstelligd in de pijpzwellige kanalen met eene oplossing van zwavelzuur koper (*sulphas cupri*), in de hoeveelheid van tien grein op een once water, en eene ligte drukking op de heup uitgeoefend door middel van een daartoe geschikt verband. Gerekend van het tijdstip der uitdrijving van het hoofd des dijbeens, zijn drie maanden behandeling voldoende geweest, ter sluiting der fistelen. Gedurende dezen tijd heeft de natuur zich bezig gehouden met de vorming van een bandachtig weefsel, waarmede de hals des dijbeens aan de ruggevlakte des darmbeens is gehecht; de lijder stond op, en begon met behulp van krukken te loopen. Langzamerhand werd het nieuwe gewricht sterker, en na twee jaren had het lidmaat bijna deszelfs geheele kracht en natuurlijke bewegelijkheid terug verkregen. De lijder is welvarend, buigt het lid in alle rigtingen, verlengt het naar willekeur, en oefent zelfs de draaijende bewegingen uit; hij gaat zonder krukken, rust op het been zonder pijn, en zijn gang vermoeit hem nauwelijks; hij blijft evenwel hinken, dewijl het lidmaat twee duim korter dan het ander is gebleven.

Doct. Harris veronderstelt dat wanneer het lid, van het oogenblik der ontlasting van het dijbeenshoofd ware uitgerekt en in dien stand middels eenen geschikten toestel ware gehouden, men alsdan waarschijnlijk de genoemde verkorting ware voorgekomen.

(*The medical examiner of Philadelphia, Jann. 1859.*)

4°. *Eigenlijdige ontwrichting van het dijbeen, gevolgd door een abces aan de heup. Terugbrenging en genezing, door denzelfden.* Een kind van vier jaren, zoon van den Generaal Brooke, leed sedert 15 maanden aan eene veretterende *coxalgie*. Acht maanden had het gezwel bestaan, en sedert vier

maanden stof ontlast. Na dien tijd had de holte zich gesloten, doch leed het kind nog hevige pijnen aan de heup. Bij het onderzoek bevond de Hr. Harris het dijbeen boven en buitenwaarts ontwricht; en was het lid twee duim korter dan het gezonde. Verscheidene beraadslagingen hebben plaats gehad, en kwam men overeen de kwaal voor ongeneeslijk te verklaren. De Hr. Harris stelde de graadsgewijze terugbrenging voor, door den toestel van Hagedoorn, gewijzigd door den Hr. Liston. Deze raad werd verworpen; een der helpers evenwel verklaarde zich vóór denzelfden en werd de toestel den 4 Julij 1833 door den Hr. Harris aangewend. De eerste uitrekkingen hebben slechts weinige uren geduurd, doch zijn zeer pijnlijk geweest. Deze handelwijze werd herhaald en langzamerhand heeft men het lid deszelfs natuurlijke lengte wedergegeven en den toestel bestendig kunnen aanleggen; terwijl de pijnen almede nalieten. Gedurende twee jaren heeft het kind den toestel gebezigd, in een rij- of vaartuig uitgaande, op den rug liggende. Te dien tijd begon het kind te gaan zonder pijn, nauwelijks meer hinkende; terwijl het lid nog eene verkorting van eenige lijnen vertoonde. Van tijd tot tijd heeft men den toestel nog eens aangelegd, en eindigde men met denzelfden geheel na te laten. Eenige maanden later echter, ontstond de *coxalgie* weder, als ook een nieuw *abces*; dezelfde behandeling werd in het werk gesteld en gevolgd door eene duurzame herstelling. Het kind gaat thans uiterst weinig kreupel, en het lid is slechts zes lijnen korter dan het ander.

(*Ibid*).

5°. *Drie beenbreuken te gelijk bij eene vrouw van 60 jaren op de gewone wijze genezen, door W. Buskes, Heel- en Vroedmeester te Utrecht.* De huisvrouw van S. B., leed zoodanig aan *Rheumatismus*, dat zij van het bed naar den stoel moest gedragen worden. Van dezen laatsten afvallende, bevond men na gedaan onderzoek, dat het regter opperarmbeen, en de beide dijbeenen in het midden dwars gebroken waren. De genezing had na verloop van

drie maanden plaats, en konde zij weder op haren stoel zitten.

Hieruit blijkt, dat hier eene bijzondere broosheid der beenderen plaats had, doordien eene zoo geringe oorzaak aanleiding gaf tot het ontstaan van drie beenbreuken te gelijker tijd; 2°. dat noch deze broosheid, noch het aanwezen van *Rheumatismus*, cenig beletsel aan de *Callus*-vorming toebrenge.

6°. *Eenige bedenkingen betrekkelijk de amputatie door de cirkelsnede of door de lapvorming*, door A. G. van Onsenoort. Ten aanzien van de snelheid waarmee de amputatie met den lap kan worden uitgevoerd, schijnt deze ons toe geenen genoegzamen grond tot voorkeur te verdienen. Het is voorzeker prijzenswaardig om spoedig te handelen bij eene pijnlijke operatie, doch men kan ook aannemen dat deze reden niet behoorde in aanmerking te komen ten koste van andere, meer gewigtige voordeelen. De ten toon spreiding der handigheid van den operateur kan niet in de weegschaal gelegd worden, tegen de zekerheid voor het behoud van het leven des lijders of het belang van zijne vooruitzichten.

Ter andere zijde, de redenen welke ingebracht worden ten voordeele der *amputatie* met den *spierachtigen* lap, waarschijnlijk in het belang van het bestaan der vaste en stevige stomp, welke er door verkregen wordt, is niet zoo geheel aanneembaar. Het is waar, dat de stomp in den beginne vaster en ronder schijnt dan die door de cirkelsnede verkregen, en er een beter kussen bestaat voor de aanwending van een kunstlid, doch dit voordeel ziet men na verloop van eenigen tijd meestal verdwijnen door de inkrimping van de spiermassa die de huid met zich trekt, en de in de plaats treding van eene suikerbroodvormige stomp, vooral ten aanzien als de amputatie aan de dij verrigt, is waarop dit eigenlijk doelt.

Er zijn omstandigheden waarin de enkelvoudige lap noodzakelijk kan worden; b. v. wanneer de zachte deelen beneden de knie aan de eene zijde of aan het voorste van het been toevallig aanmerkelijk gekwetst of door ziekte vernietigd zijn, dan kan de lap aan de gezonde zijde of van achter genomen

worden, en daardoor is het meerdere malen veroorloofd het lid beneden de knie weg te nemen, terwijl bij de amputatie door de cirkelsnede, deze boven de knie zoude hebben moeten worden bewerkstelligd. In die gevallen echter is een *huidlap* alleen genoegzaam om eene even zoo stevige en bruikbare stomp te vormen, als wel zulks met bijvoeging der spieren het geval zoude geweest zijn.

Eene andere en onzes inziens meer gewigtige tegenwerping der amputatie met den lap, in verbinding met de spiermassa alleen, is de schuinsche verdeeling van de bloedvaten door welke hunne rokken meer genegen zijn om terug te trekken, dan wanneer zij dwars verdeeld zijn, en in dit geval bij de wederloslating meer aan opvolgende bloeding blootgesteld zijn, nadat het verband eenige uren is aangelegd geworden, dan wel na de verrigte cirkelsnede, dewelke de voorkeur zoude verdienen door de dwarsche verdeeling der spieren, kort bij het punt daar het been moet doorgezaagd worden.

Het is van minder belang op hoedanige wijze de amputatie met den lap verrigt wordt; namelijk: of deze eenen bijna kringwijzen, dan wel eenen halfkringwijzen vorm heeft; welke laatste echter, hetzij bij den enkelvoudigen zoowel als bij den dubbelden lap de voorkeur verdient, dewijl deze, daar de hoeken, (die allezins zoo moeilijk te behandelen zijn,) wel eens de genezing vertragen, en de stomp aldus gevormd ook zeer gevoelig en pijnlijk blijft. Maar het voordeel is voornamelijk gelegen in de dwarsche of schuinsche doorsnijding der spiermassa en derzelve onderlinge vereeniging om eene goede stomp te vormen, dewelke in staat is om zonder kwetsing het kunstlid te dulden.

Ten aanzien der wijze van vereeniging der wond na de amputatie, wil men het er op toeleggen om deze spoedig te verkrijgen, en heeft men daartoe onlangs gebezigd of insectennaalden of eene nauwkeurige vereeniging der wondlippen door *platina* draden, door de gewone naald hier en daar doorgevoerd, afgesneden en eenmaal om elkander gedraaid. De ondervinding heeft reeds lang regt laten wedervaren aan deze handelwijzen; maar

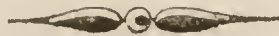
vooral is het *tijdelijk* verblijf van het bindsel ter sprake gebragt, en men heeft gezien dat zulks door in de wond gelaten darmsnaar mogelijk was; doch uit *platinadraad* gevormd wordende, men ook het vermogen had hetzelfde even zoo gemakkelijk als zeker naar willekeur te kunnen wegnemen, en na deszelfs verwijdering de wond volkomen *per primam intentionem* te genezen.

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN, ENZ.

GENEESKUNDIG GENOOTSCHAP TE LONDEN.

Zitting vanden 50sten September 1859.

Behandeling der Gonorrhoea.

De heer Roberts vangt het onderwerp aan betreffende de behandeling der *Gonorrhoea*, door aan te merken dat aan hem onlangs twee hardnekkige gevallen er van waren voorgekomen, voor dewelke hij het noodig gevonden had eene sterke oplossing van het salpeterzuur zilver te bezigen. Hij wenschte betreffende dit middel de ondervinding van zijne medeleden te vernemen. In het bedoeld geval waarin de gewone middelen in gebreke gebleven waren, had hij gebruik gemaakt van eenen inspuiting van 15 grein *Nitr. argent fus.* op een once water, en het gevolg was zeer naar wensch geweest; hij had den lijder den raad gegeven, de oplossing drie opvolgende malen in te spuiten, dan eene week lang er mede te staken, en bijaldien hij dan nog niet volkomen genezen was, alsdan weder zijne toevlugt tot dit middel te nemen. In de beide gevallen voornoemd, greep er eene hevige ontsteking van het slijmvlies van den pisweg plaats, welke zich verkondigde door hevige pijn en eenen aanmerkelijken uitvloed met bloed vermengd. Den volgenden namiddag echter waren deze toevallen aanmerkelijk verminderd en de lijders werden verzocht met de inspuiting voort te varen. De tweede aanwending veroorzaakte minder hevige gevolgen,

en na de derde beproeving was de genezing van een der gevallen verkregen; voor het andere was het noodig het gebruik van het middel drie achtereenvolgende weken voort te zetten.

Wat betreft de behandeling der *Gonorrhoea* had hij (Roberts) over het algemeen genomen, eene spoedigere genezing verkregen. In die gevallen waarin hij de gewone specifieke middelen, door een tot drie weken aangewende purgeermiddelen had doen voorafgaan, in die gevallen waarin de *Cubeba* of de *Copaiva* werden toegediend, werden er van de 10 gevallen 8 met goed succes genezen. In die hardnekkige gevallen echter, waarin een nadruiper overbleef en welke alle middelen trotseerden, onder anderen zelfs de *Sulph. zinc.*, stelde hij vast dat deze door eene inspuiting van de *Nitr. argent. fus.* op eens konde worden weggenomen.

De Heer Lord had veel ondervinding ten aanzien van het *Nitr. argent. fus.* op de plaats van den chronischen toestand van het slijmvlies van den pisweg zelfs aangewend, welke de zitplaats des nadruipers is. Hij wendt veelmalen eene oplossing aan van een drachma van dit middel (?) op een once water, en in verschillende omstandigheden heeft hij het brandmiddel in substantie tot op de plaats gevoerd, vanwaar de chronische uitvloed voortsproot. Hij heeft het onveranderlijk als een goed gevolg opleverend middel gevonden en nimmer eenige kwade gevolgen, noch die hevige ontstekingachtige toevallen er van gezien, waarop de vorige spreker doelde; hij was van oordeel dat eene slappere oplossing meerdere pijn zoude verwekken, dan eene sterkere welke hij gebezigd had. Veele Heelkundigen hielden zich terug het *Nitr. argent. fus.* te bezigen, uit vrees voor kwade gevolgen. Deze echter was ongegrond. Laat, (zeide hij), de vreesachtige het werk lezen van Dr. Higgenbottom, betreffende dit onderwerp. Dr. Wallace heeft een geval medegedeeld in het welk dit middel in substantie op het slijmvlies van de *vagina* ter verhelping van eene hardnekkige *leucorrhoea* aangewend werd. Bij die gelegenheid brak een stukje van het bijtmiddel en verbleef eenigen tijd verborgen. Geene kwade gevolgen hebben zich

voorgedaan. Het vreemde ligchaam kwam weder te voorschijn, omhuld door slijm, en de genezing was verkregen.

Hutchinson maakte gebruik van eene zwakkere oplossing, (4 grein op een once) en had reden er over voldaan te zijn. Anderen, zooals Dendy, Hooper en Clutterbuck waren van oordeel dat de nadruiper door afwijkingen in den leefregel onderhouden werd en handelde dien ten gevolge.

(*The Lancet* 1859—40).

IX. BIBLIOGRAPHIE

(*Zie den Omslag.*)

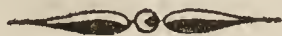
X. NECROLOGIE.

Den derden October j.l. is te Weenen in den ouderdom van slechts bijna 40 jaren overleden de Heer Burkart Eble, Militair Geneesheer, Prosector en Bibliothecaris van de *Josephinische Academie* en Lid van vele geleerde Genootschappen. Een man wiens verdiensten algemeen erkend waren, en dien de kunst moet betreuren aan haar zoo vroeg ontrukkt te zijn. Het Oostenrijksch Gouvernement, (hetgeen toch wel niet bij allen het geval is), wist zijne talenten te waarderen, hoog te schatten en te erkennen. Ook bij de eerste sporen zijner ongeneeselijke ziekte verkreeg hij zijn vol pensioen. Zijne werkzaamheden en schriften over verschillende onderwerpen de Genees-, Heel- en Oogheekunde betreffende, zijn genoegzaam bij de geleerde wereld bekend en in welverdiende achting, en die, welligt door overspanning in zijne werkzaamheden, zijn einde verhaast hebben. Zijne nasporingen om de oorzaken en behandeling der besmettelijke oogontsteking der legers in een waar daglicht te stellen; het aandeel 't welk hij, toen deze plaag onlangs in Belgien zoo zeer heerschende was, heeft bijgebracht, hebben, (niettegenstaande men hem dit heeft willen betwisten), veel licht hier over verspreid, waaruit zijne kunstgenooten, in welke betrekkingen ook geplaatst, in verschillende landen bij voorkomende gelegenheden het grootste nut kunnen trekken.

v. O.

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN ENZ. ENZ.

Welken invloed oefent de operatie der *cataract* uit op het leven van hem die dezelve heeft ondergaan?

De Heer Florent Cunier, Hoofdredacteur van *les Annales d'oculistique*, wendt zich in N°. 2. inzonderheid aan die zijner medearbeiders van zijn geacht Tijdschrift, die zelve Genees-Heelkundige Journalen schrijven, zoo als de Heeren von Ammon, Kneschke en van Onsenoort, om door middel van dezelve met hem mede te werken, ten einde het navolgende vraagpunt mogt opgelost worden, hetwelk door X*** wordt voorgesteld. Wij voldoen volgaarne aan dit verzoek; de vraag is:

Welken invloed oefent de operatie der Cataract uit op het leven van hen die dezelve hebben ondergaan? »De waarnemingen sints lang gedaan, en die mij immer zeer ter harte gegaan »zijn, zouden dit resultaat opleveren, als dezelve juist zijn, »dat de van de *Cataract* geopereerde personen, na de behoorlijke zorgen, om de plaatselijke verschijnselen te bestrijden, »zijn aangewend, uiterlijk droefgeestig en melancoliek worden, »en een of twee jaren na de operatie, (niettegenstaande de »scherpte van het gezigt, hetwelk overigens nimmer in den »normalen staat terugkeert), eindigt met er aan te overlijden. Het is eene soort van *spleen* die des te meer te »verwonderen is, daar de operatie wel geslaagd is, en hij »vóór het tijdstip dat hij in de duisternis verbleef, de gewone opgeruimdheid bezat die aan blinden zoo zeer eigen is, »(dat is te zeggen,) dien toestand der ziel, welke zoo geheel in »tegenspraak is met den doove, wiens karakter (over het algemeen) ontevreden en achterdochtig is (1). De ziekte door de »operatie van de *Cataract* voorbereid, of ten minste er van

(1) Men zoude alhier de vraag kunnen opperen: wie is gelukkiger in de zamenleving, hij die door blindheid, of wel met doofheid bezocht is. Men heeft zulks elders reeds zoeken op te lossen, doch is men, volgens mijne meening, niet voldoende er in geslaagd.

»voortspruitende, zoude alleen in het darmkanaal liggen; zij
 »zoude zich ook op het hart kunnen wenden, en vandaar
 »dan de uitstortingen en hartkloppingen voortspruiten; zij
 »zoude onder den invloed staan van de groote medelijdende
 »zenuw; wanneer men het verband nagaat van dit zenuwach-
 »tig middelpunt met het lijdende deel.”

De Heer X*** besluit met te verzoeken van zijne kunstgenooten te mogen weten:

1°. Of de door hen geopereerde lijdens met *Cataract* be-
 hebt, drie à vier jaren de operatie hebben overleefd.

2°. Of eenige derzelve en zelfs een grooter gedeelte de
 vreugde niet verloren hebben, welke zij door de weldaad van
 het gezichtsvermogen terug te hebben bekomen, hadden ver-
 kregen?

Ter beantwoording der eerste vraag, (wat mij betreft), is
 dienende, dat een aantal der lijdens, aan welke ik de operatie
 der *Cataract* heb bewerkstelligd, sinds 20 jaren, tot op het
 tijdstip van 1856 dezelve hebben overleefd. Dat eenigen sinds
 dien tijd, wel is waar den tol aan de natuur betaald hebben,
 doch dat ik echter dit aan den morelen invloed der operatie
 niet zoude kunnen toeschrijven. Dat zelfs onder anderen nog
 twee in wezen zijn, een van 86, en een van 79 jaren, waar-
 aan ik meer dan tien jaren geleden de operatie met goed ge-
 volg aan beide oogen verrigt heb.

Wat betreft de tweede vraag; kan ik deze niet zoo geheel
 ontkennend beantwoorden, dewijl ik onder eenigen mijner ge-
 opereerden vermeen bespeurd te hebben, bij gelegenheid dat
 ik dezelve sprak, en dit ook door mededeeling ben deuchtig
 geworden, dat zij niet even zoo opgeruimd waren als *vóór* of
kort na de operatie, en ik dit werkelijk kan toeschrijven aan het
 veranderd gezichtsvermogen dat zij door de operatie verkregen
 hadden, en dat veel verschilt van dat hetgeen de blindheid
 is voorafgegaan. Evenwel moet ik de waarheid hulde doen,
 dat onder eenigen de vorige vrolijkheid welke zij *vóór* de ope-
 ratie in den staat van blindheid bezaten hun steeds is bijge-
 bleven.

Aangenaam zal het mij overigens zijn, wanneer onze Vaderlandsche kunstgenooten eenige waarnemingen, dit onderwerp betreffende, aan mij zouden willen mededeelen, ten einde die door den weg van ons Tijdschrift verder te kunnen bekend maken.

Utrecht, 26 October 1839.

van Onsenoort.

XII. VERLOSKUNDE.

*W*aarneming eener Monstrositas per excessum, gesproken uit eene weelderige vormingskracht, zonder eenige ziekelijke afwijking der vrucht, door V. van Lissa, Heel- en Verloskundige te Middelburg.

Immer meenen wij, bij de geboorte eener vrucht, alle hinderpalen tot hare ontwikkeling te boven gekomen te zijn, zoo het kindshoofd en de schouderen tot buiten de scheede zijn getreden. Vreemd kwam het mij dus voor, toen ik in den loop der maand September l.l. ter adsistentie bij eene barende geroepen, die ik meermalen van gezonde kinderen had verlost, bemerkte, nadat, bij regelmatigen en vrij voorspedigen arbeid, het kind tot aan de heupen was geboren, dat hetzelfde bleef zitten, en zelfs mijne pogingen tot de geheele ontwikkeling hardnekkig weerstand bood; spoedig overtuigde ik mij, dat hier noch eene relatieve te kortheid door omslingeringen, noch eene direct te korte navelstreng den verderen voortgang kon verhinderen. — Aan geene gewone oorzaak kon ik dus deze terughouding meer toeschrijven, waarom ik dadelijk meende deze aan het vruchtje zelf te moeten opsporen. Zouden welligt tweelingen, door eene kleine oppervlakte aan een gegroeid zijn? Zie daar iets dat ik gereedelijk meende te moeten gelooven, omdat vele verschijnselen vooraf mij reeds eene tweelingschap hadden

doen veronderstellen; om dit te weten, werd volstrekt een dieper onderzoek gevorderd, en ik ontwikkelde dus, om meer ruimte daartoe te winnen, de onderste ledematen, die zeer bewegelijk waren en dus de belemmering niet opleverden. — De smart welke de vrouw van 't oogenblik van het geboren worden van het kindshoofdje voortdurend was bijgebleven, week nu, doordien de scheede en uitwendige teeldeelen ontspannen geraakten en zamenvielen. — Langs de ruggraat van het kindje de moederlijke scheede ingaande, kwam het mij voor, alsof ik bij het *os coxygis* eene tweede en wel zeer gespannene streng bemerkte, welke mij echter bleek zich spoedig te verbreedden, en op het gevoel te oordeelen, met eene *placenta* in een te smelten.

Nu begreep ik er niets meer van, maar besloot, (doordien het vruchtje blijkens de ingetredene ontbinding reeds eenigen tijd dood was, en ik van de zijde der moeder door geene toevallen tot bespoediging genoodzaakt werd), om eenige oogenblikken de werking der natuur af te wachten. — De weeën kwamen dan ook na eenige verpoozing, die ik bezigde om de moeder eenigzins gerust te stellen, omtrent het vreemde, van, na de geboorte der vrucht, het kindje niet te zien opdagen; de vermeende *placenta* zakte in de *vagina*, en spoedig daarbuiten, en wat zeg ik?..... dat, wat de hierbij gevoegde in der haast ontworpen doch getrouwe copie voorstelt. Het strengvormige dat ik gevoeld had, was ontstaan door de uitrekking van eenen op het gevoel vliesachtigen, zeer dunnen, doch even korten hals van een aanhangsel, dat van buiten, zoo van kleur en vastheid als van vorm veel overeenkomst had met eene lever. — Het kind thans van de moeder gescheiden, volgde na weinigen tijd den geheelen normalen moederkoek.

Slechts een vlugtig onderzoek van het vruchtje werd mij toegestaan, bij hetwelk ik het volgende opmerkte: Het kindje, van het vrouwelijk geslacht, was in allen opzichte goed gebouwd, tot volkomene rijpheid, en waarschijnlijk voor weinige dagen, toen de moeder gevallen was en zich uiterst ont-

steld had, gestorven. — Aan de punt van het staartbeentje ging de huid over in een aanhangsel, dat in eene schuinsche rigting tusschen de beenen afhing, bruin van kleur, glad en glinsterend, als ware het met een weiachtig vlies overtrokken, overlansg gemeten circa $2\frac{1}{2}$ palm, in het midden 9 duim hoog, in den omtrek met dunne stompe randen uitlopende, aan de achterzijde iets breeder en boller dan aan de voorzijde, (zie Plaat 7.), door eene insnijding in twee kwabben verdeeld, van verscheidene groeven en hydatiden voorzien. — Eene sneede van de graatachtige uitwassen der lendenwervelen af tot in het aangroeijsel, toonde mij, dat de punt van het staartbeen met drie regelmatig gevormde werveltjes, in den hals van hetzelfde voortliep, en zich daaruit drie takken in het gezwel zelve ontwikkelden, die eveneens waren zamengesteld uit uiterst fijne wervelbeentjes: deze, in het gezwel vervolgende, liepen te niet in eene menigte ongelijkvormige beenstukjes, waarmede deze kwab geheel was opgevuld, terwijl het geheel gezwel overigens op de doorsnede eene gehepatiseerde massa voorstelde, sterk met bloed gevuld; de zwaarte bedroeg ruim 15 oncen.

Geene merkelijke afwijking aan de ruggegraat of het rugmerg gevonden hebbende, blijkt het daaruit, alsmede uit de zamengestelde bewerktuiging, dat deze *monstrositas* wel geheel aan eene weelderige vormingskracht moet worden toegeschreven, waarvan de verwijderde oorzaken in het verborgen liggen.

Verklaring der Plaat 7.

- Fig. 1. Stelt het voorwerp te zien aan de voorzijde.
 — 2. Die van de achterzijde.

*V*erloskundige waarnemingen door W. E. Ludeking,
 Stads- en Plattelands Heel- en Vroedmeester te Brielle.

(Vervolg van bladz. 192).

Elfde Waarneming.

Zelden heb ik het weldadig nut onzer kunst meer in deszelfs volle waarde leeren kennen, dan in het volgende geval.

Fig 1.

Fig 2.

In den nacht van den 18^{en} Januarij 1833, werd mijne hulp verzocht, bij de huisvrouw van F. B. te H—m. Daar komende vernam ik van de Vroedvrouw, dat in den loop van den avond, gemelde vrouw, ofschoon niet zeer spoedig, toch geheel natuurlijk bevallen was van een' zoon; dat zij met geduld had afgewacht dat de nageboorte zoude komen, maar er waren geen pijnen ontstaan; alleen was de vrouw van tijd tot tijd beginnen te vloeijen, hetwelk op de pogingen om de *placenta* te halen, steeds vermeerderde, en eindelijk nu zoo erg was geworden, dat zij mij had laten roepen, wijk zij er zeer veel gevaar in zag. Bij het bed komende moest ik volkomen in haar gevoelen deelen, en ik wist bij het eerste aanschouwen niet, of ik de vraag der belanghebbenden, of zij nog leefde, ontkennend of bevestigend moest beantwoorden. De vrouw, ruim 50 jaren oud, van een teeder en prikkelbaar gestel en reeds moeder van verscheidene kinderen, lag in eene diepe slaauwte; het aangezicht, de hals en armen buitengewoon bleek van kleur, de lippen blaauw, de ledematen zeer koud op het gevoel en met een klam zweet bedekt, de ademhaling naauwelijks merkbaar, en de pols bijna niet te voelen. Op den buik voelde men de baarmoeder voor het grootste gedeelte nog uitgezet; aan den bodem alleen was eenige hardheid of tonische zamentrekking te bespeuren. Aan hetgeen ik aan het beddegoed zag, en het reeds weggenomen geronnen bloed moest zij eene aanmerkelijke hoeveelheid verloren hebben, dat overigens aan alle verschijnselen zichtbaar was, daar zij het volkomen beeld van bloedledigheid vertoonde. Ik stak mijne hand in versch aangebragt koud water, en wreef daarmee den buik, waarop de vrouw eenigzins ontwaakte, en maakte van deze oogenblikken gebruik, om haar eenige droppels *acid. phosphoricum* met water toe te dienen. Intusschen begreep ik, hoe gevaarlijk de toestand ook was, dat de wegneming der *placenta* het eenige redmiddel kon zijn, waarna de baarmoeder zich kon zamentrekken en de vloeijing verminderen. Ik bragt mijne hand op het geleide der streng binnen, vond een gedeelte der nageboorte los in de holte der baarmoeder liggen, doch het overige zat boven in den bodem in eenen bijzonderen zak besloten, dien ik eerst na herhaalde pogingen kon ontwikkelen, en toen bespeurde ik dat dit gedeelte der nageboorte zeer vast aan den *uterus* gehecht was. Het losmaken of afpellen, dat met voorzigtigheid door mij werd verrigt, had onder bloedverlies plaats; intusschen mogt ik mijn oogmerk bereiken, en bragt de geheele nageboorte naar buiten. Dadelijk bragt ik mijne hand, in koud water nat gemaakt, andermaal naar binnen, om in vereeniging met wrijvingen op den buik, de baarmoeder tot zamentrekkingen op te wekken; doch ik mogt hierin slechts gedeeltelijk slagen, en eerst na inspuitingen met koud water,

en bijzonder van het stortbad, trok zich de *uterus* te zamen, en de vloeijing werd minder. In die oogenblikken wanneer de vrouw bij hare bewustheid was, werd nog steeds het *phosphor* zuur toegediend, en ik schrijf het aan dit middel toe, dat ik de diep gezonken levenskracht mogt opwekken, en de moeder behouden. Zoo spoedig de hoogstgevoelige staat van het zenuwgestel het toeliet, werden in het kraambed versterkende en opwekkende middelen toegediend, en eerst na verloop van eenige maanden, mogt zij zich over eene volkomene herstelling verblijden.

Twaalfde Waarneming.

Den 7^{en} Februarij 1853 werd mijne hulp spoedig verleend bij de huisvrouw van A. B. te H—m, die van haar derde kind, een groot uur te voren, natuurlijk was verlost; doch de nageboorte wilde niet komen, en eene aanmerkelijke bloedvloeijing had dezelve Vroedvrouw, als in het vorig geval, genoopt, mij dadelijk te laten roepen. De vrouw klaagde over benaauwdheid en spanning in de maagstreek, over groote koude, dorst en trek naar koud water. Bij het onderzoek der *placenta* vond ik dezelve voor een gedeelte los in de holte der baarmoeder liggen, aan derzelve linker wand was zij in eenen kleinen zak ingeklemd, die zich gemakkelijk liet ontwikkelen, en daarna nam ik de geheele nageboorte weg. De *uterus* trok zich geregeld zamen, de vloeijing hield op, het kraambed verliep voorspoedig en de vrouw keerde aldra tot hare gewone bezigheid terug.

Dertiende Waarneming.

Den 11^{en} Februarij 1851, werd ik door de reeds gemelde Vroedvrouw, spoedig verzocht te komen, bij de huisvrouw van J. G. te H—, welke in den morgenstond, na eenen tragen arbeid van een' dooden zoon was verlost. De vrouw reeds zeer ontmoedigd van geen levend kind te hebben gekregen, maakte zich nu ook ongerust, dat de nageboorte niet zoude komen, waarin zij door de beide vorige gevallen, die binnen eenen maand tijds in dezelfde gemeente voorvielen, niet weinig versterkt werd. Doch of hare vrees van invloed was, of andere oorzaken de werkzaamheid der baarmoeder belemmerden, kon ik niet bepalen; maar alleen opmerken, dat zich volstrekt geene weeën vertoonden, niettegenstaande van tijd tot tijd wrijvingen op den buik werden in het werk gesteld, en ik haar wat *aqua menth. crisp.* met eenige druppels *Tinct. Castor.* en *valerian.* toediende. Zij begon meer en meer te vloeijen, zoo dat ik mij verplicht vond, meer werkdadig te handelen. Bij het onderzoek bleek dat de *placenta* grootendeels los lag, slechts een klein gedeelte zat nog aan den bodem der baarmoeder vast, doch zij leverde een geheel ander

gevoel op dan gewoonlijk. — Het vastzittend gedeelte kreeg ik niet zonder moeite en bloedverlies weg, en bragt daarna de *placenta* naar buiten, waarop de baarmoeder zich zamentrok en de vloeijing langzaam verminderde. Het kraambed werd ziekelijk en zij herstelde zeer langzaam.

De *placenta* was buitengewoon zwaar, op verscheidene plaatsen kraakbeenachtig op het gevoel, en er waren zelfs plekken die hard waren als steen.

Veertiende Waarneming.

De huisvrouw van K. J. te B—e verzocht mij in den loop van hare zesde dragt, dat ik haar als verloskundige hulp zoude verleenen, en verhaalde mij tevens bij dat bezoek, dat uitgezonderd het eerste kind, de overigen bij opvolgende verlossingen, zeer wel ter wereld waren gekomen; doch dat de *placenta* gewoonlijk bleef zitten en door de kunst moest weggenomen worden, ten minste, was dit viermalen achtereen het geval geweest. Den 30^{en} Augustus 1833 vertoonde zich de kraamarbeid, en zelden heb ik eene verlossing onder zachtere weeën zien verlopen, dan bij deze vrouw plaats vond; men kon nauwelijks de werkzaamheid van de baarmoeder bespeuren; eene ligt pijnlijke trek aan het gelaat scheen dezelve aan te toonen; intusschen werd het kind, ofschoon langzaam, natuurlijk geboren. — Met het vereischte geduld wachtte ik nieuwe weeën af; doch de baarmoeder bleef geheel werkeloos, en ofschoon de vrouw mij verzocht, de *placenta* weg te nemen, vertoefde ik zoo lang, tot dat zich eenig bloedverlies vertoonde; hierna nam ik dezelve gemakkelijk weg. Zij lag als het ware los in den baarmoeder-mond, en het volkomen gebrek aan weeën, scheen alleen de oorzaak te zijn. Met leedwezen vernam ik in den loop van dit jaar, dat gemelde vrouw te B. op den Z—m. spoedig na de bevalling overleden is.

Vijftiende Waarneming.

Op den vroegen morgen van den 2^{en} April 1834 was de huisvrouw van K. M. te H—s van haar eerste kind natuurlijk verlost, doch de *placenta* volgde niet. De hulp verleenende verloskundige maakte zich in het minste niet ongerust, zelfs toen in den loop van den morgen, de famieliebetrekkingen hem op het aanmerkelijk verlies van bloed opmerkzaam maakten; om hun te overtuigen dat hij een stille aanschouwer moest blijven en geene hulp de hand bieden, ging hij naar huis, kwam met een boek terug, en las uit hetzelfde aan de ouders der vrouw voor, dat men eene vastzittende nageboorte, niet eerder dan na driemaal vierentwintig uren mogt wegnemen. Hierdoor eenigzins gerust gesteld, wachtte men de hulp der natuur af; doch de vloeijing hield

aan, benaauwdheden, flauwtens en braken, wisselden elkan-
 der gestadig af, zoodat men andermaal in den achtermiddag,
 het gevoelen van den Vroedmeester wilde weten. Hij onder-
 zocht hierop de zaak naauwkeuriger, liet de vrouw zoodanig
 plaatsen, dat het licht tot in de scheede konde dringen, en
 verklaarde toen aan de betrekkingen, dat een vleeschboom,
 dien weg verstopte, en dat deze, met de nageboorte, binnen
 dien tijd, uit het boek reeds voorgelezen, zoude loskomen.
 Intusschen werd het gevaar dringender, het vertrouwen op
 hem begon te wankelen, en men riep andere hulp in, zoodat
 ik des avonds tegen negen ure daar aankwam.

Ik vond een huis vol bezorgde betrekkingen, die mij allen
 om het eerst het gebeurde wilden mededeelen en tevens mijn-
 nen raad en voorspelling hooren; doch ik bepaalde mij al-
 leen tot den verloskundige, en op zijne raadgeving, dat ik
 toch niets moest ondernemen, antwoorde ik alleen, dat na
 eerst de vrouw gezien en de zaak onderzocht te hebben, ik
 mijn gevoelen zoude mededeelen. Op een klein bovenvertrek,
 in eene bekrompen bedstede lag de beklagenswaardige vrouw,
 naar het uiterlijk te oordeelen, als eene doode, bleek van ge-
 laat met blaauwe lippen, koud op het gevoel, met eene bijna
 onmerkbare ademhaling en naauwelijks voelbaren pols, met
 een woord, het duidelijkste beeld van zeer groot bloedver-
 lies, en als het offer van zeer beperkte inzigten onzer wel-
 dadige kunst. Bij het inwendig onderzoek vond ik de *placenta*
 voor een gedeelte los in de scheede liggen en het kwam
 mij voor, dat op eenige spanning van de streng, dezelve
 gemakkelijk zoude volgen; doch ik wilde het reeds dalend ver-
 trouwen op mijnen kunstgenoot, door de dadelijke wegneming,
 niet geheel ontrukken, maar gaf mijn gevoelen te kennen,
 dat alleen de spoedige verwijdering de vrouw uit het drien-
 gendste levensgevaar kon redden. Intusschen was mijne denk-
 wijze zoo geheel in strijd met dat van eenen vleeschboom,
 als ook, dat men driemaal vierentwintig uren moest wachten,
 dat men nog eenen ouden niet meer practiserenden kunst-
 genoot, op die plaats woonachtig om raad vroeg; doch ook
 deze was voor de wegneming. Den dienstdoenden verloskundige
 raadde ik de afhaling zelf te doen; doch deze wilde zich
 hier niet aan wagen, en ik voor mij zelven, bij het dringend
 gevaar, het sukkelen en dralen moede, begaf mij dadelijk
 tot de vrouw, en nam in weinige oogenblikken de nage-
 boorte weg, en smaakte het genoeg, dat de haarmoeder
 zich zamentrok, de vloeijing verminderde, en alle gevaar
 dreigende verschijnselen van langzamerhand weken: tegen den
 morgen was de natuurlijke warmte weer algemeen verspreid,
 de pols meer ontwikkeld, en vooral de angst en vrees bij
 de vrouw, door hoop op herstelling vervangen.

Intusschen waren de gevolgen belangrijk; het zoo geschokte

zenuwstelsel, tot den hoogsten graad van gevoeligheid opgewekt, stelde eene veranderde afscheiding daar, en in plaats dat de borsten een weldadig voedsel voor het kind aanboden, nam het buikvlies de afscheiding over, en eene zeer gevaar dreigende *peritonitis* was het gevolg; doch bijkomende oorzaken deden andermaal de vermeerderde prikkeling verplaatsen, zoodat de hersenen dezelve overnamen en eene volledige *Mania puerperalis* zich ontwikkelde, zich vestigde, en na een geruimen tijd zich staande te hebben gehouden, langzamerhand afnam en verdween. — Heeft men mij wel onderdicht, dan is zij in het tweede kraambed, ten gevolge van het achterwege blijven en de wegneming der *placenta* bezweken, niettegenstaande zij toen onder behandeling van een' verdienstelijken kunstgenoot was.

Zestiende Waarneming.

De huisvrouw van J. v. R. te B—e was in 1855 natuurlijk bevallen van eene dochter; maar de *placenta* wilde niet komen, en werd door den toen hulp verleende verloskundige, onder dreigend levensgevaar, (volgens het verhaal der betrekkingen), weggenomen. Bij de opvolgende zwangerheid verzocht men mijne hulp, en bij mijn eerste bezoek werd mij alles verhaald, wat tot de vorige verlossing in betrekking stond. Den 5de Januarij 1855 vertoonde zich de kraamarbeid, en, daar ik niet dadelijk aanwezig was, zoo werd het kind spoedig na mijne komst geboren. Intuschen kon ik uit het medegedeelde toch besluiten, dat de weeën zeer krachtig en snel hadden doorgewerkt; natuurlijk werd de afscheiding en uitdrijving der *placenta* vertraagd, want de baarmoeder moest zich toch eerst van hare uitgeputte krachten herstellen. Bijna onmerkbaar weeën werkten op de nageboorte, en alleen de vrees voor dreigend gevaar van de zijde der moeder, als ook het hierdoor meer en meer opgewekt zenuwgestel, deed mij besluiten, om de natuur te hulp te komen of hare werking te bespoedigen, en zonder overtuiging dat kunstmatige hulp dringend aangewezen was, nam ik de *placenta* weg, alleen om belangrijke onheilen te voorkomen. Bij eene opvolgende zwangerheid en kraamarbeid, die zich den 24^{en} Augustus 1856 vertoonde, toen ik meer haar vertrouwen genoot, liet ik alles aan de natuur over; met dat gevolg, dat zoowel het kind als de nageboorte, normaal geboren werden.

Zeventiende Waarneming.

Den 15^{den} Mei 1857 werd mijne hulp verlangd bij de huisvrouw van A. B. te B—e. voor de eerste maal zwanger, ongeveer bij, of in de dertig jaren, doch overigens van eenen goeden welgemaakten en schoonen ligchaamsbouw. De weeën

waren van eenen krampachtigen aard, smartelijk voor de aarstaande moeder, doch weinig nut doende voor de werkelijke verlossing. Doelmatig toegediende middelen bragten weinig nut aan; den 14^{den} braken reeds de vliezen, en ofschoon het hoofd van het kind, in de 2de schuinsche ligging, met het achterhoofd voor, niet ongunstig was geplaatst, zoo bleef het echter op den rand van het groote bekken staan; eerst op den vroegen morgen van den 15^{en} Mei, vertoonden zich ware weeën, het hoofd werd in de holte van het kleine bekken, en tegen den uitgang gedragen, doch om hetzelfde hierdoor te persen of te drukken, schoten de krachten te kort, en de uitgeputte vrouw kon niet langer medewerken om de geboorte van het kind natuurlijk te volbrengen: van daar, was ik genoodzaakt mijne tang van Siebold aan te leggen, en een zeer groote, doch doode zoon werd geboren, die niettegenstaande vele aangewende middelen, tot het leven niet was op te wekken.

Eene opmerking, die voorzeker door velen zal gemaakt zijn, ondervond ik ook hier; ouders en betrekkingen waren blijde, dat het kind was geboren; nu was de vrouw geholpen en buiten gevaar: intusschen zal mij door deskundigen, wel zonder nader betoog toegestemd worden, dat juist, de pas van het kind verlostte vrouw, in het meeste gevaar verkeert. De storm, die in het vrouwelijk organisme zich als het ware ontwikkelt, vermeerdert en eindelijk eene buitengewone kracht bereikt, om den nieuwen wereldburger te doen geboren worden, is wel bedaard, maar niet geheel geweken; nog eenmaal moet hij, ofschoon op eene veel zachtere wijze, werkzaam zijn, om het nu niet meer dienstige ligchaam uit te drijven, en eer dat doel bereikt wordt, kan de vrouw niet tot rust komen. Maar welke morele en natuurlijke invloeden kunnen niet op de pas verlostte moeder werken, waardoor het geheele laatste tijdperk der verlossing zeer innormaal, zelfs hoogst gevaarlijk verloopt, en niet zelden ongelukkig eindigt. Het hindert mij altijd, dat men zijne blijdschap op eene luidruchtige wijze in de kraamkamer vertoont, voordat de geheele verlossing is afgelopen; want dikwerf wordt men gevoelig te leur gesteld. Ook in het onderhavig geval was men zeer blijde, dat de vrouw moeder was geworden, doch spoedig bespeurde ik, aan het aanmerkelijk verlies van bloed, dat het gevaar niet geheel geweken was, en ik moest de betrekkingen aankondigen, dat zij vroeger gevaar veronderstelden, toen het niet bestond, maar dat nu, nadat zij meenden dat alles gewonnen was, de vrouw in geenen wenschelijken toestand verkeerde, wijl de vloeijing aanhield, en de baarmoeder geheel werkeloos bleef om de nageboorte uit te drijven. Bij het inwendig onderzoek bespeurde ik, dat een klein gedeelte der *placenta*, aan de linkerzijde der baar-

moeder in eenen zak besloten werd; het gelukte mij echter den ring die dat gedeelte aansloot te verwijderen, en spoedig bragt ik de *placenta* naar buiten. De baarmoeder trok zich daarop geregeld zamen, de vloeijing verminderde langzamerhand, en ofschoon zich nog eenige ziekte-verschijnselen in het kraambed vertoonden, zoo herstelde zij toch gelukkig; zij werd andermaal zwanger en in Junij 1856 verlostte zij voorspoedig van eenen zoon; de *placenta* kwam natuurlijk.

Achttiende Waarneming.

Dat na eene spoedige of snelle verlossing van het kind de nageboorte trager wordt afgescheiden en uitgedreven, is eene daadzaak, die niet zeldzaam voorkomt en door vele verloskundigen voorzeker is waargenomen. De baarmoeder schijnt als het ware eerst tot rust te moeten komen om nieuwe krachten te verzamelen, ten einde haar werk geheel te kunnen volbrengen: somtijds echter, schijnt zij hare kracht op eens verspild te hebben en daarna in eenen meer werkellozen toestand te verkeeren, zoodat de kunst haar werk voleinden moet; van daar heb ik de raadgeving van J ö r g, dat »men bij eene zeer spoedige verlossing van het kind, vooral de nageboorte zoo lang mogelijk moet laten zitten, ten einde de baarmoeder bij hare uitdrijving nog krachten verwerken kan,» niet altijd met de ervaring in overeenstemming gevonden. Ieder voorzigtig verloskundige, zal zich na eene snelle geboorte van het kind, niet haasten met de spoedige verwijdering van de nageboorte; doch wanneer hij ziet, dat de *uterus* op één oogenblik al zijne krachten heeft verspild, en als het ware tot eenen passiven toestand terugkeert, zoo mag hij geen stille aanschouwer blijven.

De huisvrouw van J. V. te O—e. verzocht mijne hulp voor hare vijfde verlossing, en verhaalde mij bij die gelegenheid, dat zij van haar tweede, derde en vierde kind zeer spoedig was verlost, zoo zelfs dat de verloskundige, met haast geroepen en gekomen, iedere keer na de geboorte van het kind kwam; maar dat de nageboorte steeds blijft zitten, en door de hulp der kunst moest weggenomen worden. Den 8^{en} Februarij 1854, werd ik geroepen; eer ik echter kwam, was het kind reeds ter wereld gekomen, en het verhaal der moeder werd ook nu weder bevestigd, want nieuwe weeën vertoonden zich in de eerste uren niet, terwijl een gering doch aanhoudend bloedverlies bewees, dat de *placenta* hetzij geheel of gedeeltelijk was afgescheiden. Het inwendig onderzoek bewees, dat dezelve los voor den mond der baarmoeder lag, doch dat aan deze overigens de kracht ontbrak om dezelve uit te drijven. Ik nam haar met geringe moeite weg, doch de *uterus* trok zich niet zoo spoedig zamen als wel bij andere voorwerpen; het kraambed leverde niets bijzonders op.

In Januarij 1856 en in April 1859 nam ik hetzelfde bij deze vrouw waar; de kinderen waren reeds geboren voor dat ik kwam, en ik was verplicht in beide gevallen de nageboorte weg te nemen.

Ten slotte zij het mij vergund de volgende regels hier nog bij te voegen.

Overtuigd zijnde van de weldadige werkingen der natuur en het onvolmaakte onzer kunst, zoo ging ik in de vermelde gevallen niet eerder tot de kunstmatige hulp over, voor dat bloedverlies mij dit tot pligt maakte, en met het vereischte geduld was gewacht, om te zien, of de natuur haar werk zoude volbrengen; van alle de middelen welke men nog wel eens ziet aanwenden, het niesen, hoesten, drukken, persen, veranderde ligging, het trekken aan de streng, inwendige drijvende middelen enz., ben ik om gegronde redenen een vijand, zelfs ook van het sterk en menigvuldig wrijven op den buik; dit laatste moge als prikkel, de baarmoeder tot werkzaamheid aansporen, maar het geeft ook tot onregelmatige zamentrekking aanleiding. Is het denkbeeld van Wigand gegrond, dat elke wee aan den bodem der baarmoeder begint, en cirkelvormig door het ligchaam trekt, om aan den hals te eindigen, dan kunnen wij door het aanhoudend wrijven, voorzeker de natuur storen.

Bij aanmerkelijk bloedverlies heb ik veel nut gezien van het *Acid. phosphoricum*, minder van het *Liq. stipticus*. Bij de gevoeligheid der maag, wordt dit laatste middel minder goed verdragen; ten minste zag ik er meermalen braking op volgen, en dit laatste zal de vloeijing niet verminderen.

Niettegenstaande het gevoelen, zelfs van beroemde Verloskundigen, nog zeer verdeeld over dit onderwerp is, zoo hebben mij deze waarnemingen geleerd, dat eene voorzigtige wegneming voor de vrouw de gunstigste uitkomsten oplevert.

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

OPENINGS REDE DER LESSEN

VAN DEN

Hoogleeraar LISFRANC,

in het Hospitaal de la Pitié.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Wij zullen ons bezig houden met klinische lessen en de leer der ziekelijke aandoeningen aan het ziekbed. Maar vooraf willen wij onderzoeken of gij de leer der ziekten met pathologische lessen en voorlezingen, dan wel met waarnemingen in de hospitalen dient aan te vangen; met andere woorden: moet gij beginnen met de bespiegelende wetenschap of de waarneming der gevallen, waarin de uitoefenende wetenschap, of de kliniek bestaat? Het gezond verstand ware voldoende om deze zwaarigheid op te lossen; maar nog is hetzelfde zoo algemeen niet verbreid als gedacht wordt, en heeft men waarlijk moeite om te gelooven, dat zij door diegenen welke met uwe geneeskundige vorming belast zijn, zoo kwalijk is beslist geworden.

Geven ons daarenboven de overige wetenschappen niet het voorbeeld, welchen weg te volgen? De scheidkundige bepaalt zich niet enkel tot bespiegelende vertogen, maar laat dezelve gepaard gaan met praktische bewijzen, welke het geheugen behulpzaam zijn in het onthouden der daadzaken waardoor de geest was aangedaan; het beeld is veel levendiger, en de daadzaken,

die dieper gegrift blijven, worden niet dan met moeite vergeten. Doch laat ons de ontleedkunde tot voorbeeld nemen. Heeft men waarlijk, ooit eenen ontleedkundige een' cursus zonder lijk zien houden? en van welk nut zouden de woorden zijn, welke niet door tusschenkomst der zintuigen tot den geest spraken, wanneer een onderwerp behandeld wordt, hetwelk werktuigelijke verklaringen vereischt? Welnu! dezelfde denkbeelden, dezelfde grondbeginselen, behooren tot de leer der ziekten.

En evenwel, laat men u na eenige ontleed- en natuurkundige kennis, tot de pathologie overgaan; men zegt u: dáár zijn boeken; leest!..... en in deze boeken even als in de lessen over deze stof, geeft men u de beschrijving van gevallen en zaken, van welke gij u geen denkbeeld maken kunt; want dezelve zijn voor u nog te vreemd.

De redekunde en het gezond verstand willen het, dat gij de leer der ziekten aan het ziekbed zelve, dat is te zeggen door de kliniek zult aanvangen. Dáár zult gij door natuurverschijnselen getroffen worden, die des te beter in uwen geest zullen dringen, naar mate zij daarin hun evenbeeld hebben voortgebracht; en zal deze door deszelfs onbedwingbare lust tot kennis, zich aan nasporingen overgeven, welke hem tot de ontdekking harer oorzaken kunnen leiden. Dáár zult gij op de lichaamsoppervlakte des lijders roodheid, zwelling en vermeerderde warmte waarnemen; deze zieke zal u zeggen dat hij lijdt, en zult gij de eigenschappen der huidontsteking hebben leeren kennen.

Het is zoo natuurlijk om op zoodanige wijze de leer

der ziekten aan te vangen, dat men met moeite gelooft hoe men op de gedachten is gekomen, om u eenen anderen weg te doen inslaan. Toen gij de latijnsche taal hebt geleerd, is men zeker niet met de welsprekendheid begonnen. En wat doet men wanneer men u met de pathologie laat beginnen? Men verpligt u, daarmee aan te vangen waarmede gij eindigen moest. Want in de lessen en de boeken over dit onderwerp, beschrijft men ziekten die gij niet kent, en van een voor u vreemd punt uitgaande, klimt men tot beschouwingen op, die gij stellig niet kunt begrijpen; denkwijzen worden vergeleken en beoordeeld; en wordt gij genoodzaakt om bij eenen woordenstrijd tegenwoordig te zijn, waartoe gij nog geenszins bevoegd zijt.

Neen, deze lessen moeten slechts ter volmaking uwer studiën dienen; geeft er u niet vóór den geschikten tijd aan over; en gelijk gij met het latijn hebt gedaan, begint vooraf aan het ziekbed verbuigen en vervoegen, later eerst zult gij de welsprekendheid der wetenschap kunnen beoefenen.

Men moet dus aanvangen met het waarnemen van gevallen, en dat nog wel met de meest algemeene.

Wat meer is, bestudeert dezelve in hunne grootste eenvoudigheid. Gij zult deze manier van leeren stellig veel gemakkelijker vinden dan die waarbij men met pathologische lessen en boeken te werk gaat. Wij zullen slechts één voorbeeld opsommen, hetwelk voldoende zal zijn ter uwer overtuiging: in deze werken beschrijft men u de roos van A tot Z; uw geest verwacht zich in die onderdeelingen van oorzaken, verschijnselen,

vormen enz., en wanneer gij dezelve slechts eenmaal had gezien, ware dit alles begrepen en beter erkend.

Slechts op deze wijze te werk gaande, kan men met vrucht gebruik maken van den der studiën toegewijden tijd; want de voltooiende kennis eener ziekte zal spoedig in de boeken verkregen worden, wanneer men dezelve op eenen of meer zieken heeft waargenomen, en zullen alsdan die pathologische lessen, welke drie tot vier jaar duren, dat is te zeggen, gelijk aan den tijd dien gij aan uwe geneeskundige vorming besteedt, geheel nutteloos worden; want men houdt zich daarbij op die publieke plaatsen bezig, alwaar het krielt van wetenschappelijke boeken onzer eeuw.

Daarenboven zult gij in de kliniesche lessen de nieuwigheden leeren kennen, waarmede zich de praktische wetenschap dagelijks verrijkt; voordeelen welke de boeken, als wordende slechts alle acht of tien jaren gedrukt, niet opleveren. De kliniek zal in het onvoldoende der verhandelingen voorzien en uwe kennis van dit of geen onderwerp aanvullen. Wat men er ook elders van zegge, de onderkenning der ziekten is over het algemeen gemakkelijk; terwijl men er u van afschrikt, door ze u voor te stellen als overdekt met moeilijkheden welke de geleerdheid, naar men zegt, slechts ten deele kan wegnemen. Geloofst daar niets van; ik herhaal het u: over het algemeen is de onderkenning gemakkelijk. De zieken-oppassers strekken ten bewijze: ik zwijg van de geestelijke zusters, welke gewoonlijk zoo ervaren zijn. Welnu! zoo wel deze als gene weten zeer goed waar-

mede ieder aankomende zieke behebt is, en geven er u bij uwe komst kennis van: zeldzaam is hun oordeel verkeerd.

Enkele moeilijke gevallen blijven er dus slechts over: ja zelfs zijn er, welker onderkenning zoo duister is, dat men dezelve onmogelijk kan oplossen. Slaat evenwel sommige boeken op, en alles valt volgens hen gemakkelijk te dien opzichte. Is de bal gezwollen? zoo kan men gemakkelijk te weten komen of de aanzwelling klierachtig, scirreus, venerisch, knobbel- of kankerachtig zij. En gedurende den geheelen tijd uwer geneeskundige opleiding, blijft men deze bewering met eene weinig bekende stoutmoedigheid volhouden. Wanneer echter het tijdstip zal gekomen zijn, waarop gij in de hospitalen de daadzaken zult moeten bestuderen, dan zult gij het onwaarschijnlijke inzien van deze wetenschappelijke, in het eenzame studeervertrek, ver van het tooneel der lijdende menschheid geschreven romans: dan komt de ontknooping, en te vergeefs zoekt gij deze ziekteverschijnselen, die dikwerf slechts in het hoofd hunner uitvinders hebben bestaan: dan verwondert gij u, niet die menigte van verscheidenheden te ontmoeten, die van eene ziekte zoo vele verdeelingen en onderdeelingen daarstelt, het zijn blootelijk droomen eener stelselmatige verbeelding, welke het niet waardig heeft geacht daadzaken tot grondslag, en de zuivere waarneming tot leidsvrouw harer] werken te nemen. Vandaar de 30 tot 40 verscheidenheden voor de oogziekten aangenomen, en de zoo velen gelijkelijk voor eene menigte andere ziekten daargesteld, en welke slechts hebben gediend ter vermenigvuldiging der hindernissen

en om u in de door u aangevangene loopbaan weerzin in te boezemen.

En wat is dan nog voor ul. het gevolg dezer wetenschappelijke zotteklap? Ik herhaal het u, het is, weerzin voor de geneeskunde, wantrouwen in zich zelven, ontmoediging, geen geloof slaan in zijne eigene middelen, en de ergerlijke overtuiging, onbekwaam te zijn om te kunnen doen, wat door uwe voorgangers is verrigt geworden; want, hoe juist ook het oordeel zij, het oog meet nooit met zekerheid den afstand van eenen weg welken men nimmer heeft gegaan, en dien men slechts tusschen die menigte hinderpalen, door dat mismaakt *prisme* waarmede men denzelven heeft weten te omringen, ontdekt. En ik verzeker u, deze omstandigheden hebben niet weinig toegebracht aan de vorming van wie weet hoe vele ongeschikte geneesheeren, en welke zonder dat meer bekwamen zouden hebben doen optreden.

Merkt slechts eens op met welk eene onbeschaamdheid zij nog in hunne boeken het oneindig verschil der onderkenning der gezwellen vaststellen. Onbevreesd verzekeren zij u dat een gezwel van dezen of genen aard is! Maar ook juist hierin ondergaan zij van wege de ziektekundige ontleedkunde de sterkste logenstraffing; en alsdan wordt hunne ijdelheid beteugeld in tegenwoordigheid dier voorzigtige, door de ondervinding geleerde mannen, die, veel gezien hebbende, liever zich onthouden van het vellen eens door den tijd, die nooit dwaalingen door wien ook begaan, verbergt, herroepelijken oordeels.

Slaat Dupuytren gade, waar hij weigert den aard te bepalen eens gezwels aan den grooten ooghoek: de

huid dit gezwel bekleedende was gemarmerd; de zwelling vergrootte en verkleinde afwisselend met de in- en uitademing; het nam toe in omvang door warmte en verminderde door koude en drukking, om bij het ophouden van het een of ander zijne gewone grootte weder in te nemen. En desnietteenstaande bragt ieder zijn gevoelen uit, en geloofde men algemeen dat het een veerkrachtig gezwel (*Tumeur erectile*), was. (1) Dupuytren zeide: «ik weet het niet.» De kunstbewerking werd volbragt en men ontdekte eenen platten beurtelings weeken en harden band, welke spoedig voor de neusader, aderspattig geworden, en op een vetgezwel gelegen, erkend werd.

In een ander geval deed zich bij eene vrouw een gezwel op, aan het onderste gedeelte van den tronk, op het zijdelijk gedeelte der wervelkolom. Het gezwel was groot en bestond reeds sedert 14 of 15 jaren; gedurende dit tijdsverloop was deze dame dan eens voor heupjicht, dan weder voor een wandelend rheumatismus behandeld geworden; want de pijnen bestonden afwisselend ter regter- en ter linker zijde; zelfs had zij geheel Europa doorreisd en de beroemste geneesheeren van alle landen kunnen raadplegen, zonder in het minst eenig meerder licht over hare ziekte te verkrijgen.

Eindelijk werden verscheiden heilkundigen uit Parijs geraadpleegd, en dachten sommigen dat men met een

(1) Een door Dupuytren aldus genaamd gebrek, aan hetwelk door anderen de naam van *fungus haematodes* is gegeven.

congestie-abces te doen had, voortspruitende of uit eene ziekelijke ontaarding der wervelkolom of uit die der darmbeenderen; doch het gezwel werd bewogen door kloppingen die men op 5 of 6 schreden afstands gewaar werd, en met een van 2 tot 3 duim van het gezwel merkbaar dof gedruisch gepaard ging. Men besloot ter onderzoeking tot de punctie door de trois-quart, dewelke door den Heer Marjolin werd bewerkstelligd; het bloed sprong dadelijk tot aan de zoldering, en werd men gewaar met een veerkrachtig gezwel te doen te hebben.

Deze beide voorbeelden bewijzen u genoeg, ten eerste dat er gevallen bestaan, waarin de onderkenning met onoverkomelijke zwaarigheden gepaard gaat, en ten andere, dat de voorzigtigheid u den pligt oplegt, uw oordeel terug te houden, wanneer hetzelfde door de opvolgende toevallen zoude kunnen worden wedersproken. Deze voorbeelden leeren u ook, dat in zulke gevallen alle bekwaamheden gelijk zijn, wat daarvan ook zekere verwaande mannen mogen zeggen; en moet u zulks op uwe eigene krachten doen steunen, en tegen de verhinderingsen die gij op uwen weg zoudt kunnen ontmoeten, verzekeren.

Vooraf dient gij te weten, dat sedert eenigen tijd de genees- en heilkunde een onverbrekkelijk, verbond hebben gesloten. Waarlijk het is moeilijk goed heilkundige te zijn zonder tevens goed geneeskundige te wezen, gelijk het even onmogelijk is goed geneesheer te zijn zonder naauwkeurige heilkundige kennis te bezitten. Ik stel dus eens, dat de toestand van een lidmaat u voorkomt deszelfs afzetting te vorderen, zoudt gij daartoe

durven overgaan zonder den staat der buik-ingewanden te hebben onderzocht?

Zoudt gij niet bevreesd zijn voor het aanwezig zijn van knobbels *tuberculae* in de longen, of het bestaan van eene verborgene ontsteking van eenig gewichtig orgaan, b. v. van het darmkanaal, ontstaan onder den invloed der aandoening van het lidmaat . en slechts ter harer uitbarsting de algemeene terugwerking, die de door u te ondernemene kunstbewerking zal opvolgen, afwachtende? En hoedanig zult gij tegen deze vijanden op uwe hoede zijn, zonder genoegzame geneeskundige kennis ter ontdekking van hun bestaan te bezitten! Wanneer gij de kunstbewerking verrigt zonder u aan deze handelwijze te houden, verzuimende u van den goeden staat der ingewanden te verzekeren, zoo moet gij de zwaarste onheilen verwachten. De door u verrigte amputatie zal het ontstaan van knobbels in de longen bevorderlijk zijn, en onder den invloed der wondkoorts zal hunne ontwikkeling met den meesten spoed plaats hebben. Wanneer u eene witte zwelling gepaard met neiging tot algemeene ziekelijke aandoening voorkomt, of een kankergezwel, reeds genoegzaam ontwikkeld om tot het ontstaan van eene kankerachtige ontaarding te hebben aanleiding gegeven, dan zult gij u in het een zoo wel als in het ander geval blootstellen het ziektebeginsel op een ander deel van het organisme te zien overgaan, indien gij niet krachtdadig genoeg tegen hetzelfde zult hebben gehandeld.

Dit is echter nog niet alles: de heilkundige moet ook vóór den aanvang der kunstbewerking weten, welken indruk zij op de naburige organen kan veroorzaken,

en dezelve door eene voorloopige geneeskundige behandeling daarvoor beveiligen. Is hij b. v. aan het hoofd bezig, dan moet hij bovenal op binnen-bekkeneels ontstekingen bedacht zijn; en moet deze vrees, wanneer hij met eene wonde te doen heeft, meer gegrond zijn op de mogelijkheid van hetgeen gebeuren kan; vooral ten opzichte van het belang der verwondende oorzaak, dan wel op de tegenwoordig bestaande verschijnselen; vooral dan, wanneer deze niet in betrekking schijnen te staan tot de hevigheid der den gekwetsten toegebragten slag.

Wanneer wij nu onze aandacht vestigen op de geneeskundige behandeling, zoo vinden wij veelal gebrek aan zamenhang tusschen de denkwijze en hare aanwending: wat meer is, hebben in de laatste tijden en in hun hardnekkig vooroordeel sommige opgewondene voorstanders der diagnostiek hunne stoutheid zoo ver gedreven, dat zij de heillooste ketterij durven uitkramen: eenmaal namelijk de ziekte gekend, dan ware zulks ook de behandeling! Als of het genoegzaam ware een wapen te kennen, om het te kunnen behandelen. Hij die onvoorzigtig genoeg ware om zulks te beproeven, zoude zich aan geene mindere gevaren blootstellen dan een onwetend geneesheer, die een geneesmiddel zoude willeu voorschrijven, waarvan hem de gift onbewust was, en welker uitwerkselen in de verschillende toestanden waarin het organismus zich kan bevinden, hem onbekend zijn. Is dit nu niet een beginsel, hetwelk tegen alle rede strijdt?

Deze dwaling spruit voornamelijk daaruit voort, dat men ziekelijke eigendommelijkheden, welke om zoo te

zeggen ieder voor zich zelve eene uitzondering daarstellen, aan algemeene regelen heeft willen onderwerpen. Vandaar de menigte van verschillende denkwijzen over hetzelfde onderwerp; waaruit volgt, dat de een als uitsluitende methode de behandeling door ontlastmiddelen, de ander bloedontlastingen, de derde chloruren of versterkende middelen uitkrijt, terwijl geen van allen eenige uitzondering wil aannemen. In dit stelsel bij uitsluiting, hetwelk geenszins die gedwongene algemeeningen toelaat, is het, dat men tegen wil en dank gevallen heeft willen opnemen, die, wij herhalen zulks, ieder voor zich eene uitzondering daarstellen, welke die menigvuldige mislukkingen en tegenspoeden veroorzaken, waardoor in de geneeskundige denkwijzen die herhaalde omwentelingen worden voortgebracht. In de daad levert de geneeskunde ons dit droevig schouwspel op, en zien wij eene vierde eeuw het stelsel in eenige vorige eeuw aangenomen, weder om verwerpen. En dit zal nog het lot der geneeskunde blijven, tot dat men van de waarheid zal doordrongen zijn, dat elke ziekte eenen verschillenden graad van belangrijkheid aanbiedt, en allen door eene menigte bijzonderheden, gelijk den staat des dampkrings, de ligchaamsgesteldheid des lijders, de oorzaken enz. worden gewijzigd. Dan eerst zal men begrijpen, waarom eene geneeswijze in het ééne geval gelukt en in het andere te kort schiet; waarom eene beterschap verre van zich onder het herhaalde aderslaten voor te doen, slechts plaats vindt, na zulks te hebben nagelaten en, ingevolge de aanwijzigingen, en wanneer de toestand des darmkanaals zulks toelaat, onder het gebruik van ontlast- of versterkende middelen.

Met één woord, alles hangt af van de aanwijzingen, en de voorwaarden ter gelukkige uitkomst hangen af van de geschiktheid des geneesheers om dezelve te kennen. In deze eeuw echter, welke reeds zoo vele uitvindingen heeft zien geboren worden, zijn sommigen zelfs nog wijder op den weg der ongerijmde denkwijzen voortgegaan, en hebben beweerd, dat alles in de geneeskunde diende vernieuwd te worden, en dat het oude gebouw diende geslecht te worden om in deszelfs plaats een ander op te trekken. Ziedaar de bron van het *scepticismus*. En doordien de wetenschap zich niet in éénen dag eigen maakt, wat de oude stelsels goeds bezaten, die daarenboven zoo zeer verspreid, of in vergetelheid geraakt waren, zoo is daaruit een gebrek aan overtuiging of voldoende bekwaamheden nagebleven, waarmede gij u in de verschillende provinciën gaat vestigen, en die slechts door tijd en ondervinding, doch niet dan ten kosten der lijders verkregen worden.

Vermijdt deze dwalingen en heillooze leerstellingen die gij elders hoort belijden! Er bestaan schoone daadzaken in de praktische geneeskunde, welke dienen bewaard te blijven, en welke de ijlhoofdigheid van sommige geestdrijvers zelfs niet tot eene onverdiende vergetelheid zoude durven doemen. Merkt daarentegen wel op, hoezeer die zoogenaamde herscheppers reeds beproeven om te herstellen wat zij hebben getracht om ver te halen. Ziet hoe zij dezelfde gift van gelijk geneesmiddel aan twintig, aan dezelfde ziekte lijdenden voorschrijven; zij slaan deze niet eens gade, en vertrouwen eenen zoo teederen last aan de onervarenheid van eenen kweekeling, die, hoewel veelal verstandig

genoeg en met den besten wil bezield , echter ter naauwkeurige waarneming, door gebrek aan gewoonte, ongeschikt is; terwijl de geneesheer vervolgens uit het hem gemaakt rapport, zijne gevolgtrekkingen en besluiten maakt, waarna hij een stelsel of de behandelingswijze veroordeeld of bekrachtigd. Soms zelfs vermeent hij ze allen voldoende te zijn en gebruikt ze onvoorwaardelijk!

Wij zullen in dezen jaargang aantoonen, dat, in tegenstelling van hetgeen gezegd is, niet alles in de geneeskunde behoeft vernieuwd te worden. Wij zouden gelegenheid genoeg vinden om u te overtuigen dat de ouden ten minste de hedendaagsche geneesheeren evenaarden, vreesden wij niet ons te ver te zullen laten vervoeren. Indien er geneesheeren bestaan, die de aanwijzingen kunnen bevatten en vervullen, zoo zijn er ook die daarvan hoegenaamd geen werk maken; dit zijn de empirische geneesheeren, die zoo lang zullen blijven bestaan, als er onachtzame en gevoellooze geesten zullen zijn. Deze hebben slechts twee voorwaarden bij hunne lijders te vervullen: de eerste namelijk bestaat in het herkennen der ziekte, de tweede in het voorschrijven der geneeswijze, welke vorm, zoo dikwerf zich ook eene zoodanige ziekte moge opdoen, bestendig dezelfde blijft. In dien geest handelt geenszins de geneesheer der aanwijzingen, die zijne behandeling naar omstandigheden weet te regelen. Wanneer hij dus eene witte zwelling te behandelen heeft, zal hij zich wel wachten van het onvoorwaardelijk gebruik maken der drukking of spaanschevliegen of wel der ontsteking werende middelen, gelijk zulks door hen gedaan wordt,

welke deze aandoening als eene ontsteking beschouwen. Erkent hij eenen ontstekings toestand, dan maakt hij gebruik der middelen ter bestrijding van denzelfven geschikt; bestaat hij echter niet, dan zal hij trachten de verouderde zwelling door oplossende middelen te doen verdwijnen, welke hij op hunne beurt zal nalaten om tot de ontstekingwerende middelen terug te komen, wanneer eene hernieuwde ontsteking zich instelt.

Hoe gebrekkig toch zijn deze aanwijzingen in de therapeutische verhandelingen beschreven! Immers! wat vindt men in die werken? De beschrijving van het geneesmiddel is uitmuntend, dewijl zij der scheikunde of geneesmiddelleer is ontleend; komt men echter aan de gevallen en bijzonderheden der aanwending, dan eerst gevoelt men zich getroffen over derzelve dorheid. Hebt gij met eene ontsteking van het celweefsel (*phlegmone*) te doen, dan zal men u zeggen: «legt bloedzuigers aan.» — Tracht nu indien gij slechts kunt metzoodanige voorschriften u te behelpen. Gij zult bloedzuigers aanleggen, die, ik stem zulks toe, de ontsteking welke ik veronderstel uitgebreid te zijn, zullen verminderen; doch zal zij zich tot een enkel punt zamentrekken en zullen hier en daar ontstokene plekken na blijven. Uw lijder is desniettemin verzwakt door de in 't werk gestelde bloedontlastingen, en zult gij deze niet ongestraft weder kunnen aanwenden.

Gij zult alsdan verplicht zijn andere middelen te bezigen ter bestrijding der nog overgeblevene ontsteking; hiertoe zult gij trachten van *revulsiva* op het darmkanaal gebruik te maken, vooral, wanneer deszelfs staat

dit toelaat, en, indien nog zwelling na blijft, terwijl gij de ontsteking zijt meester geworden, dan dient gij oplossende middelen aan te wenden.

Ik herhaal het: deze aanwijzingen zijn verre van naauwkeurig beschreven te zijn in de therapeutische werken; en nog heb ik heden slechts eene vlugtige schets van dezelve ontworpen, mij voorbehoudende zoo dikwerf als onze lijdens mij hiertoe de gelegenheid zullen verschaffen, dit onderwerp de noodige uitbreiding te geven.

Ik zal u van alle lijdens verslag geven, van welken aard overigens hunne ziekte zij, zeldzame of gewone; tot deze laatste zal ik mij echter bij voorkeur bepalen, dewijl gij, eenmaal op uwe eigene krachten steunende, dezelve het meest zult ontmoeten. Vooral raad ik u aan, door eigen oogen te zien, en te onderzoeken zoo dikwerf als de omstandigheden zulks zullen veroorloven, want het belang der lijdens dient altijd het uwe voor te gaan. Op deze wijze een eenigzins werkdadig deel nemende, in stede van slechts bloote toeschouwers te zijn, zult gij u beter van alles kunnen verzekeren, en ontgaan u de daadzaken alsdan nimmer. Ik kan u dus niet genoeg aanbevelen; om uit u zelve te handelen; want sints 15 jaren dat ik mij met de kliniek bezig houd, bestaat het eenig door mij gedaan verwijt aan uwe ambtgenooten, die u in deze zaal en bij onze geneeskundige bezoeken zijn voorafgegaan in het zich niet volkomen aan dezen gegeven raad te hebben gehouden.

Dagelijks na gegeven verslag der zieken in de dienst, zal ik een half uur tot les besteden, voor de studie van sommige bijzonderheden; zulks is ieder jaar mijne

gewoonte. In den loop van het aanstaande zullen wij ons bezig houden met eenige praktische beschouwingen der spoedig verloopende en verouderde ontstekingen, en later met de witte zwellingen. T.

(*La Lancette Française.*)

LESSEN VAN den Heer CAZENAVE,
in het Hospitaal Saint-Louis,

OVER DE GESCHIEDENIS DER SCHURFT EN DER-
ZELVER BEHANDELING.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

(*Vervolg en slot van pag. 288.*)

Onderkenning (*diagnosis.*) In de meeste gevallen gemakkelijk, is de schurft soms moeilijk te onderscheiden van sommige geheel verschillende en voornamelijk niet besmettelijke uitslagen. Hierdoor kan de minste dwaling de zwaarste gevolgen na zich slepen.

Met de erythemateuse aandoeningen kan de *scabies* niet worden verwisseld. Onder de blaasvormige, kan zulks met de *eczema* (zweet-puistjes) vooral de *eczema simplex* plaats hebben; doch zijn hier de blaasjes, al bevinden zij zich tusschen de vingers en aan de binnenzijde van de armen, meer plat en niet spitsvormig gelijk bij de schurft; in grooten getale zijn zij vereenigd en niet afgezonderd; zij vertoonen zich evenzeer op den rug der hand als op de binnenzijde; de jeukte der zweet-puistjes is eene soort van algemeene branding, zeer verschillende van die hevigheid, waarmede de

schurft zich kenmerkt. Eindelijk zoude alle mogelijke twijfel opgeheven zijn indien het bestaan van den *acarus* met zekerheid werd bewezen. (1)

De *herpes* (vlechten, ringworm) vertoont zich groepsgewijze, en kan dus met de schurft niet worden verwisseld.

Onder de papuleuse (knobbelachtige) aandoeningen kan de *prurigo* met schurft verwisseld worden. Behalve de oorspronkelijke eigenschappen, welke zij altijd blijft behouden, bepaalt de *prurigo* hare zitplaats gewoonlijk tot den rug, de schouders en de buitenzijde der leden. Bij de *prurigo* vertoonen de knobbeltjes eene zwartachtige korst aan hun toppunt, hetwelk bij de blaasjes der *scabies* niet plaats heeft; ten laatste is de jeuking bij *prurigo* zeer onaangenaam, en geenszins te vergelijken met die der schurft,

Het is niet wel mogelijk dat men de schurft met puistachtige aandoeningen kan verwisselen. In weerwil der middelen door ons aangegeven ter onderscheiding der schurft van andere aandoeningen, moet men echter bekennen, dat hare onderscheiding soms uiterst moeilijk is, ja des te gewigtiger wordt, dewijl men dagelijks wordt

(1) Het insect is (volgens Raspail) met een ongewapend oog goed waar te nemen, het heeft eene witte kleur, met hier en daar op het ligchaam verspreide bruine roodachtige stippen; over eenen gekleurden grond kan men hetzelfde goed zien loopen, met behulp van een vergrootglas kan men zelfs de pooten tellen; door middel van eene naald kan men het gemakkelijk uithalen, wanneer men deze onder de opperhuid schuins invoert en opheft. Onmiddellijk na de uithaling is het insect onbewegelijk en als dood, doch na verloop van weinige minuten ziet men het met gemak loopen.

geroepen om over hare natuur te oordeelen; in twijfelachtige gevallen ware het beter zich van eene diagnostie te onthouden, waardoor verscheidene personen aan eene bedriegelijke zekerheid zoude overgeleverd worden.

Voorzegging. Deze is nooit gevaarlijk; de schurft echter waartegen geene middelen zijn aangewend geworden, geneest nimmer. Kan zij in andere huidziekten gelijk *Lichen* (vlechten), *prurigo*, *impetigo* enz. overgaan? Geenszins; doch kan zij zich zeer goed met alle deze vormen vermengen.

Vooraf echter moet men opmerken, dat niet zelden bij voorwerpen, die eenige jaren geleden met schurft zijn behebt geweest, zich eene jaarlijks, en vooral bij meerdere warmte terugkeerende blaasvormige uitslag vertoont, welke voor schurft zoude kunnen gehouden worden. In den eigenlijken zin is deze aandoening geene schurft, welke echter na hare genezing, bij de voorwerpen eene voorbeschiktheid achterlaat tot het ontstaan der laatstgenoemde blaasvormige niet besmettelijke aandoening.

Behandeling. De schurft is eene aandoening, welke gemakkelijk door eene menigte middelen wordt genezen. Deze verschillende geneeswijzen hebben echter een gelijk doel: de wijziging der huiduitslag of verstoring der blaasjes. Met een woord, de behandeling is zuiver plaatselijk en empirisch. Vroeger vereenigde men met de plaatselijke, eene algemeen zuiverende behandeling, voornamelijk bestaande in aderlatingen, ontlasting bevorderende en bittere middelen; doch heeft men zulks daarna als onnut nagelaten. Er bestaan echter gevallen waarin men tot dezelve zijne toevlugt nemen moet; b. v.

wanneer de uitslag eene ontstekingachtige roodheid rondom de blaasjes vertoont, en het voorwerp tevens bloedrijk is, zal men zich wèl bevinden bij eene algemeene bloedontlasting. Indien integendeel de lijder zwak is, en zich in eenen aan bloedrijkheid tegengestelden toestand bevindt, moet het organisme door eene ligte tonische behandeling ondersteund worden. Bestaat noch de een noch de ander dezer toestanden, zoo bepaalt men zich blootelijk bij de plaatselijke behandeling.

De voorgestelde plaatsmiddelen zijn zoo talrijk dat wij ons slechts zullen dienen te bepalen tot het aanteekenen der gevaarlijke en meest werkzame.

Zoo moeten van de zalven de zoodanige, welke met kwikmiddelen bedeed zijn, gelijk het *ung. citrinum*, *ung. mercuriale* enz. vermeden worden; dewijl zij, ongeacht het *eczema rubrum* hetwelk zij voortbrengen, en waardoor de genezing vertraagd wordt, bijna altijd opzwellling der speekselklieren, speekselvloed en somtijds zelfs tongontsteking (*glossitis*) daarstellen.

De zalf uit *helleborus* (nieskruid) voor een achtste gedeelte met reuzel vermengd, zamengesteld, heeft, door den Heer Biëtt voorgeschreven, een tamelijk goed gevolg gehad, zonder immer eenig toeval te veroorzaken.

De zalf van Helmerich door Biëtt op de volgende wijze gewijzigd, is eene der bestendigste en meest zeker door genezing gevolgde methode.

R. Sulph. sublim. part. ij.

Subcarb. potass, part. j.

Axung. part. viij.

m.

Een half once des morgens en des avonds op de

blaasjes in te wrijven; daarenboven alle dagen of om de twee dagen een warm bad.

In de ligte, eenvoudige schurft, voldoet vooral de geneeswijze van *Pyhorel*; zij bestaat uit inwrijvingen met eenvoudig tot poeder gestampte zwavelzure kalk, waarbij men, op het oogenblik der aanwending, eene geringe hoeveelheid olijfolij voegt. Men bezigt eene halve drachma zwavel voor ieder der twee insmeringen, welke in de 24 uren moeten worden gedaan.

Wasschingen van Dupuytren. Deze zijn geschikt voor de lijdens in de stad, welke zich niet willen insmeren. Zij bestaan uit eene oplossing van:

Zwavelzure potasch,	4 oncen.
Water,	1½ pond.
Zwavelzuur,	½ once.

De lijdens wasschen zich tweemaal daags, tot deze hoeveelheid verbruikt is. Deze methode heeft het dubbel hinderlijke, van zeer prikkelende en sterk riekende te zijn.

Zeepwasschingen. Deze zijn gewoonlijk voldoende bij kinderen.

Zwavelbaden. Dit is eene goede doch langwijlige methode; daarenboven weerstaat de verouderde schurft meestal hare werking.

Zwavelberookingen. Deze leveren dezelfde hinderissen als de zwavelbaden, en brengen daarenboven behalve hunne sterkprikkelende eigenschappen dikwerf het *eczema rubrum* voort. Ook heeft men een aldus zamengesteld loogzoutig smeersel aangeraden:

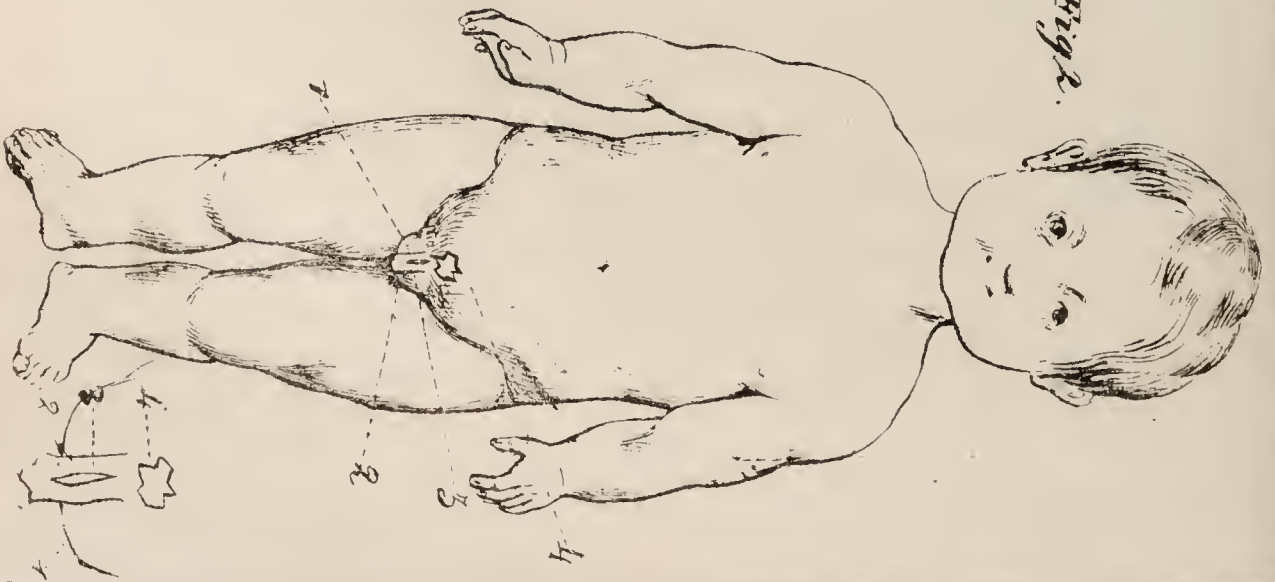
R. Subcarbon. potass.,	2 drachm.
axung.,	1 once.

m.

Fig. 1.

Fig. 2.

Brandmiddelen. De verdrijvende methode (*methode ectrotique*) kan slechts in den aanvang der uitbotting van nut zijn. Doch is de ziekte geheel ontwikkeld, zoo kan zij niet meer gebezigd worden. Ongetwijfeld zoude zij eene zeer hevige irritatie der omringende deelen veroorzaken, welke zeer spoedig zich zoude kunnen verheffen en in eene belangrijke ontsteking overgaan, waardoor de duur der schurftziekte zoude verlengd worden.

In oude werken vindt men, dat eertijds werd gebruik gemaakt van afkooksels van welriekende kruiden. De hiermede genomene proeven in onze dienst hebben weinige voordeelen aangebragt. Waarschijnlijk bestaat het werkzame deel dezer planten in hunne vlugge oliën, en in dit geval moet men veronderstellen, dat de aftreksels meer werkdadig zouden zijn.

Ten laatste moeten ook, wanneer men de terugkeer der ziekte beletten wil, de kleedingstukken met zorg gezuiverd worden, voornamelijk de uit linnen bestaande, door dezelve aan eenen stroom zwavelig zuur gas bloot te stellen; en te gelijkertijd den lijders het gedurende één of twee weken na de genezing gebruik maken van laauwe baden en het in achnemen van alle mogelijke zindelijkheidsmaatregelen aanbevolen worden.

VERKLARING VAN PLAAT 8.

Fig. I.

- a. Het insect van de menschelijke schurft van de achter- of rugzijde te zien.
- b. Van ter zijde.
- c. De strepen langs de geheele oppervlakte.
- d. Het verdroogde achterste gedeelte van het insect om den *anus* duidelijk te doen voorkomen.

- e. Het insect van de buikzijde te zien.
- f. Het schild van het insect dat in azijnzuur heeft gelegen.
- g. De kop van het insect eveneens in azijnzuur gelegen; de twee doorschijnbare plaatsen schijnen de oogen te zijn.

In het *Wochenschrift fur die gesammte Heilkunde* van Dr. Casper 1839 N°. 44, vindt men eene mededeeling opzigtelijk de behandeling der schurft van Dr. Trusen, garnizoens-staf-arts in Posen. Hij somt de veelvuldige hindernissen en onaangenaamheden op, welke met de smeermethoden gepaard gaan, en prijst zeer de door Dr. Leonhart in de Med. Ver. Zeitung van 1838, N°. 14 aangegeven *spiritus contra scabiem*, hetwelk bestaat uit *pulv. sclopetar. 3ß. muriat. sod. 3iv., spirit. frument. 3vij. m.*, welk middel goed omgeschud, driemaal daags van één tot twee eellepels vol bij eene matige warmte des vertreks in de met schurft behepte plaatssn wordt ingewreven, waarbij Dr. Leonhart ter ondersteuning der huidwerkdadigheid en versnelling der uitbotting vlierthee laat drinken. De voordeelen aan dit middel verbonden bestaan volgens de door Dr. Trusen genomene proeven vooral daarin, dat de schurft gemiddeld in 9 dagen zeker, grondig en zonder naziekten genezen wordt. De inwrijving van dit middel verwekt al spoedig een brandend gevoel, waardoor het lastig jeuken der huid opgeheven en eene meer algemeene uitbotting des uitslags, het tijdperk van den bloei (*stadium efflorescentiae*), bespoedigd wordt; terwijl, nadat de voldoende graad van huidontsteking op de met

scabies bezette plaatsen is voortgebracht, de puistachtige huidstreken ontvellen, en daar, waar de oorsprong der schurft vernietigd is, geheel door afschilfering der huid verdroogen. Niettegenstaande hij de therapeutische waarde van bovengenoemd middel erkent, zoo schrijft Dr. Trusen opzigtelijk deszelfs bereiding en aanwending het eenigen nadeeligen invloed toe. Buskruid en zout namelijk, naar gemeld voorschrift met brandewijn gemengd, vormt een tamelijk grof, zwart bezinksel, en kleurt alzoo tijdens de inwrijving, de huid alsmede het lijf- en bedlinnen des lijders zwart. Uit hoofde van de hindernis der reinheids-bevordering des lijders, hierdoor aangebragt, en het mogelijk gevaar, door onachtzaamheid bij het dagelijksch gebruik van buskruid ter bereiding van het middel kunnende ontstaan, heeft Dr. Trusen bewogen, hetzelve na te laten en het voorschrift te veranderen, als volgt: *R. carbon. potass. crud. nitr. pot. aa. ʒij. solve terendo in aquae fontanae ʒvi. et post triturationem adm. spirit. vin. rectific. ʒvj. m. s.* Dit geestrijk waschwater moet volgens hem, op deze wijze bereid, dezelfde eigenschappen bezitten en dezelfde verschijnselen op de huid voortbrengen als de *spirit. contra scabiem* van Dr. Leonhart, daarbij niet zoo sterk bijtend dan deze en zelfs minder hevig aandoende en pijnlijk zijn als wel soms, onaangezien hunne grootere werkdadigheid, de met *carbon. potass.* vermengde zwavel-zalven, ja zelfs de enkele inwrijving van groene zeep.

Volgens den Hr. Trusen bestaat de reden, waarom de vroeger tegen de schurft aangeprezene waschwaters niet in aanwending zijn gebleven, meestendeels daarin, dat

zij geenszins den benoodigden graad van *irritatie* der huid daarstellen, hetwelk door bovengenoemd geestrijk water plaats heeft; terwijl de uitbotting des uitslags door ondersteuning met vlierthee in zulk eenen graad plaats heeft, als vroeger ooit door schurft-zalven is kunnen verkregen worden. Ook noemt Dr. Trusen het bijna dagelijksch baden gedurende de aanwending der smeermethoden eene gewigtige omstandigheid in de genezing; te meer dewijl vele lijdens in derzelve gebruik zeer bemoeijelijkt worden, terwijl hij integendeel, uit hoofde de bestendige reinheid der huid, het meestal voldoende acht, den lijder bij den aanvang en het einde der geneeswijze een bad te doen nemen. Hierbij lijf- en bedlinnen zuiver blijvende, kan onder het gebruik van zijn gewijzigd geestrijk water in de schurftzieken-afdeeling dezelfde zindelijkheid als in de andere zalen heerschen. Gemiddeld werd de genezing door Dr. Trusen in 9 dagen verkregen, terwijl zulks met zwavelzalf gewoonlijk in 16 dagen plaats had; ofschoon bij een grooter aantal lijdens het gemiddeld getal der herstellingsdagen gewoonlijk door de aansteking, zich gunstiger verhoudt. Zoo werden in het winter-saizoen van 1830, 407 lijdens met zwavelzalf gemiddeld in 12 dagen genezen. In den winter van 1831, werden, tijdens het kantonneren der Pruissische troepen aan de grenzen van Polen, een aantal van 1131 schurftigen, (naar de door Cramer in het 25^e deel van Rust's magazijn medegedeelde geneeswijze middels de groene zeep) behandeld, en gemiddeld na 8 dagen behandelens hersteld ontslagen. Ten bewijze dat zijn geestrijk waschwasser in vergelijking met andere tegen *scabies* aanbe-

volene waschwaters, een veel gunstiger gevolg oplevert, voert Dr. Trusen het volgende aan: Harles genas zijne lijdens door wasschingen uit *sulph. zinc.* in olmbast-afkooksel opgelost, en in 12 dagen; (1) Ranque met in water gekookt *sem. staphisagriae* (luiskruid) in 11 dagen; Autenrieth door eene tot waschwater gezegde oplossing van zwavellever in 15 of 20 dagen; Derheim door wasschingen met verzadigde chloorkalkoplossing binnen 10 dagen; hetwelk ons, na de daarmede genomene proeven, echter niet heeft mogen gelukken, dewijl dit middel de tot genezing der schurft noodwendige eigenschap ontbreekt, om eenen voegzamen graad van kunstmatig voortgebragte huidontsteking ter aangedane plaats daar te stellen; daarentegen zelfs eene perkamentachtige verdrooging en inkrimping der ziekelijke huid zonder genoegzame uitbotting van den uitslag, door hetzelfde wordt veroorzaakt, welk een en ander ter vernietiging der schurftpuistjes en derzelve bewoners, geenszins voldoende is. T.

(1) De gevolgen der door mij genomene proeven met het *sulph. zinc.* ter genezing van de schurft, dewelke ik op hooger order bij het Hospitaal en Garnizoen te Leuven heb in het werk gesteld, waren zeer voldoende. Zoo ik mij wel herinner, was de gemiddelde genezing in 4 dagen, doch waren daartoe 4 inwrijvingen daags, soms 8, met een tusschen dag voor het bad en een dag vóór en na de behandeling met groene zeep, genoegzaam. Men heeft echter verkozen de oude wijze te volgen. v. O.

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

WAARNEMING VAN EEN DRUIFGEZWEL VAN DEN REGEN-
BOOG BINNEN DE VOORSTE OOGKAMER. (*STAPHY-
LOMA IRIDIS INTRA BULBUM.*)

DOOR

A. G. VAN O N S E N O O R T.

Er is bijna geen gebrek in het ruime veld der oog-
ziekten dat zooveel verschil van meeningen, ten aan-
zien van deszelfs wezen, vorm en genezing heeft opge-
leverd, dan dat, hetwelk men in het algemeen met den
naam van druifgezwel, (*Staphyloma*) bestempeld heeft.
Inzonderheid heeft men deze benaming toegepast op het
horenvlies, het harde oogvlies en den haarwijzen band,
en daar ook in begrepen den regenboog. Ik heb reeds
elders, met betrekking tot dit laatste gebrek, de on-
eigenlijke benaming daarvan doen opmerken, en ver-
meend hetzelfde tweeledig te moeten noemen, naar ge-
lang de naar buitentreding van den regenboog door
de breuk van de *cornca* henen, *al of niet* met het vlies
van het waterachtig vocht bedekt was. In de eerste
plaats noem ik dit *breuk* van den regenboog (*Hernia
Iridis*) als met eenen breukzak voorzien zijnde door de
membrana humoris aquaei gevormd, terwijl in het
tweede ik het meer gepast oordeel, den naam van *uit-
zakking* er aan te geven, dewijl de zak er aan ont-
breekt, even als bij alle uitzakkingen, aan andere plaat-
sen van het ligchaam voorkomende. Ik heb met ge-
noegen gezien, dat deze mijne meening en bepaling
nopens dit gebrek elders weerklank heeft gevonden.

Daar echter eene nieuwe benaming in de oogheelkunde tot verwarring zoude kunnen leiden, ben ik verheugd, in de gelegenheid geweest te zijn, zonder mijne genoemde meening, ten aanzien van de zoo even gemelde gebreken, te kort behoeven te doen, een gebrek met dezen naam te bestempelen, hetwelk door vorming, plaatsing en gedaante zoo zeer den naam van *druifgezwel van den regenboog* verdient te dragen, als het onderhavig gebrek, waarvan de beschrijving volgt:

Onlangs kwam iemand, naar mijne gissing 40 jaren oud, mijnen raad inwinnen nopens eene ongesteldheid, welke in geenerhande betrekking stond met het gezichtsvermogen. Toevallig mijn oog slaande op zijn linker oog, waarmede hij, zoo het scheen lonkte, doch hetgeen aldra bij het onderzoek bleek, slechts in schijn te wezen, ontwaarde ik in den blaauwen regenboog aan deszelfs boven- en midden-gedeelte een weinig boven den oogappel een zwartachtig ligchaam, dat zich vertoonde als den kop van eene groote vlieg. Ik kon niet bespeuren of deze zwelling overdekt was door het vlies van het waterachtig vocht dat de buitenvlakte van den regenboog bekleedt, maar vermoedde zulks, doordien de kleur minder zwart was dan wel in de gewone uitzakking (*prolapsus*) van denzelfen buiten de *cornea* voorkomt. Ik geloof er slechts uitrekking van het watervlies plaats had; de aan het gebrek beantwoordende rand van den oogappel was eenigzins binnenwaarts omgekruld en vastgegroeid, zooals bij de uitgedaagde beweging van denzelfen door het invallende licht scheen te blijken, doordien de oogappel een derde van deszelfs gewone

rondheid miste. Het toppunt van de bolronde uitpuiling, kwam niet in aanraking met de binnenvlakte der *cornea*. Welligt dat de achterste gedeeltelijke vasthechting (*synechia posterior partialis*) zulks belette. Het gezichtsvermogen was min of meer belemmerd; doch hij konde met dit oog de grove voorwerpen op eenen matigen afstand onderscheiden en zelfs lezen. De *cornea* was normaal, echter een weinig boller dan de andere; dit gebrek was ontstaan door eene voorheen plaats gehad hebbende inwendige oogontsteking, te oordeelen naar de beschrijving der toevallen, welke hij destijds (10 jaren geleden) had ondervonden, was het *iritis* geweest, door puistuitslag in het aangezicht veroorzaakt: welligt heeft zich eene puist in het weefsel des regenboogs gevestigd, die in *absces* is overgegaan, en verzwering in het weefsel heeft plaats gehad, door welker opvolgende verdunning die plaats door den aandrang van het waterachtig vocht van achter naar voren is gedrongen geworden; doch door de bestaande vasthechting met de *capsula lentis* beperkt en het verder voorwaartsdringen naar de *cornea* belet is geworden. Immers is dit grootelijks te vermoeden en zelfs hoogst waarschijnlijk.

Daar ik in mijnen tijd bepaald was, en de persoon wien dit geldende is tot mij zoude terug komen, heb ik niet verzocht het gebrek te mogen doen afteekenen, vermeenende daartoe wel eene nadere gelegenheid zich zoude voordoen; doch daar dit nu reeds ruim drie maanden is geleden, heb ik gemeend de mededeeling van dit geval intusschen niet aan mijne kunstgenooten te mogen onthouden, maar hetzelfde voorloopig bekend te moeten maken.

III. ORTHOPÆDIE.

HOOFDINHOUD EENER CLINISCHE LES, OVER DE
KROMMING VAN DE RUGGEGRAAT,

DOOR

F. H. THOMSON,

Assist. Chirurgijn aan het Westminster Gasthuis, te Londen.

(Vervolg en slot van pag. 296.)

De Hr. Thomson heeft ook dikwerf zelf de waarheid hiervan ondervonden. Hij had met Doct. Billing een geval van zijdelingsche kromming bijgewoond, waarin al de symptomata van ongesteldheid van het hart tegenwoordig waren. De patient over deze ziekte in behandeling genomen, was onder het opzigt van den Hr. Thomson en deszelfs collega, volgens de aangenomen wijze ter genezing van eenvoudige krommingen, waardoor de ongesteldheid van het hart genezen is. Uit dit voorbeeld is het overtuigend gebleken, dat er zeer veel voorzigtigheid vereischt wordt in de herkenning van deze soort van aandoeningen, en daarbij groote misvattingen kunnen plaats hebben, die zoowel voor den welstand van den lijder, als voor den goeden naam van den arts schadelijk zijn. De Heer Thomson herhaalde bij deze gelegenheid, hetgeen hij vroeger reeds heeft aangetoond, ten aanzien van de mogelijkheid die er bestaat om zich zorgeloos te vergissen, met eene ongewone groote doch normale [ontwikkeling van een of meerdere voortgangen van de ziekelijkheid der ruggegraat. De spieren der eene zijde bevinden zich ge-

woonlijk uitgezet en dienen tot behulp van den verminkten toestand van de tegengestelde spieren. Bijzonder de *longissimus dorsi* en *sacro-lumbalis* worden niet zelden bovenmaten gevoed, waarvan de Heer Shaw een bewijs bijbragt. Een heelmeester zag de uitzetting van den *sacro-lumbalis* voor een gezwel aan, en wilde hetzelfde openen. Den Heer Thomson waren mede gevallen voorgekomen, waarin gelijke misslagen in de herkenning begaan waren, ofschoon niet tot zoo verre gaande hoogte. De praktijk om aan de ruggegraat ondersteuning toe te brengen, welke bij de empirici zoo algemeen in gebruik is, strekt tot niets anders dan om de ongelijke uitzetting der spieren te vermeerdereu. De tegenstelling welke aan de zoodanig bovenmatig gevoede spieren werd toegebracht, drong hen om zich nog meer uit te zetten, en de niet gevoede spieren werden door gebrek aan eenige gelegenheid tot werking, in eenen staat van volkomen werkloosheid gebragt. Bij sommige gevallen van ruggegraatskrommingen, komen dezelve voort uit de ongelijke werking van de spieren van den tronk, door misvorming van de onderste ledematen. Bij menschen met horrelvoeten, bij heupongesteldheden of bij andere misvormingen, die verminkingen van de leden doen ontstaan, kan de meest oppervlakkige beschouwer dadelijk den invloed bespeuren, welken de pogingen van den patient tot uitstreking op de ruggegraat en haren *hroto apparatus* uitoefenen. De ruggegraat kromt zich naar de tegengestelde zijde van het beleedigde deel, en sommige spieren zullen meer dan anderen bedrijvig zijn. Vandaar zal de mismaakt-

heid van de wervelkolom trapsgewijze toenemen en bevestigd worden.

De Heer Thomson is zeer tegen het gebruik van de schoenen met hooge hakken, die men zoo dikwerf in deze gevallen bezigt. Hij was van oordeel, dat deze het kwaad eerder vermeederen dan verbeteren. Hij beweerde dat het verkeerde gevoelen over opgetrokken ledematen, veelal zijnen oorsprong heeft uit de scheefheid van het bekken, die bij de ruggegraat-krommingen waargenomen worden. Een weinig opmerkzaamheid zal echter veel bijdragen om het verkeerde oordeel voor te komen. Het is klaarblijkelijk, dat deze scheefheid door het *acetabulum* van de eene zijde neder te werpen, aan het eene been het voorkomen geven moet, langer te zijn dan het andere. De gedwongen houding die men aan de jonge meisjes van de hogere standen in hunne teederste jaren oplegt, is de vruchtbare moeder van de opgenoemde mismaaktheden. Een kind wordt regtop gezet in een' stoel, zonder vastgebonden te zijn: terwijl de moeder of de geen die met het toezigt belast is, zich nu soms een oogenblik verwijdert, gevoelt het kind vermoeijenis, en valt op zijde. De moeder of de gouvernante komt niet zoodra weder in het vertrek, of het kind doet moeite, om zich weder op te rigten en moet dus noodzakelijk de spieren van de andere zijde krachtig inspannen. Deze buigingen van de ruggegraat en sterke beweging van de tegengestelde spieren dikwerf herhaald wordende, kunnen niet missen of moeten op de beenderen, vezelen en het spierstelsel, derzelve invloed uitoefenen; en krommingen van de ruggegraat zijn daarvan het droevig gevolg.

Met het uitzigt op het aannemen van een beredeneerd en vrucht belovend plan van behandeling der ruggegraat-uitzettingen, zeide de Heer Thomson verder, dat het een voornaam vereischte is, eene getrouwe geschiedenis te verkrijgen van de aanleidende en opwekkende oorzaken, die op de bijzondere gevallen betrekking hebben. De zich gestadig tot zitten bepalende bezigheden van de jonge meisjes, in vergelijking met de meer levendige en bewegingvolle levenswijze der jongens, en de karakteristieke uitkomsten van beider levenswijzen, geven eene bron aan, waaruit deze ongesteldheid haren oorsprong heeft, welke bij ieder plan van behandeling zorgvuldig moet vermeden worden. Digt geregene keurslijven en alle machinale vormingen, zijn dus ten sterkste af te keuren. Vervolgens is het noodzakelijk, om te onderzoeken in welke jaren zich de misvormingen van de ruggegraat doorgaans vertoonen. De redenaar zeide geen schroom te gevoelen in de bepaling, dat de jaren van opgroeiing het tijdperk is, dat het menschelijk ligchaam het veerkrachtigst is, en dien ten gevolge het meest gevoelig voor de middelen, die men tot het verdrijven der krommingen bezigt. Doch ofschoon de behandeling van de misvormingen op dien leeftijd gemakkelijker valt, dan in een meer gevorderd tijdperk, zoo is de Heer Thomson echter verre van te beweren, dat de veerkrachtigheid van het ligchaamsgestel, met betrekking tot dit gedeelte van de geneeswijze, met de jaren van den patient ophoudt. Integendeel, hij zeide vele gevallen onder zijne behandeling te hebben, waarin, hoezeer de lijdens reeds dertig jaren oud waren, de kwaal door eene myologische

geneeswijze hersteld is. Hij verhaalde daaromtrent een voorval van bijzonder belang. Eene jufvrouw van acht-entwintig-jarigen ouderdom, had hij van eene aanzienlijke kromming genezen, nadat hij haar vier jaren met zorg had behandeld. Op eenen hooger leeftijd, dacht de Heer Thomson echter niet, dat de geneeswijze met eenige zekerheid op goeden uitslag kon aangewend worden. Bij aldien een patient, die met de genoemde ongesteldheid bevangen is, bij eenen heelmester gebragt wordt, was de Heer Thomson van oordeel, dat de aanleidende en opwekkende oorzaken ten eerste moeten onderzocht worden. Zware arbeid met den geest, gedwongen ligchaamshouding, dikke luchtstreken enz., moet men terstond ernstig verbieden. De lijder moet zich veel vrije beweging in de open lucht verschaffen, en zich in vrolijkheid, (waarbij eene snelle ademhaling geschiedt, die eenen gunstigen invloed op de spieren heeft) toegeven. De lichamelijke opvoeding van het kind, behoort met de zedelijke en verstandelijke opvoeding van hetzelfde gelijken tred te houden.

De Heer Thomson was van meening, dat het stelsel, door den Heer Shaw bekend gemaakt, en later aangenomen en sterk aanbevolen door Sir Charles Bell, strekkende om te bepalen dat de oefening van een zintuig noodzakelijk is voor deszelfs behoud, al te hevige tegenstanders gevonden had. Men vroeg, wat er dan worden moest van bedlegerige personen, van menschen die eene beroerte gehad hebben, van hen die bovenmatig thee drinken, van oude vrouwen enz.? Doch het is echter duidelijk dat de Heer Shaw, toen hij bezig was om zijne gewigtige geneeskundige grondstel-

lingen te verspreiden, het menschelijk ligchaam op het oog had, als het zich nog in deszelfs groei bevindt. Dit dus op den voorgrond gesteld zijnde, was de Hr. **Thomson** het met de genoemde Heeren volkomen eens. Dit beginsel in één woord, maakt den grondslag uit, van het myologisch systeem van behandeling des Heeren **Thomson**,

Na nog aangedrongen te hebben om alle schadelijke praktijken te laten varen, raadde hij aan, dat de geneesheer dadelijk het positive gedeelte der behandeling zoude aanvaarden. De eerste spieren die in beweging gebracht moeten worden, zijn de genen welke directelijk en indirectelijk bij de ademhaling in werking zijn. De patient behoort de armen een weinig boven het hoofd opgeheven te houden, rustende op eenen stok, en aangezeten te worden om gestadig willekeurig uit- en inademiingen te doen. Een en ander moet evenwel niet zoo ver worden gedreven, dat het eenige onaangenaamheid of vermoeijng te weeg brengt. Twintig ademhalingen zijn waarschijnlijk het meest dat de patient in den beginne verdragen kan. De aanhoudendheid van deze oefeningen is nogtans noodzakelijk totdat het uitzettend vermogen van de borst hersteld is; want het is eene daadzaak, wel waard opgemerkt te worden, dat er in alle zijdelingsche krommingen eene belemmering van de uitbreiding der borst bestaat. Zoodra er kracht is tot eene vrije ontspanning, moet de patient een wiel omdraaijen dat aan de uitgeteerde zijde des ligchaams wordt geplaatst. Hij moet alzoo op dezelfde plaats blijven staan, en de ruggest reng met den voortgang van het wiel voor- en achterwaarts bewegen, zonder even-

wel de positie der beenen te veranderen. Door dit middel zal men de onderste kromming te boven komen.

Ten einde op de bovenste krommingen te werken, plaatst de Heer Thomson den patient in zulk eene positie dat hij een steunsel heeft tegen de knieën en een ander tegen het heiligbeen. Een kap wordt vervolgens op het hoofd gezet, waaraan van voren eene platte kastrol gehecht is, aan welke een evenredig gewigt verbonden is. De patient moet zich nu zelf oefenen, om het hoofd achterwaarts naar de ruggegraaf toe te keeren. Dit middel genoegzamen tijd aangehouden, heeft steeds het gevolg gehad om de bovenste kromming te genezen. Bij al deze geneeswijzen, wordt intusschen verondersteld, dat de patient zich niet vermoeijen moet. Indien men dit niet in acht hield, dan zouden de gevolgen dier oefeningen zeer ongunstig zijn. Stil te liggen in onderscheiden houdingen, op eene behoorlijk afhellende plaats in de zijdelingsche krommingen, is bovenal aan te bevelen. Voornamelijk moet dit geschieden, in den namiddag. Des nachts moet men op eene haren matras slapen, en de raadgeving van den Heer Baynton om eene peluw te gebruiken, is zeer nuttig.

Eene zeer doeltreffende oefening voor jonge meisjes, die eene geringe zijdelingsche kromming hebben, of bij welke men opmerkt, dat de spieren van de ruggegraat zwak worden, is het dragen van iets zwaars, bijvoorbeeld een mand op het hoofd. Deze geneeswijze was in het jaar 1723 voorgesteld door den Heer Andry in zijn werk «over de *orthopædie*», door de opmerking die hij gemaakt had van de sterkte der spieren bij de

melk- en bloemen-meisjes. Wijlen de Heer Wilson heeft in zijne voortreffelijke redevoeringen over de werking der spieren in 1820 in het Chirurgicale collegie gehouden, ten volle het voordeel aangewezen, dat er te trekken is, door zoodanig eene gelijke werking der spieren van de ruggegraat te bevorderen.

De eenvoudigheid van deze geneeswijze, zoo drukte de Heer Wilson zich uit, is dikwerf bevonden tegen krachtige en langdurige proefnemingen van anderen aard te werken. En voorzeker, wanneer de lijderes of hare aanverwanten het groote voordeel kan worden begrijpelijk gemaakt, dat er in het aannemen van zulk een natuurlijk middel tot genezing vervat is, dan zullen zij aan hetzelfde gemeenlijk de voorkeur geven boven de gecompliceerde en gevaarlijke maatregelen die gewoonlijk door de werktuigkundigen worden aangewend.

Vóór dat men tot de instrumenten overgaat, zegt hij verder, om een gedeelte van het ligchaam te hulp te komen, verzeker u dan eerst, door dezelve te onderzoeken, of zij niet aan andere en meer gewigtige deelen van het ligchaam schadelijk zullen wezen, en vergewis u, of het niet beter is, om natuurlijke middelen bij de hand te nemen, dan om de natuur te boeijen en den patient bloot te stellen aan de ruwe verbeeldingskracht van een ijverig doch mogelijk slecht onderrigt verstand. Een ander punt om in aanmerking genomen te worden, is, dat al de opgenoemde lichaams-oefeningen geschieden onder het opzicht van een kundig persoon. Noch dienstboden, noch de lijder zelf kan met het regelen van deze gewigtige bewerking belast worden. De Heer Thomson bleef ten laatste nog

eenigen tijd stilstaan, op de noodzakelijkheid om acht te geven op den verstopten toestand van de ingewanden, welke doorgaans de ruggegraat-misvormingen kenmerken. Zachte purgeermiddelen zijn in de eerste plaats noodzakelijk; doch de trapsgewijze genezing van de krommingen gaat gepaard met eene toenemende werkzaamheid van de spijsverterende deelen. De Heer Thomson verklaarde dat *ijzer-Jodine* bij dosis van 2 grein twee of drie malen per dag ingenomen, het beste *tonicum* is in alle gevallen van ruggegraats-verzwakkingen bij jonge menschen.

(*The Lancet.*)

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

VENERISCHE OOGONTSTEKING EN GENEESKUNDIGE AANMERKINGEN.

DOOR

den Hoogleeraar *VELPEAU*, (1)

Chirurgijn en Chef van het Hospitaal de la Charité, te Parijs.

Den 20sten November ll. komt in N°. 1 der zaal *de*

(1) Wij hebben deze waarneming eene plaats in ons tijdschrift ingeruimd om ook de meening (welke die der fransche artsen over het algemeen is) van den Heer VelpEAU wegens deze oogontsteking te doen kennen. Overigens kan dit geval ter vergelijking dienen, met de verschillende waarnemingen van den Heer S n a b i l i é (*) en van mijzelven betreffende dit onderwerp. (†)

(*) Nederlandsch Lancet. 1° Jaargang. Pag. 160, 197, 294.

(†) Genees en Heelkundig handboek der oogziekten en gebreken. Amst. 1839, waarvan het 2° deel ter perse en reeds ver gevorderd is.

v. O.

la Sainte Vierge, Meurther (Francois) drie en twintig jaar oud, kleedermaker; de jonge mensch is goed gevormd, en geniet voortdurend eene goede gezondheid.

Hij lijdt aan oogziekte aan beide de oogen sedert 18 November; den dag te voren was hij volmaakt wèl, en leed volstrekt niet aan dezelve; dien dag ging hij zich niet te buiten. Des maandags morgens (18 Novemb.) ontwaakte hij met eene ligte pijn aan de oogen, welke een weinig rood waren, en denzelfden avond was de pijn, hoewel niet zoo hevig, toch van dien aard, dat hij er oplette: des dingsdags had de ziekte reeds grootte vorderingen gemaakt, en woensdag den 20ten dag van zijne intrede in de klinische zaal, vertoonden de oogen van Meurther alle de kenteekenen van eene venerische oogontsteking. Deze lijder ontkende het bestaan eens druipers; maar bij de bezigtiging der teel-deelen, ontwaarde men nog de kenteekenen van eenen druiper, hoewel verouderd, en zonder pijn; zoodanig dat de lijder zich wanen mogt genezen te zijn.

Meurther was dus zonder twijfel aangetast door eene venerische oogontsteking. Deze ziekte is van zulk eenen gevaarlijken aard, dat het van het uiterst gewigt is haar bij het ontstaan te herkennen; want de minste aarseling of het minst verzuim van den geneesheer (of van den lijder) kan het onherroepelijk verlies der oogen ten gevolge hebben. Zie hiér, haren aard, en loop:

Vooreerst, ontsteekt, en zet zich het oogbindvlies uit; de roodheid is in den beginne niet aanmerkelijk, en deze kleur biedt eenig tint aan, welke deze ziekte eigen

is, en welke naar steenrood over helt, ofschoon dezelve tevens een weinig geelachtig is.

Beschouwt men het bindvlies van nabij, zoo ontwaart men korrels, die aan dezen vorm van ontsteking des oogbindvlies, het aanzien geven van de korrelachtige bindvlies-ontsteking.

De zieken lijden weinig, maar welhaast vormt zich een uitvloed van slijmstoffen, overvloediger, dan in de gewone oogbindvlies ontsteking: door den vooruitgang der kwaal wordt deze uitvloed etterachtig, de oogharen worden er van doorweekt, kleven te zamen, en ten gevolge der opdrooging van de stof, bevinden zij zich overdekt met dikke korsten, of eene groenachtige materie, die zich in groote mate vormt; de pijn herhalen wij is gering, en de reactie, bijna niets.

De zaken op dezen voet staande, en als men de ziekte verzuimt, voegt zich bij de bindvlies-ontsteking, de hoornvlies ontsteking en somtijds de oogbolontsteking. Zelden gebeurt het, dat niet het verlies der oogen alsdan het gevolg is; de hoornvlies-ontsteking, welke van den omtrek van het hoornvlies naar zijn middelpunt loopt, werkt zoo hevig, dat het spoedig dit vlies doet smelten. Onder den invloed der ontsteking wordt zij veranderd in etter, en deze smelting wordt bewerkstelligd in 6, 12 of 24 uren tijds.

Somtijds blijft de etterachtige oogbindvlies-ontsteking beperkt aan het oogslimvlies, welke zich verdikt, opzwellt, en op het hoornvlies terugkaatst, waarna de zaken weder tot hunnen natuurlijken toestand terugkeeren.

Deze zeer ernstige ziekte, die dikwerf van blindheid

gevolgd wordt, heeft de heelmeeesters, en bijzonder die, welke in ons tijdperk leven, veel bezig gehouden. Echter zijn zij allen niet eensgezind, over hare wijze van ontwikkeling, den aard der ontstokene weefsels, en de wijze van behandeling, welke men moet volgen.

Wat aangaat de ontwikkeling der druiperachtige bindvlies-ontsteking, bestaan er ten dien opzichte drie gevoelens. Sommigen beweren, dat zij zich door verplaatsing daarstelt; anderen beschouwen haar, als het resultaat eener algemeene venerische aandoening; anderen wederom zeggen, dat zij gevormd wordt door de onmiddellijke aanraking of aanbrenging van het etterachtig slijm, op het slijmvlies des oogs.

Wat ons aangaat, wij deelen in het laatste gevoelen, waarvan wij de werkelijkheid kunnen bewijzen, als op daadzaken rustende; immers zal het altijd gemakkelijker zijn te bewijzen, dat de lijder het linnen of eenig ander voorwerp heeft aangeraakt, behoorende aan iemand met eenen druiper op dien oogenblik besmet, dan te willen vaststellen dat de oogontsteking het gevolg is eener stof-verplaatsing, de lijder niets aangeraakt hebbende dat men redelijker wijze konde vermoeden door een druiperachtig beginsel besmet te zijn, zooals de Heer Ribes eenmaal getracht heeft te doen.

Even moeilijk is het bewijs voor die Heelkundigen, welke partij kiezen voor het gevoelen van eenen gedeeltelijken of algemeenen venerischen toestand, als oorzaak van de druiperachtige bindvlies-ontsteking.

Wij gelooven dus, dat zij ontstaat door onmiddellijke aanraking.

Sommige schrijvers hebben deze aandoening verward

met de andere etterachtige oogontstekingen; zeker zeer vreemds en moeilijk te begrijpen; als deze zelfde heelmeeesters, eene menigte op zich zelve staande oogontstekingen bepaald hebben, zoo als de zinkingachtige, rheumatische, uitslagachtige, abdominale, en hemorrhoidale oogontstekingen. Deze verwarring is des te onbegrijpelijk, omdat het onmogelijk is de druiperachtige oogontsteking met de Egiptische te verwarren.

De druiperachtige oogontsteking is dus eene eigenaardige aandoening, welke het van gewigt is met geene andere te verwisselen. Beer heeft gezegd, dat men dezelve van de catarhale oogontsteking koude onderscheiden, doordien de druiper zelden de beide oogen te gelijk aantastte; men begrijpt inderdaad, dat de ziekte daargesteld zijnde, door de onmiddelijke aanraking der slijmachtige etter des druipers slechts een oog aangestast kan zijn; dikwijls echter, zijn zij het beide, zoodat het kenteeken door Beer aangewezen, inderdaad weinig waarde heeft.

De studie der geneeswijzen dezer aandoening is van het uiterst gewigt, in den aanvang bezigde men de rationeele geneeswijze; ook de schrijvers ziende, dat er eene hevige ontsteking plaats had, hebben hunne toevlugt genomen tot *antiphogistica*; de aderlatingen zijn gebezigd geworden van de kleinste, tot de grootste hoeveelheid, tot zelfs 50 à 60 oncen in eens. Andere hebben herhaalde aderlatingen beproefd, dan eens aan den vouw des elleboogs, op den voet, of aan den hals; dan weder heeft men bloedzuigers doen aanleggen. Zekerlijk zijn deze middelen niet te verwerpen, maar afzonderlijk gebezigd, zijn zij ontoereikend, en hoe zeer zij

de ontsteking verminderen, zijn zij echter niet in staat, de smelting van het doorschijnend hoornvlies te beletten. Toen kwam men op de gedachte, om bij de aderlating het *purgans* te voegen; beurtelings zijn alle *drastische* middelen gebezigd, ook *Gomma gutta*, *Aloë*, *Jalappa*, de *Scammonium*, de terpentijn, en de *Calomel* werden in groote dosis gebruikt, terwijl men ten zelfden tijde afleidende middelen bezigde.

Men vindt eene niet minder groote verscheidenheid in de reeks der plaatselijke middelen, welke beurtelings zijn aangeraden, en gebezigd. De plaatsmiddelen, tot welke men toevlugt nam, waren gewoonlijk kracht-dadig, zoo als: de *Alum*, *Sublimaat*, de *Calomel*, het *Sulph. cupri*, het *Nitr. argent.*, in een woord, men heeft zelfs snijdende werktuigen gebezigd.

Vóór het aanwenden der hier aangehaalde middelen had men aangeraden den druiper te verplaatsen. Voornamelijk heeft Astruc aangedrongen, op dit beginsel, welke ook opgegeven wordt, door Beer en zijne school. Het is een slecht middel, welke geen ander gevolg geeft, dan eene ziekte met eene andere te vermeerderen; buitendien doet hij de gedachten geboren worden van de wording der oogontsteking door verplaatsing, en wij hebben gezien, dat deze leerwijze dwaalt. Indien men van eenen anderen kant, de druiper weder opwekt, met het oogmerk en heilzaam afleidend middel aan te wenden voor de oogontsteking, dan bezit de kunst, het middel om er minder gevaarlijk en onaangenaam toe te dienen.

Als wij nu overgaan tot het onderzoek der andere middelen, welke wij opgenoemd hebben, zoo vinden

wij, dat de *Aluin* met eenig voordeel is gebezigd ge worden door Lawrence en Mackenzie.

Hij kan onder twee vormen door oplossing gebruikt worden en wel in de volgende proportiën.

Putwater, 1 once.

Aluin, 4 à 6 grein.

of wel kan men het *Aluin* met geslagen eiwit vermengen.

Het *Sublimaat* hebben wij gebezigd in de verhouding van 1 grein per once water; doch dit middel is niet krachtig genoeg, haar werking is niet geëvenredigd, naar de hevigheid der ziekte; en door eene te groote dosis op eens te gebruiken, werkt dit middel zeer prikkelend.

Calomel heeft men op tweeërlei wijze gebezigd in poeder, en als wassching, en wel in de volgende evenredigheid.

Calomel door stoom bereid, 2 drachma.

Zuiver water, 1 once.

Hoewel niet geheel zonder nut is de *Calomel* echter ontoereikend.

Het *Nitr. argent.* in de gewone hoeveelheid toegediend is meestal een te zwak middel, in groote hoeveelheid stuit hij somtijds de oogontsteking. Het *Nitr. argent.* wordt gebruikt als oogwater of zalf, gevoegd bij snel zich opvolgende aderlatingen naar de Methode van Bouillaud, en bij het inwendig gebruik der *Copiv. Balsum* en der *Cubêba* heeft het ons zeven à acht genezingen op een tiental gevallen van venerische oogontsteking geschonken; drie lijdens slechts hebben de oogen verloren.

Buiten de twee bovengenoemde vormen heeft men het

Nitr. argent. nog gebruikt als potlood gesneden, eerst door den Heer Gensoul, in Frankrijk, en naderhand door verscheiden andere geneesheeren aangewend.

Een ander zeer gebezigd middel is de uitsnijding van de *Chemosis*, reeds aangeraden en verrigt door Astruc. De Heer Sanson bezigt dit middel gelijktijdig met de branding door middel eens potloods van *Nitr. argent. fus.*, dat is te zeggen, na de *chemotische* zwelling te hebben uitgesneden, wendt hij op de opening daardoor ontstaan het *Nitr. argent.* aan. De Heer Sanson heeft zoo veel vertrouwen in dit middel, dat hij niet vreest aan te raden, het oog aan den buitenhoek te doorklieven, ten einde de operatie, te gemakkelijker te maken, en op eene meer uitgestrekte oppervlakte werkzaam te kunnen zijn.

De wetenschap bezit dien aangaande geene genoegzame hoeveelheid bouwstoffen, ten einde te beslissen voor de methode van den Heer Sanson, wiens middel toch groote hinderpalen zoude ontmoeten, bijaldien men het in de civile praktijk wilde invoeren.

Wij hebben gemeend alle deze middelen te kunnen vervangen door het aanwenden eener groote hoeveelheid *Nitr. argent.* bij de lijders ter gelegenheid, van wie wij in deze geneeskundige behandeling getreden zijn, hebben wij een oogwater voorgeschreven aldus zamengesteld.

Gekristalliseerd *Nitr. Argt. fus.*, $\frac{1}{2}$ drachma.

Gedistilleerd water, 1 once.

Wij hebben bij dit middel het inwendig gebruik gevoegd der *Bals. Capaïva* en van de *Cubeba*. Ook heeft men gisteren morgen eene aderlating bewerkstelligd.

Bij de visitie van heden hebben wij eene vermindering der ontsteking van het bindvlies gevonden, ook de gevoeligheid is minder, maar van den eenen kant vertoont zich reeds hoornvlies ontsteking, en wij voeden de vrees, dat aan deze zijde het hoornvlies wegsmelt; om zoo veel mogelijk dit voor te komen, als onherroepelijk het verlies des oogs ten gevolge hebbende, hebben wij heden 2 aderlatingen, en 16 gr. *Calomel* voorgeschreven, in 8 poeders, om de 2 uur te nemen tot dat er ontlasting volgt, ten zelfden tijde zal men de oogen inwrijven (*barbouiller*) met eene oplossing van *Nitr. argent.* in de evenredigheid, die in het bovenstaand recept is voorgeschreven.

Het is maar al te zeer te vreezen, dat de beide oogen verloren zijn, indien overmorgen, deze middelen geene dadelijke beterschap ten gevolgen hebben gehad.

D.

(*La Lancette française.*)

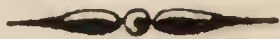
V. OPERATIVE HEELKUNDE.

ORGANISCHE HERSTELLING VAN DE DEELEN DES AANGEZIGTS.

DOOR

A. B. U R G G R A E V E,

Hoogleraar in de ontleedkunde aan de Hoogeschool te Gend.

Een Belgisch soldaat, genaamd J. B. Cornelis, van het 2° Regiment Jagers te paard, werd onder den aanval op eene Hollandsche batterij met schroot in het aangezicht ge-

kwetst. Het gevolg daarvan was, een bijna geheel verlies van het aangezicht, en niets werd ter zijner redding aangewend om deze verminking te verbeteren, maar werd hij aan zijn noodlot overgelaten. Na verloop van 6 maanden werd hij naar zijne haardstede terug gezonden, alwaar hij door den Heer Burggrave ontmoet werd. Het uitzigt van dezen man was afschuwelijk, zijne beide oogen waren uit den gezigtsas geweken, boven een diepe holte waarin men de neusgaten en den achtermond zag, dewelke naar beneden door een met likteekens overzaaide lip beperkt werd. Het kwetsend werktuig was aan de linkerzijde binnen getreden en had de onderkaak verbrijzeld, de tong was doorsneden en in deszelfs schuine rigting tevens de bovenlip en de regterwang weggenomen en de beenderen van de opperkaak doen springen. De neusholten en de mond waren als eene holte voor dewelke de overblijfsels van de bovenlip wapperde; ter regterzijde was de grond des oogkuils ingedrukt en het oog buiten deszelfs beenige holte gedreven. In den verhaasten aftogt, (zoo als dit gewoonlijk het geval is), kon deze lijder niet behoorlijk verzorgd worden, hetwelk eerst later in Holland geschiedde, doch toen het reeds te laat was, om de verschillende deelen wederom op derzelve plaats te voeren, en welke reeds onderling of met andere deelen vergroeid waren; ook was men verplicht om eenige derzelve weg te nemen, als voor geene vereeniging meer vatbaar zijnde (1). Het aanzien eindelijk van dit aangezicht was schrikbarend. De tong had op eenige plaatsen met de mondholte vereenigingen aangegaan, hetwelk grootelijks in de spraak hinderde; wat betreft de werking en kaauwing van dezen verschrikkelijken mond, deze herstelde zich langzaam in genoegzame geregelde wijze, doch bepaalde zich de voeding tot zachte of vloeibare spijsen.

(1) Het is te bejammeren, dat ter betere opheldering geene afteekening bij deze belangrijke waarneming is gevoegd, alsmede van die, welke de genezing voorstelde, om daardoor het onderscheid des te beter in het oog te doen vallen. DE REDACTIE.

Het was boven de magt der kunst, om het aangezigt een geregelden vorm te geven, maar men konde het verschrikkelijke aanzien er van verminderen en de uitdrukking verdragelijker maken; het was alleen door eene kunstbewerking dat er eenige verbetering konde plaats hebben.

Op den 18^{en} Mei ging men tot de kunstbewerking over. Het hoofd door eenen helper bevestigd zijnde, verdeelde de Heer Burggraave de onderlip in derzelve hoeken. Dit werd verrigt met oogmerk om deze lip, die te hoog geplaatst was, te doen dalen, en plaats te maken aan de nieuwe lip en dit verschafte eenen vierlijnigen rand van het slijmvlies, hetwelk ter bedekking van den te vormen lip zeer konde dienstig zijn.

Vervolgens werd ter wederzijde van het aangezigt beneden de randen des oogkuils eene insnijding met naar beneden gerigten bollen rand gemaakt, zich uitstreckende van de neusopening tot aan den voorsten rand van de wangbeenderen en twee andere insnijdingen, deze in een regte hoek verdeelende, langs de kaauspier tot aan de hoeken der onderkaak en beperkte men daardoor twee lappen, welke van de onderliggende deelen werden losgemaakt, met vermindering van gewigtiger deelen, zoo als de buis van Steuon en de vaten en zenuwen. Deze lappen waren aan de zijden van den hals door twee smalle grondstukken gebragt, en gaf dit gedeelte der kunstbewerking, waarin het geheele aangezigt gedesikeerd was, aan hetzelfde een afschuwelijk aanzien.

Daarop werd de neus van deszelfs verbindingen met het verhemelte volkomen losgemaakt, zoodat dezelve vervolgens op de lip in deszelfs natuurlijken stand kon worden geplaatst, waarop de lappen vereenigd werden, welker randen wond gemaakt waren door middel van twee halvemaanswijze insnijdingen, zoodanig gevormd, dat bij de onderlinge vereeniging de heuvel van de lip zich als van zelf vormde; de wond werd de door omgewonden hechting vereenigd.

Ten einde voor te komen dat de rand der lip niet zoude omkrullen, zoo werd deze rand door een zoom van het slijmvlies, hetgeen van dat van den mond opzettelijk genomen

was, en in de uitgestrektheid van drie lijnen was losgemaakt, door veelvuldige hechtingen bevestigd, (Dieffenbach), vervolgens werd de neus op deszelfs plaats gevoerd en alle insnijdingen door middel van tusschengeknoopte hechtingen vereenigd; de bovenste en binnenste hoek van de regter lap werd van die zijde aan den grooten ooghoek gevoerd en door twee hechtingen bevestigd. Geene hechtingen werden langs het onderste ooglid gelegd om de trekkingen en opvolgende omstulping te voorkomen.

De operatie welke in 6 tijdperken, zoo als men gezien heeft, verrigt was, had de operateur 5 kwart uur bezig gehouden, zonder dat de lijder in dien tijd eenig geluid van zich gaf. Hij stond de kunstbewerking moedig en onderworpen door. Doch is ook hier voor, door de verdwijning van het wanstal wel beloond geworden.

Het verband leverde niets vrees verwekkends op, men droeg zorg ijskoud water aan te wenden om de ontsteking voor te komen, hetgeen men door kleine stukken ijs op het hoofd te doen smelten ook aldaar wilde beproeven.

Geene toevallen van belang hebben zich na de operatie vertoond, de zesde dag was de vereeniging bijna volkomen, dewelke naderhand volmaakt is geworden.

Wij moeten den Operateur geluk wenschen wegens zijn streven tot verbetering der kunst, om een ongelukkig voorwerp aan de zamenleving terug te hebben gegeven. Het doet ons slechts leed, uit hoofde van de beperktheid van ons tijdschrift alle bijzonderheden van deze glansrijke operatie niet te hebben kunnen vermelden. Men leze deze in het boek zelve, getiteld:

v. O.

(Mémoire sur une Restauration de la face précédé d'un aperçu historique sur l'autoplastie. par A. Burggraeve enz. Gand 1859.)

VI. UITVINDINGEN

1°. VERBAND VOOR DE BREUK VAN DEN HALS DES DIJBEENS,
TE ZAMENGESTELD EN MET GOED GEVOLG GEBEZIGD.

DOOR

A. C. VAN WOERDEN,

*Chirurgijn en Vroedmeester, Heelmeester van het Ziekenhuis,**Lid der Provinciale en Plaatselijke Geneeskundige**Commissien te Utrecht.*

Velen mijner kunstgenooten, die menigmaal met mij de breuk van den hals des dijbeens behandelden, zullen de groote moeilijkheid erkennen om het been die uitrekking te doen behouden, welke er tot eene volkomene genezing zonder eenige verkorting van het lijdende deel noodig is. Het is waar, vele werktuigen en verbanden, zoo als het hellende vlak en het verbeterde verband van Desault, hebben veel goeds in zich vereenigd, en dit laatste zoude stellig geheel aan dit doel beantwoorden, indien niet veeltijds de tegenrekking, door hare aanhoudende drukking in de lies, (hoe doelmatig ook opgevuld) gevolgen na zich sleepte, welke den Heelkundige al spoedig noodzaken van deze af te zien, of wel dezelve zoodanig verslappen, dat het deel noodwendig opkrimpt en den lijder niet zonder verkorting van het lidmaat doet herstellen.

De gelegenheid waarin ik als Heelmeester van het Stads Ziekenhuis gesteld ben, deed mij dit ook menigmaal onder vinden, en mij naar eene andere wijze van behandeling omzien.

Zie hier het verband waarvan ik mij reeds herhaalde malen, aldaar zoowel als in mijne particuliere praktijk, geheel of naar omstandigheden gewijzigd, sedert 3 jaren met het beste gevolg bediend heb, en dat, voor zoo ver mij bekend is, nergens wordt aangegeven: en hoezeer ik geloof dat hetzelfde

voor vele verbeteringen vatbaar kan zijn, meen ik echter velen mijner kunstgenooten geene ondiensst te doen, door er in dit Tijdschrift kortelijk melding van te maken, zullende gaarne bij monde of geschrift, die verbeteringen vernemen, welke hieraan mogten doelmatig schijnen.

De verband toestel (zie Pl. 9 en verklaring) bestaat in :

- 1°. Een raam met zeelten in de krib of rustbank passende, zie Pl. 9, Fig. 3.
- 2°. Een klein vierkant plat kaf kuipje of los opgevuld paardehaar matrasje, dienende om de hielen voor drukking te beveiligen en de holte beneden de kuiten op te vullen,
- 3°. Een langwerpige paardenharen kussen, 7 à 8 palm lang, 10 à 15 duim breed, 8 à 10 duim dik.
- 4°. Eene laars, zie Fig. 2.
- 5°. Een spica-verband.
- 6°. 3 Stroppen.
- 7°. Een houten blokje.
- 8°. 5 à 10 pond N. gewigt, en 2 ellen nieuw stevig koord.

Na de rustbank of kribbe met eene of meerdere matrassen, liefst paardenhaar te hebben doen opvullen, zoo dat dezelve met den rand der legerstede gelijk is, wordt hierop het raam geplaatst, waarbij de zeelten zoo verdeeld worden, dat er eene opening tot het verrigten der ontlasting overblijft, hetwelk ook met de twee verschillende bedlakens, die hierop moeten gelegd worden, dient te worden in acht genomen. Men plaatst ook tevens het kussentje voor de hielen aan het ondereinde: dit alles in gereedheid zijnde, legt men den lijder horizontaal hierop, alleenlijk een klein kussen onder het hoofd hebbende. — De gebrokene einden op de gewone wijze behoorlijk geplaatst zijnde, legt men de spica aan, die ik in dit geval ter meerdere bevestiging het dubbele der gewone lengte verkies.

Hierna wordt de laars aangedaan, welke inzonderheid aan de achterzijde, hetzij door de aanlegging van een klein windsel om den voet en de enkels, of door watten, de nog mogelijke drukking aan de bovenzijde der hiel moet beletten; twee koorden worden aan de hoeken van den ijzeren boog der zool vastgehecht, en elk door een der katrollen getrokken, op eene lengte van 4 à 5 palmen vereenigd, en hieraan het gewicht bevestigd, hetwelk men wel zorge dat zoo vrij mogelijk afhangt. In den beginne neem ik het niet te zwaar, daar hoe sterk de zamentrekking der spieren ook wezen moge; dezelve door de aanhoudende trekking vermoeit, en zich eindelijk meer ontspannen. Het is mij voorgekomen dat men hetzelfde na eenige dagen noodzakelijk zwaarder moet maken, hetwelk de lijder dan ook gemakkelijk verdraagt; gewoonlijk zijn 5 tot 10 Nederl. ponden genoegzaam.

Tusschen de beide beenen plaatst men nu de langwerpige paardenharen matras, welke bij voorkeur los moet zijn opgevuld, ten einde zich eenigzins naar de ongelijke dikten van het been en de knie te schikken, waarna men de beenen, zoo dicht de matras zulks toelaat, door middel van zachte stroppen op de wijze van van Gesscher, tegen elkander bevestigt.

Vervolgens schuift men het blokje tusschen het opstaande plankje en den gezonden voet, zoodat deze belet dat de lijder afschuive. Het verband op deze wijze aangelegd hebbende, handel ik met den lijder verder gelijk in gewone gevallen, vooral in den eersten tijd zoo min mogelijk het verband losmakende, ten einde de natuur in hare genezende werking niet te storen.

De voordeelen welke mij toeschijnen in dit verband gelegen te zijn, zijn de navolgende:

1°. De lijder behoeft gedurende de geheele behandeling niet in het heupgewricht bewogen te worden, daar in geval van ontlasting of verandering van matras, de lijder met het raam opgeligt of verplaatst wordt, iets hetwelk zonder raam, hoe voorzigtig ook behandeld, niet geschieden kan.

2°. De lijder ondervindt geen ongemak in de lies, daar

het punt van tegenrekking op den gezonden voet aankomt, hetwelk men zelfs nog door een kussentje onder de hiel van dien voet kan te gemoet komen.

3°. De laars belet de drukking aan de enkels, hetwelk bij het verband van Desault dikwijls zoo zeer nadeelig werkt; hier toch heeft de uitrekking niet aan de enkels maar aan de onderzijde van den voet plaats. De laars doelmatig aangelegd zijnde, doet de drukking door den geheelen voet gelijkmatig dragen.

4°. De uitrekking van het deel geschiedt door het gewigt altijd even sterk, terwijl dit bij de gewone extensie geene plaats vindt, zijnde dezelve alsdan bij de eerste aanlegging veel sterker dan eenige dagen later, als wanneer het verband rekt of lossen wordt.

Ziedaar, geachte lezer! U kortelijk mijne handelwijze, waarvan ik reeds onderscheidene gelukte proeven heb mogen ondervinden, voorgesteld, en zoo deze U ook eenig voordeel in de behandeling der breuk van den hals van het dijbeen moge deelachtig doen zijn, dan zal ik mij voor deze pogingen, om tot eene verbeterde wijze, (dewelke ik slechts als een middel te meer tot dat einde wil beschouwd hebben), bij te dragen, mij rijkelijk beloond achten.

VERKLARING DER PLAAT 9.

Fig. 1. Stelt den lijder voor geheel verbonden op zijne rustbank of krib liggende.

- a. Het spica-verband.
- b. De stroppen.
- c. Het kussentje tusschen de beenen liggende.
- d. Het kussentje onder de voeten.

Fig. 2. De laars van stevig leder gemaakt, hebbende eene opening voor de hiel, en eene zeer vaste dikke lederen zool; van binnen is dezelve met dubbeld laken gevoerd.

- a. De ijzeren kram of boog, welke naar onderen breeder moet uitloopen, ten einde de koorden verder van elkander te doen afhangen en daardoor het omkantelen te voorkomen, de holten om de koorden vasthechtende, of in hunne plaats te doen blijven.

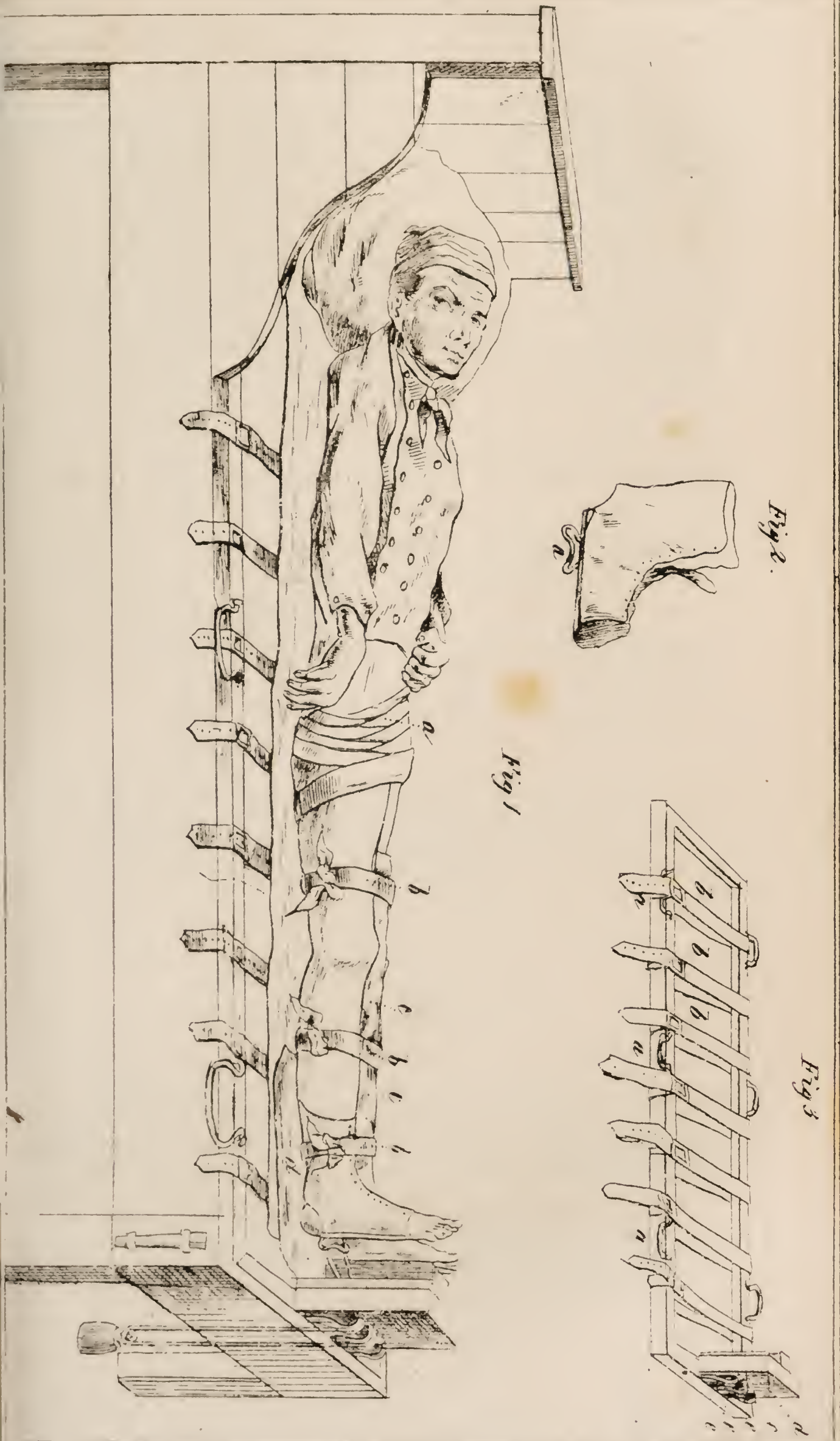

Fig. 2.

Fig. 1

Fig. 3

[The text on this page is extremely faint and illegible due to low contrast and blurring. It appears to be a list or a series of entries, possibly containing names and dates, but no specific words can be discerned.]

- Fig. 3. Stelt voor het raam ook in andere ziekenhuizen van ons vaderland in gebruik, waarbij ik gevoegd heb het plankje met de katrollen, dienende tot uitrekking, zijnde met 2 schroeven aan het raam vastgemaakt. Vroeger plagt ik eene enkele katrol te bezigen; dan daar de voetgeneigdheid had om buitenwaarts over te kantelen, deed ik er twee vervaardigen, gaande in elk derzelve een der koorden, van den ijzeren vierkanten boog van de zool der laars afkomende.
- a. De ijzeren ringen of boogen, om het raam op te doen ligten.
 - b. De losse zeelten, welke met gespen gesloten worden ten einde dezelve naar willekeur vaster te doen aanhalen, en ook te verplaatsen.
 - c. Het opstaande plankje $\left\{ \begin{array}{l} \text{lang } 3 \text{ palm} \\ \text{hoog } 20 \text{ duim} \end{array} \right.$ en zijnde met 4 openingen voorzien.
 - d. Het blokje, hebbende de hoogte van het plankje, en kunnende aan de beide binnenzijden van het plankje worden ingeschoven, naar mate dit voor het linker- of rechterbeen dienen moet; dikte en breedte 1 palm.
 - e. De katrollen.

2. BESCHRIJVING VAN DEN TOESTEL TER BEHANDELING
DER GEWRICHTSVERSTIJVING VAN DEN HEER
L O U V R I E R (1),

DOOR

De Heer DE ST. L...

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Maandag j.l. ben ik behulpzaam geweest aan de herstelling eener gewrichtsverstijving door den Heer Louvrier, door middel van deszelfs toestel. Onder de aanschouwers

(1) Men zie de voorloopige handelwijze dienaangaande in N°. 5, pag. 296 van dezen jaargang opgegeven, waarvan dit als vervolg is te beschouwen.

DE REDACTIE.

merkte men de heeren Louis, Bérard. Jr., Jobert en verscheiden andere geneesheeren op. De lijder, wonende in de straat *St Honoré*, N°. 165, is een man van 52 jaren, uit de omstreken van Angers gekomen om zich te doen opereren. De gewrichtsverstijving bestaat sedert drie jaren en is door eenen val van het paard veroorzaakt. Overigens is de lijder sterk en gezond. Overeind staande, rust het uiteinde van den voet op den grond en is het been in eenen open zeer stompen hoek tegen de dij gebogen, (in dit geval voordeel); de knie is van grooten omvang; de huid is glad en gespannen; het schijnt niet zeer gemakkelijk te zijn om te bepalen of de zwelling aan ophooping en verharding der zachte deelen, dan wel aan eene overvoeding, (*hypertrophia*) van het beenweefsel, het gewricht vormende, moet toegeschreven worden; de zwelling, gelijk zulks meestal plaats vindt, komt meer binnen- dan buitenwaarts door. Buiging en uitstrekking zijn onmogelijk. Het gaan geschiedt dus slechts door middel van het heupgewricht. Daarenboven is de lijder tot eene bijna bestendige rust veroordeeld, en gaat niet dan in een rijtuig uit, zelfs tot het doen van zeer kleine wandelingen, dewijl het gaan hem te zeer vermoeit en pijnen in het binnenste gedeelte van het gewricht veroorzaakt, vooral wanneer hij op eenen ongelijken grond treedt en de voet ergens tegen stoot. Overigens is de lijder vol moed en gelatenheid; hij verlangt naar den oogenblik dat hij van zijn ongemak zal ontheven zijn, hetwelk hem, volgens zijn zeggen het leven ondragelijk maakt.

Zie hier de wijze waarop de operateur te werk ging: Hij begon met de knie met eenen sterk sluitenden zwachtel te omwinden, die waarschijnlijk ten doel heeft, om de krampachtige zamentrekkingen der spieren, middels hunne drukking, tegen te gaan; deze zwachtel omvat te gelijker tijd het onderste gedeelte der dij en het bovenste uiteinde van het been; de ledige ruimten van dit laatste lid zijn met watten gevuld, welke door eenen tweeden zwachtel worden bevestigd; zoodat deze watten het been den vorm eens kegels ge-

ven, welks bodem door de knie wordt voorgesteld; zij schijnen te dienen ter voorkoming, dat de werking van den toestel zich niet tot de ondergelegene zachte deelen uitstrekke; ten minste vermoed ik zulks, dewijl de heer Louvrier in het minst geene uitlegging heeft gegeven.

De voorste en achterste vlakten van de dij en het been worden omgeven met gootvormige stukken stevig hard leder, door riemen bevestigd. Deze lederstukken dienen mede tot beveiliging der zachte deelen voor de plaats hebbende drukking der verschillende deelen van den toestel; dit gedaan zijnde, wordt de voet eerst eenen wollen kous en daarna eene halve laars van vast leder aangedaan, waarvan de schaft met behulp van riemen sterk op het been wordt bevestigd. Op de inwendige vlakte van de hiel der laars bevindt zich eene sterke schroef waarvan het hoofd doorboord is. Deze toebereidselen plaats gehad hebbende, wordt de lijder op eene tafel overgebracht; hij zit op een oorkussen, met den rug tegen den muur steunende; de beide onderste ledematen rusten op de tafel, terwijl dat der rechterzijde in den toestel wordt geplaatst, bestaande in eene kist, den vorm hebbende van een langwerpig vierkant. De bovenste wand en de beide uiteinden zijn weggenomen en stelt deze kist, aldus gevormd, volkomen eene goot daar, welker onderste wand effen en in eenen regten hoek met de beide zijwanden vereenigd is. Aan het benedenste einde van de kist is eene spil waterpas geplaatst, welke door eenen schroefsleutel gelijk aan dien eens Barbarijschen orgels, (waarschijnlijk het Duitsche, zogenoemd draaiorgel) wordt in beweging gesteld. Om deze spil draait een sterk koord, ter dikte van eene schrijfspen; het ander einde van dit koord wordt aan de zoo even genoemde schroef, welke zich aan de binnenzijde van de hiel der laars bevindt, bevestigd. Zie daar den toestel van de uitrekking.

Dit gedaan zijnde, wordt een breed gootvormig stuk leder, hetwelk zich van het midden der dij tot het midden van het been uitstrekt, aangelegd. Dit leder omvat slechts de achterste twee derde gedeelten van den omvang des lids,

op welks voorste oppervlakte de randen van hetzelfde stevig worden bevestigd. Deze gootvorm bestaat uit twee stukken, welke ieder in de rigting van eene der dijbeens-knokkels, eene geleiding aanbiedt. Daarbij staat deze geleiding in verband, met de vervolgens aan het lidmaat medegedeeld wordende beweging. Aan de vier hoeken der knie is deze gootvorm van vier ijzeren standaards voorzien, welke zich lijnrecht verheffen en een metalen raam dragen, onder hetwelk een lederen kussen geplaatst is, hetwelk voor zich weder onmiddellijk op het bovenste gedeelte van de knie rust. Deze lijst nu en het kussen maken de werktuigen uit, waarmede de drukking op de knie moet plaats hebben.

Om zulks te doen geschieden wordt een koord aan de metalen lijst bevestigd, welk koord lijnrecht nederdaalt, door een katrolletje gaat, daarna eene waterpasse rigting neemt, en eindelijk om de vroeger beschrevene spil wordt gerold. Alles op vermelde wijze daargesteld zijnde, blijft er aan de binnenzijde van de knie eene ledige ruimte in den vorm van eene V over, welker toppunt door den kniekuil, de zijden door de dij en het been, en den bodem door de platte oppervlakte der kist worden gevormd. Deze ledige ruimte dient dus te worden ingenomen, met andere woorden, de kniekuil met den genoemden platten bodem in aanraking te brengen. Om hiertoe te geraken, draait de Heer Louvriër den schroefsleutel; de beide koorden draaijen op den spil, de eene trekt den voet, de andere werkt sterk drukkende op de knie; de lijder geeft eenen kleinen schreeuw, en in minder dan vijftien seconden is het lid tot deszelfs natuurlijke regtheid teruggebracht.

Ziedaar zoo goed mogelijk den toestel van den Heer Louvriër beschreven; ik heb mij echter slechts tot de voornaamste bijzonderheden bepaald. De beschrijving van verscheiden daadzaken heb ik achterwege gelaten, uithoofde zij mij te ver zoude lijden. Daarenboven zoude men den oorspronkelijken toestel dienen te zien of van een steendruk-afbeeldsel gebruik maken, om naauwkeurig de werking van alle de samenstellende deelen des toestels gade te slaan.

De behandeling der gewrichtsverstijving door den Heer Louvriër uitgedacht, is voorzeker naar het mij voorkomt eene der stoutste proeven, welke ooit in de heilkunde hebben plaats gehad. Uit dit oogpunt beschouwd, verdient deze kunstbewerking denzelfden rang als de keizersnede en de onderbinding der *aorta* te bekleeden; en wanneer, gelijk zich reeds laat aanzien, eene reeks van wenschelijke gevolgen den moed van dezen geneesheer zal bekroonen, dan zal de *orthopaëdie* zich weldra met een vaardig en krachtig middel verrijkt zien.

Men beangstigt zich op de enkele gedachten, welke storingen eene zoodanige kunstbewerking zoude moeten voortbrengen; zoo zijn het losgeraken der kraakbeenderen, het verbreken der pezen, verscheuren der gewrichtsbanden, geweldadige uitrekking der kniekuils-slagader en ader, hevige ontsteking van alle deze deelen, vooral de toevallen, die men zoude moeten vreezen; en echter heeft van dit alles niet het minste plaats; nauwelijks worden eenige plaatselijk verzachtende middelen gevorderd, en hoe wonderbaarlijk! na verloop van eenige dagen zijn de lijdens in staat, om te kunnen gaan. Zie daar toch daadzaken, bijzonder geschikt de belangstelling der mannen van de kunst op te wekken.

Voor dat ik eindig kan ik niet nalaten de geneesheeren der hospitalen, die lijken van voorwerpen met gewrichtsverstijvingen behebt, ter hunner beschikking mogten krijgen, aan te moedigen, op de aangedane leden den toestel van den Heer Louvriër aan te wenden; wanneer alsdan de herstelling zal volbragt zijn, zal men nauwkeurig het gewricht en de omliggende deelen kunnen onderzoeken, ten einde zich te overtuigen of er al dan niet storingen zijn voortgebracht, en van welken aard deze zijn. Voornamelijk is deze aanmoediging gerigt op de heeren geneesheeren van het Invalidenhuis.

Heden woensdag, 45 uren na de kunstbewerking, heb ik den lijdens bezocht; hij bevindt zich zeer wel; er bestaat geene koorts, noch pijn in het gewricht; met behulp van eenen toestel, waardoor eene ligte drukking op de knie

wordt voortgebracht, wordt het lid in eene bestendige uitrekking gehouden. De knie en omliggende deelen zijn met drukdoeken en zwachtels omwonden, die men met *laudanum* heeft bevochtigd. Slaap en eetlust zijn geregeld, en de lijder heeft gisteren eenige schreden door zijne kamer gedaan.

T.

(La Lancette française.)

VII. MENGELWERK.

1°. **W**aarneming eener misvorming der Teeldeelen bij een kind van het mannelijk geslacht, door W. van Eeden, Stads Heel- en Vroedmeester, te Zalt-Bommel. Hoewel de misvormingen eener menschelijke vrucht van tijd tot tijd nog al eens voorkomen, waarvan de eene meer, de andere minder belangrijk en sommige voor Heelkundige verbetering vatbaar zijn, zoo vond ik het niet ondienstig eene tekening en verklaring hierbij te voegen van eene difformiteit, welke gelukkig slechts zeldzaam voorkomt.

De misvorming dan, welke ik hier bedoel, betreft die van een kind van het mannelijk geslacht en wel aan de *Partes genitales*. Eene misvorming, welke men in vroeger tijd zeker met den naam van *Hermaphrodit* zoude bestempeld hebben. Wat nu eigenlijk eene *Hermaphrodit* is, is genoeg bekend, om alle die menigvuldige ontvouwingen van de zoo in aard verschillende tegennatuurlijke hoedanigheden der teeldeelen, welke ik hier bedoel, te vermijden, en alleen de waarneming, voor zoo verre het kind en gedeeltelijk de moeder betreft, hier mede te deelen.

In den morgenstond van den 16^{en} Julij 1858 werd mijne verloskundige hulp gevraagd bij de vrouw van N. N., zijnde eene *Multipara*. De ouders en hunne in leven zijnde kinderen waren welgeschapen. Bij mijne komst aldaar vond ik de vrouw te bed liggen; de *dolores* hadden eenen zeer geregelden loop, en waren vrij hevig; bij de *exploratie* vond ik

het *ostium uteri* geheel ontsloten, de vochtblaas was reeds gevormd, en drong sterk naar voren; ik liet het *liquor amnii* wegvloeiën, en het hoofd deed zich voor in de eerste natuurlijk regelmatige hoofdliggingen, de verlossing en verdere afloop van dien was overigens zeer natuurlijk, het kind was tamelijk groot en van het mannelijk geslacht. Bij het reinigen des kinds en na de kraamvrouw behoorlijk verzorgd te hebben, bezag ik hetzelfde, en vond tot mijne verwondering de teeldeelen van het kind, zoo als op Plaat I, fig. 1 is afgebeeld.

1. De *partes genitales*.
2. De roede, welks *orificium urethrae* geheel gesloten is.
3. De groef, welke in het midden der roede geplaatst, en waar noch van boven noch van beneden iets van den pisweg te ontdekken is.
4. Stelt de opening voor, waardoor het kind urineert; welker randen door de algemeene bekleedselen zijn ingenomen en plooiën vormen, waarvan de uitwendige opening zoo wijd is, dat men met den top des pinks tot eene geringe diepte kan doordringen. Het kind is zoo als men zien kan voor het overige welgevormd.

In het eerst dacht ik dat de genoemde opening (zie de Plaat, fig. 1, 4) van het kind ook tegennatuurlijk zoude kunnen gesloten zijn. Tot dat einde bragt ik eenige oogenblikken na deszelfs geboorte eene dunne *Elastieke Bougie* mede, en konde die zeer goed en gemakkelijk door gemelde opening in de blaas brengen; waarop het kind dadelijk urineerde, en heeft er vervolgens tot nu toe door geurineerd, zijnde het kind volkomen gezond, en is nu bijna een jaar oud.

Ik hoop in de gelegenheid te mogen gesteld worden, wanneer het kind wat ouder moge geworden zijn, een en ander nader te kunnen mededeelen in dit geacht Tijdschrift.

2°. *De tegenaanwijzingen bij Heelkundige operatiën door Dr. Malle.* Deze kunnen worden gerangschikt onder 4 klassen:

1. *Ziektekundige tegenaanwijzingen (a)*, de voortplanting der ziekte tot ingewanden in de greote holligheden be-

vat (b). De toestand der omliggende deelen, b. v. graauwe staar, als er oogontsteking bij aanwezig is (c). Voorafgaande ziekten kunnen tijdelijk tegenaanwijzingen daarstellen (d). Die aandoeningen, welke zich ten gevolge van verwondende oorzaken in het ligchaam bevinden; b. v. kan men de beide onderste ledematen ten gevolge van verbrijzelde beenbreuk te gelijk afzetten (1)? (e). Ziekelijke aanleg en *Cachexien* (f). Aarspijzweer bij teringachtigen (g). De verdooving of ongevoeligheid der deelen, plaatselijke en algemeene schudding; zoo b. v. Dupuytren amputeerde nimmer eenen met *tetanus* beheten lijder, zelfs ook dan niet, wanneer de oorzaken, die de operatie noodzakelijk maakten, die van de ziekte zelve was, en plagt te zeggen: *Sublata causa tollitur effectus*.

2°. *Ontleedkundige tegenaanwijzingen* gevaar door eene anomale bloeding, niet meer te erkennen ligging der deelen.

3°. *Physiologische tegenaanwijzingen*. Ouderdom (b. v. hazelip) (2), overerfelijke gebreken, het aanwezen der maandstonden, *Jdiosyncrasia*, vrees voor het snijdend werktuig.

4°. *Gezondheids bewaarkundige tegenaanwijzingen*. Neiging der wond tot roos, hospitaal versterf, klimaat, jaartijden, toestand door het weder voortgebracht etc.

(*Journal des Connaissances Medico-Chirurgicales*).

5°. *Behandeling der hoofdwonden, door denzelfden*. 1°. Men trepanceert slechts, wanneer men vreemde lichamen of beensplinters verwijderen moet; 2°. men bedient zich van lange, en als het ware zwachtelwijze kleefpleister strooken; 3°. Men onthoudt zich van bloedoatlastingen, zoo lang als

(1) Op deze vraag kan ik stellig, ja antwoorden, dewijl ik dit meermalen met goed gevolg heb uitgevoerd, gedurende mijn verblijf bij active Armeën in Spanje en ook elders. Zie overigens het geval van Dr. Ridder, *Nederlandsch Lancet*, 2^{en} jaargang, N°. 1. v. O.

(2) Onzes bedunkens is dit geene positive tegenaanwijzing; vele gevallen bestaan er, die het tegendeel bewijzen. Zie *Nederlandsch Lancet*, 1° jaargang, N°. 1. v. O.

het voorwerp onder den invloed der schudding (*Commotio*) staat, uitgezonderd, als bloedaandrang zich daarbij voegt; 4°. Men zij met de bloedontlastingen spaarzaam; 5°. in enkelvoudigen toestand, dat is bij afwezigheid van schudding, pijn en zwaarte des hoofds, beperke men zich bij het verband, tot den leefregel, verkoelende dranken, mostaardvoetbaden en verzachtende lavementen; 6°. men neemt het eerste verband eerst dan af, wanneer men de wond voor genezen houdt.

Uit de gevolgen der door hem waargenomen gevallen spruit voort, dat de genezing der wonden zonder kwetsing van het bekkeneelsvlies, noch toevallen der hersenen, in middelbare verhouding in 11 dagen geschiedde. Die der wonden echter waar geene belediging van het bekkeneelsvlies, maar wel verschijnselen van hersenontsteking bestonden, had gewoonlijk plaats in 16 dagen. De genezing der wonden met belediging van het *pericranium*, en van de binnenste tafel van den schedel vereischte 52 dagen.

(*La presse médicale*).

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN, ENZ.

ACADEMIE VAN WETENSCHAPPEN TE PARIJS.

Zitting van den 26sten November 1859.

Oogontsteking in het Belgische Leger.

De Heer Bouvier brengt een officieel rapport uit omtrent een werk van den Heer Dr. Caffé, over de etterachtige oogontsteking welke sedert 1814 in het Belgische leger heerscht. Deze geneesheer heeft zich in persoon ter plaatse waar dien geesel woedde, (Belgie, Holland en Pruissen), begeven en dezelve met zorg gadegeslagen; daarbij heeft hij de noodige inlichtingen trachten te verkrijgen van de bekwaamste

geneeskundigen in België (1). De Heer Caffé beschrijft met de meeste naauwkeurigheid alle de verscheidenheden der ziekte, en tracht te bewijzen dat zij aanstekend is. De bewijzen welke hij daartoe aanvoert, schijnen onbetwistbaar te zijn. Daarna gaat hij over tot het onderzoek der middelen ter voorkoming der verbreiding van de besmetting in de legers, en hierin bestaat het gewigtigste gedeelte van het werk des Heeren Caffé. Hoofdzakelijk gronden deze middelen zich op het beginsel van afzondering der lijdens (2).

Het is der commissie aangenaam zijne Excellentie den Minister te mogen te kennen geven, dat de nasporingen des Heeren Caffé, omtrent de oogziekte des Belgischen legers, bijzondere aanmoediging verdienen.

De Heer Velpeau vereenigt zich met de meening van den Heer Caffé en den rapporteur, wat betreft de onderhavige aandoening, doch vermeent dat de behandeling niet genoegzaam is opgehelderd. Hij onderhoudt de akademie over de gelukkige uitkomsten welke dagelijks door het gebruik van het salpeterzuur-zilver (*Nitr. arg. fus.*) in de behandeling der verschillende etterachtige oogontstekingen, vooral wanneer men hetzelfde in de hoeveelheid van eene halve drachma op één once water aanwendt, verkregen worden.

(1) Wij zijn zeer verlangend te weten welke Geneeskundigen, die met den aard en *behandeling* der oogontsteking onder de troepen sedert den jare 1814 in Holland bekend zijn, de Heer Caffé heeft gesproken, ten einde te kunnen beslissen over hunne bevoegdheid en of die Heer in dezen wél door hen is onderrigt geworden. v. O.

(2) De Heer Caffé stelt ter uitroeijing van dien geesel voor:

1°. Om ieder voorwerp, bedreigd of aangedaan door de etterachtige oogontsteking, ongeacht den graad van hevigheid, uit de geleederten te verwijderen, door namelijk, den gezondheidstoestand der manschappen van iedere kompagnie, tot tweemalen daags, door bekwame Geneesheeren te doen onderzoeken.

2°. Alle verdacht beschouwde, zoowel als wezenlijk aangedane voorwerpen, naar verschillende, in alle provinciën aangestelde depôt's te zenden.

De Heer Baron voerde aan, dat men in het hospitaal voor wondelingen sedert twaalf tot dertien jaren het salpeterzuur-zilver in hooge giften, tegen de bedoelde oogontsteking aanwendt, en zulks bijna altijd gelukt. De gewoonlijk gebruikt wordende hoeveelheid bestaat uit één drachme op één once water.

De Heer Gerdy geloofte niet dat bovengenoemd middel den lof verdient, welke haar in de behandeling der oogziekten wordt toegezwaaid. In zijne kliniek daarmede zelf proeven genomen hebbende, heeft hij dat middel zeer dikwijls zien mislukken, terwijl de gewone ontstekingswerende middelen, (bloedzuigers, ontlastmiddelen) veel meer voldoende uitkomsten opleverden.

De Heer Chervin: In 1818 op Jamaica zijnde, bezocht ik het hospitaal van het 58ste regiment (Engelsche troepen). Een klein gedeelte van het gebouw was ten behoeve der met oogziekte (aldaar de Egyptische genaamd) behebt zijnde militairen afgezonderd. De Heer Dr. Bancroft, eerste geneesheer van het garnizoen, vergezelde mij, en deed alle moeite om mij te bewijzen dat hun deze ziekte uit Egypte was overgebracht en zij zich door besmetting overplantte; hij staaftde zijne meening met de opmerking dat deze ziekte in enkele regimenten bestond, en dat zij zich bepaalde tot zekere compagnieën van deze regimenten, ja zelfs tot sommige kamers in de kazerne. Hij vermeende dat de aandoening zich door het gemeenschappelijk gebruik van hetzelfde linnengoed, gelijk handdoeken, wrijfslappen, enz. voortplantte.

Ik gaf dezen Geneesheer mijne verwondering te kennen, door hem te zeggen, dat wij in Egypte een aantal militairen met oogziekten behebt hadden gezien, en echter de kwaal zich geenszins in onze legers in Frankrijk had overgedragen.

30. De manschappen niet eer wederom in hunne korpsen in te deelen voor en aler hen, na het verlaten van het depôt, eenen zekeren tijd in wachtcompagnieën (*compagnies d'attentes*) te hebben doen doorbrengen, welke men in plaats der citadels en vestingswachten zoude kunnen stellen.

Omstreeks drie maanden daarna den Heer Bancroft ontmoetende, vroeg ik hem naar den gezondheids-toestand der bezetting; onder de verschillende soorten van lijdens waarover hij mij onderhield, behoorden ook de aan de zoogenaamde Egyptische oogontsteking lijdende voorwerpen. Op nieuw gaf ik hem mijne verwondering ten opzichte van den oorsprong dezer ziekte te kennen; waarop de Heer Bancroft mij zeide, dat men in den zak van eenen soldaat, een met zorg verborgen papier had gevonden, waarin zich een voorschrift bevond, de middelen aanwijzende ter voortbrenging der oogziekte, en dat dit middel bestond in een zeker koper *oxyde*, terwijl op de keerzijde van dit papier de geschikte middelen werden aangewezen ter bestrijding der ziekelijke verandering van het gezigt, wanneer het voorwerp eenmaal zijn ontslag zoude hebben bekomen (1).

Voor het overige Mijne Heeren, is mijne meening geenszins, U het bovenstaande voorhoudende, om het denkbeeld der besmetting te ondersteunen noch te bestrijden.

De Heer Baron verklaart de etterachtige oogontsteking volgens zijne eigene waarnemingen voor besmettelijk, en vermeent dat M. Chervin daaromtrent te onregte een tegenovergesteld gevoelen heeft geuit.

M. Chervin: onze geachte kunstbroeder heeft mij zonder twijfel verkeerd begrepen; want ik heb gezegd, dat ik, bij de vermelding der bovengenoemde daadzaak, geenszins vermeende deel te nemen aan de bestaande woordenwisseling, omtrent de aanstekelijkheid der etterachtige oogontsteking;

(1) Dat vele soldaten zich aan de dienst trachten te onttrekken, en daartoe zelfs niet ontzien de zoo voor leven als gezondheid schadelijke middelen aan te wenden, is aan alle militaire artsen genoegzaam bekend. Doch dit geeft ook aanleiding dat geene aan oogziekten lijdenden zoo spoedig worden gepensioneerd: althans diende zulks niet te wezen, vooral ten aanzien van zoodanige ooggebreken, waarop de buitenlucht nog eenen zoo bekenden heilzaam werkenden invloed kan uitoefenen, zoo als dagelijks door de ondervinding bewaarheid wordt.

terwijl ik tot grondbeginsel heb aangenomen, om geene stellige meening te uiten in een geschilpunt, hetwelk ik niet genoeg heb doorgrond.

De Heer Villeneuve heeft dikwijls pasgeborenen, met purulente oogontsteking aangedaan, behandeld; hij heeft geene andere middelen dan bloedzuigers en verzachtende oogwasschingen gebezigd, en zich daar altijd bijzonder goed bij bevonden (1).

De Heer P. Dubois verklaart zich voor het gebruik der wasschingen met salpeterzuur-zilver bij kinderen; sedert vijf jaren heeft hij in zijne kliniek een zeer groot aantal met eene bestendig goede uitkomst door dit middel behandeld.

De Heer Moreau beroept zich op zijne langdurige onderzinding ten voordeele der gewone ontstekingwerende middelen. In de stad heeft hij sinds 25 jaren een zeer groot getal door etterachtige oogontsteking aangedane pasgeborenen, behandeld, en bestendig hebben bloedzuigers en verzachtende oogwasschingen voldaan. In het kraamvrouwen gasthuis is de ziekte gemeenlijk van eenen meer ernstigen aard; daar juist doet zich de ophooping als voornaamste oorzaak voor, ter wijziging der eigenschappen dezer ziekte: desniettemin waren de bovengenoemde middelen steeds voldoende. Nog onlangs heeft hij eenige kinderen, die omstreeks in gelijken toestand verkeerden, vergelijkenderwijze het één met het *nitr. argenti*, het ander met ontstekingwerende middelen behandeld, welke laatsten echter spoediger genazen dan de eersten.

De Heer Desportes slaat geen geloof aan eenige besmettelijkheid der Belgische oogziekte; hij ziet in dezelve slechts eene endemische (inheemsche aandoening).

De Heer Rochoux neemt eene middelrijke besmetting aan

(1) Ik wenschte den Heer Villeneuve wel eens werkzaam te zien onder een aantal met oogontsteking der legers behepte voorwerpen; wij gelooven dat hij door zijne zachte behandeling menig oog zoude doen verloren gaan, en de pensioenlijst, die in vele landen reeds deswege zoo hoog is, aanmerkelijk zoude vermeederen.

(door middel des dampkrings) ingevolge de door den Heer P. Dubois aangevoerde redenen.

De Heer Larrey ontkent volkomen eene middelijke besmetting. Hij verlangde in het rapport de vermelding na te laten der vermeende noodzakelijke maatregelen ter voorkoming der aanstekelijkheid in de legers; deze kwamen hem van de eene zijde onnoodig voor, ten andere nadeelig voor de gerustheid van den soldaat.

De Heer Baudelocque wil geen oordeel vellen over de al of niet besmettelijkheid bij kinderen; doch vermeent hij een gewichtig geval door hem in zijne dienst in het gasthuis voor kinderen waargenomen, te moeten kenbaar maken. Een jong meisje werd tot driemaal op verschillende tijden in het Gasthuis opgenomen, ten einde met etterachtige oogontsteking behandeld te worden. Bij iedere opneming heeft zij dezelve eerst aan hare naastbijgelegene en vervolgens aan alle zieken in de zaal medegedeeld. Hetzelfde verschijnsel in drie verschillende tijdvakken, waarin geen enkele oogziekte lijder zich overigens in de zalen bevond, plaats vindende, stelt eene daadzaak daar, welke ten voordeele der besmetting beslist.

Wat betreft de behandeling der ziekte, heeft de Heer Baudelocque zich altijd zeer wel bevonden bij het inwendig kwikgebruik, tot voorkomenden speekselvloed volgehouden; dikwerf is hem dit middel beter dan de oogwaters met salpeterzuur-zilver, gelukt. In de stad is de ziekte altijd minder bedenkelijk dan wel in de hospitalen; door de opeenhooping (1) wordt zij aldaar epidemisch en de afzondering der kinderen wordt daardoor onontbeerlijk, terwijl zonder deze voorwaarden alle geneesmiddelen zonder eenig gevolg blijven.

De Heer Gimelle heeft de etterachtige oogontsteking meer-

(1) De Heer Baudelocque voert hier een der krachtigste oorzaken aan en waarop ik ook heb aangedrongen in mijn rapport tijdens mijne zending naar Brussel, ten einde de oorzaken enz. op te geven der oogontsteking bij het Garnisoen aldaar in den jare 1826. Ik kom hierop wel eens uitgebreid terug. v. O.

malen bij oude militairen waargenomen, doch heeft dezelve nooit aanstekende bevonden.

M. Bouvier herhaalt kortelijk de gehoudene woordenwisseling, en beantwoordt de gemaakte bedenkingen.

Het rapport en de conclusien zijn ter stemming gebragt en aangenomen. T.

(*La Gazette des Hopitaux*, N°. 149).

IX. BIBLIOGRAPHIE.

(*Zie den Omslag.*)

X. NECROLOGIE.

(*Blijft oningevuld.*)

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN ENZ. ENZ.

1°. *Oprigting van een Militair Hospitaal voor de Instructie, te Brussel.*

Bij besluit van den 30 September, j.l. is bepaald dat er te Brussel een Militair Hospitaal van volmaking (*perfectionnement*) zal worden opgericht, waarin de lessen door de officieren van gezondheid aan het Militair Hospitaal te Brussel geattacheerd zullen gegeven worden, welke lessen zullen handelen over alle takken der Genees-, Heel- en Scheikunde, inzonderheid de inwendige kliniek met bedenkingen over de Ziektekunde en Geneeskunde die daartoe betrekking hebben. De theoretische en practische oogheelkunde. De Militaire gezondheidsbewaarkunde. De uitwendige of heelkundige kliniek. De Syphilitische ziekten. De operative Heelkunde. Het vervaardigen en aanleggen van verbanden en mechanische werktuigen. De Geneeskundige Chimie. De analysering en de werkingen der reactifs en der vergiften met de wijze om dezelve te bestrijden. De bereiding der geneesmiddelen en de wijze van derzelve aanwending, overigens de bijzonderheden zoowel

met betrekking tot de dienst in het algemeen als de pligten der Officieren van Gezondheid in alle omstandigheden (1).

(L'Emancipation)

Wij twifelen niet of dit alles zal op goede reglementen gegrondvest zijn, waarin de pligten voor de verschillende graden zullen zijn voorgeschreven en gewaarborgd, op de ondervindig gegrond.

Dit is het eerste Hospitaal van instructie dat op deze nieuwe schaal in België, (sedert dat het Hospitaal tot hetzelfde einde dienende te Leuven bestaande, onder het Nederlandsch Gouvernement is gesupprimeerd geworden) zal gevormd worden. Men herinnert zich het voorstel door het Belgisch Ministerie aan de Kamer der Vertegenwoordigers te Brussel in der tijd gedaan, onder anderen om dat Hospitaal weder te Leuven te herstellen; doch dit voorstel is, uit hoofde van de aanmerkelijke daaraan verbondene kosten; van de hand gewezen. Aan het hoofd van dat établissement was bestemd den Heer Doctor Fallot te Namen, een man welke door zijne uitgebreide kunde, geleerdheid en ondervinding deze onderscheiding allezins waardig was, en die daaraan eene groote mate van ondervinding, de militaire dienst zelve betreffende, zoude hebben weten te paren, die hij zoo ruimschoots gedurende eene reeks van jaren in de Hospitalen en bij de active legers in Spanje, Portugal als elders had opgedaan.

Wij vernemen dat de Heer Inspecteur-Generaal van de Belgische Geneeskundige dienst, Dr. Vleminkx, de theoretische en practische Oogheekunde zelf zal onderwijzen. v. O.

XII. VERLOSKUNDE.

(Blijft oningevuld).

(1) Alle deze takken der wetenschap heb ik tot hetzelfde einde opgegeven in mijne Militaire Chirurgie, geschiedkundig beschouwd enz. Utrecht 1832, 8o. v. O.

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

OVERZIGT VAN DE GENEES-HEELKUNDIGE LITTERATUUR IN HET AFGELOPEN JAAR IN FRANKRIJK.

« **W**ij vinden er genoeg in, (zeide onlangs
« een geleerde te Parijs), ons de verdienste voor
« te stellen, onder den aardrijkskundigen vorm eener
« rivier welke, breed aan hare uitwatering, zich ver-
« deelende en onderdeelende al meer en meer verzwakt,
« en eindelijk aan hare verschillende oorsprongen
« slechts zoo vele dunne watersprankjes aanbiedt.»

Deze rivier vliet slechts door de drukpers, en langs den weg haar door de dagbladen gebakend. Want het dagbladnieuws breidt zich volgens dezelfde wetten, en bijna met dezelfde snelheid uit als het licht. Men ziet dan ook de kleine beken verdwijnen, naar mate de drukpers haar gebied uitstrekt, en de provinciale kennis, om zoo te spreken, met die der hoofdstad in een smelt. Ja zelfs bestaan er eene menigte takken, welke buiten dit middelpunt, alwaar kunstgrepen, zamenspanning en de manier van doen, dikwijls de plaats der wezenlijke kennis innemen, met meer vrucht worden bestudeerd.

Terwijl het onze pligt is, overal waar zij zich opdoet, den voortgang onzer kunst ons eigen en algemeen bekend te maken, zoo zullen wij ons weinig bekommeren over den nationalen of vreemden oorsprong der werken, die wij zullen voortbrengen (1).

(1) Dit zelfde beginsel hebben wij van den aanvang van ons

Onder de vraagstukken aan het oordeel der Akademie onderworpen, doen zich het eerste voor, die omtrent den kwaden droes (*morve*), de vergiftiging door rattekruid, en de aangeboren ontwrichtingen van het dijbeen. Men zal zich nog wel den levendigen strijd herinneren, welke in den boezem der vergadering tusschen de H. H. Barthélemy, Rayer, enz., heeft plaats gehad, en waarin de geleerde en vlugge veeartsenijkundige redenaar met lossen teugel onze eerbaren heeft doen galoperen, (uitdrukking des Hn. Barthélemy). Eén jaar verwachting echter heeft allen twijfel weggenomen, en niets is thans beter bewezen, door de schoone waarnemingen der Heeren Rayer, Husson, Breschet, Nonat, enz., dan de overgang van den spoedig verloopenden droes (*morve*) van het paard op den mensch (1). De vele gevallen dezer vreesselijke ziekte, in zulk een korten tijd in het Hotel-Dieu en elders waargenomen, maken dit onderwerp de meeste zorg door de hoogere magten, ten opzichte der gezondheidsmaatregelen waardig. Reeds heeft de Akademie eene commissie benoemd,

Tijdschrift *het Ned. Lancet* steeds tot grondslag genomen, en zullen bij voortduring daaraan gevolg geven. DE REDACTIE.

(1) En wederkeerig van den mensch op het paard en den ezel; zoo als men meer uitgebreid zien kan uit de belangrijke mededeeling van den Hoogleraar F. S. Alexander: en later hebben de Heeren Blanc en Saussier zulks op twee honden en een konijn bewerkstelligd. Het eerste dezer dieren heeft men, nadat het op den weg der genezing was, den 31sten dag na de inenting gedood. Op de twee laatste dieren heeft de smetstof niet anders dan plaatselijke toevalen voortgebracht.

om zich met dat onderwerp bezig te houden; het ware wenschelijk, dat zij zoo spoedig doenlijk haar rapport uitbragt, en de noodige maatregelen ter uitdelging van zoodanige ongelukken voordroeg.

Wat betreft het vraagstuk der vergiftiging door rattekruid, (*Arsenicum*), zulks kennen onze lezers reeds volkomen: de gevallen en beschouwingen door ons bekend gemaakt, hebben aan dit onderwerp al het haar toekomend gewigt gegeven, en in een zeker opzigt de naauwkeurigste en gewigtigste aantekeningen over de behandeling der minerale vergiftigingen bekend gemaakt. Van de eene zijde hebben wij getracht de gevaarlijke beginselen, waarop de leer der vergiften, door mannen, weinig ervaren in de studie der natuurlijke en ziekelijke wetten van het organismus gegrond was, te vernietigen; beginselen, weinig toepasselijk op den levenden mensch, dewijl zij enkel werktuigelijk of scheikundig zijn: van eene andere zijde trachten wij deze wetenschap te doen berusten op de dierlijke, constitutionele of levenswerkdadigheid der vergiftigende zelfstandigheden, hetwelk dus overeenkomt met de bestendige opslorping dezer zelfstandigheden en de studie der veranderingen in de veranderingen door hen voortgebragt.

Op deze wijze beschouwd, wordt de leer der vergiften eene werkelijke wetenschap, en behoort geheel en al tot de hoogere geneeskunde. Deze nieuwe studie zullen wij met al den ijver en aandacht waartoe wij in staat zijn vervolgen.

Een vraagstuk van gene mindere algemeene belangstelling, is voorzeker de herstelling der aangeborene dij-ontwrichtingen. Reeds voor eenige jaren is de aan-

wijzing tot die genezing, door verscheidene geachte practici geschied. Den Heer Dr. Pr av az, een geleerd en naauwgezet man, een der eerste Orthopaedisten onzes tijds, was echter de eer verbleven der praktische oplossing van dit schoon vraagstuk.

Het belangrijk werk over dit moeilijk punt, door den Heer G e r d y, rapporteur der commissie, der Akademie aangeboden, brengt groote eer toe aan de kennis van deszelfs schrijver, aan de reeds bekende verdiensten en het karakter des Heeren Pr av az. De levendige en gemoedelijke weerstand door dit werk van de zijde des Heeren B o u v i e r geleden, heeft de aandacht op verscheidene belangrijke, nog te verklarene punten gevestigd. Het ware overigens te wenschen, dat het geacht Genootschap meermalen zoodanig uitgewerkte rapporten te hooren kreeg.

Een tweede rapport zal eerlang aan de Akademie moeten worden voorgelezen, over de behandeling der gewrichtsverstijving door den heer Dr. L o u v r i e r. Schrikverwekkend is voorzeker deze behandelingswijze, bestaande in het met geweld verbreken van het verstijfde gewricht door middel van een werktuig, er zal er stellig meer dan gewonen moed benoodigd zijn geweest om zulks voor de eerste maal te bewerkstelligen. Evenwel worden de gevaren door de theorie vooraf daarin gezien, en waarmede men ons naderhand nog bedreigt, gewaarborgd door de vele gelukkige gevolgen door den Hr. L o u v r i e r verkregen, de matige pijn door deze behandeling veroorzaakt, en hare onbekendheid tot op den huidigen dag. Wanneer nieuwe gevolgen de eerste opvolgen, en zich geene meerdere toevallen dan in het

verledene opdoen (1), dan zal de behandeling van den Hr. L o u v r i e r zonder twijfel in de wetenschap haren rang innemen en door de heekundigen aangenomen worden.

Behalve deze werkzaamheden doen zich twee anderen voor van niet minder belang, door een der strengste waarnemers, waarmede de kunst zich verrijkt ziet: wij meenen het rapport over de draaijing (*tournis*) bij den mensch, (2) en de geheel nieuwe verhandeling over het bepalend werktuig voor de spraak, door den Heer Bouillaud. Zeer belangrijk en als het ware geheel nieuw was het onderwerp, op hetwelk de heer Belhomme de aandacht der Akademie heeft gevestigd. Hoe kan de beleediging van den grond der hersenen bij den mensch hetzelfde verschijnsel voortbrengen, als die van het toppunt derzelve bij de schapen? Op dit punt heeft de Hr. Bouillaud heerlijke pathologisch-physiologische beschouwingen gemaakt; en zonder stellig het verschijnsel der draaijing (*tournoiement*) bij iederen aanval te willen verklaren, heeft hij de belangrijkste gevallen, op deze stof betrekking hebbende, doen kennen, en door gelukkige toenaderingen de zitplaats der ziekte naar de zich opdoende verschijnselen op den weg der onderkenning gebragt. Ook de Heer Barthelémy heeft bij deze gelegenheid zijne waarnemingen

(1) Deze hebben zich bereids vertoond in twee gevallen, (zie dezelve onder het Mengelwerk van dit nummer van ons Tijdschrift.)

v. O.

(2) Deze ziekte bestaat in stuipachtige aanvallen, door welke de lijder verpligt wordt, bij voortduring zich rond te draaijen even als de schapen welke waterblaasjes in de hersenen hebben.

v. O.

omtrent de draaijing bij soortgelijke dieren, (*bêtes ovines*) bekend gemaakt, en heeft de Hr. Castel, alle verschijnselen terug gebragt tot eene latijnsche paragraaf van zijnen waarden Morgagni. Draaijing, duizeling, vallende ziekte en stuipen, zouden volgens den Heer Castel slechts graden van dezelfde ziekte zijn, welker hoogste toppunt in beroerte bestond. Deze meening is door den Heer Bouillaud bestreden.

Den Hr. Blandin komt de eer toe den Hr. Gerdy te hebben uitgedaagd omtrent de verrigtingen der zenuwen van het ruggemerg. Het talent waarmede deze beide geduchte kampvechters hunne stellingen hebben verdedigd, de bijzondere aandacht door de geestige wederantwoorden der Heeren Bouillaud en Gerdy, het 10,000 francs op 't spel zetten van den laatsten, op eene zijner bewijsredenen, hebben aan deze woordenwisseling eene onbekende aantrekkelijkheid gegeven. Hoezeer dan ook ten laatste het bewijs geheel ten voordeele van het stelsel des Heeren Magendie, Ch. Bell en Bellinghieris verbleven, hebben de ophelderende waarnemingen van den Heer Gerdy niet minder indruk gemaakt en nieuwe, voor de wetenschap nuttige, nasporingen doen geboren worden.

Te midden van dezen woordenstrijd, heeft een der werkzaamste geleerden en van eene erkende verdienste, de Heer Lecanu, eene verhandeling van het hoogste gewigt, over de scheikundige zamenstelling der pis bij den mensch in den gezonden staat, voorgelezen. Dit werk, de vrucht van lange en naauwgezette nasporingen, is kortelings gedrukt, en vult eene belangrijke ruimte in de wetenschap aan. Het ware te wenschen,

dat de schrijver zijn werk voltooide, gelijk hij zich heeft voorgesteld, door met dezelfde zorg de ontleding der ziekelijke pis daar te stellen, hetgeen oneindig moeilijker is, dan men zich wel voorstelt. Wel is waar bestaan er eene menigte onderzoekingen omtrent die stof; zij zijn evenwel van zeer weinig wezenlijk gewigt, en kan men eigenlijk met regt zeggen, dat te dien opzichte nog alles te doen overig blijft. Het onderzoek der *urin* in ziekten, door de ouden zoozeer aanbevolen, kan de heerlijkste vruchten voor de onderkenning en behandeling derzelve, voortbrengen. Jammer maar, dat het in onze dagen, niet tegenstaande de pogingen der Heeren Bright, Rayer, Bouillaud en Martin Solon, om haar weder in zwang te brengen, zoozeer verwaarloosd wordt. Dit komt, dewijl de natuur-scheikundige aantekeningen over deze stof nog zoo onvolkomen zijn. In afwachting van het tweede gedeelte van het werk des Heeren Lecanu, zullen wij de belangrijke verhandeling over de pis met betrekking tot de ziekten beschouwd, door den Heer Bostock, en hetwelk wij bereids in dit dagblad hebben medege-deeld, nader beschouwen.

De gele koorts (*febris flava*) welker geschiedenis het onderwerp der zoo belangrijke, zoo ophelderende nasporingen van een der geachte leden der Akademie heeft uitgemaakt, heeft zich, dit jaar, als bij toeval ten vraagstuk opgedaan. De verdediger van hetzelfde, de heer Chervin, is tegen de Heeren Gérardin, Rochoux en Bouillaud in het strijdperk getogen. Twee punten zijn betwist geworden; het eene bestond in het weten of de aan deze zijde der nieuwe wereld

waargenomen gele koorts dezelfde ziekte ware, als die der Antilles en andere streken van Amerika; het andere of het tusschenpoozend verloop, in zekere epidemien van sommige gewesten waargenomen, niet tot ziekten, verschillende van de gele koorts, behoort, aan welke men een aanhoudend verloop had toegekend. Het eerste punt is door den Heer Rochoux ontkennend beslist geworden, dat wil zeggen, dat hij beide ziekten als geheel verschillende beschouwd. De Heer Chervin heeft het tegendeel staande gehouden; met eene levendige belangstelling zijn de vele gevallen en bewijsgronden, door ieder dezer beide geneesheeren aangevoerd, aangehoord geworden. Het tweede punt heeft nog meer belangstelling opgewekt. De Heer Chervin heeft ten grondstelsel aangevoerd, dat de tusschenpoozing in de koortsen geene eigendommelijke omstandigheid daarstelde, en dat zij in sommige tijdperken der epidemien van gele koorts wezenlijk kan bestaan, zonder dat daarom de ziekte stellig van eenen verschillenden aard behoeft te zijn: talrijke voorbeelden heeft hij ter ondersteuning zijner meening bij gebragt; terwijl volgens de Heeren Gérardin en Bouillaud, de tusschenpoozing een bijzonder, van nature tot ziekelijke gestellen behoorend, tijdverloop daarstelt, verschillend van die der aanhoudende koorts, waaronder zij de gele rangschikken. De Heer Bouillaud is zelfs verder gegaan; hij heeft de tusschenpoozende koortsen verklaard te behooren tot eene ziekelijke aandoening van het zenuwstelsel, hiertoe het gebruik der zoogenaamde versterkende (*tonische*) middelen gelijk de kina enz. inroepende, terwijl de aanhoudende koortsen altijd uit eenen ontstekingachtigen

oorsprong voortvloeijen en eene strenge ontstekingwe-
rende behandeling vorderen.

Gelijk men ziet, blijven hier twee punten ter ophel-
dering over, het eene voor de leer, het tweede voor
de praktijk. Het groot gewigt hiervan gevoelende, heeft
de Heer Chervin daarnaar zijne laatste voorlezing in de
Akademie ingerigt. Wij zullen eene opvolgende ontle-
ding van dit belangrijk werk des Heeren Chervin
leveren.

Een ander onderwerp van niet minder algemeen nut,
is dat over de hondsdolheid, waarmede de Akademie zich
 bezig gehouden heeft bij gelegenheid van een zeer schoon
 door den Heer Dubois (van Amiens), gesteld rap-
port. Men zoude nauwelijks kunnen gelooven, dat in
 sommige dorpen de verlichting nog zoo verre ten ach-
teren is, dat de inwoners ter genezing dezer vreesselijke
 ziekte nog aan de afstammelingen van den heiligen Hu-
bert hechten. Hieruit vloeit het nalaten voort der ge-
schikste middelen ter voorkoming der ontwikkeling van
deze ziekte. Hoofdzakelijk is het rapport des Heeren Du-
bois berustende, op beklagenswaardige daadzaken van
dezen aard.

Gelijk wij meenen, bestaat er in de Akademie eene
permanente commissie, belast met het onderzoek van dit
gewichtig onderwerp. De kennis dezer ziekte is zoo
beperkt, dat derzelver behandeling als het ware aan de
empirici is overgelaten, en men ongelukkiglijk jaarlijks
zoo vele slagtoffers als aangedane voorwerpen opsomt.
Er zoude echter een middel bestaan om deze stof te
doorgronden en tot waarlijk voldoende praktische doel-
einden te geraken, indien de Akademie zich slechts tot

de geneesheeren wendde der hospitalen van de stad en den omtrek van Parijs, alwaar jaarlijks een aantal lijdens aan watervrees (*hydrophobia*) worden waargenomen.

Eene commissie zoude zich alsdan ter plaatse begeven en volgens de gegeven aanwijzingen in de jaarboeken der wetenschap, krachtadige geneesmiddelen toedienen. Van de eene zijde zouden deze aanwijzingen de natuur der ziekte, reeds zoo lang door lijkschouwingen en de erkenning van natuurkundige verschijnselen ontmanteld, ten doel hebben; ten andere, de wijzigingen beoogen, daarin reeds door de ondervinding, door de rede toegelicht, als nuttig erkend. Het besluit omtrent deze laatste middelen hangt daarenboven van de voorafgegane waardering af. Doch, als het waar is, dat de bedoelde ziekte blootelijk een gevolg is van eene verborgen ontsteking van of bloedaandrang naar het ruggemerg (*hypéraemie*) ὑπὲρ et αἷμα, hare vliezen en de kleine hersenen, door een eigenaardig beginsel veroorzaakt; als het waar is, dat alle hare verschijnselen eene buitengewone overprikkeling der ruggemerg-zenuw-middelpunten te kennen geven, dan is het even zeer waar, dat de aan te nemene geneswijze in den eigenlijken zin verzwakkende dient te zijn, even als die voor eene *acute* ruggemerg-ontsteking (*myélitis*) of die van het harde hersenvlies (*meningitis*). Natuurlijk zijn de menigvuldige bloedontlastingen onvoldoende; maar de kunst bezit hulpmiddelen, welke verzwakkende werking op de zenuw-middelpunten van het merg zoo stellig is, dat zij in staat is binnen eenige uren dit werktuig te doen verweken. Hiertoe behooren de spaanschevliegen, het spaanschevlieg-beginsel (*cantha-*

ridine), de *strychine*, de kamfer, het pruissisch zuur (*acid. hydrocyanicum*), en de met dit zuur bedeelde ligchamen, gelijk b. v. de bittere amandelen. Deze bewering zal welligt hun vreemd voorkomen, aan welke de waarde der daadzaken aan de werking dezer middelen verbonden, onbekend zijn, en die zich de wet betrekkelijk de toelating dezer zelfstandigheden niet hebben eigen gemaakt; hieromtrent bestaat echter nog een gewichtig punt van overweging en onderzoek, en zoude het ons niet moeilijk vallen eenige, met behulp van in groote giften toegediende spaanschevliegen in de daad genezen gevallen van ware hondsdolheid, (*Rabies canina*) op te sommen. Naar onze meening is de watervrees eene gelijksoortige aandoening als de *tetanus*, alhoewel zij uit een in het bloed gebragt besmettend beginsel ontspruit, en zoude zij evenmin als de *tetanus* boven het bereik der kunst zich bevinden, wilde men zich de moeite geven zoowel de ziekte als de werking der tot den huidigen dag in handen van een aanstootelijk *empirismus* berustende geneesmiddelen, te leeren kennen. Men beroept zich op de *ondervinding!* en nogtans geven zich weinige geneesheeren de moeite, het blind voetspoor te verlaten....

De kunst heeft eene schitterende aanwinst gedaan in de nieuwe door den Heer Amusat uitgevonden kunstbewerking. Deze heilkundige heeft een middel gevonden om in het verstopte darmkanaal eenen nieuwen weg te banen, middels het openen der zijde naar gelukkige en gemakkelijke regelen, welke hem uitsluitend toekomen. Drie lijders zijn met het beste gevolg door hem geopereerd geworden, en op deze wijze aan eenen zekeren

dood ontrukte. Reeds heeft in de Akademie eene woordenwisseling plaats gehad, en vervaardigde de Heer Amussat reeds een werk over dit gewichtig punt.

Bereids had de Akademie zich met het vraagpunt des onbewegelijken toestels in de behandeling der beenbreuken bezig gehouden, In dit jaar is dit onderwerp bij gelegenheid van een rapport des Heeren Blandin, over het belangrijk werk van den Heer Seutin, met meer naauwgezetheid hervat. Deze handige heekundige is in persoon te Parijs gekomen, en heeft de vele praktische voordeelen, die men van deszelfs stijfverband konde trekken, aangetoond. Van zijne zijde heeft de Heer Velpeau de gevolgen bekend gemaakt, door hem van zijn gedextrineerd toestel verkregen. Het wezenlijk gewigt dezer werken stelt een nieuw stelsel in de behandeling der breuken van de onderste ledematen daar: het gaan, waarvan de eer den Heer Seutin toekomt.

De Heer Pariset heeft zich in den boezem der vergadering doen hooren, toen over de zedelijke behandeling der zinneloosheid werd gehandeld. Deze wijsgeerige geneesheer heeft door gezond verstand en voorbeelden aangetoond, hoezeer het stelsel van beangstiging, hetwelk men had getracht weder te doen herleven, strijdig is met de ware geneeskunde en den tegenwoordigen voortgang der beschaving. Het gewichtig werk des Heeren Blanche heeft de uitstekende verhandeling van den Heer permanenten Secretaris doen geboren worden.

Bijzonder is de aandacht der Akademie door eene verhandeling van den Heer Prus over de ziekten der grijsheid, opgewekt geworden. Het is een naauwgezet

werk, van een naauwkeurig waarnemer en van eene groote praktische waarde. De Akademie heeft besloten hetzelfde te doen drukken. Zonderling echter, dat, terwijl het geëerd genootschap de ware verdiensten van dezen geneesheer erkent, en met onderscheiding deszelfs werk opneemt, zij evenwel hare beleedigde eigenliefde blijft bot vieren, en den naam van den Heer Prus van de lijst der candidaten heeft geschrapt!

Ernstig heeft de Akademie zich bezig gehouden met een rapport van den Heer B r i c h e t e a u over de luchtpijpsnede (*tracheotomie*), bij kinderen aan *croup* lijdende; een ander van den Heer B o u v i e r over het belangrijk werk des Heeren C a f f e, betrekkelijk de oogziekte in de Belgische legers; een derde door den Heer B é r a r d over de steenoplossende eigenschap der wateren te Vichy; een bijna nietswaardig rapport over de wederinentingen; één over de minerale wateren, hetwelk niet minder tot geeuwing heeft aanleiding gegeven; het werk des Heeren D o u b l e over de maten en gewigten, en verscheiden belangrijke rapporten van den Heer C a p u r o n over meerdere punten der verloskundige behandeling. Zie hier de meest belangrijke werkzaamheden, waarmede het gevolmagtigd gerechtshof der Fransche geneeskunde zich in den loop des voorgaanden jaars heeft bezig gehouden. Deze werken zijn geëindigd met eene lofrede op L a e n n e c, door den Heer P a r i s e t, en de verhandeling van den Heer B o u s q u e t over *itard*. Geëlijk men ziet, is de inzamelingschoon en rijk geweest, en is dezelve door den waardigen President, den Heer H u s s o n geleid geworden.

Buiten de Akademie der geneeskunde hebben in minder officiele genootschappen zeer gewigtige beraadslagingen plaats gehad; waaronder wij rekenen het geneeskundig genootschap ter wedijvering (*émulation*), hetwelk in de zalen der geneeskundige school vergadert, en dat der praktische geneeskunde (*Médecine pratique*), hetwelk hare zittingen op het Raadhuis houdt.

Onder de buitenlandsche geneeskundige genootschappen, heeft dat van Dublin ons eenige opmerkelijke werken geleverd, onder anderen twee verhandelingen van den Heer Bellingham over de darmwormen (*entozoaires*) en de wormziekte bij den mensch.

Uit dit en tevens uit een voorafgaand werk van den Heer Giacomini, hetwelk wij bereids hebben leeren kennen, blijkt als nu, dat in de wormaandoeningen de darmworm (*entozoaire*), slechts een gevolg, eene bijkomende omstandigheid der ziekte is, en den geneesheer dus niet uitsluitend moet bezig houden. Met één woord, de behandeling moet geheel anders worden ingerigt, dan tot nog toe heeft plaats gehad.

Hierop volgen verscheiden belangrijke gevallen van scheurende verwonding der onderbuiks ingewanden, welke wij reeds van het dubbel gezigtspunt der onderkenning en der geregtelijke geneeskunde hebben beschouwd. Vervolgens de werken der op zich zelve staande geneesheeren, dat wil zeggen van die nederige geleerden, welke in de afzondering hunner studeervertrekken, en om zoo eens te spreken, binnen de gordijnen hunner lijdens, zich met een naauwgezet geweten en bij voortdoring met den vooruitgang onzer kunst bezig houden, zich weinig bekommerende of zij de toejuichers

(*Claqueurs*) van het *Journal des Débats* en van de *Gazette des Tribunaux* in hun voordeel hebben. Deze mannen beminnen de wetenschap om hare weldaden in de algemeene toepassing, en geenszins om zich in hunnen stand staande te houden, of om door misleiding der hoogere rangen, anderen in de schaduw te stellen.

Deze werken zijn van grooten omvang, en zeer belangrijk: wij zullen slechts de gelukkige proeven vermelden der Heeren Ferrus en Legroux op lijders aan vallende ziekte, middels de *belladonna* in hooge giften genomen; de schoone kunstbewerkingen voor den horrelvoet, door den Heer Duval; die van denzelfden aard door den Heer Bouvier; de gewigtige nasporingen des Heeren Raspail, omtrent de wormen en de kamfer; die van den Heer Dutrochet nopens de warmte der planten; van den Heer Serres (van het Institut) omtrent de vruchtontwikkeling (*embryogenie*); van den Heer Ribes over de ontleedkunde der hersenen; van den Heer Magendie, over de vernietigingen en ziekten des zenuwstelsels; van den Heer La Corbière, over de koude; der Heeren Briquet en Legrand, over de middelen om de nageblevene kenteekenen der kinderpokken te doen verdwijnen; verscheiden gewigtige gevallen van vergiftiging door verschillende zelfstandigheden, door de Heeren Wilson, Belhomme, Boyrentou, Marseille, Chavasse; de verhandeling van den Heer Rayer, over de dierlijke besmetting (*epizoötie*) der zijworm-poppen bij derzelver onderhouders te Parijs; die des Heeren Duval, over het ivoor met betrekking der tandvorming beschouwd; de klinische waarnemingen en lessen van de Heeren

Dubois (van Amiens), Lisfranc, Bouillaud, Baudens, Pasquier, P. Dubois, Chomel, Andral, Louis, Roux, Velpeau, Lallemand, Rostan, Blandin, Bricheteau, Sanson, Jobert, Souberbielle, Tanchoux over verschillende onderwerpen; verscheiden belangrijke gevallen, waargenomen in het gesticht voor de operative Heelkunde (*maison de Santé*); een zeldzaam geval van oogberoerte (*apoplexie oculaire*), door hevig hoesten veroorzaakt, door den Hr. Dugas; een oorspronkelijk werk over de ware plaatsing der moederkoek in de verschillende tijdperken der zwangerschap, door den Heer Carmichaël; twee andere nog gewigtigere van den Heer Ashwell, over de doorsnijding van den hals der baarmoeder in geval van verstijving (*rigidité*) of beletten doorgang, en over de behandeling der *mania puerperalis* door middel van het pruissisch zuur (*acidum hydrocyanicum*); verscheiden gelukkige kunstbewerkingen ter herstelling van breuken, door den Heer Signoroni te Padua, den Heer Gerdy, in het ziekenhuis la Charité: wij moeten hierbij voegen, dat door den Heer Lafond, door middel van eenvoudige en schrander uitgedachte breukpoppen (*pelottes*) dikwerf dergelijke gevolgen zijn verkregen; de therapeutische nasporingen van den Hr. Giacomini omtrent de loodbereidingen; eene verhandeling van bijzonder praktisch gewigt van den Hr. Bright over de buikgezwollen; verscheidene artikelen van den Heer Ricord over de derde volgrees der verschijnselen van de *syphilis*; eenige opmerkelijke gevallen van den Hr. Renneth over de voordeelen der loodmiddel-lavementen in de behandeling der breukbeklemmingen; die

des Heeren Gamberini over de trillingen na kwikgebruik (*tremblement mercuriel*) met gelukkig gevolg door *opium* in hooge giften behandeld; over de darminkokering, door middel van luchtinblazingen in het *rectum* hersteld, door den Heer Fox; over de behandeling der waterzuchten middels de naaldsteek; over de werktuiging bij het verschillend roepen, door den Hr. Colombat de l'Isère; over de nierziekten als gelijkende de aandoeningen der blaas, door den Heer Brodie; over het galvanismus in onderscheidene ziekten aangewend, door den Heer Foley; over de zamengestelde beenbreuken, door den Heer Marzini; over de breuken, door den Heer Malgaigne; over verscheidene belangrijke onderwerpen, door den Heer Mayor; over het gebruik der *gumm. gutt.* in hooge giften tegen buikwaterzucht, door den Heer Federigo, van Venetie; over de tand-orthopædie, door den Heer Lefoulon; over de zaaddieren (*zoospermen*), door den Heer Labat, en eindelijk de door ons reeds bekend gemaakte geschriften over de zuren, de *strychnine* bij *amaurosis*, *iritis*, enz. enz.

Behalve deze opgesomde geschriften, verhandelingen en bijzondere gevallen, komen natuurlijk nog een aantal werken van meer of minderen omvang voor, waarvan wij bereids hebben melding gemaakt, of zulks nog zal moeten geschieden.

In het aangevangen jaar zullen nieuwe werken, nasporingen, belangrijke gevallen en beraadslagingen ons bezig houden, waarin wij met denzelfden ijver zullen werkzaam zijn.

(*La Lancette Française.*)

T.

26 *

Wij beamen dit laatste ten volle, en zullen zoo veel in ons vermogen is, dit op ons *Nederlandsch Lancet* van toepassing maken. (De Redactie.)

EENIGE BEMERKINGEN OVER DE BEKLEMDE DIJBREUKEN.

VAN

Dr. A S C H E N D O R F,

Hof-arts en Land-Physicus, Vorstelijk Bentheimsche Bron-arts en practiserend Genees- en Heelmeester te Gildhaus bij Bentheim.

VOLGENS HET DUISCHE, AAN DE REDACTIE INGEZONDEN, HANDSCHRIFT
VAN DEN SCHRIJVER, VERTAALD

DOOR

* * *

Bij de volgende twee breuklijders vertoonden zich uitwendig elkander gelijkende verschijnselen; nogtans was de ware toestand in alle opzigten zeer verschillend, slechts daarin overeenstemmende, dat bij beiden eene beklemde dijbreuk, (*Hernia femoralis incarcerata*) bestond.

De slagter S. te Schüttorf is een man van 78 jaren; zijn regter dijbreuk was sedert vele jaren beweegbaar; van eenen breukband had hij zich nooit bediend.

Op den 6^{den} October trad bij het ophangen van een zwijn de breuk sterker naar buiten dan gewoonlijk, en het weder inbrengen gelukte noch hem, noch zijnen arts. Bij het einde van den vierden dag waren de beklemmingsverschijnselen ten toppunt gestegen, waarom ik op den 10^{den} October werd geroepen, om de breuksnijding te verrigten. De breuk had de grootte van eenen

billardbal, was hard en pijnlijk. De buik trommelzuchtig opgezet; de koorts en het braken duurden voort; *Apathie* en *Collapsus* waren op het aangezigt leesbaar. Nadat de bekleedselen waren doorgesneden, had ik de *scalpel* nauwelijks meer noodig, zoo zacht waren de vezelachtige banden (*fasciæ*) en het celweefsel, zonder in het minst ontstoken te zijn; de breukzak was dik, doch niet zeer vast. Het net benevens eenen roodkleurigen kronkel van den dunnen darm lagen vóór. Het wederinbrengen gelukte zonder bloedverlies, door middel van twee *Arnauldsche* haken. Al spoedig had er eene ruime buikontlasting plaats, en de genezing ging ongestoord voort.

Met den 5^{den} dag werd kina toegediend, ten einde eenen uitterenden waterzuchtigen toestand voor te komen.

Erger ging het met de huisvrouw D. te S. in het amt Bentheim, welke ik op den 3^{den} Februarij van dit jaar wegens eene *hernia cruralis incarcerata* opereerde. De lijderes was eene sterke boerin van ruim 30 jaren. Zij was reeds sedert verscheidene dagen koortsachtig en pijnlijk in den buik geweest, toen hare tot nu toe beweegbare breuk voor 4½ dag zonder bekende oorzaken was beklemd geraakt. Het gezwel had de grootte van een hoenderei, was hard, pijnlijk en door de vele pogingen tot wederinbrenging, door haren geneesheer met onvermoeiden ijver dezer dagen in het werk gesteld, wel voor de helft in omvang afgenomen. Het kwam mij voor, dat hier eene beklemming aan den hals van den breukzak, «*étrangement au collet du sac herniaire*» (Dupuytren) bestond; want ik kon de breuk door in eene staande houding te doen hoesten meer buitenwaarts doen komen,

en door de gewone manipulatiën wel weder tot op eene zekere hoogte terugbrengen, doch volstrekt niet zachter maken. Toen ik bij het verrigten der operatiën den breukzak geopend had, werd ik eene blaauw-roode darmlus gewaar; ik maakte nu met een horizontaal gehouden mes eenige ligte inkervingen in den band van Gimbernats, en wendde daarop de haken van Arnauld aan; echter was het wederinbrengen niet mogelijk. Dit gelukte eerst, toen ik de beide lappen van den breukzak, te gelijk met den uitgezakten darm, sterk naar beneden liet trekken, en dezelve met eene geknopte schaar nog wel $1\frac{1}{2}$ duim hooger op had verdeeld. Uit het dijkanaal vloeide nu veel en bijzonder dunne etter. Na de kunstbewerking bleef de lijderes nog aanmerkelijk benaauwd en onrustig, kramp, pijn en braking hielden aan, tot dat zij twee dagen later overleed.

Lijkschouwing. Het buikvlies was voor een groot gedeelte sterk opgespoten; de darmkronkels hier en daar ligt aan elkander gekleefd, waren met eene graauwe etterachtig-weiachtig vlokkige vloeistof bedekt. Het bekneld geweest zijnde gedeelte van het *ileum* was aan deszelfs wankleurige tint, aanmerkelijke uitzetting boven dezelve, als ook aan eene duidelijk bandachtige en even als ingekerfde benedenste grensscheiding kenbaar. De afstand van het *coecum* bedroeg 16 duim.

Deze beide ziektegevallen zijn in vele opzigten eene vergelijking waardig.

1). De oude man stond de langdurige beknelling door zonder doodelijke gevolgen; omdat zijn zwakkere leeftijd het tot geene hevige wederwerking (re-

actie) liet komen; de jonge krachtvolle vrouw werd daarentegen het offer eener constitutionele verhoogde prikkelbaarheid.

2) Bij den eersten was door de prikkeling de voedingswijze (*modus nutritionis*) zoodanig gewijzigd, dat verweeking des weefsels daarop volgde; bij de laatste had het gevolg van eene ware buikvliesontsteking, (*peritonitis*) weiuitstorting (*exsudatio*) plaats.

3). De beknelling had in het eerste geval eene werktuigelijke oorzaak tot grondslag, in het laatste was zij het gevolg van eene reeds bestaande buikvliesontsteking, (*peritonitis*).

4). De beklemming had bij den] ouden man hare zitplaats in het dijkanaal, bij de vrouw daarentegen in den hals van den breukzak.

5). De eerste zoude weldra aan krachtverlies gestorven zijn, ware hij niet spoedig geopereerd geworden; de andere zoude eenige dagen langer geleefd hebben indien zij geene kunstbewerking had ondergaan, omdat de beklemming een gevolg der ontsteking van het buikvlies was, welke door de bloedsophooping en den toegang der dampkringslucht noodzakelijk moest vermeerderen.

6). Voorts werd bij S. de darm door een stuk van het net beschermd; bij vrouw D. waren de darmvliezen dadelijk aan de beknellende magt blootgesteld, en daarom schielijker aan vernietiging der bewerktuiging (*disorganisatio*) onderworpen.

7). Bij beiden was de buik gespannen en opgezet; bij den eersten in eenen aanmerkelijken graad door lucht (*son sonore*); bij de laatste door etterachtige wei

(*son mat.*), helgeen door de *percussie* kon worden onderscheiden.

Het intensive ontstaan der trommelzucht van het spijskanaal (*tympaanitis tubi cibarii*) is bij beknelde breuken een even zoo lastig als gevaarlijk verschijnsel; ik zag haar verstikkingstoevallen en onmagten veroorzaken; onder anderen bij eene Jufvr. V. te Oldenzaal, aan welke ik in Augustus j.l. voor eene breukbeklemming de kunstbewerking verrigtte.

Het lijdt geen twijfel, dat veeltijds eene wezenlijke gasontwikkeling in het ontstoken slijmvlies des darmkanaals de ziekte ten grondslag ligt (1), waarvoor haar veeltijds plotselijk ontstaan in *typheuse* koortsen, bij verouderde diarrhoeën, bij maag- en darmontsteking mede schijnt te pleiten.

Bovenal zijn zenuwzwakke en prikkelbare voorwerpen het meest hieraan onderhevig.

WAARNEMING EENER ZEER BELANGRIJKE HOOFD- EN
HALSVERWONDING MET BEZWARENDE TOEVALLLEN
EN HEVIGE HERHAALDE VERBLOEDING GE-
PAARD GAANDE. VOLKOMEN GENEZING,

DOOR

Dr. S N A B I L I E,

Chirurgijn-Majoor, enz. te Breda.

Jan Baptist de Jong, oud 22 jaren, geboren

(1) Andral, *précis d'anatomie pathologique*, Tom. I. pag. 294.

te Tilburg, provincie Noord-Brabant, vroeger Metselaar van beroep, thans dienende als Lancier bij het Regiment Lanciers N°. 10, van een sanguinisch temperament, met eene sterke, gezonde constitutie, zonder lichaamsgebreken, lange rijzige gestalte, en geene sporen van eenigerhande *cachexie* bij hem te vinden, heeft een ontwikkeld been- spier- en bloedvatenstelsel, blond haar, blaauwe oogen, bleeke fijne huid en uit gezonde ouders geboren, die reeds eenen hoogen ouderdom bereikt hebben. Hij verhaalde ons aan geene ziekten geleden en bij voortduring eene goede gezondheid te hebben genoten.

Den 2^{en} Junij 1839 met eenige van zijne kameraden in eene herberg zijnde, ontstond aldaar twist, en bekwam hij onverwachts eene diepe en uitgebreide wond aan de linkerzijde van den hals en het achterhoofd, met eene belangrijke slagaderlijke verbloeding, en werd door een der Officieren van Gezondheid van zijn korps verbonden en aldaar in behandeling gehouden tot den 16^{en} Junij, en op dien dag naar het Hospitaal te Breda opgezonden, alwaar hij in den volgenden toestand werd opgenomen: algemeen vermagerd en verzwakt, vale, bleeke huidkleur, een bleek en pijnlijk gelaat, de lippen en tong droog met veel dorst, de adembaling is langzaam, overigens natuurlijk, de pols klein en frequent, 92 polsslagen in de minuut, de huidwarmte verminderd, weinig eetlust, *sedes* en urienafscheiding zijn normaal gebleven, de gemoedsstemming angstig en ter neder gedrukt. — Daar de Officier van Gezondheid die dezen lijder begeleidde geene bijzondere berigten aan den wachthebbenden Officier van Gezondheid had

medegedeeld, welke deelen primitief door de verwonding gescheiden waren, en hij nog denzelfden dag van zijne komst verbonden was, en er geene bijzondere aanwijzing bestond om het verband te vernieuwen, zoo werden verkoelende dranken, eene spaarzame diëet, en eene rustige horizontale ligging voorgeschreven.

Den 18^{en} Junij, twee dagen na zijnen inkomst, werd het verband losgemaakt, uit hoofde de lijder over hevige hoofdpijn, duizeligheid, drukking en spanning ter plaatse der verwonding, klaagde. Wij konden toen het volgende waarnemen: de wond strekte zich in eene schuinsche bovenwaartsche rigting onder het linker *processus mastoideus* tot aan de *protuberantia occipitalis*, meerendeels de linker onderste achterhoofdstreek en de bovenste-achterste halsafperking innemende, uit, ter lengte van ruim eene *Nederlandsche palm*: zij was aan haar onderste gedeelte reeds gedeeltelijk aangehecht, terwijl zich in het midden klopping, beving en beweging van uitzetting, tevens een bijzonder geruisch en eene eigenaardige vochtgolving, de adellijke slagaderbreuken eigen, liet waarnemen, welke kloppende zwellling met veel gecoaguleerd bloed bedekt was. De lijder verhaalde ons dat hij reeds twee malen gedurende zijne behandeling bij zijn korps aan eene aanmerkelijke verbloeding (*Haemorrhagia*) had geleden, welke men niet dan met veel moeite had kunnen beteugelen, en wel door opvulling en een drukkend verband. Zijn algemeene toestand scheen ons overigens iets meer bevredigens toe; hij was rustiger, minder beangst, en alle functien bleven nor-

maal, de pols minder frequent, 88 slagen in de minuut, koude omslagen en na behoorlijke opvulling der wonde, een ondersteunend drukkend verband; *refrigerantia* werden bij voortdoring aangewend, en diët als voren, rust en koele verpleging aanbevolen.

Den 2^{en} Julij liet zich op het onverwachts het *coagulum* los, waarschijnlijk na eenige lichaamsbeweging, en deed zich eene belangrijke slagaderlijke verbloeding op, welke evenwel door het bevochtigen van het verband met koud water en vermeerderde drukking, stilte en afleidende mostaardpappen aan de onderste ledematen, weder tot staan kwam. Des avonds om 10 uren herhaalde deze *haemorrhagia* in eenen hevigen graad zoodanig, dat onze lijder als bloedeloos (*exsanguis*) ter neder lag; het aangezicht en lippen waren wit en doodsbлек, de pols zeer klein, ingetrokken en ongelijk, de lijder half bewusteloos, en alzoo in levensgevaar. Het verband werd door mij dadelijk losgemaakt, de aneurismatische zak geheel weggenomen en de wond alvorens opwaarts verwijd, alsmede het *coagulum* uit de grondvlakte ontlast, waarna ik mijnen vinger tot op de halswervelen konde inbrengen; er ontstond eene hevige verbloeding uit twee slagaderlijke takken te gelijk, naar ons vermoeden een tak van den *ramus cervicalis profundus arteriae occipitalis sinistr.*, en een tak van de *arteria vertebralis*. Wat nu dadelijk bij eene dergelijke het leven bedreigende *haemorrhagia* te verrigten? Welligt zouden anderen hebben kunnen besluiten tot de onderbinding der *arteria subclavia sinistra*?

Wij beproefden daarentegen de geheele wond van derzelve grondvlakte met sterke plukselproppen in ge-

lijke deelen *pulvis g. arabic. et colophonii* ingewikkeld, op te vullen, op de hoofdstammen der slagaderen eene aanhoudende drukking door trapswijze verdikte drukdoeken, (kompresen) en een gewijzigd knoopverband bevestigd, aan te brengen, om alzoo, behalve door het bloedcoagulum op het uiteinde der gekwetste vaten ook door de drukking deze verbloeding tegen te gaan; den lijder werd vervolgens de meeste rust, eene horizontale ligging in een koel vertrek aanbevolen; eene *potio refrigerans ex acid. sulph. delut.* benevens eene zeer spaarzame diët voorgeschreven. Afleidende mostaardpappen werden bij afwisseling aan de voeten en kuiten aangelegd.

De nacht was rustig en stil; hij is minder beangst, maar gevoelt zich slap en flauw, het gelaat nog zeer bleek, de pols is klein, frequent en gespannen, 120 slagen in de minuut, de ademhaling schielijker, de pulsatiën van het hart zijn versneld en uitgebreid, veel dorst, drooge brandende huid, urin, darmafscheiding en darmontlasting vrij natuurlijk. Eene kleine aderlating van 4 à 5 oncen werd verrigt, *potio ex acid. sulph. delut.* gerepeteerd, een *clyisma purgans* geappliceerd, daar hij over spanning in den onderbuik klaagde, diët en karnemelk, overigens rust en dezelfde verhouding wordt in acht genomen, de *digitalis* voorgeschreven.

R. Pulv. herb. digit. purp. gr. vi.

Nitrat. potass. depur. dr. j.

Sacchar. albi dr. ij.

Mf. pulveres dividantur in 12 partes aequales.

S. om de 3 uren 1 poeder te gebruiken, ten einde de verhoogde werking en den nog geprikkelden toestand

van het slagaderstelsel en het hart te verminderen en alzoo den bloedomloop langzamer te doen worden en te bedaren. Het verband wordt meermalen met koud water bevochtigd, de gewijzigde methode van Valsalva werd op deze wijze meerendeels gevolgd, deze uit- en inwendige behandeling voortgezet en met goed gevolg, daar de pols langzamer en minder gespannen werd, 90 à 96 slagen in de minuut, de bloedomloop geregelder, de pulsatiën van het hart minder schielijk; de ademhaling, de spijsvertering en de overige verrichtingen leden zeer weinig.

Den 14^{en} Julij vertoonde zich weder, echter slechts geringe verbloeding, waarschijnlijk door dat de oppasser der wacht het hoofd des morgens bij zijn ontwaken te schielijk verplaatst had; de lijder klaagde ons tevens bij de visite over drukking, spanning en klopping in het hoofd, hetwelk zich vooral in het voorhoofd en de slaapstreken bepaalde, overigens bevond hij zich vrij kalm en gerust, de pols slechts 90 slagen in de minuut; het verband werd gedeeltelijk losgemaakt en de wond weder op nieuw, zoo als de vorige keer opgevuld; in de algemeene geneeskundige behandeling werd geene verandering gemaakt. Na dezen dag hebben zich geene verbloedingen meer laten waarnemen; de lijder had ons reeds meermalen verzocht het verband los te maken, uit hoofde hem deze aanhoudende drukking aan het hoofd zoo lastig werd, waarin wij eerst den 21 Julij bewilligden, daar zijn algemeene toestand allengs verbeterd was. Alle functiën waren natuurlijk, de pols, 80 slagen in de minuut, de patient was wel tevreden, sliep gerust en ge-

voelde zich alleen verzwakt. Het verband werd nu voorzigtig geheel weggenomen; er trad geen druppel bloeds meer uit de wond naar buiten, en deze was reeds op de helft verkleind, daar de diepte voor een groot gedeelte door voorafgegane verettering en vleeschgroeiing (*granulatie*) gevuld was geworden, en wij konden ons aldus over eene toenemende beterschap verheugen. De geneeskundige behandeling werd gewijzigd, de *digitalis* achterwege gelaten, (deze lijder heeft gedurende deze behandeling 1 drachma en 12 grein *pulv. herb. digitalis purp.* gebruikt, zonder de minste schadelijke gevolgen te hebben ondervonden). Een meer voedende eet- en leefregel wordt voorgeschreven, dierlijk voedsel en een weinig wijn en water; de wond werd oppervlakkig en droog verbonden, derzelver randen nu en dan met den helschen steen lichtelijk getoucheerd ten einde de likteekening te bevorderen.

Den 15^{en} Augustus was deze wond, door een goed gevormd likteeken, met gering verlies van zelfstandigheid, volkomen genezen. De lijder klaagde nu alleen over een onaangenaam eigenaardig gevoel van zwakheid in de geheele linkerzijde des hoofds, gepaard met duizeligheid en eenigzins belemmerde beweging van de aangedane zijde; *Aromatische* inwrijvingen en wasschingen, (de *tinct. g. camphor*; de *spir. vini rectific*; *Ammon. liq.*, *Sapo aromatic*, etc.) waren voldoende om dit verschijnsel allengs te doen ophouden en weg te nemen; eene meer voedende en versterkende diët en matige lichaamsbeweging werd voorgeschreven, waardoor hij dan volkomen genezen zijnde,

den 15 September 1839 het hospitaal konde verlaten, en naar het depot van het Regiment te Utrecht vertrokken is.

Aanmerkingen.

Wij behoeven immers niet aan te merken, dat deze waarneming als eene onbelangrijke bijdrage voor de Practische Chirurgie zal kunnen beschouwd worden? dit geval is onzes inziens belangrijk.

1°. Daar het ons konde leeren bij gewigtige en uitgebreide verwondingen, met hevige zelfs herhaalde (slagaderlijke) verbloedingen, vooral niet te spoedig tot de kunstbewerking, namelijk de onderbinding der hoofdstammen van slagaderen te besluiten en over te gaan, en dat men in vele gevallen omzigtigheid deswege, langer uitstel en andere voorkomende omstandigheden behoort in aanmerking te nemen (1) zoude men ook tevens als tegenaanwijzingen tot de onderbinding der gekwetste slagaderlijke takken, (alhoewel deze niet waren te bereiken) niet kunnen aannemen? dat de rokken dezer slagaderen bij de vermelde verwonding, niet alleen in de ontsteking, maar reeds in de opvolgende verettering en ontaarding deelden, en dat daarenboven de omliggende weefsels na zulk een tijdverloop ook niet slechts ontstoken, maar zelfs als de zitplaats dezer ontsteking en derzelve gevolgen, zouden kunnen beschouwd worden.

2°. In de groote Hospitalen te Parijs, Londen, Ber-

(1) Deswege zijn ook reeds zeer belangrijke wenken en clinische aanmerkingen over het te spoedig besluit tot het verrigten van operatien in het algemeen in dit zoo nuttig Tijdschrift medege-
deeld, (zie 2^{den} jaargang, No. 4, pag. 193). S.

lijn enz., zoude men welligt de wond als volstrekt doodelijk beschouwende, tot de onderbinding (*ligatura* van de *arteria carotis vel subclavia sinistra*) zijn overgegaan of wel bewerkstelligd hebben, en daardoor waarschijnlijk het leven van den lijder niet alleen in de waagschaal, maar ook in groot gevaar hebben kunnen stellen, alhoewel de eer en de handigheid van den operateur, bij dergelijke kunstbewerkingen voorzeker deswege algemeen zoude geroemd worden.

3°. Dit geval is ook vooral belangrijk, dewijl de goede uitslag ons heeft geleerd, dat bij dergelijke niet volstrekt (*absolut*), maar wel bij toeval meer doodelijke verwondingen, den Heelmeester, behalve de kunstbewerking (de onderbinding), ook nog andere minder hevige hulpmiddelen ten dienste staan, waardoor zich dan ook de kunst in een nog veel gunstiger daglicht voordoet, en wij in onzen zoo nuttigen werkkring vooral moeten indachtig blijven aan de volgende spreuk:

La mission du chirurgien n'est pas de briller mais d'être utile.

ZES GEVALLEN VAN NIET ONDERBINDING DER BLOEDVATEN BIJ AMPUTATIEN, VAN GELUKKIGE UITKOMST ACHTERVOLGD.

DOOR

H. S C H O R R E N B E R G,

Chirurgijn-Majoor bij het Militaire Hospitaal en Garnisoen te Curaçao.

—○—

In het jaar 1824, was ik in de onaangename verplichting het been aan het onderste gedeelte van de dij, omtrent vijf duim boven het kniegewricht van eenen zeven-

tienjarigen jongeling weg te nemen; de genezing volgde naar wensch, den achttienden dag; doch bleef er een koker (pijpszweer) ter dikte van eenen pijpensteel, met verharde randen over, welke de onderbindingsdraden bevatte; deze draden werden den een en dertigsten dag eerst uitgedreven, (men heeft dezelve 6 maanden zien blijven bestaan), welke langwijligheid mij zeer verdroot, en waarom ik bedacht was, om bij voorkomende gelegenheid de onderbinding na te laten, en de inkrimping en toesluiting der slagaderen te beproeven.

Twee spoedig op elkander volgende amputaties aan den voorarm, na verbrijzeling en gedeeltelijke vernietiging van die deelen, door eenen suikermolen veroorzaakt, werden door mij zonder onderbinding verrigt, de genezing volgde spoedig.

Eene *derde* amputatie door mij ondernomen, omtrent vier vingeren breed beneden het schoudergewricht, aan eenen kanonnier, wiens linkerarm boven het elleboogs gewricht was weggeschoten, *zonder onderbinding*; in dertien dagen was het likteeken gevormd.

Eenen *vierde*, wiens arm en een gedeelte der ellepijpen in het rad van eenen suikermolen verbrijzeld werden, is de amputatie van den voorarm door mij met goed gevolg en *zonder onderbinding* verrigt.

Eenen *vijsde* te Curaçao, eenen kanonnier, wiens hand en een gedeelte van den voorarm, door den aanzetter van een zes ponders kanon was medegevoerd, volbragt ik de amputatie *zonder onderbinding*; de genezing volgde in twaalf dagen.

Bij de aangehaalde amputaties was het tourniket slechts matig gesloten; onmiddellijk na de doorsnede der

slagaderen, werd de opening door den vinger van eenen helper dicht gehouden en door het verband opgevolgd; de cirkelvormige snede is de door mij meest geliefd-koosde, wanneer de gelegenheid zulks toelaat.

Eene *zesde* amputatie verrigtte ik onlangs van eene bloedende kankerborst van aanmerkelijken omvang; deze woog iets meer dan 29 oncen; wij telden negen slagader-takken; de onmiddellijke drukking na de doorsnede, door de vingers van helpers, was genoegzaam, om de bloed-prop te vormen en de spoedige genezing door de onmid-dellijke vereeniging was voor mij eene rijkelijke belooning.

Het resultaat van deze, met goed gevolg en *zonder onderbinding* verrigte operatien, heeft mij de verzeke-ring gegeven, dat daar, waar lijders rust en zorg kunnen genieten, niet alleen de amputatien spoediger worden volbragt, maar ook de toevallen, welke somtijds bij en na de onderbinding zoo zeer plaats hebben, worden afgeweerd, en de genezing merkelyk bevorderd.

Wij zijn het volkomen met den schrijver, wat betreft het laatste punt eens; doch kunnen deze wijze van bloed-stelping niet zoo uitsluitend aanbevelen, vooral niet op het slagveld, alwaar bij het transporteren der lijders wel degelyk een dubbelde knoop gevorderd wordt; hoe het ook zij, men heeft deze bewerking elders reeds meer-malen verrigt. K o c k in Duitschland heeft deze werk-wijze het eerst aangegeven en beproefd, en heeft daartoe de drukking door middel van de zachte deelen, b. v. den gevormden vleeschlap aangewend. B r a n s l e y in Calcutta geeft daartoe de drukking door compressen langs den loop der slagader aan, en zoo het schijnt met goed ge-

voig (1), doch de handelwijze van den Heer Schorrenberg verschilt in alle deelen van de voorgaande, dewijl hij dit door onmiddellijke drukking op de monding van het geopende vat verrigt, en dit herhaalde malen met goed gevolg heeft bekroond gezien.

Wat betreft de niet genoegzame tijdige loslating van het bindsel, dat de Heer Schorrenberg met zoo velen zijner kunstgenooten heeft ondervonden, en waartegen vele Heelkundigen een aantal hulpmiddelen hebben voorgeslagen, zoude kunnen voorgekomen worden, indien het voorstel aan de verwachting beantwoordde, onlangs door Dr. Ridder op eene zinrijke wijze gedaan (2). Iets waartoe wij onze beste wenschen geven, en met groot genoegen zullen vernemen. Overigens zijn wij den inzender van deze belangrijke en onopgesmukte mededeeling ten hoogste verplicht, en sporen hem benevens zijne kunstgenooten in de overzeesche bezittingen aan, om hunne waarnemingen aan ons in te zenden, dewelke wij met belangstelling zullen te gemoet zien. v. O.

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

OVER DE KORRELACHTIGHEID VAN HET BINDVLIES DER
OOGEN (*GRANULATIO OCULI*)

DOOR

A. G. VAN ONSENOORT.

Dit gebrek, waaraan Muller het eerst den naam

(1) Zie mijn Operative Heelkunde, 3^e deel, 2^e druk. Amsterd. 1837, Hoofdst. onderbinding der slagaderen.

(2) Zie Ned. Lancet, 2^e jaargang, N°. 1.

gegeven heeft, ofschoon het aan Reid en Janin bereids bekend was, is door Schmidt, Beer, Rosas en meer anderen beschreven; evenwel heeft men gemeend dat het een nieuw gebrek was. Het heeft vele militaire en andere Artsen bezig gehouden, en aanleiding gegeven tot twistschriften die onlangs nog voortduurden.

Na alle etterachtige oogontstekingen kunnen er woekeringen in het bindvlies ontstaan, onder de gedaante van min of meer kleinere of grootere uitwassen, uitbottingen of opzettingen, dewelke door hun aanwezen het oog prikkelen en tot hernieuwing der voorafgegane oogontsteking aanleiding geven, en welken men korrelachtigen toestand van het bindvlies (*Granulatio*) noemt (1).

Men heeft ten onregte gemeend dat dit gebrek steeds en uitsluitend het voortbrengsel was van de oogontsteking die onder de krijgslieden heerschende is. Het is bewezen, dat elke etterachtige oogontsteking integendeel in staat is dezelve voort te brengen (2). Maar het is ook zeker, dat dit gebrek het meeste na genoemde ziekte voorkomt.

Met betrekking tot de vorming en den aard, heeft von Ammon bevonden, dat dezelve veel overeenkomst hadden met die voortbrengselen in den pisweg, waardoor de vernauwingen in dit kanaal ontstaan. Eble wil de zitplaats uitsluitend in het *Papillar* ligchaam van het bindvlies gevestigd hebben. Muller

(1) Zie mijn Genees- en Heelkundig Handboek der Oogziekten en Gebreken, 1° Deel. Amst. 1839, p. 222.

(2) Id. hetzelfde werk, pag. 103 en pl. 2, fig. 12.

in de slijmkiertjes. Rust en von Walther stellen vast, dat dit gebrek niet op ontsteking gegrondvest is. Brach evenwel is van een tegengesteld gevoelen.

Men vindt dit gebrek in het slijmvlies dat de oogleden bekleedt; zoowel aan het bovenste als het onderste ooglid, doch meer aan dit laatste in de geheele uitgestrektheid van het boogswijze kraakbeen; soms, zoo als ik heb waargenomen, zijn de traanheuvel en het halvemaaanswijze vlies, ook het bindvlies dat de *Sclerotica* en de *Cornea* bedekt, er mede aangedaan.

Ten aanzien van de gedaante zijn deze korrels gesteeld of plat, op zich zelve staande of zamenvloeiende, en verschillen in grootte van eenen speldeknop tot die eener erwt; zij zijn plat gedrukt door de oogleden, waaraan dezelve hechten, of zijn puntig verheven en zeer hard, bijna kraakbeenig.

Wanneer men het ooglid van den oogbal verwijderd, ontwaart men kleine ronde, min of meer puntige verheven lichamen min of meer dicht op elkander, die vleeschkleurig, donkerrood van kleur zijn en steeds toenemen, en verschillende gedaanten, zoo als veelhoekig, bobbelig, rond enz., aannemen, doch min of meer platter worden, naar gelang het ooglid eenige drukking op dezelve tegen den oogbal kan uitoefenen. Het oog is gevoelig voor het licht, door de gestadige wrijving van de oogleden op het oog, vergezeld van aanmerkelijke traning; daarbij is steeds een ontstekingsachtige toestand verbonden, die zich door afscheiding van slijmachtige etterstof onderscheidt. Deze korrels, naar mate zij een korter of langer aanwezig hebben, zijn zacht of hoornachtig op het ge-

voel, en voeren naar gelang van hunne grootte de oogleden van den oogbal af, dringen het bindvlies naar buiten, en zijn soms bij het aanraken bloedende.

Etterachtige oogontstekingen, welke al te verzachtend behandeld zijn, vergezellende kropklierige gesteldheid enz. zijn als oorzaken aan te geven.

De uitgangen of vergezellende omstandigheden zijn 1°. ontstekingachtige toestand; 2°. stof afscheiding; 3°. lichtschuwheid; 4°. traning; 5°. vaatachtige toestand; 6°. vlekken onder den een of anderen vorm; 7°. oogvel; 8°. verdikking van het ooglidbindvlies; 9°. omkeering van het ooglid binnen- of buitenwaarts; 10°. likteekens ten gevolge der aangewende behandeling, en daardoor verhindering in de uitoefening der bewegingen van den oogbal of de oogleden; 11°. Aan een groeiing der oogleden onder elkander of met den oogbal.

De voorzegging is gegrond op den verschen of verouderden toestand van het gebrek, de zamenstelling met andere gebreken als gevolg er van, en van den aard der ontsteking; zij is gunstig, wanneer zij zich in eenen enkelvoudigen staat voordoen, en bereikbaar zijn voor de aanwending der middelen; die aan het onderste ooglid zijn gemakkelijker te genezen, dan die aan het bovenste. Bij gevoelige voorwerpen is de genezing langzaam. Bij de armeeën wil men, dat het aanwezen derzelve gevaarlijk is, doordien niet zelden de oogontsteking daardoor met nieuwe woede wederom wordt te voorschijn gebracht.

De behandeling bestaat in eene inwendige en uitwendige, die naar den graad van het gebrek, het al of niet langdurig bestaan van hetzelfde wordt be-

paald: inzonderheid is het doel, om de ontwikkeling van de opkomende *granulatiën* tegen te gaan; meestal zijn deze van eene *chronische* ontsteking vergezeld, waarop men de aandacht inzonderheid dient te vestigen, dewijl door de bijkomende oorzaak deze aldra het *acut* karakter wederom aanneemt, met al deszelfs verschijnselen en gevolgen (1).

Is deze toestand verminderd, en schiet er slechts over de korrelachtige lichamen te bestrijden, dan neemt men zijne toevlugt tot die middelen, welke de ondervinding heeft doen zien, door goede gevolgen gewaarborgd te zijn. Men heeft inwendige middelen voorgesteld, en meent men voordeel gezien te hebben, in de toediening van de *Polygala senega*, als sterk oplossend middel, wanneer de ontstekingwende in gebreken gebleven waren (v o n A m m o n). De *Uvae ursi* door C a n s t a t t, dit laatste middel en de *Cubeb.* door C u n i e r, vooral wanneer het gebrek door afscheiding van stof vergezeld was; *Coni maculati* door B a u d e l o c q u e vereenigd met de *Polygala*; dit laatste met spaansche zeep vereenigd (C u n i e r), de *Sarsaparille* met de zoogenaamde blaauwe pillen, door M i d d l e m o r e enz.

De uitwendige middelen hebben een tweeledig doel. Men wil er: 1°. de ontwikkeling der *Granulatiën* door tegengaan, of 2°. dezelve vernietigen. Eenigen willen aanvangen met die, welke de zachtste in de uitwerking zijn.

In de eerste plaats komen in aanmerking de kwik-

(1) Zie aangehaald werk, Hoofdstuk 25, 1° Deel.

middelen uitwendig op de oogleden aangewend (Gou-
zée); ik zelf bezig hiertoe de *Calomel* zalf (1), terwijl
de inwendige behandeling steeds voortgezet wordt, en
men den lijder, indien geene tegenaanwijzingen voor-
handen zijn, de vrije lucht kan doen genieten, terwijl
men de middelen op het oog onmiddellijk aanwendt,
en daartoe bezigt het *Acet. plumb. liquid.* in onver-
dunden staat (Vetch); te zamentrekkende middelen,
Sulph. zinc., *Cadmium sulphur.*, *Lap. divin.*, *Merc.*
praecip. alb. et rubr. (Cunier); het *Azotat. acid.*
argent. (Cunier en Sichel); *Acid. acet.* (Littel);
Mur. deutoxyd. hydr. (Conradi en Paoli); *Alum.*
(Lawrence, Sonty en Tyrrel); *Chlor. calc.*
(Varlez); *Tinct. acet. op.* (Carron du Villards);
Acid. sulph. dilut. (Guthrie); *Acid. nitric.* (Smith);
Acid. phosphor. (Cunier); *Arsenic.* (Rust) enz.;
terwijl behalve deze vernietigende middelen (*Ectro-*
tica), ook het *Sulph. cupr.* (von Ammon) et *Nitr.*
argent. fus., door Fallot, Loiseau en meer an-
deren, hetzij in oplossing of in substantie, ter be-
strijding van dit gebrek worden aangewend (2), waar-
bij men nog kan voegen, de *Potass. fus.* (Wise-
mann); ofschoon sommigen dit laken en meer ver-
trouwen stellen in de aanwending van het snijdend
werktuig (bistourie mes of schaar) (Gouzée, Lu-
tens enz.), welke laatste wij bij voorkeur verkiezen,

(1) Zie de Voorschriften in het 1e Deel van het aangehaald werk.

(2) Zie de Geschiedenis der aanwending van het *Nitr. argent. fus.* als *Ectroticum* in oogontstekingen met slijmvloed in het Ned. Lancet, 1^{en} jaargang, p. 122, en mijn Genees- en Heelk. Handb. over de Oogziekte en Gebreken, 1^e Deel, pag. 231. Amst. 1839.

in geval het gebrek steelvormig is, terwijl zij, die een breedten grond hebben, het beste door het mes of het brandmiddel zullen kunnen worden verwijderd; welk laatste volgens mijne ondervinding in vele gevallen nog het eerste moet opvolgen. Sommigen verkiezen de inkervingen (*Middlemore*); anderen wederom hebben door de drukking voordeel gezien, terwijl *Hairion* te Leuven de spaansche vliegpleisters rondom de oogen plaatst, en als een goed gevolg opleverend middel aangeeft.

Wat betreft de wijze van aanwending van het brandmiddel, deze is verschillend aangegeven, gelijk mede de tusschentijd, welke van de eene tot de andere branding moet verlopen. Zonder hieromtrent eene vaste bepaling te willen maken, en om alle wijdloopigheid in deze te vermijden, schijnt het ons toe, (en dit is op onze ondervinding gegrond), dat men een genoegzaam lang tijdstip moet laten verlopen, voor en aler tot eene volgende branding over te gaan, en men hierin tot grondslag moet nemen het oogenblik, waarop de ontsteking, die het gevolg der branding is geweest, doelmatig behandeld en meer of min verminderd is, en men geen geweld aan het oog dient te bezigen, dat door de voorgaande bewerking nog zeer gevoelig of lichtschuw is gebleven.

Overigens zij men in de aanwending der brandmiddelen voorzigtig, om geene deelen te beschadigen, zoo als bij v. b. de *Cornea*, welker aanraking door het brandmiddel soms schadelijke gevolgen heeft opgeleverd. Sommigen hebben, om de gevolgen er van voor te komen, olieachtige en andere middelen gebe-

zigd, onmiddelijk na de aanwending van het brandmiddel.

De hardnekkigheid van het gebrek eindelijk en de vrees van besmetting of overdraging heeft naar maatregelen doen omzien, om het een en ander te voorkomen. Men heeft daartoe onzes inziens een schadelijk hulpmiddel uitgekozen, namelijk de terugzending der met dit gebrek behepte voorwerpen naar hunne haardsteden, dewijl zij de ziekte aldaar overbrengen en verspreiden; meer echter moet ik aan die mijne goedkeuring hechten, welke de met *Granulatiën* behepte voorwerpen verwijst naar afzonderlijke lokalen, om aldaar verpleegd te worden. Wij betwijfelen evenwel of de doelmatige behandeling wel alleen in staat zal zijn, om dezen geesel uit de legers uit te roeijen; wij kunnen slechts onze beste wenschen er toe geven; meer echter verwachten wij van den tijd, door welken wij de meeste heerschende ziekten zien afnemen en verdwijnen.

Op de behandeling zullen wij bij nadere gelegenheid terugkomen.

III. ORTHOPÆDIE.

MOEIJELIJKHEID IN HET UITKIEZEN EENER METHODE TER GENEZING DEZER GEBREKEN.

DOOR

G. P. GUNTHER,

Hoogleeraar in de Chirurgie te Kiel.

Om eene methode ter behandeling van eenigerhande ziekte

uit te kiezen. Wanneer eigene ondervinding te kort schiet, dan neemt men zijne toevlugt tot die van andere artsen, en rigt men zich naar de mindere of meerdere gelukkige gevolgen, door hen verkregen: of men kiest, wanneer verschillende wegen daartoe schijnen te leiden, diegene derzelve er van uit, welke de doelmatigste toepassing op de theorie aanbiedt. Elk arts echter in het bijzonder, weet hoe gewillig de theorie de ondervinding aankleeft, en hoe dikwerf deze eerste door de laatste wordt om ver geworpen, zoo dathet derhalve wenschelijk blijft, eene bepaalde behandelingswijze op de ondervinding gegrond te zien vastgesteld. Indien nu van de verschillende behandelingswijzen gelijke gunstige gevolgen aangetoond kunnen worden, zoo geraakt hij, die zijne handelingen daarnaar wenscht in te rigten, veelmalen in eene zeer onaangename twijfeling.

Dat dit juist ten aanzien der *orthopædie* het geval is, leeren de verschillende schriften over dezelve, en de velerhande in en buiten de gestichten ter genezing dezer gebreken gebruikelijke geneeswijzen, want: in eenige derzelve wordt slechts uitgerekt, gedrukt en geperst, en dat wel in onbewegelijke horizontale ligging; anderen laten eene gegeven positie in de ligging aannemen, en drukken alleenlijk op de holle oppervlakte, of verwerpen al wat naar drukking gelijkt; anderen wederom prijzen gymnastische oefeningen aan, als volstrekt noodzakelijk zijnde; terwijl sommigen dezelve afkeuren; velen willen de lijdens herstellen zonder ze te doen liggen, hechten aan het gebruik van keurslijven, en laten de kinderen daarmede rond loopen zoo als ze willen; anderen wenden slechts dwangmiddelen aan alleen des nachts, en laten de lijdens daarmede omwentelen. Sommigen laten hen op de holle zijde liggen; terwijl anderen de bolle zijde of op den rug verkiezen. Eenigen laten de bewegingen alle te gelijk, anderen weder afzonderlijk verrigten. Nu eens wil men de spieren doen bewegen, dan wederom niet, en dit laatste zelfs als ondoelmatig beschouwen.

Enige *Orthopædisten* laten de lijdens op krukken springen of op stelten loopen, zoodat zij zich door middel van de

schouders uitrekken; terwijl anderen dit aan den hals, aan de handen of aan het onderlijf verkiezen. Sommigen laten olie aan de vermeende sterke zijde inwrijven en versterkende dingen aan de zwakke, terwijl velen dit voor onnut verklaren. Menigen hechten veel aan het kneden en drukken; anderen zoeken door de regte ligging de afgewekene zijde krachtdadig te gemoet te komen; ja zelfs heeft men voor sommige gevallen het gloeiend ijzer of de peesdoorsnijding aanbevolen en aangewend, dan wederom bloedzuigers of spaanschevlieg-pleisters verkozen, en eene bijzondere methode aanbevolen; namelijk: om gedurende den nacht de lidders niet uitgestrekt, maar krom te doen liggen, en over dag op handen en knieën kruipende te oefenen.

Er zijn *Orthopaedisten* die de ziekelijke kromming van de ruggegraat uitsluitend door dansen willen genezen, anderen door de exercitie met geweer, het schermen, het werpen met ballen, het zwaaijen met stokken, klouteren, het baden, zwemmen, inwendige toediening van geneesmiddelen, het oefenen van eene zijde des ligchaam slechts met onbeweeglijke houding der andere enz. enz. Doch hetgeen nog de meeste opmerking verdient, is, dat de kunst van Hahneman zijn geliefkoosde 10,000^{ste} gedeelte van een gegeven middel ter verbetering der krommingen van de ruggegraat enz. ook wil doen gelden.

Welk een doolhof en uit welke wegen daarvan den besten te kiezen? Onzes inziens is uit alles iets goeds te trekken, wanneer de handelingen slechts doelmatig op het bestaande gebrek de oorzaken die het hebben voortgebracht, en het doel hetgeen men wil bereiken, wordt toegepast en aangewend.

(*Getrokken uit het werk: Bemerkungen über die Verkrümmungen des Rückgrates, van denzelfden medegedeeld en vermeerderd*)
door:

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

EENIGE GENEESKUNDIGE BESCHOUWINGEN OVER DE EERSTE EN OPVOLGENDE VERSCHIJNSELEN DER VENERISCHE ZIEKTEN, EN OVER HET GEBRUIK VAN HET IODURET. POTASS. IN DE BEHANDELING DER DERDE REI VAN TOEVALLLEN.

DOOR

Den Hoogleeraar *PH. R I C O R D* te *Parijs*.

UITGETROKKEN MEDEGEDEELD.

Volgens den Heer Ricord heeft men tot nogtoe geene nauwkeurige onderscheiding in den aard der venerische ziekten daargesteld, en aan eene eigen en gelijke (*identische*) oorzaak toegeschreven, de bestendig regelmatigige, altijd dezelfde uitkomsten, waartegen in alle gevallen slechts een middel aan te wenden ware. Integendeel konde men betere onderscheidingen hebben gemaakt, welke evenzeer de behandelingswijzen zouden hebben gewijzigd, indien men erkend had, dat er onder de zoogenaamde venerische aandoeningen zijn, die geheel vreemd aan de eigendommelijke oorzaak der ware syphilitische ziekten kunnen genoemd worden. Hierbij heeft men nog niet opgemerkt hoezeer de toevallen verschillen, naar het tijdperk waarin men dezelve waarneemt, de aangedane weefsels, persoonlijke vatbaarheden (*idiosyncrasien*) en bijkomende toevallen, hetzij van de syphilis zelve, hetzij van voorafgegane of gelijktijdige ziekten afhangende.

De Heer Ricord onderscheidt drie reijen van besmettelijke aandoeningen met betrekking tot eene oordeelkundige behandeling. In de eerste bepaalt zich de op een deel gevestigde smetstof, tot plaatselijke verschijnselen. In de tweede wordt de ziektestof, door de wegen der opslorping, de oorzaak eener algemeene besmetting, welker gevolgen op de verschillende weefsels van het dierlijk organisme, met de wijzigingen aan ieder dezer eigen, merkbaar worden. In de

eerste rei van verschijnselen heeft de oorzaak volstrekt geene wijziging ondergaan, heeft alle hare bijzondere eigenschappen behouden, en kan zich door inenting of onmiddellijke besmetting voortplanten. In de tweede behouden de toevallen hun bijzonder kenmerkend aanzien, kunnen echter niet meer ingeënt worden, doch verkrijgen daarentegen eene andere eigenschap, namelijk die der overerving.

De toevallen der eerste rei bepalen zich alleen tot de deelen, welke met de eigenlijke besmettelijke oorzaak zijn in aanraking geweest, terwijl die der tweede rei zich overal kunnen vertoonen. De derde reeks van toevallen hebben niet slechts de geschiktheid der inenting, maar ook die der overerving verloren; wanneer zij nog eenigen invloed op het opvolgend geslacht uitoefenen, dan is het de voortbrenging van ziekten welke alsdan der syphilis vreemd schijnen, zooals de klierziekten enz.

Deze drie klassen van verschijnselen onderscheiden zich zeer nauwkeurig in hunne ontwikkeling. Bij lijdens welke aan de eerste besmetting hebben geleden, en geene behandeling hebben ondergaan, vertoonen zich meestal en wel bij 80 van de honderd, de opvolgende toevallen in de vierde tot de achtste week, zelden vóór de derde, soms na de achtste, doch kan men alsdan geenen tijd bepalen, wanneer de opvolgende verschijnselen zich algemeen voordoen; zoo geschiedt zulks zelden vóór de 6^e maand, en gewoonlijk verloop jaren eer die der derde rei zich vertoonen. De schrijver stelt vast, dat de derde reeks zich nooit instelt, voor dat die der tweede hebben bestaan; ontbreken deze echter als onontbeerbare schakel, dan is hun kort bestaan de oorzaak, dat de lijdens hun aanwezen niet ontwaard hebben, of dat zij in hunne ontwikkeling door eene geschikte behandeling zijn verhinderd geworden. Niet ten opzichte der hevigheid in hun ontstaan, heeft de Heer Ricord de syphilitische verschijnselen in eerste, tweede en derde rei van toevallen verdeeld, maar naar hunne opvolgende verschijning, wijl de eerste jaren lang in dien toestand kunnen verblijven; ook de tweede met herhaling harer eigendom-

melijke verschijnselen; doch ontstaan deze toevallen altijd in de vroeger opgegevene orde. Daarbij kan de besmetting, behalve door overerving, niet anders dan uitsluitend door den eersten weg, (*de ohanker*) plaats hebben. De zitplaats der verschillende verschijnselen zijn bepaaldelijk voor de eerste rei de huid, de slijmvliezen, het onderhuidsche celweefsel, de watervaten en de oppervlakkige klieren, welke grens zij nimmer overschrijden. De tweede rei bepaalt zich tot de huid en de slijmvliezen met beperking tot den slokdarm, het uiteinde van het *rectum* en de uitwendige slijmvliezen. Sommige werktuigen en weefsels, als: het watervaatstelsel, de ballen, *iris*, het haarstelsel en de nagels, welke zelden in de tweede rei dadelijk ontstaan, schijnen schakels tusschen deze en de derde rei daar te stellen, welke eene meer diep gelegene zitplaats heeft, het beenstelsel en meer inwendige werktuigen. Zoozeer als de eerste rei plaatselijk kan blijven, even zoo eindigen de 2de en 3de soms met het te worden, en in dien staat te verblijven, lang nadat het organisme is ontdaan van hunne voortbrengende oorzaak; van dien aard zijn sommige verhardingen na voorafgegane chankers, een groot aantal uitwassen, beenvlies en beenaandoeningen enz.

Ieder dezer reeks van toevallen vordert eene afzonderlijke behandeling; wanneer de eerste nog geene kenteekenen der tweede rei aanduiden, is de toediening van kwik meer schadelijk dan voordeelig; bestaan echter de verschijnselen eener algemeene besmetting (tweede rei), dan is het kwik het krachtigste middel ter aanwending. In de 3de rei verliest zij weder op nieuw hare werkdadigheid, zoo zeer zelfs, dat hare tegenstanders niet schromen, aan haar het ontstaan dezer toevallen toe te schrijven. In het zuiver bestaan derzelve is de toediening van het *jodur. potass.*, den Heer Ricord het meest voldoende voorgekomen, welk middel in Engeland tegenwoordig zeer beroemd, doch zonder naauwkeurige aanwijzing is gebruikt geworden. Regelmatig heeft de nalating der verschijnselen bij hare aanwending in de volgende orde plaats: de diepgelegene knobbels der huid en slijmvliezen, die des

celweefsels, gomgezwellen genaamd, beenvliesgezwellen, in verettering en verharding overgegene beenontstekingen (*caries*, *exostosis*). daarmede gepaard gaande beenpijnen (*osteocopi*), enz. waarbij de schrijver eenen nog weinig bekenden vorm voegt, die namelijk der onder de slijmvliezen gelegene knobbels, die zoo dikwerf in de dikte der tong, het celweefsel onder den slokdarm en dat des zachten verhemelte ontstaan, den loop der knobbels in andere streken volgen, zeer uitgebreide en diepe verzweringen daarstellen, en waarbij de kwikbehandeling de vreesselijkste verwoesting aanrigt, terwijl het *joduret potass.* alhier de blijkbaarste werking uitoefent.

He Hr. Ricord dient hetzelfde in den vorm van drank toe als volgt :

Aq. distillat. unc. iij.

Iodur. potass. gr. x.

Syr, pap. alb. unc. 1.

welke drank in den loop van den dag in driemalen gebruikt wordt, in een glas *decoct. salsap. humul. lupul.* of *saponar.* alle 3 dagen wordt de gift met 10 greinen verhoogd tot 100 grein per dag, welke gift hij zelden overschrijdt. Hij geeft de bijzondere invloed aan van dit middel op het darmkanaal, waardoor het op eenige geringe uitzonderingen na, over het algemeen goed verdragen wordt; op de huid, waarop niet zelden uitslagen in den vorm van wratten (*acne*) of puistjes (*ecthyma*) ontstaan; de piswegen welke bij sommige lijdens sterk worden aangedaan, en de pisafscheiding zeer verhoogden, zoodat bij een derzelve onder het gebruik der *jodur. potass.* eene kunstmatige *diabetes* zich instelde, en bij veelvuldig drinken en een prikkelbaar gestel, dagelijks 50 kannen (*litres*) vocht ontlastte, terwijl de *urine* geen suikerstof maar wel *jodur. potass.* bevatte, welk middel niet hooger als tot 50 greinen per dag was toegediend. De bloedsomloop had geenen bijzonderen invloed ondergaan. Ten opzichte van het zenuwstelsel schijnen sommige voorwerpen eene soort van vergiftiging te ondergaan, die men den naam van *iodium* vergiftiging heeft gegeven, gekenmerkt door eenige onzekerheid in de willekeu-

rige bewegingen, enkele peeshuppelingen, zwaarte in het hoofd, eene soort van intellectuele loomheid en eene ligte verstands verbijstering, de graad van welke verschijnselen gemeenlijk de hoogte aanduidt, waarop men met de toediening van het geneesmiddel kan stijgen. Zelden stellen zich na de tweede week verschijnselen van algemeene beterschap in, waarbij echter gewoonlijk eenige plaatselijke middelen worden gevoegd, tegen de verzweringen of aandoeningen in den mond, in welke gevallen het *jodium* in oplossing en als gorgeldrank wordt toegediend als volgt:

R. Aq. distillat. unc. viij.

Tinct. iodii (volgens het Codex) dr. 1.

m.

Bij plaats hebbende beenpijnen worden spaanschevliegpleisters aangelegd . en zoo dikwerf herhaald , als zij weder zijn droog geworden en de pijnen zich verheffen. De gewekene slaap keert na derzelve eerste of tweede aanwending terug. Bij uitwendige verzweringen of aandoeningen van het vezelachtig of zenuwstelsel , worden verzachtende middelen , een verband met *opium* oplossing , van een drachme op acht oncen gedist. water , en later dat met aromatischen wijn gebezigd. In enkele hardnekkige gevallen wordt het *tinct. iodii* tot op drie drachm. per once vocht aangewend , zoodat het eene soort van brandmiddel (*causticum*) wordt.

Wanneer nog verschijnselen van de tweede volgreeks bestaan bij het reeds aanwezig zijn van die der derde rei en het gebruik der kwikmiddelen gevorderd wordt, geeft de Hr. Ricord de voorkeur aan het *proto-iodur. hydrarg.* inwendig toegediend in de gift van één grein per dag , alle vijf dagen met één gr. vermeerderende , tot de dagelijksche gift van zes greinen , naar mate de vatbaarheid der lijders voor hetzelfde. De schrijver stelt vast , dat de vereeniging van het *proto-iodur. hydrarg.* met het *jodur. potass.* de meest voldoende uitkomsten oplevert, terwijl de toediening van één dezer beide middelen afzonderlijk geenszins zoude dienen in gemelde zamengestelde gevallen.

De Heer Ricord duidt uit dit alles aan, hoezeer voordelig verschillende, de toediening van het *jodur. potass.* tot honderd greinen per dag moet zijn, tegenovergesteld aan deszelfs geringe en onbeduidende toediening in vroegere geneeswijzen. Gewijzigd naar den aard van het eerst verdwijnend toeval verminderd en laat hij het middel geheel na, over het algemeen echter raad hij aan hetzelfde nog twee, drie of vier weken na de genezing te doen gebruiken. De dienst des Heeren Ricord in het hospitaal voor venerischen schijnt rijk te zijn aan gelukkige waarnemingen met dit middel, en sedert verscheidene jaren van hetzelfde reeds gebruik gemaakt hebbende, beveelt hij deszelfs aanwending bijzonder aan, als behandelingswijze in syphilitische ziekten. T.

(*Bulletin Général de thérapeutique.*)

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

HERSTELDE NEUSVORM DOOR DE CHEILO-RHINO- RAPHIA.

DOOR

P. J. VAN WAGENINGE,

Heel- en Vroedmeester te Rotterdam.

In N°. 1 en 4 des tweeden jaargangs van het Nederlandsch Lancet vindt men twee waarnemingen omtrent dit onderwerp; doch beide van *uitheemschen* oorsprong; in de 7de Afl. van de 1 Junij, vindt men uit ons land wel eene interessante waarneming eener belangrijke neusverwonding, die gelukkig en snel genezen is; doch eigenlijk verlies van zelfstandigheid had daarbij niet plaats, en er konden dus ook geene verloren gegane deelen op nieuw gevormd of voorgesteld worden. Aangenaam is het mij alzoo, iets *inheemsch* van dezen aard, hoedanig mij nog niet van mijne landgenooten is bekend geworden, hier te kunnen mededeelen, Vooraf echter zij het

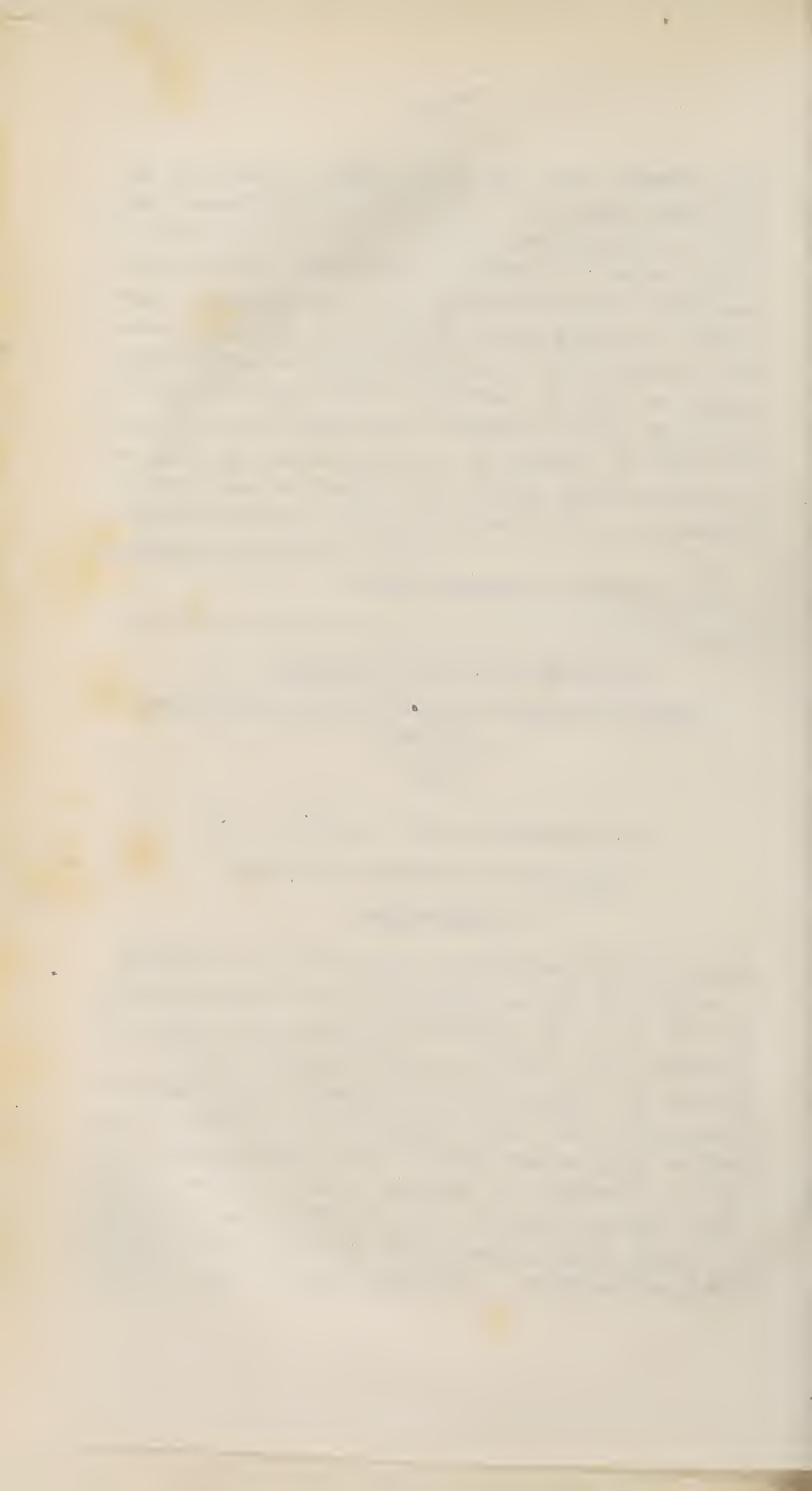

Fig. 1.

Fig. 2.

mij vergund, de woorden die Dr. Heidenreich (1) zijne waarneming laat voorafgaan, hier nog eens af te schrijven, daar zij in alle deelen op de mijne toepasselijk zijn,

» Het volgend berigt maakt geene aanspraak iets nieuws » te bevatten, maar alleen opmerkzaam te maken hoe in het » ooglopend ligt en eenvoudig de operatie der neusvorming » den opsteller geworden is; welke geringe onkosten aan » voorbereidingen, instrumenten en verbanden zij vordert, » en hoe goed zij gelukt is. Het is daarom dat men zich » heeft onthouden, al het reeds bekende en lang gedrukte, » gelijk ook de anders zoo geliefde oordeelvellingen en aan- » merkingen op nieuw aan te voeren om belezenheid uit te » kramen of een korte geschiedenis te rekken.»

Eene sedert 7 jaren gehuwde vrouw, bekwam in 1854, onschuldig eene *blennorrh. vagin. syph.* Eenen geruimen tijd daarna, en na reeds in behandeling te zijn geweest, werd mijne hulp ingeroepen. Behalve *ozæna*, zweren in de keel en aan het harde gehemelte met *caries*, was ook reeds een gedeelte van het neusschot verdwenen, zoodat men zijdelings van de eene in de andere neusholte zien kon. Eenen geruimen tijd behandelde ik deze ongelukkige met dat gevolg, dat alle zweren genezen waren na loslating van eenige *sequesters* der *apophyses palatinæ* van de bovenkaak en van de onderste sponsbeentjes; doch de opening in het *septum* werd niet weder aangevuld: de neus had evenwel deszelfs normalen vorm behouden, en men konde niet dan met opzet, van ter zijde, de opening in het kraakbeenig neusschot zien. Na zich ruim een jaar zonder enig ziekelijk verschijnsel en zeer wel bevonden te hebben, terwijl zij in *embonpoint* zeer was toegenomen, bekwam zij eene ernstige *Erysip. faciei bilios.*, waarbij ik wat te laat geroepen werd, en de ontsteking op de reeds vroeger zoo geteisterde neusorganen eenen hoogst nadeeligen invloed uitoefende; daarbij kwam nog tot overmaat van ongeluk, dat vóór dat deze ziekelijke inwerking nog geheel was

(1) Bladz 232.

overwonnen, de vrouw zich bukkende tot haar kind, hetwelk zij na hare genezing gebaard had, en tot heden de volkomenste gezondheid vertoond heeft, met deszelfs hoofd een hevigen stoot tegen den neus bekwam, hetwelk haar eene felle pijn veroorzaakte, en eene vernieuwde ontsteking met alle derzelve verwoestende gevolgen in dien omtrek, na zichsleepte. Daar deze gebreken natuurlijk chronisch verliepen, en dus geene spoedige betering waar te nemen was, de echtgenooten tot de mindere burgerklasse behoorden en door het reeds zoo lang vooraf bestaande en nu weder voortdurend lijden zeer ten achteren geraakt waren, daar er ook geen vooruitzicht op eenen spoedigen afloop der zaak bestond, en daaruit twijfel voortkwam of van buiten werd aangebragt omtrent de juistheid der behandeling enz., geraakte patiente uit mijne behandeling en het was niet voor den 16 Februarij dezes jaars, dat ik haar wederzeg, maar hoe?!

De vroeger gants niet onbevallige vrouw, was nu in een afzigtelijk mom herschapen. Eene ruim twee duimen lange en 1 duim dikke plukselprop vulde de neusholte, die van voren met een stuk zwarte pleister bedekt was. Deze prop er uitgenomen zijnde, vertoonde zich eene bijna vierkante opening, van boven begrensd door de neuspunt, ter zijde door de eenigzins opgetrokkene, met streepvormige likteekens voorziene bovenlip. Deze opening had de grootte van *ruim* eenen *duim* in het vierkant; door dezelve zag men vrij tot in het *os ethmoïdeum* en naar de keel, hetwelk een afschuwelijk gezicht opleverde; alles in één woord wat de neusholte opvult was *weg* en door het gemis daarvan en vooral van het beenig (*os vomer*) en kraakbeenig neusschot, was de neus beneden de neusbeenderen sterk ingevallen, en de neuspunt bovenwaarts gerigt. (Zie pl. 10 fig. 1). Overigens scheen zij gezond te zijn, en ook haar kind, dat zij terwijl ik dit schreef, (20 Julij 1859) nog zoogt, (en ook nu nog, na doorgestane met goed gevolg verrigte koepok-enting, in November) is een toonbeeld van gezondheid en goede voeding. Dit wat het fysieke betreft. Het *moreel* of *psychische* leed onder dit alles niet minder: vroeger be-

vallig, aangenaam en vrolijk, was zij thans een afschuw voor anderen en zich zelve; zij schuwde de menschen, terwijl niets dan de dringendste noodzakelijkheid, en dan nog meestal des avonds als het donker was, haar hare woning deed verlaten. Zij verhaalde mij, terwijl tranen over hare wangen stroomden, dat zij, na nog geruimen tijd door andere *medici* en *chirurgi* behandeld te zijn, eindelijk door deze, als van hare ziekte genezen verklaard, (1) in dezen toestand was verlaten geworden, en vroeg mij, bitter schreijende: » of zij nu zóó haar » verder leven zoude moeten doorbrengen, daar zij toch nog » slechts 55 jaren oud was? . . . »

Hoewel aan treurtooneelen gewoon, trof mij het betreuenswaardig lot dezer ongelukkige diep, en na haar nauwkeurig beschouwd te hebben, ontwierp ik een geneesplan, op de *auto-plastiek* gegrond, en volvoerde hetzelfde op de na te melden wijze, terwijl ik haar intusschen aanbeval, de neusprop weg te laten (wat zij echter aanhoudend niet doen kon of wilde, vooral als zij uit moest) en de neus zoo veel mogelijk, nederwaarts te trekken.

Den 18 Julij 1859 des namiddags ten half zes ure had de operatie plaats aan mijn huis, daar de woning der lijdere niet tot dezelve geschikt was. Ik had mijn geheel operatieplan aan de mij adsisterende Heeren medegedeeld, zoodat deze in alles wisten te seconderen; het waren de Heeren Voortman, Goddard en Alers, en de instrumentmaker Linden, welke ik bij deze mijnen dank betuig voor hunnen opregten bijstand en nog daarenboven den Heer Goddard, wiens vriendschap ik de afbeeldingen te danken heb. Het apparaat bestond in scalpel, bistourie, schaar, kromme met gewaste vloszijde voorzien, in een naaldvoerder gevatte naald; het verband eenige strooken kleefpleister, plukselwieken en

(1) Wat de syphilis betreft, geloof ik dezelve door mijne vroegere behandeling reeds uitgedelgd te hebben, en schrijf de opgevolgde ziekten der neusorganen, aan de opvolgende beleedigingen en ontstekingen toe.

koud water ter reiniging en bloedstelping. De lijdere zat op eenen stoel tegenover het licht, *haar man* stond achter haar en *moest* het hoofd achterover tegen zijne borst bepalen.

Alles dus bereid zijnde, vatte ik met mijne linker vingeren den neustop, en sneed met de *scalpel*, aan den onder-binnenrand van den neustop beginnende, naar boven-, binnen- en achter met halve ellipsen, twee kleine fragmenten weg, van de beide inwendige vleugels der *fibro-cartilagine narium*, welke daar nog aanwezig waren, en maakte eene vlakke wond van p. m. 4 à 5 lijnen lengte op 3 à 4 lijnen breedte; dit gaf nog al eenige *hæmorrhagie*, hetwelk door de daardoor veroorzaakte glibberigheid, gevoegd bij de geringe ruimte, dit eerste gedeelte der operatie een weinig moeilijk maakte; doch zulks voorzien hebbende, was dit juist om die reden het eerst door mij genomen; want ware ik met de benedenwond begonnen, zoude mij de *hæmoerhagie* boven minder gehinderd hebben. Ik verbeterde dit zoo veel doenlijk door den neustop te doen ophouden en een vinger op het wondje te doen plaatsen. Nu maakte ik mijne onderste wondvlakte, van gelijke grootte als de bovenste, welke zich in de bovenlip van den rand der neusholte tot aan de vooronderste neusgraat uitstrekte. Na de wanden en neusholte van *coagulum* gezuiverd te hebben, ging ik tot de vereeniging over, vatte de naald, en stak die omtrent 2 à 3 lijnen van den voorrand der lipwond, midden vóór deze, in de bovenlip in, voerde dezelve zoo diep mogelijk door de lip, onder de wond heen, tot aan het achtereinde der laatste, en dáár de naaldpunt opvoerende, stak ik dezelve nu van binnen naar buiten, kort achter of even in de neuswond, en zoo door de voorste (onbeleedigde oppervlakte van den neustop (punt) naar buiten, met de naald bijna, doch met den draad een volkomen cirkel beschrijvende, waarop ik neustop en bovenlip sterk tot elkander aanhalende, den draad met een dubbelden knoop bevestigde en afsneed.

Hoezeer ik mij vleide, dat de wondvlakken juist en volkomen op elkander bevestigd waren, boezemden mij echter de *restes* der *cartilagine*, die nog in den neustop waren, en

ik niet geheel konde uitsnijden, eenige bezorgdheid voor de *adhaesio* in, uithoofde van de *heterogene* massa's, die met elkander in aanraking kwamen en vereenigen moesten.

De verandering was groot en treffend; want hoewel de neus nu eenigzins plat was, zoo was toch de afschuwelijkheid verdwenen, en eene neuspunt, *met septum mobile*, en ten gevolge dezer nieuwe vorming, twee neusgaten en neusvleugels weder onderscheidenlijk zichtbaar. Ik liet de lijdere thans in den spiegel zien, en schonk haar dit *psychisch cardiacum*, ter bemoediging en eenigzins ter vergoeding voor het moedig door haar doorgestane lijden, want de operatie was pijnlijk geweest.

Na deze hartsterking ging ik over tot het verband, ten doel hebbende de meest mogelijke aanvoering der vereenigde deelen en de minst mogelijke bewegelijkheid van het gelaat als ook der nadeelige trekking van den draad; legde daartoe eene strook kleefpleister dwars over den neus en het aangezicht tot achter de ooren, eene andere over de bovenlip opwaarts over het aangezicht, toen eene plukselwiek droog tegen den neus, bevestigde die insgelijks met eene over het aangezicht loopende strook en hiermede was de operatie, die omtrent een klein half uur geduurd had, geëindigd. Een uur later bragt ik de geopereerde per rijtuig naar hare woning terug, waar zij wel aankwam, weinig pijn meer gevoelde, zeer in haar schik was met hare hervorming en vervolgens eenen gerusten nacht doorbragt.

Rust zacht, vloeibaar dieet, ook kalfsbouillon, (want de lijdere blijft haar kind zogen) en zoo veel mogelijk vermijden van veel spreken, lagchen, hoesten, niezen e. d. g. waren de voorschriften van het *regimen*. Evenwel begaf zich de geopereerde niet te bed, en nam gedeeltelijk haar huishouden waar.

Er viel niets bijzonders voor, en het vereenigingsproces ging ongestoord voort. Den 4^{en} dag werd de *ligatuur* weggenomen, doch de pleisters bleven. Al spoedig, den 6^{en} dag begon de lijdere vaster en meerder voedsel te gebruiken — behoefte

uit gewoonte. — Van den 3^{en} tot den 11^{en} dag ontlaste zich eene geringe *sereus-muceus-purulente* stof, die 3 à 4 dagen een weinig stinkend was; de operatie heeft volkomen doel getroffen, het nieuwe *septum mobile* is den 11^{en} dag vast en 3 à 4 lijnen breed — dit is in 'tvervolg evenwel smaller geworden — stopwieken van tijd tot tijd in de neusgaten gebragt; doen dezelve verruimen en de neusvleugels ophouden, echter heeft de linker eene kleine guil behouden. Den 3^{en} Augustus (15^{en} dag) heeft de lijderes geniesd, zonder nadeel, den 8^{en} (17^{en} dag) werd alle verband weggenomen; mogelijk had dit vroeger kunnen geschieden. Den 9^{en} Augustus was eene te dikke steekwiek in het regter-neusgat gebragt, welke door zwelling bij de uithaling moeilijkheid veroorzaakte, doch het nieuwe *septum mobile* weerstond dit goed; de neustop kwam meer vooruit, de aanvankelijk opgetrokkene bovenlip daalde allengs, zoodat ten laatste de mond natuurlijk gesloten was; de invalling beneden de neusbeenderen verloor zich meer en meer en alle functien van dit orgaan, ademen, ruiken, snuiten, niezen zijn normaal, zoodat zij thans eenen vrij wel uitstekenden neus heeft, die de vroegere afschuwelijke misvorming niet meer vermoeden laat, en zij zich weder vrolijk en welgemoed onder de menschen vertoonen kan.

De afbeeldingen zijn zeer gelukkig en accuraat uitgevallen, en wie zich van de juistheid der laatste (fig. 2.) overtuigen wil, kan dezelve met het levend, gezond en bloeiend origineel komen vergelijken.

VI. UITVINDINGEN

EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN, MECHANISCHE WERKTUIGEN ENZ.

1°. **V**erbeterd Lancet, door Dr. William. Dit werktuig is zoodanig te zamengesteld, dat wanneer men de rust van eene veer loslaat, het lancet door middel van die veer

voorwaarts en ter zijde gedreven wordt, ten einde de insnijding te bewerkstelligen, welke men beoogde; door middel van dezelfde veer wordt het lancet weder in deszelfs koker te rug gevoerd.

Men kan vooraf de lengte en diepte van de wond bepalen, welke men maken wil. (*Repertory of patent inventions*).

2°. *Eene nieuwe Methode voor de verouderde waterbreuk van den schederok*, door de Heer Jobert. Hij maakte eene insteking door middel van een regte bestorie aan den voorsten wand van den grond des gezwels. Het snijdend werktuig tot aan het toppunt van de zwelling ingevoerd zijnde, deed de operator dit werktuig een' kwart cirkel om deszelfs as draaijen zoodanig, dat de snede van hetzelfde naar den schederok gerigt was, die aan het voorste van de waterbreuk beantwoordde, welke alsdan werd verdeeld, in deszelfs geheele lengte, (waarschijnlijk om de ontsteking te bevorderen), gedurende hij de bistourie terughaalde; men gaf aan het vocht door drukking uitgang. (*Gazette des Hôpitaux*).

3°. *Nieuwe manier van de beenbreuken van het been te behandelen*, door Dr. Jobert (de Lamballe), *Chirurgijn en Chef van het Hospitaal St. Louis*. De Heer Jobert behandelt de beenbreuken zeer eenvoudig, namelijk: zonder drukdoeken, longuetten, windsels, en behoudt slechts het stuk laken tot inwikkeling der twee zijspalken en de haren kussens, wel te verstaan, dat deze methode niet aanwendbaar is, dan in geval van eenvoudige breuk, en wil daardoor de soort van uittering der spieren voorkomen, 't welk zoo zeer veroorzaakt wordt door de drukking bij het gewoon verband op de geheele oppervlakte van het lid. Hij heeft opgemerkt, dat zijne lijders bijna onmiddellijk na het afnemen van den toestel gaan konden, en houdt het er voor, dat de vereeniging der beeneinden spoediger plaats heeft, wanneer de omloop des bloeds in het lijdende deel niet gestoord wordt. (*Idem.*)

4°. *Het achtienhoofdig verband na de doorboring van den buik* (*Paracentesis abdominis*), door Dr. Wansbrough, te

Chelsea, voorgesteld in plaats van het gewone rondgaande laken daartoe gebezigd, als in de aanwending groote ondersteuning aan den lijder gevende, en gemakkelijheid aan den operateur door deszelfs geregelde en aanhoudende drukking.

(*The Lancet*).

VII. MENGELWERK.

1°. *Tegenspoed bij de behandeling der gewrichts verstijving door den Heer Louvrier onderzonden.* Is derzelve aanwending in zoo vele gevallen met een gelukkig gevolg bekroond geworden (1), twee echter hebben bereids in den tegenovergestelden zin plaats gehad: 1°. bij eene vrouw van 51 jaren, sedert zes jaren aan eene gedeeltelijke gewrichts-verstijving aan de regter knie lijdende, als gevolg van uitgebreide verzweringen aan het been uit eene constitutionele syphilitische ziekte voortgesproten, welke sedert twintig jaren nooit hebben kunnen genezen worden. Het voorwerp aan *marasmus* lijdende, was kort na de operatie ongesteld geworden, klagende over pijn in den kniekuil, daarna in de dij tot aan de billen; hierop volgde eene pisopstopping en andere gewigtige toevallen, die steeds vermeerderden, tot dat de vrouw daar aan 4 weken na de operatie bezweek. Bij de lijk-schouwing werden belangrijke beleedigingen en gevolgen eener hevige gewrichtsontsteking, en gewigtige gebreken der blaas, nieren en longen gevonden.

Het 2de geval had plaats bij een' handelaar, sedert bijna 13 jaren aan eene volkomene gewrichtsverstijving der regter knie lijdende, en ongeveer drie weken geleden geopereerd, in tegenwoordigheid van verschillende voorname kunstgenooten te Parijs. De te regt brenging van het lid had als naar gewoonte plaats, echter met een geluid gepaard gaande, hetwelk de verbreking van eene hechte beenvereeniging te kennen gaf.

(1) Zie het Nederlandsch Lancet No. 5 en 6, 2^{en} Jaargang.

De gewone gevolgen der kunstbewerking: vrij gemakkelijke beweging van het gewricht, weinig pijn, hoegenaamd geene zwelling, en het bekende *ecchymosis* enz. Weldra echter verviel het onderste lidmaat in versterving, waardoor de afzetting van het onderste derde gedeelte van het been meer dan waarschijnlijk zal worden.

T.

(*La Lancette Française.*)

Wij hebben met belangstelling en gespannen verwachting naar den uitslag dezer kunstbewerking uitgezien, en gewenscht, dat de stoutmoedige hand van den Heer Louvrier ten aanzien der gevallen van gewrichtsverstijving met goed gevolg mogt werkzaam zijn, en door den besten uitslag bekroond worden. Doch hebben wij de vrees bewaarheid gezien, welke wij wegens het mislukken in eenige gevallen derzelve hebben gevoeld. Evenwel, wanneer wij in de weegschaal leggen de veertien tot op heden bekende en gelukte gevallen, en waaronder zeer belangrijke onder het oog van voornamelijk Heelkundigen te Parijs uitgevoerd, welke de behandelingswijze van den Heer Louvrier hebben goedgekeurd en lof toegezwaaid, tegen de twee mislukte, dan voeden wij steeds de hoop, dat na eene behoorlijke overweging en vaststelling der aan en tegen aanwijzingen, deze kunstbewerking niet uit de Handdadige Chirurgie zal worden verbannen en aan de geweldadige verbreking van misvormde beenbreuken, elders zoo zeer gebezigd (1), steeds zusterlijk de hand zal blijven bieden.

de Redactie.

2°. *Drie gevallen van wel gelukte uitneming van het scheenbeen door Doctor Vogler, Hoogleeraar aan de Universiteit te Kasan.* In het eerste geval, hetwelk door ondoelmatig behandelde beenbreuk veroorzaakt was, bragt hij door het bovenste niet vereenigde beeneinde een geiten voetje in het kanaal van het merg, ligtte de *tibia* daarmee in de hoogte, en nam dezelve weg. De wond genas spoedig en de lijder kon er mede gaan.

(1) Zie de Operative Heelkunde door A. G. van Onsenoort, 1° Deel 2^e druk. Amst. 1835. Hoofdstuk 41.

Het tweede geval was voor eene door *necrosis* aangedane *tibia*, welker boveneinde aan het kniegewricht uitpuilde; de oplinging geschiedde op dezelfde wijze als te voren, doch een sterke beentang moest ter hulpe komen om de uitneming te bewerkstelligen. De wond genas geheel doch met verstijving der knie.

In het derde geval lag de *tibia* meer dan voor de helft bloot en was bewegelijk; de uitneming werd verrigt en de genezing volgde spoedig.

(Von Graefe und v. Walther, *Journal*.)

3°. *Uitsnijding van een gedeelte eener rib voor pijnlijke aan-
doening (Neuralgia)*, door Dr. E. H. Dixon te Newyork. Na eenen voorafgaanden val op de linker zijde, waarvoor geenerhande behandeling werd in het werk gesteld, vertoonde zich eenige weken daarna eene onregelmatige uitpuiling der rib aan het borstbeenseinde, verzeld van aanmerkelijke aanhoudende pijn, die bij de ligging zeer vermeerderde, hetgeen erkend werd voor *neuralgia*, dewelke eenige weken bleef bestaan, zonder ken-
teekenen van ontsteking. De pijn nam de overhand, eenige andere toevallen vertoonden zich, zoodat men besloot het uit-
puilend gedeelte, dat waarschijnlijk op een zenuwtak drukte, weg te nemen en daartoe nu werkelijk overging, en twee duim der rib wegnam. De wond genas en de lijder was bevrijd van de pijn.

(*Newyork Quarterly Journal*.)

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN, ENZ.

Hadden wij het genoeg in het vorig nummer van ons tijdschrift, het *Nederlandsch Lancet*, een kort verslag te geven van eene belangrijke kunstbewerking ter herstelling van verlorene deelen des aangezigts, door den Hoogleeraar Burggraeve te Gend bewerkstelligd, zoo waren ons de zoo schatbare en rijk in daadzaken en leering zijnde *Annales des Sciences Naturelles* van het genootschap te Brugge nog niet ter hand gekomen, daar wij alsdan voorzeker niet zouden verzuimd hebben ook de waarne-

ming van de Heeren Vaust en Anten, even als de bovengenoemde dezelfde strekking hebbende, te gelijker tijd aan te geven. Wij kunnen derhalve niet afzijn om dien draad weder op te vatten, en dit navolgende kortelijk te vermelden:

GENOOTSCHAP *DES SCIENCES NATURELLES* TE
BRUGGE.

Zitting van den 24sten September 1859.

Onder het voorzitterschap van de Heeren Herrebaut en den Heer Crommelinck Secretaris.

Herstelling der deelen van het aangezigt.

Waarneming medegedeeld door F. Vaust, Chirurgiae Doctor te Luik, corresponderend lid en Ad. Anten, Med. Doct. te Ans.

Eene vrouw van 74 jaren was omtrent het 10^e jaar van haren leeftijd aangedaan door een gebrek aan het linker gedeelte des aangezigts, hetwelk door deszelfs woekering de wang, het opperkaakbeen en een gedeelte van den grond des oogkuils en van den neus aan die zijde vernietigde. De bestaande opening in de wang, die door de vergezellende afteekening wordt aangegeven en verduidelijkt, was twee en een half duim breed en twee duim lang, dewelke zij steeds met een linnen stopsel gesloten hield, en door dewelke men bij de wegneming in de mondholte en tot in die der keel kon zien, terwijl het gewelf van de eerste holte door twee gaten was doorboord, waarvan de een met den oogkuil, de andere met de neusholte gemeenschap oefende.

De mogelijkheid erkend zijnde dat men eene nieuwe wang konde vormen uit de nabij liggende rekbare deelen en hetgeen van de bovenlip was overgebleven, en aangespoord door de lijderes zelve, die van dezen aanmerkelijken, lastigen, en tot bespotting aanleiding gevenden wanstal verlost wenschte te worden, werd tot de operatie overgegaan, dewelke geschiedde door eene insnijding met de *bistourie*, welke het likteeken verdeelde, hetgeen den neus binnenwaarts hield, en waardoor dit gedeelte van den neus buitenwaarts gevoerd werd. Na de randen te hebben wond gemaakt en de bekleedselen van het

wangbeen te hebben afgescheiden, werd de neusvleugel in aanraking gebragt met een gedeelte van de bovenlip en door veelvuldige naaldhechtingen vereenigd. Het overige van de wang werd in verband gebragt en gehouden door de omgewonde hechting, en opdat de onderlinge aanraking tot in de diepte konde plaats hebben, kwam de Heer Auten op de gedachten twee kleine stukjes hout onder de naalden te plaatsen, en dusdoende de omgewonde met de gepende hechting te vereenigen.

Den derden dag werden de naalden weggenomen; later de draden en, den 10^{en} dag was de vereeniging volkomen, waarvan de afbeelding wordt aangegeven, zonder dat er eenigerhande toeval gedurende de genezing zich heeft vertoond.

Het gevolg der kunstbewerking is glansrijk geweest. De lijdere welke het gehrek 64 jaren gedragen had, heeft in plaats van een afschuwelijk, een gelijkmatig gevormd aangezicht verkregen; dank zij der kunst en de handigheid gepaard met overleg van derzelve uitvoerders. Ook de rapporteur dezer waarneming, de Heer Doctor Crommelinck heeft deswege regtmatigen lof aan de Heeren V a u s t en A u t e n toegezwaaid, en bij die gelegenheid over de Geschiedenis der kunstmatige bewerkte herstelling van verloren gegane deelen oordeelkundig uitgewijd en getoond op de hoogte der wetenschap te zijn.

En wij, wij hebben onze taak volbragt, door deze waarneming en de daarmede verbonden zijnde kunstbewerking, alhoewel kortelijk, te vermelden; er schiet ons slechts over, onze kunstgenooten, in welke landen zich ook bevindende, tot navolging dezer operatie en die van den Heer Burggraefe aan te sporen. Waartoe wij hun eenen even zoo gunstigen uitslag en niet minder zelfsvoldoening toewensen.

Wij twijfelen geenszins, of het geachte Genootschap te Brugge, hetwelk vele leden zoo elders als in ons Vaderland telt, zal ons dikwerf in de gelegenheid stellen, op hunne belangrijke handelingen enz. terug te komen, hetgeen wij van harte wenschen.

v. O.

IX. BIBLIOGRAPHIE.

(Zie den Omslag.)

X. NECROLOGIE.

1°. Dezer dagen is te Parijs aan zijne famielie, zijne vrienden, zijne kunstgenooten en aan de kunst zelve, wier sieraad hij was, door den al vernielenden dood ontrukkt, de beroemde Baron A. B. Richerand, Hoogleeraar aan de Geneeskundige Faculteit en Chirurgijn en Chef van het Hospitaal St. Louis te Parijs. Een man algemeen bekend door zijne bekwaamheden als arts en schrijver, en door zijne handigheid als operateur. Reeds vroeg weidde hij zich aan de kunst, waarin hij uitmuntte; getuige zijne handelingen, veelvuldige schriften, (waarvan reeds op zijn 22ste jaar het eerste het licht zag,) die herhaalde uitgaven mogten te beurt vallen, in alle talen, zelfs in de Chinesche zijn overgebracht, en als leiddraad worden gebezigd. Hij mogt gedurende zijn leven de vruchten daarvan inoogsten door de belooningen welke hem wel verdiend en zoo ruimschoots ten deel vielen; hij was Ridder veler ordens, en lid van onderscheiden Europeesche Geleerde Genootschappen. Doch wat niet minder zegt, algemeen geacht om zijne uitmuntende hoedanigheden.

v. O.

2°. Wij hopen spoedig in de gelegenheid gesteld te worden de levensschets en het portret van wijlen den Hoogleeraar Mulder, in leven aan de Hoogeschool te Groningen met glans docerende, in ons tijdschrift te kunnen opnemen. (De Redactie.)

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN ENZ. ENZ.

1°. Johnstone Aitken, heeft eene nieuwe soort van *Bougien* uitgevonden, vervaardigd uit den *Fucus esculentus*, welken hij in plaats van de gewone van veerkrachtige hars, met voordeel bezigt.

2°. De *Genees-Heelkundige Ambulance-zak* van Corriol, bestaat uit een 40 pond zwaar wegende draagbaren zak, in welken eene volkomen *Materia Medica*, Chirurgicale instrumenten tot de amputatie, trepanatie, benevens alle die tot het verbinden behooren, zich bevinden en ook complete stellen voor onderscheiden beenbreuken en het linnen daartoe benoodigd bevat. Van de Geneesmiddelen zijn er tot 1200 giften (*dosis*) van verschillende sterkte, verdeeld, voorhanden. Met deze reis-apotheek die door een bediende als een randsel op den rug gedragen kan

worden , kan de arts op de verste afstandspunten zijne bedoelingen en oogmerken bereiken. De Geneesheer Guimard, die arts was bij de wetenschappelijke expeditie naar het Noorden, heeft aan den Minister van Marine in Frankrijk over eene dergelijke tezamenstelling gesproken. De Hoogleeraar R e t s i u s deed hetzelfde aan de Zweedsche Akademie , en wenschte deze *Ambulance zak* bij het leger ingevoerd te zien.

(*Zeitschr. für die Gesamte Medicin.*)

3°. Men heeft ons eene dwaling doen begaan , door ons mede te deelen , dat de Hr. V l e m i n k x den *cursus* over de Theoretische en Practische *Oogheekunde* zoude geven aan het Hospitaal van instructie (*perfectionnement*) te Brussel. Wij weten stellig dat slechts het Practisch gedeelte zal worden onderwezen door den Heer Inspecteur Generaal van de Geneeskundige dienst , en dat het Theoretisch onderrigt van dezen tak der Heekunde zal worden toevertrouwd aan Doctor Merchié , Chirurgijn-Majoor (*Médecin du Regiment*) geattacheerd aan het Departement van Oorlog. De Geneeskundige instructie-school zal , zoo men zegt , geopend worden in de eerste dagen van Februarij ; men voegt er bij , dat de Officieren van Gezondheid onlangs op nonactiviteit gesteld , er bij zulke toegelaten worden , na weder vooraf in activiteit gesteld te zijn.

(*Annales d'Oculistique*, 1 Janvier 1840.)

XII. VERLOSKUNDE.

Keizerssnede bewerkstelligd bij eene dwerg, door den Hoogleeraar Paul Du Bois, te Parijs. Wij zijn in de gelegenheid geweest eenige maanden geleden , de operatie eener keizerssnede mede te deelen , uitgevoerd bij eene arme dwerg , door den Profr. Paul du Bois , in het Hospitaal der Cliniek , welke dwerg op de kermissen ten toon gesteld werd (1). Heden avond (24^{en} Jan.) zijn wij getuigen geweest van eene dergelijke operatie onder dezelfde omstandigheden door denzelfden Geneesheer bewerkstelligd. Hoewel niets bijzonders aan te duiden hebbende bij dit nieuw geval , willen wij er echter eenige woorden van zeggen , omdat wij willen aantonen welk eene misdaad het is , eene ongelukkige vrouw moeder te doen worden , welke haar kind niet ter wereld kan brengen , dan ten koste van haar eigen leven.

Deze keer was het geen beklagenswaardig voorwerp , even zeer misgedeeld aan verstand als ligchaam , en ter naauwernood eenige kennis dragende van hetgeen haar omgaf. Zichzelve geene rekenschap kunnende geven van haren droeven toestand , en door een afschuwelijk winstbejag aan eenen kunstemaker

(1) Zie het Nederlandsch Lancet , 1^{en} jaargang pag. 451.

overgeleverd ; neen ! de arme vrouw , welke de Hr. du Bois verlost heeft door eene bloedige operatie , is een meisje van 25 jaren , over zich zelve kunneude beschikken , en wier verstand niets gemeens had met haren gebrekkigen ligchaamsbouw. Zij werkte als uuaister te *Melun* ; de wanstaltigheid haars ligchaams had echter een zeker aantal van losbandigen niet verhinderd haar te vervolgen , wier lusten mogelijk uog opgewekt werden door de slechte evenredigheid harer ledematen. Langen tijd had zij wederstand geboden , uit vrees voor de gevolgen ; maar deze heilzame vrees werd onderdrukt , niet door eenig gevoel van ware liefde , maar meer door de heerschappij welke een zeer welgemaakt man eindelijk over haar verkregen had , en die door de moeder op te offeren het leven aan een zeer welgemaakt kind schonk.

De gestalte dezer vrouw gaat die van 3 voet , 2 à 5 duim niet te boven ; hare ledematen zijn niet al te zeer misvormd , haar hoofd heeft dien monsterachtig grooten wanstal niet welken men gewoonlijk bij dwergen aantrest. Indien de vorm van het bekken beantwoord had aan de andere ligchaamsdeelen , was de verlossing , hoewel zeer moeilijk , toch mogelijk geweest. De kleinheid der gestalte is in het geheel geen beletsel , en ook niet zeer ongunstig voor de ontvangenis en hare gevolgen , indien de ruimten tusschen de heupbeenderen gelegen , niet te veel buiten de gewone grenzen valt. Niet lang geleden zagen wij nog een bewijs daarvan bij eene dwerg aan geheel Parijs bekend , welke volmaakt geëvenredigd is , door de Hr. du Bois reeds eenmaal verlost , en stond op het punt een tweede kind ter wereld te brengen. Maar hier was de difformiteit van den beengordel daar , waar zich de *uterus* ontwikkelt tot zulk een graad gebragt , dat de ruimte , welke eenen doortogt moet geven aan het hoofd des kinds , tot minder dan twee duimen vernaauwd was , en dus een onoverkomelijk beletsel voor de verlossing daarstelde. Er bleef dus Gode zij dank , geen aarzelen in de keuze der middelen over aan den operateur , met zulk eenen zwaarwigtigen taak belast.

De arbeid der verlossing des morgens begonnen , deed denken dat de operatie in den loop des dags zoude bewerkstelligd worden ; daarom waren de deuren der Clinische zalen geheel den dag zeer belegerd door eene menigte kweekelingen , vreemde geneesheeren en practici der hoofdstad , begeerig om uit de omstandigheden dezer zeldzame operatie die onderrigting te putten , welke hun niet gegeven zijn dagelijks te erlangen.

De operatie eerst tegen twee uren aangekondigd , toen tegen vijf , moest worden vertraagd ten voordeele der lijderes tot 7 uren des avonds , doordien de verschijnselen zich zeer langzaam voordeden. Toen bewerkstelligde de Hr. du Bois onder de diepste stilte , en in tegenwoordigheid van zeer vele kunstgenooten de *keizerssnede* , met die kalmte , die koelbloedigheid en behendigheit , welke hij in verschillende omstan-

digheden getoond had in zulk eene ruime mate te bezitten; en zonder op te houden met de ongelukkige door de zachtste en troostrijke toespraak op te beuren, welke hij zijne aandacht weidde, en op dit oogenblik nog met de teederste zorgen omgeeft, geholpen door den ijver en de bekwaamheid van zijnen Chef de Clinique, zijne eigene kweekelingen, en de vroedvrouw en Chef van de Clinique. De operatie zelve heeft geen ééne buitengewone omstandigheid opgeleverd; zij was zoo eenvoudig mogelijk, en slechts een accident bij het eindigen der operatie, was eenigzins onrustbarend. Na de insnede des buiks en der baarmoeder, na de extractie van het kind en het einde der verlossing, gaf eene nog al aanmerkelijke bloedvloeijing, aanleiding tot eene flauwte der lijderes; doch zijnde dadelijk weder bijgebracht. De hechting der wond verrigt zijnde, is de vrouw weggebracht, om met de meeste behoedzaamheid weder te bedgelegd te worden. Op dat oogenblik had haar koud en doodkleurig ligchaam, welks bleekheid nog meer uitkwam door het licht der flambouwen, meerder het aanzien des doods, dan wel van het leven; maar weldra kwam de natuurlijke warmte des bloedsomloops en de adem terug, die op het punt was te ontvlieden, en bewoog de borst op nieuw. Gedurende dien tijd gaf het kind door haar zoo pijnlijk het leven geschonken, door zijn schreeuwen en bewegingen de ondubbelzinnigste bewijzen dat het levensbeginsel zeer goed geconstitueerd was. Het kind van het vrouwelijk geslacht volmaakt gevormd, sterk en welvarende, belooft dat het leven zal, indien het niet bezwijkt voor die ziekten, aan welke de kindsheid zoo dikwerf blootgesteld is. Dit is de schoonste uitslag en de zoetste voldoening eener operatie, welke, zoo men weet, weinig kans overlaat om de moeder te redden. (Zij was den 28sten nog in leven.)

Tot antwoord op die aanmerkingen, welke wij dikwerf hoeren maken in de zamenleving over de operatie der keizersnede, zij nog dit ééne woord gezegd: waarom zegt men, » de moeder bijna zeker op te offeren, en niet liever de natuur haren gang laten gaan, » of waarom niet liever het kind opgeofferd en de moeder gered? Deze kwestie kan wel is waar niet door lieden vreemd aan de kunst gedaan worden, maar daarom antwoorden wij juist daarop.

Het zal genoeg zijn, om deze zwarigheden weg te nemen, slechts te zeggen, dat door eene vrouw in die omstandigheden welke wij beschreven hebben aan zich zelve over te laten, zij zonder bedenken bezwijkt, en de dood van haar kind na zich sleept: wat aanbelangt, de middelen om het kind op te offeren tot behoud der moeder; zij zijn niet bruikbaar bij eenen zekeren graad van misvorming, en bedreigen meer het leven der moeder dan de keizerssnede zelve; er blijft dus door dit middel eene kans op honderd, of zoo men wil duizend gevallen, en bijna de zekerheid het kind levend ter wereld te brengen. D.

(*Journal des Débats.*)

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

OVER DE GENEESKUNDIGE WERKING VAN HET *JODIUM*
IN HEELKUNDIGE ZIEKTEN.

DOOR

J. D A V I E S ,

Chirurgijn bij de algemeene Infirmierie te Herfort.

Het *Jodium* als geneesmiddel, is sinds vele jaren in handen geweest van vele kunstoefenaren; doch de schrijver heeft het doel, deszelfs aanwending voordeelig uit te breiden op Heelkundige gebreken, bij welke het tot heden zeer schaarsch is aangewend geworden. Hij heeft sinds elf jaren dit middel zoo in de hospitalen als in de civiele praktijk gebezigd, en wil deszelfs voordeelen doen zien. De wijze waarop hij het middel in het algemeen heeft aangewend, is de door Buchanan aangeprezene, namelijk in den vorm van *tinctuur*, onder welke gedaante het voorzeker eigenschappen bezit die in menig ander ontbreken.

De schrijver wil uitsluitend dit geneesmiddel beschouwen met toepassing op de Chirurgie, en hij betwijfelt of de inwendige toediening wel het vermogen zoude hebben, om de klierige deelen, zooals de borsten en *testes*, gelijk men veronderstelde, te kunnen absorberen, dewijl hij het inwendig rijkelijk heeft toegediend in verschillende gevallen gedurende verscheidene maanden, zonder dat hij de minste verandering in deze deelen heeft waargenomen; hetgeen hem zeer heeft te leur gesteld, vooral ten aanzien van *scrophulosis*, waartoe het

bij uitsluiting is aangeraden. Alleenlijk kan hij de geneeskundige kracht aan dat middel toeschrijven in *Bronchocele*, en in eenige gevallen van aandoening der spijsverterings werktuigen, zoo als *Dyspepsia*; welligt zegt hij, werkt het door *contact* en niet door den weg des bloedsomloops. Hoe het ook zij, de uitwerking in verouderde aandoeningen van het slijmvlies van het darmkanaal is zeer in het oog vallende.

Het hoofddoel van den Hr. Davies is de voordeelen van het *Jodium* te doen kennen, als een uitwendig middel, en hij wil niets aanvoeren dan dat door herhaalde proefnemingen bevestigd is, dewijl hem wel bewust is, dat een middel dat wordt aangeraden als voor vele gevallen van nut te zijn, door de kunstgenooten met wantrouwen wordt aangenomen, en de uitvinder er van welligt als een *empiricus* wordt uitgekreten. Hetgeen dan ook wel op het kwik en opium zoude toe te passen zijn. Indien het waar is dat de Heelkundigen in den vorm van de aanwending der plaatsmiddelen zeer beperkt zijn, en weinig afwisselen in het voorschrijven hunner pappen, stovingen enz. in verschillende heelkundige gebreken van onderscheiden vorm; (want eene wassching is te gelijktijd aanwendbaar in een ontstekingsgezwel, roos, zwelling der gewrichten, scrophuleuse opzetting der klieren, gescheurde, gekneusde en gestoken wonden, en een groot aantal andere ontstekingachtige aandoeningen zoowel op de huid als de inwendige deelen in derzelve nabijheid); waarom zoude hij (Davies) dan, ook geen middel mogen uitdenken, dat op verschillende gebreken aanwendbaar is? De geneesmiddelen kunnen alleenlijk beoordeeld worden naar derzelve uitwerking.

Uitgebreide waarnemingen en de ondervinding van vele jaren hebben aangetoond, dat het *Jodium* een alles afdoenend middel is in vele plaatselijke aandoeningen. Meer althans dan alle die, welke als algemeene therapeutische heelmiddelen geboekt staan. Het middel is gemakkelijk in deszelfs aanwending, zacht in deszelfs werking op de zenuwen der deelen, met welke het in aanraking komt, en is in staat om in den graad van deszelfs sterkte gewijzigd te kunnen worden, naar gelang van de hevigheid der ziekte en de hoedanigheid van de huid des lijders.

De Heer D a v i e s is gewoon het *Jodium* onder twee vormen te bezigen; doch het meest in *Tinctuur* door *alcohol* bereid. De eerste wordt gemaakt door 40 greinen *Jodium* in een once *alcohol* op te lossen, en indien het noodig is, wordt de sterkte er van naderhand verminderd door de bijvoeging van meerdere *alcohol*. De andere vorm is eene oplossing welke gemaakt wordt door 32 greinen van *Jodid. potass. (Hydrojodat. potass.)* in een once gedestilleerd water en daarbij voegende 8 greinen *Jodium*. Met deze oplossing wordt eene wasching gemaakt door het bijvoegen van gedestilleerd of gewoon water, in sterkte verschillende van $\frac{1}{8}$ tot $\frac{1}{4}$ van het voorgaande.

De sterkte van het middel moet door de hoedanigheid der huid in de eerste plaats bepaald worden. Ingeval deze dun en teeder is, dan moet de *tinctuur* op de helft verminderd worden, anders ontstaan er blazen hetgeen immer moet vermeden worden. Wanneer integendeel de huid dik is en van een vaster weefsel, dan kan de *tinctuur* onvermengd worden aangewend. In de tweede

plaats moet de sterkte van het middel geregeld worden door de natuur en hevigheid der ziekte: b. v. wanneer men met eene hevige ontsteking te doen heeft, welke men bevreesd is dat in versterving zal overgaan, zoo moet het middel in deszelfs volle kracht worden aangewend. In gevallen van verstorvene of prikkelbare zweren, in gescheurde, gekneusde of gestoken wonden, moet de sterkte onvermengd worden gebezigd tot dat de korst is afgescheiden of de prikkelbaarheid heeft nagelaten, en de vleeschgroeiing slechts behoeft plaats te hebben; verder moet de sterkte er van verminderd worden tot op de helft. In geval van verharding der klieren in verouderde aandoeningen der gewrichten, in de ontsteking der borsten, kortom in alle aandoeningen welke zitplaats onder de zelfstandigheid der huid is, moet de *tinctuur* in hare volle sterkte aangewend worden, tenzij de huid, welke den zetel der ziekte bedekt, zeer teeder of prikkelbaar is, dat is te zeggen natuurlijk prikkelbaar, dewijl het middel zelve spoedig de ziekelijke prikkelbaarheid zoude wegnemen.

Indien de Hr. Davies een geval van hevige ontsteking van het been ter behandeling krijgt in een sterk voorwerp, het deel zeer rood, heet, gezwollen is, dat zich uitstrekt tot boven de knie, omtrent het dubbelde in omtrek heeft van het gezonde, en zoo pijnlijk, dat het 't geheele gestel aandoet, gekenmerkt door snellen pols, wit beslagen tong, dorst enz., dan bestrijkt hij het geheele lid met de *tinctuur* in hare volle sterkte van de teenen af tot eenige duimen boven den eindkring der ontsteking, door middel van een kwastje van kemelshaar; het deel wordt daarbij in eene horizontale positie ge-

houden en door eenen doek lichtelijk overdekt, zonder met de huid in aanraking te komen: in minder dan 24, ja in minder dan 12 uren zal men bevinden dat de zwelling is afgenomen. De huid zal gerimpeld zijn, de vormen der onder de huid liggende deelen zullen zich vertoonen: deze afneming zal men ondervinden dat eer aan het bovenste gedeelte van de zwelling heeft plaats gehad dan aan het onderste. De aanwending met de sterke *tinctuur* wordt herhaald, en de zwelling is na verloop van andere 24 uren zoodanig afgenomen, dat er slechts weinig over is. Als nu wordt de sterkte van de *tinctuur* tot op de helft verminderd, en de aanwending er van dagelijks herhaald of minder, naar gelang der omstandigheden, tot dat het lid in deszelfs natuurlijken staat is terug gekeerd. Soms is het noodig na de tweede of derde aanwending van de *tinctuur*, het been door brandewijn alleen te overborstelen, om daardoor het *Jodium* dat aan de oppervlakte der huid is blijven hechten verder te doen oplossen.

Dit is volgens den Heer Davies de natuurlijke uitwerking van dit middel in gevallen van zuivere ontsteking; maar dit verschilt bij gevolg in onderscheiden gestellen. De veranderingen echter zal men bevinden, volgens den graad van derzelve genezende uitwerking in verschillende gevallen; het kan in elk geval met het volste vertrouwen worden aangewend, zoo dat wel voordeel, maar geen nadeel, het gevolg er van zal zijn. Het eenigste ongemak dat de Heer Davies verzekert ooit te hebben ontwaard als uit derzelve aanwending voort te spruiten, is nu en dan een ligte waterblaasachtige uitslag aan de oppervlakte der huid, en jeukte wanneer het te sterk of te langdurig wordt gebezigd. Deze uitslag echter

is in weinige dagen verdwenen door eene wassing van brandewijn en water.

De aanwending der tinctuur is meestal achtervolgd van eene afschubbing der huid, latende het deel met eene nieuwe schoone en gezonde opperhuid over. Dit heeft plaats wanneer de aanwending op een gezond deel geschied is; het verwekt gewoonlijk een gevoel van hitte, en na verloop van eenige oogenblikken een ligten graad van pijn. Doch over het algemeen wordt geene hevige pijn ontwaard op een ontstoken deel, en zal de pijn welke een onafscheidbaar gedeelte daarvan uitmaakt, in eenige weinige oogenblikken verdoofd zijn en door een gevoel van warmte opgevolgd worden, hetwelk kort daarna ook nalaat.

Als het middel in aanraking gebragt wordt met eene gangreneuse of prikkelbare vuile zweer, dan verwekt het zelden eenig gevoel aan den lijder. In eene gezonde zweer veroorzaakt het gewoonlijk eene scherpe hevige pijn, slechts voor een of twee minuten; doch laat dezelve aldra in eenen dragelijken toestand. De zelfde gewaarwording wordt voortgebragt door het middel, wanneer het in aanraking gebragt wordt met eene versch gescheurde wond, of eenige andere gezonde, doch ontvelde oppervlakte.

Daar nu de oorzaken in onderscheiden ziekten ook verschillende zijn, te weten: die der syphilitische van de kinderpokachtige, en deze wederom van de schurftachtige onderscheiden is, en dit de reden is dat er geen middel in de natuur bestaat, dat iedere oorzaak kan neutraliseren, en dat alleenlijk de ondervinding kan beslissen, welke aandoeningen van eenen speciefieken aard vatbaar-

heid bezitten, om door een geneesmiddel verholpen te worden; zoo geeft de Heer Davies slechts de vruchten zijner ondervinding te kennen, ten aanzien van verschillende gebreken, waarop hij de *Jodium tinctuur* heeft toegepast, die of 1°. van eenen ontstekingachtigen aard waren in onderscheidene deelen en weefsels, of als opvolgende gebreken derzelve moeten beschouwd worden; 2°. of wel die gebreken welke door mechanische storingen voortgebracht zijn.

Onder de 1° klasse heeft hij tot onderwerp zijner beproevingen genomen: de roos, het ontstoken gezwel (*acut* en *chronisch*), ontsteking in de gewrichten, ontsteking der mamklieren, ontsteking der opslorpande vaten, de kool, vingerontsteking, vorstbuilen, jicht en afscheiding van het celwijsweefsel, *Lupus*, opzwellling der klieren enz.

Tot de tweede klasse bezigt hij, de scheidingen des geheels, zoo als wonden, brandingen en zweren.

De Heer Davies wil zich slechts bepalen tot de plaatselijke aanwending der middelen, zonder echter daarom de algemeene behandeling te verwaarloozen, zoo als de ontstekingwerende, ontlastende middelen enz. Zijn doel is alleenlijk, om de goede uitwerking van dit plaatsmiddel te doen kennen, dat vergeleken met anderen van dien aard nog weinig bekend is; en b. v. in de roos, in plaats van de insnijdingen, door Lawrence voorgestaan, of de inkervingen door Dobson, en het *nitr. argent. fus.* door Higginbotham, de voorkeur te geven aan de tinctuur van *Jodine* als een nog meer werkzaam middel, vooral als het wordt aangewend in de opgegeven hoeveelheid en vorm. Doch de Heer Davies in

geval van roos aan de ledematen, raadt de bedekking aan van het deel door een windsel zoodra de ontsteking geweken is, ten einde tot ondersteuning der verslachte vaten te dienen, om derzelve veerkracht weder te doen bekomen. Wij zullen nog wel eens gelegenheid vinden, om het een of ander geval waarin de *Jodium tinctuur* door den Heer Davies met goed gevolg is aangewend geworden, in ons tijdschrift verder te doen kennen, terwijl wij ook die zullen opnemen, welke door onze vaderlandsche kunstgenooten ons deswege zullen worden toegezonden.

(*De Redactie.*)

(*Selections in Pathology and Surgery.*)

DIABETES INSIPIDUS DOOR HET OPIUM MET GOED GEVOLG BESTREDEN.

DOOR

Dr. R I D D E R,

Chir. Maj. enz. van het korps Rijdende Artillerie te Amersfoort.

H. v. d. K. Kanonnier der 2^e klasse bij het korps Rijdende Artillerie, oud 32 jaren, van een goed gedrag, zacht karakter, lymphatico-sanguinisch temperament, eene lange gestalte en sterk ligchaamsgestel, werd op den 15^{en} Junij j. l. in de Garnizoens-Infirmerie met eenen ligten graad van *catarrhus-vesicæ (cystitis)* opgenomen.

Door eenen spaarzamen leefregel, eene verzachtende antiphlogistische behandeling, en het aanwenden van eenige bloedzuigers aan het *perinæum*, was hij weldra van deze ongesteldheid ontheven.

Kort daarna echter klaagde hij over veel *urine* ont-

lasting, zonder de minste pijnlijke gewaarwording en van onverzadelijken honger vergezeld gaande.

Bij het verder gadeslaan des lijders, nam men inderdaad waar, dat hij frequent en in vrij groote hoeveelheden zijne *urine* ontlastte en met den dag magerder en zwakker werd, tevens met deze bijzonderheid, dat hij nimmer over dorst, het anders zoo gewone verschijnsel in deze ziekte, maar steeds over eenen sterken honger klaagde; zijne pols was eenigermate versneld, zijne huid droog en zonder uitwazeming; zijn stoelgang geregeld; zijn morele toestand helde naar het treurige over: hij was lusteloos, stil, van beweging afkeerig.

Ook bestond er bij hem (zoo als dit Neumann bij *diabetici* opgemerkt heeft en hetwelk hij als een echt *diagnostisch* verschijnsel wil aangemerkt hebben), sluimering van het voorttelings vermogen; dan dit kan, naar ons inzien, slechts als het gevolg van zwakte (*asthenia-directa*) door onttrekking van levensprikkel, het sappen-verlies veroorzaakt, beschouwd worden.

Een enkel instinct slechts, en sterker ontwikkeld dan ooit, was bij hem overgebleven: de *bulimia*; in welkers bevrediging de natuur het levensbehoud zoekt.

Voorts waren er hoegenaamd geene verschijnselen van nierenziekte aanwezig.

Zijne *urine* had volmaakt het voorkomen van wei van melk, was zonder reuk, noch honig, noch zuikerachtig, dezelve was bijna smakeloos en verraadde slechts een' zweem van scherpte.

De uitdamping van 14 oncen derzelve, door den Heer van den Houten, Garnizoens-Apotheker, bewerkstelligd, leverde één drachma dik *extractum* op, dat,

even als de verdikte ossengal, eene groene kleur had en van een' zuren eenigzins loogzoutigen aard was; de smaak van hetzelfde was scherp en liet eenen bitteren nasmaak over.

Volgens de door den Heer Officier van Gezondheid der 2e klasse van Lockhorst gehoudene aanteeke-ningen gedurende een twintigtal dagen, was de hoeveelheid der ontlaste *urine* van 5 kannen, 60 vingerhoeden, tot 6 k. 70 v.; en het gedronkene van 3 kannen, tot 3 k. 35 v. in de 24 uren. De lijder gebruikte echter den drank meer uit gewoonte bij zijne voedselen, dan uit noodzakelijkheid, of om den dorst.

Opmerking. Wij hebben gezien dat de onderhavige ziekte, onder de verschijnselen van *cystitis* begon, dat die verschijnselen zich verloren hebben en de *urine* ontlasting des niet te min menigvuldiger was geworden. Zou dus de ontwikkeling van de eerstgenoemde (de *diabetes*) niet de oorzaak van de laatstgenoemde ziekte, de *cystitis*; (als het gevolg der prikkeling op den slijmwand der blaas, door vreemde bestanddeelen in de *urine* te weeg gebragt,) geweest zijn; en kan de laatste, (de *cystitis*) omdat de gevoeligheid van den gezegden slijm- wand voor de prikkeling dier vreemde bestanddeelen nagelaten had, of liever aan die prikkeling was gewoon geworden, niet verdwenen zijn?

Het zal wel vertollig zijn in het midden te brengen, dat hier, om de duisterheid van den aard en de oorzaken dier ziekte, slechts eene empirische of rationele geneeswijze in het werk gesteld kon worden. De laatste was in allen gevalle, al was het alléén om hare meerdere eenvoudigheid, de verkieselijkste; dewijl de eerstgenoemde

welligt tot het aanwenden van eene *legio* geneesmiddelen aanleiding zou gegeven hebben. Zie de geschriften van Rollo, Frank (J.), Redfearn, Scott, Haase, Shee enz.

Wij vestigden dan onze geneeswijze op de volgende redenering :

Ik voorspel aanvankelijk dat uit dezelve eene hypothese zal te voorschijn komen; dan ik stel mij gerust met het denkbeeld: dat uit het vergelijken van hypothesen, al zijn het dan ook dwalingen, dikwijls meerder licht dan uit eene enkele waarheid geberen wordt. En op grond daarvan kan mijn geschrijf welligt tot opheldering van eene der duisterheden in de Geneeskunde bijdragen.

Zie hier mijne redenering: was onze *polyurie* eene *Neurosis* (Cullen), of eene *Laesio renum organica* (Pinel)?

Wij meenen noch de eene, noch de andere; want het eenige dat naar *Neurosis* gelijkte, was de honger; maar overdreven honger verwekt niet altoos die ziekte; bovendien was die honger niet oorspronkelijk; dezelve was *secundair*, een natuurlijk gevolg van zoo veel sappen verlies: de natuur liet dit instinct werken, om telkens door eene ruime hoeveelheid voedselen het steeds voorgaande verlies te herstellen, en om zoo mogelijk het ligchaam voor ondergang te bewaren.

Eene ziekte der nieren of urinwegen was zij ook niet; want, zoo als wij boven gezien hebben, waren er volstrekt geene ziekteverschijnselen van deze organen aanwezig. En hoe zou men zich eene zoo verhoogde werking van eenig orgaan zonder het minste noch idio-

patisch, noch symptomatisch lijden kunnen voorstellen?

Maar welke ziekte was het dan? Stellig gelooven wij eene ziekte van het absorberend stelsel van de eerste wegen, of der spijsverteringswerktuigen, door eene ziekelijk verhoogde werkdadigheid van hetzelfde gekenmerkt; maar waar mede wij, immers laat het onderhavig geval zulks vermoeden, eene onmiddellijke overbrenging van het geabsorbeerde (hoezeer dan ook langs onbekende wegen) naar de blaas willen vereenigd hebben (1). En dit alles, dunkt mij, is eerder aan te nemen, dan de twee bijzonderheden, zoo als deze in de beschrijving van den *Diabetes Mellitus*, door Bouchardat, (zie *Journal de Médecine*) voorkomen. Name-lijk: eenerzijds het bijzonder vermogen, of de onverklaarbare geneigdheid der spijsverteringswerktuigen om, even als in een *Laboratorium*, suiker te vormen, mits dat men maar de noodige meelstof en water aanbrengt (2); b. v.: zeven ponden water, voor eene hoeveelheid voedsel die gelijk staat met één pond zetmeel; de lijder loost dan ongeveer acht ponden *urine*, waarin eene standvastige hoeveelheid, die echter niet uitgedrukt

(1) De bovengenoemde zure loogzoutige aard van het verkregene *extractum* der *urine* laat intusschen vermoeden, dat de nieren tevens (denkelijk echter beneden den normalen graad) werkzaam gebleven zijn.

(2) Door het achterwege houden dezer zelfstandigheden, zonder een eenig geneesmiddel, eindigde de suikervorming en daarmede de ziekte tevens; (zie bovengenoemd Journ.) en schijnt alzoo deze *polyurie* van de suikervorming het gevolg geweest te zijn. Intusschen bestaat er en bestond onze *polyurie* zonder suikervorming.

wordt, suiker opgelost is (1); en anderzijds de wonderbare gulzigheid van het nierenweefsel, om die suiker met *vehiculum* met al op te nemen en naar de blaas te voeren. Of is het aan te nemen, dat slechts de *Diabetes Mellitus*, (de ware soort?) om de innige verwandschapsbetrekking der nieren met suikerstof, eene ziekte dezer organen is, en dat alzoo om harentwille de eerste wegen suiker bereiden (2); en dat deze organen

(1) Vruchteloos echter zoekt men naar de reden, waarom juist al dat vocht in *urine* verandert. En ten minste toch heeft hier een in het oog loopende *Error loci* plaats; want de suikerstof welke het vocht bevat, is eene voedingstof en geenszins een bestanddeel der *urine*. Bovendien heeft de *Diabetes* een' gansch anderen grondslag, dan de dispositie der eerste wegen om suiker te vormen; veeleer bestaat, volgens Darwin, die grondslag hierin: dat de chijl niet in den *Ductus Thoracicus*, maar (zoo niet langs andere wegen in de blaas) in de nieren geraakt. Moeijelijker is het, de oorzaak daarvan op te lossen.

(2) Of indien suikerstof voor de nieren een vreemd bestanddeel zij, en de eerste wegen, door eene bijzondere dispositie suiker vormden, zouden de nieren dan desniettemin maar altijd gereed staan om al die suiker, en zoo veel vochts waar dezelve in opgelost is, tot zich te trekken? Het is mogelijk. Maar waar bevindt zich in allen gevalle dan de oorspronkelijke zitplaats der ziekte: in de eerste wegen, of in de nieren? Wij meenen in de eerste wegen. Maar de lijkopeningen, door Home, b. v., van suiker *Diabetici*, hebben toch aangetoond, dat de nieren ontstoken, veretterd, ontaard enz. waren. Ja, maar in de eerste plaats, hadden daarvan ziekteverschijnselen bestaan en, in de tweede plaats, behoeft daarom nog de *polyurie* geene oorspronkelijke nierenziekte te zijn. Immers kunnen deze werktuigen, welke de natuur tot filtreer-machienen, als het ware, in het werk gesteld had, zich overwerkt hebben, en dien ten gevolge in ziekte-ontsteking met al derzelve resultaten) vervallen zijn. En hieruit volgt nu, dat de *Diabetes*, zoo wel in den vorm van *Mellitus*, als *Insipidus*, *primitief* enkelvoudig is en in deszelfs loop, al of niet met eene ziekte

(de nieren) bij den *Diabetes Insipidus*, (de valsche soort?) om het gemis van suiker, en welligt nog bovendien om derzelve afkeer van een ander, zich in de vochtskolom bevindend vreemd bestanddeel, buiten het spel blijven?

Ik heb er vrede mede, indien wij slechts maar het middel van herstel weten aan te grijpen, om het even dan, of dit middel door ontprikkeling, zoo als ons geval aanwijzen zal, of op eene andere, al was het dan ook op eene scheikundige wijze, de herstelling bewerkt.

Den sthenischen aard en de zitplaats der ziekte, hebben wij boven in het voorbijgaan aangewezen.

Maar de oorzaken? Deze, daar onze nasporingen vruchteloos waren, moeten wij aan het onderzoek van anderen overlaten.

Kunnen het zenuw-invloeden zijn? In dat geval zouden wij aan Cullen regt moeten laten wedervaren.

Als opwekkings oorzaken worden veelal liefdens-buitensporigheden, onanismus enz. opgegeven, dan van dit alles heeft zich bij onzen lijder niets laten ontdekken.

der nieren kan gecompliceerd worden. Wij mogen dus herhalen: dat het geen regel behoeft te zijn, dat de aanmerkelijke vochtskolom van den *Diabeticus* altijd langs den grooten weg, door de nieren, naar de blaas passeren moet. En wel 1°. om dat onze *Diabetes* het tegendeel geleerd heeft; 2°. omdat, zoo als men dagelijks ziet, de eene afwijking in onze dierlijke huishouding, de andere tot haar gevolg hebben kan; en 3°. omdat de meesteres dier huishouding, de natuur, dit, misschien om menigerlei bij ons onbekende redenen, anders oordeelen en alzoo voor den doorvoer van den *Liquor-Diabeticus* zeer goed een' anderen, b. v.: den boven door ons aangewezen korteren, meer geschikten weg (en al was dit slechts om de nieren-ziekte voor te komen) openen kan.

Thans zullen wij onze geneeswijze laten volgen: dezelve bestond in de toepassing van de Rasoriaansche theorie.

Uitwendig: warme baden; met dezelve beoogde ik, en wel tot bedaring van het te sterk werkend absorberend stelsel der eerste wegen, eene antagonistische of afleidende werking der huid voort te brengen.

Inwendig koos ik tevens echter met toediening van opwekkende en versterkende middelen, tot ont prikkelingsmiddel, waarvan de uitlegging later volgen zal, het opium, waardoor onze *diabeet* herstelde.

Onder de behandeling genoot de lijder de $\frac{3}{4}$ portie voedselen, volgens de voorschriften bij de hospitalen; waarbij, tot bevrediging des hongers, een half oud pond gerookt spek extra was gevoegd geworden.

Gedurende de behandeling hebben wij twee bijzonderheden opgemerkt. Namelijk: aanvankelijke ongevoeligheid des lijders voor het vermogen des opiums, en verbetering der ziekte, zoodra als de werking van hetzelfde zich openbaarde: na tot 18 greinen van het *Extractum opii aquosum*, in de 24 uren, zonder de minste uitwerking opgeklommen te zijn, twijfelde ik onwillekeurig aan de goede kwaliteit van hetzelfde; ik beproefde het dus in den vorm van het *Vin. opii arom.*, maar, hoezeer ik de voorzorg genomen had het middel telkens in mijn bijzijn in te geven, met dezelfde uitkomst. Ik beproefde toen het bovengenoemde *Extractum* met aandacht op andere lijders en, zoo als naar gewoonte de werking daarvan ondervindende, moest van zelve de bovengenoemde twijfel wegvallen.

Ik klom alzoo met de gift op, en eerst na de appli-

catie van 22 greinen van laatstgenoemd *Extractum*, in de 24 uren, zag ik de werking van hetzelfde zich openbaren en de *urine*-ontlasting tot op 4 kannen 35 vingerhoeden in het etmaal verminderen. Van dit oogenblik af aan zag men dagelijks, onder het afdalend gebruik des opiums en een' matig voedenden leefregel, de ontlasting en de hoedanigheid der *urine* al meer en meer en eindelijk geheel normaal worden, waarvan weldra de volkomen herstelling des lijders het gevolg was.

Maar van waar de boven opgenoemde trage werking des opiums?

Het antwoord hierop staat gelijk met dat op de vraag: van waar de trage werking van hetzelfde bij *Tetanos* en des braakwijnsteen in longontsteking? Namelijk: de verminderde staat van opwekbaarheid des weefsels waarop deze geneesmiddelen gewoon zijn in te werken. En wel omdat de levenskrachten zich op de ziekte-zitplaats tezamengetrokken hebben. De theorie der genezing door ontprikkeling (*Rasori*) ligt hierin opgesloten.

Wat heeft ons nu deze waarneming hoofdzakelijk geleerd? Dat het opium den *Diabetes*, ten minste dien van de onderhavige soort, genezen kan. Dit is voldoende voor de lijders die er mede behebt zijn. Maar minder voldoende voor ons artsen, wanneer men niet weet, hoedanig het geneesmiddel de genezing bewerkstelligd heeft. Ik weet dat deze overweging de zwakke zijde der Geneeskunde aantast, dan dit is welligt nuttig om haar sterker te maken; aangezien dit strekken kan tot aansporing om (in navolging van Magendie, Orfila,

Bally enz.) ook in ons land meer den aard van de werking der geneesmiddelen, met toepassing van de door hen te weeggebragte *dynamische* veranderingen der weefsels waarop zij speciaal inwerken, te onderzoeken en de uitkomsten daarvan bekend te maken.

En inderdaad ware het wenschelijk, dat dit belangrijk punt der *Materies-Medica* bij het onderwijs aan onze Hooge- of Clinische scholen, of in de Gasthuizen van groote steden, bovenal behartigd wierd; en wel om de eenvoudige reden, dat wij hierin het meeste ten achteren zijn. En wij allen, immers indien wij meer dan *Emperici* willen zijn, behooren ons zoo veel mogelijk daarmede bezig te houden: het is eene studie tevens van de leer onzer bewerktuiging, omdat het bedoelde onderzoek met dezelve innig verbonden is.

Zullen wij dus van onze zijde aanvankelijk beproeven op te geven, hoedanig het opium onze *polyurie* genezen heeft, dan dienen wij eerst de werking van hetzelfde in het midden te brengen. Wij kunnen ons dan, in het voorbijgaan, de schertsende vraag: (van Molière (1)) Waarom verwekt het opium slaap? En het onbeduidend antwoord: (des Geneesheers (2)), omdat hetzelfde een slaapverwekkend vermogen bezit, herinneren. Gelukkig echter weten wij thans iets meer van de werking des

(1) *bacheliero*
Domandabo causam et rationem, quare
Opium facit dormire.

(2) *respondeo,*
Quia est in eo
Virtus dormitiva,
Cujus est natura
Sensus assoupire. (Le Malad. Imagin.)

opiums dan de arts van Molière, en mogen dit hoofdzakelijk aan de ijverige bemoeijingen van eenen Nysten, Orfila, Magendie, Pelletier, Bally enz. dank wijten.

Onderling zijn het de artsen nog oneens, of het opium *excitant* of *debilitant* werkt; (wij voor ons nemen het eerste aan) en schrijven aan het ééne onmiddelijk beginsel (*Narcotine*) des opiums eene prikkelende (1) en aan het andere (*Morphine*) eene verdoovende, slaapverwekkende eigenschap toe; terwijl het derde hoofdbeginsel (*Principium Odorans*) walging, duizeling, volgens den eenen en niets volgens den anderen te weeg brengt. (De aanwending dezer onmiddelijke bestanddeelen des opiums wordt hier ieder op zich zelve beschouwd.)

Intusschen komen zij allen hierin overeen, dat het *Morphine alcaloïde* het voorname werkend beginsel van het opium is.

Hetzij men dus dit *alcaloïde* op zich zelve, of het opium *in natura* aanwendt, de verschijnselen zullen dezelfde zijn.

Het is door het gadeslaan van deze verschijnselen, dat wij trachten zullen den aard der werking van dit uitmuntend geneesmiddel aan te duiden.

Dezelve zijn 1°. opwekking van, *orgasmus* en (bij

(1) De proefnemingen van Bally schijnen echter aan te toonen, dat hetzelfde geen noemenswaardig vermogen op den mensch uitoefent: een jongeling onder anderen van 19 jaren, gebruikte daarvan op éénen dag 140 greinen en ondervond er niets anders van, dan eenige ligte voorbijgaande *vertigenes*.

voortgaande werking) *stagnatie* in, het haarfijne bloedvaatstelsel (1).

2°. Verminderde werking der inwendige secreterende werktuigen en in het bijzonder van die der slijmvliezen.

3°. Verdooving, slaap.

En 4°. vertraging van den centralen bloedsomloop.

Op eene viervoudige wijze derhalve schijnt zich de werking van het opium te openbaren.

Maar is dit inderdaad wel zoo? Wij voor ons gelooven alléén dit: dat deszelfs zoogenaamde *narcotische medicatie* op dit viervoudig resultaat gegrond is en afzonderlijk, zonder de drie andere resultaten, niet kan verkregen worden; maar dat intusschen de werking van het opium slechts eenvoudig is.

Wij zullen dit trachten duidelijk te maken: het opium werkt slechts eenvoudig en speciaal als prikkelend middel op het haarfijne bloedvaatstelsel, terwijl de overige verschijnselen, effecten van de in dat stelsel te weeg gebrachte *perturbatie* zijn. Immers zijn de primitive verschijnselen, zoo als verhoogde werkdadigheid, *congestie*, *stagnatie* enz. in dat stelsel vervat, en zien wij al de overigen, tot den slaap toe, later volgen. Of zou het onnatuurlijk zijn, dat er na *orgasmus* of *stagnatie* (het gevolg van de door het opium veroorzaakte overprikkeling) in de hersenvaten slaap volgde? Wij vinden in dezen toestand twee oorzaken van den onnatuurlijken, zoogenaamden slaap des opiums. Namelijk: eene physiologische en eene mechanische: door de *stagnatie* be-

(1) De aanvankelijk plaats hebbende algemeen versnelde circulatie en huiduitwaseming, is van de primitive opwekking van dit stelsel, waarin de huidvaten een voornaam deel nemen, het gevolg.

vat de eerste in zich eene verminderde inwerking des bloeds, en hebben de hersenen daardoor derzelver natuurlijken levensprikkel verloren; terwijl in de tweede, drukking, door het opgehoopte bloed daargesteld, opgesloten ligt.

Hoe weinig eigenlijk gezegd slaapverwekkend vermogen, moeten wij hier aan het opium toekennen! want wij zien hier duidelijk dat het opium slechts de *causa remota* van den slaap is.

Of heeft men ooit door het gebruik des opiums eenen slaap zien volgen zoo als de natuur denzelven voortbrengt, namelijk: primitief, of zonder de opgenoemde verschijnselen in het haarfijne bloedvaatstelsel?

Wanneer het opium derhalve een zuiver of onmiddelijk narcotisch vermogen bezat, dan moest men eerst den slaap en daarna de opgenoemde wanorde in het haarfijne bloedvaatstelsel zien geboren worden; dan moest hetzelfde kunnen daarstellen, hetgeen de natuur om te doen slapen verrigt; en dat slapen immers is kalm, zacht en zonder de minste stoornis in het organisch leven.

Omtrent den slaap, welken wij na het gebruik des opiums zien volgen, vinden wij veel gelijkenis met dien na het gebruik van sterken drank, (welke toch stellig geen *narcotisch* vermogen bezit), waarop steeds een' diepe slaap volgt; maar een' middelijke slaap: het gevolg van overprikkeling en daardoor te weeg gebragte wanorde in den kleinen bloedsomloop; een slaap waaraan Brown bezweek, na zijne theorie over de *Asthenia-Directa* en *Indirecta* wereldkundig gemaakt te hebben.

Wij weten dat die beroemde arts aan *Apoplexia*, door het overmatig gebruik van opium en brandewijn gestorven is.

En eindelijk, (om de *causa* niet met het *effect* te verwisselen) indien al die verwarring in de verrigtingen van het opgenoemde bloedvaatstelsel niet de oorzaak, maar het gevolg van den verminderden invloed der zenuwstof ware, waarom zien wij dan niet hetzelfde bij het gebruik van andere *Narcotica* gebeuren? Dit alles, in het voorbijgaan gezegd, kan men tevens als een wenk beschouwen in het beoordeelen, of het opium al dan niet kan aangewezen zijn.

En wat nu het verschijnsel van verminderde werking der inwendige secreterende werktuigen aangaat, daarvan kunnen wij ons almede den geoverprikkelde toestand van derzelve haarfijne vaten voorstellen.

Voorts moet het hierboven opgenoemde 4° verschijnsel, vertraging van den centralen bloedsomloop, ook slechts als een *Epiphenomenum*, namelijk: als het gevolg van den verminderden zenuwinvloed, de verdooving, beschouwd worden.

De slotsom van het vermogen des opiums is alzoo: primitive prikkelende inwerking op het capillaire bloedvaatstelsel, met al de door ons opgenoemde effecten van deze inwerking, en daarmede, zoo wij meenen, tevens een blijkbaar bewijs, dat het opium geen onmiddellijk slaapverwekkend vermogen bezit.

Wij meenen dus hiermede de bovengestelde vraag (hoedanig het opium de onderhavige ziekte genezen heeft) beantwoord te hebben. Namelijk: door ontprikkeling der ziekte-zitplaats der bovengenoemde absorbe-

rende vaten; en wel ten gevolge der door het bedoelde geneesmiddel veroorzaakte overprikkeling (met al derzelver gevolgen, verminderde zenuwvloed en zenuwinvloed enz.) van, of afleidend op, het haarfijne bloedvaatstelsel (1).

Daar wij echter gezien hebben, dat een der resultaten van de werking des opiums (namelijk volgens het door ons beschreven *mechanismus*) verminderde zenuwinwerking is, laat ik in het midden, of welligt niet daarvan de herstelling (vooral indien de *Diabetes* tot de klasse der zenuwziekten mogt behooren) het gevolg geweest zij.

TWEE WAARNEMINGEN VAN HONIGAARDIGEN PISVLOED
(*DIABETES MELLITUS*.) (2)

DOOR

Den Hoogleeraar **R O U X**,
Chirurgijn en Chef van het Hotel Dieu.

VERTAALD MEDEGEDEELD

Eerste waarneming. Den 14^{den} November j. l.

(1) De genezing der *polyurie* met het *kreosoot* (in navolging van Berndt *Klinische Mittheilungen* 1834) door Gadolin, (*Pfaffs pract. U. Krit. witt. 2 jahrg.*) kan ook niet wel anders dan door de theorie der ontprikkeling verklaard worden.

(2) Wij hebben het niet ongepast geoordeeld, ofschoon niet onmiddellijk tot onze vastgestelde taak behorende, om bovenstaande waarnemingen op de voorgaande belangrijke van Dr. Ridder als tegenstuk te doen volgen; dewijl dezelve, met de vorige, de twee soorten van *pisvloed* uitmaken, en ook om de behandeling van den een en ander te doen kennen; terwijl wij tevens de *analyse* van

kwam zekere Leboeuf, kok van beroep, oud 24 jaren, om raad vragen tegen menigvuldige waterlozingen, daarbij opgevende aan honigpis te lijden.

Deze man schijnt nog vrij sterk te zijn, alhoewel hij zegt reeds veel te zijn vermagerd sedert de maand Februarij, toen zich de behoeften aan herhaalde waterlozingen het eerst hadden opgedaan. Werkelijk was daarna de *urine* in grootere hoeveelheid geloosd geworden dan vroeger, en verzekerde de lijder in eenen bepaalden tijd tot 12 kannen daags te hebben ontlast, zijnde oneindig veel meer dan hetgeen hij gewoonlijk dronk. Tevens merkte hij op, dat met dien tijd zijne dorst en honger zoodanig toenamen, dat hij zich schaamde aan den honger te voldoen waarmede hij geplaagd werd.

De lijder weet niet waaraan zijne ziekte toe te schrijven; hij verklaart nooit eenige uitspatting te hebben gedaan en zich gewoonlijk goed te voeden. Eene opmerkenswaardige daadzaak echter bestaat daarin, dat hij sedert 7 jaren werkzaam is in eenen zeer vochtigen kelder, welke gedurende den regentijd als met slijk gevuld is, zoodat hij slechts met klompen in denzelfden kan gaan.

Aan belangrijke ziekten had hij nooit geleden, voor dat zich de eerste verschijnselen der honigpis hadden opgedaan; slechts ten tijde hij in de koloniën zich had bevonden, was hij gedurende 6 maanden met diarrhæen behebt geweest.

het bloed en der *urine* door J. B. Muller, Apotheker te Medenbach bij Arnsberg als niet van belang ontbloot zijnde, ter opheldering der onderhavige ziekte er bijvoegen.

(De Redactie.)

De geneesheer aan wien hij zich het eerst had gewend, had de *diabetes* met kina, baden, slechts roodmakende spaanschevliegpleisters op de onderbuiksstreek, enz. bestreden. Zijn toestand was desniettemin geenszins verbeterd, en had zich Leboeuf aan zijn herstel te Parijs wanhopende, ten plattelande begeven, om het schoone seizoen door te brengen, alwaar dan ook werkelijk zijn toestand eenigzins beter werd; doch niet volkomen kunnende herstellen, was hij naar Parijs terug gekeerd.

Toen hij zich in de kliniek aanmeldde, ontlaste hij 6 tot 7 kannen *urine* per dag. Hij heeft genoegzame eetlust en de spijsvertering heeft vrij goed en schielijk plaats; de dorst is minder dan voor eenige maanden; doch zegt hij vooral sedert eenige dagen sterk te zijn vermagerd. Met uitzondering der *urine* afscheiding, geschieden alle verrigtingen regelmatig; slechts min of meer moeilijke stoelgang, en een scherpe zuurachtige reuk van zijnen adem; de toestand der teel-werktuigen was volmaakt gezond. Men beveelt hem al de geloosd wordende *urine* tot des anderen daags te bewaren, en schrijft hem de $\frac{3}{4}$ portie voedsel voor.

16 November. De lijder heeft 7 kannen heldere *urine* geloosd, van eenen zoeten smaak. Slechts drie drinkbakjes *tisane* heeft hij in de 24 uren gebruikt, zijnde zulks driemaal 32 oncen, dus drie kannen.

Den 17^{en} heeft hij een weinig minder *urine* geloosd, welke men bij de vorige voegt, ter scheikundige ontleding.

Van den 18^{den} tot 21sten blijft de hoeveelheid *urine* verminderen; dezelfde leefregel.

22 Nov. De door den Heer Bouchardat, eersten Apotheker bij het *Hôtel Dieu* en zeer ervaren, gelijk bekend is, in zoodanige ontledingen, ontlede *urine*, heeft eene vrij groote hoeveelheid suikerstof opgeleverd, welke hij bij het ziekenbezoek doet zien; de bevatte hoeveelheid bedroeg $\frac{1}{8}$; de lijder bevindt zich overigens wèl.

Den 23sten wordt eene aderlating gedaan van een kopje (*palette*), ten einde het bloed te kunnen ontleden; de hoeveelheid pis schijnt niet meer te verminderen.

Den 28sten wordt de aderlating herhaald, en vermindert van dezen oogenblik allengskens de geloosd wordende *urine*. Men vangt aan met de toediening van opium in hooge giften, van één grein spoedig tot 6 greinen daags opklimmende, en vermindert de hoeveelheid pis zoo zeer, dat de lijder in 24 uren slechts $1\frac{1}{2}$ kan ontlast.

Den 4^{en} December, wordt slechts weinig *urine* meer geloosd, doch bevat dezelve nog bij voortduring suikerstof, ja zelfs in betrekkelijk meerdere hoeveelheid dan in zijnen ergeren staat plaats vond; de pis heeft daarenboven de weinige kleur nog verloren, die zij in de laatste tijden had, en is thans volkomen klaar.

Zich alzoo in dezen staat bevindende, heeft Leboeuf de kliniek verlaten.

Tweede waarnemiug. Lacroix, 24 jaren oud, zadelmaker, meldt zich aan, de volgende verschijnselen opgevend:

Zich overigens bestendig wèl bevindende, was hij sedert drie weken gewaar geworden dat de hoeveelheid der door hem geloosd wordende *urine* zeer vermeerderde;

ten sterkste was dit verschijnsel sedert 14 dagen merkbaar; te gelijker tijd was ook de dorst vermeerderd, terwijl de eetlust dezelfde was gebleven; hij zegt overigens van goed voedsel gebruik te maken.

Hij weet niet waaraan zijne ziekte toe te schrijven, en zegt 6 kannen pis dagelijks te ontlasten. Hij heeft eenen droogen mond, gevoelt vermoeijing der ledematen, en zweet zeer weinig; de slaap is goed, doch werd hij door de behoefte ter waterlozing dikwijls gewekt.

Van den 18 tot den 20 November verblijft Lacroix in de kliniek, en loost in dien tijd eene vrij groote hoeveelheid pis. Men vermeent echter, dat dezelve geene suikerstof bevat, en bespoedigt alzoo zijn verlaten van het gesticht. Eerst na verloop van 14 dagen bespeurt men in het bewaarde vocht, suikerkristallen; doch kwam dit onwedersprekelijk bewijs zijner ziekte te laat, dewijl de lijder reeds was weggezonden. * *

(*La Lancette Française.*)

OVER HET BLOED EN DE URINE DER HONIGPISLIJDERS.

DOOR

J. B. M U L L E R,

Apotheker te Medebach bij Arnsberg.

Dikwerf is het denkbeeld dat het bloed der honigpislidders (*diabetici*) suiker bevatte, bestreden geworden, dewijl men veeltijds vruchteloos suikerstof in gemeld vocht heeft getracht te vinden.

Ik heb van eene zich opdoende gelegenheid gebruik

gemaakt, tot onderzoek van het bloed eens honigpislijders, door eene aderlating verkregen; en zie hier de uitkomst der scheikundige ontleding van het bloed en de *urine* van dezen lijder.

12 Oncen bloed hebben op geleverd:

	onc.	dr.	gr.
Chlorur. sod.	α	α	24,5
Chlorur. potass.	α	α	13
Sulph. potass.	α	α	9
Carbon. potass.	α	α	17
Carbon. calc.	α	α	6,75
Carbon. magnes.	α	α	9
Phosph. magnes.	α	α	10
Carbon. sod.	α	α	11
Phosph. sod.	α	α	0,5
Phosph. ferr.	α	α	22,25
Sacchar.	α	1	5
Albumin.	1	3	37
Hematin of Hematosin.	1	5	54
Adip. liquid.	α	α	19
Adip. cristall.	α	α	33
Fibrin.	α	α	26
Mater. extractiv.	α	α	22,5
Carbon. calc.	α	α	7,5
Aquae.	8	1	33
	<hr/>		
	12 oncen.		

50 Oncen pis bevatten:

	onc	dr.	gr.
Sacchar. urin.	2	3	37
Ureæ.	α	α	1,5
Acid. hippur.	eenige sporen.		

	onc.	dr.	gr.
Mater. extractiv. (1).	«	5	40
Mater. mucos.	«	«	5
Gumm.	«	2	26
Albumin.	«	«	7
Sulph. potass.	«	«	5
Chlorur. sod.	«	«	13
Chlorur. potass.	«	«	3,5
Phosph. calc.	«	«	6
Chlorur. ammon.	«	«	8
Phosph. sod.	«	«	26,25
Phosph. magnes.	«	«	0,75
Silicii.	«	«	1
Oxid. ferr.			eenige sporen.
Aquæ.		46	3 «
		50 oncen.	

* *

(Journ. de Chimie Medic.)

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

OVER DE HOMOEOPATHISCHE BEHANDELING DER VLEKKEN
OP HET DOORSCHIJNEND HOORNVLIES.

DOOR

Dr. T. W. G. B E N E D I C T,

Hoogleeraar aan de Universiteit te Breslau.

UITGETROKKEN MEDEGEDEELD.

Bijzonder moeilijk is het, om in geval de homoëopathie bij inwendige ziekten hulp heeft verleend, zulks

(1) Eene zeer onaangename geur hebbende.

alsdan op eene natuurlijke wijze te verklaren. In het gebied der heilkunde is zoodanig onderzoek gemakkelijker. De homoëopathen helaas! zijn te doortrapt, om zich op dit open veld te wagen.

In de behandeling der oogziekten, vooral wanneer hun eene ligte, door misbruik der oogen, zekeren leefregel en verstoppingen voortgebragte *amblyopia* (gezigtszwakte) of eene beginnende *cataract* voorkomt, drijven die heeren een ligt spel, hetwelk in den beginne soms gelukt, doch eindelijk met een duister vloers bedekt wordt, ofschoon het hun alsdan evenmin nog aan uitvlugten ontbreekt. Bij oogontstekingen daarentegen, even als bij alle ontstekingen, valt eene dergelijke [handelwijze vrij wat moeilijker. Slechts bij verouderde en met vlekken op het doorschijnend hoornvlies gepaardgaande klierziekte der oogen zijn mij eenige gevallen voorgekomen, waar niet slechts de homoëopatische arts, gelijk ligt te denken is, maar zelfs de lijders stellig en vast van de werkdadigheid der aangewende homoëopatische middelen overtuigd waren.

Intusschen zijn de oorzaken dezer veranderingen ligt op te sporen. De meeste hevige scrofuleuze oogontstekingen verblijven bij de beste in- en uitwendige behandeling gewoonlijk eenigen tijd op die hoogte, waarbij de lijders zich nu en dan beter bevinden, bij zekere gelegenheden nieuwe aanvallen ondergaan en deze laatste weder eveneens verdwijnen. Met de beste en zorgvuldigste behandeling kan de arts, vooral wanneer hij niet volkomen van den leefregel het oponthoud en verder gedrag des lijders verzekerd is, niet anders doen dan de enkele recidiven behandelen, hunnen duur bekorten,

en de toenemende verduistering van het hoornvlies en de overige ontaardingen voorkomen. Op deze wijze blijft de ziekte dikwijls jaren lang slepende; op eens houden de toevallen op, de terugkeering van nieuwe ontstekingsverschijnselen laat na en blijven slechts de tijdens de ziekte ontstane vlekken en likteekens op het hoornvlies terug. Bovendien hebben de inwendig toegediende antiscrophuleuse middelen, gelijk de vlugtige prikkels en ijzerbereidingen en in enkele gevallen ook het *antimonium* de eigenschap, dat men ze eenigen tijd achtereen schijnbaar zonder eenig gevolg toediende, dat zich dan echter op eens beterschap instelt en deze des te duurzamer is, hoe langer achtereen deze middelen schijnbaar vergeefs waren aangewend. De nadering van het tijdperk der huwbaarheid draagt gewoonlijk zeer veel bij tot deze bijzonderheid.

Geeft zich nu een lijder ten tijde van het ontstaan dezer veranderingen, (welligt de tot heden te vergeefs beproefde behandelingswijze moede) aan eenen homoëopaath over, dan plukt deze welligt de vruchten, door zijnen voorganger gekweekt en gevoed.

Wie zoude echter onregtvaardig en verwaand genoeg zijn om in dit geval der homoëopathie de verdienste der genezing toe te kennen. Meermalen merkt men eene even bedriegelijke uitkomst op bij geneesbare vlekken op het doorschijnend hoornvlies, bijzonder in de lichtere, kortelings ontstane verscheidenheid derzelve, de *nubecula*. Deze, door eene meer vloeibaar-geleiachtige doorzweling tusschen de hoornvliesplaten veroorzaakt, kan of op zich zelve bestaan, of vereenigd zijn met een *leucoma* of een naast de *nubecula* aanwezig, door vroegere

zweren nagelaten likteeken, welk laatste algemeen als ongeneeslijk beschouwd wordt.

Zoodra slechts het oog weder hersteld en van nieuwe aanvallen der ontsteking vrij gebleven is, beginnen deze nevelvlekken eenigen tijd na derzelve ontstaan af te nemen. Ja zelfs handelt de arts niet altijd aangewezen, wanneer hij in den aanvang van dit tijdstip al dadelijk middelen, tegen vlekken gebruikelijk, bezigt. Dewijl deze bijna allen tot de klasse der prikkelende middelen behooren, brengen zij niet zelden eenen korten tijd aanhoudenden nieuwen aanval der ontsteking voort, en worden oorzaak, dat de bewolking van het hoornvlies onveranderd blijft, ja zelfs tot eenig ander deel zich uitbreidt. In dit geval is het raadzamer, deze middelen slechts dan te gebruiken, wanneer de verduistering ophoudt te verminderen en geene verdere afneming merkbaar is. Dikwijls vermindert de vlek veel sneller en zonder verdere hulp der kunst, zoodra slechts de lijder van woonplaats verandert, uitlandig gaat, of zelfs meer gunstige veranderingen in zijne uitwendige betrekkingen plaats hebben. Himly toch bemerkte reeds bij de in Egypte blind gewordenen invaliden, dat het bijna geheel verduisterde hoornvlies, tijdens de zee-reis en bij hun terugkeer op vaderlandschen bodem, grootendeels weder ophelderde, en bij deze lijders, nadat de verduistering op het hoornvlies tegen over de pupil weder eenigzins was opgeklaard, het gezigt niet zelden zich ten deele herstelde.

Valt in dit tijdperk der ziekte nu de patient in handen van eenen homoëopaat en zijne stroopilletjes, zoo zal de beterschap natuurlijk evenzeer plaats hebben en

fluks de geneesheer het goed gevolg zijner behandeling in het homoëopatisch tijdschrift vermelden. Desniettemin heb ik in verscheidene gevallen van dezen aard, welke later wederom onder mijne behandeling kwamen, kunnen opmerken, dat wanneer van de zijde der kunst eenig hulpmiddel tegen het gebrek had kunnen aangevend worden, alsdan de *nubecula* veel sterker zoude zijn verminderd, en dat het latere gebruik der roode praecipitaat zelf deszelfs ouden roem tegen de verduisteringen van het hoornvlies, ook in die gevallen heeft staande gehouden. T.

WAARNEMING VAN EENEN ETTERACHTIGEN OORVLOED,
(*OTORRHAEA PURULENTA*) MET AANDOENING DER
TROMMELHOLTE; DOOD; LIJKSCHOUWING.

DOOR

Den Hoogleeraar D U C R O S,
Chirurgijn en Chef van het Hôtel Dieu te Marseille.

VERZAMELD DOOR

Dr. BRUNO TARON.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Den 10^{den} Januarij 1840 kwam Baptistinne Crillol, publiek meisje, oud 25 jaren in het Hôtel Dieu, en klaagde slechts over ligte hoofdpijn, waartegen voetbaden met mostaardzaad werden voorgeschreven.

Den 11^{den} en 12^{den} verergerde de pijn zeer schielijk, vooral in het linker oor, en werd onlijdelijk. De lijderes geeft op, sedert 15 maanden aan eenen etterachtigen uitvloed uit het linker oor te lijden, dewelke

sedert omstreeks eene maand had opgehouden. Zij kan hoegenaamd geene oorzaak voor hare ziekte opgegeven; trouwens had zij meermalen aan syphilitische besmetting geleden en vertoont zij nog een been-uitwas op het linker sleutelbeen. Behandeling: aanwending van een haarsnoer (*seton*) beneden de linker *apophysis mastoïdea*.

Den 13^{den} Bloedstolling. Baptistine klaagt over een gevoel van hevige koude in het hoofd, hetwelk ter linkerzijde overhelt, en zij zonder de schrikkelijkste pijn niet kan bewegen. Behandeling: Inwrijvingen op de *apoph. mast.* met 4 dr. *ung. mercur.*; 10 greinen *acet, morph.* twee pillen met 5 centigr. *iodur. potass.* worden gegeven om één 's morgens en één 's avonds te nemen; zweet bevorderende drank.

Den 14^{den}. Gerimpeld gelaat; de pijnen blijven bij voortdoring onlijdelijk. De dood volgt zeer spoedig en onverwachts des avonds te 9 uren.

Lijkschouwing 28 uren na den dood.

Schedelholte. Tusschen de achterste vlakke van het linker rotsbeen en de daaraan grenzende vlakke van het harde hersenvlies, bevindt zich een *absces* ter grootte van eene hazelnoot, hetwelk hoegenaamd geene gemeenschap heeft met de vliezige holte. De in dit *absces* bevatte etter is groenachtig en stinkend. Het aangrenzend deel des rotsbeens is van eene donker graauwe kleur, hetwelk geenszins aan het tegenovergestelde deel van het been merkbaar is.

Op het uitwendig en onderste gedeelte der kleine hersenen, ziet men eene gele vlak even als die, door lever- en long-*abscessen*, op deze laatste werktuigen

voortgebragt; op deze vlak insnijdende, komt men in eene etterholte, ter grootte van eene noot, en gevuld met weiachtige graauwe, stinkende weinig gebonden etter. Na de oppervlakte van het *absces* te hebben gereinigt, bemerkt men gedeeltens eener aan de kleine hersenen gelijkende stof, in de holte van het *absces* zich bewegende, even als schijnvliezen in het borst- en buikvlies. In de zelfstandigheid der kleine hersenen bestaat eene verweeking van ongeveer 3 tot 5 lijnen (*mille mètres*) rondom de holte van het *absces*. In de hersenholte bevindt zich eene aanzameling van weivocht.

Het uitwendig oor. De uitwendige gehoorgang is gevuld met eene graauwe stinkende etter; het bekleedend vlies is verweekt, en laat zich gemakkelijk los van het beenig kanaal, op hetwelk geene oneffenheid zichtbaar is.

Middel oor. Het trommelvlies is vernietigd, en vindt men nog eenige sporen van hetzelfde, welke in eene weeke etterstof (*putrilage*) zijn overgegaan. De steel van het hamerij is geheel verdwenen, aan de vereeniging van den hals en het ligchaam van dit been, merkt men een zwartachtig ruw, gecarieerd punt op. Het aanbeeld zonder uitsteeksels, en bestaat alleen slechts het afgerond ligchaam, welks geleding met den hamer grootendeels is vernietigd. De beenen van den stijgbeugel zijn mede verdwenen. De trommelholte is gevuld met groenen etter van eenen walgelijken reuk, het bekleedend vlies is zwartachtig, verdikt en verweekt. Door het eironde vengster is het onmogelijk een stroohalm in het portaal te doen doordringen, terwijl het ronde vengster geenen toegang tot het slakkenhuis geeft. De Eustachiaansche buis heeft haren gewonen omtrek. De toe-

gang van het middel oor tot de cellen van het tepelvormig-uitsteeksel is met etter gevuld; wanneer men de *apophysis mastoïdea* verbreekt, zoo vindt men deze laatste met dezelfde stof doorweekt; het beenweefsel is graauwachtig tot op de hoogte der achterste vlakke van het rotsbeen, alwaar wij dezelfde kleur hebben waargenomen.

Het *binnen* oor. Het portaal is gezond; het eironde vengster is nog gesloten door het plaatje van den stijgbeugel; de halvemaansgewijze kanalen en de holte van het slakkenhuis zijn in gezonden staat.

Deze waarneming kan zeer geschikt worden toegevoegd aan de reeds door den Hoogleeraar Lallemand in zijnen brief over den etterachtigen oorfloed bekend gemaakte.

* *

(*La Lancette Française.*)

III. ORTHOPÆDIE.

(*Blijft oningevuld.*)

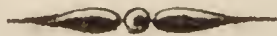
IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

DRUIPERACHTIGE OOGONTSTEKING.

DOOR

Den Heer G U T H R I E,

Chirurgijn en Chef van het West-Minster Hospitaal te London.

J. C. twintig jaar oud, is toegelaten tot de behandeling onder Dr. Guthrie op den 20 October. Zeven weken geleden bekwam hij eenen druiper, en na de eerste drie weken nam de pijn der oogen eenen aanvang, eerst aan het regter, en vervolgens het linker oog. Niets werd

tegen den druiper aangewend, welke verminderde toen de oogen aangedaan werden. Hij schreef de oogontsteking toe aan de toevallige aanraking van de etterachtige stof des druipers. Ontstekingswerende geneesmiddelen waren toegediend, en hij was onder eene kwikbehandeling geplaatst, welke men steeds aanhield. De verschijnselen der ziekte bestaan in eenen zeer prikkelbaren staat der gezigtswerktuigen, merkbaar door de krampachtige sluiting der oogen, traning, vooroverhanging van het hoofd, en eene immer knagende pijn. De etterachtige afscheiding is overvloedig. Een onderzoek der oogen is onmogelijk te bewerkstelligen. Een oog gelooft hij verloren door prikkelbare medeaandoening; doch het is niet denkelijk; daar is veel zwelling, en vleeschwoekering des ooglids (*granulatio*). De uitvloeisels door den pisweg houden op, maar pijnlijke erectie, verzeld van pijn in het water lozen blijven bestaan; de oogleden worden ruim gescarificeerd, ontlastingsmiddelen voorgeschreven, en warme omslagen bij voortduring aangewend.

1° November. De pijn in de oogen, en de toevloed van bloed naar de oogleden, zeer verbeterd, maar de etterachtige uitvloeijing blijft overvloedig aanhouden; bij het onderzoek bevindt men eene oppervlakkige verzwering van het hoornvlies des linker oogs en eenen gangreneusen toestand van het regter. De ontlasting verwekkende middelen worden behouden, en de oogzalf van Dr. Guthrie (zijnde de zalf met *Nitr. arg. fus.*) dagelijks aangewend; de etterachtige ontlasting hield spoedig op, en in twee à drie dagen kon de man met het linker oog wederom lezen.

Nov. 10. Door den gangreneusen toestand, was eene wijde opening gevormd in het hoornvlies des regter

eogs, door welke de regenboog uitzakte; hierop werd om den anderen dag de *lapis infernalis in substantie* aangewend, en om de chronische ontsteking te verzachten werden er verscheidene spaanschevliegen aangelegd. Niet kunnende rusten, werd hem de *morphine* toegediend, benevens eene oogwassing van *zinc*. Hoewel zeer langzaam, bespeurde men toch beterschap tot den 28sten, wanneer men bevond, dat de opzetting der bloedvaten vermeerderde, en er tevens een aanleg tot verzwering in het doorboorde hoornvlies bestond. Dien ten gevolge werden er 2 à 3 maal koppen geappliceerd, doch zonder gevolg. Op den 3^{en} December kreeg hij pillen uit drie grein blaauwe pil (1) en een half grein opium bestaande, om *pro dosi* driemaal daags in te nemen met weglating van alle plaatsmiddelen. Binnen tien dagen kwam hij onder eene zachtere kwik-behandeling met het heilzaamst gevolg, bestaande in groote vermindering der neiging tot ontsteking. Het uitgezakte gedeelte van de *Iris* werd toen weggenomen, en heelde de wond zeer spoedig; op den 20^{en} was de genezing bijna volkomen.

Het regter oog was tot eenen normalen staat terug gebracht, en aan het linker bleef nog eenig gezichtsvermogen over, hetgeen van lieverlede scheen te verbeteren.

D.

(The Medical Times.)

Door deze mededeeling heeft de Redactie vermeend geene ondiensst te doen, dewijl daaruit ook de Engelsche wijze ter behandeling van de druiperachtige oogontsteking bekend gemaakt wordt. Dewelke zoo als men ziet niet geheel zonder goede gevolgen is geweest.

(1) Eene Engelsche kwikbereiding.

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

WIJZIGING VAN MIJNE MANIER TER WEGNEMING VAN HET DRUIFGEZWEL VAN HET HOORNVLIES.

DOOR

A. G. VAN O N S E N O O R T.

Geen gebrek is zoo veelvuldig het gevolg geweest van de etterachtige oogontsteking der legers, gedurende den tijd dat dezelve met de grootste hevigheid er in woedde, dan het druifgezwel van het horenvlies, hetgeen onder alle vormen voorkwam, zoo als ik elders heb aangegeven (1) en meestal op eene operative wijze moest worden bestreden. Het is dan ook door deze gelegenheid, dat ik mijne keuze konde bepalen, uit de verschillende methoden welke daartoe strekten.

Meestal verkoos ik na alle methoden beproefd te hebben, de bestrijding van dit gebrek door het mes, hetwelk op de gewone wijze verrigt werd; namelijk door eenen lap te vormen van de onderste helft der *Cornea*, en het bovenste gedeelte vervolgens door de schaar weg te nemen. Doch ondervindende dat bij de invoering van het mes en na de vorming van den lap het oog zich dadelijk verborg achter het bovenste ooglid, zoodat het moeijelijk was den bovensten lap met het pincet te vatten en door de schaar te verwijderen, tenzij men de *Cornea*, na dezelve gevat te hebben, benedenwaarts trok en de operatie als het ware op eene geweldadige wijze volvoerde.

(1) Zie het Practisch tijdschrift voor de Geneeskunde in al haren omvang, door A. Moll en C. van Eldik, 3e. jaargang 1e st. Gorinchem 1828.

Ik was toen reeds (1828) bedacht, daarin eene wijziging aan te brengen, en voldeed hieraan door juist in eenen tegengestelden zin te handelen, namelijk eerst de snede bovenwaarts te rigten en een bovensten lap te vormen, en naderhand door de schaar benedenwaarts de wegsnijding der *Cornea* te voltooijen; daardoor werd dit voordeel verkregen, dat na het eerst verrigten der snede bovenwaarts, het oog vrijelijk zich konde verbergen achter het bovenste ooglid, terwijl er toch altijd genoegzame ruimte over bleef om den lap te vatten en de snede met de schaar benedenwaarts te voleindigen.

Ik had destijds daartoe een bijzonder mesje uitgekozen, dewijl die, tot dit zelfde einde door De Wenzel, Beer en Richter gebezigd, door derzelve breedte en lengte aanleiding geven tot het kwetsen van de randen des ooglids, van den traanheuvel en binnen ooghoek, en liet een ander vervaardigen dat de gedaante had van het op pl. 11. fig. 1 aangegevene, hetwelk uit eenen regtlijnigen rug en op de snede boogswijze gevormd is; het heeft de lengte van 1.525. rijnlandsche duimen.

De kunstbewerking werd daarmede verrigt op de volgende wijze: het mesje als eene schrijfspen tusschen den duim en wijvinger rustende; de pink vindt zijnen steun op de wang, en zoo voert de operateur de punt van het instrument van de buitenzijde der middellijn van de *Cornea* anderhalve lijn van den rand derzelve verwijderd, in het gebrek, stoot dan hetzelve in eene horizontale rigting voorwaarts, om, in eene gelijke rigting en verwijdering van den rand aan de binnenzijde van de *Cornea* uit te komen, en vormt al snijdende opwaarts den bovensten lap. Gewoonlijk verbergt het oog zich nu

achter het bovenste ooglid, en dit is voordeelig, terwijl de operateur dezen lap aan de buitenzijde met het pincet aanvat, en, met het schartje op denzelfden afstand van den rand verwijderd blijvende, benedenwaarts wegsnijdt. Nadat dit verrigt is, valt meestal de lens naar buiten, en worden de oogleden gesloten. (1)

Herhaalde malen bij de operatie ter wegneming van het druifgezwel deze wijze gevolgd en mij overtuigd hebbende van hare deugdelijkheid, te meer dewijl het oog als het ware door het mes kan beperkt worden om met meerder gemak eene geregelde verdeeling te kunnen bewerkstelligen, zoo is het mij echter een paar malen voorgekomen, dat de traanheuvel bijna gevaar liep door de stuipachtige bewegingen van het oog te worden gekwetst, en alhoewel dit van gering belang is, zoo verwekt dit toch bij den lijder eene pijnlijke gewaarwording en bij de omstanders welligt een denkbeeld of stil verwijt van de onhandigheid van den operateur; het is uit dien hoofde dat ik te rade ben geworden, deze mijne wijze in zoo verre te veranderen als hier volgt:

1°. In plaats van het bovenste ooglid door den vinger van een' helper te doen ophigten, bezig ik thans hiertoe een ooglid-ophouder. Zie pl. 11. fig. 2. Dewijl dit minder blootstelt om den rand des bovensten ooglids te kwetsen dat wel het geval kan zijn, wanneer de ophouding alleenlijk geschiedt door de vingers.

2°. Voer ik het mesje in eene schuinsche van onder en naar boven gaande rigting in, (zie de plaat) en in zoo verre door het gebrek henen, tot dat de eerste bogt van

(1) Zie genoemd tijdschrift en mijne Oper. Heelk. 2e. druk 3e. Deel p. 367. Amst. 1836.

Fig. 2.

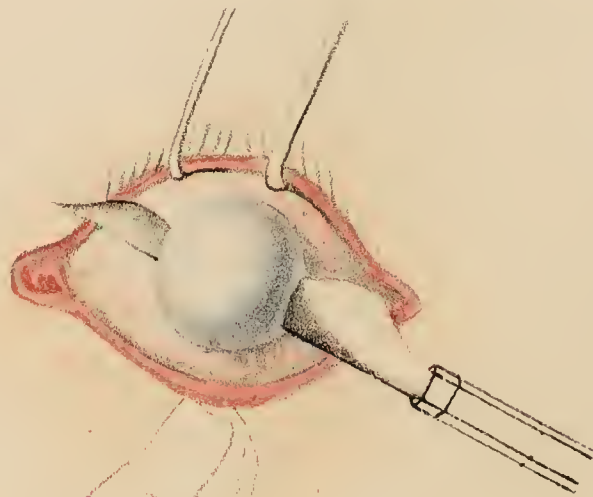

Fig. 1.

Fig. 4.

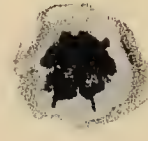

Fig. 3.

Fig. 5.

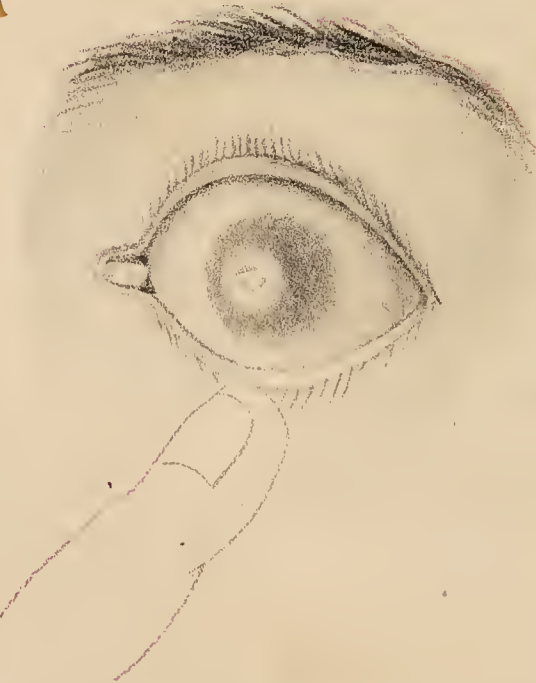

Fig. 6.

het mesje bijna geheel onzichtbaar wordt, waarop ik als dan de hand en het heft laat dalen, en daardoor tevens eene drukking met de snijdende bogt maak om de wond in de *Cornea* bovenwaarts te vergrooten, hetwelk ik tot op de hoogte van de gespikkelde lijn doe plaats hebben, welke men er op afgebeeld ziet, waarop ik dan het mesje, dat nu bij deze bewerking een achtste van een circel heeft doorloopen, verder voortstoot en het overige van den bovenrand der *Cornea* door de achterste snijdende bogt verdeel; eindelijk den ondersten lap door middel van de Davielsche schaar wegnemende en de operatie voleindigende.

De voordeelen hieruit voortvloeiende, zijn zoo in het oog vallende, doordien men, door op deze wijze de operatie te verrigten, niet het minste gevaar loopt van den traanheuvel noch het bovenste ooglid te kwetsen, en de uitvoering er van gemakkelijk is, zijnde het oog waaraan ik onlangs deze operatie verrigt heb, en hetgeen hier voorgesteld is, na verloop van tien dagen volkomen genezen.

VERKLARING DER PLAAT 12.

- Fig. 1. Het boogswijze mesje.
 — 2. Stelt de operatie voor in alle derzelver tijdperken.
 — 3. Doet het geopereerde oog zien, en dat de *Cornea* niet geheel aan haren grond is weggenomen, hetwelk voor de genezing voordeelig is bij de plaatsing van het kunst-oog.
 — 4. Het afgesneden stuk der *Cornea* van de binnenzijde te zien, met zwarte stof belegd.
 — 5. Het oog na de genezing.
 — 6. Plaatsing van het kunst-oog.
 — 7. De gestipte lijn, welke aangeeft in hoe verre de *Cornea* bovenwaarts moet worden verdeeld.

VI. UITVINDINGEN

EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN, MECHANISCHE
WERKTUIGEN ENZ.

1°. *Nieuw instrument ter uithaling van steenen uit den pisweg van A. J. Burmester te London.* Dit instrument bestaat in eene zilveren buis, (Zie pl. 12. fig. 1. *aa.*) negen duim lang: aan het eene uiteinde van dewelke een peerwijs ligchaam zich bevindt (*b*) op eene zoodanige wijze, dat het vier openingen laat, door dewelke de veren (*d.d.d.d.* fig. 2.) heenen gaan. Deze zijn gewone horlogie-veren, voorzien aan het einde van kleine haakjes, die met elkander in het ronde ligchaam (fig. 2. *e.*) bevat zijn, dat een handvat heeft (*f* fig. 1.), om hetzelfde op- en nederwaarts te kunnen voeren in de buis, en de veer naar believen te kunnen doen uitspringen of terug te halen.

Voor en alear het instrument in den pisweg te voeren, dient het met olij te worden bestreken, en de veren terug gehaald te zijn. De steen moet door den duim van de linkerhand beperkt worden; alsdan den middelsten of derden vinger door de opening van de ringen stekende (*g.g.* fig. 1), voert men het instrument tot op den steen: eene geringe drukking op het handvat met den duim is genoegzaam om de veren te doen uitspringen, waardoor de steen gevat wordt; het instrument met den steen met behoorlijke voorzigtigheid uithalende, waardoor de pijnlijke operatie om op denzelfden in te snijden, zal voorgekomen worden.

Dit instrument is hier verkleind voorgesteld.

(*The Lancet.*)

2°. *Eenige nieuwe instrumenten ter verrigting der onderbuiksche steensnede, van den Heer Le Roy d'Étiolles.* Door behulp van deze werktuigen die verkleind zijn afgebeeld, heeft de Heelmeester het voordeel om op eene spoedige wijze op de witte lijn te kunnen insnijden en te verdeelen, zonder het buikvlies te kwetsen, en tevens de tezamenvaling der blaas te verhinderen,

Fig 1.

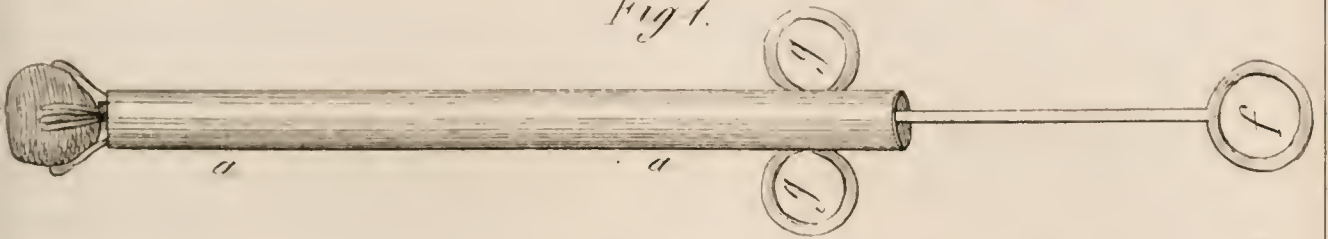

Fig 2.

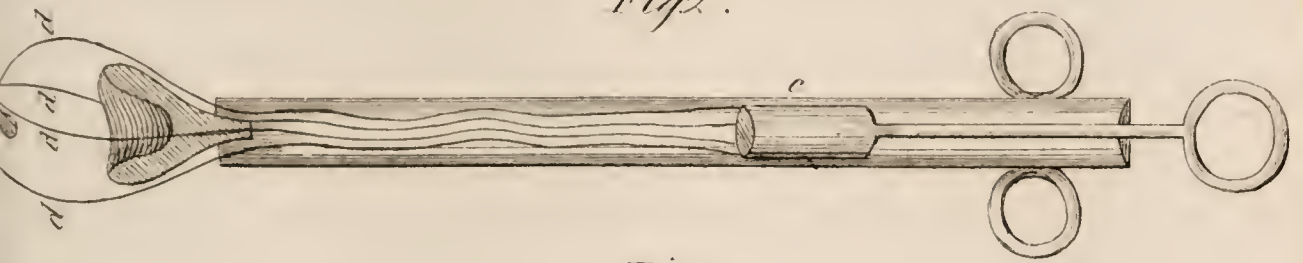

Fig 3.

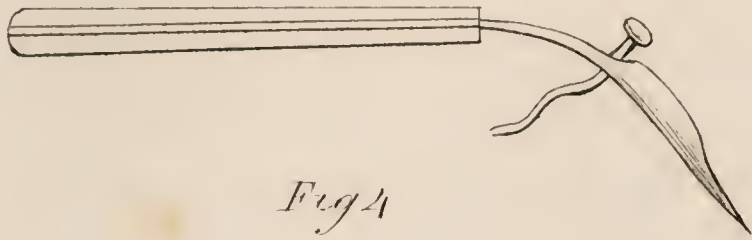

Fig 4

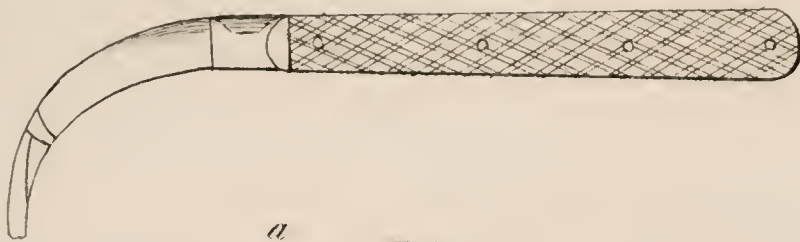

Fig 5

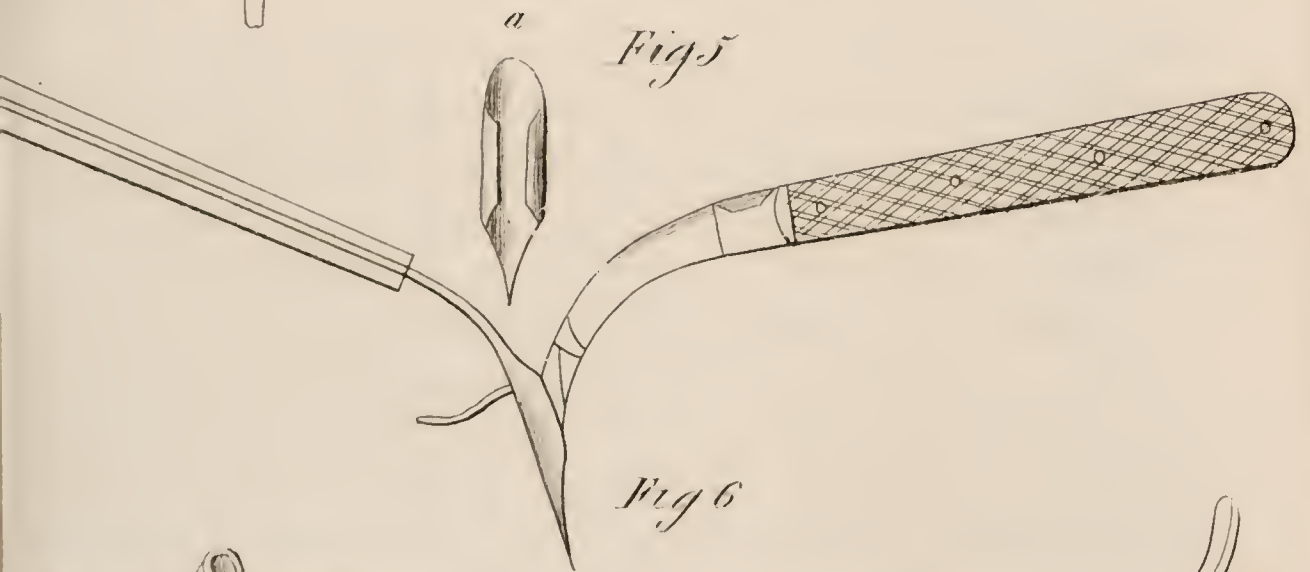

Fig 6

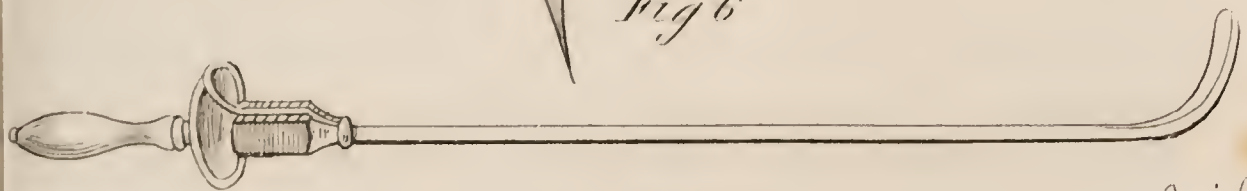

Fig 7.

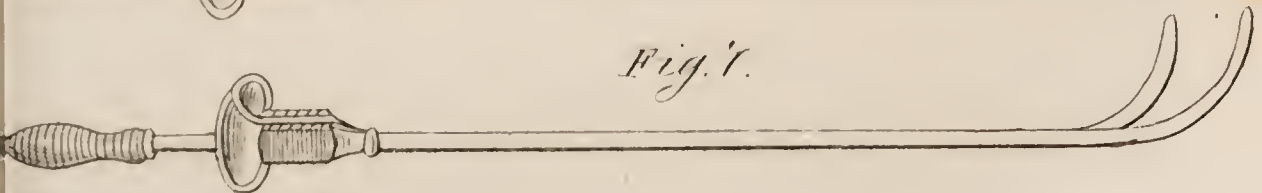

Fig 8.

daar dezelve van buiten naar binnen verdeeld wordt ; deze instrumenten bestaan :

1°. In eene snijstaaf, de gedaante hebbende van eene versneden schrijfsen , voorzien van een dwarschen balk , ten einde het te diep indringen voor te komen. Zie pl. 12. fig. 3.

2°. Een peesvlies-doorsnijder , dewelke niet anders is dan eene gebogen bistourie met overdekte snede , fig. 4.

3°. De laatste wordt in de sleuf *a.* van fig. 3. gesteld, zie fig. 5., welke de wijze voorstelt , hoedanig de instrumenten in elkander voegen.

4°. Een opligter der blaas, veel overeenkomst hebbende met het instrument tot hetzelfde einde van den Heer Heurte-
loup , dat gevormd is uit twee takken , welke op eene mechanische wijze kunnen verwijderd en gesloten worden , zoo als dit laatste op fig. 6. wordt voorgesteld.

5°. Hetzelfde instrument (fig. 7.) geopend.

6°. In eenen verwijderden haak , geschikt om den bovenhoek van de wond open te houden. Zie fig. 8.

(*Gazette des Hôpitaux.*)

3°. *Nieuw middel ter bevestiging der beenbreuken bij het onbeweigelijk beenbreuk-verband van Mathias Maijor.* De schrijver heeft elders verschillende middelen ter bevestiging der beenbreuken opgegeven , maar het toeval hem een ander middel aan de hand gegeven hebbende , maakt hij dit kenbaar. Ik had ter behandeling (zegt hij) eene aanmerkelijke ontstekingsachtige zwelling bij eene breuk van het kuitbeen in de nabijheid van den buitensten enkel. Ik liet eene breede en dikke pap van lijnmeel aanwenden , rondom den voet en het onderste gedeelte van het been , en liet dit ter betere vasthouding en beperking van de beeneinden door eene goot van ijzerdraad bedekken. Ik was voornemens deze pap dagelijks te doen verwisselen , zoo lang mij dit noodzakelijk toescheen , en ik kon dit, dank zij de gemakkelijke blikken goot , onverhinderd doen ; maar den volgenden dag voelde de lijder zich zoo wel , dat ik niet noodig oordeelde iets aan het verband te veranderen , zoodat ik de goot met de pap tien dagen ongestoord

liet liggen. Men begrijpt ligtelijk, dat dit plaatsmiddel opdroogde en hard werd, en dat hetzelfde bij gevolg genoegzame kracht zoude verkrijgen, om des benoodigd zijnde, op zich zelve alleen den voet en het been van het gebroken deel in die genoegzame aanraking te houden, welke ik er aan gegeven had. Ik verwisselde echter dezelve met eene tweede dikkere en meerdere vastigheid hebbende pap, die in neteldoek bevat was, en welke zich over het geheele been en een gedeelte van den voet uitstreckte, dezelve bedekkende door genoemde blikken goot. Dit verband is als eene lange rijgkous onveranderd gebleven gedurende het vervolg der behandeling. Toen ik hetzelfde wegnam, vertoonde zich de verdroogde pap onder den vorm van eene schors, bast of vorm, ter dikte ongeveer van eene lijn, en had het aanzien van de verschillende verbandstukken van het onbewegelijk verband, als men dezelve van het deel afneemt.

(*La Lancette Française.*)

Dit zelfde middel is mij ook door toeval ter hand gekomen. Ik had de gewoonte na den veldslag tijdens mijn verblijf in de arméén in Spanje, Portugal en Frankrijk, en dus een geruimen tijd vóór den Heer Maijor, om bij gebroken beenderen der ledematen, inzonderheid die der onderste, door geschoten wonden veroorzaakt, waarbij een aanmerkelijke graad van ontsteking was en waarin de amputatie mij niet zoo dringend toescheen, eene pap van lijnmeel te bezigen, vooral bij die voorwerpen, welke moesten getransporteerd worden naar de eerste linie van hospitalen, en deze pap door middel van spalken er over henen te bevestigen; niet zelden heeft men bevonden, dat dit middel bij de aankomst der lijders in de hospitalen verdroogd was en aanmerkelijk had bijgedragen, om het deel gedurende de reis in eene goede positie te houden (1). v. O.

VII. MENGELWERK.

1°. *Inenting der koepokken bij eenen weligen vaatgroei,*

(1) Zie het *Nederlandsch Lancet*, 1^{en} Jaargang, pag. 16.

(*Teleangiectasia*) met volkomen genezing door Dr. Sadler. Hij beproefde deze kunstbewerking bij dit gebrek, hetgeen aan het voorhoofd geplaatst was van een kind van 8 maanden; hij bezigde tot dat einde een haarsnoer dat aan het achter-einde eenigzins dikker was, ten einde de opening der invoering van de naald dadelijk te kunnen toedrukken en de bloeding te voorkomen; hij voorzag dat haarsnoer met versche koepokstof. Er vertoonden zich bij de operatie slechts een paar kleine bloeddroppels, dewelke hij liet opdroogen, ten einde de koepokstof niet weg te wisschen; onder deze aan de beide openingen geplaatste bloedkorsten, vormden zich onvolmaakte pokken; na verloop van 14 dagen viel de draad, welken men onaangeroerd had gelaten, af, en had de zwelling van haren grond uit doorsneden. Het gebrek was volkomen genezen, en likteekens waren er niet zichtbaar.

(Schmidts, *Jahrbücher*).

2°. *Aanwending der Trepaan op het scheenbeen*, door Dr. South van het Hospitaal St. Thomas te London. De operatie werd verrigt met oogmerk om de vooronderstelde in de zelfstandigheid van dit deel gevormde stof te ontlasten. De lijder had sinds 16 jaar aan *necrosis* geleden, en had sedert dit tijdsverloop slechts een knobbel ontwaard op de *tibia*, dewelke behalve den wanstal, niet zeer hinderlijk was, tot nu eerst kortelings, nadat hij zich aan het vatten van koude had blootgesteld, als wanneer zich borende pijnen instelden zonder koorts; weinig werd ter bestrijding er van gedaan, behalve stovingen, tot dat eindelijk de trepaan werd aangewend. Na de bekleedselen verdeeld, en een weinig achterwaarts los gemaakt te hebben, hetwelk de lijder aanmerkelijke pijn veroorzaakte, zag men eindelijk dat nagenoeg een once dikke etter te voorschijn kwam, hetgeen hem zeer verlichtte. De lijder is op den weg der genezing.

(*The Lancet*.)

3°. *Doorsnijding van eene der oogbewegende spieren ter herstelling van den gezichtsas*, door Dr. Dieffenbach. Deze operatie is door hem ter herstelling van het scheelzien herhaalde malen met goed gevolg uitgevoerd, tot welk einde hij

eene kleine insnijding in het oogbindvlies maakt, en de binnenste regter-oogspier verdeelt, wel te verstaan, wanneer het scheelzien binnenwaarts plaats heeft.

Deze operatie is meermalen door anderen, doch met geen volkomen goed gevolg beproefd. (*La Lancette Française.*)

4°. *Eigenlijdige genezing van eene slagaderbreuk, medege- deeld door Dr. Guthrie te London.* Een man werd in het Hospitaal opgenomen voor eene zenuwachtige aandoening van de regter dij en been, dewelke onder behoorlijke behande- ling genezen werd.

Na verloop van zes jaren werd hij door slagaderbreuk van de regter onderknie-holte bevallen, waarvoor hij de kunst- bewerking der onderbinding onderging. Doch drie jaar daarna vertoonde zich eene andere slagaderbreuk in de linker lies, dewelke door drukking, edoch zonder vrucht behandeld werd; integendeel vermeerderde het gezwel tot de grootte van een groot plat zakuurwerk, toen op eenen zekeren nacht de ziekte-toestand op eens verdween, en er geene klopping meer in het gezwel bespeurd werd; er was gevoelloosheid in het lid en alle andere verschijnselen van gestoorde bloedsomloop, terwijl er tevens een gevoel van angst en verstikking werd waargenomen in de borst, veel overeenkomst hebbende met die, welke het gevolg van onderbinding der dij-slagader is; ten zelfde tijde ont- waarde men door de *auscultatie*, dat de ziekte van het hart en de groote slagader er het gevolg van was.

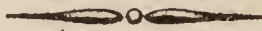
(*The Medical Times.*)

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN, ENZ.

*Koninklijke Akademie van Geneeskunde te Parijs,
Buitengewone zitting van den 16 November 1859.*

VERNAAUWING VAN DEN PISWEG.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

De Heer Leroy d'Étiolles doet eene mededeeling betrekke-

lijk de behandeling dier vernauwingen van den pisweg, welke de aanwending der buitengewone middelen, gelijk het brandmiddel, de inkerving en de uitsnijding vorderen. Meesttijds herstellen de vernauwingen door eene der vier verwijdingsmiddelen, bestaande uit 1°. de plotselijke en oogenblikkelijke verwijding door middel der verwijdingswerktuigen; 2°. de tijdelijke en langzaam opvolgende verwijding, dagelijks gedurende één uur in het werk gesteld; 3°. de slag op slag plaats hebbende, in 4 of 5 dagen geheel voltooide verwijding; en 4°. de voortdurende verwijding door de leerlingen uit de school van Desault gebezigd. Er bestaan vernauwingen, welke door de verwijding niet kunnen hersteld worden, en van deze zijn er enkelen waartoe het brandmiddel wordt gevorderd; doch staan daarvoor zoo vele methoden, dat de Heelmeester daardoor in zijne keuze wordt gehinderd. De Heer Leroy d'Étiolles, hersteller en geenszins bloot navolger der denkbeelden van Ambrosius Paré en Hunter, wendt het brandmiddel onmiddelijk van voren naar achteren en somtijds van achteren naar voren aan. De ondervinding zegt hij, heeft het voordeel van den door hem, ter bereiking van dit tweeledig doel, uitgevonden brandmiddel-voerder, bevestigd. Ook heeft de inkerving hare nuttige aanwijzingen, en is de Heer Leroy d'Étiolles voortgegaan met de verbetering van deze handwijze; hij vertoont aan de akademie eenen nieuwen inkerver van gom, buigbaar en een zeer eenvoudig middel. Maar ook bestaan er vernauwingen, welke der verwijding, het brandmiddel, der inkerving en de gezamenlijke aanwending dezer middelen weerstand bieden; dit zijn de *vezel-vaatachtige* vernauwingen, bekend onder den naam van *eeltachtige*, *krampachtige*, *blaasvormige* (*turgescencia*) vernauwingen, vooral wanneer zij in het sponsachtig gedeelte van den pisweg bestaan en zij ten ontijde met het brandmiddel zijn behandeld; deze nu zijn het, welke door den Heer Leroy d'Étiolles worden weggenomen en dikwerf met het beste gevolg. Hij stelt der Akademie eenen nieuwen inkerver voor, waarmede hij deze kunstbewerking verrigt; hij bestaat

uit eene buis, welker $\frac{3}{4}$ gedeelte van den omtrek tot op eene lengte van 3 tot 7 lijnen is weggenomen, zoodat de vereeniging op deze hoogte slechts behouden bleef door een plaatje, een lem-met voorstellende, welks randen zijn gescherpt; een beweegbaar kokertje in de buis geplaatst, en waarop het snijdend werktuig rust, beveiligt de gezonde deelen gedurende de invoering. Wanneer het kegelvormig gedeelte van den inkerver de vernauwing heeft doorsneden, dan wordt deze door de beide zijdelingsche verhoogingen omgeven; hierop wordt het kokertje terug getrokken, waardoor het snijdend gedeelte ontbloot wordt, en wordt alzoo door eene te gelijker tijd daargestelde ronddraaijende en voor en achter uitgaande beweging, het propje als hinderpaal in den pisweg bestaande, weggenomen, zonder dat het snijdend gedeelte verder gaat dan het uitstekend deel op de wanden van den pisweg.

De volkomene herstelling wordt verder door de verwijding verkregen.

T.

(Gazette des Hôpitaux.)

IX. BIBLIOGRAPHIE.

Ordeelkundige beschouwing van de kennis en behandeling der stuipen welke in de zwangerheid onder en na de verlossing voorkomen, gegrond op de stellingen en waarnemingen van voornamelijk Genees- en Verloskundigen, door W. E. Ludeking, Stads Heel- en Vroedmeester te Brielle enz. Met eene voorrede van F. J. Haverdroeze, Lector in de Ontleed- en Heelkunde enz. te Dordrecht, Rotterdam en te Brielle. 1840 p. 265, met 5 Tabellen.

Indien ooit eene behoefte bestond die verdiende voldaan te worden, zoo is het voorwaar een handboek over het leerstuk der stuipen, door welke zwangere, barende en kraamvrouwen kunnen worden aangetast; en ofschoon zij, zoo als de schrijver zegt, dikwerf het onvermogen der Geneeskundige wetenschap ten dien aanzien doen kennen, zoo zijn dezelve toch de aandacht van

den Geneesheer, en hen, aan wien kraamvrouwen enz. te behandelen zijn toevertrouwd, overwaardig. Het is dan ook, als overtuigd zijnde van het groote gewigt, dat de schrijver, die sints jaren lang zijne kunst oplettend, met overleg en oordeel, gepaard met de noodige handigheid, over eene ruime landstreek gelukkig uitoefent, is te rade geworden, zijne waarnemingen en ondervinding in deze, gesterkt door die zijner voorgangers en tijdgenooten, door den druk bekend te maken; niet met den eigenwaan beziel, zoo als velen om er door uit te blinken, of om eenig geheim oogmerk te bereiken, maar om aan zijnen medemensch, aan zijne kunstgenooten, doch inzonderheid om nuttig te zijn aan het vrouwelijk geslacht, hetwelk na het lezen van deze waarnemingen in onze achting aanmerkelijk moet stijgen, zoo uit hoofde van de gevaren waaraan zij blootgesteld zijn in het vervullen der onwrikbare wet der natuur; als om der doodelijke gevolgen wille, welke hieruit dikwerf voor echtgenoot en kroost voortspruiten.

De schrijver (een kweekeling van den beroemden van der Hout,) heeft zijn werk onder het oog van een onzer veteranen in de kunst, den Geleerden Haverdreeze te Dordrecht, gesteld, die het van eene belangrijke aanprijzende voorrede voorzien heeft. Hij behandelt zijn onderwerp regel- en stelselmatig. Nadat hij in de inleiding de oorzaak en het wezen der stuipen heeft trachten vast te stellen, waartoe hij de meening van de meeste mannen, die in het vak der Verloskunde uitblinken, inroept, en tot staving der zijne zich grondvest op de Pathologische Ontleedkunde, zoo schrijft hij over tot die waarnemingen welke van deze laatste uitvloeijen; en daartoe de groote holligheden des ligchaams onderzoekend doorloopende, komt hij aan de oorzaken, zoowel de algemeene als bijzondere, de voorbeschikkende als gelegenheid gevende, welke hij gedurende de zwangerschap, de verlossing en na dezelve in het kraambed, geregeld, met oordeel en beredenerender wijze door gaat. Dit voert hem tot de naaste oorzaak, waarin hij het ontstaan der stuipen zoekt, in de natuurlijke gesteldheid van het *organismus*. of in de toevallige inwerking van vreemde prikkels,

en meent deze te vinden in eene vermeerderde hoeveelheid of ziekelijke hoedanigheid van het zenuwvocht en de daaruit voortspruitende onregelmatige beweging, of in de ontbreking van het harmonisch overwigt. Hij gaat vervolgens tot de vormen of het verschillend karakter en het al of niet menigvuldig voorkomen der stuipen bij kraamvrouwen over, welke eerste hij in bijzondere en plaatselijke onderscheidt, den verschillenden aard en het onderscheid van het karakter met andere ziekten, die daarmede kunnen worden verwisseld, aangeeft, terwijl hij het voorkomen er van in alle leeftijden, jaargetijden, landstreken en verschillende standen vaststelt; doch waaromtrent zich ook afwijkingen van voorkeur (b. v. door de dampkringslucht, schrik (Egeling) enz.) laten vinden; doch gelukkig kan de onderhavige ziekte voor als nog tot de zeldzaam voorkomende ziekteverschijnselen gerekend worden, maar die het meest onder de verlossing ontstaan, hetgeen hij door eene slotsom staft.

Nu geeft hij vervolgens de verschijnselen aan, welke de ziekte kenmerken, die plotselings of door eenige voorboden kunnen intreden, doch ook vele verscheidenheden aanbieden; deze geeft hij allen aan, en roept ook de ondervinding van anderen deswege in; verder geeft hij eene bepaling van ligte en zware stuipen, en doorloopt dezelve vergelijkender wijze; daarop laat hij de verschijnselen die aan het verschillend karakter eigen zijn volgen, en wil deze in *hysterische*, *epileptische* en *apoplectische* onderscheiden hebben, hetwelk elk geneesheer die met den aard der ziekte bekend is, geredelijk zal moeten billijken, terwijl het bij de opsomming blijkt, dat dezelve in het kraambed het minste worden aangetroffen.

Hierop treedt hij in eene niet minder gewigtige afdeeling des werks, namelijk het verloop der ziekte en derzelve verschillende uitgangen, en bewijst, dat de verhouding van de overledenen tot de herstelden, ten voordeele van de laatsten aanmerkelijk overhellen. Hij bepaalt de voorzegging als nu op twee voorwerpen, namelijk moeder en kind; en het gevaar in de verschillende tijdperken, namelijk de zwangerschap, de verlossing en het kraambed doorlopende, beschouwt hij dit niet

lichtzinnig, maar rekent het volgens de uitkomst, van het grootste gewigt door de moeder, terwijl het gevaar hetwelk het kind bedreigt, nog voor verschillende omstandigheden wordt verhoogd.

Eindelijk komen wij aan de gewigtigste afdeeling, namelijk die der behandeling, welke, zoo als wij kunnen nagaan, ook in de verschillende denkwijzen nopens de oorzaken deelt, en als het ware hiernaar gewijzigd wordt, naar gelang men aan deze of gene de voorkeur geeft of meent er van te kunnen afleiden. De Schrijver die deze klippen wil vermijden en steeds eene gepaste onzijdigheid in het geheele werk der meeningen en handelingen van anderen in acht neemt en de zijne steeds op zijde doet treden, laat dit onderwerp door eenige algemeene regelen voorafgaan, die dienen te worden opgevolgd, en welke met eene vaste hand geschetst en aan de ondervinding getoetst zijn, en waarop hij de algemeene behandeling, en de middelen die men gewoonlijk daarin bezigt, aangeeft. Hij doorloopt de verschillende bereidingen, zoo enkelvoudige als zamengestelde middelen, opvolgender- en onderzoekenderwijze; doet de uitwendige of afleidende middelen aan de verschillende deelen des ligchaams en onder alle vormen, benevens de beste wijze van aanwending kennen, en ten slotte gaat hij de bijzondere behandeling in de verschillende tijdperken door, en wijst als een goed leidsman de hinderpalen aan, welke eene afwijking van den algemeenen weg noodzakelijk maken. Doch vooral blijft hij stilstaan op die middelen, welke men nieuwlings zoo zeer geroemd heeft, als van eene krachtadige uitwerking te zijn, wanneer de kunst als het ware te kort schiet, of men voorziene gevaren wil voorkomen; terwijl de instrumentale hulp ook oordeelkundig door hem in oogenschouw wordt genomen, en hij ten slotte de voorbehoeding der stuipen in de verschillende omstandigheden, waarin de vrouw zich kan bevinden, aangeeft, en dit alles besluit met verschillende tabellen, welke de slotsom van het onderzoek bevatten, die de schrijver tot staving van het een en ander heeft doen dienen, en aan het einde van het werk eene vol-

maakte litteratuur aangeeft, hetwelk ons zeer bevalt, doordien daardoor meerdere ruimte ter uitbreiding der stof in het werk zelve gegeven wordt.

De schrijver heeft aanspraak op onze erkentenis voor zijn streven, om een belangrijk gedeelte zijner natuurgenooten en zijne kunstbroeders van nut te willen zijn, en wij vleijen ons, dat zijn werk aan het doel zal beantwoorden, hetgeen het wegens deszelfs belangrijken inhoud zoo zeer verdient.

Wat eindelijk betreft den stijl, den druk en het papier, deze zijn zeer goed; de voorrede uitmuntend en stieten wij slechts op weinige naamfouten: de uitwendige vorm bevalt ons, en verkiezen wij denzelven verre weg boven die zwaarmoedige bruin gespikkelde kleuren van omslagen, waarmede gewoonlijk de werken, welke van de Hollandsche drukpers voortkomen, zijn omhuld, en die buitenlands zelfs den oorsprong zonder ze te openen doen kennen van waar zij afstammen.

VAN ONSENOORT.

X. NECROLOGIE.

PIETER VAN FOREEST.

MEDEGEDEELD DOOR

H. D E B R U I N,

Heel- en Vroedmeester te Utrecht.

Men schreef 1522, hetzelfde jaar waarin Adriaan van Utrecht tot Paus verkozen werd, toen de eerste vaderlandsche Heelkundige (1), Pieter van Foreest (*Petrus Forestus*) te Alkmaar geboren werd. Uit het oud en aanzienlijk geslacht der Foreesten gesproten, werd aan den jeugdigen Foreest eene, met zijnen stand overeenkomstige, opvoeding gegeven, welke hij gedeeltelijk in zijne geboortestad, gedeeltelijk aan de

(1) Choulant, *Tafeln zur Geschichte der Medizin* bl. 23.
Rust, *Handwörterbuch der Chirurgie* enz.

Hoogeschool te Leuven (onder opzicht van den geleerden Prof. in de latijnsche taal Petrus Nannius) ontving. Foreest door zijnen vader, Jordanus van Foreest, voor de regtsgeleerde studiën bestemd, had echter eenen tegenzin in dit vak. Zijn natuurlijke aanleg voor de geneeskunde deed hem besluiten om, door tusschenkomst van zijnen leermeester en stadgenoot Nannius, zijnen vader te bewegen om hem in de geneeskunde te laten studeren. Toen de vader dit toegestaan had, legde hij zich met allen ijver en vlijt op deze wetenschap toe. Nadat hij ruim vier jaren te Leuven het theoretisch gedeelte der geneeskunde, inzonderheid onder Jeremias Drivere van Brakel (*Jeremia Triverius Brachelius*) en andere toen beroemde Medici, geleerd had, vertrok hij naar Italië, waar hij zich op het practisch gedeelte der wetenschap te Bologne (hier verkreeg hij den graad van Doctor), te Padua en te Rome toeleigde, welke plaatsen toenmaals de grootste geneeskundigen bevatten. Te Rome bezocht hij vooral het Hospitaal *Mariae consolationis*, waar toen een der beroemdste artsen, Gijsbert Horst (van Amsterdam), van wien hij niet zelden in zijne *Observationes* spreekt, met het opzicht der zieken belast was. Onder Benedictus Faventinus, Jacobus Evigius, in het *Nosocomium mortis*, en vooral onder Elidoens, geneesheer van het *Nosocomium vitae*, leerde hij te Bologne de praktijk. Te Padua had Foreest den grooten Andreas Vesalius de ontleedkunde hooren verklaren. De ijver waarmede hij voor de wetenschap bezielde was, deed hem spoedig de bijzondere vriendschap van zijnen leermeester en andere groote geneesheeren verwerven, hetgeen dan ook ten gevolge had, dat, toen hij uit Italië naar Parijs vertrok, zij hem brieven van aanbeveling aan Vidus Vidius van Florence, lijfarts van den Franschen Koning, en Jacob Siloius, Professor aan de Koninklijke Universiteit, mede gaven. Vooral werd hij door den laatstgenoemden zeer geacht, daar deze juist bezig was met lessen te geven over *Galerius de facultatibus simplicium medicamentorum*. en Foreest hem

eenige enkelvoudige geneesmiddelen en kruiden schonk, welke hij in Italië met veel zorg verzameld had. Op raad van Silvius vestigde Foreest zich nu in 1545 te Pluviers in Frankrijk, waar hij een jaar de geneeskunde uitoefende.

Toen keerde hij, op herhaald aanzoek van zijne betrekkingen en vrienden, naar het vaderland terug, en zette zich als Geneesheer in zijne geliefde geboortestad Alkmaar neder.

Zijne voortgezette studiën en de ondervinding, welke hij op zijne reizen opgedaan had, konden niets anders dan, vooral in ons land, waar toen aan genees- en heilkunde nog zoo weinig gedaan werd, de schoonste vruchten dragen. Nadat hij te Alkmaar twaalf jaren met roem de praktijk had uitgeoefend, werd hij, in den ouderdom van 35 jaren, door de regering van de toen bloeiende en groote koopstad Delft, tijdens eene zware pestziekte in 1557 als stadsdoctor, met eene aanzienlijke jaarwedde, beroepen.

Toen vervolgens, na de gedenkwaardige belegering der stad Leiden in 1574, aldaar de Hoogeschool werd opgericht, en door den spoed, waarmede deze oprigting gepaard ging, nog geene Hoogleeraars benoemd waren, werd Foreest uitgenoodigd om eenige lessen over de geneeskunde te geven. Hij nam dit aan, was alzoo de eerste Hoogleeraar in de Geneeskunde aan de Leidsche Hoogeschool. Met eene redevoering over den lof der geneeskunde opende hij zijne lessen. Tot groot verlies der Leidsche Hoogeschool wilde hij echter het Hoogleeraarambt niet blijven waarnemen, en keerde na eenigen tijd weder naar Delft terug, waar hij bij de 40 jaren der lijdende menschheid hulp verschaftte en eindelijk, tot groote droefheid der Delvenaars, ten jare 1595, in eenen hoog geklommen ouderdom (even als Galenus, die nadat hij den grootsten roem in de geneeskunde te Rome behaald had, zeer bejaard naar zijn Griekenland wederkeerde) te Alkmaar zijne woonplaats vestigde. In dit zelfde jaar verloor hij zijne echtgenoot Eva van Teylingen, eene vrouw van adellijke afkomst. Hij leefde hier tot heil voor zijne lijdende mede-

burgers, zelfs den geringsten niet zonder raad van zich latende vertrekken, tot aan zijn overlijden in het jaar 1597, nadat hij den ouderdom van 75 jaren bereikt had.

De letterkundige arbeid, welken Foreest aan het nageslacht heeft achtergelaten is een werk (1) dat niet slechts voor zijne eeuw, maar voor alle volgende tijden eene klasieke verzameling van waarnemingen bevat. Foreest, zegt Kurt Sprengel (2), verhaalt, wat zijne voorgangers zelden doen, zijne waarnemingen volkomen, haakt niet naar zeldzaamheden, maar zoekt de gewone verschijnselen der ziekten met alle trouw en eenvoudigheid van een regtschapen man en van een' scherpzinnig arts, voor te dragen. Zijne Geneeskundige waarnemingen zullen wij onaangeroerd laten, daar wij ons alleen met de heilkundige kunnen bezig houden. Deze heilkundige mengelingen zijn afzonderlijk onder den titel van: « *Observationum et curationum chirurgicarum libri quatuor.* (Francofurti, 1611 en 1634 fol.º) in het licht verschenen. De hoofdinhoud van dit werk is de volgende. — Tegen *pannus oculi* vond Foreest de gal van visschen of geiten, met saffraan of eenige plantensappen vermengd, werkzaam; maar hij raadt ook de operatie volgens de ouden aan. Bij *Hypopion* opent hij in moeilijke gevallen het oog, doch niet bij uitzakking van de *iris*. Een neuspolijp genas hij door vitriool. In plaats van het uittrekken der tanden, vond hij ook het luxeren derzelve werkzaam, maar slechts voor eenen korten tijd. Het inzetten van kunsttanden (met gouddraad) laakt hij wegens de meestal opvolgende, hevige ontsteking van den mond. Gecarieerde tanden boorde hij met een, door zijn' leermeester Bened. Faventinus uitgevonden fijnen trepaan uit. Volgens hem kan men dezelve ook door bijtmiddelen doen

(1) *Observationum et curationum Medicinalium libri XXXII.* Lugd. Batav. I—VII, 1593—1603. *Francofurt*, Tom. I—IV, 1602—1611, in 4 folio banden, 1623 en 1660.

(2) *Geschichte der Arzneikunde*, Th. III. s. 175.

uitvallen. Om de tanden (waarin zich ook wurmen kunnen ontwikkelen) uit te trekken, verwerpt hij den pelikaan en raadt den koevoet aan. Een' speekselsteen zag hij (door Peter Friederich) onder den tong uitsnijden (hij verkiest de enkele insnijding en uitdrukking). De verlengde lel genas hij meestal zonder snijden, eens door inkervingen. De borstscirrhus wil hij door verweekende middelen dikwijls genezen hebben. Den kanker raadt hij, met vermindering van alle prikkelende middelen of zacht te behandelen of terstond uit te snijden. Hij opende een *Empyema*, dat lang na de genezing van eene borstwond ontstond, en genas hetzelfde, nadat er nog een half jaar lang etter uitgevloed was. Bij buikwonden (waarin hij de hechting beproefd heeft) wil hij het af te snijden net niet slechts onderbinden, maar ook na het afsnijden branden. Ten opzichte van de *paracentesis* bij waterzuchtigen (waarbij de natuur soms zelfs een uitweg baant,) zoekt hij de tegenaanwijzingen nauwkeurig te bepalen, en raadt, waar deze niet aanwezig zijn, zeer de operatie aan. De *anasarca* scarificeerde hij (bij eene asiatische vrouw) door geeselen met de takken van den steekpalm (*Ilex Aquifolium*) (1).

Uit dit uittreksel van zijne waarnemingen kan men ten duidelijkste zien, tot welke hoogte hij reeds in de Heelkunde gevorderd was, daar vele bijzonderheden van zijne geneeswijze ook thans nog zeer doelmatig zijn (2).

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELLINGEN ENZ. ENZ.

1. *Bijdrage tot de geschiedenis van de onbloedige uitha-*

(1) Zie ook J. G. Bernstein, *Geschiede der Chirurgie*.

(2) Er is voor het leven van Foreest slechts eene bron, te weten: de opdracht van het 1ste deel zijner werken aan de regering en burgerij der stad Delft, waarin hij de voornaamste lotgevallen van zijn leven zelf verhaalt. Bijna woordelijk is dit overgenomen in de biographie, geplaatst in de *Alma Academia Leidensis*, Lugd. Batav. 1614.

Alle latere berigten van zijn leven zijn hieruit geput. B.

ting der steenen uit de blaas door den pisweg , medegedeeld door H. de Bruin, Heel- en Vroedmeester te Utrecht.

In van Bleijswijck's *beschrijving der Stad Delft* (1667) vindt men bij het *Theatrum anatomicum* (opgerigt in 1657) het volgende aangehaald :

« Er hangt een glase kasje , waerin een gesnede vrouwe beeldeken , hebbende in haer handt een groote *Calculus* ofte steen der blase , die een vrijster , genaemt Maertje Joosten , oud 73 jaren . woonachtigh alhier binnen Delft haer selfs heeft afgehaelt , hebbende dese subscriptie: *Artem audacia vicit* , dat is: de kloeckmoedigheyt heeft de konst overtroffen. Ende op het schilden aen de syde van het voor- noemde beeldeke dit volgende vers.»

Doe Maartje Joosten met gevaar
 Geprangt , gedrukt was menig jaar
 Door sand en steen (ô smertlyk wee!)
 Dat schier de Lydster smagten dee ,
 Verlaten van der Artzen Raad ,
 Daarom by God alleen socht baat :
 'k Weet , seydz , God die is alleen
 Een Heer , een Hoeder voor die geen
 In siekt' en pyn op hem vertrouut :
 Dus namze moed en haer verstout
 Met eygen hand dees (1) grote steen
 Te rukken door de Pis-wegh heen. (2)
 't Geleertst verstand kon niet verstaan
 Hoe 't wonder haar kon wel vergaan ,
 Sy sonder steen , pyn , ramp , gevaar ,
 Heeft na geleeft omtrent drie jaar :
 Doe wierd die zaal'ge door de Dood
 Gevoert ter rust in Abrams schoot.

2°. Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden , heeft aan Doctor Neverman te Plau , de groote gouden medaille toegezonden , welke op de eene zijde de beeldtenis van den Ko-

(1) Die toen bij de drie oncen woog.

(2) Zie wegens de Geschiedenis dezer werkwijze mijne *Operative Heelkunde* , 3e Deel. Amsterd. 1836. 2e. druk , p. 170.

ning met hoogst deszelfs naameijffer prijkt, en op de keerszijde een laurierkrans, het volgende latijnsche opschrift draagt, hetwelk overgezet aldus luidt: Aan den Geleerden man J. F. W. Nevermann te Plau in Mechlenburg, voor Wetenschappelijk streven in de Geneeskunde door den Koning in 1859 verleend.

(Schmidts, *Jahrbücher.*)

3°. *Een nieuw afleidend of prikkelend middel*, door Dr. Farre. Dit bestaat in *Jollisia Africana*, een soort van neut, uit dewelke van hare schors ontdaan, eene zeer klare olij kan uitgeperst worden. Bij de gene welke dezelve behandelde, werden de slijmvliezen van den neus en de luchtwegen aangedaan.

(*The Lancet.*)

4°. *Gevolg der Keizersnede*, door Prof. Du Bois te Parijs. De lijderes waarvan wij de operatie in ons laatste nummer hebben medegedeeld, is den 19^{en} dag door *Tetanos* befallen en ten gevolge er van overleden.

Wij zullen bij gelegenheid de lijkopening mede deelen.

(*La Lancette Française.*)

XII. VERLOSKUNDE.

Over de nabehandeling der Kraamvrouwen, volgens

R a m s b o t h a m.

VERTAALD MEDEGEDEELD

Na het eindigen van de eigenlijke geboortewerkzaamheid, en na de ontlasting van de nageboorte duurt dezelve werkzaamheid, welke het kind deed geboren worden, nog voort, om de holte van de baarmoeder te sluiten en hare verwijde vaten zamen te trekken. Met de uitdrijving van het kind is dus geenszins het geheele proces van de verlossing geëindigd; en men kan eerst dan de kraamvrouw buiten gevaar houden, wanneer de baarmoeder tot haren oorspronkelijken, kleinen omvang, zoo als zij zich in onbezwanterden toestand vertoont, terug gekeerd is.

Geneesmiddelen. Nadat men de pas verlostte vrouw zoo

goed mogelijk gelegd, de onderste deelen met drooge, verwarmde doeken bedekt, en den een of anderen laauw-warmen drank toegediend heeft, moet de opmerkzaamheid van den Geneesheer op den toestand van de verlostte gerigt zijn, om in te zien, of zij het toedienen van geneesmiddelen noodig heeft.

In sommige streken van Engeland en ook bij vele practici te Londen, is het de gewoonte, onmiddellijk na de verlossing eene sterke *dosis Laudanum* te geven, om daardoor het geheele organisme te stillen, het opgewekte zenuwstelsel te deprimeren, de naweeën te verzachten en eenen rustigen slaap te bewerken. Ramsbotham houdt deze handelwijze voor even zoo schadelijk, ja voor nog schadelijker, dan het toedienen van groote giften van prikkelende middelen, omdat het opium, behalve dat hetzelfde op het oogenblik als een magtige prikkel werkt, ook nog eene buitengewone sterke nawerking uitoefent en daardoor noodzakelijk de zoo noodige zamentrekkingen der baarmoeder moet benadeelen. Men kan wel door hetzelfde de kraamvrouw van het lastige der naweeën ontheffen, maar wij berooven ook gelijktijdig de natuur van het eenige middel, dat zij ter herstelling van hare vroegere gezondheid en ter verzekering der kraamvrouw voor latere storingen vermag aan te wenden. Meer aanbeveling daarentegen verdient het gebruik van het opium in kleine giften; op deze wijze gegeven, werkt het gunstiger, wijl het zoo de verhoogde gevoeligheid vermindert, zonder de in het baarmoederstelsel voorgaande veranderingen te benadeelen en te storen. Het grootste nut zal de zieke van dit middel hebben, wanneer wij het in zulke giften en in zulke tusschenruimten geven, dat daardoor een aangename toestand van rust ontstaat, geenszins echter de zamentrekkingen der baarmoeder daardoor afgebroken worden. Dit doel kan men nu, volgens de meening van Ramsbotham, daardoor bereiken, dat wij de verlostte vrouw 4, 5, 6 droppels *laudanum*, of eene dergelijke hoeveelheid van het een of ander sedatiefmiddel toedienen en deze giften alle 4 tot 6 uren herhalen.

In zeer vele gevallen is echter iedere toediening van geneesmiddelen na de verlossing overbodig; in sommige gevallen kunnen zij zeker nuttig worden en slechts in weinige kan de toediening van opium in kleine giften schade doen, tenzij er eene bijzondere *idiosynkrasie* tegen dit middel plaats hebbe. De vroeger zeer gebruikelijke drank van *spermaceti* wordt ook nu nog door vele artsen verordend. Dit middel heeft zijn gebruik te danken, dat het een *specificum* is voor inwendige beledigingen en dat derhalve na de verlossing, waar de hals en mond der baarmoeder door het doorgaan van het kind beledigd is, zeer nuttig moest werken. Maar beide veronderstellingen, die tot dit denkbeeld aanleiding geven, zijn verkeerd; het *spermaceti* is noch een *specificum* tegen inwendige beledigingen, noch is gewoonlijk bij de verlossing eene belediging aanwezig. Intusseken is deze drank nu in Engeland in de mode, en heeft een elegant voorkomen; de eenige tegenwerping, die men tegen zijne aanwending kan maken, zoude deze zijn, dat hij moeilijk te bereiden is, en vele manipulatiën en kunstvaardigheid vordert. Ramsbotham bedient zich gewoonlijk van een middel, dat niet minder elegant is en even zoo goed smaakt; het bestaat uit een once *Emulsio amygd.*, een half drachme *syrup. amygd.*, 5-6 droppels *Laudanum* en 5 drachmen *Aq. cinnamomi*. Is er koorts aanwezig, dan geeft hij in plaats van dit middel eene zoutmixture. Is de huid droog en warm, dan kan men ook 3-4 drachmen *Acet. ammoniae* geven; maar slechts zelden heeft de huid deze gesteldheid, en gewoonlijk zweet de kraamvrouw sterk; er is derhalve alzoo geene aanwijzing voorhanden, de vaten van de huid tot eene grootere werkzaamheid op te wekken. (In Duitschland is het bij vele verloskundigen het gebruik, om bijna iedere kraamvrouw eene eenvoudige *saturatie* van *Carbon. potass.* met azijnzuur met bijvoeging van een weinig *Extract. hyoscyam.* of *Aq. amygdalar. amar.* te geven, en inderdaad, zal men doorgaans eene kraamvrouw een geneesmiddel geven, dan kan men tegen eene zoodanige *saturatie* het minste inbrengen.) Eer nu de arts het huis

verlaat, moet hij de noodige voorschriften ter verpleging van de kraamvrouw geven, en kan eenen drank, zoo als zoo even opgegeven is, verordenen. Deze schikking en het voorschrijven van het geneesmiddel vorderen 10-15 minuten tijd; na het verloop van dezen tijd is het nog raadzaam, eene tweede onderzoeking der baarmoeder door de buikbekleedselen te doen, om zich te overtuigen, dat zij zich niet verslapt heeft. Ook moet men de doeken, die de schaamdeelen bedekken, nogmaals onderzoeken, om zich over het mogelijk voorhanden zijn van eene uitwendige bloeding te overtuigen. Vindt men bij de onderzoeking, dat de baarmoeder klein, vast en zoo hard als een kinderhoofd is, dat het linnen slechts weinig gekleurd is, dat slechts 2 of 3 stukken gecoaguleerd bloed, bijna ter grootte van eene walnoot zijn ontlast, dan kan men zich over den toestand van de kraamvrouw gerust stellen; in betrekking op de bloedvloeijing heeft men dan voor het oogenblik niets te zorgen. Vindt men integendeel eene sterke bloedvloeijing, is de baarmoeder groot, week en slap, worden bij eene aangebrachte drukking stukken gecoaguleerd of vloeibaar bloed ontlast, dan is de kraamvrouw niet buiten gevaar; men mag haar niet verlaten, en moet ze eenige uren lang onder een zorgvuldig opzicht houden.

Wij spreken echter hier van de gewone gevallen, waar men na de verlossing de baarmoeder klein en samengetrokken vindt, de uitvloeijing uit de teeldeelen slechts gering is en de gezondheid na de omstandigheden niet gestoord is. In zulke gevallen kan men de lijderes zonder gevaar verlaten en heeft slechts nog aan de baker de noodige voorschriften, hoe zij zich tot ons volgende bezoek te houden heeft, op te geven; deze voorschriften moeten helder, bepaald en duidelijk zijn. Gemakkelijk geraakt men daardoor in gevaar de waardigheid van die menschen te kwetsen, die zich voor zeer gewichtig houden; maar welvaart en gezondheid hangen te veel van onze opmerkzaamheid in de eerste uren na de verlossing af, dan dat wij ons aan de luimen van eene baker toevertrouwen zouden. De eerste order welke men geven moet, is die, dat de

kraamvrouw zich rustig moet houden, tot zij van binnen goed en bed verwisseld wordt. Is er noch bloeding noch flauwte aanwezig, dan kan dit reeds een uur na het vertrekken van den verloskundige geschieden, verondersteld, dat hij ten minste nog een half uur naar de verwijdering van den moederkoek in het huis van de kraamvrouw vertoefd heeft. — Vervolgens de wijze van *verbedden*. De kraamvrouw moet slechts met de grootste voorzigtigheid van het bed, waarop zij verlost is, opgenomen worden; zij mag bij deze verandering bijna niet mede werken en zij moet, zonder dat zij handen en voeten beweegt, op het reeds gereed staande bed gebragt worden.

Het inspelden verdient nog eene bijzondere herinnering. Gewoonlijk wordt de verloskundige door de kraamvrouw zelve of door de baker, op dit onderwerp opmerkzaam gemaakt, zonder dat het noodig is, hetzelfde bijzonder te verordenen; want de vrouwen zijn van het zekere gevoelen, dat, hoe vaster haar buik na de verlossing toegehaald wordt, des te zekerder ook de *symetrie* van hare gedaante (een punt, dat haar zeer aan het hart ligt), beschut en gehouden wordt. Er zijn slechts weinig vrouwen, die zich daarom niet bekommeren, of zij een schoon figuur hebben of niet, en zoo lang dit vooroordeel duurt, zullen zij ook niets verwaarloozen, waardoor zij de van de natuur verkregen prikkel kunnen verhoogen. Eenige practici, mannen van groote ondervinding en gezag, hebben aangeraden, dadelijk bij het begin van de verlossing een vierhoofdig lijfverband om den buik te leggen; het eerste legt men los om, wanneer de geboorte werkzaam begint; het tweede vaster, nadat de vliezen gebroken zijn, wanneer men gelooft, dat de omvang van de baarmoeder aanmerkelijk verminderd is; het derde, wanneer het kind geboren is en het vierde na de ontlasting van den moederkoek; zoodat eene regelmatige drukking op de baarmoeder, gedurende zij zich zamentrekt, uitgeoefend wordt. Tegen dezen voorslag kan men echter inbrengen, ten eerste, dat de verloskundige werkzaamheid daardoor zamengestelder wordt, dat

wel is waar wegens de meerdere moeite, die daaruit voor den verloskundige geboren wordt, geene, wel echter wegens de storing, die daardoor voor andere gewigtige hulp ontstaat, groote oplettendheid verdient; ten tweede, dat de verbanden ligt door de uitvloeijing of het zweet bemorst worden en de verlostte vrouw nu een nat, smerig verband op de huid heeft, waarin zij zich onaangenaam voelt en de nog andere gewigtige storingen veroorzaken kan.

Ofschoon Ramsbotham het aanleggen van een verband voor de verlossing geheel verwerpt, zoo houdt hij echter het aanwenden van een sluitlaken voor uiterst nuttig. Ramsbotham wil echter het aanleggen van het sluitlaken aan de baker overlaten, daar het tegen de welvoegelijkheid schijnt te strijden, dat de man hetzelfde aanlegt. Het sluitlaken moet onmiddelijk op de huid liggen, zoo breed zijn, dat het van de schaamdeelen tot over den navel reikt, en kan derhalve slechts dan doelmatig aangelegd worden, wanneer het ligchaam ontbloot is. Dit werk is dus onvoegzamer, dan eenig ander, waarvoor de verloskundige geroepen wordt. Het sluitlaken behoeft niet onmiddelijk na de ontlasting van den moederkoek aangelegd te worden: want de strengste rust is noodig, tot de eerste veranderingen in de baarmoeder zijn tot stand gekomen, daar niets haren verderen voortgang mag verhinderen. Het hoofdnut van het sluitlaken bestaat daarin, dat het de darmen een kunstig steunpunt dient en dat het zwakte en flauwte verhoedt, die door de plotselijke verwijdering van eene gewone drukking gemakkelijk veroorzaakt worden. In eenen zekeren graad kan het sluitlaken ook wel de baarmoeder tot vermeerderde zamentrekking opwekken; is echter dit orgaan buitengewoon slap, dan zoude het valsch zijn, de drukking door een verband, tot opwekking van eene grootere werkzaamheid en ter verhoeding van eene bloedvloeijing te vertrouwen; het eenige zekere middel bestaat dan daarin, dat men sterk en onafgebroken eenigen tijd lang de baarmoeder uitwendig wrijft.

Alle deze schijnbaar slechts ongewigtige regels voor de be-

handeling van de nieuwe kraamvrouw, verdienen echter, volgens Ramsbotham, de grootste zorg; zeer vele vrouwen hebben door de domheid, onwetendheid en eigenzinnigheid van hare baker gezondheid en leven verloren. Menige vrouw sterft door slaauwte, wijl men haar, gedurende men het andere bed in orde maakt, in eene opgerigte plaatsing, staande of op eenen stoel zittende, liet. In vele gevallen trad ten gevolge van deze zelfde hoogst onvoorzigtige handelwijze, plotselijk eene doodelijke bloedvloeijing in; Ramsbotham zijn twee gevallen bekend, waar dezelfde oorzaak eene uitzakking van de baarmoeder veroorzaakte, die het geheele leven voortduurde. Beide vrouwen werden reeds vroeg een prooi des doods, en bij beide was de ziekte, die haren dood veroorzaakte, alleen het resultaat van het onverstandig handelen onmiddelijk na de verlossing. Het is derhalve noodzakelijk, dat de verlostte eenigen tijdlang rustig liggen, en dat zij onder geene voorwaarde in opgerigte stelling gebragt worden; slechts daardoor kan men slaauwte, bloedvloeijing en uitzakking van de baarmoeder behoeden.

Tijd tusschen dit en het volgend bezoek. Nadat wij die kraamvrouw verlaten, zal het nu van velerlei omstandigheden afhangen, hoe groot het tijdsuerloop tusschen ons laatst en volgend bezoek zijn zal; in ieder geval mag deze tijd niet langer dan 24 uren duren, en het zal het beste zijn, de kraamvrouw nog binnen de 12 uren weder te bezoeken.

(*Het vervolg hierna.*)

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

EENIGE HEELKUNDIGE WAARNEMINGEN.

DOOR

G. G R E E V E ,

Med. et Chir. Doct. enz. te Utrecht.

I.

*Zware kneuzing van het Scrotum, gepaar met
eene doodelijke bloeding uit den penis.*

Op den 17 Junij 1821 viel G. H....., terwijl hij een zolderluik wilde toedoen, door het uitglijpen van den eenen voet, schrijlings op eene op den kant staande scherpe plank, en kreeg daardoor eene zware kneuzing aan het *scrotum*, welke hem echter niet belette om dadelijk daarop, zich bijna een kwartuur ver van zijne woning te begeven en in eenen boom te klimmen, ten einde eene zwerm bijen te scheppen.

Den volgenden morgen echter, de pijn en zwelling vermeerderd zijnde, zag hij zich genoodzaakt de hulp van eenen daar ter plaatse wonenden Heelmeester in te roepen, welke hem niet alleen dadelijk eene ruime aderlating deed en verdere hulpmiddelen toediende, maar uit aanmerking van de aanmerkelijke pijn en zwelling hem met een schuitje naar zijne woning, welke een groot kwartieruurs van daar verwijderd lag, liet brengen.

Den 19^{den} was de lijder buiten staat het bed te verlaten; men was dus genoodzaakt de hulp van eenen verder afwonenden Heelmeester, (daar de eerste door

ongesteldheid verhinderd werd uit te gaan) in te roepen. Deze vond nu, in den namiddag van dien dag, het *scrotum* zeer gezwollen, de buik sterk gespannen en pijnlijk, de pols hard en vol. De Heelmeester wilde nu eene tweede aderlating in het werk stellen; doch daar de patient sedert den val geen water geloosd had en daardoor ondragelijke pijnen leed, besloot de Heelmeester eerst door middel van de catheter de *urin* te ontlasten. Bij het inbrengen van de catheter ondervond de Heelmeester zeer veel moeilijkheid; eindelijk echter scheen dezelve in de blaas doorgedrongen te zijn, maar nu ontlastten er zich, in plaats van *urin*, bij de twee à drie ponden zuiver bloed. — Hierdoor scheen de lijder eenige verligting te ondervinden, en de pols was zoo zacht geworden, dat de aderlating onnoodig scheen; er werd eene *mixtura antiphlog.* toegediend en met de *fomentatie* voortgegaan.

Het was ingevolge het voorgevallene, dat ik verzocht werd tot hulp van dezen lijder te komen. Des morgens van den 20sten bevond ik mij dus reeds zeer vroeg bij den lijder, welke den nacht zeer rusteloos had doorgebracht, vooral door de aanhoudende pijnen in den buik, die dan ook nog zeer opgezet en gespannen was; de pols was niet hard maar zeer koortsig, de lijder klaagde over hevigen dorst, het *scrotum* was geheel blaauw doch niet opgezet en niet zeer gevoelig: daar de hevige spanning van den buik, blijkbaar door de met *urin* gevulde blaas veroorzaakt werd, beproefde ik de catheter binnen te brengen, hetgeen het gelukkig gevolg had dat er eene zeer groote hoeveelheid zeer zuivere, zonder eenig bloed vermengde, *urin* ontlast

werd, met aanmerkelijke verligting van den lijder. De blaas op eens niet geheel willende ledigen, liet ik de catheter binnen, om dit van tijd tot tijd te kunnen bewerkstelligen, Inwendig schreef ik voor eene *Emulsio amygd. c. nitr. et camphor.* Een verdund *sp. minder.* werd tot *fomentatie* gebezigd, terwijl de buik met een vlugtig en krampstillend *liniment* ingewreven werd.

De volgende nacht was vrij rustig doorgebracht en de pijn was minder; de *urin* was 2 of 3 maal door de catheter ontlast; de koorts bleef aanhouden, en het *scrotum* was meer gezwollen; geene ontlasting gehad hebbende werd er een *clyisma* geapliceerd, hetgeen echter zonder eenige uitwerking bleef en gevoelloos afliep; na het gebruik echter van het *elect. lenitiv. c. extr. gram.* kwam er ruime, goede en verliggende ontlasting.

Den 22sten was de lijder in denzelfden toestand, de koorts bleef aanhouden, de pijn dragelijk, goede *urin*-lozing en stoelgang; er liep aanhoudend bloedige etter langs de catheter. De behandeling bleef in alles hetzelfde.

Den 23sten zelf weder den lijder bezoekende vond ik alles in den vorigen toestand; alleen was het *scrotum* aanmerkelijk opgezet en wankleurig, doch niet zeer pijnlijk. Vreezende dat de zilveren catheter, welke tot nu toe binnen gehouden was, door hare drukking hinderen konde, nam ik dezelve voorzigtig uit en wilde het inbrengen van eene elastieke beproeven; zulks was mij echter, bij de, door oedemateuse zwelling van den *penis* veroorzaakte, misvorming, ondoenlijk en ik wenschte

mij zelven geluk dat ik de zilveren catheter zonder moeite binnen gebragt had. Inwendig gebruikte de lijd-der nu een *decoct. cort. salic. alb.* met *althaea*, en uitwendig werd het *scrotum* met witte wijn gefomen- teerd,

Den 25sten was alles nagenoeg in denzelfden toestand. Het *scrotum* echter was nog meer uitgezet en wankleu- rig, zoo dat er niets over bleef om de pijn en span- ning te matigen, dan alleen de opening van het *scro- tum* aan de regterzijde nagenoeg 5 à 6 duim, waarop aanstonds eene groote hoeveelheid *ichoreuse* en *putride* stof te voorschijn kwam, terwijl de geheele holte blij- ken droeg van *gangraena*; de opening van deze holte veroorzaakte volstrekt geene pijn, terwijl daarentegen het scarificeren van de linker zijde zeer gevoelig was; de wond werd zeer eenvoudig verbonden en inwendig werd de *cort. peruv.* toegediend.

Den 26sten was alles redelijk.

Den 27sten begon het celweefsel zich af te scheiden, de wond werd zuiver en het *scrotum* door te zamen- krimping langzamerhand kleiner.

Den 28sten had er eene grootere afscheiding van het celweefsel plaats en het *scrotum* was meer dan de helft verkleind.

Vrijdag den 29sten was de lijd-der onrustiger en klaagde veel over pijn op de hoogte van den *annulus*; daar ter plaatse werd men dan ook eene ontstokene zwelling gewaar. In den loop van dezen dag begon de lijd-der den hik te krijgen en was zeer zwak; het gezwel op den *annulus* was aanmerkelijk toegenomen, brak des nachts door en ontlastte eene groote hoeveelheid etter;

des avonds van dien dag den lijder bezoekende, besloot ik dadelijk de door de natuur gemaakte opening ruim te verdeelen, om eensdeels de stof beter te ontlasten, en ten anderen om naauwkeuriger den aard van het geval te kunnen ontdekken; de catheter werd nu ook weggenomen, en inwendig behalve het *decoct. cortic.*, ook poeders uit den *calomel* en *opium* toegediend.

Tot dus verre scheen zich alles nog wel te zullen schikken, toen in den loop van den nacht eensklaps eene groote hoeveelheid bloed door den penis ontlast werd, naar gissing 4 à 5 pond. De Heelmeester welke nu gehaald werd, diende hem het *liq. stipt. loff.* toe, waardoor dan eindelijk de bloeding gestuit werd. De lijder was den volgenden dag (1 Julij) zeer verzwakt, de hik was verminderd, zoo als ook de ontsteking, terwijl de wond er nog vrij goed uit zag. De ontlaste *urin* was bijna geheel zuiver.

Den 2^{en} Julij den lijder wederom bezoekende vond ik hem zeer zwak en koortsig; er vertoonden zich aan de regter zijde van den buik eenige gangreneuse vlakken, de huid was geheel los van de spieren, zoodat men met het stilet zeer verre onder de huid heen en weder kon schuiven, anders was de buik noch opgezet noch pijnlijk: de wond van het *scrotum* had geheel het levendige verloren, maar was droog en ingevallen, de hik was wederom vermeerderd; inwendig werd hem nu toegediend een *decoct. cortic.* met het *Elix. acid. Haller*, en uitwendig het *decoct. cort. salic. alb.* met het *bals. locatell.* Een *clyisma* werd tevens aangewend, doch zonder veel uitwerking. Intusschen verminderde

de lijder zichtbaar en bezweek dan ook den vierden des morgens ten 8 ure.

Lijkbeschouwing.

Des middags bij den nu afgestorven lijder komende was ik zeer begeerig het lijk te onderzoeken, en daar zulks toegestaan werd, opende ik eerst de bekleedselen der buiksholte, ter plaatse waar het *absces* zich gevormd had, vermoedende dat zulks tot in de buiksholte doordrong; zulks echter had geene plaats, doch er scheen slechts eene groote ontsteking tusschen de bekleedselen en de buikspieren te hebben plaats gehad. De buikspieren, het *peritonaeum*, de *vesica*, alles was in eenen gezonden staat. Na eindelijk het *scrotum* nauwkenrig onderzocht te hebben, zonder ook daar eenige bijzondere beledigingen aan te treffen, bleef er niets over dan de *urethra* te onderzoeken. Deze nu geheel opengelegd hebbende, deed zich alras de oorzaak der verbloeding zien, zijnde de *urethra* ongeveer eene duimslengte opengescheurd: tot in de *corpora cavernosa* had zich eene vuile *ulceratie* gevormd, en ook hier is voorzeker de bron der bloeding te zoeken.

Hoedanig en wanneer deze scheur in de *urethra* gevormd is, zal echter in mijn oog steeds raadselachtig blijven, zoo niet bij het eerste inbrengen der *catheter* er eenige belediging in de *urethra* is veroorzaakt.

II.

Ruptura urethrae welke gelukkig hersteld is.

L. v. H. oud 32 jaar viel op den 12^{en} Januarij des

jaars 1822 terwijl hij zijn water wilde maken, door het omkantelen van een luik, waarmede een put bedekt was, en waar hij onvoorzigtig op was gaan staan, zoodanig in den put, dat hij schrijlings met het *scrotum* te regt kwam op een ijzer, hetgeen zich in den put bevond. Hieruit gehaald zijnde gevoelde hij aanstonds hevige pijnen in het *scrotum*: hetgeen dan ook na korten tijd geweldig opzwol en wankleurig werd.

De Heelmeester hierbij geroepen, wendde aanstonds koude *fomentatien* aan en deed eene ruime *venae sectio*; intusschen bleven pijn en zwelling aanhouden en daarbij werd de waterlozing belet en de blaas zeer sterk uitgezet. Te vergeefs werden emolliërende pappen en *fomentatien*, en het aanbrengen der catheter beproefd, zoodat men, om den dringenden nood, eindelijk tot de punctuur zijne toevlugt moest nemen. Deze kunstbewerking gelukte dan ook zeer goed, en na eene ruime ontlasting van *urin* waren de pijnen dragelijker. Ongelukkig echter was gedurende het woelen van den lijder in den nacht de teruggeblevene *canul* uit de wond geschoten, zoodat de urinlozing voor het oogenblik wederom gestremd was. Den volgenden dag had zich het wondje geheel toegetrokken, en het was te vreezen dat er op nieuw door te groote uitzetting van de blaas, vermeerdering van toevallen konden plaats grijpen. Intusschen zette zich de blaas in twee dagen genoegzaam niet uit, maar des te meer het *scrotum*, hetgeen daarbij meer en meer wankleurig werd en hier en daar teekenen van *gangraena* begon te vertoonen. Daar de lijder menigmaal te kennen gaf, dat hij het gevoel had even als of hij

waterde en er noch door den natuurlijken weg, noch door de plaats waar de *punctuur* gemaakt was, eenig vocht te voorschijn kwam, zoo scheen het wel alsof zich de *urin* in het *scrotum* ontlastte. Hierom en om tevens de te groote spanning van het *scrotum* te verminderen, besloot men, hetzelfde ruim te openen, waarna men dan ook spoedig gewaar werd dat het vermoeden niet ongegrond was maar wel degelijk de *urin* zich in het *scrotum* uitstortte. De opening waardoor de *urin* naar buiten trad, was niet te vinden, ofschoon er geen twijfel was of het bestond in het vliezig gedeelte van de *urethra*, en de bedenkelijke toestand van den lijder maakte het nauwkeurig onderzoek daarnaar niet raadzaam.

De lijder had namelijk reeds den tweeden dag na het ongeluk eene zeer hevige ontstekingskoorts gekregen, gepaard met zeer groote gevoeligheid en zwelling van den buik, welke verschijnselen, gepaard met ijlen, ons deden vreezen voor eene ontsteking der ingewanden. Het aanleggen van bloedzuigers, het toedienen van verzachtende *clysmata* en verdere ontstekingswerende middelen deden dezen toestand wel verdwijnen, doch er trad nu een meerdere nerveuse toestand te voorschijn, gepaard met een zeer sterk verlies van krachten. De reeds beginnende versterving van het *scrotum* nam hand over hand toe, zoo dat de geheele linkerzijde der bekleedselen reeds vernietigd was en de *testis* geheel bloot lag; ook deze begon reeds eenige blijken van *gangraena* te dragen, en menigmaal ontstonden er zware bloedingen uit deszelfs vaatjes; daarbij was de lijder steeds ijleude, had

singultus, koude extremiteiten, in een woord, het liet zich aanzien als of zijn einde spoedig zoude daar zijn.

Deze bedenkelijke toestand bleef ruim veertien dagen voortduren, in welken tusschentijd de lijder niets gebruikte dan een *julapium* uit water, azijn en *campher* bestaande, en tot gewonen drank, gærstewater met rijnschen wijn. Uitwendig werden er om het *scrotum fomentatien* aangewend, bestaande uit den *cort. peruv.* en *spir. vin camph.*, zorg dragende dat de blootliggende *testis* door een met *cerat* besmeerde wiek voor alle uitwendige belediging beveiligd werd.

Onder deze behandeling zagen wij langzamerhand de ziekte ten goede keeren; de wond begon een gunstiger aanzien te krijgen, en de zieke nu onder het gebruik van den *cortex peruvian.* en versterkende diët zijne krachten te hernemen: intusschen bleef de *urin* nog steeds door de tegennatuurlijke opening uitvloeijen, hetgeen de genezing der wond steeds weerhield. Herhaalde proefnemingen om eene elastieke catheter binnen te brengen, bleven vruchteloos.

Eindelijk op het laatst van Februarij bij onzen lijder komende, vond ik hem in groote vreugde, terwijl hij mij verhaalde den voorgaanden nacht door den natuurlijken weg zijne *urin* geloosd te hebben. Ofschoon ook verblijd over deze gelukkige uitkomst, vreesde ik zulks echter eerder aan de verbeelding des lijders te moeten toeschrijven doch den volgenden dag waren wij getuigen van de waarheid. De uitwendige wond, nu niet meer geprikkeld wordende door de uitvloeiende *urin*, begon langzaam te heelen, de goede natuur vormde zich als het ware een nieuw *scrotum*, en de lekkings nog eeni-

gen tijd voortgeduurd hebbende, bleef eindelijk geheel achterwege, zoodat ik het genoeg had den man geheel hersteld en zonder eenige moeite zijn water lozende, bij mij te zien, mij dank betuigende voor zijne gelukkige genezing.

Naderhand is mij deze ziekte nog tweemaal voorgekomen; eens bij eenen tuinman, die, met eene met *urin* gevulde blaas schrijlings uit eenen boom vallende, met het *scrotum* op een tak te regt kwam, met dadelijke *ruptuur* van de *urethra* en uitstorting van het water in het *scrotum*: en eens bij een man die om zijn water te maken opstaande, bij ongeluk ging zitten op den voor zijn bed staande stoel, waarop eene tafelbel stond; hiervan onkundig, kreeg hij eene geweldige *contusie*, doordien hij op den knop van de bel ging zitten; het gevolg was *ruptuur* van de *urethra* en uitstorting in het *scrotum*. Beide lijders zijn echter met eenige wijzigingen in de behandeling gelukkig hersteld.

(Het vervolg hierna).

BESCHOUWINGEN OVER DE LENGTE VAN DEN PISWEG;
BENEVENS DE BESCHRIJVING VAN EENEN PISWEGMETER
(URÉTHROMÈTRE) EN EENE BRANDMIDDELVOERENDE
SONDE (PORTE CAUSTIQUE) WELKE TE GELIJKER-
TIJD KAN DIENEN OM DE LENGTE VAN DEN PISWEG
TE METEN, DE BLAAS TE ONTLEDIGEN EN DER-
ZELVER HALS OF HET AAN DE VORSTANDER-
KLIER GRENZENDE GEDEELTE VAN HET KA-
NAAL TE CAUTERISEREN;

DOOR

J. J. CAZENAVE,
Geneesheer te Bordeaux.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Niets is schijnbaar gemakkelijker dan de lengte van

den pisweg op te nemen; en bestaat echter onder de meestgeoefende mannen, ten opzichte dezer meting, de meest stootende verdeeldheid.

Vele ontleedkundigen, onder anderen *Boyer* en *Meckel*, vermeenen dat de *urethra* gewoonlijk van 6 tot 12 duimen lengte heeft. Deze lengte te zeer vergroot vindende, heeft *Wately* den pisweg bij 48 voorwerpen van groote, middelbare en kleine gestalte gemeten, en door zijne nasporingen bewezen, dat de gemiddelde lengte van het kanaal slechts tot 9 duimen bedroeg, namelijk:

Voorwerpen van groote		Lengte der <i>urethra</i> ,	
gestalte.	duimen	lijnen.	
Bij . 1	9	6	
» . 8	9	»	
» . 5	8	6	
» . 2	8	»	

Totaal 16.

Middelbare gestalte :

Bij . 3	9	»	
» . 1	8	9	
» . 7	8	6	
» . 2	8	3	
» . 7	8	»	
» . 2	7	9	
» . 1	7	6	

Totaal 23.

Kleine gestalte :

Bij . 1	8	9	
» . 2	8	6	

Kleine gestalte :	duimen	lijnen.
Transp. 3		
Bij . 4	8	»
» . 2	7	9
<hr/>		
Totaal	9.	

Du Camp is van hetzelfde gevoelen als Wately.

In het denkbeeld dat men hieromtrent slechts nabij komende bepalingen kan verkrijgen, vermeent de Heer Leroy d'Etiolles dat het voorzigtigste zoude zijn, de lengte der *urethra* op 8 of 10 duimen te stellen, terwijl de Heeren Lisfranc en Velpeau hebben bespeurd dat zij tot 11 duimen kon bereiken.

De Heer Malgaigne verzekert dat het kanaal bijna nooit 6 duimen lengte overschrijdt. De Heer Velpeau stelt vast dat deszelfs gewone afmeting van 6 tot 9 duimen verschilt, en op de middelbare lengte van 7 tot 8 duimen, wanneer hetzelfde uit het bekken is genomen. Deze Hoogleeraar voegt hier echter bij, dat hij door de stelling des Heeren Malgaigne is genoopt geworden te erkennen, dat deze waarnemer in den grond eigenlijk gelijk heeft. Losgemaakt, dan biedt de *urethra* wezenlijk de hierboven gemelde lengten aan. Integendeel is zij, op hare plaats en ontspannen, niet langer dan 5 tot 6 duimen. « Dikwerf, » zegt de Hoogleeraar Lallemand, « heb ik de gelegenheid gehad bij levende voorwerpen, voor overeenkomende oorzaken en gelijksoortige middelen als ik in mijne 3de, 6de en 8ste waarnemingen heb aangewezen, de lengte van het kanaal op te nemen. en heb ik bevonden, dat de door Wately, Dr. Rougier en Du Camp aan-

genomene lengtematen de meest naauwkeurige zijn. Bij ruim 30 lijders, waarop ik deze nasporingen verplicht was te doen, verschilde het kanaal slechts tusschen $7\frac{1}{2}$ en 9 duimen. Bij eenen enkelen, wiens roede de grootste doormeting scheen te hebben, bevond ik van den hals der blaas tot het uiteinde van het roedehoofd eene lengte van $9\frac{1}{2}$ duimen." De door den Heer Civiale in het werk gestelde metingen, stellen bij grijsaards eene lengte van 5 tot 6 duimen, en bij kinderen van 4 tot 6 jaren, 3 tot $4\frac{1}{2}$ vast. Wat mij betreft, bij levenden heb ik den pisweg gemeten en van slechts 4 tot $11\frac{1}{2}$ duimen lengte bevonden; buitendien alle lengtematen tusschen deze twee uitersten. Zoo heeft de Heer Freiche, mij door mijnen kunstbroeder den Heer Lacoste aanbevolen, slechts eenen vierduimen langen pisweg, bij ontspanning van de roede, welker verslapt hoofd alleen het uiteinde daarstelt; terwijl die van den Kapitein Vo....., den Heer Bag..., (van Bourg) en den Heer Les...; (van Bordeaux) tot 11 en $11\frac{1}{2}$ duimen bedragen, en zulks door groote doormetingen der roede, zelfs in verslapten toestand. Overigens heb ik nog waargenomen, dat mannen, die veel en langen tijd aan pisopstoppen hadden geleden, over het algemeen eene zeer korte roede hadden. De Heer Lallemand vermeent stellig de lengte der *urethra* te kennen, wanneer hij het aan den voorstanderklier grenzend gedeelte zal cauteriseren, en vooral zorg draagt de hals der blaas niet voorbij te gaan. « Hiertoe, » zegt hij, « moet men met de lengte van het kanaal naauwkeurig bekend zijn, en niets is gemakkelijker dan dit: men behoeft daartoe slechts de

in de blaas gebragte sonde langzaam terug te halen, en houdt de urinlozing op, dan rekt men de roede met de eene hand uit en stelt de duim en wijsvinger der andere ter hoogte van het roedenhoofd op de sonde; deze daarna een weinig terug duivende, zonder verplaatsing der vingers, ziet men de urine op nieuw zich ontlasten; hierop den afstand metende tusschen de laatste der openingen (in den catheter) en de plaats waar zich de duim en wijsvinger bevinden, zoo heeft men naauwkeurig de lengte van het kanaal. Van zeer veel gewigt zijn deze voorzorgen, uit hoofde het groote verschil in de lengte, soms aangetroffen wordende bij twee voorwerpen bijna gelijk in jaren en van dezelfde grootte. Ik heb er ontmoet, wier piswegen niet langer dan 6 duimen waren, terwijl derzelver lengte bij anderen $9\frac{1}{2}$ bedroeg."

Wat het hovenstaande den Heer Lallemand zoo gemakkelijk voorkwam, zoude zulks welligt slechts voor hem kunnen zijn, (dewijl men toch *de grenzen van het kanaal kan overschrijden, het brandmiddel tot in de blaas voeren*, enz.) Ten minste stemt de Hoogleeraar toe, dat, menig geneesheer in weerwil der door hem opgegevene voorzorgen, de hals der blaas zal voorbijgaan, en stemt toe in den beginne zelve de blaas te hebben gecauteriseerd. In de waarneming van Deleuze (de 18de uit het aangehaalde werk), die veel en lang door dit ongeval heeft geleden, vindt men zulks bevestigd.

De waarneming van den militair Salvazol, (de 21ste uit het werk), bewijst tevens dat, zoo dikwerf de blaas ledig is, het onmogelijk is naauwkeurig de lengte van

den pisweg te meten. De waarneming van Mare Venat eindelijk, (de 22de in het werk), bewijst de onmogelijkheid waarin zich de Heer Lallemand bevond, om de lengte van het kanaal op te nemen, als zijnde de blaas altijd ledig, en zich te moeten rigten naar de te zamentrekkingen van den hals derzelve, dewijl hij bij de invoering der sonde hoegenaamd geen tegenstand ontmoette.

Naardien de Heer Lallemand, ondanks zijne bekwaamheid en alle zijne voorzorgen, meermalen onwetend de hals der blaas voorbijgegaan en even zoo dikwerf de blaas heeft gecauteriseerd, moet men hieruit besluiten, dat ter nauwkeurige meting der pisweglengte, men van een veel zekerder middel dient gebruik te maken. Het door mij voor te stellen middel is zeer gemakkelijk in de aanwending, en doet alle toevallen vermijden (1).

(1) Ten einde de lengte der *urethra* op het cadaver te meten, raadt men aan, het schaambeent weg te nemen, zonder de blaas of de roede te beschadigen, en vooral zonder deze laatste eenige uitrekking te doen ondergaan. Hierom opent men de blaas achter haren hals, zoodat men den vinger op de blaasopening des piswegs kan plaatsens; alsnu de roede in eene horizontale rigting houdende, moet men met een afgedeeld werktuig de lengte van het kanaal.

Een dergelijk middel is door den Heer Malgaigne voorgesteld. Eene buigbare bougie of eenig ander week ligchaam wordt in de *urethra* ingevoerd, daarna de vinger op de blaasopening derzelve plaatsende, zelfs zonder het schaambeent weg te nemen, en met de andere hand het meetwerktuig op de hoogte des piswegs houdende, verkrijgt men de lengte van het kanaal, wel zorg dragende om niet uit te rekken, noch terug te stooten; te-

Voor deze geringe operatie heb ik doen vervaardigen eene massieve zilveren bougie, even als de gewone catheters gekromd, zuiver rond, 11 duim lang, 3 lijnen in doormeting, en buigbaar aan haar blaas-uiteinde door middel van eene scharnier geleiding (*ginglymoïdale*) waarmede men het gebogen gedeelte, 6 lijnen lengte hebbende, middels eene schroef weder regt maakt of kromt. Deze bougie is het afbeeldsel of vorm en doormetingen van de kunstig uitgedachte geleedde sleufbougie (*cuvette*), waarvan de Heer Leroy d'Étoilles zich bedient om steenen of nagebleven steen-gruis uit den pisweg te halen. Men bedient zich op de volgende wijze van dit werktuig: den beschreven piswegmeter breng ik in het kanaal en voer denzelven tot aan de blaas, even als de gewone zilveren sonde. Ben ik verzekerd aan de blaas te zijn gekomen, dan draai ik de schroef, om het gebogen gedeelte der bougie weder regt te maken, en trek het werktuig terug, hetwelk alsnu door den hals der blaas werktuigelijk wordt tegen gehouden. Nu herhaal ik de voormelde beweging des Heeren Lallemand, en breng den graadboog der *urethrometer* op de hoogte van het roede-hoofd, zorg dragende de roede geheel vrij te laten. De ruimte tusschen den graadboog en de scharnier geleiding des werktuigs, duidt nu de zekere lengte der *urethra*

vens vooral acht gevende op het opkrimpen of verlengen, soms door den dood ontstaande.

Het door den Heer Civiale gebezigde eenvoudig en onpijnlijk middel ter lengtemeting der *urethra* bij levenden, is volkomen hetzelfde als dat des Heeren Lallemand.

aan Wil men in weerwil de veelvuldige ledigheid der blaas, en de zamentrekking van derzelver hals, waardoor een natuurlijke weerstand aan de inbrenging der sonde geboden wordt, evenwel de naauwkeurige lengte der *urethra* opnemen, en de blaas ontledigen, alvorens haren hals en het aan de voorstanderklier grenzend gedeelte van den pisweg te cauteriseren, ingeval van verouderde ontstekingen van de hals der blaas (dikwijls als blaasontstekingen (*cystites*) zich voordoende), verouderde *blennorrhagien*, onwillekeurige zaadvloeiingen, sommige gevallen van verzwakking en onwillekeurige pisvloeden, reeds vroeger vruchteloos behandeld; dan kan men met voordeel gebruik maken, van het werktuig hetwelk ik nu twee jaren geleden, door de heeren Bataille te Bordeaux heb doen vervaardigen en den naam heb gegeven *brandmiddelvoerende sonde* (*sonde porte-caustique*) en waarvan ik mij reeds bij een aantal lijdens gelukkig bediend heb. Dit werktuig is van zilver, is gekromd en heeft de lengte der gewone sondes, $3,3\frac{1}{2}$ tot 4 lijnen in doormeting naar omstandigheden, in zijne geheele lengte even als de sonde met eenen dubbelen loop van Hales, door een middenschot in 2 vrije en ongelijke ruimten verdeeld, zijnde de eene kleiner, met een oog bij de punt aan de holle zijde, de andere grooter, een gewonen brandmiddeldrager bevattende met eene wijde sleuf voorzien, welke ondersteund wordt of door eene buigbare spiraalvormige steel of door eenen klouw (*mandrin*), welks gedeelte dat met de kromming der sonde in verband staat, in eene geleedde keten bestaat, gelijk aan den gebogen steenverbrijzelaar van den heer Pravaz, opdat het salpeterzuur

zilver niet door de *urine* smelt, wanneer de sonde in de blaas is gebragt, en men dezelve daarin laat ter ontleding, stopt men het uiteinde der buis met gezuiverd was, en zoodat hare aanvoeging op het olijfvormig einde des brandmiddeldragers zoo digt mogelijk zij. Daarenboven moet men de *nitr. arg.* ligt met was bekleeden, hetwelk smelt zoodra het brandmiddel met de slijmvliesoppervlakten in aanraking komt, echter een goed beschermmiddel daarstelt en het smelten der *nitr. arg.* belet, zoo lang de brandmiddeldrager gesloten blijft, zelfs al wordt hij in de *urin* gehouden; hebbende ik mij altijd kunnen verzekeren van dit belangrijk geval.

Dit werktuig gebruikende even als bij het gewone *cauteriseren*, verrigt men 3 operatien te gelijk, namelijk: men meet op de wijze des heeren Lallemand de lengte van den pisweg, men ontledigt de blaas en cauteriseert den hals der blaas of de *urethra* of wel beide te gelijk. Ik vermeen dat mijne brandmiddeldragende sonde behalve de genoemde nog andere niet minder gewigtige voordeelen in zich vereenigt, bestaande in het vermijden der herhaling van de hevige pijn en kramp in den pisweg bij de meeste lijdens, welke eerst gesondeerd en daarna gecauteriseerd worden. Wat meer is, men bezigt het brandmiddel zonder dat de lijdens zulks gewaar worden en niet anders denken, dan slechts gesondeerd te worden, eene daadzaak van groot gewigt bij zenuwachtige voorwerpen, op wien het woord *cauteriseren* eene moeilijk te beschrijven indruk maakt, ja op het enkel gezigt van het werktuig in flauwte vallen. Deze vreesachtigheid en zenuwachtige gesteldheid door mij in het begin van 1837 waargenomen bij

eene mijner patienten, in 1836 slechts eenmaal voor onwillekeurige zaadlozingen door den heer Lallemand gecauteriseerd, heeft mij op het denkbeeld gebragt dit mijn werktuig te doen vervaardigen, waarmede ik reeds zoo vele genezingen heb verkregen. * *

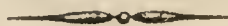
(*Gaz. med. de Paris.*)

OVER DE BEHANDELING VAN HET HOSPITAAL-VERSTERF
DOOR SPAANSCH E VLIEGPLEISTERS,

DOOR

DR. R A M B A U D.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

De heer Rambaud heeft in het *Recueil des mémoires de médecine et de chirurgie militaires*, eenige waarnemingen bekend gemaakt, over de behandeling van het hospitaal-versterf door spaansche vliegpleisters. Deze waarnemingen zijn slechts vijf in getal, doch gewigtig genoeg om de aandacht der Geneesheeren tot zich te trekken.

Het door den Heer Rambaut voorgesteld middel, is slechts op met venerische liesgezwollen behebte lijdens aangewend, bij welker zweren kenteekenen van hospitaal-versterf zich opdeden.

Vroeger behandelde deze Geneesheer soortgelijke aandœeningen op verschillende wijzen, doch vooral door het aanzetten van bloedzuigers, hetzij op de wond zelve; hetzij op haren omtrek. Alhoewel dit middel hem algemeen gelukte, deed het soms roos of nieuwe zweren ontstaan, welke de ziekte verergerden: de spaan-

sche vliegpleister zoude echter deze nadeelige gevolgen niet na zich slepen.

Wanneer znlk een gevaarlijk verschijnsel (1) zich opdoet, is den Heer Rambaut gewoon den omtrek der wond in eene uitgestrektheid van 3 tot 4 duim van de haren te ontdoen; vervolgens zondert hij de zweer af door dezelve te bedekken met eene fijne plukselwiek, op hare beurt door een stuk sparadrap bedekt, hetwelk ongeveer eene lijn de randen overschrijdt. Na deze voorzorgen legt men over het geheel eene breede gekamferde spaansche vliegpleister aan, welke men na 8 of 24 uren weder afneemt, om dezelve door eene ruime pap te doen vervangen. Na het opruimen van den eersten toestel en zelfs tot het tweede en derde verband, zegt de Heer Rambaud, geeft de verettering, welke meer overvloedig wordt door zich met de, op de spaansche vliegpleister gevolgde afscheiding te vermengen, aan het geheel aangedane deel vooreerst nog een weinig geruststellend aanzien; terwijl echter de koudvurige reuk is vervangen door die, der huidafscheiding eigen; de pijn heeft nagelaten; de trekken des lijders hebben hunne gewone kalmte weder verkregen; hij heeft des nachts geslapen, en met den tweeden of derden dag

(1) In eene menigte gevallen kan men van het aanzetten der bloedzuigers op de oppervlakte eener venerische zweer de beste vruchten plukken; doch men moet zich vooral wachten dezelve op de zweerranden aan te zetten, wil men de bloedzuigerbeten niet het karakter der oorspronkelijke zweer zien aannemen, hetzij door inoculatie, hetzij door verbreiding der smetstof in de naburige deelen, hetwelk wij bereids hebben bewezen in onze: « *Recherches pratiques sur la therapeutique de la syphilis.* »

begint de wond zuiver en hoog rood van kleur te worden; de huid, welke bij met hospitaal-versterf aangedane klierverzweringen, dikwijls afgescheiden is, begint meer aanklevende te worden, en de likteekenvorming gaat daarna met snelheid voort.

Gewoonlijk is het aanleggen van eene enkele kortstondige spaansche vliegpleister (*vésicatoire volant*) voldoende ter genezing van het hospitaal-versterf; in sommige gevallen echter is het noodig de blaas te openen en gedurende eenige dagen met garouzalf te verbinden. Is het te laat ter wegneming der blaas, dan legt men eene tweede spaansche vliegpleister aan.

Eenige waarnemingen zullen deze handelwijze meer ophelderen:

In de zalen des Heeren R a m b a u t werd een soldaat nauwelijks herstellende van eene vrij hevige *catarrhus pulmonum*, opgenomen met chankers en eene klierontsteking (*bubo*) welke spoedig in verettering overging. Eene ruime opening werd in dezelve door middel van het *potass. caustic.* gemaakt. Alles liet eene spoedige genezing voorzien, toen den 15^{den} Februarij, bij de morgenvisite de lijder in den volgenden toestand werd bevonden: heete koorts, dorst, hoest, pijnen in de borst, vaal en aardachtig uitzigt. De anderhalfduim lange op negen lijnen breede wond, was buitengewoon pijnlijk en had overigens alle kenteekenen van hospitaal-versterf. Onmiddelijk werd eene aderlating van tien oncen gedaan en twintig bloedzuigers op de wonde aangelegd. Des anderen daags waren de algemeene verschijnselen veel beter, het uitzigt der zweer echter nog hetzelfde; veertig bloedzuigers werden aangezet.

Den 18^{den} herhaalden zich de toevallen met dezelfde hevigheid, en voegde zich daarbij eene uitgestrekte roosachtige ontsteking, welke van de lies uitgaande, tot over den onderbuik en de heup zich uitstreckte. Kwikinwrijvingen werden zonder eenig gevolg aangewend. Den 19^{den} was de roos nog nitgebreider, en had het aangezigt een bijna hippocratiesch aanzien. Nu werd, volgens de opgegevene wijze, eene breede spaansche vliegpleister op eene oppervlakte van acht tot negen duim aangelegd. Des anderen daags had de koorts nagelaten, de kalmte der trekken weder herkregeu, de roos was verminderd, en de bijzondere gevoeligheid der wonde geheel verdwenen. Alle verschijnselen bleven in beterschap voortgaan, en na eenige dagen was de likteekenvorming volkomen. Een niet minder gelukkig gevolg had bij drie andere lijdens plaats. Bij den laatsten had de kweekeling, met het verband belast en het voorschrift niet duidelijk begrepen hebbende, de spaansche vliegpleister op de wond zelve aangelegd zonder dezelve met eene plukselwiek te bedekken. In den beginne was eene vrij sterk verhoogde gevoeligheid hier van het gevolg, welke echter weder spoedig naliet en werd desniettemin de voortgang van het hospitaal-versterf even spoedig tegengegaan.

Aanmerkingen. Het hospitaalversterf, bij lijdens aan liesklierverzweringsen, is zoo zeldzaam in het hospitaal van venerischen te Parijs, dat zich nauwelijks een enkel voorbeeld in verscheidene jaren, in de dienst van den Heer Cullerier opdoet. Echter ziet men er zeer dikwijls, gelijk wij veelmalen reeds hebben aangetoond, mannen, door vermoeijenis en overmatige losbandige

inspanning uitgeput, aan uitgebreide, aschgrauwe, gezwollene, pijnlijke zweren lijdende, met koorts, veranderde gelaatstrekken enz. gepaard; deze verschijnselen duiden echter slechts eene verhoogde ontsteking aan, welke na eenige dagen rust, diët en het gebruik van eenige ontstekingswerende middelen, weder verdwijnt. Dit is geenszins het, door de ontwikkeling van eene graauwe korst en buitengewone gevoeligheid van de wonde gekenmerkt, hospitaalversterf.

Wij herhalen het, dit verschijnsel is tegenwoordig uiterst zeldzaam in dit gesticht, en kan welligt hiervan de oorzaak worden toegeschreven, aan de voorzorg waarmede aldaar het kwik wordt toegediend, en vooral aan de bijzondere oplettendheid op den staat der ingewanden, bij derzelve aanwending.

Niet alleen waren vroeger deze afzonderlijke aandoeeningen meer menigvuldig, maar heeft men dezelve op eene epidemische wijze zich zien verbreiden, en waren in sommige gevallen de verschijnselen zoo hevig, dat zij niettegenstaande de aanwending der meest krachtvolle behandelings wijzen, den dood ten gevolge hadden.

Wanneer het hospitaalversterf zich bij lijdens aan lieskliergezwollen, chankers of verzweerde puisten vertoont, maakt de Heer Cullerier meestal van ontstekingswerende middelen gebruik. Hij laat bloedzuigers aanzetten in het midden der wonde zelve, en men kan zich verzekerd houden dat, met uitzondering der gevallen waarin de ziekte zich epidemisch verbreidde, dit middel bestendig door eene spoedige genezing werd gevolgd. Ook is de branding met het gloeiend ijzer als een belangrijk middel beschouwd geworden; men

begrijpt echter te zeer welk eene partij men van de aanwending der spaansche vliegpleisters, op de wijze des heeren Ramband zoude kunnen trekken, indien derzelve werkdadigheid door meer talrijke gevallen werd gestaafd. Wij roepen derhalve de aandacht der geneesheeren op dit voorgesteld middel in, tot hetwelk men dikwerf gelegenheid zal hebben zijne toevlugt te nemen; want gelijk de schrijver opmerkt, is deszelfs aanwending even rationeel in het hospitaalversterf op groote kunstbewerkingen of uitgebreide verwondingen volgende, als bij de zoodanige welke men zoo zeldzaam ontmoet bij voorwerpen aan *syphilitische bubo's* lijdende, hoewel deze behoorlijk zijn behandeld. T.

(*Journal de Médecine et Chirurgie pratique*).

VERSCHEURING DER WANDEN VAN DE BOVENSTE HOLLE ADER (*VENA CAVA SUPERIOR*), DAAR WAAR ZIJ ZICH IN DEN REGTER HARTEBOEZEM BÊGEEFT, EN DAAROP GEVOLGDE PLOTSELIJKE DOOD.

MEDEGEDEELD DOOR

W. C. VAN LEERSUM,

Chirurgijn-Majoor bij het Regiment Ligte Dragonders No. 5.

» Tel malade expire sans angoisses, et
 » en parlant; tel autre lutte longtemps et
 » ne meurt qu'après une longue et dou-
 » loureuse agonie.»

A délon.

In de *Berliner Medicinische central-zeitung* von Dr. J. J. Sachs, overgenomen in de *Encyclographie des sciences médicales* tome XXX (2me serie) Juillet

1838, page 143 wordt van een sterfgeval gewag gemaakt, veroorzaakt door het openbreken der *onderste* of *opstijgende holle ader*. « De persoon, welke het « onderwerp dier waarneming uitmaakt, was een man « van 50 jaren, die in zijne jeugd verscheidene ma- « len aan bloedspuwing geleden had, en gedurende « de laatste 18 jaren zijns levens, ook gekweld werd « door uitzetting der oppervlakkige aderen van het been « (*varices*), en der speenaderen (*haemorrhoides*), « welke eersten zich ook langzamerhand langs de dijen « tot aan de liesstreek hadden uitgestrekt. Omstreeks « 3 à 4 weken voor zijn dood, werd zijne gezondheid « ondermijnd door eene tusschenpozende koorts, waar- « van hij echter begon te herstellen, toen hij, 4 dagen « vóór het noodlottig tijdstip, eensklaps pijn in de « borst gewaar werd, vergezeld van benaauwdheid, « brakingen en vermeerderde stoelgangen. Langzamer- « hand verminderden deze toevallen, en, toen het scheen « als of de lijder in beterschap toenam, greep er eene « wederinstorting plaats. Er deed zich eene hevige pijn « in de regter lendenstreek en drukking op de borst « gevoelen; de lijder klaagde bij aanhoudendheid over « gebrek aan lucht, kreeg weldra stuipen, waardoor « hij in 4 uren tijds werd weggerukt.”

« Behalve de sporen van vroeger bestaan hebbende « ontsteking der longen, vond men weinig abnormaals « in de overige borst- en buiksingewanden, waardoor « dit spoedig sterfgeval zoude kunnen worden ver- « klaard; doch vond men eene aanzienlijke hoeveelheid « gestold bloed in de regter lenden- en liesstreek uit- « gestort, en toen men met nauwkeurigheid den oor-

« sprong dezer bloeditstorting opspeurde, vond men:
 « « dat gedeelte der onderste holle ader, waar dezelve
 « « gevormd wordt uit de darmbeensaderen, zeer ge-
 « « zwollen, en vertoonde dezelve eene menigte openin-
 « « gen, ter grootte van speldeknoppen; en ofschoon
 « « de zwelling den geheelen omvang van het vat had
 « « ingenomen, schenen de wanden van hetzelfde echter
 « « niet dunner te zijn dan in den normalen toestand.” ”

Daar mij in den jare 1837, tijdens ik te *Oirschot* gecantonneerd was, een bijna gelijksoortig geval is voorgekomen, met dat onderscheid, dat de verschijnselen, welke den dood vooraf gingen, elkander zoo schielijk opvolgden, dat er geene gelegenheid was dezelve op te teekenen, en ook de scheuring van het vat, veel digter bij het middelpunt des bloedomloops (het hart) plaats had, waardoor de lijder dus als in een oogenblik des tijds werd weggerukt, zoo kwam mij, na de lezing van boven medegedeelde waarneming, het door mij waargenomen geval belangrijk genoeg voor, om door den druk te worden algemeen gemaakt. Wellicht draagt het mededeelen van dergelijke waarnemingen er toe bij, dat het doen van lijkopeningen, vooral in plotselijke sterfgevallen, meer worde in het werk gesteld, waardoor veelal meerder licht zoude worden verspreid over sommige noodlottige uitgangen, welke dikwijls, ongeacht de meeste ervaring, onze *diagnosis* en *prognosis* op het grievendst logenstraffen.

Zie hier het door mij waargenomene :

Henricus Smeekens, oud 37 jaren, geboren te *Dendermonde*, provincie *Oostvlaanderen*, wachtmeester bij de 2° K^{ie}. van het Regiment Ligte Dragonders N°. 5,

gedetacheerd bij het voerwezen, en sedert geruimen tijd belast met het geven van onderwijs in de schermkunst, werd, sinds eenige jaren, op verschillende tijden door *Pleuritides*, *peripneumoniae*, en *rheumatismus acutus* aangedaan, en had daardoor eenen, als hebbelijk geworden, aanleg overgehouden, om, bij de minste temperatuur-verandering, door de eene of andere der bovenvermelde ziektevormen, min of meer hevig te worden aangetast; zoo dat ik, sedert ik bij dit Regiment met de geneeskundige dienst belast was, (van het begin van November 1836) reeds verscheidene malen verplicht was, tegen de laatste dier ongesteldheden geneeskundige behandeling in te stellen, welke dan ook telken reize, na eenige dagen behandelens, naliet.

Den 5 September 1837, zich weder als kwartier ziek hebbende opgegeven, werd er, bij een algemeen kwaalijk bevinden, tevens geklaagd: over eene vastzittende, stekende pijn aan de linker borsthelft, ter plaatse van het hart. Eene geringe hoeveelheid bloedzuigers, alsmede warme lijnmeelpappen, benevens zachte *diaphoretische* middelen vonden hier hunne aanwijzing, en werden ook in zoo verre met een gunstig gevolg bekroond, dat hij zich den volgenden dag, den 6^{den} door een zich gelijkmatig ingesteld hebbend zweet, veel verligt gevoelde, en reeds sprak van spoedig zijne dienst te hervatten.

Bij mijn bezoek den 7^{en}, des morgens ten 9 uren, vond ik hem reeds gekleed door de kamer wandelende, en vernam, dat hij op dien oogenblik zich redelijk wél gevoelde, doch dat hij den nacht onrustig, door benaauwdheid gekweld wordende, had doorgebracht, en

dat de pijn in de linker borsthelft zich nog steeds met hevigheid stekend had doen gevoelen. De pols zich onderdrukt, als of de *circulatie* eenig beletsel onderdrukt, voordoende, achtte ik het geraden eene algemeene bloedontlasting te bewerkstelligen; welke dan ook dat gunstig resultaat opleverde, dat de ademhaling vrijer werd, de pols zich meer ontwikkelde, en de pijnlijke gewaarwording aanmerkelijk verminderde. Met weekmakende *cataplasmata*, alsmede *demulcentia* en zachte *diaphoretica* werd voortgegaan. In den loop van dien dag gevoelde hij zich oneindig beter, en betuigde dit bij herhaling aan zijne huisgenooten, alsmede zijnen kameraden welke hem kwamen bezoeken; nuttigde dien middag met smaak eenig voedsel, en gevoelde zich, zoo als hij zich uitdrukte. aanmerkelijk verligt; zoo dat hij de hoop koesterde, binnen een paar dagen weder in staat te wezen zijne dienst te hervatten.

Tegen het vallen van den avond, komt, op het aller- onverwachts één zijner naaste bloedverwanten uit *Belgiën*, na eene afwezigheid van 13 jaren, hem met een bezoek verrassen. Opgetogen van blijdschap springt hij van zijne legerstede, kleedt zich, geeft aan zijn' broeder zijne vreugde te kennen; en, onder het uiten dezer opwekkende gemoedsaandoening, overvalt hem eene bezwijming, waarin hij na eenige minuten den adem uitblaast.

Niet vermoedende de oorzaak van dit plotseling sterven, in de kortstondig plaats gehad hebbende ongesteldheid te moeten zoeken, drong ik, bij zijne naaste betrekkingen, er sterk op aan, mij het doen der lijkopening te vergunnen; en ofschoon dit in de kantonne-

menten, wat localiteit betreft, met veel moeilijkheden vergezeld gaat, had dezelve echter 36 uren na het overlijden plaats; en vond ik, in de borstholte, genoegzame veranderingen, om mij dit schielijk sterfgeval voldoende te verklaren, en mij tevens de verzekering te geven, dat hier geenerhande geneeskundige behandeling in staat zoude geweest zijn, dezen noodlottigen uitgang voor te komen.

Lijkopening.

Bij het doorsnijden der zachte deelen van de borstholte bleek het, dat wij met een gespierd, welgevoed voorwerp te doen hadden. In de borstholte zelve dringende, vloeide er aan de linkerzijde, eenig bloederig weivocht uit dezelve; hetwelk wij echter zoo veel mogelijk voorkwamen, ten einde ons later van de hoeveelheid en hoedanigheid van hetzelfde te kunnen overtuigen; de borstholte geheel geopend zijnde, vonden wij dezelve ten eenen male door de longen gevuld; vertoonende die aan de rechterzijde niets abnormaals, en was er in die helft ook niet het minste spoor van vroeger bestaan hebbende ontsteking te bespeuren, terwijl wij de linker borstkas integendeel met een donker rood gekleurd vocht als overstelpt vonden, en zich op de voorste oppervlakte der linker long, een aanmerkelijk groot stuk geronnen bloed bevond. Dit hebbende weggenomen, en tevens met behoedzaamheid het weiachtig vocht uit die holte verzameld hebbende, bleek het, dat de geheele linker borsthelft met gecoëguleerd bloed was opgevuld; en, naarmate wij dit uit de borstkas namen, besloeg de linker long minder plaats in de voor haar bestemde

ruimte. De hoeveelheid bloeds, zoo wel wat *coagulum* als *serum* betreft, welke wij in de linker borstholte vonden uitgestort, kan, zonder overdrijving op 4 à 5 pond worden geschat. De linker long nu zelve onderzoekende, vonden wij derzelve bovenste kwab geheel natuurlijk, en behoorlijk met lucht gevuld: terwijl de onderste, door schijnvliezen, welke reeds van hun lang bestaan de kenmerken droegen, met het ribbenvlies was aaneengegroeid; ook was dat gedeelte der long als ver-vleschd en verleende geen toegang meer aan de lucht. Daar de aanzienlijke hoeveelheid uitgestort bloed, niet konde veroorzaakt zijn door eene langzame doorzweting, waartegen trouwens ook de gehalte deszelve, bloedkoek en bloedwater als gewigtige bijzonderheid streed, en daarbij deze lijder, als door den bliksem getroffen, was weggerukt; moest hier noodwendig aan de scheuring van een aanzienlijk bloedvat gedacht worden. En werkelijk, bij ons verder onderzoek van het welgevormde hart en slagaderen, vonden wij, in de bovenste of nederdalende holle ader, (*vena cava superior seu descendens*) eene opening, ter grootte van 3 maal de dikte eens gewonen pijpensteels, een duim of anderhalf hooger dan waar zij zich in den regter harteboezem verliest.

Vergelijken wij nu de kortstondig plaats gehad hebbende ziekte, met hetgeen ons de lijkopening opleverde; en merken wij daarbij vooral op, dat de gescheurd gevondene holle ader, noch in haren omvang, noch in het weefsel harer wanden zelve, iets ziekelijks of tegennatuurlijks vertoonde; dan zijn wij als het ware gedrongen, als oorzaak van dit bijzonder schielijk

sterven eenen moreelen opwekkenden prikkel aan te nemen; waardoor welligt het hart, met zoo veel kracht het bloed heeft voortgestuwd, dat de rokken der gescheurd gevondene holle ader, tegen dezen sterken terugvloed niet bestand waren, en gevolgelijk deze noodlottige uitgang moest plaats hebben? Hoe het ook zij, en op welke wijze men zich het door mij medegedeelde geval trachte te verklaren, ik heb gemeend het geneeskundig publiek geene ondiensst te doen, met de eenvoudige vermelding der door mij waargenome daadzaken, terwijl ik in het onderhavige geval, volgaarne instem met het gezegde van denzelfden geleerden schrijver, van wien ik het *motto* voor deze waarneming ontleende: »*Les physiologistes expérimentateurs ont beaucoup étudié le mécanisme de la mort accidentelle subite; c'est aux physiologistes médecins praticiens et cliniques qu'il appartient d'analyser celui de la mort accidentelle à la suite des maladies aiguës, et la science a encore beaucoup de lumières à désirer ici.*»

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

LESSEN OVER DE OOGZIEKTEN.

Etterachtige oogontsteking en hare prikkelende behandeling.

DOOR

J. W A L K E R,

Chirurgijn, te Manchester.

In de voorgaande lezing gaf ik een kort overzicht

der toevallen en oorzaken, en maakte eenige aanmerkingen over de ontstekingwerende behandeling der etterachtige oogontsteking; ik wil nu overgaan, om over de prikkelende behandeling dier ziekte te spreken.

Uit den inhoud der vorige door mij gemaakte aanmerkingen aangaande de ontsteking van het bindvlies in het algemeen, zoo wel als de door mij gedane afkeuring der ontstekingwerende middelen ter genezing der etterachtige oogontsteking, kan het niet anders of gijl. zult wel voorbereid zijn mij te hooren verklaren, dat ik een voorstander ben, der prikkelende middelen in de genezing dezer ziekte, zoo wel als in die der onderscheidene soorten van ontsteking van het bindvlies. Thans beken ik zonder te aarzelen, dat ik een voorstander der prikkelende geneeswijze ben, en dat wel om een aantal krachtvolle redenen, welke ik hier zal laten volgen :

In de eerste plaats zal ik mij beroepen op de getuigenis van eenigen dier *practici*, welke zich verklaard hebben over het krachtdadige der prikkelende geneeswijze, en door zoodanige handelwijze ben ik gelukkig mij te kunnen beroepen op de ondervinding dier *practici* welke hunne overtuiging erlangden, zoowel in de militaire als burgerlijke practijk, dewijl, hieromtrent geene rede tot uitzondering meer kan gevonden worden in het veronderstelt verschil der ligchaamsgestellen onder bijzondere klassen van lijdens.

Het is der moeite overwaardig op te merken, dat de voorstanders der prikkelende behandeling, in 't algemeen beweren, dat zij geheel en al terug gekomen zijn van de ontstekingwerende geneeswijze door middel

zware, en herhaalde aderlatingen, etc. eene handelwijze, in welke zij vroeger enkel ingewijd zijn geworden door voorschrift en voorbeeld. In de uiterste onvoldoende uitkomst hadden zij bijna altoos het loon hunner werkzaamheden gevonden.

Overeenstemmende met het hier voorgestelde, wil ik thans de getuigenis aanhalen van Dr. O'Halloran. Deze Heer had de gelegenheid om de etterachtige oogontsteking te behandelen, dewelke, eenige jaren geleden, eene heerschende ziekte des legers was. Niet hebbende kunnen slagen met ontstekingwerende middelen, nam hij zijne toevlugt tot *sulph. cupr.*, hetwelk hij aanwendde op de oppervlakte van het bindvlies der oogleden; somwijlen gebruikte hij eene oplossing van 10 *gr. nitr. argent.*, een of ander middel werd dagelijks aangewend. De uitwerking van het *Sulph. cupr.*, zegt hij, de gevoeligheid der deelen steeds vernieuwende en de prikkeling gaande houdende, is opmerkenswaardig.

Gerust durf ik te zeggen, dat bloedontlastingen zeer zeldzaam noodzakelijk zijn in deze ziekte, indien de voorgenomen behandeling strikt gevolgd wordt, en wat meer is, ik ben van gevoelen dat indien eenig onderzoek bevolen werd onder de Officieren van Gezondheid, er geen twijfel zoude bestaan dat diegenen die het meest voor de aderlatingen waren, de minst wèl geslaagde *practici* zouden zijn, en dat verstervingszweren wel degelijk eerder het gevolg zullen zijn van het bloedontlastend stelsel, dan wanneer de patient slechts aan de natuur zoude zijn overgelaten.

Dit is voorzeker een zeer sterk en overtuigend be-

wijs, en voortvloeiende uit den mond van eeneu man, die zoo wel in de gelegenheid geweest is beide wijzen van behandeling uit te oefenen, is het klaarblijkelijk bezegeld met den stempel van onbetwistbare waarheid.

Dr. Guthrie is mede een ijverig voorstander van het prikkelend geneesmiddel. Hij gebruikt gewoonlijk het *nitr. argent.* in eene zalf in de evenredigheid van 2 gr. *nitr.* op een drachm. *Ungt. cerat.* Hij beveelt tevens aan, dat dit middel tusschen de oogleden zal aangevend worden met een penseel van kemelshaar, zoodat het ziekelijk bindvlies daardoor worde aangeraakt. Vroeger vond hij soms veel baat door eenige druppels *tinct. opii* in het oog te doen druppelen, maar is hiervan terug gekomen en geeft bij voortduring de keur aan het *nitr. argent.*

Niettegenstaande moet ik aanmerken dat Dr. Littel in zijn onlangs uitgekomen werk over de ziekten van het oog beweert, dat deze zalf, hoewel hoogelijk geprezen door Dr. Guthrie, in zijne handen niet die uitkomst geleverd heeft als hij had gehoopt er van te mogen verwachten. Het veroorzaakt, vervolgt hij, meer prikkeling dan het *causticum* in *substantie* of oplossing, is meer veranderlijk in de gevolgen en moet slechts gebruikt worden in chronische of *torpide* gevallen.

Dewijl ik zelf nimmer de zalf van *nitr. argent.* ter behandeling der etterachtige oogontsteking gebezigd heb, ben ik buiten staat de wezenlijke deugdelijkheid daarvan door mijne eigen meening te bevestigen.

Dr. Ridgway die mede zeer uitgestrekte gelegenheden gehad heeft om den verschillenden uitslag op te ne-

nemen van etterachtige oogontstekingen der soldaten van onze armée, schijnt een der eersten geweest te zijn, welke het ontstekingswerend middel verlaten heeft voor het prikkelend. Hem komt de verdienste toe de eerste geweest te zijn die de oplossing van het *nitr. argent.* gebezigd heeft, in de behandeling dezer ziekte.

Daar ik thans kortelijk de gevoelens heb aangehaald van eenigen dier Heelkundigen welke het prikkelend geneesmiddel hebben voorgestaan, wil ik bij dezelve eenige opmerkingen voegen aangaande hetzelfde onderwerp, het gevolg van mijne *personale* ondervinding.

Ik heb reeds door mijn gevoelen gestaafd, dat ik de ontstekingswerende behandeling bij de etterachtige oogontsteking als overbodig, en ondoelmatig beschouw. Zelf heb ik in de laatste tien jaar geene bloedontlasting aangewend, hetzij algemeen of plaatselijk, in welk geval ook, wanneer ik deze ziekte moest behandelen. Vroeger toch reeds had ik de schoone uitwerking van het prikkelend geneesmiddel gezien, bij sommige ziekelijke aandoeningen van het bindvlies, zoodat het mij zeer waarschijnlijk voorkwam het van veel nut zoude zijn bij de behandeling der vroeger gevreesde oogziekten, en ik heb reden om te gelooven de eerste geweest te zijn, die het *nitr. argent.* in *substantie* gebruikt heb in de onderhavige oogontsteking, *ten minste geen gedrukt bewijs van zoodanige geneeswijze was nog in het licht verschenen*, tijdens dat mijn geschrift eenige gevallen aangeduid had, waarin dit middel met goed gevolg was gebezigd en welke in *The Lancet* werden opgenomen (1).

(1) Zie Vol. 2. 1830—31, pag. 619. Zie overigens de geschied-

Het gevolg mijner eigene ondervinding met dit middel in substantie toe te dienen, is, dat ik groot vertrouwen stel in de magt welke het mij geeft, om den voortgang der ziekte te stuiten, en tezelfder tijd de overtuiging te hebben, dat weinige gevallen zoo geheel ongelukkig zullen afloopen als deze behandeling in aanwending wordt gebragt, voor en alear eenigerhande diepe zweer of versterving heeft plaats gegrepen.

Gerust mag ik aanmerken dat de getuigenis van Dr. Little sterk ten voordeele spreekt van mijne geneeswijze der etterachtige oogontsteking. In dezen aard van oogontsteking voornamelijk, zegt hij, is het, dat het *nitr. argent.* zijne heelende kracht ten toon spreidt en onze voornaamste toevlugt wordt. In *substantie* aangewend aan de binnenwanden der oogleden, verspreidt het ligt zijnen symphatischen invloed over het geheele bindvlies, terwijl het tevens werkt op de tegengestelde oppervlakte des oogbals; ook in onderscheidene graden van ontsteking is het ver weg te verkiezen boven de toediening in vorm van oplossing, of door zalf.

Bij mijne tweede voorlezing heb ik reeds eenige wijzen hoe het *nitr. argent.* in *substantie* aan te wenden, aangegeven. Maar in het onderhavig geval van oogontsteking is het dienstig dat het met meerder ruimte worde aangewend, dan bij de gewone ontsteking van het bindvlies.

Bij het begin der etterachtige oogontsteking zijn de

denis betreffende de aanwending van dit middel in het Ned. Lancet, 1ste Jaargang, pag. 22. Utrecht 1838—39.

oogleden somtijds zoo gespannen, dat het niet gemakkelijk valt, genoegzame omkeering van het lid te bewerken, om het *nitr. argent.*, zoo ver mogelijk aan te wenden. In dit geval moet men hetzelfde met behendigheid onder den rand van ieder ooglid aanbrengen, en hetzelfde veroorloven zoo veel van de oppervlakte van het bindvlies aan te raken, als het maar kan; het is tevens geoorloofd hetzelfde is aanraking te brengen met het uitgebreidste gedeelte van het opgezet bindvlies, en niet zelden gebeurt dit, omdat, zoo als ik bereids gezegd heb, er niet zelden eene groote uitpuiling van dit vlies tusschen de oogleden ontstaat. In gevallen van dezen aard behoeft men niet de minste ongerustheid te voeden over de mogelijkheid van eenige onaangename gevolgen, welke men zoude kunnen veronderstellen, wegens de vrije aanwending van het *nitr. arg.*; men kan hetzelfde gerust eenige seconden aanraking met het bindvlies veroorloven.

Zoodra de ziekte verderen voortgang maakt, houdt de moeilijkheid van het aanbrengen dezes geneesmiddels op, wijl de spanning der oogleden meer en meer vermindert; somwijlen worden zij zoodanig verslapt, dat zij genegen zijn zich om te keeren, en niet zelden gebeurt het dat zij aanmerkelijk omgekeerd worden.

In den beginne, als er nog kans is om met zorg en waakzame aandacht het oog te behouden, kan de *nitr. argent.* vrijelijk eenmaal pr. dag aangewend worden, bij aldien de *chemosis* en de etterachtigen slijmvloed zoo veel verminderd zijn, dat er geen twijfel meer overblijft, dat de hevigheid en het gevaar der ziekte geweken zijn.

In sommige gevallen heb ik het 's morgens en 's avonds toegediend; meer bijzonderlijk, wanneer de verzwering van het hoornvlies reeds eenige uitgebreidheid verkregen had.

Ik houde het *nitr. argent.* voor het noodanker in de behandeling der etterachtige oogontsteking. Indien het goed en krachtdadig aangewend wordt, heeft men weinig meer noodig; zonder hetzelfde houde ik mij zelden verzekerd van eenen goeden uitslag in eenig geval van ernstigen aard.

Het zal zeer gepast zijn, als een middel om de prikkelbaarheid, door het *nitr. argent.* ontstaan, te behouden; den artsen aan te bevelen de inspuiting met eenig prikkelend vocht op de oppervlakten van het bindvlies te bewerkstelligen; b. v. eene oplossing van *sulph. cupr.* gemaakt uit 8 of 4 gr. op een once water. Deze wijze mag meer of minder worden aangewend, naarmate van de hevigheid des aanvals. Sommigen hebben ook inspuitingen aanbevolen ter reiniging van den slijmvloed, in aanmerking nemende dat haar aanwezen zeer nadeelig werkt op de oppervlakte van het hoornvlies. Deze maatregel mag nu juist of onjuist zijn, maar hoe het ook zij, daar de slijmvloed altijd geëvenredigd is naar de min of meerdere hevigheid der ziekte, kan men voor vasten stelregel aannemen, dat de inspuiting zeer doelmatig is, wanneer er zich versche stof verzameld heeft. Alleen ben ik van gevoelen dat de inspuiting noodiger zij wanneer het hoornvlies in staat van versterving of verzwering is, dan wel wanneer slechts het oogbindvlies is aangedaan.

Meest altijd gebeurt het dat de randen der oogleden

na den slaap des lijders aan elkander gekleeft zijn; daarom is het verkieslijk iederen avond dezelve te bestrijken met een weinig roode *precipitaat* zalf, en daar dit middel mede werkzaam is om het ziekelijk orgaan te genezen, is dit bovendien eene reden te meer om hetzelfde te bezigen. Men zij voorzigtig hetzelfde niet rijkelijk aan te wenden op de uitwendige oppervlakte der oogleden; slechts zeer weinig mag op de reeds bovengemelde wijze aan het bindvlies van het benedenste ooglid aangebragt worden.

Bestaat er uitwendige hitte, zoo verkoele men de oogleden en omliggende deelen, door in koud water gedoopte doeken, of wel met eene gewone oplossing van eenige verkoelende oogwassching, zooals die bedeed met loodmiddelen, op de oogleden en de omliggende deelen; terwijl echter bij sommige lijders de koude, zoo als bekend is, de pijnen en onaangename gewaarwordingen doet vermeederen, en men alsdan de wassching in eenen warmen of ten minste laauwen staat moet aanwenden: maar in welken vorm ook, de wasschingen moeten immer volgehouden worden; of wij raden bedarende middelen aan, welke met goed gevolg gebezigd kunnen worden, zoo als de *Infus. herb. belladonn.*, de *Hyoscyam.* of het *opium*. De middelen welke ik nu aangegeven heb, schijnen mij toe de werkdadigste te zijn ter genezing der etterachtige oogontsteking.

Wat betreft de algemeene behandeling, hebben wij nog slechts weinige aanmerkingen er bij te voegen. Indien de lijder zoodanige pijn lijdt, dat zijn slaap verontrust wordt, dan geven wij hem van 1 tot 3 gr. *opium* tijdens hij naar bed gaat, hoewel dit gedurende mijne praktijk

bijna nooit te pas is gekomen. Ik bevond steeds het *nitr. argent.* het beste pijnstillend middel.

Al klaagt een lijder ook nog zoo veel bij zijne eerste aanmelding, (en somwijlen heb ik bijgewoond dat zij mij zeiden geen 8 of 4 uren tijdens eene geheele week geslapen te hebben door de onlijdelijke pijn welke zij leden), heb ik gemeenlijk ondervonden, dat na de aanwending van het *nitr. argent.*, hoezeer de pijn voor een paar uren heviger werd, hij toen dien nacht, en den volgenden zeer gerust had geslapen.

De ontlastingen moet men onderhouden door zachte *purgantia*, naar gelang van de gesteldheid van den lijder. Door sterke purgatiën toe te dienen kan ik volstrekt geen goed gevolg voorzien, terwijl daardoor een zwakke toestand geboren wordt, en men bijgevolg veel eerder kwaad dan goed sticht.

Doch indien de lijder van een teeder gestel is, en er reeds versterving van het hoornvlies te bespeuren is, en nog meer indien bij hem in den aanvang der ziekte het ontstekingswerend middel is toegepast, dan schrijf ik eenen versterkenden leefregel voor, zelfs wat wijn, en de toediening der *chinin.* en andere versterkende geneesmiddelen.

Doch niettegenstaande al wat er gezegd is, zoo is het noodzakelijk u te doen begrijpen, dat gij niet moet verwachten dat de prikkelende geneeswijze eensklaps eene etterachtige oogontsteking geneest, maar het geneesmiddel ter regter wijze en tijde aangebragt, zal zeker den loop en voortgang der ziekte stuiten; immers toch zal er eenige tijd verloopē, voor en aler de ziekelijke werking nalaat, welke geneeswijze ook aange-

wend zij, het juiste hangt af van de min of meerdere hevigheid der ziekte en het tijdstip op welke men de behandeling heeft begonnen; zelden echter zal het binnen de maand of zes weken zijn, en dikwerf blijft het nog 2 à 3 maanden, ja soms nog langer, alhoewel in verminderden vorm bestaan. Hoe het ook zij, ik ben verzekerd dat de langdurigheid en de hevigheid der aanvallen eerder zullen verminderd worden door de spoedige aanwending der plaatselijke prikkel, dan door de bloedverminderende geneeswijze.

Sommige *practici*, overtuigd van het nut der plaatselijke prikkelende middelen, vinden het toch veiliger met dezelve een gedeelte der ontstekingwerende middelen te paren. Zoo beginnen zij gewoonlijk met eene copieuse aderlating op den arm, dan met het aanleggen van bloedzuigers op den buitenkant der oogleden, en na dit alles te hebben aangewend, gaan zij over tot de sterke prikkelende geneeswijzen, vroeger door ons vermeld. Mackensie en Guthrie hebben deze gemengde geneeswijze ter navolging aangeprezen (1).

Ten aanzien der aderlatingen, aangewend in verbinding met de prikkelende geneeswijze, merkt Dr. Mackensie het volgende aan:

»Men moet nimmer aarzelen om eenig bloed te laten aftappen indien de toevallen aanmerkelijk zijn en sints eenige dagen bestaan; maar ter andere zijde, zich ook niet veroorloven de zeer verkeerde verwachting te koes-

(1) Men zie nopens de gewijzigde behandeling Hoofdst. 25 in mijn Genees- en Heelkundig Handboek over de Oogziekten en Gebreken, 1e. Deel, Amsterdam 1839.

teren dat eene overmatige aderlating de geheele ziekte paal en perk zal stellen, zonder de aanwending van plaatselijke middelen. Ik bezit eenige gevallen van dien aard, welke sommigen mogen beschouwd hebben als ongepast en ondoelmatig te zijn, terwijl hunne behandeling als de verderfelijkste welke gevolgd kan worden te beschouwen is. Bij te ruime aderlatingen wordt de lijder te veel verzwakt, en het oog meer vatbaar voor *desorganisatie* gemaakt. Wij moeten geen oogenblik in den waan blijven dat het bloed zoo lang moge vloeijen tot dat de roodheid van het oog voor ons gezigt vermindert, en omgekeerd, is het stillen der pijn van het oog geene reden om de aderlating te doen ophouden. Deze uitkomsten moeten niet verkregen worden door 50 of 60 oncen bloed af te laten, daar men dezelfde gevolgen te wachten heeft, binnen 2 of 3 uren tijds met 20 of 30 oncen bloedverlies. In dit geval wordt de lijder ook niet zoo verzwakt en de loop der ziekte zekerlijk verkort.”

Het bedrag der aderlating is hier zeer gematigd, vergeleken met hetgeen andere *Chirurgi* hebben voorgeschreven; doch in gemoede moet ik verklaren dat het genoeg ja meer dan genoeg is; want ik geloof niet, zoo als ik vroeger reeds beweerd heb, dat eenigerhande bloedontlasting noodzakelijk is. Zelfs Dr. Mackenzie hecht slechts eenen zeer twijfelachtigen graad van vertrouwen in de toepassing der aderlating. Ik moet mij zelve vragen of de overmatige aderlating, zoodanig aangewend dat zij het ligchaamsstelsel verzwakt, niet eerder de versterving van het hoornvlies bevordert, dan wel voorkomt?

De geneeswijze welke ik zoo sterk heb voorgestaan,

hoop ik, dat wèl begrepen zal worden even toepasselijk te zĳn, op ieder graad en tijdperk der etterachtige oogontsteking. Het is echter in den eersten aanvang der ziekte dat ik ernstig aandring op derzelver aanwending, omdat indien later verzwering of meer bijzonder versterving van het hoornvlies zich begint te vertoonen, het bindvlies eene bleekere kleur verkrijgt, de slijmvloed dunner en waterachtiger wordt, en de spanning en zwelling der oogleden verdwenen is, men alsdan veronderstellen mag dat ooit iemand eene andere dan de prikkelende geneeswijze zal verkiezen. D.

(*The Lancet.*)

III. ORTHOPÆDIE.

EENVOUDIG WERKTUIG TER HERSTELLING VAN DE
GEKROMDE RUGGEGRAAT.

DOOR

A. G. VAN O N S E N O O R T.

Sints de laatste jaren heeft men zich veel onledig gehouden, op de gebreken welke in den vorm der beenderen zoo veelvuldig voorkomen, bijzondere aandacht te vestigen, en uit de vergetelheid te rukken, waarin zij scheen bedolven te zijn. De bemoeijingen van vele Heelkundigen hebben de strekking gehad om de kunst deswege zoo veel mogelijk te volmaken. Hiertoe hebben zij vele hulpmiddelen uitgekozen en aangewend, naar gelang de aard der gebreken en der-

zelve te samenstellingen zulks vorderden. Eenigen zelfs hebben het noodig geacht om ter betere behandeling dezer gebreken der beenderen, (vooral der afwijkingen van de ruggegraat), afzonderlijke inrigtingen te vormen, waarin de lijdens onder hun onmiddellijk opzigt stonden om met meerdere aandacht en beter gevolg te kunnen werkzaam zijn. Doch slechts weinige familien hebben het voorregt om in de soms aanmerkelijke kosten van verpleging en behandeling aan de genezing der *Orthopaedische* gebreken, in afzonderlijke etablissementen verbonden te kunnen voorzien, zoodat deze dan ook bij uitsluiting, ten voordeele zijn van hen, die door tijdelijke middelen zoodanig gezegend zijn om daaraan zonder bezwaar te kunnen voldoen.

Dus voor de rijken alleen zijn deze inrigtingen, die soms nog van verschillende Gouvernemen ten ondersteuning en protectie genieten, welke getuigen van het hoog gewigt, hetwelk men hecht aan de herstelling dezer gebreken, terwijl de lijdens uit den burgerstand en lagere klassen, (die dit voorregt niet kunnen deelachtig worden,) naar andere middelen moeten omzien om ook de weldadige hand der Genees- en Heelkunde op hunne gebreken toegepast te zien. Het ware te wenschen dat men het besluit, ten uitvoer gebragt door de administratie der Hospitallen te Parijs onlangs genomen (1), namelijk om behoeftige lijdens, aan deze gebreken onderhevig, in de burgerlijke Gasthuizen te verplegen, ook in andere landen van toepassing konde maken, dan zoude men voorwaar minder ongelukkigen op de straten ontmoeten, doordien

(1) Zie het Ned. Lancet, 2^e. Jaargang, pag. 58.

zij dezen weldadigen maatregel in zulk eene ruime mate deelachtig konden worden.

Terwijl wij hiertoe onze beste wenschen geven, zal het niet overbodig zijn zoodanige middelen te doen kennen, door welke men hierin op eene gemakkelijke en niet kostbare wijze zoude kunnen voorzien, en elk in de gelegenheid te stellen, dit doel, inzonderheid de genezing van de afwijkingen van de ruggegraat te kunnen bereiken, zonder dat zij hunne haardsteden of betrekkingen behoeven te verlaten.

Het is om daarin te gemoet te komen, dat ik te rade ben geworden, om aan eene invallende gedachte gevolg te geven, ten einde een eenvoudig werktuig te vinden, waardoor het zoo langdurig als lastig liggen ter verhelping der afwijkingen van de ruggegraat, naar welke zijde deze ook moge plaats grijpen, konde worden voorkomen, zonder de voordeelen achter te stellen, welke deze wijze andersints aanbiedt; het is niet dan nadat de proefnemingen daarmede genomen, met het beste gevolg bekroond zijn, dat ik dit eenvoudig werktuig bekend maak, ten einde het, ten algemeene nutte eene meerdere uitbreiding zoude kunnen bekomen.

Het werktuig is van hout en bestaat uit twee krukken, (zie de Plaat), welke langer dienen te zijn dan de lijder voor welke dezelve bestemd zijn. Deze krukken zijn in een grondstuk dat op voeten rust bevestigd onderschraagd; de verwijdering der krukken van elkander wordt door den onderlingen afstand van de heupen van den lijder bepaald; tusschen deze nu hangt het voorwerp door middel van de schouders, onder de oksels met afhangende armen, welke hij vrijelijk kan bewegen, over dezelve

henen, en zich kan helpen, bij het lezen van eenig werk hetwelk gedurende dat de uitrekking plaats vindt, op de vóór hem zijnde en aan de krukken bevestigde lessenaar ligt; het hangende ligchaam, dat met een mantel kan overdekt worden, maakt het tegenwigt, en ten einde de beenen lager zouden kunnen zakken dan het grondstuk, zoo behoeft slechts een, er zich in bevindend luikje weggenomen te worden, als wanneer zij bijna tot op den grond kunnen dalen.

Meestal gebeurt het, dat bij de kromming der beenderen van de ruggegraat ook de ribben eene afwijking hebben ondergaan, in welk geval men over de uitgezette zijde een gordel uitbreidt, welkers banden aan de tegenovergestelde kruk aanhalenderwijze worden vastgemaakt.

De voordeelen die uit de aanwending van dit werktuig voortspruiten, bestaan in :

1°. Dat de ruggegraat bij het hangen aan de schouders door de zwaarte van het ligchaam zoodanig uitgerekt wordt, dat de kromming derzelve, even als die, welke op fig. 2 afgebeeld is, dadelijk regter wordt, en zij deze rigting gedurende dien tijd behoudt; welke bewerking dagelijks een of meermalen herhaald wordende, eindelijk tot een goed gevolg voert, wanneer namelijk de lijders tot het herkrijgen van den normalen vorm van de ruggegraat na de bewerking door hunne houding als anderzins daartoe bijdragen.

2°. Dat het hoofd, vrijgelaten wordende, geenerhande uitrekking aan den hals geschiedt, iets waartegen steeds zoo veel wordt ingebracht.

3°. Dat de lijders niet den geheelen dag en nacht behoeven te liggen, hetgeen eenen kostbaren tijd

Fig. I.

Fig. II.

wegneemt en het voorwerp achterlijk stelt in de educatie.

4°. Dat dit werktuig, zoo als het getoond heeft, ook ter ontwikkeling des ligchaams voordeelig kan worden gebezigd.

Acht gevallen van genezing of aanmerkelijke verbetering van krommingen van de ruggegraat heb ik door deze wijze verkregen zonder dat eenigerhand nadeel, zoo voor de gezondheid als andersints van den lijder er uit voortgevloeid is; alleenlijk heeft er in den beginne eene zekere verdooving aan de armen plaats, dewelke men, door de bewerking een oogenblik op te schorten, kan doen verdwijnen; waaraan de lijder zich echter langzamerhand gewent, zoo zelfs, dat onder het opgenoemde getal er eenigen zijn, welke deze uitrekking ruim anderhalf uur hebben kunnen uithouden.

Overtuigd van deszelfs nuttigheid, heb ik gemeend aan velen geene ondiens te zullen doen, door dit eenvoudig werktuig, hetwelk ieder timmerman kan vervaardigen, bekend te maken; doch moet besluiten met de aanmerking, dat wanneer men hetzelfde wil bezigen, men dit toch onder de leiding van eenen deskundige dient te doen bewerkstelligen, die de vorderingen van tijd tot tijd kan opnemen, en de behandeling wijzigen, welke de omstandigheden kunnen vereischen.

VERKLARING DER PLAAT.

Fig. 1.

- a. a.* De krukken waarop het voorwerp, waarvan de ruggegraat thans regt is, onder de armen steunende hangt, en welke bevestigd zijn, in
- b. b.* het voetstuk, in welks midden

- c. het luikje, dat weggenomen zijnde, de voeten kan doen dalen.
- d. d. de stutten, dienende om de voeten op te stellen, als het noodig is dat de lijder rust.
- e. De Lessenaar.

Fig. 2.

Stelt eene afwijking voor van de regte lijn van de ruggesgraat, dewelke, bij de bewerking door de zwaarte van het hangende ligchaam zich geheel regt zal vertoonen.

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

(Blijft oningevuld.)

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

WAARNEMING VAN EEN *ANEURYSMA SPURIUM CONSECUTIVUM*, TEN GEVOLGE VAN EENE AAN DEN ARM BEWERKSTELLIGDE ADERLATING; ONDERBINDING DER ARMSLAGADER, BEZWARENDE OMSTANDIGHEDEN EN GENEZING.

MEDEGEDEELD DOOR

Den Heer *B L A N K E N*.

Chirurgijn-Majoor te Maastricht.

..... Chacun met
Sa pierre à l'édifice encore loin du sommet.
VICTOR HUGO.

Niemand, dan diegenen, wier Heelkundige studie, met betrekking tot de onderbinding der slagaderen, zich alleen tot zijn kabinet, of tot lijken bepaalt, zal de moeijelijkheid willen ontkennen, welke men dikwijls, zelfs in de eenvoudigste

gevallen aantreft, om deze operatie *in vivo* uit te oefenen. Zoo veel te meer zal zulks moeilijkheden baren, indien ons een eenigzins zamengesteld geval voorkomt. Het is dan ook alleen in de school der ondervinding, dat de ware heekundige gevormd wordt: want door welk eene juiste beschrijving men zich ook de kunstbewerking heeft eigen gemaakt, en welke afbeeldingen men ook bestudeerd heeft, dit alles lijdt schipbreuk bij vele gevallen, waar men handen aan het werk moet slaan.

Deze regelen schrijf ik niet, om hiermede het nuttelooze van theoretische kennis te beweren; maar alleen, om zoo veel mogelijk het onvoldoende daarvan aan te stippen. Ik sprak nu slechts van het operative gedeelte, maar hoe vele zwarigheden zoude ik niet kunnen aanbrengen, indien ik wilde opsommen wat iedere heekundige bewerking moet voorafgaan; en om b. v. slechts gewag te maken van eenen hoofdregel, moet ik alleen aanhalen, dat eene juiste bepaling van het gebrek hier ook menigwerf vele moeilijkheden kan opleveren. Ik zou zeer omslagtig worden, indien ik de verschillende verdeelingen, welke men voor de slagaderbreuken opgeteekend vindt, wilde beschrijven; doch dit zou mij te verre afleiden, en voor de strekking van de mededeeling dezer waarneming ongepast zijn; alleenlijk zij mij vergund op te merken, dat letterlijk het *aneurysma spurium* tot de meest zamengestelde gevallen kan aanleiding geven.

Bij den landman N oud 39 jaren, van eene rijzige gestalte, sterk ontwikkelde spieren, bruin haar en oogen, van een galachtig bloedrijk temperament, en gezonde lichaamsgesteldheid, ontstond in de maand Januarij 1859, na eene ongelukkig in het werk gestelde aderlating, in de vouw van den regter elleboog, een gezwel, hetwelk zoo al niet verzuimd, echter niet van aanbelang gerekend was; tot dat hij in het begin van de maand Mei, den raad van den Hr. Dr. Wijnands alhier inriep. Deze de belangrijkheid van het gebrek aanstonds inziende, deelde aan meerdere hier ter plaatse aanwezige geneesheeren en ook aan mij het geval mede, ten einde onze meeningen in te winnen.

Alstoen had het gezwel eene groote uitgestrektheid ingenomen; ongeveer eene en een halve palm lengte en breedte, en van achteren naar voren eene palm middellijn; de huid was slechts weinig rood gekleurd; de aderen in den omtrek meer of min gezwollen; een hard, min of meer golvend aanvoelen, geene de minste klopping of geluid van overgang van het slagaderlijk in het aderlijk bloed (*fremissement*); de klopping van de *arteria radialis* was niet waar te nemen, alleen zoude men bij eene ligte drukking eene golvende beweging vermoeden. Het was evenwel niet moeilijk, de voorafgaande omstandigheden in aanmerking nemende, tot eene *diagnosis* te geraken. Maar hoe moeten wij ons de geheel ontbrekende kloppende beweging in het gezwel verklaren? kan de slagaderopening gesloten zijn? of moet men aannemen, dat er zich in den geheelen loop der slagader, een *fibreus* weefsel gevormd heeft, waardoor deze gesloten zijnde, de verdere uit- en doorgang van het bloed terug gehouden wordt, of wel eindelijk dat het uitgestorte bloed zoodanig verandert, dat het genoegzame vastheid bezit, om in den gevormden zak eene drukking daar te stellen, welke den verderen uitvloed kan beletten? Tot welke gissingen zulks ook moge leiden, allen waren wij het eens, omtrent het geneesplan en besloten, na vooraf de onderbinding der slagader als eenigste redmiddel aangegeven te hebben, te beproeven, welken invloed de drukking, gepaard met koude omslagen, op het aanwezig gezwel zou maken; te meer om hierdoor, ware het mogelijk, nog eene naauwkeuriger kennis van den toestand des gebreks te erlangen. Zoo als te voorzien was, men verkreeg door deze ingestelde behandeling volstrekt niets. Nu werd de groote vraag geopperd, welke methode in het onderhavige geval te volgen? Die van Hunter of Anel, zoo als de Fransche geleerde Velpeau betoogt, kon hier moeilijk toegepast worden, daar niet alleen eene opvolgende verbloeding door toevoer uit de beneden het gezwel zich uitstreckende slagaderen te vreezen was; maar ook de waarschijnlijkheid, zoo niet de onmogelijkheid ingezien werd, dat het zoo ont-

aarde bloed in het gezwel door opslorping zoude weggeruimd worden. Er bleef alzoo niets over, dan de methode van Antyllus, of die der ouden (de onderbinding der slagader boven en onder de opening), te bewerkstelligen. Hierdoor verkregen wij vele voordeelen; eensdeels de opruiming van het uitgestorte en veranderde bloed; anderdeels eene juistere kennis van den toestand der zaken, en voorkoming van de boven aangehaalde opvolgende verbloeding. Niemand onzer, wel is waar, ontkende de moeilijkheden, welke konden worden aangetroffen, dan hoe groot deze ook worden aangegeven, zij allen worden bestreden door de overtuiging dat deze wijze van opereren, het eenig plegtanker tot behoud van den lijder kon uitmaken.

Op den 8^{en} Mei jl. verrigtte de Hr. Dr. Wijnands de operatie op de volgende wijze: Na vooraf eene insnijding in de vermoede rigting der slagader, ter lengte van ruim eene palm gemaakt te hebben, werd het gecoaguleerde bloed zoo veel mogelijk weggeruimd, hetgeen alreeds met zeer veel moeite gepaard ging; daar hetzelfde, door het ziekte *proces* met de omliggende deelen zoodanig vermengd was, dat het als het ware één ligchaam vormde. Spoedig nadat gedeeltelijk, (ongeveer 12 à 14 oncen) weggeruimd waren, trad eene sterke slagaderlijke verbloeding in; welke door de toesnoering van het vooraf bereids aangelegde tourniquet al terstond beteugeld werd; met de meeste voorzigtigheid werd nu het overige ontaarde bloed weggenomen, en in dit waarlijk doolhof het *scalpel* rondgevoerd, om zoo veel mogelijk de slagaderen bloot te leggen, en afzonderlijk zoo hoog mogelijk te onderbinden; twee uren waren nauwelijks voldoende, om zulks voor het bovenste gedeelte te bewerkstelligen. Wij vonden de *arteria brachialis* in de vouw van den elleboog, ongeveer ter dikte der *arteria aërta* uitzet; ook hadden beide, de *arteriae radialis* en *cubitalis*, de dikte van den kleinen vinger bekomen: het was onmogelijk te bepalen, hoe ver deze uitzetting zich uitstreckte, en evenwel was het noodig dezelve eveneens te onderbinden, daar bij de loslating van het tourniquet het slagaderlijk bloed zoo sterk uit

de bestaande ziekelijke opening der slagader vloeide; wij besloten alzoo de ligatuur boven de splitsing te plaatsen, na vooraf dezelve, voor zoo veel mogelijk van de omliggende deelen afgescheiden te hebben, en door middel van de naald van Deschamps het bindsel niet zonder groote krachtinspanning en voorzichtigheid onder dezelve te hebben doorgevoerd. Nu werd het tourniquet losgelaten, en geen den minsten uitvloed van bloed bespeurende, de wond met zacht pluksel opgevuld, en een doelmatig verband aangelegd, waarna de lijder te bed gebragt zijnde, de meeste stilte werd aanbevolen; onthouding van alle spijzen, en alleen het gebruik van eene *limonade vegetalis* voorgeschreven.

Den 9^{en}. De nacht alhoewel slapeloos, is rustig doorgebragt; in geene der verrigtingen werd eenige stoernis waargenomen; in den voorarm en de hand aan de onderbonden zijde, is de warmtegraad eer vermeerderd dan verminderd; de hand is eenigzins gezwollen; overigens klaagt de lijder over geene bijzondere gevoeligheid; langs de *radiaal* zijde een eenigzins doof gevoel; de buitenste oppervlakte van het verband is geheel en al droog; geene de minste verandering in de voorgeschreven verhouding van de behandeling.

Den 10^{en}. De lijder heeft eenen minder rustigen nacht doorgebragt; klaagt heden morgen over hoofdpijn, en een brandend gevoel in de wond; de temperatuur van den voorarm en de hand is sterk verminderd; geene de minste pulsatie in de *arteria radialis dextra* is echter waar te nemen; daarentegen is de pols aan de linker *radialis* versneld en eenigzins vol; overigens geene afwijking in de verrigtingen. Het verband weinig doorgetrokken zijnde, wordt hieraan, noch aan de overigens voorgeschreven behandeling, de minste verandering gemaakt.

Den 11^{en}. Des namiddags ten 5 ure vonden wij den lijder zeer wèl; de koortsachtige beweging van gisteren heeft in den nacht na gelaten, zonder zich heden te herhalen; alle verrigtingen geschieden zonder bijzondere storing. Het verband door een bloederig, eenigzins onaangenaam riekend vocht

doortrokken zijnde, wordt voor een gedeelte afgenomen; weinig of geene zwelling in den omtrek van de wond; ook is de lijder minder pijnlijk, de warmtegraad van den voorarm is normaal, geen spoor van klopping aan de *arteria radialis*. Na den lijder de stelligste onbeweeglijkheid van den arm aanbevolen te hebben, wordt hem het gebruik van een weinig karnemelk met garst toegestaan.

Den 13^{en} des namiddags ten 5 ure. De geheele toestand van den lijder is zeer wèl; alleen klaagt hij over een gevoel van flauwte, ook is het niet moeilijk, eene groote afneming in zijne krachten te bespeuren. Het verband geheel afgenomen zijnde, heeft de wond een zeer goed aanzien; ook vermeenen wij eene zeer geringe beweging in de *arteria radialis* van de aangedane zijde te bespeuren; duidelijk wordt nabij het handgewricht, tusschen den *radius* en *cubitus* klopping gevoeld. Eene met *ung. simplex* bestreken wiek wordt onmiddellijk in de wond gebracht, waarna een doelmatig verband aangelegd zijnde, den lijder heden het gebruik van een weinig kalfs-bouillon wordt toegestaan.

Het zal overbodig zijn, de door ons opgeteekende dagelijkse veranderingen na te schrijven, als zijnde dezelve weinig beduidend; genoeg zij het, deswege aan te halen, dat de zwelling in den omtrek van de wond en het gezwel dagelijks afneemt, dat de wond zelve een zeer goed aanzien verkrijgt, en dagelijks in omtrek vermindert, en de algemeene gesteldheid, bij het langzaam verminderend gebruik van spijzen, niets te wenschen over laat, totdat op den 28^{en} Mei des morgens bij het verband, de bovenste ligatuur los in de wond gevonden werd, en zonder de geringste verbloeding kon weggenomen worden. Wat de onderste aangaat, deze werd slechts, na menigvuldige voorzigtige trekkingen aan dezelve te hebben bewerkstelligd, den 20^{en} Junij verwijderd, waarna de geheele sluiting der wond al ras volgde. Opmerkenswaardig en zeer belangrijk voor den lijder is het ook, dat de beweging van den arm dagelijks vrijer wordt, zoodat men dezelve nagenoeg ongehinderd mag noemen, en hij alzoo alleen, van

eene niet te miskennen gevaarlijke verwonding en opvolgende toevallen, eene kleine niets beduidende *cicatrix* zal behouden; ten getuige wat de natuur door eene hulpvaardige hand geleid, kan bewerkstelligen.

VI. UITVINDINGEN EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN, MECHANISCHE WERKTUIGEN ENZ.

1°. **I**nkerver voor den pisweg, van den Heer Delcroix. Vele werktuigen van dien aard zijn reeds uitgedacht; mogt ik deszelfs aantal vergrooten, zoo is zulks een gevolg der veeljarige overtuiging van de onvolkomenheid, ongenoegzaamheid ja zelfs het gevaar der in ons vak opgenomene. En werkelijk is men buiten staat met één hunner naauwkeurig het vernauwd gedeelte in den pisweg te erkennen.

In geval van verbloeding, beveiligt geen hunner de blaas voor den toevloed van bloed.

Slechts met bijzondere geschiktheid en gewoonte kan men van dezelve gebruik maken; onder de meest bekwame handen, gebeurt het zelden dat zij de deelen ontzien, welke onaangeroerd moesten blijven.

Zij werken langzaam, schrapen en verscheuren meer, dan dat zij snijden, hetgeen hunne aanwending onzeker, pijnlijk, zeer prikkelend en onaangenaam maakt.

De meeste dezer werktuigen bestaan uit een lemmet in eene buis bevat, welke aan hare beide uiteinden eene opening aanbiedt; waaruit volgt, dat men ze slechts met de grootste moeilijkheid kan zuiver houden, en zij dus eene smetstof kunnen bevatten en mededeelen.

Bij de aanwending vorderen zij de hulp van beide handen, en treedt het lemmet door eene ruwe beweging uit de buis, dan kunnen er groote storingen voortgebracht worden.

Meestal zijn zij zeer dun van omvang, zoodat, wanneer zij in eenen pisweg gevoerd worden, welke reeds eenigzins verwijd is, zij slechts als bij toeval de lijdende punten verdeelen.

Zonder twijfel is het algemeen verspreid denkbeeld , dat de eeltachtige vernauwingen onherstelbaar zijn , door deze onvolkomenheden veroorzaakt.

Ten laatste zijn deze werktuigen in geen geval geschikt ter verzekering dat de behandeling voleind en de grondige genezing verkregen is.

Het door mij aan de Akademie voorgesteld werktuig , vertrouw ik , dat haar zal voorkomen , als vrij van deze gebreken te zijn. Hetzelve is zamengesteld uit : 1°. eene in hare geheele lengte wijde buis , vingerhoedsgewijze eindigende , waardoor omstreeks een derde gedeelte van haren omvang gesloten blijft.

2°. Eene beweegbare staaf in de buis bevat , aan welker uiteinde een bol lemmet zich bevindt , hetwelk zich in staat van rust , in den vingerhoed verbergt.

3°. Eene veer welke tijdens de beweging der staaf het lemmet in deszelfs loop voorafgaat , zich met een binnenwaarts afhellend vlak , boven de randen der buis verheft , tijdens de insnijding het slijmvlies der *urethra* zijdewaarts rigt , en op deze wijze alle nabijgelegene deelen der vernauwing , voor eenige aanraking behoedt.

De voordeelen van dit werktuig , boven deszelfs voorgangers , bestaan dus :

1°. Uit de naauwkeurige aanwijzing der plaats van vernauwing.

2°. Door zonder voorafgaand onderzoek op het vernauwde punt en wel *uitsluitend* op dit punt , in te werken.

3°. Het invloeiën van bloed in de blaas te verhinderen , door het ontledigen des piswegs van het gedurende de kunstbewerking gevormd geronnen bloed.

4°. Door deszelfs snelle , zekere , onpijnlijke werking.

5°. Door geenszins eene langdurige gewoonte noch groote handigheid tot deszelfs gebruik te vorderen.

6°. Door volkomen en gemakkelijk te kunnen gereinigd worden , en daardoor de lijders geenszins aan eenige besmetting bloot te stellen.

7°. Op alle graden van vernauwing toepasselijk te zijn.

8o. Zelfs bij de eeltachtige, *ongeneeslijk* verklaarde vernauwingen aanwendbaar te zijn.

9o. Eindelijk, een uitmuntend onderzoeker te zijn, waardoor de stellige zekerheid wordt verkregen, dat het kanaal geene ziekelijke storingen meer bezit en de genezing volkomen kan genoemd worden. *(Gazette des Hôpitaux.)*

VII. MENGELWERK.

(Blijft oningevuld).

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN, ENZ.

Geneeskundig Genootschap van Westminster te Londen, Doct. Chowne President. Zitting van den 15^{en} Februarij 1840. Behandeling der vernauwing van den Pisweg, door potassa fusa. De Heer Rob. Wade leest eene verhandeling voor over de vernauwing van den pisweg, waarvan het hoofddoel was de nuttigheid van de bijtende potasch ter behandeling derzelve aan te toonen. Hij maakt de aanmerking, dat er sints langen tijd een algemeene weerzin bestond bij de Heelkundigen, om dezelve aan te wenden, in gevallen van vernauwingen, welke hij thans tot onderwerp had gekozen. Doch de ontdeking had sints lang de nuttigheid doen zien in de ergste vernauwingen, en was in geenerhand geval gevolgd geweest van eenig onverwachten uitslag, dewelke volgens de bekentenis van Sir Everard Home, bij de aanwending van het *Nitr. argent. fus.* volgens zijne wijze, zoo zeer had plaats gehad. Pisopstoppen, bloeding uit den pisweg, waren gewoonlijk daarvan het gevolg, en de lijder kwam soms na een korten tijd, naar den arts terug, erger zijnde dan vóór de aanwending er van wel het geval was. Doch dit konde men niet op die van de *potassa fusa* toepassen; want nimmer verwekte het een brandkorst, dewelke zich moest afscheiden, even als zulks het geval is met die van de *nitr. argent. fus.*; maar het vermengt zich met het dierlijk weefsel, en vormt een zeepachtig zamenstel; dit doet den Heer Wade gelooven, dat het een van de grootste voordeelen van dit middel is, hetwelk in de sterkste bandachtige vernauwingen op dewelke de *nitr. argent.* slechts zeer weinigen indruk zoude maken, goed werkt. Hij was zeer van gevoelen, dat de gesmolten potasch, na zich met de dierlijke zelfstandigheid der omgelegene deelen vereenigd te hebben, ook die der vernauwde plaats deed veranderen en derhalve meer goed dan derzelve onmiddellijke aanraking te weeg bragt. Hij bezigde hetzelfde van een achtste

van een half grein tot een geheel grein, en plaatste dit aan het einde van eene *bougie*, het aldaar wél bevestigende, en na vooraf de uitgestrektheid van de vernauwing gemeten te hebben, voert hij het brandmiddel tot op dezelve, het aldaar langer of korter tijd bepalende.

De aanwending kan om den tweeden of derden dag herhaald worden, wanneer namelijk geene tegenaanwijzende omstandigheden een grootere tusschenruimte noodzakelijk maakt. Hij wendt dit middel aan in vernauwingen, waarin het dunste instrument zelfs verhinderd wordt tot in de blaas door te dringen, en in die, welke ofschoon een dun instrument duldende, evenwel door derzelve onuitzetbaar vermogen niet verwijld konden worden; zoo als in vernauwingen door *spasmus* aangedaan. Doch nimmer wendt hij het brandmiddel aan in vernauwingen, welke door eenvoudige uitzettende instrumenten kunnen verkregen worden.

De Heer Wade besluit zijne lezing door een aantal gevallen bij te brengen, waaronder vele van ergen en chronischen aard, en welke alle volmaakt genezen zijn.

Davey heeft door deze wijze van aanwending vele gevallen genezen. Smith vreesde ten gevolge van de *potassa fusa* een ettergezwel aan de bilnaad, zoo als hij in een geval van Jeffries heeft zien plaats grijpen. Brooke had de gewoonte om dit middel aan te wenden, gemengd met *axung.*, en door middel van een aan het einde van eene *bougie* verguld knopje, en zoodra de *catheter* in de blaas was doorgedrongen, de zelf door middel van een stilet voorwaarts te voeren.

De Heer Streeter vraagt of de zamengestelde vernauwingen sedert men de mechanische behandeling dezer gebreken, in deze hoofstad (London) in gebruik, heeft vaarwel gezegd, niet minder voorkomen dan wel vroeger het geval was. Hij was van gevoelen, dat aanmerkelijke vernauwingen meestal uit ondoelmatige behandelingen of uit verzuim voortvloeiden. Hij had plaatselijke bloedontlastingen en omslagen gebezigd, en wanneer er nog gevoeligheid was, zich van de aanwending van prikkelende middelen onthouden, en was van oordeel dat door slechts eene *bougie* 3 à 4 maal in het jaar door den pisweg te voeren met eenige voorafgaande *antiphlogistica* een aantal voorwerpen met dit gebrek aangedaan, veroorloven zoude, het met gemak te dragen.

De Heer Wade verklaart, nimmer dien tegenspoed te hebben ontwaard in de behandeling van dit gebrek, als de Heer Smith wel aan hetzelfde heeft willen toekennen.

(*The Lancet.*)

IX. BIBLIOGRAPHIE.

(Zie den omslag.)

X. NECROLOGIE.

LEVENSBERIGT VAN DEN HOOGLEERAAR

A. C. G. SUERMAN.

Het is voorwaar voor ons eene droevige taak een voorval mede te deelen, hetwelk onlangs Utrechts ingezetenen in het algemeen, de Hoogeschool in het bijzonder en talrijke zoo hier als elders verspreide vrienden des overledene met schrik en droefheid vervulde. Wij bedoelen het noodlottig afsterven van den Hoogleeraar A. C. G. Suerman, waardoor vele regtmattige verwachtingen vernietigd werden: te harder valt ons deze taak, dewijl wij hierdoor de wonden zijner dierbare betrekkingen wederom moeten openscheuren, zonder eenige leniging te kunnen aanbrengeu. Doch de pligt rust op ons, dezen onherstelbaren slag aan de lezers van ons Tijdschrift bekend te maken, waartoe wij in ons vorig nummer door omstandigheden verhinderd waren.

Na eenige dagen tusschen vrees en hoop geslingerd te zijn geworden nopens den uitslag der ziekte waaraan hij ter neder lag, kwam ons de verpletterende mare aldra ter oore, dat de al vernielende dood in dezen had gezegevierd, en hem, gelijk eenen tweeden Bichat, in den bloeienden leeftijd aan de kunst, wier hooge verwachting hij was, had ontrukkt; wij betreurden zijne naaste betrekkingen, die in hem alles verloren, wat hun na vroegere verliezen nog dierbaar was overgebleven.

Onze pen is te zwak om zijne nagedachtenis door het schetsen zijner verdiensten naar waarde te vereeren; trouwens wij zijn hierin reeds voorgegaan; dezelve zijn door eene bekwame en vriendschappelijke hand meesterlijk geschetst (1). Wij behoeven ons derhalve slechts te bepalen tot die bijzonderheden, welke *époque* in zijn zoo nuttig leven gemaakt hebben, en als

(1) Toespraak van J. L. C. Schroeder van der Kolk, aan zijne leerlingen op den 17 Februarij na het afsterven van zijnen hooggeachten vriend en Ambtgenoot A. C. G. Suerman enz. Utrecht 1840.

even zoo vele trappen van vereerende onderscheiding te beschouwen zijn, dewijl zij allen zijne ware verdiensten tot grondslag hebben.

De Hoogleeraar Alexander Charles Guillaume Suerman werd in den jare 1809 te Utrecht geboren. Hij onderscheidde zich reeds vroeg door de zucht tot de Wetenschappen, waarin hij door verdienstvolle mannen, waaronder zijn vader de Hoogleeraar B. F. Suerman, geleid, schitterend uitmuntte, zoodat hij zijne bekwaamheden, na den graad van Doctor in de Geneeskunde verkregen te hebben, aan vreemde Geleerden, inzonderheid te Parijs en te Londen, konde toetsen. Zijne promotie had vertraging ondergaan, doordien Suerman, toen de stem zijns Konings hem riep, zich met de compagnie Vrijwillige Jagers der Utrechtsche Hoogeschool tot dat einde als een der onder-officieren onder de vanen schaarde, welken rang hij later met de betrekking van Officier van Gezondheid der 2^e klasse bij dit uitstekend korps verwisselde, terwijl hij door zijne kunde en hulpvaardigheid zeer veel dienst verrigtte.

Na het eindigen van den veldtocht, met zijne medemakkers, om hunne studiën te volmaken in het vaderland terug gekomen, maakte hij met eenen geduchten en alom gevreesden vijand, de *Cholera* namelijk, innige kennis. De diensten in dezen door Suerman's zelfopoffering, om zich met dezelve in het daartoe bestemd lokaal op te sluiten, verrigt, zal nimmer uit het geheugen zijner stadgenooten gewischt worden, maar steeds het onderwerp hunner bewondering en dankbaarheid blijven.

Intusschen naderde het tweede Eeuwfeest der Utrechtsche Hoogeschool in het jaar 1856, waarbij Suerman *more majorum* den graad van *Art. Lib. Mag. et Philosophiae Doctor* verkreeg, en na zijne buitenlandsche reizen dien van *Doctor Chirurgiae*, welke door den graad van *Doct. Artis obstetric.* werd opgevolgd. Toen eindelijk de zoo ondervindingrijke en waardige Hoogleeraar Wolterbeek zijne betrekkingen eervol nederlegde, werd de vervulling derzelve opgedragen aan Suerman, die deze taak den 18^{en} Junij 1859, met eene

doorwrochte *oratie* aanvaardde , en dus ambtgenoot zijner leermeesters en zijns vaders werd.

Hij was lid van het Provinciaal Utrechts Genootschap van Kunsten en Wetenschappen , van het Genootschap ter bevordering der Heelkunde te Amsterdam , en zoo door zijne in den jare 1830 op de Natuurkundige prijsvraag te Leiden bekroonde verhandeling , als zijne beide *dissertatien* maakte hij zich binnen- en buitenslands hoogst gunstig bekend , en verwierf vooral uitstekenden lof wegens zijne *medische dissertatie* , waarin hij eene grondig bewerkte geschiedenis van den gang der *Cholera* in de Noord-Nederlandsche Provinciën leverde , welke lof hem dan ook naar regt en waarheid werd toegezwaaid.

Hij stierf op den 10^{den} Februarij 1840 , geacht van allen die hem als vriend of Arts hadden leeren kennen , en blijken van zijne hulpvaardigheid , trouw en kunde ontvangen hadden. De weeklagten en tranen der armen , wier weldoener hij was , vergezelden hem naar het graf !

Toegerust zoo als Suerman , met eene reeks van begaafdheden en doorwrochte kennis in het Geneeskundig vak in het algemeen , wat hadden zijne leerlingen , de kunst en het Vaderland in het jeugdig mannelijk tijdperk zijns levens in het vervolg niet van hem kunnen verwachten !

VAN ONSENOORT.

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN ENZ. ENZ.

Zoodra de vriendschappelijke betrekkingen tusschen de Nederlanden en België hersteld waren , hebben ook die , welke ten aanzien van Kunsten en Wetenschappen dienden plaats te hebben , hunnen gewonen loop hernomen. De beide landen welke geleerden en verdienstelijke mannen zich onderling weten hoog te schatten , hebben daarvan de blijken gegeven ; althans België is Oud Nederland hierin voorgestaan , door het honorair of medewerkend lidmaatschap van eenige der al-

daar bestaande achtenswaardige Geleerde Genootschappen aan eenigen onzer landgenooten aan te bieden. Wij vinden deswegens opgeteekend:

Van de Societé des Sciences Naturelles de Brugge.

De Heeren Doctoren A. G. van Onsenoort, W. Fischer, Chir. Major., Stutterheim, id. J. F. Kerst, id. P. Pincoffs. P. H. Krabacher.

(Annales de la Societé des Sciences naturelles de Bruges.)

Van de Societé Medico-Chirurgicale te Brugge.

De Heeren A. Alexander, Med. Prof. B. F. Suerman, id. J. L. C. Schroeder van der Kolk, id. N. C. de Fremery, id. D. C. E. E. van Cooth, Med. Doct. G. Greeve, id. G. Vrolik, Med. Prof. Tilanus, id. A. van der Hout, Heel- en Vroedm. van Eepen, id. Croissant, Med. Doct. Snabilié, id. Ridder, id. P. J. van Wageningen, Heel- en Vroedm. Mulder, Med. Lect. Mulder, Med. Prof. Sebastian, id. Hendriks, id. Everard, Med. Doct. van Manen, id. Refer. voor de Gen. zaken. Wachter, Med. et Chir. Doct. Logger, Chir. Doct. Broers, Med. Prof. Kaathoven, Med. Doct. Ludcking, Heel- en Vroedm. Moll, Med. Doct. Hegge-Zijnen, Heel en Vroedm. Wellenberg, id. Haverdreeze, Chir. Lect. Godefroid, Chef van de Gen. dienst in de Oost-Indiën. Brouwer, Chir. Major. te Suriname. Baert de la Faille, Med. Prof. Kerst, Chir. Doct. Gobée, Med. Doct. Schröder, Chir. Salmon, Med. Doct. en Ruychaver, Chir. en Vroedm.

Vroeger was reeds benoemd: A. G. van Onsenoort, Med. et Chir. Doct.

(Handelsblad.)

Van de Societé de Médecine te Gend.

J. L. C. Schroeder van der Kolk, Med. Prof.

B. F. Suerman, id.

A. G. van Onsenoort, Med. et Chir. Doct.

(Annales et Bullétin de la Societé de Médecine de Gand.)

XII. VERLOSKUNDE.

Merkwaardige zesjarige Baarmoederlijke zwangerheid en verlossing door den Endeldarm, door P. J. van Wageninge, Heel- en Vroedmeester te Rotterdam.

Jannetje de Bruin, huisvrouw van Jan Mol, Tuindersbaas, thans overleden, bij Mevrouw de Weduwe Hubert van Rijckevorsel in het, een half uur van hier gelegene Crooswijk, vroeger steeds gezond geweest, huwde op haar 27° jaar in December 1822; en beviel een jaar later (6 Decemb. 1823) gelukkig en geregeld van eene dochter die nog leeft en zeer goed ontwikkeld is. De moeder zoogde haar kind zelve dertien maanden, en werd in Augustus 1826 ten tweede male zwanger. Deze zwangerheid verliep geregeld, tot in de 7° maand, toen de zwangere, met haar kind op den eenen arm, en eenen emmer water in de andere hand, achter over van een' trap eenen val deed, van eene verdieping hoog, waarvan zij echter weinig of geen letsel had.

In het laatst van April of begin van Mei 1827, eens met eene harer kennissen voor het open raam zittende, zag zij op den Goudschen of Crooswijksche weg twee lieden te paard, welke paarden bijzonder groot moeten geweest zijn of haar althans toeschenen te zijn, zoodat dit de *bijzondere en levendige* aandacht der zwangere opwekte, en zij dit aan hare gezellin te kennen gaf, die zulks mede toestemde. Des avonds begaf de zwangere zich zeer wèl te bed; doch toen haar man zich des morgens ten 4 ure naar zijn werk begeven wilde, klaagde de zwangere dat zij zich *zóó ziek* en *nádr* gevoelde en bespeurde dat zij *ontsluiting* (volgens hare meening) had: zij verhaalde tevens dat zij dien nacht een zwaren benaauwd *droom* had gehad, namelijk: » dat zij vervolgd was geworden » door twee paarden, welke haar in de linker zijde gebeten » hadden, dat zij daarvan wakker geschrikt was, en het, als » het ware, nog voelde." *Van dat oogenblik af aan, voelde de vrouw geene levensteekenen des kinds meer.*

Van dat tijdstip af, ontlastte zich uit het *pudendum* eene bloedige stof, en de zwangere gevoelde zich zeer aangedaan, onwèl en krachteloos. De vroedvrouw werd ter hulpe geroepen, en deze verklaarde, na onderzoek, dat alles wel zoude schikken, aangezien het bekken der vrouw en de plaatsing der vrucht goed waren, en in dit laatste had zij volkomen gelijk. Doch de edelaardige meesteres dezer lijdende, Mevrouw de Weduwe Hubert van Rijckevorsel eere zij hare nagedachtenis!) wilde niet dat men langer zonder andere hulp bleef, en den 15 Mei 1827 werd mijne hulp ingeroepen.

Bij mijne komst stond de *haemorrhagia*. De zwangere was *à terme* en er waren van tijd tot tijd, *contractiones uteri* waargenomen. Dan op het oogenblik mijner komst had de vloeijing momentaneel nagelaten; de vroedvrouw was en bleef tegenwoordig, en de vorige verlossing gemakkelijk en normaal gelopen zijnde, begreep ik, voor 't oogenblik geene vrijheid te hebben tot eene *exploratio per vaginam*, uit vreeze, daardoor welligt de *haemorrhagie* op nieuw te voorschijn te roepen; ik gaf dus de noodige verordeningen en vertrok.

Den 16^{en} bezocht ik de zwangere en vond haar nog in denzelfden toestand; doch des nachts kwam men mij weder halen, als hebbende zich niet alleen de *haemorrhagie* op nieuw geopenbaard, maar bevindende zich de zwangere ook zeer ongesteld en beangst. Alhoewel ook nu weder bij mijne komst, de *haemorrhagie* had opgehouden, besloot ik echter te exploreren, om te weten of ik hier blijven en handelen moest, dan of ik vertrekken konde, daar ik in de stad eene belangrijke verlossing had.

Bij de exploratie vond ik de *vagina* ruim, het *pelvis* normaal, den *uterus* uitgezet en ontwikkeld, gelijk in dit tijdperk behoort; doch geene *dilatatie*, en slechts een weinig *haemorrhagie*; ik voelde duidelijk door de wanden van de baarmoeder heen het hoofd der vrucht in het groote bekken, doch kon niet het minste levensteeken waarnemen. Ik beval geduld te hebben, rust naar ziel en ligchaam, gaf een bedarend voorschrift en vertrok.

Den 17^{en} en 18^{en} bezocht ik de zwangere, die behalve een weinig *haemorrhagie* in *statu quo* bleef, doch meer gerustgesteld. *De dolores verminderden en er kwam geen ontsluiting*. Ik verminderde mijne bezoeken en staakte dezelve weldra geheel. *De borsten slonken*. In de 4 volgende maanden zag ik de zwangere nog van tijd tot tijd, spoorde haar aan tot opmerkzaamheid op haren toestand, beval, mij bij eenige voorkomende gebeurtenis daarvan dadelijk kennis te geven, en troostte haar, door haar hoop en moed in te boezemen. In Julij hadden er weder bloedige ontlastingen plaats, waartegen ik een zacht *adstringens* verordende, dat dan ook de bedoelde werking deed.

Gedurende 5 à 4 jaren vernam ik van tijd tot tijd dat de zaken nagenoeg in denzelfden toestand bleven; eigenlijk vernam ik er zeer weinig van, en hoe belangrijk ook dit geval ware, werd ik echter door menigvuldige onaangenaamheden mij aangedaan, zoodanig geoccupeerd en gedéprimeerd, dat ik onverschillig genoeg geworden was, om er zelf geen onderzoek naar te doen (1).

(1) Een hatelijk en schurkachtig (of is Laster en Eerroof minder? . . .) mij aangedaan proces, waarin eindelijk toch de Regt-

In het laatst van Julij of begin van Augustus 1852 ontmoette ik eens de lijderes, die mij verhaalde sinds een jaar veel geleden te hebben aan afwisselende opzettingen van den buik en de *borsten*, uit welke laatste dan eenig vocht zich ontlastte, en tevens gedurende die tijd eene zeer *putride diarrhaea* gehad te hebben: » net als water en als of ik een dood mensch bij » mij had” zijn de eigen uitdrukkingen der lijderes, verzeld met hevige pijnen. Haar uiterlijk droeg er ook wel de zichtbare sporen van, en de bloeiende vrouw, was een bleek uitgeteerd *scelet* geworden. Ik waarschuwde haar zeer opletten te zijn, en hare *faeces* telkens te bezigtigen, wjl het wel mogelijk was, dat zij langs dien weg, beenderen der vrucht zoude ontlasten. Ik gaf haar ook nog te raad kina op rooden wijn getrokken, ter harer versterking te gebruiken.

Niet lang daarna, 9 Augustus 1852, dus zes jaren na hare bevruchting, kwam haar man, ten gevolge mijner voorschriften bij mij, en vertoonde mij, een door den endeldarm afgegaan voorwerp, het was het dijbeen (*femur*) eener voldragen vrucht!

Mijn vermoeden *prognosis* was nu bevestigd, het groote raadsel voor de leeken opgelost en waarschijnlijk de zaak nabij haar einde, doch de *modus quo* stond mij nog te onderzoeken.

Dat ik de lijderes zeer pijnlijk vond, zal naauwelijks behoeven gemeld te worden. Na eenige inlichting ging ik over tot eene *exploratio per vaginam*; doch vond ik niets bijzonders, dan dat de *uterus* grooter, minder beweegbaar dan gewoonlijk, en iets dat hard was in deszelfs binnenste bevatte. In den *uterus* zélf kon ik niet doordringen door de sterke stuiting van deszelfs *orificium*. Ik ging toen over tot de *ex-*

vaardigheid zegepraalde, — *doch niet in deze stad* — en ik met glans over mijne tallooze, kleingeestige belagers zegevierde, had (sedert ik oog- en oorgetuige was geworden van de onwaardige handelwijze jegens mij, zoo als: het verdraaijen van getuigenissen, en het afleggen — na gedane eed — van, ten zachtste genomen, onjuiste verklaringen,) mij voor bijna alles, behalve mijne geschondene eer en goeden naam onverschillig gemaakt, gedurende ruim twee jaren, dat men dit proces slepende hield, en in dien tijd den lasterlijksten zwadder over mij uitspooog; en dit had mijnen geest zoodanig gedéprimeerd, dat mijne ambitie voor menschengeluk en kunst, als het ware, was uitgedoofd. Doch dank zij de Voorzienigheid! Deze heeft mij beschermd en mij in mijne zware rampen en beproevingen gesterkt, behouden en weder opgebeurd; terwijl van die ellendigen of hunne, zoo openbare als verborgene, consorten en hunne nagelatene betrekkingen, eenigen deze *stad*, — die men mij wilde doen ontruimen — dit *land* en deze *wereld*, op eene, alles behalve loffelijke wijze, verlaten hebben. , Men moest een Seraph zijn om dit te kunnen vergeven of in de Lethe gesmoord om het te kunnen vergeten!

ploratio per anum, bragt mijn vinger in het *rectum*, hetwelk reeds dadelijk eenen ondragelijken stank verspreidde, en voelde ter hoogte van 7 à 8 Ned. duimen ($2\frac{1}{2}$ à 3'' P.) in hetzelfde aan den voorwand eene opening, welke bij het doorvoeren mijns vingers mij toescheen rond en p. m. 2 Ned. duim ($\frac{3}{4}$ '' P.) groot te zijn; doch als het ware zamengetrokken en voor uitrekking vatbaar. Door deze opening kwam mijn vinger in eene holte, welke als opgevuld was met eene breiachtige stof en beenderen. Door de drukking op den buik met mijne andere hand, overtuigde ik mij, dat deze holte niets anders was dan de *uterus*. Ik voerde nu, om alles naauwkeurig te onderzoeken en dieper te kunnen doordringen, twee vingers in, zoo hoog en diep mogelijk, en vond een aantal, niet te bepalen, kleinere beenderen, als in eene doos bij elkander vergaderd, welke doos gevormd werd door de groote platte beenderen des hoofds, die met hunne bolle en gelijke oppervlakten tegen de wanden van den *uterus* aanlagen, waardoor dit orgaan tegen de scherpe en ongelijke punten en hoeken der andere beenderen beveiligd was. De minste dezer holte konde ik niet juist bepalen, doch gis dezelve op de grootte van iets meer dan een voldragen kinderhoofd. Deze *exploratie* en volgende operatiën van gelijken aard, verspreidden de stinkendste cadavereuse lucht, welke ik mij herinneren kan immer ontwaard te hebben, en dreef niet zelden, wanneer ik opereerde, alles wat reukorgaan had, uit het vertrek, en hoe dikwijls ik ook mijne handen afwaschte, zelfs met *eau de lavande ambrée*, ik kon er de fatale lucht niet geheel in eens van afkrijgen.

Met eenen als het ware heiligen eerbied bewonderde ik de beschermende wijsheid der reddende Natuur, wanneer men haar slechts alléén laat begaan en niet door ontijdige of ongepaste kunstnarigen stoort. Zoude de geoefendste kunstbeoefenaar immer in staat zijn met meerder veiligheid en verschooning te handelen? Men denke aan onze *excerebratie* en *embryotomie*; men stelle zich onze *crochets*, *perforatoria* en het kortelings uitgevondene monster-instrument, de *cephalotribe* (voor welks transport en aanwending men wel een paar, ik zoude haast zeggen beulsknechten, noodig heeft) voor den geest, en vergelijk dit met Roonhuisen's en Smellie's reddingsmiddelen, die zij in hunne mouw verborgen. Is dat vooruitgang? Hoe veel zullen wij nog van de eenvoudige en geduldige Natuur moeten leeren!

Omtrent het wezen des abnormalen toestands, *diagnosis*, bestond geen twijfel meer; de *prognosis* konde als gunstig beschouwd worden, en de te vervullene indicatiën waren eenvoudig en duidelijk, en lagen binnen de grenzen der kunst. De *Anamnesis* had de zwangerschap, als gelukkig en normaal, buiten twijfel gesteld, en de *symptomen* bevestigden zulks;

ook had zij de vermoedelijke gelegenheid gevende oorzaak van den dood der vrucht, aannemelijk aangegeven. De naaste oorzaak zal waarschijnlijk in eenen zenuwslag (*sit venia verbo*) als eenen electriken schok (1), door een *psycho-dynamisch agens* (den schrik in den droom) gelegen geweest zijn; de *circulatio sanguinis* onderbroken of geheel opgehouden, en daardoor eene *alteratie* of *congestie* tusschen *uterus* en *placenta* voortgebracht hebben, welke eene gedeeltelijke loswording der laatste en daaruit ontstaan bloedverlies ten gevolge had. Dat de verlossing niet op den tijd, door de Natuur in gewone gevallen bepaald, is doorgegaan, zoude men aan verminderd leven (*Adynamie-Paralysis* Wigand) door, ten gevolge van overspanning, grootendeels vernietigden zenuw-invloed, kunnen toeschrijven. Dat vruchten in het moederlijk ligchaam, hetzij in . of buiten den *uterus*, lang kunnen verblijven, vooral als zij opgehouden hebben te vegeteren (leven) (2), en dan of munifieren of

(1) Ik herinner mij iets dergelijks, ik meen in Hufeland's journal, eenmaal gelezen te hebben. In eene herberg in Duitschland traden eenige Fransche soldaten binnen, en eischten op hoogen toon hetgeen zij begeerden, waaraan men echter niet konde of wilde voldoen. Hieruit ontstond twist, en een der militairen, wilde met uitgetogen sabel, den herbergier te lijf; doch de vrouw van dezen, die daarbij tegenwoordig was, en juist haar kind dat volmaakt gezond was, aan de borst had, dit ziende, ondoet zich wel van haar kind, en vliegt, natuurlijk in hevige drift, tusschen de twistenden in, ontwringt den soldaat zijn sabel, die zij in hare woede verbrak. De twist bedaarde, en de vrouw niet nadenkende, herneemt haar kind en legt het weder aan de borst, maar nauwelijks heeft dit eenige trekken gedaan, of met een schreeuw en onder een hevigen schok lag het als door een bliksemstraal getroffen, levenloos aan de borst der moeder.

(2) Het volgende door mij onlangs in Froiep's *neue Notizen*, gelezene geval, moge dit bevestigen, en hier eene plaats vinden.

Adipocire als ontbindings-product bij eene buiten-baarmoederlijke zwangerheid, werd gevonden in een merkwaardig geval, hetwelk Dr. Despine in de Gazette Med. No. 22 mededeelt. Eene ongehuwde begon sedert haar dertigste jaar ziekelijk te worden; er vertoonden zich meermalen beginselen van Buikwaterzucht, waarbij de lijderes bijzonder over de linkerzijde klaagde. Toen zij vijftig jaren oud was, nam de buikwaterzucht toe, en werd weldra zoo aanmerkelijk, dat de *Paracentesis* moest ondernomen worden. Er ontlastte zich eene zalf-etterachtige vloeistof, die na twee uren, door eene 9''' (lijnen) dikke korst, van eene kalkaardige massa bedekt was, en niets anders scheen te zijn, dan *Adipocire*. Er werd, 't geen te bejammeren is, geen chemisch onderzoek gedaan. In de volgende tweede maand werd de buiksteek herhaald, leverde echter nu slechts *coagulabele lymph*a op, zonder *Adipocire*. Eene maand daarna stierf de lijderes; bij de lijkopening werd in het linker *hypochondrium* eene massa gevonden, een vuist groot, in dewelke, door eene vleeschachtige zelfstandigheid omhuld, gevonden wer-

indureren of incrusteren of enkysteren of abscederen, en vervolgens door den *tractus intestinorum* of door de bekleedselen of op minder gewone wijze en langs minder gewone wegen nog eenen gelukkigen uitgang verkrijgen of aanleiding tot andere, doodelijke uitgangen geven, is bekend. Dat later door den tijd of bijkomende omstandigheden de *uterus* haar actief vermogen terug gekregen heeft als er actie en reactie tusschen dit orgaan en deszelfs *contenta* ontstaan is; daaruit ontsteking van de eerste en ontbinding van de laatste is geboren geworden; dat, hetzij alléén door aanhoudende drukking op één punt, hetzij door gelijktijdige schuring, prikkeling of belediging van den zachten *uterus*-wand, door scherpe beenpunten of randen, de ontsteking plaatselijk is verhoogd geworden; en er, met of zonder aanvankelijke absorptie van het, tusschen *uterus* en *rectum* gelegene *cellulosa*, eene toenadering van beider wanden hebben plaats gehad; dat door dezelfde oorzaken beide wanden, nu tot één geworden, zijn geulcereerd of geperforeerd; dat door deze opening nu het darm-gaz en de *fecale materie* konde dringen, en met de vrucht, in welken staat dan ook, in verbinding treden, en zóó tot de verdere putrefactie en liquefactie der zachte deelen en tot die afschuwelijke lucht bijdragen; dat de uitstorting dezer materie in en de prikkeling derzelve op den *tractus intestinorum* die langdurende en stinkende *diarrrhaea* te weeg brengen konden, en eindelijk nu er niets dan een groot gedeelte des *scelets* overig bleef, hetwelk door deszelfs pijnverwekkenden doorgang, de meerdere behoefte aan kunsthulp (na opgewekte opmerkzaamheid) deed gevoelen en ten laatste inroepen; dit alles zoude men op deze en waarschijnlijk op nog vele andere wijzen kunnen verklaren; waaruit men dan konde prognosticeren de hoop op eenen min of meer spoedigen en gunstigen afloop des gevals; en de indicatien waren, dit laatste op de minst beledigende en zachtst mogelijke wijze te bevorderen, terwijl de gezonkene krachten, door opwekkende, versterkende en beiderfwerende geneesmiddelen, gepaard met een voedend diët en opbeuring der *psyche*, moesten opgewekt en vermeerderd, en alzoo de genezing en herstelling verkregen worden.

Tot de eerste indicatie behoorde, de veiligste, minst beledigende, zachtste en, hoewel niet overijlde, toch zoo spoedig mogelijke verlossing der vrouw, door de ontlasting van den *uterus* van het overschot der zes jaren in denzelfden vertoefd hebbende vrucht, en hiertoe ging ik nu onmiddellijk over.

Ik bragt twee vingers door den *Anus* in het *rectum* en van dit in en door de *apertura recto-uterina*, zoo diep

den, de gezamenlijke beenderen van eene vrucht van 7 à 8 maanden, waardoor nu ook de vorming der vroeger gevondene *Adipocirc* verklaard werd.
(N. 235. August. 1839. Seit. 240.)

mogelijk in deze laatste, vatte tusschen of accrocheerde met de toppen mijner vingeren, successivelijk een aantal ribben, wervelen en andere beenderen van geringen omvang en haalde of stuwde ze op gelijke wijze naar buiten. Dit ging, wat die kleine betreft, met vrij weinig pijn. De groote beenderen, de beschermende wanden, liet ik op het voorbeeld en volgens aanwijzing onzer groote meesteres, de Natuur zitten, tot ik alle de anderen, tusschen dezelve in bevatte, zoude opgeruimd hebben, en de eerste zich dan waarschijnlijk van zelve zouden voordoen of gemakkelijker te grijpen zijn; daarna spoot ik, langs denzelfden weg zuivere *ol. olivar.* in den *uterus* en in het *rectum*, hetwelk eene oogenblikkelijke en aanmerkelijke verzachting aanbragt. Deze inspuitingen moesten 3 malen daags herhaald worden. Dit laatste baarde eenige zwaarigheid, want *daar die lieden de kosten zelf moesten dragen*, zoo als men mij *verzekerde*, kon ik van mij niet verkrijgen, hen op zulk eene hooge rekening te jagen, als het zich liet aanzien, dat dit zoude kunnen worden, wijl ik er dan wegens den afstand en mijne bezigheden in de stad, telkens had heen moeten rijden, en *ik* was er ook te veel tijd mede kwijt, voor ons gelijk men weet eene der kostbaarste zaken, dan dat ik dit geval geheel voor mijne rekening nemen konde; de inspuitingen evenwel *moesten* geschieden en eindelijk trof men dan ook een *juste et noble milieu*, de éénige reden waarom ik van dit punt gewag maak, gelijk men aan het slot zal zien, waardoor *en kosten gespaard* en de lijderes uitmuntend bijgestaan werd.

Aan de tweede indicatie voldeed ik door een *decoct. c. peruv. querc. calam. arom. rad. alth.* met *gum. arab.* en *aeth. sulph. alc.*, welke drank dadelijk zulk een opwekkenden en weldadigen invloed op de lijderes had, dat zij denzelfden niet genoeg roemen kon, en nu nog met vervoering daarvan spreekt. Ik moest eene wijziging maken in mijne behandeling om de opgegeven redenen; dus stelde ik mijne visites uit of tot de omstandigheden, pijn en vermoedelijke extractie van beenderen, mijne tegenwoordigheid noodzakelijk maakten, of tot mijne bezigheden (1) dit toelieten: dit durfde ik des te geruster doen, daar men mij dagelijks rapport bragt, en ik ook volkomen vertrouwd op die magt, welke tot hiertoe zoo weldadig voor deze ongelukkige gezorgd had.

Den 16, 18, 22 en 29^{en} Augustus, den 3, 10, 24 en 28^{en} September, den 6, 11 en 14^{en} October hadden er alzoo extractiën van beenderen plaats, voorafgegaan en gevolgd van *injectiones oleosae*. Deze extractiën waren verre van alle even

(1) Ik had hier toen juist (10 Augustus) de *eerste* kunstmatige vroeg-geboorte bewerkstelligd. Zie *Algemeene Konst- en Letterbode*, No. 41 en 43 van 1832.

weinig pijnlijk te zijn, en bij sommige beenderen, de hoekige of met scherpe punten of randen voorziene, was dit zelfs hooggaande, zoo dat patiente, wier moed aanmerkelijk geklommen was, en, gelijk trouwens de meeste vrouwen, met voorbeeldeloos geduld, zich aan die operatiën onderwierp, zich niet onthouden konde luidkeels te schreeuwen. Vooral was dit het geval bij de extractie van de *ossa temporalia*, wier scherpe randen en puntige *apophyses zygomaticae* allermoeijelijkst door de *apertura utero-rectalis* en *sphincter ani* waren door te brengen. Van het *os sphaenoïdeum* verwachtte ik dit ook, doch dit viel buiten verwachting mede, waarschijnlijk door dat ik het in deszelfs lengte-as greep, en zoo tusschen mijne vingers naar buiten voerde. De *ossa parietalia* kwamen ongemeen gemakkelijk, want dezelve aan een rand gevat hebbende, strekte de platheid van dat been, tot voordeel der opening in den *uterus*, die zich nu in eene lange smalle of naauwe spleet, naar de breedte des beens trekken liet; het *os frontis* (in tweeën), bood ook weder grooten tegenstand en moeilijkheden, en verwekte veel pijn; insgelijks de *maxilla inferior*, waarin men de tandkiemen zien kon. Over het algemeen echter, de *ossa temporalia* en *frontalia* uitgezonderd, viel mij, en ook de lijderes, de pijnlijkheid der operatiën mede, hetwelk wij aan de inspuitingen met olij te danken hadden.

Met en na de inspuitingen, gelijk ook met den stoelgang, ontlastten zich, zonder kunsthulp, verscheidene kleinere beenderen en beengedeelten, welke zorgvuldig werden opgezameld en eindelijk een getal bedroegen van één honderd zes en dertig.

De uithaling der beenderen uit de baarmoeder en doorvoering door den endeldarm en aarsopening, kon niet anders dan met den wijs- en middelvinger geschieden, hetwelk de kunstbewerking niet vergemakkelijkte; instrumenten, kromme noch rechte, konden mij dienen; ik had dit vergeefs beproefd, en mijne geheele hand in te brengen konde ik wel, te meer daar mijne hand niet groot, dun en voor versmalling zeer vatbaar is, maar wilde ik niet, wijl dit voor de lijderes niet alleen hoogst gevoelig, maar voor mij zeer gevaarlijk konde worden, want alsdan had ik de scherpe beenderen *binnen in* mijne hand moeten opnemen en aldus door den zich zamentrekkenden endeldarm en sluitspier van den aars heen voeren, waardoor ik mij, behalve aan gevoelige belediging, aan eene doodelijke besmetting had kunnen blootstellen, door de uiterst stinkend rotachtige stof, waaruit deze beenderen moesten gehaald en mede uitgevoerd worden; en elk deskundige, die slechts een weinig literatuur bezit, weet uit onze geschiedboeken, dat verwondingen van dien aard, door den operateur vaak met den dood geëindigd zijn; en afgezien van de pijn, welke ik de

lijderes door het invoeren en weder uithalen mijner alsdan gebalde hand zoude veroorzaakt hebben, kon de mindere kans van belediging *harer* deelen, voor hare constitutie, uit gewoonte, minder gevaarlijk, door de bescherming mijner hand, niet opwegen tegen mijn gevaar en de noodlottige gevolgen, die zulks voor mijne zwangere echtgenoot en drie kinderen konden na zich slepen.

Den 14^{en} October, gelijk ik boven meldde, had de laatste beextractie plaats. De inspuitingen met olie werden, nu er geene beenderen meer door mij gevoeld of door de lijderes of die haar oppasten meer bespeurd werden, verwisseld met eene bestaande uit eene *infusie* van de *Herb. bard. scord, salv. hyosc.* en *althaea*, met 10 *myrrh.* en *mel*, en hiermede voortgegaan tot den 19^{en}, toen zij de laatste injectie, bestaande uit *Tinct.* in een *decoct. querc. u. Tinct. myrrh. U. β. Mell. comm. Unc.* van mij kreeg, en die uitgebruikt hebbende volkomen genezen en door het voortdurend gebruik van den boven opgegeven onveranderden drank tot op dien dag, met assistentie van keuken en kelder van hare edele meesteres, tot goede krachten en gezond bloeiend aanzien terug gekomen was.

Men zal bij eene oplettende lezing wel opgemerkt hebben, dat ik slechts verwijderde data heb opgegeven; dat waren ook alleen die, waarop ik werkelijk diensten verrigtte, zoo als: extraheren van beenderen, het doen van injectiën enz.; doch men kan gemakkelijk begrijpen, en men zal mij vertrouwd ik, ook geen geloof weigeren, wanneer ik verzeker, dat ik deze belangrijke lijderes van den 9^{en} Augustus tot en na den 19^{en} October, *veel meer* dan 14 malen bezocht heb, hetwelk ik des namiddags deed; doch wijl er niets bijzonder meldingwaardigs op die andere dagen voorviel, heb ik van dezelve evenmin gewag gemaakt, als die opgeteekend, daar ik van alle nuttelooze moeite een afkeer heb, en dewijl die lieden dat zelfs moesten bekostigen, gelijk men weet, heb ik deze niet als Genees-, Heel- of Verloskundige visites, maar als eene wandeling aangemerkt, hoewel wij toen onzen tijd met de Cholera zeer wel noodig hadden. Deze opheldering geschiedt alleen om mij, bij oppervlakkige lezers, meestal strenge *critici*, niet van veronachtzaamde bezoeking eener zoo gewigtige lijderes, te verdenken.

En voor de meer nauwkeurige en belangstellende lezers had ik gaarne de afbeelding der belangrijkste beenderen hier bijgevoegd; doch ik bezit ze niet, ofschoon ik er om gevraagd heb, en het ook daarvoor houde, dat zij mij naar mijne rekening en het door mij verrigtte, met volkomen billijkheid toekomen. Voor wie toch hebben zij die *kunstwaarde* als voor mij? Men heeft dit echter anders begrepen, en de eenvoudige lieden, boden ze mij *voor geld!!!* (1)

(1) Dit was welligt weder één van de zegenrijke gevolgen des

in mindering hunner rekening aan *Cela sent le négociant ou* maar Rotterdam is eene koopstad, en daar maakt men zelfs processen om, voor en door *geld!*

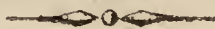
De veranderingen welke deze lijderes in haren toestand, van den 9^{en} Augustus tot den 14^{en} October en later onderging, waren schitterend en allerstreelends voor mijne ambitie en mijn hart. Hoewel ik niet dadelijk de pijnen geheel wegneemen konde, verminderde ik die toch bijna altijd oogenblikkelijk, en met welk een vreesachtig verlangen zij ook telkens mijne komst te gemoet zag, zoo lang er nog beenderen moesten geextraheerd worden; zoo parelde toch telkens eene dankbare traan in haar oog, als ik haar weder verliet. De onverdragelijke stank bleef, ofschoon eenigzins verminderd, tot op de laatste beenstukken toe, aanhouden, en hield toen voor goed op. De *uterus* trok zich naar evenredigheid dat hij van deszelfs abnormalen inhoud ontledigd werd, zamen; de wond verkleinde zich spoedig na de laatste extractie, en sloot zich weldra geheel, eene nog te voelen cicatrix nalatende. De *meneses* keerden weder, en hebben tot op dit oogenblik steeds geregeld gevloeid. Dat er geene zwangerschap na dien tijd heeft plaats gegrepen, en vermoedelijk ook wel nimmer meer plaats grijpen zal, laat zich ligtelijk aannemen. Haar *embonpoint* is toegenomen, en hare vorige blozende kleur volkomen wedergekeerd; ook heeft zij zich voortdurend (uitgezonderd eene zesweeksche rheumatische ongesteldheid in 1856) in de ongestoordste gezondheid mogen verheugen. Dit wat hare physiek betreft, en mijne ambitie als Verlos-, Heel- en Geneeskundige, als Plattelands Heelmeester streelde; maar ook als *mensch* had ik voldoening voor mijn hart, want ook hare *psyche* was uit den doodelijken angst gered, waarin ik haar gevonden had. Behalve door haar lichamelijk lijden, werd zij ook nog door de vreeze des doods gefolterd; zij vreesde deze, voor allen zich gelukkig gevoelende, zoo schrikverwekkende *metamorphose*, en was sterk aan het leven, dat zij

gevloekten Lasters, welken men niet slechts confidentieel, overal verspreidde, maar ook snood genoeg was in zeker stuk, doch ingewikkeld, aan te voeren. Walgen en verachting over hem, die de laaghartigheid had zoo iets uit zijne pen te doen vloeijen; doch verwonderen moet het niet, want *hij* die eene hoogzwangere moeder van 2 kinderen en verzorgster van eenen bejaarden blinden vader, in eenen bedenkelijken toestand, aan eenen onzaligen haat, waaraan zij en haar ongeborn wicht *geheel vreemd* en onschuldig waren, konde opofferen, door haar raad en hulp, die hij haar *verplicht* was te geven, te weigeren en niet meer naar haar om te zien; zulk een man zou ook wel geene zwaarigheid maken een ander, wiens ondergang men scheen gezworen te hebben, *voor geld* tot alles in staat te achten, en ook anderen indien waan te brengen, want gelijk het spreekwoord zegt: Zoo als de waard is

bemide, gehecht, en waarom niet? Zij was *moeder*, minnend en bemind echtgenoot, had een onbekommerd bestaan en daarbij, wat niet elke ondergeschikte ten deel valt, eene voortreffelijke, edele meesteres. Zacht ruste hare assche!

Na de wèl verdiende hulde, aan de nagedachtenis dezer edele, boven mijnen lof verhevene vrouw, bewezen te hebben, kan ik het van mij niet verkrijgen, te verzwijgen wat tijd en dankbaarheid ter mijner kennis hebben gebragt, en God dank! een nationale karaktertrek onzer Hollondsche vrouwen is, waarop ons, in omvang gering, land, ruim mag bogen. Ik bedoel de *verborgene* weldadigheid. Dat deze nu geopenbaard wordt, duide men niet ten kwade, en geve men niet, gelijk helaas! maar al te vaak geschiedt, eene verkeerde uitlegging, daar het bekend worden van prijzenswaardige daden, vaak de spoorslag tot de loffelijkste navolging wordt. En bovendien, alles toch heeft immers zijne grenzen, waarom dan ook niet de bescheidenheid? *Geven*, vooral *geld* geven is niet altijd *wèl*doen, maar *daadwerkelijke hulp* aan te brengen in noodlijdende omstandigheden, *dàt* behoort meer onder, en is dikwijls alléén het *wàre* weldoen. In één woord, de zoo *dé-goutante*, menigvuldige inspuitingen, die in mijne afwezendheid moesten gedaan worden, werden *trouw* en accuraat verrigt, zelfs zóó *trouw*, dat men niet aarselde, van uit de tuimelplaats des vermaaks (het bal) onmiddelijk over te gaan in de nederige stulp des jammerlijken lijdens, om dáár op het voetspoor onzes Goddelijken meesters, *hulp* en troost te verschaffen en balsemende olie in de wonden der lijdende te storten. En *zij* die *dàt* deed, was van de meergenoemde edele Moeder, de waardige en niet minder edele Dochter!

Il faut rendre à César, ce que César appartient!

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

EENIGE HEELKUNDIGE WAARNEMINGEN

DOOR

G. G R E E V E ,

Med. et Chir. Doct. enz. te Utrecht.

III.

Gelukkige genezing eener hernia incarcerata,

N. N. oud 38 jaar, van een zeer mager uitzigt, zich menigmaal aan eene ongebonden levenswijze schuldig makende, tevens door vele vermoeijenissen in eene viermaal herhaalde Oostindische reis afgemat, en menigmaal aan hevige krampen in den buik geleden hebbende, was daarbij sints vele jaren lijdende aan eene *hernia inguinalis*, welke door eenen band werd ingehouden; doch door minder goede voorzorgen was deze breuk eenige malen uitgeschoten en eene *scrotalis* geworden, welke echter door voornoemden persoon gemakkelijk weder ingebracht en op nieuw door den band ingehouden werd.

Na de terugkomst van zijne laatste reis zich mogelijk aan te onmatig gebruik van voedsel, vooral versch brood overgegeven hebbende, zakte de *hernia* door het losgaan der band uit, doch werd door spoedige hulp van den bijgeroepen Heelmeester weder binnen gebragt. Op den 21sten April 1829, des avonds te 11 uren echter, kreeg hij wederom hevige krampen in de ingewanden, en door zijne onrust en woelen schoot de breuk op nieuw

uit. De bijgeroepen Heelmeester beproefde, doch te vergeefs, de *taxis*. Hij deed den patient eene ruime v. s., beproefde nogmaals vruchteloos de *taxis*, deed fomentatien van melk, en daarna *cataplasmata* uit *herb. alth. malvae et hyosc.* op den buik appliceren, en zette een *clysmata* uit olij en melk; de lijder bragt in dezen toestand den nacht onrustig door, en men riep den 22sten des morgens vroeg mijne medehulp bij hem in.

Ik vond den lijder in eenen zeer pijnlijken toestand; de pols vol doch krampachtig, de tong vuil beslagen, veel dorst, eenige misselijkheid, de *hernia scrotalis* zeer gespannen en pijnlijk, en geen stoelgang; de *taxis* bleef vruchteloos en was pijnlijk. Daar het bloed inflammatoor was, liet ik nogmaals eene aderlating doen, en met de mixtuur door den Heelmeester voorgeschreven uit *R. pulv. g. arab. dr. ij. ol. amygd. d. syr. pap. alb. ãã dr. vi. aq. commun. unc. vi.* bestaande, voortgaan. Des middags met den Heelmeester te zamen komende, lieten wij eenige bloedzuigers aan den *annulus* zetten, gaven een *linimentum* uit *sapon. ammon. et laud. liq. s.* om den buik te linieeren, en lieten met de pappen voortvaren, terwijl van tijd tot tijd *clysmata* gezet werden. Bij dit alles bleef de toestand des lijders dezelfde; hij had eenige malen neiging tot braken, en eens zelfs braakte hij eene zeer groote hoeveelheid thee uit. Ik schreef hem nu eene mixtuur, bestaande uit *R. sulph. magn. dr. iij. aq. menth. p. unc. iv. en mann. elect. unc. i. m. d. S. a. u. 1. l.* voor, waarvan hij echter uit tegenzin weinig of niets gebruikte; weshalve wij ons tot de uitwendige middelen en *clysmata* moesten bepalen; doch alles steeds vruchteloos; er volgde geen stoelgang, en

de terugbrenging der *hernia* bleef onmogelijk; echter was op den 25ten April de toestand der breuk eenigzins verbeterd, dezelve was minder gespannen en niet pijnlijk, maar de kramppijnen volgens den loop van het *intestinum colon transversum* bleven aanhouden. Deze pijnen nu niet als onmiddelijk gevolg der *hernia* beschouwende, maar als eenen bijkomenden ziekte-toestand, begrepen wij daarop vooral onze aandacht te moeten vestigen. Ik liet hem dus op de bovenbuikstreek een *empl. arom.* en *as. foetid.* aanleggen, en gaf hem inwendig R. *pulv. rad. ipec. gr. ij. laud. pur. gr. i. sach. alb. dr. ij. m. f. pulv. No. viij. S. a. 2. u. 1. p.*, terwijl de onderbuik met het *liniment. anod.* werd ingesmeerd, en bij herhaling *clysmata*, nu gewone met *sulph. sodae*, dan uit *inf. herb. hyosciam.*, ook eens uit tabaks-rook, werden aangewend. De lijder scheen hierdoor eenige verligting te ondervinden. De pijnen verminderden, en de nacht werd tamelijk rustig doorgebracht. Ontlasting was er echter niet, en de *hernia* bleef in denzelfden toestand.

Den 26ten. Des morgens vonden wij den lijder nog steeds in denzelfden moeilijken toestand; de breuk was opgezet en rommelde geweldig. De oprisping van winden veroorzaakte somtijds looze brakingen, de breuk was meer opgezet, doch de lijder meende door denzelfden somtijds eenige winden te voelen doorgaan; de tong bleef steeds bezet, en er kwam nog geen stoelgang. De pols was ingetrokken; tegen den middag vermeerderden de pijnen, en het tijdstip scheen geboren om tot de operatie over te gaan. Na rijp beraad ook met andere kunstbroeders, vonden wij echter de toevallen daartoe

nog niet dringende genoeg, en besloten vooreerst nog om de 2 uren herhaalde *clysmata*, bestaande uit R. *Flor. cham. rom. unc. i. semin. anis. stell. dr. ij. Inf. ad coll. unc. xii. adde G. as. foetid. dr. ij. Vitell. ovor. N°. 1. m. d. S.* voor het lavement, te beproeven, terwijl inwendig gegeven werd: R. *Subcarb. magn. dr. i. Sp. arom. dr. ij. Aq. foenic. unc. iij. l. l. s. gt. xx. m. d. S.* alle uur 1 lepel. Op de breuk zelve werden koude fomentatien aangelegd. Op deze behandeling volgde cenige wind- en drekontlasting, en het scheen dat zich alles ten goede zoude schikken. Intusschen tegen den avond van dezen dag, begon bij eene toenemende zwelling van den buik en de breuk, vermeerderden angst en benaauwdheid des lijders, de toestand allezins bedenkelijker te worden; de pols was zeer ingetrokken, het aangezicht te zamen gevallen, de oogen strak en hol, koud zweet der ledematen, en neiging tot braken maakten een spoedig besluit tot redding noodzakelijk.

In dezen toestand waagden wij den lijder eene zeer ruime *venae sect.* te doen, en de Heelmeester beproefde op mijn raad daarop dadelijk de *taxis*, met dat gelukkig gevolg, dat de breuk binnen gebragt werd, de lijder onmiddelijk daarop ruime stoelgang kreeg, van alle toevallen bevrijd, den nacht zeer gerust slapende doorbragt, en verder volkomen herstelde.

IV.

Hevige versterving der ingewanden, na eene bekneling van 20 uren bij eene hernia inguinalis.

V. S. oud 40 jaar, sedert een geruimen tijd behebt

met eene liesbreuk aan de regter zijde doch welke steeds door eenen band ingehouden was, werd, terwijl hij bezig was met melken, door eenen zwaren hoest overvallen, waardoor de *hernia* met geweld tot eene aanmerkelijke grootte in het *scrotum* buitenschoot. Men riep spoedig de hulp van eenen Heelmeester in, welke dadelijk komende (het was circa half vijf in den namiddag) den lijder aan toevallen van beklemming vond liggen. De poging ter terugbrenging was vruchteloos: aangewende *clysmata* en *cataplasmata* deden geene werking; integendeel werd de breuk meer en meer trommelachtig uitgezet. Na gehouden consult vonden wij het noodig, eene ruime v. s. te doen, en tevens na het toedienen van eene *mixtura c. sal. ebsh.* te zien waarheen het wilde. De toevallen bleven gedurende den nacht aanhouden, doch waren geenzins hevig; den volgenden morgen vroegtijdig te zamen den lijder bezoekende, was alles nog in denzelfden toestand. Het afgelaten bloed had slechts eene geringe *crusta*; door de braking werd niets dan water geloosd, de breuk was zeer gespannen, en scheen door lucht geweldig uitgezet, het ijs werd uitwendig aangewend, de pols was klein ingetrokken, de tong vrij vochtig en rood.

Ten 12 uren wederom den lijder bezoekende, was alles nog hetzelfde, alles toonde eenen vrij hevigen staat van ontsteking aan, doch er waren geene kenteekenen van versterving; welke echter op het punt scheen van zich te zullen vormen: geene mogelijkheid van terugbrenging daar zijnde en vreezende door te lang dralen den lijder eene mogelijke hulp te benemen, sloegen wij de operatie als eenig hulpmiddel voor, waartoe dan ook,

de toestemming gegeven zijnde, dadelijk overgegaan werd. Al dadelijk bij de opening van den breukzak, deed een putride uitvloeiende stof niets goeds vermoeden. Na de volledige opening vonden wij in den breukzak het *intest. coecum* zeer sterk in geklemd, doch in zulk een hoogen graad gegangraeneerd, dat zich de uitkomst reeds allerbedenkeliĳst voordeed; terwijl wij nog met de verdere voltrekking der operatie bezig waren, deden er zich alle kenmerken op, welke een spoedig einde deden vreezen, en eer wij na het inbrengen van het uitgezakte ingewand in staat waren een behoorlijk verband aan te leggen, gaf de lijder den geest. Begeerig zijnde te weten hoe verre zich deze zoo spoedig ontwikkelde versterving uitstreckte, openden wij des namiddags het *cadaver*, en vonden nu den geheelen *tractus intestinalis* gegangraeneerd en kool zwart, zoodat ook bij eene gelukkiger operatie, de uitkomst steeds ongunstig moest zijn, daar er na slechts 20 uren beknelling reeds zulke aanmerkelijke verstoring geboren was.

V.

Genezing van eenen scirrhus mammae door het Jodium.

J. M. oud 50 jaar, van een teeder en zenuwachtig gestel, begon in den loop van het jaar 1821 te klagen over een klein pijnlijk gezwelletje in de borstschijf. Na naauwkeurig onderzoek bleek het weldra, dat zulks een beginnende *scirrhus* was, en werden haar diensvolgens door haar gewonen Heelmeester de gebruikelijke uitwendige heelmiddelen toegediend.

Intusschen bleven deze zonder vrucht; het gezwel nam desniettemin in grootte toe, en besloeg niet alleen spoedig den geheelen borstschijf, maar zelfs was zulks reeds gepaard met eene verharde zwelling der oxelklieren. Men riep den 23sten Febr. 1822 mijne hulp in; na onderzoek bleek het ten duidlijkste, dat wij hier met eenen *scirrhus mammae* te doen hadden, welke spoedig dreigde in waren kanker over te gaan. Daar alle middelen ontoereikende bevonden waren, en de vrouw zich liever tot de nonnen van Rees wilde begeven, dan zich aan eene operatie te onderwerpen, kwam het mij voor, om de proef te nemen, welke uitwerking de *tinctura jodii* hier mogt hebben; ik schreef naar diensvolgens voor:

R. Jodii gr. xxiv solve in alcohol. unc 3 m. d.

S. 3- m. d. 5 droppels met koud water.

Zij begon dit middel op den 23sten Febr. en had zulks geeindigd den 16^{den} April 1822, als wanneer niet alleen de oxelklieren reeds geheel verdwenen waren, maar de verharding in de borstklier reeds ten halve versmolten was. Ik raadde haar met hetzelfde middel voort te gaan, met dat gelukkig gevolg, dat zij deze tweede portie nauwelijks uit gebruikt hebbende, geen de minste sporen van eenige ziekelijke aandoening der borstschijf meer over had; ik raadde haar nu aan, van tijd tot tijd met het middel voort te gaan, doch zulks werd, daar zij geene sporen van de ziekte meer ontdekte, achterwege gelaten.

Zoo bleef zij tot op den 16^{den} Maart 1823, als wanneer zij mij roepen liet, doordien zij wederom eenige meerdere opzetting in de borst gewaar meende te worden.

Bij onderzoek bleek het ook wezenlijk, dat er eenige

meerdere zwelling aanwezig was ; ik raadde haar ten spoedigste tot het vorig middel hare toevlugt te nemen, hetgeen zij dadelijk doende, ook binnen 14 dagen van hare dreigende ongesteldheid verlost werd, en er verder tot haren dood toe, niets meer van heeft geleden.

VI.

Abces aan de dije onder de fascia lata door de seton genezen.

Op den 20sten Sept. 1825, werd M. de R. oud 13 jaar in het ziekenhuis gebragt, lijdende aan de linker dije ; uit de blijkbare kenteekenen van roodheid, zwelling, spanning en hevige pijn op de aanraking, besloot men spoedig er ontsteking aanwezig was ; welke echter reeds lang bestaande en vooral onder de *fascia lata* plaats grijpende, in *abces* dreigde over te gaan. Om dus den voortgang der ontsteking zoo schielijk mogelijk te stuiten, werden bloedzuigers aangewend en inwendig *antiphlogistica* toegediend. Zulks kon echter niet verhinderen dat er zich *abces* vormde, en de hectische toestand van het kind hoe langer hoe erger werd. Men begon langzaam het gevormde *abces*, doch zeer diep liggende, te voelen, en men kwam overeen om ter voorkoming van meerdere ontaarding, zoo spoedig mogelijk uittogt aan de etterstof te verleenen: er werd dus een seton aan den buiten bovenkant van de dije doorgehaald, gelukkig tot in het *abces*; er ontlastte zich eene groote menigte stof van eenen zeer stinkenden aard. De krachten werden door *cortex*, gepaard met *semin. phell. aq.* ondersteund; allengskens verbeterde de etter, de hectische toestand verdween, en het kind vertrok genezen den 3^{den} Decemb. 1825.

Hornigsd nat. del

Steind. & Pvd. Weyer Utrecht

2^e Jaarg. Nederl. Lancet.

LESSEN VAN DEN HEER CAZENAVE IN HET HOSPITAAL
 SAINT-LOUIS OVER DE GESCHIEDENIS EN BEHANDE-
 LING VAN HET HOOFDZEER.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Niet lang geleden, had men nog geene genoegzame kennis van het hoofdzeer, en werden een aantal puistachtige aandoeningen onder deze benaming beschreven. Dit komt, doordien andere huidziekten, in den beginne, met het ware hoofdzeer kunnen verwisseld worden; waarvan zij echter vooral dienen te worden onderscheiden, daar deze besmettelijk is, en gene zulks niet zijn.

Willan en vele Engelsche geneesheeren met hem, hebben zes soorten van hoofdzeer aangenomen; zij onderscheiden: 1°. het honiggraatachtige (*tinea favosa*), 2°. het gierstkorrelachtige (*tinea scutulata*); 3°. het kaalplekvormige (*tinea decalvans*); 4°. het zemelachtige (*tinea furfuracea*); 5°. het celachtige, (vijgachtige) (*tinea lupinosa*); en 6°. het maskerachtige (*tinea larvalis*). (1)

(1) Ik heb ook 6 soorten aangegeven, te weten: 1°. *Tinea favosa*, 2°. *Tinea granulata*, *scutulata*, 3°. *Tinea furfuracea s. porriginosa*, *lupinosa*, 4°. *Tinea asbestina*, 5°. *Tinea muciflua*, *s. larvalis*, 6°. *Tinea decalvans*. Zie de Geneeskundige Heelkunde, stelselmatig behandeld enz., door A. G. van Onsenoort, Amst. 1825. 1e. Deel Hoofdst. 12 over het hoofdzeer handelende, waarin ik de behandelingswijze heb opgegeven, waardoor honderden door mij in de Rijks Hospitalen te Leuven en te Utrecht genezen zijn. Ik voeg hierbij ter betere opheldering eene afteekening, welke deze zes soorten voorstellen, (zie de plaat), die ik onder mijn toezigt heb laten vervaardigen, tijdens ik een groot getal met dit gebrek aangedane lotelingen te behandelen had, en waarvan de uitkomst niet zonder vrucht is geweest.

De derde dezer soorten is eigenlijk geen waar hoofdzeer, en is de aandoening, aan welke de engelsche geneesheeren dien naam hebben gegeven, slechts eene verscheidenheid der schurftziekte.

Reeds sedert lang kwam mij de tweede soort evenmin duidelijk voorgesteld voor, en heb ik daarom geaarzeld het kaalplekvormige hoofdzeer aan te nemen. Ik moet echter bekennen, dat in den loop van dit jaar zich een groot aantal aandoeningen ter onzer waarneming in verscheidene kostscholen en openbare leerscholen in Parijs hebben opgedaan, welke eene bijzonder groote overeenkomst hadden met het kaalplekvormige hoofdzeer der Engelschen, en welke aandoeningen dan ook werkelijk door kaalhoofdigheid (*alopecia*) werden opgevolgd.

De *porrigo decalvans* schijnt dan ook inderdaad eene ware eigenlijdige kaalhoofdigheid te zijn, zonder aanwezigheid van een oorspronkelijk beginsel.

Langzamerhand zijn de twijfel en verwarring opgeheven, welke over dit punt in de wetenschap heerschten, en weet men heden veel beter de bijzondere eigenschappen te onderscheiden der aandoeningen, welke stellig tot de soorten van het hoofdzeer behooren.

Men verstaat onder hoofdzeer (*porrigo vel tinea*) eene puistachtige aandoening, haren gewonen zetel hebbende in het behaard gedeelte van het hoofd of het voorhoofd, in staat twee verschillende vormen daar te stellen, welke algemeene eigenschappen bestaan in waterblaasvormige (valsche schurft gelijkende) puisten (*pustules psudraciees*), welke in den beginne in haar midden een indruksel vertoonen, waardoor zij navelvormig worden; iedere dezer puisten, welke gewoonlijk door

eenen min of meer levendig rooden ring is omgeven, scheidt een geelachtig, zeer onaangenaam riekend vocht af, hetwelk zich met zoodanige snelheid verdikt, dat sommige schrijvers het bestaan daarvan hebben geloochend; deze verdikking is volkomen binnen 24 tot 30 uren. Alsdan verkrijgt de puist eene geelachtige kleur, zij verwijdt zich, behoudt haar middelpuntig indrukssel, en verkrijgt den vorm eens bekera.

Eene bijzonderheid welke voor de herkenning van het hoogste gewigt is, bestaat daarin, dat de puisten van het hoofdzeer in de dikte der huid zijn ingesloten, in stede van zich op dezelve te verheffen.

Twee vormen heb ik opgegeven als door het hoofdzeer kunnende worden aangenomen; zij zijn: 1°. het honigraatachtige (*favosa*), en 2°. het gierstkorrelachtige hoofdzeer (*porrigo scutulata*).

In den honigraatachtigen vorm zijn de puisten bijzonder klein, plat, afgezonderd en beperkt in haren oorsprong; later vereenigen zij zich soms en vloeijen alsdan de korsten ineen.

Het vocht vormt, terwijl het stolt, verhevene lagen die allengskens dikker worden, en van afstand tot afstand kelken vormen, waardoor de aard der ziekte op eene onloochenbare wijze wordt bevestigd.

De helder gele korsten vergrooten in omvang, terwijl zij het middelpuntig indrukssel en den ronden vorm blijven behouden, wanneer zij afgezonderd blijven. Deze vorm is stellig aanstekende.

In den gierst-korrelachtigen vorm, in Engeland bekend onder den naam van ringworm, zijn de puisten honigraatachtig en in een vloeijende, en beschrijven

door hare zamenkleving eene ruimte, welker vorm afgerond is; waarom aan dezen vorm, door eenige schrijvers, de naam van slangvormig hoofdzeer (*tinea numularia*) is gegeven. Hierbij vormen zich de korsten, uit hoofde der zamenvloeiing zelve van de puisten, alreeds zeer spoedig in dikte en omvang; terwijl deze lagen, welker kleur geel in den omtrek is, dikwijls het geheele behaarde gedeelte des voorhoofds bedekken. Eene opmerkenswaardige eigenschap, waardoor deze vorm zich van den voorgaanden onderscheidt, is, dat men op de oppervlakte der korstlagen zelden bovengenoemde kelken vindt, juist tegenovergesteld aan hetgeen men bij den eersten vorm waarneemt. Tevens moet ik hier opmerken, dat zich bij lijders, die zich door bijzondere onreinheid kenmerken, bij den voortgang der kwaal, eene ontelbare hoeveelheid luizen opdoen, en het hoofd eene lucht naar kattenpis riekende uitwasemt. Ook deze tweede vorm is besmettelijk.

Ik heb vroeger gezegd, dat het hoofdzeer vooral het behaarde gedeelte ten zetel had; soms echter doet het zich ook op andere plaatsen van het ligchaam voor, gelijk het voorhoofd, de slapen, de wenkbrauwen en de kin: het is daarbij toch eene zeldzaamheid dat het niet te gelijkertijd op het hoofd bestaat; desniettemin kan zulks in geval van onmiddellijke aansteking plaats vinden.

Zelfs met uitzondering der besmetting, zijn de oorzaken voor het hoofd bijzonder talrijk; dikwijls ontstaat het op eene eigenlijdige wijze onder den invloed van sommige toestanden, zoo als armoede, buitengewone onzindelijkheid, slecht voedsel, diepe droefheid enz.

Ook is de herkenning van het hoofdzeer niet altijd

even gemakkelijk. Dat, hetwelk het behaarde gedeelte inneemt, zoude echter slechts met de puisten van den ringworm kunnen worden verwisseld. Men kan hierin alle vergissing vermijden, wanneer men zich herinnert, dat bij de *porrigo* de puisten in de dikte der huid zijn ingesloten, dat de korstlagen hier en daar uithollingen vertoonen, en de puisten een vocht afscheiden, hetwelk zoo spoedig stolt.

Het valt echter niet te ontkennen, dat, wanneer het hoofdzeer zich als korsten vertoont, alsdan eene menigte van aandoeningen met hetzelfde kunnen worden verwisseld.

Ten opzichte der blaasvormige ziekten, kan men het hoofdzeer met den ringvormigen huiduitslag (*herpes circinnatus*), en met de zoogenaamde zweetpuistjes (*exzema*) verwisselen; het bestaan der uithollingen evenwel zal hier genoegzaam het hoofdzeer van het *exzema* onderscheiden, en wanneer dit verschijnsel ontbreekt, dan heeft men slechts acht te geven op de diepere inlassching der korstlagen bij het hoofdzeer.

De *herpes circinnatus* in het midden beschouwd, zoude voor *porrigo scutulata* kunnen doorgaan; van nabij gezien echter, bemerkt men dat het midden van den ringvormigen huiduitslag met blaasjes is bezet geweest, hetwelk bij het hoofdzeer geene plaats heeft.

Onder de puistachtige aandoeningen, heeft de verouderde korrelachtige ringworm (*impetigo granulata*) de meeste overeenkomst met het hoofdzeer, en vooral met het gierstkorrelachtige. Men zal evenwel de dwaling ligtelijk vermijden, wanneer men oplet dat bij de *porrigo*, vooral de honigraatachtige, de korstlagen op afstanden de meermalen aangehaalde uithollingen ver-

toonen, en de *porrigo scutulata* plekken inneemt, welke door het behaard gedeelte des hoofds beperkt en door kromme lijnen, een vierde gedeelte eens cirkels innemende, bepaald worden.

Indien de genoemde kenteekenen niet voldoende zijn ter onderscheiding van het hoofdzeer met den verouderden korrelachtigen ringworm, dan behoeft men, om allen twijfel op te heffen, slechts de korsten te laten afvallen, en de vorming van nieuwe af te wachten, wier voortbrenging altijd gekenmerkt wordt door eene ontsteking van de huid, en eene haar vergezellende uitzweting.

Onder de schubachtige aandoeningen, heeft de *psoriasis* met het hoofdzeer eenige overeenkomst. De kleur der *psoriasis*, welke in geenen deele met die des hoofdzeers gelijk staat, is evenwel reeds voldoende ter onderscheiding dezer beide aandoeningen. In de valsche schurft vindt men daarenboven, geen spoor van blaasjes noch puistjes; terwijl de schubben, welke zeer dun zijn, eene roode oppervlakte bedekken.

Er bestaat nog een schubbige vorm, welke eenige gelijkenis met de *porrigo* heeft; deze is de schubvormige huiduitslag (*lepra vulgaris*); doch ik haast mij te zeggen, dat slechts de vorm hierin eenigzins zoude kunnen doen verwarren.

Het hoofdzeer is eene belangrijke aandoening, uit hoofde zijner hardnekkigheid; daarenboven vermeent men dat het hoofdzeer soms zoodanige vorderingen maakt, dat het de geheele dikte des behaarden hoofdbekleedsels, tot aan den schedel ingesloten, inneemt. Tot nog toe heb ik evenwel zoodanig eene storing niet waargenomen. Een gevolg, het meest

uit deze aandoening voortspruitende, bestaat in de vernietiging der haarbolletjes, waardoor het verlies der haren plaats heeft; en waarlijk, dringt ten laatste de verzwering in het haarblaasje, en is kaalhoofdigheid hiervan het gevolg.

Wat betreft de algemeene belangrijke verschijnselen, welke men naar sommige schrijvers van de zijde der verstandelijke vermogens waarneemt, en op het hoofdzeer eene wederzijdsche betrekking schijnen te bezitten, moet ik opmerken, dat zulks niet gemakkelijk te bevatten is; en alhoewel ik geloof dat deze verschijnselen over het algemeen te zeer zijn overdreven, zoo erkennen wij evenwel, dat met der tijd en door de hevigheid der ziekte, het verstandelijk vermogen hevig moet worden aangetast.

De behandeling van het hoofdzeer is buitengewoon moeilijk; het is eene weerspannige aandoening, welke met eene opmerkelijke hardnekkigheid, eene menigte daartegen aangewend wordende middelen, weerstaat. Er ware geen einde aan, wanneer men al de beurtelings in het werk gestelde behandelingswijzen tegen het hoofdzeer zoude willen opsommen.

Ik zal niet spreken van het kleefkapje, (pikpleister) dat wreed en onmenschelijk middel, welks gebruik berustte op het geloof dat de aanwezigheid der haren de ziekte verslimmerde; men is tegenwoordig genoegzaam verzekerd, dat wanneer het uitvallen der haren werd noodzakelijk geacht, alsdan daartoe de wasschingen en smeringen met loogzoutige middelen toereikende zouden zijn.

Somtijds vordert het hoofdzeer eene algemeene behandeling. En waarlijk doet het dikwijls voorwerpen

van eene zwakke en lymphatische ligchaamsgesteldheid aan, hetzij oorspronkelijke, hetzij verkregen, en dient alsdan met bittere, versterkende middelen, ijzer en *Iodium præparaten* enz. bestreden te worden. Eigenlijk is zulks eer eene behandeling der ligchaamsgesteldheid van het voorwerp, dan wel die eens plaatselijken gebreks.

De plaatselijke behandeling moet men toestemmen dat tegenwoordig, geheel en al empirisch is.

Alle de in het werk gestelde behandelingen, van die der gebroeders Mahon af, welke voornamelijk bestaat in loogzoutige mengsels en in achtneming der zuiverheid, tot aan de dagelijks gebruikt wordende smeersels, alles berust op de ondervinding.

Wat er ook van zij, men dient het afvallen der kors-ten door week makende pappen te bevorderen, en daarna de haren af te snijden of liever af te scheren; bestaat er een pijnlijke toestand, dan moeten de verzachtende pappen worden volgehouden, totdat de gevoeligheid van het behaarde gedeelte des hoofds tot hare natuurlijke hoogte zal zijn terug gekeerd; alsdan moeten haar zoogenaamde oplossende middelen worden toegevoegd. Hiertoe behooren de loogzoutige wasschingen, bereid, hetzij uit één of twee drachmen *sub carbon. potass.* in één pond water opgelost, hetzij met *sulphuret. potass.*, alsmede het zeepwater of dat van Barlow aldus zamengesteld:

Sulfuret. potass.	2	drachm.
Witte zeep,	1½	“
Kalkwater,	7	oncen.
Alcohol rectific.,	1	drachm

Te gelijker tijd zal men de verschillende aangeraden smeersels aanwenden, zoo als: 1°. dat met *joduret. sulph.* bestaande uit:

Joduret. sulph., van 12 tot 24 greinen.

Axungia, 1 once.

van welk smeersel men 's morgens en 's avonds de grootte van eene hazelnoot doet inwrijven, en des morgens het hoofd wasschen met de loogzoutige oplossing;

2°. het smeersel van Banyer, zamengesteld als volgt:

Lytharg., 2 oncen.

Alum. calcin., $\frac{1}{2}$ once.

Calomel, $\frac{1}{2}$ once.

Axung., 2 ponden.

Therebinth. venet, $\frac{1}{2}$ pond.

3°. dat met gesublimeerde zwavel in hoeveelheid van twee drachmen met één once reuzel vereenigd, en even veel witte zeep; 4°. dat met *oxyd. manganes.* in dezelfde verhoudingen.

Daarenboven heeft men nog smeersels beproefd met houtskool, roet, verschillende kwikbereidingen, gelijk *Calomel*, *Proto-azotat.* en *Proto-ioduret. hydrargyr.* zamengesteld. Eindelijk zijn nog sterker werkende smeersels aangewend; b. v. dat van Gondret, gedurende eenige dagen ingewreven, met het voornemen om eenen hernieuwden ontstekingstoestand voort te brengen; waardoor de aard der ziekte zoude kunnen worden gewijzigd. Met dit zelfde oogmerk heeft men kleine spaanschevlieg-pleisters aangelegd.

De branding kan zeer voordeelig zijn, vooral indien de ziekte plaatselijk is, en uit eene onmiddellijke aansteking voortvloeit. Alvorens er toe over te gaan,

moet men de korsten met behulp van pappen doen afvallen; alsdan cauteriseert men, hetzij met salpeterzuur zilver, hetzij met *acid. chlorhydric.* genoegzaam in water verdund.

In de laatste tijden heb ik een smeersel gebruikt met peper zamengesteld, hetwelk zeer voordeelige uitkomsten schijnt te beloven.

Bij alle deze middelen moeten, naar omstandigheden, de stortbaden niet vergeten worden, hetzij zwavelachtige hetzij dampbaden, en de loogzoutige baden.

Het zoude onmogelijk zijn om het uitsluitend overwigt van een of meer der veelvuldig opgesomde geneesmiddelen te bepalen; en moeten wij ons bevredigen met te erkennen, dat ieder van hen zijnen bijzonderen tijd van aanwending heeft.

Ten laatste zal men den lijder de nauwkeurigste zuiverheid aanbevelen, welke van alle de tegen hoofdzeer geschikte middelen, welligt het werkdadigste is. En waarlijk, het is vooral aan de zuiverheids-maatregelen, dat de gebroeders Mahon het grootste gedeelte hunner genezingen te danken hebben.

(*La Lancette Française.*)

T.

DIEPZITTENDE ONTSTEKING DES VOETS-GEWRICHTS DOOR
OMSLAGEN VAN DE *SOLUT. NITRAT. ARGENT. FUS.*
GENEZEN.

DOOR

J. J. DE GRUSON,

*Hcel- en Vroedmeester te Goedereede, Corresponderend Lid van
het genootschap Vis Unita Fortior te Hoorn.*

*Simplex veri sigillum.
Boerhave.*

Den 11^{den} November l. l. werd mij het linker on-

derste lid vertoond van een driejarig meisje van een kropklierig gestel, hetwelk vier weken te voren van eene onbeduidende hoogte was gevallen, waarvan hevige ontsteking van het gewricht het gevolg was. Mijne opletendheid werd gaande gemaakt door de bijzondere houding die de voet had aangenomen, even als bij *luxatio* van het voetgewricht, zoodat de buitenrand naar beneden en de binnenrand naar binnen opwaarts gekeerd was. De buiten enkel was zeer vergroot en hoogst pijnlijk; boven de buiten enkel en in de uitgestrektheid der *Tendo Achilles* tot aan de kuitspier, bevond zich een langwerpige, wankleurige, veerkrachtige gezwel, waarin men nauwelijks vochtgolving ontdekken kon.

Ik twijfelde of er *al* of *niet* ontwrichting bestond. De abnormale uitzetting, welke zich aan het oog en het gevoel voordeed, pleitte voor deze meening, doch bij een nauwkeurig onderzoek bleek het, dat het geene ontwrichting was, maar eene aanmerkelijke kneuzing ter plaatse van de geleding van het kuitbeen met het overeenstemmend navoets-been. Een deegachtig gevoel daar ter plaatse, deed mij voor uitstorting vreezen, welk vermoeden zich dan ook naderhand bevestigde.

Men had sinds vier weken den voet met koud water en azijn bevochtigd gehouden, en het gezwel in grootte zien toenemen, benevens den voet van dag tot dag meer van zijnen natuurlijken stand zien afwijken, toen men mijne geneeskundige hulp inriep. Ik oordeelde de aanwending van bloedzuigers noodzakelijk, welke dan ook ruim nabloedden; daarna een resolverende omslag, waardoor vermindering der ontsteking werd voortgebracht; doch

de stand van den voet en de pijn bleven onveranderd; de zwelling van het gewricht was echter in uitgestrektheid toegenomen en de vochtgolving duidelijk te bespeuren. In dezen toestand bleef het voortduren tot op den 5^{den} December 1839. Daar er mijns inziens geene mogelijkheid meer bestond om de oplossing te kunnen verkrijgen, besloot ik om het er in bevatte vocht door eene lancet steek te ontlasten; er vloeide eene groote hoeveelheid *lympha*, waarin enkele etterachtige vlokken, naar buiten. Ik bedekte na de ophouding er van, het wondje, en weerde dus doende de indringende lucht af; het beleedigde gewricht werd bedekt met linnen kompressen, nat gemaakt in eene *solut. nitr. argent. fus. gr. iij. aq. distillat. unc. ij.*, waarover een rondgaand genoegzaam sluitend windsel werd aangebragt.

Gedurende de dagelijksche aanwending heb ik geene bijzondere verschijnselen waargenomen; alleen de opperhuid werd eerst bruin-rood, daarna bruin, en eindelijk zwart. Dagelijks namen de toevallen der ontsteking af, de uitvloeijing van *lympha* verminderde, en de voet kreeg zijnen normalen stand en beweging terug. Met het grootste genoegen konde ik de lijderesse met het begin dezes jaars volkomen hersteld beschouwen.

Het *nitras, argent. in solut.* aangewend, heeft hier klaarblijkelijk een *adhaesief* en *granulerend* proces doen ontstaan, de activiteit verhoogd, de vereeniging der wanden, ondersteund door een gepast drukkend verband, te weeg gebragt; doch daar, waar geen *abces* of storing is ontstaan, toont het zijne resolverende kracht, en is spoedig, alhoewel eenvoudig, in zijne werking.

Eene lichte voorhandsgewrichts-ontsteking, welke twee

weken bij de dochter van de Wed. A. V. had bestaan, behandelde ik slechts acht dagen zonder plaatselijke of algemeene bloedontlasting, met de *nitr. argent. fus.* zoodat volkomene herstelling volgde.

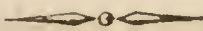
In het *Malum corae senile* scheen mij de aanwending van dit middel, door zijn diep doordringend vermogen, als geïndiceerd. De uitkomst bewees, dat de aanwending mijne verwachting te leur stelde; de spieren werden vaster, stijver, pijnlijker en de dij onbeweeglijker; de ontsteking vermeerderde; de lijder klaagde over geene vermeerderde hitte na de aanwending, en er vertoonden zich enkele blaasvormige verhevenheden, waaruit een *lymphatick* vocht vloeide, doch zonder verligting. De lijder is vervolgens op eene andere wijze genezen.

BEKLEMDE BREUK, AANWENDING DER ENDELDARM SONDE
VAN DEN HEER O'BEIRN; GENEZING.

DOOR DEN

Heer W. HAINE MAUNDER.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Een man van 46 jaren had sedert drie jaren eene linker zakbreuk, ter grootte eener vuist, welke gewoonlijk door eene horisontale ligging en eenige door den lijder gedane handgrepen, konde terug gebragt worden; want zij was niet bestendig terug gehouden.

Den 21 December jl., eenen zwaren last willende opbeuren, gevoelde de lijder eenige pijn in de breuk, en iets in den balzak nederdalen; de zwelling werd dadelijk grooter, hard, pijnlijk, en kon niet terug gebragt

worden. Drie dagen verliepen in dezen toestand; er hadden geene stoelgangen plaats, en de lijder had nu en dan gebraakt. Om dezen tijd bezocht de Heer Ma under den lijder; hij klaagde over benaauwdheid in den bovenbuik, de pols was hard, eene heete huid, zeer pijnlijke onderbuik, witte en beslagen tong; de breuk kon niet ingebracht worden en was zichtbaar bekneld. Er werd eene aderlating gedaan van 60 oncen, en beproefde men daarop de *taxis* nogmaals, doch te vergeefs.

Men raadpleegde andere Heelkundigen, die mede de kunstbewerking als eenigst redmiddel aanraadden. De Heer Ma under zoude dezelve in tegenwoordigheid van éénen der consultanten en den Heer Smith verrigten, doch wenschte vooraf de endeldarm-sonde van den Heer O'Beirn, nog te beproeven. Hij bragt dus eene groote sonde (slokdarm sonde) in den endeldarm, en voerde dezelve tot aan het *colon*, waar een zekere tegenstand de sonde belette verder door te dringen; een verzachtend afkooksel werd als nu laauwwarm ingespoten, en daarna weder opgezogen, waarbij drekstoffen en gaz zich ontlastten. Hierop werd de sonde ter hoogte van 26 duim ingevoerd. Met dezelfde spuit werd gedurende 10 minuten het vocht weder uitgehaald, en ontlastte er zich eene aanmerkelijke hoeveelheid gaz.

Al aanstonds gevoelde de lijder zich verligt, en had veelvuldige oprispingen; de zwelling was verminderd en had hare inklemming verloren, pijn en benaauwdheid lieten dadelijk na. Men blijft met de uithalingen met de spuit aanhouden; twee droppels *ol. crot. tigl.* met suiker gewreven, in drie poeders verdeeld, om iedere drie uren één

te geven, werden voorgeschreven, en daarbij een zoutdrank gevoegd. De brakingen hebben nagelaten, de ontlastingen begonnen, de zwelling is kunnen terug gebragt worden, en de lijder volkomen genezen.

(*Gazette des Hôpitaux.*)

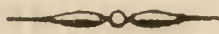
* *

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

1°. UITZAKKING VAN DE LENS, *KERATONYXIS* EN OPLOSSING VAN DEZELVE.

DOOR

G. F. B. ADELMANN,
Med. Doctor te Marburg.

Bij eenen zestienjarigen jongeling sprong een steentje in het linker oog; dadelijk was het gezigt aan die zijde verloren, het oog werd door ontsteking aangedaan, en werd de zitplaats van hevige pijnen. Tien dagen na dit voorval werd de lijder in het lands ziekenhuis (te *Fulda*) (1) opge-

(1) In de stad *Fulda* bestaat een Lands-Hospitaal, hetwelk zijn aanwezen te gelijk met andere weldadige inrigtingen aldaar, aan de grootmoedigheid van Z. M. onzen eerbiedwaardigen Koning der Nederlanden tijdens Hoogst dezelve dit land als Vorst beheerde, te danken heeft; en welke weldaden steeds bij de inwoners in dankbaar aandenken blijven. De Heer *Adelmann*, die de artselijke dienst bij dit gesticht voorstond, heeft het geraden geoordeeld, van de aldaar in de jaren 1835 en 1836 behandelde lijders, bij wijze van *Annales*, welke hij de eer heeft mogen hebben, aan Z. M. den Koning op te dragen, aan zijne kunstgenooten verslag te geven, waaronder vele belangrijke gevallen voorkomen, die ik ter mededeeling waardig oordeel; aanvang makende met die, welke betrekking hebben tot de Oogheelkunde, om op de anderen naderhand terug te komen.

v. O.

nomen. Bij het onderzoek bevond men het oogbindvlies zeer ontstoken en de verduisterde lens in de voorste oogkamer onmiddelijk achter de *cornea*, de achterwand door den regenboog, die in de ontsteking deelde, vastelijk omvangen. Ofschoon men nu in dergelijke gevallen gewoonlijk aanraadt, der lens, door eene insnijding van het horenvlies, eenen uitgang te verleenen, zoo vreesde men dat zulk eene hevige ingrijping op het reeds zoo zeer ontstoken oog te hevig zoude zijn, en gevolgen konde te weeg brengen, en toch diende de lens te worden verwijderd, welke op de ontstoken deelen, inzonderheid op de *Iris* zoo nadeelig werkte. Indien men dit geval alleen aan de kracht der natuur zoude willen overlaten, en geene operatie wagen, maar slechts algemeene therapeutische aanwijzingen volgen, zoo konde men soms nadeelige uitgangen verwachten; namelijk: of de uit hare zitplaats gerukte lens zoude uitgeteerd en opgelost geworden zijn; waarbij echter te vreezen was, dat de regenboog *pathologisch* veranderd werd, en daardoor het gezichtsvermogen zeer beperkt zoude hebben; of wel dat de lens door weiachtige uitstorting zoodanig met den regenboog zoude vergroeid zijn, dat zij zelve voedende vaatjes zoude ontvangen hebben, en daardoor niet zoude kunnen oplossen, waardoor ook dan het gezichtsvermogen voor altijd zoude zijn opgeheven. Dezen laatsten uitgang heeft men niet zelden na de uitzakking van de lens waargenomen, wanneer de verplaatsing zich slechts aan de achterste vlakke van den binnenrand des regenboogs beperkte.

Ik beproefde derhalve met de staarnaald, welke ik twee lijnen van den buitenrand der *cornea* instak. De

lens in de achterste oogkamer terug te voeren, hetgeen ik bereids vroeger door eene indropping van de *Solut. Belladonnae*, doch te vergeefs had zoeken voort te brengen. De te innige vergroeiing veroorloofde dit niet. Ik moest mij derhalve te vreden houden, de binnenste en bovenste vlakke van de lens te verbrijzelen, en het waterachtig vocht den toegang daartoe te veroorloven. De ontsteking der wond werd door koude omslagen bestreden. Na verloop van zes dagen was de lens, aan de verbrijzelde plaats, reeds aanmerkelijk verminderd; en toen 16 dagen na de operatie zich eene zweer aan den binnenrand van de *Cornea* gevormd had, door welke het waterachtig vocht zich ontlastte, voerde ik door deze opening wederom eene staarnaald, waarmede ik aanmerkelijke stukken der lens aan de buiten onderzijde nogmaals verbrijzelde en daarna in de achterste oogkamer terug stiet. Na verloop van drie weken was geen spoor van de lens meer te bespeuren, terwijl zij in dit kort tijdbestek geheel was opgelost. Het oog verkreeg meer en meer het gezichtsvermogen terug, hetwelk door een staarbril aanmerkelijk verbeterd werd.

(*Annalen der chirurgischen Abtheilung des Land-Krankenhaus zu Fulda enz.*)

Een ooghaar in de bovenste traanbuis; van denzelfden. Onlangs nam ik bij eene jonge dame een overtollig ooghaar waar, hetwelk zich in de bovenste traanbuis ontwikkeld had. Toen het door zijne lengte het oog prikkelde, sneed zij het af, doch maakte hierdoor het gebrek erger. Bij het onderzoek bevond ik dat een dik ooghaar van de bovenste traanbuis voortkwam;

maar toen ik met het pincet het oog naderde om het uit te trekken, trok zich de buis terug, en sloot hare opening, zoodat van het ooghaar niets meer te bespeuren was. Na verloop van eenigen tijd viel het van zelfs uit, en is tot op heden niet weder teruggekomen. (Ibidem.)

III. ORTHOPÆDIE.

(Blijft oningevuld.)

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

LESSEN OVER DE SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

DOOR

Den Heer R I C O R D.

Definitie. Wat verstaat men onder den naam van Venerische ziekten? Moeijelijk zoude het zijn, hieromtrent eene algemeene en strenge bepaling te geven. Astruc die deze moeijelijkheid zeer wel begreep, heeft zich wel gewacht eene bepaling hoegenaamd ook te wagen, aan het hoofd van zijn anderzins geacht werk.

Het is gemakkelijk zijn stilzwijgen te begrijpen, wanneer men aan het aantal verschillende aandoeningen denkt, die sedert lang onder dien naam vereenigd worden.

Om deze meening des te beter te doen waarden zullen wij aan twee bepalingen herinneren, welke door twee mannen van tegenovergestelde scholen onlangs zijn uitgebragt.

Zoo zegt de Heer Lagneau, welke de klassische school voorstaat, « dat de *sypphilis* eene aanstekende ziekte

« is , welke voornamelijk de teeldeel en der beiden seksen
 « aandōet, na eenen onzuiveren bijslaap ; volgens dezen
 geneesheer geeft zij aanleiding tot verschillende ver-
 schijnselen , welke zich op verschillende punten des lig-
 chaams kunnen openbaren.

De Hr. Jourdan van zijnen kant , uitlegger van het
 leerstelsel , hetwelk men het Physiologische noemt , drukt
 zich aldus uit : « indien wij alleen op de waarde letten ,
 « moest men geene andere venerische ziekte noemen
 « dan die , welke het gevolg zoude zijn der aanraking
 « van gezonde teeldeel en met venerische , welke ontsto-
 « ken of in een ziekelijken staat verkeeren. Het gebruik,
 « sterker dan de spraakkunst , geeft deze benaming aan
 « de zulken , welke het gevolg zijn van de aanraking
 « van eenigerhande gezonde oppervlakten , met ontsto-
 « kene teeldeel en ; die eener gezonde met eene zwe-
 « rende of ontstokene oppervlakte ; en de dadelijke of
 « niet dadelijke aanraking van zweren of ontstoken teel-
 « deel en. Eindelijk aan vernielende aandoeningen op
 « hetzelfde voorwerp aanwezig , in verschillende punten
 « des ligchaams en meer of min verwijderd van die
 « deel en , waar zich de ziekte het eerst openbaarde.”

Het is gemakkelijk in te zien , dat beide bepalingen
 onvoldoende zijn om de kwaal naauwkeurig te om-
 schrijven ; in hare plaats stellen wij de volgende voor :

Men moet onder den naam van venerische ziekten ,
 zonder eenige vooringenomenheid omtrent hare oorzaak
 of toevallen , de zoodanigen verstaan , die het gevolg zijn
 van eene meer of minder innige gemeenschap der ge-
 slachten.

Synonymen. Niets is meer afwisselend dan de gelijk-

beteekenende benamingen der syphilitische aandoeningen. Eenigen, zich aan de vormen der ziekte hechtende, hebben dezelve genoemd naar de namen die zij uit de meest voorkomende toevallen trokken. Zoo is het, dat de schrijvers der 15e eeuw, getroffen over haren puistachtigen vorm, haar den naam gaven van *Morbus Pustularum*; de Spanjaarden *las bubas*, *buas*, *bons*, de Genuezen, *il malo de la tavelle*; *il malo delle bolle*; *la vairole*, *la grosse vérole* door de Franschen.

Vervolgens werd zij naar de namen der Heiligen genoemd, die wegens de genezing dezer ziekten vermaard waren: *morbus Sancti Maevii* door de Duitschers; *Sancti Sementi* door de Spanjaarden; *morbus Sancti Jobi*, *Sancti Rochi*, *Sancti Oevagrivi*, *Sanctæ Reginae* enz. De verschillende natiën, elkander van de mededeeling en overplanting van de ziekte beschuldigende, zonden later elkander wederzijds hunne namen terug, toegevoegd aan die der ziekte. Zoo noemden de Italianen haar, *mal francese*; de Franschen, *mal de Naples*; de Duitschers, de Engelschen, de *Fransche ziekte*; *morbus Gallicus*; de Belgen, de Afrikanen, *Spaansche ziekte*; de Indianen, de Japannezen, *Portugesche ziekte*; de Polen, *Duitsche ziekte*; de Russen, de *Poolsche ziekte*; de Turken de *ziekte der Franken*; de Perzen, de *Turksche ziekte*, en de *Amerikaansche* noemen zij haar allen. Eenmaal die *origine* aangenomen, konde men om zoo te zeggen, de filiatie der ziekte volgen in de betrekkingen van oorlog, koophandel en nabuurschap der verschillende volken enz.

Laten wij nog eens de volgende namen te rug roepen: *las buas*, *pustulas*, *pudendagra*, *mentagra*, *mentulagra*, *passio saturnina* enz.

Frasicatorius eindelijk, een ieder te vreden willende stellen, wierp de schuld op de Goden, en bedacht het woord *Syphilis* naar den naam van *Syphilus*.

Deze een herder van den Koning Alcitho, zich verhoovaardigd hebbende om reden hij duizend witte koeijen en duizend witte schapen bezat, terwijl er in den hemel slechts een ram, een stier en een hond om hen te bewaken waren, werd voor zijne onbeschaamdheid gestraft. De Goden zonden eene onbekende pestziekte, door welke hij werd aangetast; zijn ligchaam werd bedekt met puisten en zweren, en de ziekte naar dien heiligschenner *Syphilis* genaamd.

Oorsprong. De beoefening dezer namen voert noodwendig tot de geschiedenis terug. Van waar kwamen deze ziekten? waren zij nieuw? wie weet hoe veel tegenstrijdige gevoelens zich ten dezen opzichte geopenbaard hebben. Eenigen wilden dat de *syphilis* er ten allen tijde geweest was. Volgens anderen dagteekende zij slechts van de groote *epidemie* der 15^e eeuw, tijdens de verovering van *Amerika*. In onze dagen zijn deze vraagstukken even als bij hare geboorten, nog eene bron van verschillende gevoelens.

Wat ook de wijze en arbeidzame Astruc zeggen moge, men vindt de getrouwe beschrijving der venerische toevallen in de oude boeken. De Grieken, Arabieren, Latijnen, beschrijven alle de verschijnselen, welke wij als de eerste en de constitutionele toevallen erkennen; men schreef reeds de reden aan de onderlinge geslachts-vereeniging toe, uitgenomen eene specifieke oorzaak, welke op een verwijderd tijdstip aangenomen is door Willem van Salicetto. Eene andere bron

voor dwalingen is dat reeds vóór de 15de eeuw, de wederkeerige betrekking tusschen de eerste en opvolgende verschijnselen, aan allen ontsnapt was; de wel bekende secondaire toevallen werden niet gewaardeerd, en nog minder op de eerste verschijnselen toegepast.

In sommige tijdvakken daarentegen, b. v. tijdens de *Epidemie* der 15de eeuw, volgden deze verschijnselen, door eene onbekende oorzaak, veel naauwkeuriger de intreding der eerste toevallen op; somtijds zelfs ontwikkelden zij zich onmiddelijk na dezelve. Eindelijk verloor men, in sommige omstandigheden, het spoor der eerste verschijnselen. Zulks is niet meer in onze dagen het geval; de bijkomende omstandigheden hebben eenen zekeren tijd noodig om zich te ontwikkelen; men zoude zelfs op nieuw de filiatie dier verschijnselen verliezen, ware men niet genoegzaam onderrigt door vroegere waarnemingen.

Wat ons betreft, wij aarzelen niet om te zeggen, dat de venerische ziekten, zoo als men ze heden erkent, van alle tijden af bekend zijn geweest. De tegenwerping van Astruc, dat de Ouden wel is waar verschijnselen waargenomen hebben, welke eenigzins overeenkwamen met die gene, welke wij venerische ziekten noemen, maar dat die ziekten dezelfde niet zijn, omdat de Ouden zonder kwik genazen, hetgeen in onze dagen niet het geval is, bewijst het tegendeel nog niet. Kent men niet b. v. den ernstigen aard van venerische ziekte, welke den Ouden onbekend was, en weet men ook niet dat men genezingen heeft kunnen verkrijgen die eigenlijdig ontstaan waren, of wel door den invloed van ontstekingswerende middelen waren voortgebracht.

Zoude de venus-ziekte uit Amerika oorspronkelijk zijn? Astruc gelooft zulks; welke meening echter door Sanchez overwinnender wijze weg geredeneerd is; overigens is het de vraag slechts omkeeren; hoe kwamen de Amerikanen er dan aan?

Laat ons vlugtig eenige der oorzaken aanhalen, welke men in verschillende tijdvakken aangegeven heeft; zoo als:

Sommige vereeniging der Planeten, der Starren enz. Een bijzondere toestand des dampkrings. De bijslaap tusschen melaatschen en vrouwen wier teeldeelen met eenige ziekten behebt waren. (Paracelsus, Brassarole). Vergiftiging der levensmiddelen, van brood, bronwater, wijn enz. (Gabriel, Fallopius.) Het menschen eten; (de Franschen na het verslinden van lijken, gedurende den Napolitaanschen oorlog (Baco van Verulam.) Bijzondere diertjes volgens Hoffmann; (nasporingen ten onzen tijde gedaan, hebben doen zien wat er van de waarheid dezer stelling is). Het vleesch van den *Iguane*, Amerikaansche kruipende diersoort (Lister): dit is eene dwaling van den copiist: wel gaf men het vleesch van den *Iguane* als geneesmiddel aan hen, die opvolgende toevallen hadden. De bijslaap tusschen menschen en apen (Overkamp, Linder). De verandering van den worm (*farcin*), van de beesten aan den mensch medegedeeld door de onnatuurlijke gewoonten zoo gemeenzaam in de middeleeuwen. (Van Helmond.)

Maar alle deze deze stellingen bestuderende, ontmoet men evenwel niets waarschijnlijk. Indien men nu deze kwestie inzielt, zonder aan theoriën te hechten, zonder

vooringenomenheid, dan blijft men overtuigd dat de ziekte niet eensklaps ontstaan is; tusschen twee gezonde voorwerpen kan men wel eene *Blennorrhagie* zien ontstaan, maar nimmer ziet men een *chancker* geboren worden. Er moet dus een beginsel zijn; maar moet men dit daarom juist uitdenken, omdat men het niet weet te schatten, of omdat het onmogelijk is hetzelfde te bevatten? Neen zeker niet.

Van alle deze veronderstellingen is die van van Helmond de meest waarschijnlijkste. Maar, zegt men, deze overerving is onopgemerkt gebleven; dit is mogelijk. Heeft men altijd den overgang van de koepok op den mensch gekend? Is het lang geleden dat men de verschijnselen kent door overerving van den kwaden droes? Heeft men in den duisteren nacht der oudheid derzelve sporen niet kunnen verliezen?

Wij zullen gelegenheid vinden om breedvoerig op deze verschillende denkwijzen terug te komen.

D.

(*Vervolg en slot hierna.*)

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

STEENVERBRIJZELING MET GOED GEVOLGD BEWERKSTELLIGD, BIJ EENE VROUW VAN VIJFENZEVENTIG JAREN.

DOOR DE HEEREN

J. CLOQUET en LEROY D'ETIOLLES te Parijs.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Den 8ten Januarij werd in het hospitaal de l'Ecole, in de dienst van den Hoogleeraar Cloquet eene vrouw opge-

nomen, Louwet genaamd, oud 78 jaren, woonachtig te Leuven. Omstreeks 20 maanden geleden gevoelde deze lijderes pijn in de blaas, zonder daarvan de oorzaak te kennen; eenmaal ontlastte zij door den pisweg eene geringe hoeveelheid bloed, hetwelk slechts eene vierentwintigjarige verligting aanbragt. Weinige dagen daarna had eene tweede bloedwatering plaats, welke werd tegen gegaan door eenige toegediende pillen. Deze vrouw heeft vijf kinderen gehad, en verzekerde dat geen hunner noch harer voorouders ooit eenige verschijnselen van steenaandoeningen hebben gewaar geworden.

Daar zij noch beterschap noch einde van haar lijden bespeurde, besloot zij zich door den Heer Lantenois te doen onderzoeken. Deze geneesheer verzekerde haar het bestaan van eenen steen in de blaas, en zond haar naar den Heer Leroy d'Etiolles, die haar met goedvinden van dezen Hoogleeraar, in de dienst van den Heer Cloquet deed opnemen. De onderzoekende sonde voor mannen, (*sonde-exploratrice d'hommes*) met kleine en stompe bogt, door den Heer Leroy d'Etiolles meestal bij vrouwen gebruikt, deed het volgende opmerken: van voren naar achteren gemeten, had de steen bij eenen platten vorm, eene lengte van 17 lijnen; het geluid door de *percussie* verkregen was hard, helder en gaf eene bijzonder groote hardheid te kennen; hij was buitengewoon bewegelijk, en viel met den minsten stoot van de eene naar de andere zijde der blaas, zoo zelfs, dat men in den beginne zoude gelooven aan het bestaan van twee steenen. Zonder het aanwezig zijn eener blaas-scheede-breuk, vormde de blaas naar de zijde van de scheede eene vrij diepe inzakking, waardoor men, tijdens de operatie, tot het grijpen des steens en der stukken, het uiteinde der armen van den steenverbrijzelaar (*lithotrite*) bestendig benedenwaarts moest rigten. Daarenboven was de blaas zeer slap en wijd, hoewel zij zich geheel ontledigde; hare gevoeligheid was onbeduidend en de *urine* slijmachtig en catharraal. De algemeene gezondheid was voldoende, naar den ouderdom der lijderes. Hoewel de steen hard en van grooten omvang was, en dus

eenige moeilijkheid ter verbrijzeling scheen aan te duiden, gaf men echter de voorkeur aan deze behandelingswijze boven de steensnijding; uit hoofde van de gunstige voorwaarden, welke de blaas door hare wijde en weinige gevoeligheid, der steenverbrijzeling aanbod.

Opvolgender wijze werd dezelve door de Heeren Cloquet en Leroy d'Etiolles volbragt. De eerste bijeenkomst had den 11^{den} Januarij, en de volgende van week tot week plaats, terwijl zes zamenkomsten voldoende zijn geweest ter geheele ontlasting des steens. Bij de eerste aanwending der werktuigen, moest tot verbreking van den steen, de *percussie* gebezigd worden; waartoe men gebruik maakte van den drukgenden klopper (*compresseur percuteur*) van den Heer Leroy d'Etiolles, zijnde eene soort van hamer met trekker (*marteau à détente*), welke zich zonder bepaald doel beweegt, en gelijkmatige altijd berekende slagen doet. Na zestig slagen eerst was de steen aan stukken, waarvan verscheidene der grootste op dezelfde wijze moesten verbroken worden. Ongeveer 6 minuten duurde de kunstbewerking. De lijderes gaf nauwelijks eenige pijn te kennen; geen bloed vloeide af, en reeds met den eersten dag werd een vrij groot aantal stukjes met de *urine* ontlast. Er bestond daarbij in de opvolgende dagen hoegenaamd geene koorts.

Bij de tweede zitting, 4 dagen daarna, moest men op nieuw tot de *percussie* overgaan, om vele der aanwezige stukken te verbrijzelen. Ten einde de bij de kunstbewerking tegenwoordige leerlingen de verschillende wijze van klopping (*percussion*) te leeren kennen, bediende zich de operator, ter vasthouding van het werktuig, van eenen zamentrekkenden hefboom (*pignon constricteur*), waardoor tijdens het slaan met eenen gewonen hamer, de dienst van handhefboom werd verrigt. De op die wijze meermalen door den Heer Leroy gebruikt wordende hefboom, kan de handhefboomen van de Heeren Heurteloup, Amussat enz., gevoegelijk vervangen; de operateur heeft door haar tevens het voordeel, om het werktuig in het midden der holte te hou-

den, het bijtijds los te laten, wanneer de lijder eenige ruwe bewegingen doet, waarvan soms eene belediging van den hals der blaas het gevolg konde zijn, en eindelijk, om door middel van het aansluiten van den hefboom, de hevigheid der hamerslagen te kunnen wijzigen, als wordende deze niet altijd door eene vlugge en geoefende hand verrigt.

In de overige bijeenkomsten had de verbrijzeling slechts plaats, door middel der drukking van den hefboom op het omwindsel der beweegbare stang. In de laatste zitting ontmoette men slecht drie kleine stukjes steen, welke zonder verdere verbrijzeling konden verwijderd worden. Den 17^{den} Februarij heeft de lijderes volkomen hersteld het hospitaal verlaten, dus ééne maand en 9 dagen na hare opneming.

De nauwkeurig verzamelde en bewaarde steenstukjes, maakten eene vrij groote massa uit; hun uitzigt duidde aan, dat zij geheel waren zamengesteld uit zeer harde middelpuntige lagen piszuur. Verscheidene dezer uit het midden of den omtrek, bevestigden volkomen den platten vorm van den steen, gelijk hij bij het onderzoek ook bevonden was.

Ik zal deze waarneming eindigen met eenige algemeene beschouwingen hierop betrekkelijk, en getrokken uit de lessen, door den Heer Leroy d'Etiolles in de Practische school over de steenverbrijzeling gehouden.

Over het algemeen is bij vrouwen de kunstbewerking der verbrijzeling gemakkelijker, uit hoofde der mindere lengte des piswegs en van zijne uitrekbaarheid, waardoor zeer groote stukken kunnen ontlast worden, en vooral door het ontbreken der voorstanderklier, welker zwelling en menigvuldige standverwisseling zoo vele moeilijkheden bij den man aanbrengt.

De mogelijkheid om den vinger in de scheede te voeren, den steen te voelen en zijne bevatting in de armen des betastenden steenbrekers te begunstigen, zijn nog zoo vele hulpmiddelen, om een goed gevolg der steenverbrijzeling bij de vrouw te mogen verwachten. In den aanvang zoude men het gebruik van rechte of kromme werktuigen bij de vrouw voor

onverschillig houden, aangezien de regtheid des piswegs en de weinige diepte van het lage gedeelte der blaas; doch zijn de kromme werktuigen hier evenwel verkieslijker, uit hoofde de steen bijna altijd in de zijde-wanden der blaas gelegen is, en door de verheffing der baarmoeder ter regter of linker zijde wordt geworpen. Daarom ook is de mans-sonde beter geschikt tot onderzoek bij de vrouw.

Bij de onderhavige lijdere's verminderde de *catarrhus* der blaas, welke op eene bijzondere hoogte gestegen was, reeds na de tweede zamenkomst, en had reeds geheel nagelaten, vóór dat de blaas nog volkomen van alle steengedeelten was ontlast. Dit ziet men overigens bijna altijd bij steenverbrijzeling. Men dient echter, na de lessen des Heeren Leroy, te weten, dat wanneer de *catarrhus vesicæ*, vóór de behandeling bestaande, door de kunstbewerking zelve meestal verdwijnt; hij zich daarentegen meer ontwikkelt onder de operatie, indien hij deze niet is voorafgegaan; in het eene zoowel als in het andere geval, laat hij echter gewoonlijk onmiddelijk na, zoodra de blaas is ontledigd van het vreemde ligchaam, hetwelk zij bevatte. * *

(*Gazette des Hôpitaux.*)

VI. UITVINDINGEN EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN, MECHANISCHE WERKTUIGEN ENZ.

1°. *Bloedstelpend water van Brocchieri, Med. Doct. te Napels.* Sedert eenigen tijd heeft men te Parijs veel ophef gemaakt van een middel dat de kracht zoude bezitten, (even als het *Aq. Binelli*) om den sterksten bloedvliet tegen te gaan, zonder dat men tot de onderbinding of tot de afzetting van het lid behoeft over te gaan, om het soms in groot gevaar zijnde leven van den lijder te redden. Het is voor als nog een geheim; doch schijnt het te bestaan uit een van verschillende planten te zamengesteld gedestilleerd water, dat zeer helder

en vloeibaar is, en eene sterke luecht van teer heeft, ligt, zuurachtig en zelfs drinkbaar is. Ingeval een slagaderlijk bloedvat geopend is, zoo is het genoegzaam om eene in dit water gedoopte plukselprop er op aan te brengen om de bloeding dadelijk te doen ophouden, hetgeen men op eene doorgesneden *art. carot.* van een schaap beproefd heeft met het beste gevolg. Dr. Brocchieri verzekert, dat de wonden na de aanwending van dit water zonder ontsteking genezen, en zoude het voordeel uit dit middel voortvloeiende onberekenbaar zijn, dewijl vele gevallen, waaronder het koud vuur, minder zouden voorkomen, men het torniquet en andere bloedstelpende middelen zoude kunnen ontberen, en vooral voor de Militaire Chirurgie zoude het eene groote aanwinst zijn, waerdoor aan vele gekwetsten op het slagveld het leven konde worden gered, terwijl men slechts eenige afgerigte voorwerpen met deszelfs aanwending zoude hebben te belasten. (Welligt konde men de Officieren van Gezondheid wel geheel ontberen!) Wij willen echter de beslissing van een geleerd genootschap te Parijs niet vooruit loopen, maar vergenoegen wij ons om voorloopig het Genees-Heelkundig publiek er mede bekend te maken met de toezegging, dat wij nader er op zullen terug komen.

(*La Lancette Française.*)

2°. *Beschrijving van een verbandtoestel voor de breuken van het ligchaam des dijbeens, den lijder veroorloovende zich naar verkiezing geheel op te ligten, door den Heer Bonnet, Eersten Heelmeester in het Hotel-Dieu te Lyon.* De Heer Bonnet heeft een toestel uitgedacht, waarbij de volgende aanwijzingen gelijktijdig vervuld worden:

1°. Eene regelmatige drukking uit te oefenen even als het verband van Scultet.

2°. De buitenwaartsche draaijing te beletten, zoo als door de zijdelingsche spalken of de voetzool.

3°. De dij hare bogt terug te geven en het onderste stuk naar voren te brengen, hetwelk door een kussen en achter geplaatste spalk bereikt wordt.

4°. De regtheid van het lid te bewaren.

5°. De tronk en het onderste lid waterpas te kunnen doen opligten, zoo als zulks door mechanische bedden plaats heeft.

6°. Eene bestendige uitrekking te onderhouden, om op die wijze de verkorting door overschuiving te voorkomen. Deze toestel bestaat uit eene vaste sleuf, te gelijkertijd de achterste tweederde deelen van het gebroken lid en die van het bekken en den onderbuik omvattende. Hij heeft den vorm eener lange broek, welker voorste derde deel is weggenomen, en van voren eene naar willekeur te verwijden opening bezit. Hij is van achteren van zeer stevig ijzerdraad gemaakt, om onder het gewigt des lijders niet gebogen te worden; aan de zijden echter dunder, ten einde ze van den middellijn der goot te kunnen verwijderen of nader aan dezelve te kunnen brengen. Dit maaksel van ijzerdraad is door eene dikke laag paardehaar, in een sterk weefsel bevat, bedekt; ter zijde dezer sleuf zijn boven de twee draaijers, en op de hoogte der beide knieën twee ringen, waarvan koorden uitgaan, die zich naar eene katrol, aan den hemel van het bed bevestigd, begeeven. Op de hoogte van den *anus* is eene wijde opening in den toestel, zoodat, wanneer de lijder zich aan het koord trekkende opligt, men gemakkelijk het bekken kan aangeven, van lakens verwisselen, ja zelfs geheel het bed kan opmaken; terwijl bij de verplaatsing van het ligchaam, de wervelzuil zich geheel niet op het bekken, noch het bekken op de dij beweegt, en alzoo hoegenaamd geene verandering in de plaatsing der beeneinden geschiedt, gelijk bij de gewone toestellen plaats heeft, wanneer men zoodanige hulp den lijder wil aanbrengeu.

Hierbij heeft de Heer Bonnet aan zijnen toestel, ten einde eene regelmatige en voldoende drukking daar te stellen, en de beeneinden in eene volkomene vereeniging te houden, van vier tot vier duizend afstands langs de sleuf gespen en lederen riemen toegevoegd, waardoor men naar willekeur de voorste randen der goot kan bijeen brengen, overal eene gelijke drukking daarstellen, dezelve vermeerderen of vermindereu naar behoefte, het lid en al zijne verandering van stand volgen en geheel onderzoeken, zonder het eenige bewo-

ging te laten doen. Om de buitenwaartsche draaijing voor te komen, verheffen zich de beide wanden, van de sleuf aan weerszijde van den voet tot op de hoogte van den grooten teen.

Ter verkrijging der kromming van het dij-been en om het onderste einde meer voorwaarts te brengen, bestaat in den toestel eene holte, groot genoeg om de billen te kunnen bevatten, en eene ligte verhevenheid aan het tegen overgesteld gedeelte der dij. De bestendige uitrekking wordt alleen door middel van een gewigt aan het lid hangend verkregen, waar geene beweging hinderlijk kan zijn; hiertoe bevindt zich aan het onderende van den toestel eene katrol, welke sponning in de lengte van het lid is gesteld, en door eenen hoekigen steel aan het uiteinde des toestels geplaatst, wordt gedragen; twee zijdelingsche stroppen zijn langs de beenen bevestigd, van waar onder de voetsool een koord uitgaat, hetwelk door de katrol loopt en een gewigt draagt (1), zoo zwaar als de lijder zonder pijn verdragen kan. Op deze wijze kan de tegenreking, door de drukking van het bekken en het achterste gedeelte des onderbuiks op de goot, welke hen geheel omvat, alsmede door twee riemen onder de dijnen (*sous-cuisses*) voldoende plaats hebben. De dij-kussens zijn gevormd door een zak, welks holte met katoen is opgevuld en uitwendig met geitenleer is omkleed; hun achterste deel is ter hoogte der zitbeens-knobbels aan den toestel vast genaaid, en het voorste deel eindigt in eenen lederen riem, welke men in een gesp brengt op 6 duimen afstands boven de darmbeens-doornen geplaatst. De zijdelingsche bewegingen van den tronk worden tegengegaan door verlengstukken aan den toestel, welke tot aan de spalken zich uitstrekken, terwijl de buiging van het onder-

(1) Men vergelijke hier mede, het verband voor de breuk van den hals des Dijbeens, te zamengesteld en met goed gevolg gebezigd door A. C. van Woerden, in No. 6 van ons Tijdschrift, 2^{en}. Jaargang, alwaar ook een gewigt tot de gestadige uitrekking van het been gebezigd wordt, en welke uitvinding als het eerst door hem in werking gebragt, uitsluitend aan onzen verdienstelijken landgenoot toekomt. (De Redactie.)

lijf wordt verhinderd door eenen lederen riem, die van de eene zijde naar de andere strekt, zoo dat zich op deze wijze voorzeker veel minder ontvellingen vormen op het heiligbeen, dan wanneer de lijder in het bed ligt; dewijl door de ondersteuning van de geheele achterste helft van het bekken, de drukking op een enkel punt minder sterk is.

Ter aanwending van dezen toestel wordt het been eene korte kous aangedaan, of wel stroppen aan weerszijden van het been bevestigd, waaraan de uitstrek-koorden vastgemaakt worden; men verwijdt alsdan de voorste opening van de goot, en plaatst er den lijder in; zijn bekken wordt omgeven door de riemen die vóór hem henen gaan, alsmede door de dij-riemen. Het koord waaraan het gewigt hangt, gaat door het onderste blokje, en is aan de sok of zijdelingsche stroppen bevestigd. Is de uit- en tegenrekking alzoo verkregen, dan heeft de drukking plaats middels de riemen, welke de voorste randen van de goot tot elkander brengen, en wordt als nu, ter horisontale opligting, het katrolletje boven het bekken tegen over het middelpunt van den toestel bevestigd.

Op deze wijze wordt nu aan alle opgegevene aanwijzingen voldaan, en kan de lijder zich even als in eene hangmat wel een uur zwevende houden, wanneer men het koord, waarmede hij zich optrekt, aan een zeker punt vasthecht.

De Heer Bonnet wil zijn voorgestelden toestel niet op alle breuken van het ligchaam des dijbeens toegepast hebben; ja zelfs erkent hij, dat de bekende middelen in het grootste deel der gevallen voldoen; maar zegt, dat er omstandigheden bestaan, uiterst moeilijk te vervullen, en waarin zijn verband de gewigtigste hulp aanbrengt, gelijk reeds deszelfs eerste aanwending bevestigd bij een man, wiens beide dijbeenderen waren gebroken, na vijf maanden behandelen nog hoegenaamd geene beenvereeniging deed bespeuren, en door den beschreven toestel volkomen hersteld is geworden.

T.

(*Gaz. Med. de Paris.*)

VII. MENGELWERK.

1°. *Eigenlijdige ontwrichting van het heupgewricht en beenbreuken van de meeste der lange beenderen door dezelfde oorzaak.* Bij eene dame oud 45 jaar, welke sinds lang bedlegering was, ontwrichtte het regter heupbeen terwijl zij gerust sliep, door eene geweldige te zamentrekking der spieren. Opvolgenderwijze stelden zich beenbreuken in door dezelfde oorzaak, zoo dat kort voor haren dood zij een twintigtal beenbreuken had. Eerst waren eenige ribben gebroken, vervolgens de onderkaak, de bovenste en onderste ledematen, de handen en voeten. Soms waren deze beenbreuken pijnlijk, dan wederom ongevoelig op het oogenblik dat dezelve plaats grepen; doch werden meestal voorafgegaan of opgevolgd van hevige pijn, door de sterke werking der spieren, waardoor de onderste ledematen tot op den buik en de borst werden opgetrokken. De beeneinden schaafden over elkander bij de minste beweging der lijderes. Bij de lijkopening bevond men geen eenig beendeel gezond; zij waren allen in eenen staat van verweeking, zoo dat men dezelve gemakkelijk met een mes konde doorsnijden. Het ligchaam was zoodanig ingekrompen, dat hetzelfde slechts twee voet vier duim lang was; zij was in eenen staat van uitgeputheid gestorven. (*The Amcsbury Transcript.*)

2°. *Vreemd ligchaam in den slokdarm. Uithaling en genezing door Fitz Patrik; Geneesheer bij de Infermerie te Kilworth in Ierland.* Een grijsaard klaagde over toevallen van verstikking. Hem was bewust, in den vorigen avond een stuk vleesch te hebben doorgeslikt, hetgeen in den slokdarm was blijven steken. Zijne adembaling was zeer belemmerd, inzonderheid wanneer hij drinken wilde. Na de vergeefsche invoering der buigbare slokdarm-sonde, die geen vreemd ligchaam ontmoet had, nam hij zijne toevlugt tot de sponsbalein, welke hij langzaam invoerde tot op de hoogte van de *cardia*, zonder iets te ontwaren. Na dit instrument aldaar eenige weinige

oogenblikken te hebben laten verblijven om aan de spons gelegenheid te geven, zich uit te zetten, haalde hij dezelve zachtelijk terug, en daarmede een stuk ongekaauwd vleesch ter lengte van 2 duim, aan een stuk been in dezelfde lengte vastzittende. De lijder was dadelijk verligt en genas spoedig.

(*The Dublin medic. press.*)

5°. *Dertien steenen in de blaas door de steensnede verwijderd*, door A. Duke, *Chirurgijn bij de Chichester Infirmierie*. John Cardy, oud 67 jaren, onderhevig aan waterbreuk, werd in de Infirmierie opgenomen, na een voorafgaand vierjarig lijden, hetwelk eindelijk het aanwezen van een steen in de blaas te kennen gaf. Hij werd gesondeerd, maar men ontdekte geen steen; doch de toevallen dringender geworden zijnde, herhaalde men deze bewerking met een gunstiger gevolg. De toevallen steeds stijgende, maakten de operatie noodzakelijk, waartoe men dan ook overging. Men opende de blaas met de *bistourie caché*, en men haalde elf steenen daaruit, welke gezamenlijk gewogen, drie oncen medicinaal gewigt bedroegen. De steenen waren van verschillende gedaante, weinig in grootte verschillende, en konden slechts de een na den ander uitgehaald worden. Er grepen geen zenuwtoevallen plaats; de bloeding bij de operatie was aderlijk.

Na verloop van eene maand was deze man hersteld; doch verkoos hij de operatie ter bestrijding der waterbreuk niet te ondergaan.

(*The Lancet.*)

4°. *Aanmerkelijke galblaas-steen door de operatie uitgehaald en genezen*, door de Heer de Meersman. Ten gevolge van een ontstoken gezwel in de leverstreek bij eene vrouw van 75 jaren, dat door het mes geopend en waaruit eene groote hoeveelheid gal, gemengd met etter en bloed ontlast werd, ontdekte de Heer Meersman, nadat de ontstekingstoevallen bedaard waren, door de pijpzweerachtige opening een vreemd ligchaam in den grond er van, hetwelk na de verwijding der wonde werd uitgehaald en een gal-steen bleek te zijn, welke volgens de getuigenis, van de Heeren van de Velde, van Camp en Matthijssen, die als Commissarissen aan de

Société de Médecine te Antwerpen gezamenlijk het rapport hebben uitgebragt, van eene bruin-zwartachtige kleur was, eenigzins ruw, langwerpig en ongelijk in dikte; hij had de lengte van drie duim, en was een duim breed, woog 6 dragma's en 2 scrupels; doorgezaagd zijnde, was dezelve geel van kleur, en had een houtachtig aanzien.

De lijderes is na verloop van 20 dagen hersteld geweest; waartoe eene goede positie en eenige opvolgende aanrakingen met het *nitr. argent.* hebben bijgedragen.

(*Mémoires de la Société de Médecine d'Anvers.*)

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN, ENZ.

1°. **G**enootschap des Sciences Médicales et Naturelles van Brussel. *Concours betrekkelijk de vraag over de oogontsteking der armée. Toegewezen Eerpenningen.*

Het Genootschap des Sciences Médicales et Naturelles van Brussel had de navolgende vraag ter beantwoording uitgeschreven:

» Eene beschrijving geven der oorzaken, toevallen, den aard en de behandeling der oogontsteking, welke in de armée heerscht.»

Het genootschap verlangt, dat de mededingers zich bijzonder bepalen bij het gedeelte der vraag betrekkelijk de voorbehoedmiddelen, en dat zij hunne meeningen ondersteunen door authentieke en beslissende daadzaken.

Drie verhandelingen zijn op deze gewigtige vraag ingezonden.

Het Genootschap na een lang en overwegend onderzoek, heeft in deszelfs vergadering van den 6 April 1840 besloten, dat de prijs niet konde uitgereikt worden, dewijl de vraag niet volkomen door de mededingers was opgelost; doch een vereerend bewijs van belangstelling willende geven aan de verhandelingen welke het naast bijkomen aan het oogmerk, dat zij zich had voorgesteld te bereiken, door deze vraag in *concours* te brengen, heeft zij tot aanmoediging de navolgende belooningen uitgereikt:

1°. Eenen gouden eerepenning ter waarde van zeshonderd francs, en diploma van Corresponderend lid, aan den Hr. Henri Vincent Décondé, Doctor in de Geneeskunde, Officier van Gezondheid bij het 2° Regiment Jagers te voet in garnizoen te Luik, als schrijver eener verhandeling tot spreuk voerende: *Les frais sont maintenant dans l'ordre intellectuel la puissance en Credit.* (Guizot.)

2°. Eenen gouden eerepenning ter waarde van vierhonderd franken, aan M. H. P. Gouzée, Doctor in de Geneeskunde, Médecin Principal bij de armée enz. te Antwerpen, reeds Corresponderend lid van het Genootschap, schrijver van de verhandeling tot spreuk hebbende: *Dira per incautum serpunt Contagia vulgus.* (Virg. Georg. III. vers 469.)

De Algemeene Secretaris adjunct,
(w. g.) J. R. Marinus.

(L'émancipation.) 8. Avril. 1840.

2°. Herinnering aan eenen Jaarlijkschen prijs door den Redacteur en Chef van de *Annales d'Oculistique* uitgeloofd. Wij hebben in onzen vorigen jaargang (1) bekend gemaakt, dat de redactie van het te Brussel uitgegeven wordend Tijdschrift onder den titel van *Annales d'Oculistique et de Gynécologie* eenen prijs had uitgeloofd voor de best geschreven verhandeling over eenig gedeelte der Oog- . Heel- en Verloskunde; ook hebben wij vermeld, dat deze prijs werkelijk is toegewezen geworden; dan dat door onderlinge overeenkomst, de redactie en de titel van het tijdschrift is gesplitst geworden, en de Heer Florent Cunier, Militair Geneesheer, dien welke uitsluitend betrekking heeft tot de Oogheekunde, onder den titel van *Annales d'Oculistique* heeft op zich genomen en voortgezet. Zoo heeft hij ook dezen prijs van 150 franken aan dat Journaal verbonden doen blijven, en verzoekt zijne kunstbroeders, zoo Belgische als vreemden die Journalen schrijven (en wij voldoen volgaarne aan dit verzoek), hunne lezers

(1) Zie het Nederl. Lancet, 1en Jaargang, p. 381.

wel te willen herinneren, dat deze prijs jaarlijks wordt verleend aan de best waardig gekeurde verhandeling over eenig onderwerp der *Oogheekunde*, waarvan de keus aan den schrijver wordt overgelaten. Het tijdschrift wordt gedurende twee of vier jaren gratis toegezonden aan dengenen wien de prijs wordt toegekend.

De verhandelingen moeten leesbaar in het fransch, hollandsch of duitsch, met eene latijnsche of Engelsche letter geschreven zijn, en postvrij worden toegezonden vóór den 1^{en} Augustus 1840, aan den Heer Musquardt, Boekhandelaar N°. 21b. *Montagne de la Cour* te Brussel, aan het adres van den Heer Florent Cunier, Geneesheer en Oculiste, Redacteur en Chef van dit journal.

De Heeren mede arbeiders en de Geneesheeren van Brussel zijn van de mededinging uitgesloten.

De schrijvers zijn verpligt, hunnen naam, kwaliteit en woonplaats te vermelden in een gecacheteerd billet, waarop uitwendig hetzelfde motto gesteld moet zijn, dat aan het hoofd hunner verhandeling staat.

De manuscripten ter mededinging toegezonden, verblijven het eigendom van het journal. v. O.

(*Annales d'Oculistique, Bruxelles 1839—40.*)

IX. BIBLIOGRAPHIE.

(*Zie den omslag.*)

X. NECROLOGIE.

(*Blijft oningevuld.*)

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN ENZ. ENZ.

1°. **W**ederinenting in de Belgische armée. De Geneesheer en Chef en de eerste Officieren van Gezondheid (Médecins Principaux) van het leger, zijn sedert gisteren (16 April) vergaderd in de stad Brussel, onder het voorzitterschap van den

Inspecteur Generaal van de Geneeskundige dienst, om te be- raadslagen over verschillende punten van dienst, welke hun zijn voorgelegd, en onder anderen over de wederinenting van de geheele armée. Men verzekert, dat zij met algemeene stemmen voor dezen maatregel gestemd hebben.

(*L'Emancipation.*)

2°. *Over inenting en wederinenting door Professor Otto te* Koppenhagen. De schrijver stelt: 1°. dat het koepokgif van zijne oorspronkelijke kracht niets verloren heeft.

2°. Dat een kind niet vroeg na de geboorte moet gevaccineerd worden.

3°. Dat de behoedende invloed van de koepokstof tragsgewijs afneemt door den tijd; bij sommigen echter, welligt bij het grootste gedeelte van deze ingeënten is deze invloed verloren na verloop van een zeker getal jaren.

4°. De aard van het likteeken stelt ons niet in staat te bepalen, in hoe verre de ziekte kan gewijzigd worden.

5°. Kinderpokken, wanneer dezelve bij gevaccineerden te zamen treffen, zijn altijd min of meerder gewijzigd, en dit te meer, hoe jonger het voorwerp is.

6°. Geregelde *variola* onder de gevaccineerden, komen slechts te voorschijn in voorwerpen, die de veertien jaren overschreden hebben.

7°. Uit 10 personen welke stierven, hadden geen derzelve drie en twintig jaren bereikt.

8°. Geen enkel geval van kinderpokken, heeft tot nog toe zich onder de wederingeënten vertoond.

(Rust, *Magazin.*)

XII. VERLOSKUNDE.

Over de nabehandeling der Kraamvrouwen, volgens
R a m s b o t h a m.

VERTAALD MEDEGEDEELD

(Vervolg en slot van pag. 516.)

Onderzoek van de kraamvrouw bij het eerste bezoek na de

verlossing. Bij ons eerste bezoek moeten wij velerlei vragen doen, uit wier beantwoording wij over den toestand van de verlostte vrouw kunnen oordeelen; eenige vragen zijn er, die men gewoonlijk *pro forma* aan de kraamvrouw doet. Tot die punten, wier onderzoek ons voor alles gewichtig is, behooren vooral, of de kraamvrouw nog veel pijn gehad en of zij geslapen heeft; want slaap, dit beste versterkingsmiddel voor verzwakte lijdens, is vooral na de verlossing te wenschen. Zeer gunstig is het, wanneer ons de kraamvrouw verhaalt, dat zij 2—3 uren geslapen heeft. Men mag echter geenen aanhoudenden slaap verwachten, daar de naweeën altijd storend werken; maar het is reeds als een groot voordeel te beschouwen, wanneer zij niet te veel van deze pijnen geleden en 3—4 uren geslapen heeft. Bij de baker moeten wij vernemen, of de kraamvrouw geurineerd heeft, eene omstandigheid van groot belang, en hoe de uitvloeijing is. De bloedige uitvloeijing mag niet terstond na de verwijdering des moederkoeks ophouden, noch mag dezelve plotselijk verdwijnen; gewoonlijk duurt dit aanhoudend *stillicidium sanguinis* uit de vaten der baarmoeder nog eenigen tijd voort. De technische naam voor deze uitvloeijing is, zoo als bekend is, *lochia*. Eenige dagen lang vertoont deze uitvloeijing alle bestanddeelen van het bloed; langzamerhand echter verliest zij hare vaste deelen en de roode bloedbolletjes, en eer zij geheel verdwijnt, neemt zij eene meer weiachtige gesteldheid aan, en wordt groenachtig van kleur. De verandering in het karakter en in het uitwendig voorkomen van deze uitvloeijing wordt veroorzaakt door de aanhoudende zamentrekkingen van de baarmoeder. In het begin, wanneer de wanden der baarmoeder naar evenredigheid slap zijn, wanneer de vaten eenen grooten diameter hebben, en hunne mondingen nog volkomen open staan, kunnen alle bestanddeelen van het bloed uitvloeijen, en de uitvloeiende stof is dan zuiver bloederig; wanneer echter na eenigen tijd de baarmoeder zich zamentrekt, wanneer het *lumen* der vaten zich vernauwt, wanneer hunne mondingen kleiner worden, dan worden

ook vezelstof en bloedbolletjes altijd meer teruggehouden, tot eindelijk alleen wei met eene zeer kleine hoeveelheid vezelstof uitvloeit. Bij iedere inspanning intusschen, en somwijlen alleen van het eerste opstaan uit het bed, kan de uitvloeijing eene heldere kleur aannemen, en in grootere hoeveelheid ontlast worden. Wanneer deze ontlasting niet te sterk wordt, zoodat daaruit verzwakking ontstaat, dan behoeft hiervoor geene verdere geneeskundige behandeling. Wanneer wij dus bij ons eerste bezoek na de verlossing bemerken, dat de pis zonder moeite ontlast wordt, dat de uitvloeijing zoo sterk geweest is, dat 4—6 doeken in dit tijdperk gebruikt worden, en dat 1 of 2 kleine stukken gecoaguleerd bloed ontlast zijn, dan mogen wij ons overtuigd houden, dat de bekken-organen normaal zijn. Dat eene stoelontlasting plaats gehad heeft, mag men op dezen tijd niet verwachten; slechts zelden volgt in de eerste 24 uren na de verlossing stoelontlasting, wanneer niet reeds vóór de verlossing een weinig diarrhaea plaats gehad heeft.

Hebben wij over de gezegde punten genoegzame inlichting verkregen, dan kunnen wij onze hand op den buik van de kraamvrouw leggen, om ons te overtuigen, of de baarmoeder nog zamengesloten is, en of de drukking welligt pijn veroorzaakt; ter zelfder tijd kunnen wij ook acht geven, of het sluitlaken goed aangelegd is. Heeft het zich naar boven tot onder de borsten verschoven, zoo als dit niet zelden het geval is, dan moet hetzelfde weder verlegd worden. Vervolgens moet de verloskundige nog op tong, pols en gezicht acht geven; het aanzien van dit laatste geeft dikwijls meer verklaring over den toestand van de kraamvrouw, dan men met woorden kan aangeven. Is zij bleek, angstig en verdrietig, zijn de gezigtstrekken ingevallen, dan is er iets ziekelijks voorhanden; is het gezicht helder, natuurlijk, hoewel ook een weinig bleek, heeft de pols 70—80 slagen, zijn tong en mond vochtig en zuiver, dan is alles in goede orde.

Nooit moet men het huis verlaten, zonder ook het kind onderzocht te hebben. De vrouwen, en vooral jonge moe-

ders, zien het gaarne, wanneer men het nauwkeurig gadeslaat. Reeds uit dit oogpunt, maar ook hoofdzakelijk om van den toestand van het kind zich te overtuigen, moet men met de jonggeborene zich bezig houden. Men moet aan de baker vragen, of het geurineerd en ontlasting gehad heeft; is het antwoord niet voldoende, dan moeten wij het kind zelf onderzoeken, om vroegtijdig eene misschien aanwezig zijnde misvorming aan den *anus* of de piswerktuigen te ontdekken.

Ook op den toestand van het darmkanaal bij de moeder moet men zorgvuldig acht geven. In Londen is het de gewoonte, op den morgen van den derden dag na de verlossing, aan de vrouw eenen afvoerenden drank te geven. Het *ol. ricini* is voor dit doel het beste middel, wanneer de kraamvrouw het verdragen kan; maar vele vrouwen kunnen dit geneesmiddel niet bij zich houden, en anderen hebben gedurende de zwangerheid zoo veel daarvan gebruikt, dat reeds alleen de naam walging verwekt. Dan blijft er niets over, dan een openend middel te geven, en daarvoor is het beste eene *Infusio sennae* met *jalappa*. De drank, dien ik voorschrijf, bestaat uit de volgende middelen: *R. Infus senn. comp. unc. i, Pulv. rad. jalap. gr. viij, Tartar. potass. dr. i-ij, Aq. menth. piperit. dr. iij, Mannae dr. i-ij, Tinct. senn. dr. β. M. S.* De kraamvrouwen nemen dezen drank gaarne in, en dezelve opent snel en rijkelijk, zonder pijn in den buik te veroorzaken. Men moet denzelfden alle 4—6 uren toedienen, tot er stoelgang volgt; want het is zeer te wenschen, dat in den loop van den derden dag eenige ontlastingen volgen.

Diëet. Bijzonder moet men op het diëet bij onze verordeningen acht geven. Voor dat niet eenige rijkelijke stoelontlastingen gevolgd zijn, mag men niets dan thee en een weinig geroosterd brood laten gebruiken; eerst nadat het afvoerende middel gewerkt heeft, kan men een weinig runder- of hoender-bouillon geven. Dit voedsel is genoegzaam, om de krachten weder een weinig op te rigten, die welligt door de stoelontlastingen verminderd zijn.

Temperatuur. Eene bijzondere opmerkzaamheid verdient eveneens de temperatuur van de kamer. Dikwijls vindt men, zelfs in den zomer, de bedgordijnen gesloten en de kamer verwarmd; bevoelt men dan den pols, zoo vindt men denzelfven ten gevolge van deze verhoogde temperatuur versneld en de huid met een sterk zweet bedekt. De gordijnen van het bed moeten open staan, opdat de lucht er een' vrijen toegang kan hebben, en men mag slechts de kamer zooveel verwarmen, als in het algemeen noodzakelijk is. Zeer nuttig is het ophangen van eenen thermometer in de kamer, om zoo iederen dag de temperatuur te regelen; zoowel in den zomer als in den winter zullen 60—65° Fahrenheit (12—15° R.) de gepaste warmte zijn.

Nog in het midden van de vorige eeuw was men gewoon de kraamvrouw, onmiddellijk na de verlossing, met allerlei specerijen en *cardiaci* te overladen; men liet haar niet toe, de geringste versche lucht in te ademen; men sloot de deuren zorgvuldig, behing de vengsters met doeken, en deed alle moeite, om de kraamvrouw altijd in denzelfden bedorven dampkring te houden. Eene betere wijze, om koorts te doen ontstaan, kan er wel niet gevonden worden. In vroegere tijden werden nog pleisters, omslagen, pappen, zalven en oliën, meest uit prikkelende en sterk riekende droogerijen zamengesteld, op buik en schaamdeelen geappliceerd, met het doel, om eene overvloedige kraamzuivering te bewerken; ja men verhaalt, dat de vrouwen, die het ongeluk hadden, bemiddeld te zijn, zich den buik met een warm en rookend schapenvel van een pas geslacht dier moesten laten bedekken. Deze handelwijze deed men met het idee, dat het kind, bij zijne geboorte, de moeder van eenen zekeren graad van warmte beroofd had, en dat het dus noodzakelijk ware, deze warmte op eene kunstige wijze te herstellen. Men behoeft zich wel niet te verwonderen, dat ontstekingen, zenuw-giest en andere koortsen van deze handelwijze het gevolg waren; en het is werkelijk onverklaarbaar, hoe ook slechts in een geval de natuur kracht genoeg

bezat , om deze onzinnige , tegen alle natuurwetten inloopende handelwijze onschadelijk te maken.

Deze aanmerkingen hebben alleen betrekking op de middeleeuwen en de daarop volgende jaren. Bij de Ouden werden de kraamvrouwen als zieken behandeld , die eene hevige en uitgebreide belediging ondergaan hadden , zoo als wij uit de voorschriften van Celsus zien kunnen. Zij werden eenigen tijd op het schraalste diët gezet , en de strengste leefregel werd haar voorgeschreven. Van deze beide wijzen moet die van Celsus als de vernuftigste en het meest met de natuur overeenkomende aangezien worden , ofschoon geene algemeene regelen hiervoor kunnen opgegeven worden , en eene afwijking in eenige gevallen in het algemeen noodzakelijk wordt.

Op den derden dag na de verlossing kan de kraamvrouw een weinig vloeibare dierlijke spijzen gebruiken ; op den volgenden dag , of nog eenen dag later , kan men er eene ligte meelspijs bijvoegen , en na acht dagen kan zij ook vaste spijzen in geringe hoeveelheid gebruiken. Prikkelende spijzen mogen , wanneer zij niet anders noodzakelijk worden , nooit voor den afloop van 14 dagen veroorloofd worden ; dan kan men een glas wijn met water , of eenig dun bier laten gebruiken.

Ligging. De kraamvrouw moet ten minste eene week lang de horizontale ligging behouden , en mag ook geen langen tijd in het bed opzitten. Men kan haar dagelijks van de eene zijde van het bed op de andere leggen , en zij kan met deze ligging afwisselen. Wordt het bed te warm , en wordt het haar ongemakkelijk , dan kan zij ook dagelijks een uur op de kanapé doorbrengen , altijd echter slechts in eene horizontale ligging. De negenden dag na de verlossing wordt van de vrouwen voor kritisch aangezien ; velen gelooven , dat , wanneer zij tot dezen dag gezond zijn gebleven , zij ook voor ieder verder gevaar beschut zijn , terwijl anderen weder , die welligt reeds te voren goed gegeten en reeds 2—3 dagen vroeger opgestaan waren , op dezen dag streng vasten en het bed niet verlaten. Ofschoon deze meeningen op eene dwaling

berusten, zoo kan men toch de vrouwen hierin laten; want het is zeer te wenschen, dat iedere kraamvrouw in de meest mogelijke rust gehouden, en geheel als eene invalide behandeld worde.

Na acht dagen kan de kraamvrouw opstaan; moet echter het grootste gedeelte van den dag op de kanapé doorbrengen. Na 14 dagen kan zij in de kamer op- en nedergaan; deze vergunning moet altijd van den toestand der kraamzuivering afhankelijk blijven. Zoo lang deze nog zeer sterk is, zoo lang is de baarmoeder nog niet tot haren normalen toestand teruggekeerd; heeft zij echter na 14 of 18 dagen geheel opgehouden, dan kan men aannemen, dat de baarmoeder tot haren kleinen omvang, zoo als zij in den onbezwangerden toestand zich voordoet, teruggekeerd is, dat dit deel zijnen oorspronkelijken *tonus* heeft wederbekomen, en dat er dus geen gevaar van eene uitzakking der baarmoeder meer aanwezig is.

Vervolg van de bezoeken gedurende het kraambed. Zuivering. In Engeland is het de gewoonte, de kraamvrouw gedurende de geheele maand, waarin de verlossing heeft plaats gehad, of ten minste, tot zij hare kamer verlaten heeft, te bezoeken. In de eerste acht dagen moet men de kraamvrouw iederen dag zien; later moet zich dit rigten naar den toestand van de kraamvrouw. Bij ieder bezoek moet men zich voornamelijk van den toestand van het darmkanaal overtuigen, en men moet zorg dragen, dat de darmontlastingen regelmatig plaats hebben. Gewoonlijk lijdt de vrouw aan verstopping, wijl zij zich niet veel beweegt; en het zal derhalve noodig zijn, de openende middelen van tijd tot tijd te herhalen. Het sluitlaken moet vaster aangespeld worden, en de uitwendige schaamdeelen dagelijks met eene spons gezuiverd worden. Vrouwen van lagere klassen hebben gewoonlijk een groot vooroordeel tegen het gebruik van water terwijl de kraamzuiveringen vloeijen, en vele bakkers denken dikwijls de geheele maand er niet aan, om de uitwendige schaamdeelen te wassen, eene handelwijze, die even zoo schadelijk als onzuiver is. Verordent de geneesheer alleen warm water, dan zal dit

voorschrift zeker niet opgevolgd worden, want de baker zal zeggen: » ik ken het nut van het water even zoo goed als » de Doctor, het past hier in het geheel niet.» Zegt men haar echter dat zij bij het water een vierde gedeelte brandewijn moet voegen, dan gelooft zij, dat men er een bijzonder doel mede heeft en gehoorzaamt het bevel. Eenige zeer geachte schrijvers beweren, dat de brandewijn eene geheel eigenaardige werking in het kraambed uitoefent. Dezelve zou zoowel de opslorpemde vaten als de baarmoeder zelve tot eene verhoogde werkzaamheid opwekken, zoodat dit orgaan sneller tot zijnen vorigen omvang teruggebracht wordt. Ramsbotham is echter nog niet geheel van deze leer overtuigd; alleen ter bevordering van de zuiverheid is het zeer te wenschen, dat de kraamvrouw zich met water wassche, en er is geene de minste tegenwerping tegen eene zeer kleine hoeveelheid brandewijn te maken. Na 3—4 weken kan men zich van koud water bedienen, en de deelen goed daarmede wasschen, vooral wanneer het in den zomer is.

Het zogen. Niet altijd wordt de verloskundige om raad gevraagd, of eene vrouw haar kind zogen zal, of niet. Is de vrouw gezond, maar niet genegen om het kind te zogen, dan zal zij den verloskundige er in het geheel niet over spreken, wijl zij reeds vooruit weet, dat zijne meeningen met haren wensch niet zullen overeenkomen; is zij echter ziek en niet in staat om te laten zuigen, dan is het onze plicht, haar het af te raden en zorg te dragen, dat er eene minne voor het kind genomen worde. Sommige vrouwen hebben eenen afkeer van het laten zuigen, daar het haar te veel moeite is; anderen daarentegen houden het weder voor de aangenaamste bezigheid. Niemand zal het wel willen ontkennen, dat het eene heilige plicht voor de moeder is, voorondersteld dat zij eene toereikende gezondheid en kracht bezit, om haar eigen kind te voeden, in welken ouderdom zij ook zijn moge. Ieder Arts, die zijn beroep getrouw wil waarnemen, moet zelfs bij de hoogere klassen niet aarzelen, de gevaren duidelijk af te schilderen, die uit zoodanig eene tegennatuurlijke verwaarloozing der moederlijke pligten ontstaan kunnen.

Het is aan geen twijfel onderworpen, dat de gezondheid voor moeder en kind van het zuigen afhangt. Ieder wel-denkend mensch zal het moeten toegeven, dat de melk, die de natuur eenmaal ter voeding van den jonggeboren bestemd heeft, aan de behoefte van het kind veel beter voldoet, dan enig ander voedsel. Maar niet minder voor de gezondheid van de moeder is het zogen eene gewigtige afscheiding, wanneer ook de voordeelen, die daaruit ontstaan, niet dadelijk in het oog vallen; want afgezien van de nadeelen, die eene zoodanige onderdrukking der melk-afscheiding doet ontstaan voor de deelen welke dezelve afscheiden, kunnen ook nog vele andere toevallen daaruit voortkomen; waartoe vooral te hevige aandrang van het bloed naar de buik- en bekken-organen en naar het hoofd, de bron van zoo vele zware ziekten in het kraambed, behoort.

Somtijds vindt men echter, vooral in de laagste klassen, dat de vrouwen langer laten zuigen, dan hare eigene gezondheid en die van het kind verdraagt; zij zijn namelijk van meening, dat zoo lang de melk-afscheiding voortduurt zij niet zwanger kunnen worden. In zeker opzigt is dit denkbeeld waar; de vrouwen zijn gedurende het zogen niet zóó voor de conceptie geschikt, als na het ophouden van deze functie, wanneer zij namelijk slechts zoo lang haar kind zogen als het de natuur voorschrijft. Worden deze grenzen overschreden, dan geeft het zogen geen beschutting meer voor de conceptie. Twaalf of veertien maanden na de verlossing neemt de melk in hoeveelheid af, en verkrijgt ook eene slechtere hoedanigheid; het kind verlangt nu een ander voedsel, dan dat, hetwelk hem de borst kan geven.

Als algemeene regel kan gelden, dat het kind in de 12° of 15° maand gespeend moet worden. Dr. Morton heeft in eene met talrijke waarnemingen voorziene verhandeling bevestigd, dat kinderen, die slechts 9 tot 10 maanden gezogen hebben, veel meer aanleg voor kinderziekten, vooral voor *hydrocephalus* hebben, dan die, welke op den gezegden tijd gespeend zijn geworden.

VASTHECHTING DER *PLACENTA* AAN HET *ORIFICIUM*
UTERI, EN VOLEINDIGING DIER VERLOSSING DOOR
 DEN *FORCEPS*.

DOOR

H. C. SCHARFF,

Stedelijk en Plattelands Genees-, Heel- en Verloskundige to
 Berg-Ambacht.

Op den 8^{en} Maart 1840 des morgens ten 3 ure, werd mijne hulp ingeroepen bij de vrouw van W. L., oud 42 jaren, welke voor de tweede maal zwanger was. Zij was van eene kleine gedrongene gestalte, en had in hare jeugd aan *Rachitis* geleden, waardoor ook het bekken niet geheel en al den normalen omtrek bezat, zijnde vooral de *conjugata introïdi pelvis* ten minsten $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$ duim te min; waarom dan ook bij de eerste verlossing het eindigen daarvan, door den toenmaals adsisterenden Verloskundige, *per forcipem* was noodig geoordeeld en bewerkstelligd.

De voorbereidende weeën waren reeds eenige uren voorafgegaan, en bij het sterker worden derzelve was de *uterus* nauwelijks merkbaar geopend, zelfs minder dan zulks bij *multiparae*, meestal het geval is. Spoedig echter opende hij zich meer en meer, en ontdekte ik mijnen toucherenden vinger telkens met bloed bezet. Bij eene hierop plaatsgrijpende wee, had er eene, schoon geringe, bloedstorting plaats, en nu toucherende, bemerkte ik, dat mijn vingertop stuitte tegen het zachte weefsel der *placenta*.

Zulks was mij nog niet te voren gekomen, en ik aarselgeensins het te bekennen, niet zonder vrees wachtte ik het verder verloop dezer zaak af.

Bij verderen voortgang der verlossing bemerkte ik echter, dat de bloedstortingen niet zoo hevig waren als ik dezelve verwacht had. Bij eenen circa twee duim geopenden *uterus*, vloeide er nu eene menigte bloederig water af, en gevoelde ik, dat aan de voorzijde, de buitenste rand der *placenta* zich van het *orificium uteri* had los gemaakt, kunnende ik, door deze opening mijnen vinger inbrengende en opvoerende, zeer

duidelijk het voorliggend hoofd onderscheiden. Dit nu veranderde zeer mijne in het eerst gevormde plannen, om name-lijk bij voldoende ontsluiting, te trachten de verlossing door keering ten einde te brengen.

Nu toch geloofde ik te mogen beproeven, of het niet zonder gevaar mogelijk zijn zou, om, indien alleen de buitenste rand der *placenta* aan de voorzijde van het *orificium uteri* ingeplant was, dezen daarvan los te maken, en aldus die voorzijde meer gelegenheid te geven zich te contracteren, en de dilatie te bevorderen. Ik bracht dan ook mijnen wijsvinger langs de binnen voorzijde van het *orificium uteri*, over de *placenta* henen in, en scheidde voorzigtig en zeer langzaam, den vrij stevig aan hetzelfde verbondenen, buitenrand der *placenta* af, waarbij zich niet zeer veel bloed ontlaste.

Dit verrigt zijnde, had ik het genoeg te mogen bemerken, dat na weinige, vrij sterke pijnen de voorzijde van den *uterus* genoegzaam geheel weggetrokken was, en het hoofd dieper inzakte. Thans genoegzame ontsluiting bezittende om de verlossing te termineren, en vrezende dat de bloedstortingen, die nu reeds bij elke wee heviger werden, eindelijk nadelig en gevaarlijk voor het leven mogten worden, en aangespoord door de redenen welke reeds de eerste maal het termineren der verlossing hadden noodig gemaakt, besloot ik des avonds ten vijf ure tot de velvoering hiervan over te gaan door middel van den *forceps*.

Het plaatsen van denzelfden, had echter noch eenige moeilijkheden in zich; vooreerst, daar ik bevreesd was de nog duidelijk aan de achterzijde voelbare *placenta* te kwetsen, en ten tweede door den noch vrij hoogen stand des hoofds van het kind in het bekken; welke moeilijkheden ik echter gelukkig mogt overwinnen, en hoewel in den ingang des bekkens tamelijk veel kracht en inspanning moettende aanwenden, had ik het genoeg, vrij spoedig een gezond levend kind te zien ter wereld komen, dat eerst wel eenigzins flauw, doch onder gepaste behandeling, aldra volkomene bewijzen van zijn aanzijn door een luid geschrei aan den dag legde.

Nu eerst ontstond er eene meer bedenkelijke bloedstorting uit de baarmoeder der verlorene vrouw, en ik vond het nu vooral, meer dan immer noodzakelijk, de lospelling der *placenta* te beproeven, welke mij dan ook na eenige inspanning gelukte.

De *uterus* trok hierop behoorlijk te zamen; de bloedvloeiingen hielden geheel en al op, en zoowel de vrouw, die wel merkelyk verzwakt, doch steeds zonder flauwten of andere toevallen gebleven was, en onder eene doelmatige nabehandeling spoedig hare vorige krachten herwon, als het kind, bevonden zich bij voortduring wèl, en er deden zich hoegenaamd geene ongunstige toevallen meer op.

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

ANEURYSMA ARTERIAE COELIACAE

WAARGENOMEN EN MEDEGEDEELD DOOR

J. J. S A S,

*Ridder der O. v. d. N. L., Med. Doct. en Chir. Maj. der Afd.
Grenadiers, Lid van het Genootschap V. U. F. te Hoorn.*

Op den 11^{en} November 1837, in den namiddag is in de Garnizoens-Infirmerie te Leijden opgenomen, de Kurassier Heddes Adriaan, oud 42 jaren, geborte Spanbroek in Noord-Holland. Hij is van een bloedrijk temperament en athletische constitutie, en was maar zelden ziek geweest. De lijder zegt een klein gezwel op de na te meldene plaats gevoeld te hebben, tien dagen na een val achterover van het paard, welke op den 2^{en} Augustus 1837 plaats had, zijnde in volle wapenrusting. Hij gevoelde zich hierdoor buiten staat zijn paard andermaal te bestijgen, ontkleedde zich, begaf zich naar bed, en bespeurde onmiddelijk eenen hevigen aanval van koorts. Gedurende twee dagen was hij in de onmogelijkheid, zijne dienstbezigheden te verrigten; daarna gevoelde hij zich vrij wel in staat dezelve op nieuw te aanvaarden. Hoewel sedert dien tijd bemerkende dat de omvang der zwelling toenam, heeft hij echter geene geneeskundige hulp verder ingeroepen. Nadat hij echter bij gelegenheid der begrafenis van H. M. de Koningin op den 26^{en} October 1837, vrij wat vermoeijenissen had doorgestaan, alsmede door den marsch

van Amsterdam naar Leijden, welke door de verwisseling der eskadrons op den 1^{en} November d. a. volg. plaats had, werd hem het paardrijden geheel onmogelijk, zoo dat hij op gemelden datum in de Infirmierie werd gezonden en opgenomen.

Beschrijving van het gebrek.

Wanneer men door twee lijnen, elkander in den navel overkruissende, de buikholte in vier regte hoeken verdeckt, dan valt het gezwel in den geheelen linker bovenhoek tot onder de korte ribben, ja overschrijdt zelfs eenigzins de genoemde lijnen, en neemt een gedeelte der nabij gelegene hoeken in, een gezwel, tamelijk hard en omschreven ter grootte van een pas geboren kinderhoofd. De kleur der huid ter dezer plaatse is niet veranderd. Men voelt in het gezwel eene zeer duidelijke klopping, welke bijna zoo sterk is, als die van het hart, en daarmede *isochroon* is. Door de onmiddellijke *auscultatie*, waarbij het hoofd van den hoorder telkens door de klopping wordt opgeligt, hoort men een duidelijk geruisch, borreling (*gargouillement*). Het gezwel is onpijnlijk, en na hevige bewegingen ontwaardde de lijder benaauwdheden door de hevige klopping veroorzaakt. De klopping is zichtbaar. Nu en dan hoort men als het ware eene rommeling met een eigenaardig geluid, even als of er met kracht vocht uit eene wijdere in eene nauwere opening wordt doorgedreven.

De lijder verkiest de ligging op de linker zijde, welke ligging hij sedert het ontstaan des gebreks heeft aangenomen. De kloppingen der *arteriae crurales* zijn niet gestoord, en beantwoorden geheel aan elkander.

Overigens zijn al de verrigtingen ongestoord en er bestaan geene de minste medelijdende aandoeningen.

Bij dit voorwerp schijnt geene bijzondere *voorbeschiktheid* aanwezig te zijn, daar de val van het paard in volle wapenrusting als *gelegenheid gevende oorzaak* moet beschouwd worden; immers door eene aanmerkelijke achteroverkromming van de ruggegraat, welke grootendeels in het buikgedeelte moest plaats hebben, (dewijl zij door het harnas in het borstgedeelte genoegzaam geheel belet werd), werden de groote slagader en de hier ter plaatse uit haar ontspringende takken sterk uitgerekt, waarvan het gevolg was, verscheuring der meer broze rokken van dezelve, waardoor met opvolgende uitzetting het gebrek werd daargesteld. Welligt heeft de schok, welke het ligchaam door den val ontving, er tevens toe bijgedragen.

Het is dan ook uit de opgegeven beschrijving des gebreks, en uit de beschouwing der voortbrengende oorzaak niet moeilijk eene behoorlijke *diagnosis* omtrent den aard van het gezwel te maken; de eenige zwaarigheid, die trouwens noch op *prognosis* noch op *curatio* invloed uitoefent, was, welke slagader, *aërta* of *coeliaca* lijdende was? Mijns bedunkens gaf het naar voren dringen van den buikwand, op deze plaats door het gezwel veroorzaakt, aanleiding tot het vermoeden, dat hetzelfde zich tot de *arteria coeliaca* bepaalde. Het werd ten minste voor een *aneurysma* der *aërta* of *coeliaca* gehouden.

Dat de reeds gevorderde graad van uitzetting, de plaats waar zij zich voordoet, en het gemis uit dien hoofde van voldoende aan te wendene therapeutische

middelen weinig goeds in de toekomst voorspelden, behoeft wel geen betoog; integendeel zij doen niet dan alles kwaads voorspellen, zoodat er niets anders dan een *doodelijke uitgang* te verwachten is.

De *behandeling* bestond in de aanwending dier middelen, waardoor de hoeveelheid bloeds wordt vermindert, ten einde daardoor vertraging in den omloop er van te weeg te brengen, opdat het bloed in den *sacculus aneurysmaticus* zich ophoopende, stolle, denzelve vulle en zodoende sluite. Aan deze hoofdaanwijzing werd voldaan, door aan den lijder dadelijk eene aderlating van 12 oncen te bewerkstelligen, waarmede tevens een verkoelende drank werd voorgeschreven, met het in acht nemen van rust en eene schrale leefwijze.

Op den 13^{en} November wordt hem op nieuw eene aderlating van 10 oncen gedaan, aangezien de pols eenige volheid heeft.

Op den 14^{en} werd den lijder nog eene aderlating van 7 oncen bewerkstelligd, en de *potio antiphlogistica* herhaald, alsmede omslagen met koud water op de zwelling bevolen.

Den 15^{en} worden de volgende poeders toegediend:

R. pulv. herb. digit. purp, gr. iv.

Sach. albissim. dr. ii.

m. f. Pulv. N. xii. S. 6 daags.

Blazen gevuld met koud water op het gezwel.

Den 16^{en} Nov. De uitwerking der *digitalis* is duidelijk merkbaar; de pols wordt langzaam en is weinig gevuld; de pisafscheiding is merkelijk toegenomen. De lijder gevoelt honger en zegt zeer zwak te worden.

Den 17^{en}. Nov. De blazen met koud water worden

door sponzen vervangen, omdat zij door de aanhoudende vochtigheid tot rotting overgegaan, en eenen aller onaangenaamsten reuk verspreiden. De zwelling begint in omvang toe te nemen. De lijder echter klaagt nergens over. Hij slaapt, eet en drinkt goed.

Den 19^{en} Nov. Er wordt dagelijks één grein *digitalis* meer toegediend.

Den 21^{en}. Heden is de klopping hevig; de pols vol, zoodat er dadelijk eene lating van 10 oncen bevolen wordt.

Van dezen dag tot den 26^{en} December werd dit geneesmiddel zonder vrucht in dit geval aangewend, ofschoon de werking op het hart en bloedvatenstelsel zeer in het oogloopende is.

Op dezen dag (26^{en} Dec.) was de pols minder traag en klein, waarom het doen eener aderlating van 7 oncen aanbevolen werd. Intusschen werd de gift der *digitalis* steeds vermeerderd, zoodat hij van den 20^{en} Januarij 1838 dagelijks 12 greinen gebruikte. Er ontstonden alstoen teekenen van *narcotismus*, waarom het toedienen gestaakt werd. Het kloppend gezwel in de linker bovenbuikstreek intusschen leverde geene de minste verandering op. Van dezen dag tot in Maart werden hem geene geneesmiddelen voorgeschreven. (1) Een spaarzame leefregel en rust was het voorschrift; gedurende Maart, April, Mei en Junij, werd er slechts bij afwisseling *digitalis* gegeven.

Den 1^{en} Julij. Het slagadergezwel neemt in omvang

(1) Of de *acetabulum*, door Dupuytren bij *aneurysma aërtæ* met goed gevolg aangewend, in dit geval genezing zoude aangebragt hebben, laat zich met grond betwijfelen.

toe; de kleur des lijders is geel; de eetlust en de overige verrigtingen zijn geregeld. Eene *limonade ex acido tartaro* wordt toegediend.

Den 3^{en}. Sints gisteren klaagt hij over *hevige pijn in het linker schoudergewricht*; eene aderlating van 7 oncen wordt gedaan, en warme pappen op den schouder gelegd. Hierdoor vermindert de pijn, en wordt slechts alleen in den linkerarm gevoeld.

Den 10^{en} Julij. Het gezwel vergroot zich steeds en komt meer ter regter zijde.

Den 11^{en}. De pijn in den linkerarm is toegenomen, de pols is hard. De lijder gebruikt altijd eene limonade. Er wordt weder eene aderlating van 7 oncen bewerkstelligd.

Den 12^{en}. Het gisteren afgelaten bloed heeft weinig *serum*, de pijn is minder. Het gezwel schijnt in omvang iets af te nemen, en is weer meer naar de linker zijde geplaatst. *Wanneer de maag met spijsen gevuld is, gevoelt de lijder geene de minste onaangename spanning in den bovenbuik.* Heeft hij in langen tijd niets gebruikt, zoo is hem deze spanning vrij lastig.

Den 29^{en}. Pijn in de armen en beenen. De pols is klein; de klopping in het gezwel aanmerkelijk. Eene aderlating van 4 oncen.

R. Pulv. herb. digit. purp. gr. ij.

Sach. albi., dr. ij.

m. f. pulv. N. VI. s. a. 2 ur. 1 poeder.

Den 30^{en} en 31^{en} Julij. De pijn in de armen en beenen blijft aanhouden, en is vergezeld met het gevoel van mieren kruipen (*formicatio.*)

Augustus. Sedert eenige dagen dat er diarrhaea be-

staat, wordt het gebruik der *digitalis*, waarbij eenige greinen *calomel* waren gevoegd, nagelaten. Het gezwel blijft hetzelfde. Des nachts wordt de lijder veel door akelige droomen verontrust.

Daar er sedert geene verandering in zijnen toestand kwam, en de lijder zich voor het overige vrij wel gevoelde, zoo werd hij op zijn verzoek op den 16^{en} September uit de Infirmierie ontslagen, ten einde van het schoone weer verkwikking te erlangen, en zijne overplaatsing bij het Depot der afdeeling af te wachten. Van dezen dag bleef hij zich vrij wel gevoelen. Hij wandelde genoegzaam den ganschen dag, zonder dat dit gebrek vermeerderde; doch nadat hij den 14 en 15 November zich aan sterken drank had te buiten gegaan, werd hij den 17^{en} des morgens ongesteld; hij had, *na veel en hevig gebrakt te hebben*, eene hevige pijn in de linker zijde gekregen. In de infirmierie gebragt, vond ik hem in den volgenden toestand, opleverende de verschijnselen van *inwendige bloeding*: Hij ligt op de linker zijde, het aangezicht is bleek, ingevallen, met een doelmatig klam zweet bedekt, de ledematen koud, de pols klein en zwak, het braken heeft opgehouden, in het linker hypochondrium gevoelt hij de meeste pijn, de zwelling aldaar is veel vermeerderd, zoo zelfs, dat de ribben naar buiten gedrukt worden. De zwelling is minder omschreven, de klopping nauwelijks merkbaar; rondom de pijnlijke plaats worden bloedzuigers en eene *mixtura e subcarbonate potassae et extracto graminis* gegeven. Voor drank eene *limonade e spir. vitrioli*. Gedurende den ganschen dag blijft hij benaauwd en pijnlijk, de ademhaling is moeilijk, de ledematen

koud, de pols naauwelijks voelbaar, het liggen op de linker zijde, en het braken hebben geheel opgehouden; er heeft eene gebondene darmontlasting plaats gehad.

Den 18^{en} November. De nacht is onrustig geweest, de patient heeft weinig geslapen en bijzonder veel gezweet; de pijn in de zijde is verminderd en de klopping in het gezwel minder onduidelijk. De huid blijft koud, de pols zwak. Een *decoct. fruct. tamarindorum c. subcarbonate magnesiaë*, benevens eene limonade worden voorgeschreven.

Den 19 Nov. Gedurende dezen nacht heeft hij vrij gerust geslapen; hij vindt zich nu minder angstig en benaauwd; de huidwarmte is terug gekeerd, het aangezicht minder ingevallen, de pols duidelijk voelbaar, dezelfde behandeling.

Den 20^{en} Nov. De verbetering blijft aanhouden, de huid is warm, de pols verheft zich, de zwelling echter vermindert niet, en de uitzetting der ribben is nog waar te nemen.

Nadat hij des avonds ten 8 ure zich eenigzins had opgerigt om tabak te rooken, en zich thans weder gered gevoelde, (zoo drukte hij zich uit) begon hij plotseling weer te klagen over stekende pijnen in den buik, zoo hevig als hij ze nimmer ontwaard had. Hij plaatste zich weder op de linker zijde, en gaf spoedig daarop den geest.

Lijkbeschouwing.

Uiterlijk voorkomen. Het lijk heeft eene gele vale kleur, gelijk was; het is vrij gevoed, de buik opgezet, vooral de bovenbuikstreck, zoodat de ribben der linker zijde naar buiten zijn gedreven.

Schedelholte. De in dezelve bevatte deelen hebben een gezond voorkomen, de vaten zijn zeer weinig gevuld.

Borstholte. Behalve eene zamengroeiing aan de linker zijde van het borstvlies is er niets ziekelijks waartoe nemen. Het hart is van veel vet voorzien.

Buikholte. Bij de opening derzelve ontlast zich reeds bloedige *lympha*; de darmen dringen door de opening. De holte geheel geopend zijnde, doet zich in de linker bovenbuikstreek eene vrij dikke laag van gestold bloed voor; deze weggenomen zijnde, vertoont zich een zak ter grootte van een kinderhoofd, in de kleine bogt der maag; de lever die van gewone grootte doch grijs van kleur is, bedekt met hare linker kwab den zak, waarmede zij tevens door schijnvliezen vereenigd is. Gelijk een krans ligt de maag en het bovenste gedeelte van den twaalfvingeren darm, om de geheele linker en onderzijde van den zak. Zij zijn ook door schijnvliezen met elkander vergroeid. Behalve de veranderde ligging der maagen het *duodenum*, was ook het dwarsche gedeelte van het *colon* van ligplaats veranderd. De overige darmen boden niets bijzonders aan. Zij werden uit hunne holte genomen, ten einde tot den oorsprong van den zak te geraken. De groote slagader vertoonde zich van het hart tot de *arteria iliaca* en verder volkomen gezond: de *arteria coeliaca* echter vormt ter plaatse waar zij zich in takken verdeelt, den bedoelden zak, welke als het ware aan dezelve hangt. Tot de vorming van dezen zak heeft *welligt* bij gedragen een tak van de *arteria mesenterica superior*, die in denzelfven dringt. Aan het regter ondergedeelte van den zak vertoonde zich eene ledige holte, waaruit het bloed in de

buikholte gevloeid was. Dit bloed vertoonde zich gedeeltelijk op den zak, gedeeltelijk onder denzelfven en op de regter nier, was gestold en had reeds een min of meer georganiseerd voorkomen.

Aan het regter bovenste gedeelte komt uit den zak de *arteria hepatica*. De nieren, de overige slagaderen en het aderstelsel waren in een gezonden toestand; de milt was een weinig vergroot en verweekt; aan haar bovenste gedeelte was zij zeer vast met het middenrif vereenigd, aan hare regter zijde bevond zich insgelijks eenig gestold bloed.

Aangezien de zak voor het pathologisch-anatomisch kabinet van 's Rijks Hospitaal te Utrecht bestemd werd, zoo is hij verder en inwendig niet door mij onderzocht; niettemin had ik het vereerend genoeg van den Heer Professor Alexander eene verdere beschrijving, welke ik hier in haar geheel laat volgen, te mogen erlangen; hiervoor ontvangte Zijn Hooggel. mijne opregte dankbetuiging, aangezien ik daardoor in staat ben gesteld, dit belangrijk geval zoo volledig mogelijk mede te deelen.

« De *arteria aërta abdominalis* doet zich in den natuurlijken toestand voor; ter plaatse waar de *arteria coeliaca* uit deze ontspringt, bevindt zich eene aanmerkelijke uitzetting boven den oorsprong der *arteria coronaria ventriculi*. Bij hare verdere verdeling in *art. hepatica* en *art. lienalis* verwijdt zich plotseling het *lumen arteriae*; deze verwijding heeft voornamelijk plaats, waar deze beide slagaderen zich van elkander scheidende, eenen hoek vormen, terwijl men de slagaderen zelve boven dit punt langs den zak van het gezwel kan vervolgen, zoodat de *art. hepatica*

langs de regter achter- en bovenzijde, en de *art. lienalis* langs de linker achter- en bovenzijde zichtbaar is. De vorming van den zak heeft echter meer ten koste van den voorwand van de *art. lienalis*, dan van die der *art. hepatica* plaats, daar de eerste op nagenoeg 3 ned. duimen afstand van de splitsing onder hare gewone dikte te voorschijn treedt. De *art. mesenterica superior* draagt slechts schijnbaar iets ter vorming van het gezwel bij, want bij eenige moeite kan men dezelve geheel van de uitwendige oppervlakte des zaks afscheiden; een klein takje, hetwelk zij aan haar bovenste gedeelte afgeeft, (eene der *art. intestinales*) is door de lagen plastische stof, welke den zak helpen vormen, geheel en al omgeven en toegegroeid. Het gezwel ligt in eene schuinsche rigting over de *art. aërta*; het meer naar boven gelegen gedeelte aan de linker zijde doet zich op het aanvoelen vast voor.”

« Aan deze zijde eene insnijding van boven naar beneden gemaakt hebbende ter lengte van nagenoeg 2 palmen, vertoont zich het gezwel tot op eene diepte van ongeveer 3 duimen zeer vast, bestaande uit verschillende lagen plastische stof, tusschen welke men hier en daar dunne roode strepen gestold bloed bespeurt; deze lagen laten zich op sommige punten gemakkelijk scheiden. Meer aan het onderste gedeelte van deze snede komt men in eene holte, welke met verschillende kleinere holigheden tusschen de vaste lagen plastische stof gelegen, in verbinding staat. Naar onderen oefent zij gemeenschap met eene zeer aanmerkelijke uitzetting, welke het aan de regter zijde van de *art. aërta* gelegene gedeelte van het gezwel uitmaakt.”

« Aan deze zijde in de lengte eene insnijding over het gezwel gemaakt hebbende, welke zich aan het onderste gedeelte nagenoeg met de insnijding van de andere zijde vereenigt, bespeurt men eene zeer aanmerkelijke holte, waarin het stilet, hetwelk door de *art. coeliaca* wordt ingebracht, uitkomt. De wand dezer holte verschilt van 2 duimen tot 4 lijnen dikte; ook hier ken dezelve in verschillende lagen gescheiden worden; eene buitenste, welke 4 à 5 lijnen dik is, is over haar geheel meer samenhangende, en schijnt deze den *eigenlijken oorspronkelijken zak* van het gezwel te vormen, dewijl die, meer vast dan de overige lagen, zich vrij gemakkelijk van de onder liggende laat scheiden. Aan het boven gedeelte zijn de inwendige lagen meer rood gekleurd en onderling minder vast vereenigd; op de uitwendige oppervlakte van het gezwel bevinden zich nog 2 kleinere, met gestold bloed gevulde en door een dunner vlies omgevene zakken. Aan het boven en voorste gedeelte is de maagwand zoo sterk met die van het gezwel vergroeid, dat dezelve nagenoeg niet te scheiden zijn.»

EENIGE HEELKUNDIGE WAARNEMINGEN

DOOR

G. GREEVIE,

Med. et Chir. Doct. enz. te Utrecht.

—
VII.

Moxa in eene door bloedspuwing veroorzaakte phthisis, met goed gevolg aangewend.

Op den 6^{en} October 1825, werd in het ziekenhuis

opgenomen, La M. oud 38 jaar, bij herhaling aan bloedspuwingen geleden hebbende, welke in tering waren overgegaan.

Er was hectische koorts, hevige hoest, opgeven van bloederige etterfluimen, hevig nachtzweet, en een groot kracht-verlies. — *Decoct. althaeae*, nu eens met, dan eens zonder *flor. ros. rubr.*, *kerm. miner.* en *extr. hyosc.* werden afgewisseld met *mucilaginoso* en *oleoso*, terwijl *vesicatoria* zoo op de borst als op de armen werden aangewend; doch steeds vruchteloos en met merkbare verslimmering der ziekte. Daar nu de toestand des lijders hopeloos was, en volgens de gewone wijze geene hulp kon aangebragt worden, vond men goed, op den 4^{en} Nov. hem eene *moxa* op de borst te appliceren. Deze branding veroorzaakte den lijder hevige pijn, en men vreesde dat hij door het hevig schreeuwen, onder de bewerking zoude blijven. Gelukkig echter kwam hij dit oogenblik te boven, en na eenige uren gerust te hebben, vonden wij onzen zieke veel beter. De hoest had geheel opgehouden, en de koorts was aanmerkelijk verminderd; de oplossing van slijm gemakkelijker, en de zieke sliep dezen nacht voor het eerst zeer gerust. Hij gebruikte nu een *decoct. pector.* met *semen. phell. aq.*, tusschen beide *kerm. miner.*, eindelijk *lich. island.* en *cort. peruv.*, welke middelen hij allezins goed verdragende, hem op den weg van beterschap schenen te brengen, toen in het begin van dit jaar bij de eerste koude, hem wederom een *accessus* van bloedspuwing overviel, welke wel weder bedwongen is, doch voor het vervolg doet vreezen.

VIII. *Waarneming eener door rheumatismus veroorzaakte heup-ontwrichting door moxa genezen, en eene daarop gevolgde zenuwziekte door de Stutsche methode gelukkig behandeld.*

In de maand October 1824, werd in het ziekenhuis opgenomen, N. B. oud 20 jaar, van een gezond doch zeer gevoelig gestel. Bij hare aankomst klaagde zij over algemeene rheumatische pijnen door alle leden, uit gevatte koude oorspronkelijk; eene *inf. fl. Arnic.* met *diaphoretica* gepaard, werden haar toegediend. Na verloop van eenige dagen was het algemeen pijnlijk gevoel verdwenen; doch het scheen of zich alles op het linker heupgewricht had te zamen getrokken; aldaar waren de pijnen onverdragelijk: er was ook merkbare zwelling en schijnbare uitzetting van het *caput femoris* uit het *acetabulum*. Om nu de ontstekings-toevallen welke alhier aanwezig waren te beteugelen, werden er dadelijk eenige bloedzuigers in den omtrek van het *acetabulum* geplaatst, en een *decoctum antiphl.* toegediend. Men overwon hierdoor wel is waar de hevige ontsteking, en verminderde de pijn, doch de uitstoting van het *caput femoris* uit het gewricht scheen langzamerhand toe te nemen. Er ontstond door de verlenging van het aangedane been nu ook een waggelende gang, die spoedig geheel gestremd werd.

In dezen toestand scheen het ons toe, tot werkzamer middelen de toevlugt te moeten nemen, waarom dan in den omtrek van het *acetabulum*, de *moxa* aangewend werd,

met dat gelukkig gevolg, dat na zeer korten tijd het been zich geheel herstelde, en onze patiente zeer goed ter been, het ziekenhuis verliet op den 5^{en} Maart 1825.

Op den 7^{en} April daaraanvolgende werd deze patiente wederom in het ziekenhuis terug gebragt. Men verhaalde dat zij, na eenen hevigen schrik, een zenuwtoeval gekregen had. Haar naauwkeurig onderzoekende, bleek het, dat al de spieren in eene gedurige beweging waren, dan gespannen, dan verslapt.

Zij werd in alle bochten getrokken, dan voor- dan achterwaarts, armen en beenen waren in gedurige beweging. Zij had mondklem, toesnoering van den *oesophagus*, beklemde ademhaling, hevige en zeer onregelmatige werking van het hart, gepaard met afwisselend lagchen, huilen, schreeuwen, aanhoudende ijling en hevige congestien naar het hoofd. Dezen toestand toeschrijvende aan eene hevige aandoening der zenuwen, hetzij dan door den schrik veroorzaakt, of mogelijk nog een gevolg van de door haar met mannenmoed doorgestane branding, was echter de eerste aanwijzing den hevigen drang van bloed naar het hoofd te beteugelen; er werden derhalve bloedzuigers aan het hoofd aangelegd, en *epispastica* aan de beenen aangewend. Ofschoon hierdoor de bloedophooping aanmerkelijk verminderde, en haar bewustzijn terug keerde, bleven echter die onwillekeurige trekkingen en werkingen der spieren aanhouden, zoodat zij ook bij volle bewustzijn geen oogenblik meester was over hare vrije bewegingen.

Te vergeefs beproefde men de *valeriana*; ook de *moschus* had geen invloed, en zelfs schenen de toevallen daardoor te vermeederen; daar nu alles eene te groote

irritabiliteit kenschetste, en *excitantia* zoo slecht verdragen werden, wilde men beproeven wat de Stutsche methode hier zoude uitwerken.

23 April. Men schreef haar dus eene oplossing van de *carb. potass.* en de *laud. liq. sydenh.* voor, om beurtelings te gebruiken.

R. Carb. potass., dr. i.
Solv. in aq. dep., unc. vi.
m. d.

S. a. 2. u. 1. l.

R. Laud. liq. syd., gt. xxx.
Aq. depur., unc. ijβ.
Syr. capill. ven., unc. β.
m. d.

S. om de twee uren 1 l.

Zoodat zij in de eerste 24 uren 30 droppels *laud. l. s.* en van den 24^{en} tot den 28^{en} April dagelijks 40 droppels gebruikte; hierbij werd met de *epispastica* voortgegaan, een *antispasmodisch clysmā* deed zeer goede uitwerking.

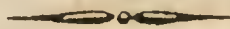
Op den 26^{en} April begonnen de bewegingen langzamerhand te minderen, en wel eerst aan de voeten, vervolgens in den buik en der rugspieren, en eindelijk kreeg de lijdere de handen weder tot haar wil. Zij gebruikte echter nog steeds deze middelen door tot den 2^{en} Mei; echter in verminderde giften; en zij was nu zoo ver gevorderd, dat zij het bed konde verlaten, en onder het voortdurend gebruik van *valerian.* met *L. Liq. syd.* en een versterkend diët allengskens in beterschap toenam. Zoo dat zij op den 13^{en} Junij het ziekenhuis verliet, verders eene goede gezondheid genietende.

ONTWRICTING VAN HET OPPERARMBEEN OP DE RUGGE-
VLAKTE VAN HET SCHOUDERBLAD (BENEDEN EN ACH-
TERWAARTSCHE ONTWRICTING ONDER DEN
SCHOUDERBLADSDOORN.)

DOOR

Sir A. C O O P E R.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Ik werd, zegt de schrijver, bij den Heer Com-
plin geroepen, ten einde zijn linker schouder te
onderzoeken. Dadelijk en zonder moeite herkende ik
eene ontwrichting van het opper-armbeen op de rugge-
vlakte van het schouderblad. Er deden zich de vol-
gende verschijnselen op: eene verslapping der onder-
schoudertopstreek; verwijdering van het opper-armbeens-
hoofd uit zijne natuurlijke zitplaats; de vingers op
dit punt gebragt konden de huid indrukken en de gele-
dingsoppervlakte voelen; het uitsteken van het beenhoofd
op de ruggevlakte van de geledingsholte van het schou-
derblad, op den binnenrand van dit been, en de ruimte
aanvullende, tusschen dezen rand en den schouderblads-
doorn bestaande.

Ik stelde de uitrekkingen voor, doch de lijder had
reeds zoo veel geleden door voorafgegane pogingen tot
wederinbrenging, dat hij voor de minste beweging van
den schouder bevreesd was; zoödat ik daarop vermeende
niet verder te moeten aandringen, en is de lijder in dezen
toestand tot aan zijn overlijden verbleven. De Heer Dr.
Cobb heeft den lijder gezien, de Heer Key heeft hem
naauwkeurig onderzocht, en heeft zijn' zoon, wiens ta-

lent en bekwaamheid genoegzaam bekend zijn, zich met de mededeeling dezer waarneming belast; zie hier dezelve:

De lijder was een man van 50 jaren, aan epileptische toevallen onderworpen. Eenen dezer aanvallen kreeg hij te bed liggende; de convulsien waren zeer hevig, en ontwrichte hij den schouder enkel door de zamentrekking der spieren; de lijder was niet uit het bed gevallen noch had zich tegen den schouder gestoten. Twee andere omstandigheden waren hier nog bij op te merken: wanneer men namelijk, na de ontwrichting eenige uitrekking beproefde, trad het opperarmbeenshoofd weder in zijne geleding, doch bij het nalaten er van even spoedig weder daaruit, in zijne vorige plaats, en deden zich alsdan weder alle ontwrichtingsverschijnselen op. Bij het afglijden van het been uit de geledingsvlakte veroorzaakte zulks een geluid, gelijk aan eene krasing (*crépitation*), waaruit men had afgeleid, dat de rand der geledingsvlakte was gebroken, waardoor zich tevens verklaarde, waarom het hoofd des beens bij wederinbrenging zijne plaats niet bleef behouden. Hoe het ook zij, de arm was krachteloos, kunnende de lijder dien geenszins uitstrekken, noch eenige willekeurige beweging doen uitvoeren. In dezen toestand leefde hij nog zeven jaren.

Bij de lijkschouwing liet Sir A. Cooper het schouderblad te gelijk met het opperarmbeen wegnemen, en bevond het navolgende:

Het hoofd des opperarmbeens bevond zich achter de geledingsholte van het schouderblad, en was nauwkeurig op den achterrand der geledingsvlakte en op den bin-

nenrand van het schouderblad, ter plaatse van deszelfs vereeniging met het gewricht, bevestigd.

Het schouderblad van voren beziende, bevond zich het hoofd des opperarmbeens eene lijn achter, doch beneden den schoudertop; er bestond eene ledige ruimte tusschen het ontwrichte beenhoofd en het ravenbeks-uitsteeksel, in welke ruimte men de vingers tot aan de geledingsholte konde voeren. Van achter gezien, nam het beenhoofd de ruimte in, tusschen den binnenrand des schouderblads en den doorn, welke gewoonlijk door den onder-doorn en kleine rolronde spieren bedekt wordt. De pees der onderschouderblad-spier en het binnendeel van den beursband, waren bij de inplanting dezer spier verscheurd; doch het grootste deel van het achterste gedeelte van den beursband was in zijn geheel, en achterwaarts getrokken met het beenhoofd, hetwelk met de achterste vlakke van dien band omkleed was. De bovendoornspier was gespannen; de onderschouderblad-spier door gebrek aan werking, zeer afgenomen; de onderdoorn en kleine rolronde spieren waren verkort en verslapt, doordien het beenhoofd hare inplanting achterwaarts had getrokken. De pees van het lange gedeelte der tweehoofdige spier was mede door het hoofd van het verlengde been in dezelfde rigting getrokken, doch was niet verscheurd.

Ten opzichte der veranderingen van de beenige vlakke bevonden wij het navolgende: het beenhoofd en de buitenrand der geledingsvlakke waren in onmiddellijke aanraking; wanneer men het opperarmbeen bewoog, wreven deze twee punten op elkander, waardoor de in den beginne waargenomene kraking ons duidelijk werd; er bestond hoegenaamd geene breuk. De geledings-

vlakke was aan den achterrand eenigzins afgesleten, zoo dat zij een schoteltje geleek, waarin het beenhoofd bevat was; gedeeltelijk hadden dit laatste en het gewrichts-kraakbeen aan hunne vereeniging met het schouderblad afgenomen, en waren gedurende de laatste zeven jaren van des lijders leven van vorm veranderd.

De geleedings-oppervlakte, in stede van glad en met kraakbeen bedekt te zijn, was ruw, rimpelig en ongelijk, hier indrukken, en dáár verhevenheden aanbiedende. Het uiteinde des schouderblads werd afgezaagd, ten einde het bestaan van eenige beenbreuk te onderzoeken, doch werd daarvan niet het minste spoor gevonden.

Door deze ontleding, zegt de Heer Cooper, verklaren zich alle vroegere verschijnselen en bijzonderheden. In gewone gevallen blijft het teruggebragte beenhoofd, in geval van achterwaartsche of op de ruggevlakte van het schouderblad bestaande ontwrichting, zijne natuurlijke plaats behouden; een voegzaam verband en eenige uren rust om de wederherhaling (*recidive*) voor te komen, zijn voldoende; terwijl de spieren hare veerkracht weder verkrijgen, en het beenhoofd in zijne geleedingsholte bevestigen. Doch in het onderhavig geval, was het beenhoofd, bij de afscheuring van de pees der onderschouderblad-spier en den beursband van het kleine uitsteeksel op hetzelfde, door de werking van de onderdoorn en kleine rolrondespiere naar achteren getrokken; bij gevolg bleef het in zijne geleedingsholte teruggebragt beenhoofd, zonder eenigen steun, zoodat het nauwelijks hersteld was of de ontwrichting had, door de achterwaarts trekking der beide bovengenoemde spieren op nieuw plaats.

Het verband waardoor men dit in geval het opperarmbeenshoofd kan bepalen, moet op het voorste deel van de borst en achter de schouders aangelegd worden, om het beenhoofd te kunnen naar voren trekken. Een kussen moet achter het beenhoofd geplaatst worden, ten einde het uittreden uit de geleedingsholte te beletten; zoodat eigenlijk dit verband een tegenovergesteld aan het gewone of X sterverband, hetwelk op den rug zich kruist uitmaakt; de overkruisingen moet men op de borst maken. Bij dit verband dient men eenen draagband te voegen, ten einde den elleboog te ondersteunen, en hem naar achteren te rigten.”

De schrijver voegt hierbij, dat hem sedert de uitgave van zijn werk over de ontwrichtingen, vele gevallen zijn voorgekomen van achterwaartsche ontwrichtingen des opperarmbeenshoofds, doch waarin het beenhoofd zich verder naar achteren bevond, dan in het boven vermeld geval. Hij vermeent dat in die gevallen waarschijnlijk het achterste deel van den beursband verscheurd is.

« In die gevallen, zegt hij, heb ik de gewone middelen ter terugbrenging voldoende bevonden; men bevestigt het schouderblad met de hand, en trekt den arm buitenwaarts; doch deze bewerking is langzaam en moeilijk. In een enkel geval heb ik het genoeg gehad, met veel gemak te slagen, hoewel de ontwrichting reeds sedert 23 dagen bestond. Zie hier hetzelfde:

« Een gentleman (edelman) wonende te Essex, werd met een ander man handgemeen; hem met een geweldigen stoot naar voren duwende, ontwrichte hij zich den schouder naar achteren. Hij raadpleegde een Heelmeester

van de plaats, en deze zond hem naar Londen, alwaar hij den 17^{en} dag na de ontwrichting aankwam. Een Heelkundige beproefde te vergeefs de reductie, en werd ik den 23^{en} dag door den lijder geraadpleegd. Het geval was zeer duidelijk; het uitsteken van het beenhoofd was voelbaar, en wanneer men den elleboog draaide, werd het op de ruggevlakte van het schouderblad gevoeld. Daar hij mij ten mijnen huize was komen raadplegen, had ik het noodige ter reductie niet voorhanden; echter plaatste ik den lijder op eenen stoel, boog den elleboog in eenen regten hoek, hief den arm op, en bragt dien achter het hoofd, door de hand dwars over den rug in de rigting des gezonden schouder te voeren; hierop den elleboog achterwaarts dringende en tevens het beenhoofd drukkende, bragt ik dit onder den binnenrand van het schouderblad, waarbij oogenblikkelijk het beenhoofd weder in de geledingsholte terug trad. De Heer Bransberry Cooper was hierbij tegenwoordig.”

Desniettemin kunnen ook andere handelwijzen gelukken. Een man kwam in Guy's hospitaal; de Heer Tallent, Prosector van den Heer Bransberry Cooper, plaatste hem op een stoel, zette zijne knie in den oksel, terwijl eenige leerlingen den arm uitrekten, door de hand onder de dij te brengen, en had de reductie volkomen plaats.

Den Heer Dun gelukte zulks zeer gemakkelijk, door de bevestiging des schouderblads, en de uitrekking door de hand even als bij de ontwrichting in den oksel.

Zie hier nog een geval door den Heer Wittaker hersteld: Een man van kleine gestalte viel op den schouder en ontwrichtte zich het opperarmbeenshoofd naar achte-

ren; het beenhoofd kon gezien en gevoeld worden. De elleboog kon naar achter de zijde gevoerd en zelfs op de hoogte van het *acromium* gebracht worden. De buitenwaartdraaijing was onmogelijk, uit hoofde de geweldige spanning van de onderschouderspier; alle bewegingen van het lid waren uiterst pijnlijk, hetwelk aan het onderste gedeelte der driehoekige armspier werd toegeschreven, wier zenuwen waarschijnlijk door het beenhoofd waren gekneusd geworden. Wij plaatsten den lijder op een stoel, en terwijl de Heer Wittaker het schouderblad bevestigde, bragt ik den elleboog naar boven en achteren, ten einde het beenhoofd naar voren in de geledingsholte te brengen; doch te vergeefs.

Al wat wij hadden gewonnen, bestond in een gering voorwaarts treden van het been, terwijl de lijder in flauwte viel. Wij bragten hem te bed, en het schouderblad, door het plaatsen van den hiel in den *oksel*, bepalende, trokken wij den arm benedenwaarts, en door de reductie een paar minuten vol te houden, had de herstelling volkomen plaats. * *

(Guy's, *Hospital Reports*.)

TWEE GEVALLEN VAN VERSCHEURING DER OKSELSLAG-
 ADER, TIJDENS HET POGENTER TERUGBRENGING VAN
 HET ONTWRICHT OPPERARMBEEN.

DOOR DEN

Heer G I B S O N,

Heelmeester te Dublin.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Het eerste geval had plaats bij een man van 50 jaren.

De ontwrichting bestond reeds sedert twee maanden. Gedurende $1\frac{1}{2}$ uur werden katrolwerktuigen gebezigd, en was de lijder als uitgeput. Een uur daarna bevond men eene uitgebreide zwelling onder den *oksel*, de groote borst- en de deltaspier; welke zwelling al grooter werd. Dit alles werd voor eenen ontstekings-toestand gehouden. Zes uren later, sliep de lijder in, met een bleek gelaat en kleine pols. Thans vermoedde men eerst den aard des toevals; een oogenblik daarna den lijder willende wekken, vond men hem dood.

Bij de lijkbeschouwing bevond men onder de borstspier, den *oksel* en den schouder eene buitengewone zwelling met uitstorting (*ecchymosis*), en bleek bij de ontleding, dat de *arter. axillaris* onder de geleedingsholte was verscheurd.

In het tweede geval, betrof zulks een gespierd, 35 jarig man; het opperarmbeen was ontwricht, sedert negen weken. De reductie had als boven plaats; hierop volgde zwelling, flauwte, de ondersleutel-beensslagader werd onderbonden, doch de lijder stierf. Men bevond bij de lijkbeschouwing de *art. axillaris* aan het beenhoofd gehecht, zoodat het onmogelijk was, het lidmaat zonder verscheuring van het vat uit te rekken.

* *

(*The Med.-Chirurgical Review.*)

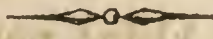
II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

FISTULA-LACRYMALIS DOOR EENE *TOPISCHE* BEHANDELING VOLKOMEN GENEZEN.

DOOR

Dr. *R I D D E R*,

Chir. Maj. van het korps Rijdende Artillerie te Amersfoort.

Jonkman, Johannis, oud 23 jaren, kanonnier der 2° klasse bij het korps Rijdende Artillerie, met kleine oogen en aan de neuszijde naar binnen gedrongene oogleden; breede, platte en hoekige neusbeenderen, vooral aan derzelve bovenste gedeelten (neuswortel); blonde haren en blaauwe oogen; van een bloedrijk lymphatisch temperament; zeer gezond ligchaamsgestel; en vroeger, de gewone kinderziekte uitgezonderd, nooit belangrijk ziek geweest, werd op den 9^{en} Februarij van dit jaar met boven gemeld gebrek, dat reeds het chronisch karakter aangenomen had in de Garnizoens-Infirmerie opgenomen.

Onder de volgende gedaante en verschijnselen vertoonde zich het ongemak: een rood, omschreven, hard, aan het midden onderste gedeelte eene kleine fistuleuse opening hebbende en niet zeer pijnlijk etterend gezwel, in de nabijheid van den binnenhoek des linker oogs, of in de *Regio* van den *Saccus-Lacrymalis*; *Epiphora*; meerdere droogte van de overeenstemmende neusholte; en ontlasting van etter-vlokachtige vloeistof uit de *Puncta Lacrymalia* na daargestelde drukking op het gezwel. Deze drie laatste *signa diagnostica* deden ons dadelijk

het gebrek (*Fistula-Lacrymalis*) van den *Anchylops-Inflammatorius*, vel *Cysticus*, met welken de *Tumor Lacrymalis* wel eens is verward geworden, onderscheiden.

Hetzelve was ontstaan op den 19^{en} Januarij jl., onder het op marsch zijn des lijders uit de Provincie N. B. naar Amersfoort, met eene stekende pijn in den binnen-ooghoek, vergezeld van zwelling der zachte deelen, welke het oog omringen, en waardoor hetzelve zonder ontstoken te zijn, gesloten was. De lijder meende dat van dat alles de op bovenvermelde marschdag sterk waaijende wind, waaraan zijne oogen van jeugd af aan steeds gevoelig zijn geweest, de oorzaak was.

Geene andere dan de volgende oorzaken meenen wij van het ongemak te kunnen opgeven.

1°. *Causa Praedisponens*: mechanisch beletsel, of niet genoegzame ruimte voor den doorgang des traanvochts in den *Saccus Lacrymalis* en *Ductus Nasalis*, in de bovengemelde wanstallige bewerktuiging der neusbeenderen, en alzoo in het beenachtig gedeelte van den toestel der traanwerktuigen opgesloten liggende: dit stemt overeen met het verhaal des lijders, dat zijne oogen, zoo lang hem heugt, meestal vochtig en bij de minste prikkeling tranende zijn.

2°. *Causa Occasionalis*: de prikkeling van het stagnerend en daardoor ziekelijk veranderd wordende traanvocht (vooral bij door uitwendige prikkels teweeg gebragte, verhoogde afscheiding daarvan) op de slijmvlaakte van den traanzak en de neusbuis.

Het is overtollig hierbij te voegen, dat de eerstge-

noemde oorzaak als de gedomineerd hebbende moet beschouwd worden.

Behandeling.

1°. Doelmatig dieet, als eene stilzwijgende voorwaarde van iedere geneeswijze.

2°. Inspuitingen met *Chloruretum calcis* aangezet kalkwater, door de uitwendige opening der pijpzweer bewerkstelligd: deze opening vergemakkelijkt de behandeling, aangezien de inspuiting, zelfs met het fijnste Anelsche spuitje door de *Puncta Lacrymalia*, uit hoofde van derzelve haar fijne kleinte en zeer binnenwaartsche rigting, niet dan met veel moeite zoude kunnen volbragt geworden zijn, terwijl deze inspuiting, waarvan het vocht gedeeltelijk door de *Puncta Lacrymalia* weder naar buiten kwam, door de bedoelde opening, ter bereiking der inwendige grondvlakte, zoo van den traanzak als van de traanbuizen, zonder moeite geschieden kon.

3°. De aanwending van den damp eens aftreksels der *Flor-Chamom.* op de inwendige vlakte van den traanzak langs de neusholte, door middel van eenen omgekeerden trechter.

En 4°. Inwrijvingen (tweemalen daags) met een zalfje, uit één deel *Calomel* en vier deelen *Axung. Porcin. rec.* zamengesteld, in den omtrek des gebreks.

16 Greinen van de genoemde kwikbereiding zijn tot de herstelling genoegzaam geweest. Zoodat, na eene behandeling van nog geen drie weken de lijder volkomen genezen zijnde, de Garnizoens-Infirmerie heeft kunnen verlaten.

III. ORTHOPÆDIE.

BIJDAGEN TOT DE ONDERHUIDSCHE ORTHOPÆDIE, OF OVER
DE HERSTELLING VAN AANGEBORENE OF VERKREGENE
VERSTIJVINGEN DER LEDEMATEN, DOOR MIDDEL DER
DOORSNIJDING VAN DE VERKORTE PEZEN EN SPIEREN
ONDER DE HUID.

DOOR

Dr. *DIEFFENBACH* te Berlijn.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Een der grootste aanwinsten in de Heelkunde is zonder twijfel de doorsnijding van verkorte pezen en spieren bij horrelvoet, scheeven hals en vele andere aangeborene of door gewrichtsziekte ontstane verstijvingen. Aan *Stromeyer* komt de groote verdienste toe, de grondlegger der operatieve orthopædie te zijn. Alles wat vóór dien geestrijken arts bij horrelvoet op eene operatieve wijze was in het werk gesteld geworden, was weinig geschikt de Heelmeesteren ter navolging aan te sporen.

Sedert *Stromeyer* evenwel den weg heeft gebaad, zien wij zoodanige kunstbewerkingen in Duitschland, Frankrijk en Engeland in menigte met verrassend gevolg uitvoeren, en een groot, vroeger onbebouwd veld de heerlijkste vruchten dragen. (1)

De horrelvoet wordt niet door de doorsnijding der

(1) Ook in Nederland is men te dien aanzien niet achterlijk gebleven. Zie deswege de verschillende bekendmakingen, operatien enz. in den loop van dit Tijdschrift aangegeven. Doch inzonderheid de bemoeijingen van den verdienstelijken Rotterdamschen Heelmeester van *Wageningen*. (Ned. Lancet, No. 3 en 4, 2de Jaargang)

Achillespees hersteld, hij is slechts geschikt voor de eenvoudige orthopædische nabehandeling.

Bij een groot aantal volwassenen heb ik op deze wijze de hogere graden van horrelvoet hersteld, die ik bij kinderen in even zoo vele jaren niet vermogt te herstellen. Bij een kind is wel is waar een mindere graad van horrelvoet, hetgeen genoegzaam bekend is, zonder eenige operatieve middelen te verhelpen, (1) doch gaat zulks immer met veel tijd en geduld gepaard, en altijd voor den lijder veel pijnlijker, dan wanneer de verkorte pees doorgesneden en dan een uitrekkingstoestel aangelegd wordt.

Verscheidene, die ik vermeende door eene niet bloedige behandeling hersteld te zijn, vertoonden zich later weder met horrelvoeten, doordien de pezen zich op nieuw hadden opgetrokken.

Het ware overbodig deze behandelingswijze meerderen lof toe te zwaaijen, terwijl de gevolgen zelve haar zoo zeer aanprijzen, of hier dat gene te herhalen, wat door vele in- en uitlandsche kunstgenooten, in korten tijd is verrigt geworden. Zelfs datgene wat ik gezien en beproefd heb, overschrijdt verre weg de grenzen eener verhandeling, en zal ik mij daarom thans slechts bepalen tot het geven van een beknopt overzicht van hetgeen ik in een paar jaren ten behoeve der operatieve orthopædie heb in het werk gesteld. Binnen kort zal ik in een afzonderlijk werk dit onderwerp meer uitvoerig behandelen.

Tot op heden heb ik drie honderd horrelvoeten en zestig scheeve halzen geopereerd, behalve eene groote

(1) Zie dien aangaande mijne waarneming in het Nederl. Lancet 1en Jaargang pag. 426. v. O.

menigte verstijvingen aan armen, vingers, heupen, kniegewrichten, voeten en teenen. In ieder geval werden de verkorte pezen met een klein sikkelvormig mesje, in den geest der oude pennemessen, slechts eenigzins smaller, doorsneden. Gevaarlijke bloedingen hebben nooit plaats gehad, evenmin werd eenig groot vat toevallig doorgesneden.

Na de doorsnijding der Achillespees of die der buigspier van het hoofd, vertoonden zich gewoonlijk eenige druppelen bloed. Bij de laatste kunstbewerking (zie mijne mededeeling over de doorsnijding des hoofdbuigers bij scheeven hals (*obstipitas colli*) in het tijdschrift: *des vereins f. Heilk. in Preussen*), en bij doorsnijdingen van pezen en spieren in de nabijheid van groote gewrichten, was soms de bloeding meer beduidend; hield echter altijd op na de aanlegging van het verband.

Slechts in zeer weinige gevallen, zelfs eene zeldzame uitzondering, stelde zich verettering ter plaatse der kunstbewerking in, en strekte zij zich even zeldzaam tot den naasten omtrek uit; eene geringe verwijding bragt eene spoedige genezing zonder aanmerkelijk tijdverlies in de behandeling voort. Zelfs in geen geval had etterverzakking in de holte van het voorste middelylies (*cavum mediastini anterioris*) plaats, waar hals-abscessen zich zoo ligt eenen weg banen.

De drukking van het werktuig op den buitenrand of rug des voets veroorzaakte somtijds lastige zweren, welke de schorsing der behandeling dikwijls voor langen tijd noodwendig maakten.

Zenuwtoevallen zoo in de ligtste als de zwaarste, *trismus* of *tetanus*, hadden in geen enkel geval plaats.

Daarentegen werd bij de doorsnijding van verkorte pezen soms de verlamming van enkele spiergedeelten opgeheven, wanneer deze door den veranderden stand van het lidmaat werden in werking gebrag.

Noch kort noch lang daarna is één lijder ten gevolge der operatie overleden.

De herstelling der horrelvoeten geschiedde met uitzondering van zes of acht lijders bij alle overigen. Bij dezen lag echter de schuld alleenlijk aan de lijders, die de nabehandeling door werktuigen te lastig voorkwam, en geloofden alles met de kunstbewerking afgedaan; maar verscheidene dezer weerspanningen zijn in lateren tijd teruggekeerd en volkomen hersteld geworden.

De ouderdom had geen invloed op de uitvoering der kunstbewerkingen. Het jongste kind wiens Achillespees ik doorsneed, was drie dagen, de oudste vrouw 54 jaren oud, en beide herstelden. Tusschen het drie-daagsche kind en de 54jarige vrouw heb in alle graden des menschelijken leeftijds, de onderhuidsche operatiemethode gevolgd, en de meest voldoende uitkomsten verkregen.

Bij scheeven hals werd dan eens het borstbeens-gedeelte, dan weder het schoudertop-gedeelte dicht bij deszelfs inplanting, en in geval beide verkort waren, te zamen doorsneden.

Bij jonge voorwerpen nam het hoofd al zeer spoedig na de operatie eene geheel regte houding aan, en waren de lijders in weinige dagen hersteld. Velen van dezen hadden jaren lang orthopædische inrigtingen vruchteloos bezocht. Bestond er te gelijkertijd afwijking der wervelzuil, of was deze, gelijk zulks meermalen plaats

had, door den scheeven stand van het hoofd niet natuurlijke behoefte tot evenwigt en houding daarbij ontstaan, dan verdween zulks allengskens weder, wanneer het hoofd eenen regten stand had verkregen. Door middel van eenen stijven eenzijdigen halsband van bordpapier in eenen halsdoek gewikkeld, werd het hoofd eenige weken lang in eene rigting naar de tegenovergestelde zijde gehouden.

Deze hindernis diende meer tot methodische strekking. Bij gelijktijdige sterkere zijdelingsche kromming van den hals of de rugwervelzuil werd een uittrekkend halsverband aangelegd, onder hetwelk de patienten zaten, en slechts bij éenen volwassenen werd het rekbed aangewend. De doorsnijding des hoofdbuigers onder de huid, deed dan zelfs nog binnen korten tijd de herstelling volgen, wanneer door andere (operateurs) beide de spierbuiken geheellijk na verdeeling der huid waren gescheiden, en maanden lang een rekbed was aangewend geworden.

In één geval werd het zeer belangrijk gezigtkundig verschijnsel waargenomen, dat de lijder, onmiddellijk na de doorsnijding der zeer sterk verkorte buigspier van het hoofd, dadelijk eene regte houding bekwam en uitriep: « ik zie alles scheef.» Het, door het naar de lijdende zijde getrokken gezigt, hinderlijk scheefzien verdwijnt allengskens na de operatie; vooral echter heeft zulks slechts bij volwassenen plaats.

Paardenvoet, (Pes equinus). In eenen geringen graad bereikt de hiel niet volkomen den grond; in hoogerem graad is zij sterker in de hoogte getrokken, en in den hoogsten, staat de lijder dan eens op de eene dan eens op de andere zijde van den voorsten rand der

voorvoetsbeenderen; somtijds zelfs op den bal des voets. De teenen, ten minsten de grooten, zijn sterk achterover getrokken, de voet soms normaal lang, soms van achter naar voren gedrongen en de voetzool sterk uitgehold. Somtijds wendde de voet allengskens rugwaarts om, zoodat de rug tot voetzool werd, en de punt des voets naar onder en de zool naar boven zich keerde. Ja er kan eene zoodanige verdraaijing plaats hebben, dat zool en punt van den voet naar voren gekeerd zijn. Dit is mij echter slechts eenmaal voorgekomen. Zijn beide voeten paarden voeten, dan loopt de mensch even als op stelten; de meesten bedienen zich dan van krukken, zonder welke zij in het geheel niet kunnen gaan. Vormen zich allenskens verstijvingen in het kniegewricht, dan zinkt de lijder op de knie neder, en wordt deze tot voetzool. Andere gaan rustend op de punt des voets terwijl de billen een paar handen breed van den grond verwijderd zijn, en neemt dan de zamentrekking der pezen of spieren noch meer de overhand, dan schuiven zij op de billen voort, en worden deze tot eeltachtige voetzolen. Alle deze gevallen zijn mij voorgekomen, en middels de doorsnijding der gezamenlijke verkorte pezen hersteld geworden.

De eenvoudige paardenvoet behandelde ik op de navolgende wijze: Nadat ik de Achillespees een of twee duim boven den hiel had doorgesneden, legde ik over de wond rondom het been eene breede kleefpleisterstrook aan. Werd ik na een paar dagen overtuigd, dat geene bloedvloeijing had plaats gehad, doch belangrijke ontsteking was ontstaan, dan legde ik het Stromeijersche horrelvoetswerktuig aan. Langzamerhand herkreeg de

voet zijnen natuurlijken stand, en was dezelve voorwaarts in eenen regten hoek gebogen, dan was de genezing volkomen.

Daartoe waren veeltijds slechts een paar weken noodig; zelden duurde de nabehandeling twee maanden. Bij meerdere beweegbaarheid van het deel en grootere gevoeligheid van het voorwerp, bereikte ik hetzelfde doel op deze wijze: het been wikkelde ik van de teenen tot de kuit matig vast in eenen zwachtel, dien ik alsdan met gekookte stijfsel of eene oplossing van *colophonium* in wijngeest bevochtigde. Hierna liet ik den lijder staan en den ingewikkelden voet vast op den grond zetten, en in deze houding blijven, tot dat het verband gedroogd was. Dit deed alsnu dezelfde dienst als een werktuig. Tweemaal 's weeks werd zulks herhaald en op die manier eene volkomene herstelling tot stand gebracht.

Het been verkreeg door het gebruik zijnen volkomen normalen vorm terug, de meestal slechts schijnbare verkorting van het lidmaat liet spoedig na, en de weinig ontwikkelde spieren werden vol en sterk.

Horrelvoet, binnenwaartsdraaijing van den voet, pes varus. De geringste graad bestaat in de neiging van den voet om op den buitenrand te gaan. Deze eigendommeljkheid heeft bij de meeste kleine kinderen plaats, doch wordt door het gaan weder opgeheven. Neemt deze toestand evenwel toe, dan vormt zich den horrelvoet.

De voet draait zich al meer en meer binnenwaarts, en in den hoogsten of vijfden graad wordt de halve voetrug tot voetzool, de spits wendt zich naar den binnen enkel des anderen voets, en de knie staat

meer binnenwaarts. Zijn beide voeten misvormd, dan staan beide groote teenen tegen elkander naar binnen gekeerd, en in nog hoogerem graad dienen de uitstrekke- kende spieren voor buigers, en trekken de punt des voets naar binnen en naar boven, zoodat de voet met het been een spitsen hoek vormt. Deze hoogste graad van horrelvoet kan even als de ligtste aangeboren zijn. Soms ontstaat dezelve ook bij groote kinderen of volwassenen, door verlamming der uittrekkende spieren, die alsdan zeer spoedig door de buigers worden overtroffen.

Bij kleine kinderen was de doorsnijding der Achillespees en eene regthouding van den voet door pleister-omwikkeling, of het boven aangegeven stijfselverband of bevochtiging der windsels met *colophonium* oplossing of het beleggen met eene dunne laag gips, voldoende om de herstelling tot stand te brengen. In hoogere graden waarbij tevens pezen der voetzool waren doorgesneden, bewees dit verband nog bij kinderen van bijna twee jaren de volkomenste dienst. Bij grootere kinderen van twee tot vijf jaren verwisselde ik dit eerste verband met den schoen van Scarpa of deszelfs ijzeren plaat, en bij nog grooteren en volwassenen, wendde ik het werktuig van Stromeyer aan. Wanneer nu allengskens de stand van den voet zoodanig verbeterd was, dat de voetzool den grond raakte, dan werd des daags de schoen van Scarpa aangetrokken en het lid matig gebruikt, terwijl des nachts het Stromeyersche werktuig werd aangelegd. De pezen die doorgesneden werden, waren de Achillespees, die van den *tibialis anticus* (buiger van den grooten teen), afzonderlijk of naar omstandig-

heden ook die van meer andere teenen, dikwijls zelfs ook het *Aponeurosis plantaris* (peesvlies der voetzool), alle welke doorklievingen *Stromeyer* reeds zoenigwerf heeft bewerkstelligd. Bij zeer sterke misvorming des lids, en wanneer het werktuig nog altijd grooten wederstand vond, werden de peesdoorsnijdingen meermalen herhaald, de Achillespees twee, drie tot viermalen op verschillende tijden doorgesneden, en alsdan eene volkomene genezing verkregen. Bij een volwassenen in deszelfs twintigste jaar met ontzettende horrelvoeten in den hoogsten graad behebt, werden twintigmaal peesdoorsnijdingen aan de voeten gedaan, en daardoor de vormlooze klompen of massa's, tot natuurlijk gevormde voeten terug gebragt, op welke hij thans gelukkig voortwandelt.

Bij zoodanige zeer buitengewone horrelvoeten, bij welke het voorste gedeelte des voets sterk zijd- en opwaarts was getrokken, en de groote teen zeer dicht het scheenbeen was genaderd, droegen ook de uitstrekke spieren der teenen veel tot deze misvorming bij. Alsdan doorkliefte ik eerst alle pezen der voetzool onder de huid, daarna alle verkorte uitstrekkers der teenen, Achillespees echter dan nog niet, dewijl zij had opgehouden door spanning den horrelvoet te verslimmeren. In zoodanig geval kon geen machiene eenig nut uitoefenen. Het plan der genezing bestond hierin: om den *varus* (binnenwaartsdraaijing des voets) vooraf in eenen paardenvoet (*pes equinus*) te veranderen, en alsdan dezen eenvoudigen vorm door de doorklieving der Achillespees te herstellen, welk doel ik op de volgende wijze bereikte: Nadat alle genoemde pezen waren

doorgesneden, legde ik aan de buitenzijde van het been eene regte bekleedde spalk aan, welke zich van de knie tot een span lang over den voet uitstrekte. Soms had de spalk de vorm van eene kousplaat (*strumpfbrette*), d. i. eenen vorm waarop de wollen koussen worden gedroëgd, opdat zij niet zouden krimpen. Deze spalcken werden met halsdoeken om het been bevestigd; in den ondersten doek werd tevens het voorste deel van den voet begrepen, en deze naar het uitstekend einde van de spalk getrokken.

Door de onvermoeide aanwending van dit steeds zorgvuldig verband, gelukte het langzamerhand den voet in de rigting eens spitsvoets (*pes equinus*) te brengen. Was zulks eenmaal volbragt, dan volgde de verdere behandeling zeer schielijk; de Achillespees werd nu eens of meermalen doorgesneden; het Stromeyersche werktuig aangelegd en de zonderlingste voetsvormen tot regelmatige voeten terug gebragt, op welke de gelukkige lijdens zich mijlen ver konden voortbewegen; eenigen zelfs dans-onderrijs kunnen genieten.

Platvoet, buitenwaartsdraaijing van den voet, pes valgus. Zoo veel als er voor den horrelvoet, zoo weinig is er voor den platvoet gedaan. De voet is groot, breed en plat, de binnenrand des voets raakt den bodem, de buitenrand is van denzelfven verwijderd, aan den hiel en de voetballen ontbreekt de eeltachtige huid, de geheele voetsool is zeer dun van huid, deels wijl deze menschen niet ver kunnen gaan, deels wijl de drukking van den grond over de gansche voetsoolvlakke is verdeeld. Platvoet wordt deze voet genaamd, omdat de-

zelve plat is; men zoude daarentegen den horrelvoet (*varus*) holvoet kunnen noemen, wijl deze hol is. Verbanden zijn nimmer in staat den platvoet te herstellen.

De mindere graden gaan in hoogerem over, en in den hoogsten neemt de voet eenen bollen uitpuillende vorm aan, waarbij het middendeel des voets vooral tot het gaan dient; de hiel trekt zich eenigzins opwaarts, of blijft in gelijke oppervlakte met het midden, het voorste gedeelte van den voet verwijderd zich van den bodem, en de teenen trekken zich terug.

Ook heb ik den platvoet van krampachtige natuur ontmoet. Lag of zat de persoon, dan was de voet natuurlijk, de voetsool hol, de teenen benedenwaarts gerigt; stond hij echter op, dan werd de voetsool dadelijk bol (*convex*) en trokken zich de teenen terug.

Bij alle mij voorgekomene platvoeten bij kinderen of volwassenen, zelfs in den krampachtigen vorm, heb ik alle lange uitstrekkers op den rug des voets boven het voetgewricht doorsneden, waarna oogenblikkelijk de voet als verlamd nederhing. Nu werden kleefpleisterstrooken en een zwachtel aangelegd, en hierop eene regte spalk langs de voorste vlakte van het been over den voetrug heen gevoerd, terwijl de voet geheel den vorm van spitsvoet (paardenvoet) werd gegeven. Deze vorm werd ligt verdragen, wijl alle uitstreckende spieren waren doorgesneden. In een geval werd in stede van de spalk, de voet over eene sterke bolle bekleedde ijzeren plaat gebogen en daarop vastgehecht.

Even heilzaam waren de gevolgen der doorklievingen van de uitstreckende spieren bij den platvoet als die der buigers bij paarden- en horrelvoet. Ook werd de

tusschenpoozende krampachtige platvoet middels de doorsnijding der uitstrekkende spieren even zoo goed hersteld als de verlamde of tusschenpoozende krampachtige horrelvoet, bij welken ik de Achillespees enz. doorsneed. Ook gebeurde het, dat de doorklieving der uitstrekkers in den platvoet te sterk werkte, en dien in eenen ligten paardenvoet veranderde. Het natuurlijk evenwigt werd alsdan hersteld door de doorsnijding van de Achillespees, en werd het deel geheel normaal en bruikbaar.

Eveneens ging een verlamde horrelvoet na de doorklieving der Achillespees in eenen platvoet over. De verdeling der uitstrekkers nam zulks weder weg, en kreeg het lid zijnen natuurlijken stand en volkomene bruikbaarheid terug. Alsnu zal ik de uitkomsten mededeelen der behandeling van de, grootendeels na verwondingen of ziekten ontstane verstijvingen.

(Vervolg en slot hierna.)

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

LESSEN OVER DE SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

DOOR

Den Heer **R I C O R D.**

(Vervolg en slot van pag. 620)

Tijdvakken der Syphilis in Europa. Astruc meent verscheidene tijdperken daar te mogen stellen, ten einde de studie dezer ziekte gemakkelijk te maken. Hij denkt dat wij aan dezelve door *type* de verschillende vormen kunnen geven, welke zij alstoen opleverde; deze auteur noemt zes klassen.

1ste tijdvak van het jaar 1494 tot 1514; dit is de groote Epidemie, gewoonlijk die der XV eeuw genaamd, welke men beschouwt als de eerste verschijning der syphilis in Europa. Vele verschillende verschijnselen zijn door de schrijvers dier tijden waargenomen.

2de Tijdvak van 1514 tot 1526. Men kent haar de verschijnselen toe der *beenuitwassen*, *wratten* en *vijgwratten*.

3de Tijdvak van 1526 tot 1540. De gewone verschijnselen verliezen van hunne hevigheid; maar men merkt de liesbuilen en de haar uitvalling op; de eersten waren wel is waar opgemerkt door Guillaume de Plaisarie in 1543.

4de Tijdvak van 1540 tot 1550. Vele gewone verschijnselen verdwijnen, en de druiper doet zich voor, schoon het geen twijfel lijdt, dat hij vroeger bekend was, en dat, indien men hem in dit tijdvak aangeduid heeft, zulks als een toeval der syphilis moet beschouwd worden.

5de Tijdvak van 1550 tot 1610. Voornaamste kenmerk. Oorsuisingen.

6de Tijdvak van 1610 tot De kristalblaasjes (*crystal-lines*) verschijnen, maar ten huidige dage weet men nog niet wat onder dien naam te beduiden; in 1839 zegt M. Moulinié, dat het een blaasvormige uitslag is.

In plaats van die tijdvakken zullen wij er nog eenige aanduiden, die ons meer bepaald toeschijnen.

1ste Tijdvak van de 15de eeuw. Kennis der eerste toevallen, men schrijft den oorsprong daarvan aan de geslachtsvermengingen toe.

2de Tijdvak van 1494, Groote epidemie die der 15° eeuw genoemd. Algemeene ernstige verschijnselen, men verliest het spoor der eerste toevallen.

3de Tijdvak. (Benedetti). Men erkent de onderscheidings-toevallen, men schrijft ze aan een eigen, bijzonder beginsel toe. Maar, men houdt zich slechts bezig met van smetstof afhangerende toevallen, de niet van smetstof afhangerende toevallen werden ontkend.

4de Tijdvak (Fernel). Hij erkent een eigenaardig beginsel,

maar hij maakt verschil tusschen eerste gevolgen en constitutionele toevallen, *secondaire* genoemd.

3de Tijdvak (1796 Hunter). Hij erkent eene eigenaardige oorzaak *venerisch gift* genaamd; dit gift kan het menschelijk ligchaam tweeledig aantasten. 1°. *Oorspronkelijk*, dat is te zeggen op eene plaatselijke wijze, en de onmiddellijke gevolgen kunnen twee vormen aannemen. 2°. Op eene algemeene wijze (*constitutioneel*.) Van die bijkomende toevallen zijn eenige sympathisch, de andere van smetstof afhangende. Soms zeer nabij het tijdstip van opslorping, soms meer of minder van verwijderd, zoo als: b. v. de ziekte der beenderen, van het beenvlies, slijmvliezen enz.

6de Tijdvak. De physiologische leer (Broussais). Zie hier zijne uitdrukkingen: » de physiologische geneeswijze moet slechts de vormen, en de verschillende graden van prikkel in de onderscheidene werktuigen aanwezig, gadeslaan; en zich slechts bezig houden met de middelen tegen haar over te stellen.»

Niettegenstaande de onnoembare diensten welke deze leerwijze aan de kunst bewezen heeft, moet men bekennen, dat zij, beschouwd uit het oogpunt, hetwelk ons bezig houdt, een stap rugwaarts heeft gedaan, door de eerste oorzaak der ziekte te doen vergeten, en ons terug te brengen tot de meeningen, aangenomen vóór de epidemie der 15^e eeuw.

Zoo ontkennen Jourdan, Richoud enz. het bestaan van smetstof. » *Noem het* (zeggen zij) *zoo als gij wilt, maar zeg niet smetstof.*» Daarbij erkennen zij tevens de aansteking; de invloed der voorttelings werktuigen, wordt als ziekte oorzaak ingeroepen; er zijn geene constitutionele gevallen van vergiftiging meer, er bestaan slechts sympathische oorzaken!

7de Tijdvak. (*Eclectisme*.) Men geraakt tot eene meerdere kennis der oorzaken, men bewijst het bestaan van een eigenaardig beginsel, niet meer door redenering of tijdrekenskunde, maar wel door ondervinding. Men geeft het bewijs, dat de invloed der teelwerktuigen niet noodzakelijk is voor de daarstelling en de uitbreiding der *syphilis*. Men onderscheidt de *primitive* verschijnselen ontstaande door de onmiddellijke

aanwending der oorzaak en geboren wordende daar waar zij is ontstaan; de *opvolgende* verschijnselen van lieverlede ontwikkeld sedert het eerste toeval, en onderling zonder tuschenpoozing verbonden; eindelijk de *secundaire* toevallen enz.

Wij willen dus als klassikalen naam aannemen, dien, welke reeds door Bethencourt in 1827 is gekozen, namelijk: die van *Syphilitische ziekte*. Deze klasse zullen wij in twee orden splitsen.

1° orde. Ziekten, die aan algemeene oorzaken behooren, geen speciaal beginsel hebbende, iederen dag in alle omstandigheden zich voordoende, eenvoudige aandoeningen niet van smetstof afhingende, tot vorm hebbende, de druiper (*syphiloides*, *pseudo-syphilis* van eenige schrijvers.)

2° orde. Ziekten een speciale beginsel hebbende, van alle gewone ziekte-oorzaken verschillende; aandoeningen welke bijzondere gevolgen voortbrengen, besmettelijk, tot *typus* hebbende chancker en zijne gevolgen, (*constitutionele syphilis* der schrijvers) deze order bevat om te bestuderen.

1°. *Primitieve* toevallen, die zich dadelijk na de besmetting van deze vertoonen, (zooals wij gezegd hebben) zijn de chancker en hare verscheidenheden.

2°. *Bijkomende* toevallen, gevolg van de opslurping, door overerving mededeelbaar, zonder voor inenting vatbaar te zijn, ziekten der slijmvliezen, der huid, der oogen, der ballen enz.

3°. *Derde rei* van toevallen voor geene inenting vatbaar noch overervend, maar onderhevig aan ziekelijke omstandigheden, (aandoening van het onderhuids celweefsel, onderslijmvlies, vezelachtig, beenachtig weefsel enz.) D.

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

MIJNE METHODE VAN BINDING (*LIGATURA*) TER GENEZING DER WATERBREUK, GEBEZIGD OP DE *HYGROMA PATELLÆ* MET GELUKKIG GEVOLG TOEGEPAST.

DOOR

A. G. VAN O N S E N O O R T.

Dat vele gebreken, ofschoon in verschillende deelen des

ligchaams hunne zitplaats hebbende, op gelijke wijze kunnen ontstaan, leert de dagelijksche ondervinding. Immers zien wij dit bewaarheid, inzonderheid in de overmatige of gewone afscheiding van het vocht der weivliezen en van sommige slijmvliezen, b. v. den traanzak en de te karige of geheel opgehouden opslorping, kortom in het gebroken evenwigt van de afscheidende en opslorpande vaten, hetwelk men met den naam van waterzucht in het algemeen bestempelt, die, naar gelang der deelen welke zij inneemt, hare bijzondere benamingen verkrijgt, zoo als hoofd-, borst- en buikwaterzucht, waterbreuk enz. Dit nu toegepast op de slijmbeurzen, welke de bewegingen onzer deelen moeten begunstigen, waarin volgens de waarnemingen ook water (vocht), door hetzelfde ziekte-proces (ontsteking) kan ontstaan, zoo als aan het knie- en elleboog-gewricht onder den naam van *hygroma*, (Camper) zoo zijn wij ook gerechtigd, wanneer ons de gelegenheid daartoe gunstig schijnt, dezelfde methoden ter bestrijding daarvan er op te mogen toepassen, als gebezigd worden om de genoemde gebreken, inzonderheid het laatste (*hydrocele*) te genezen, en men daartoe bij voorkeur vermag uit te kiezen die gene, welke de hoop op de spoedigste genezing, ter voortbrenging van de minste pijn, de meeste zekerheid in het wél slagen, de gemakkelijkste in de uitvoering, en de minste vrees voor de kunstbewerking voor den lijder aanbiedt.

Een zoodanig geval, door Schreger *Hygroma cysticum patellare* genaamd, mij onlangs voorgekomen zijnde, dacht ik de gelegenheid gunstig, om dit gebrek door de binding (*ligatura*), en wel door de dubbelde (1) te bestrijden, en daardoor de deugdelijkheid mijner methode voor de genezing der waterbreuk, door mij en anderen reeds zoo vele malen met het beste gevolg gebezigd, nog meer te staven; aangezien dit gebrek uitgenomen de anatomische plaatsing organisatie en dienst verrigtingen van de deelen, dezelfde verschijnselen (evenredige

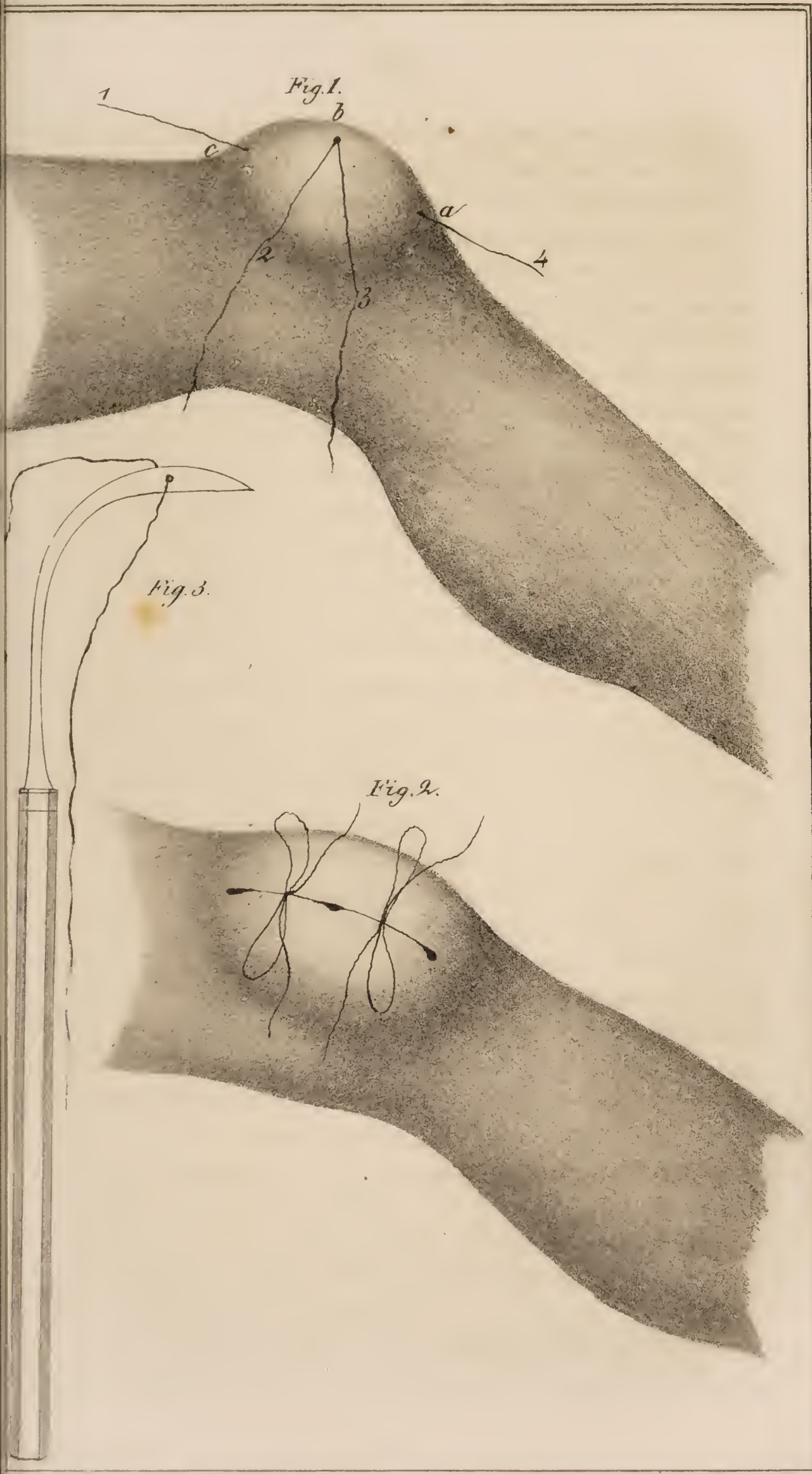
1i Zie mijne Operatieve Heelkunde, 2e Deel pag. 541 2e. druk. Amsterdam 1835—37. (Operatie voor de *Hydrocele* Hoofd. 77.)

zwellings, veerkrachtigheid, vorm en doorschijnbaarheid) aanbiedt als de waterbreuk. Zie hier het geval:

M. v. E. oud 26 jaar, hier ter stede als dienstmeid wonende, biedt alle kenteekenen van de volmaaktste gezondheid aan. Zij is in hare vroege jeugd door de natuurlijke kinderpokken en mazelen aangetast, welke een geregeld verloop hebben gehad en geenerhande gevolgen hebben nagelaten. Zij heeft sinds eenen geruimen tijd aan het regter kniegewricht een onpijnlijk, zacht veerkrachtig, omschreven, de kleur der huid hebbend, eirond gezwel, op de regter knieschijf, hetwelk deze als het ware overschrijdt, bij het daartoe aangebragt kaarslicht doorschijnbaar is, en door de bestaande golving waterachtig vocht in zich schijnt te bevatten, even als in de waterbreuk. Deszelfs hoogte na de ommeting van het lid daar ter plaatse was 40 (en die der linker knie slechts 34 Ned. duimen; vermoedelijk is dit gebrek veroorzaakt door het kruipen op de knieën, bij gelegenheid van het vloertapijt te borstelen, en daarop gevolgde ontsteking. Men heeft haar daarvoor oplossende middelen verordend, en na de vruchteloze aanwending er van, de kunstbewerking aangeraden; aan welke laatste zij steeds geweigerd heeft zich te onderwerpen, te meer, daar zij geenerhande pijn er aan ontwaarde. Doch de zwelling zeer toenemende, werd het gewricht in zijne bewegingen gehinderd, en daar zij van dienstbetrekking moest veranderen, verlangde zij ook gaarne vooraf van dit lastig gebrek bevrijd te wezen.

Aangezien de weinige pijnlijkheid van het gezwel, scheen het mij toe, dat eene zoodanige methode, welke in staat was eenen genoegzamen graad van ontsteking voort te brengen om de aaneen groeiing der wanden voort te brengen, diende te worden verkozen, en viel deze keuze op de binding (*ligatura*), door welke ik bij ondervinding wist dat genoegzame reactie kon worden voortgebragt, welke in het onderhavig geval dan ook konde verlangd worden en zoo zeer noodig was. Zoo verrigtte ik den 9^{en} April j.l. de operatie op de volgende wijze:

Het been in eene uitgestrekte stelling op een stoel geplaatst hebbende, en door den Heer B. A. de Waert, gewezen Officier van gezondheid bij de armée, die mij de lijderes had toegezonden, en behulpzaam wilde zijn, bevestigd zijnde, omvatte ik de

The first part of the book is devoted to a general
 introduction of the subject, and to a description of the
 various methods which have been employed for the
 purpose of determining the true nature of the
 phenomena which are observed. The second part
 is devoted to a detailed description of the
 various experiments which have been performed,
 and to a discussion of the results which have
 been obtained. The third part is devoted to a
 discussion of the various theories which have
 been proposed to explain the phenomena which
 are observed, and to a comparison of these
 theories with the results of the experiments.
 The fourth part is devoted to a discussion of
 the various applications of the principles which
 have been discussed in the preceding parts of
 the book. The fifth part is devoted to a
 discussion of the various methods which have
 been employed for the purpose of determining
 the true nature of the phenomena which are
 observed. The sixth part is devoted to a
 discussion of the various theories which have
 been proposed to explain the phenomena which
 are observed, and to a comparison of these
 theories with the results of the experiments.
 The seventh part is devoted to a discussion
 of the various applications of the principles
 which have been discussed in the preceding
 parts of the book. The eighth part is
 devoted to a discussion of the various
 methods which have been employed for the
 purpose of determining the true nature of
 the phenomena which are observed. The
 ninth part is devoted to a discussion of
 the various theories which have been
 proposed to explain the phenomena which
 are observed, and to a comparison of these
 theories with the results of the experiments.
 The tenth part is devoted to a discussion
 of the various applications of the principles
 which have been discussed in the preceding
 parts of the book.

bovenhelst van het gezwel met de linker hand , om het inhoudend vocht naar de onderzijde voort te stuwen en aldaar te beperken ; daarop de platte snijdende geogde naald, zie pl. 15 fig. 5 met eenen dubbelden gewasten draad voorzien , in de regter hand gehouden, aan het benedenste gedeelte , een halven duim van deszelfs grond met de punt schuins invoerende, stootte ik haar voort met de punt schuins naar boven gewend , en met de bogt over den achterwand voorwaarts latende glijden tot op de vermoedelijke helft van het gezwel van binnen naar buiten door den voorwand ; nu een half deel van den dubbelden draad uit het oog van de naald eenigsints naar buiten halende, werd zij doorgesneden en de beide einden daaruit voortspruitende buiten de gemaakte middelste opening gelaten ; daarop het instrument in dezelfde rigting weder binnen de holte terugtrekkende, werd het op de zoo even aangegeven wijze verder naar boven gevoerd , en op een halven duim afstands van den bovenrand er van, weder door de bekleedselen naar buiten gestooten ; het vocht was intusschen uit de drie openingen *a*, *b*, *c*, uitgevloed, de draad van het instrument ontdaan , en dit door de tegengestelde opening, waarin de eerste invoering had plaats gehad, weder uitgehaald , vier einden van den draad buiten de wonden latende , (zie fig. 1. 1, 2, 3 en 4.) Nu werden de middelste einden van de draden met hare overeenstemmende buitenste einden met elkander bij wijze van toesnoering toegehaald, en dat wel einde 1 met 2 en 3 met 4, en die elk door eenen strik bevestigd werden. (Zie fig. 2.)

Het verband bestond in een doorgaat stukje linnen , daarover eene plukselwiek en drukdoek , terwijl een rondgaand windsel het geheel bevestigde, hetwelk bijna sluitend werd aangelegd.

Den volgenden dag werd het verband afgenomen , en vertoonde er zich reeds ontsteking en zwelling. De strikken werden losgemaakt en op nieuw toegehaald , en daarmee dagelijks voortgegaan , totdat de doorsnijding der deelen tusschen de beide lussen bevat , volkomen was , hetgeen na verloop van 7 dagen voor het bovenste en 8 dagen voor het onderste bindsel plaats had.

Geene toevallen hebben zich voorgedaan ; het vocht ontlaste zich dagelijks , totdat de ontsteking den hoogsten top bereikt

had , als wanneer de afscheiding ophield en de verettering zich opvolgender wijze instelde ; nadat de deelen met den draad doorsneden waren, werd er pluksel tusschen de wondlippen gebragt, waarmede men heeft volgehouden tot de volkomene genezing, als wanneer het langwerpig likteekengemeten zijnde, 4 Ned. duimen bedroeg en de omtrek der knie zelfs $1\frac{1}{2}$ duim minder was dan de gezonde.

Opmerking verdient het, dat de lijderes gedurende de behandeling steeds eenige huisselijke bezigheden heeft kunnen verrigten, en slechts een paar malen de ontsteking door eene verzachtende pap heeft moeten worden beteugeld.

VI. UITVINDINGEN EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN, MECHANISCHE WERKTUIGEN ENZ.

Nieuw toestel ter bevestiging der onmiddelijke liesbreuken; door den Hr. Malgaigne te Parijs. Hij had de eer de Geneeskundige Akademie eenen lijder met eene *directe* linker liesbreuk voor te stellen, die door geene der bekende breukbanden is kunnen terug gehouden worden, hetgeen thans volkomen door een geheel eigendommelijk toestel plaats vindt. Zie hier vooreerst de geschiedenis van dezen persoon:

Hij is huisschilder, 43 jaren oud, aan het gesticht *la Salpetrière* verbonden. Met uitzondering zijner grootmoeder, welke in het Hotel-Dieu aan de gevolgen eener beklemde breuk overleed, is hem niemand in zijne familie bekend, die met eene breuk behebt is geweest. Twintig jaren oud, eene kuip in het ijs geklemd, daaruit willende trekken, en vooral met de rechterhand daartoe bijzondere kracht aanwendende, gleden de handen uit en ontviel hem de kuip; de tronk werd sterk achterover gebogen, en slechts door eene bijzondere krachtinspanning ontging hij den val. Onmiddelijk gevoelde hij eene ligte pijn in de linker lies, welke even spoedig weder naliet, en slechts na 3 of 4 dagen, terwijl hij van tafel wilde opstaan, gevoelde hij op nieuw weder pijn, welke ditmaal gepaard ging met het ontstaan van een gezwel ter grootte van een duivenei. De Heer Lallement, Chirurgijn in *la Salpetrière*, herkende hierin eene liesbreuk, en

liet den lijder aan het bureau-central eenen breukband vragen. Deze eerste band hield goed, en droeg hij achtereenvolgens meer anderen, toen nu vijf jaren geleden, aan het koepeldak van *la Salpêtrière* werkzaam zijnde, hij den band losmaakte en er zich van ontdeed, uit hoofde de dijbanden de huid doorsneden. Een rond jaar verliep alzoo, terwijl de breuk intusschen zeer vergrootte, en ter regter zijde zich daarbij eene tweede kleine breuk vertoonde. Na dien tijd kon hij zonder breukband niet meer werken; echter was geene dezer in staat de breuk volkomen terug te houden. -- De Heer Malgaigne vervolgt:

Den 27^{en} November jl. vertoonde zich deze persoon aan het bureau-central, alwaar ik te dier tijd mijne klinische lessen over de breuken hield. De linker breuk bevond zich in den tegenwoordigen staat, hebbende 13 duimen verticale hoogte, en 26 in omtrek; hetzij de breuk dadelijk bij haar ontstaan volkomen is geweest of zulks daarna is geworden, bestaat er evenwel geen spoor van het lieskanaal, en kan de breuk door eene opening uitzakken en weder ingebracht worden, waarin drie naast een gehouden vingertoppen tot in de buikholte kunnen gevoerd worden.

De Heeren Blin en Jalade Lafont beproefden alstoen verscheidene hunner breukbanden, doch geene derzelve hield de breuk terug. Aangezien ik onder mijne toehoorders verscheidene verbandmakers telde, verlangde een hunner, Dr. Peturet, eenige banden op dezen man te beproeven; hij deed zulks op verschillende wijzen, doch zag hiervan eindelijk af. De laatste breukband des Heeren Peturet is met eene ravenbekswijze pop voorzien, doch op eene fransche veer geplaatst; in weerwil echter der sterkte van de veer, was deszelfs onvermogen wel te voorzien.

Hierop liet ik den Heer Cresson eenen breukband vervaardigen, met engelsche veer en ravenbeksgewijze pop, waardoor bij de tweede aanwending de breuk werd terug gehouden. Acht dagen daarna kwam den breuklijder terug, de band hield nog, doch drukte zoo sterk tegen den onderbuik, dat hij den lijder benaauwde en belette te eten; hij had zulke hevige

buikpijnen , dat hij daardoor zelfs eenmaal in slaauwte was gevallen. Hij klaagde over eenen klomp, welke tot de keel opsteeg en hem als verstikte ; al hetwelk na den eten verergerde , zoodat hij voornam zich daarvan gedurende twee dagen te onthouden , ten einde zich aan het verband te gewennen, doch de pijnen bleven vol houden , en besloot hij liever den buik vrij te laten.

Het verband van den Heer Cresson heeft geene meerdere kracht dan dat van den Heer Peturet, die van twee ponden bedragende ; doch is deze kracht in haar geheel aangewend geworden. In een zoo moeilijk geval, kwam mij een denkbeeld , waarmede ik mij reeds vier jaren had bezig gehouden , weder in den geest , hetgeen ik toen zelfs aan de akademie had bekend gemaakt. Het berustte op de grondstelling van den Heer Mayor: *dat ten opzichte van verbanden of toestellen , de zoodanige altijd de beste zijn, welke het meest de werking der handen nabootsen.*

Om dus deze *directe* breuken te weerhouden, is het terugvoeren der huid in den liesring, door het inbrengen van den vinger , voorzeker het eenvoudigste middel. Ik beproefde dus op de oppervlakte der gewone poppen een van hout of catchouk vervaardigd vingervormig uitsteeksel, en zoo lang de lijder onbewegelijk bleef, hield dit verband volkomen ; doch bij de minste beweging van den tronk begon de pop, van de minste bewegingen van de veer afhangende, tegen den omtrek van den liesring te stooten, waarna hevige pijnen volgden, soms zelfs, hetgeen nog erger was, geheel naar buiten te treden.

Ik bedacht eindelijk eene pop, (als ik haar zoo noemen mag), te doen vervaardigen, geheel onafhankelijk van de veer. Ik liet door een draaijer een palmhouten stop (*champion*) maken, wier afgerond hoofd 22 lijnen in doormeting aanbiedende, door eene meer dunne steel werd ondersteund, welke op hare beurt op eene cirkelvormige plaat, groot 57 lijnen, was bevestigd, terwijl de hoogte van de stop (*champion*) op de plaat 40 lijnen bedroeg. Toen deze stop, slechts door een zeer slapen band bevestigd, in den liesring

werd gebragt, had de terughouding der breuk volkomen plaats; doch er was nauwelijks een half uur verlopen, of het binnen- en bovendeel der dij werd door den rand der plaat ontveld; daarbij scheen de stop een weinig te diep in te dringen. Ik veranderde de ronde plaat in eene eironde, in haren grootsten omvang slechts 41 lijnen hebbende; naar de zijde van de stop liet ik haar eenigzins opvullen, waardoor de drukking veel zachter en de te diepe intreding van de stop verminderd werd en op deze wijze volkomen aan mijne verwachting werd voldaan.

Gij ziet haar op den lijder aangelegd, bevestigd door eenen band, welken ik bij mij had, zijnde een fransche breukband met twee poppen op eene enkele veer; een zoo slecht verband, dat de administratie der hospitalen, op mijn aanzoek daartoe, heeft besloten verder bij behoefstigen geen gebruik meer daarvan te doen maken. De drukking van dit verband evenaart nauwelijks de kracht van één pond.

Dewijl men zoo honderde malen door de ondervinding leert niet terstond over de deugdelijkheid eens verbands te oordeelen, heb ik mijnen lijder zijnen band gedurende 10 dagen willen doen dragen, alvorens hem bij mijne lessen te vertoonen, en heb ik 5 weken doen verlopen, alvorens hem der akademie voor te stellen.

In alle standen en bij alle krachtaanwendingen blijft de breuk volkomen terug gehouden, de lijder eet met smaak, heeft eene goede spijsvertering en geregelde ontlasting; de in den liesring door de stop ingevoerde huid, is niet het minst ontstoken, en alle buikpijnen laten na, waardoor hij vroeger geheele dagen werd gekweld.

Aan deze mededeeling zal ik slechts weinige woorden toevoegen: Ten opzichte der terughouding door middel van banden, rangschikken zich de liesbreuken als van zelve in 3 soorten: 1°. die het lieskanaal in de geheele lengte zijn doorgezakt, deze zijn de gemakkelijkste; 2°. die, waarbij het kanaal verwijd en reeds gedeeltelijk is verdwenen door de toenadering der ringen; en 3°. de directe breuken, welke

van allen de moeilijkste zijn, en waartegen ik meer dan eens alle mogelijke pogingen der verbandmakers heb zien schipbreuk lijden. Op eene zeer bijzondere wijze wordt deze toestand door den nieuwen, door mij aan de Akademie voorgestelden toestel gewijzigd; en zullen de *directe* breuken voortaan even gemakkelijk kunnen terug gehouden worden, als die welke het geheele kanaal doorloopen; terwijl de breuken der tweede soort juist door de moeilijkheid der terughouding tot de 5^e soort overgaan.

Ten laatste dien ik melding te maken, dat ik dusdanige stoppen ook bij navelbreuken heb gebezigd, en voornamelijk bij de radicale genezing dezer breuken bij kinderen. Verscheidene heb ik tegenwoordig daarmede onder behandeling, den uitslag waarvan ik de eer zal hebben der Akademie mede te deelen.

* *

(*Gazette des Hôpitaux.*)

VII. MENGELWERK.

1°. *V*erlossing van vijf kinderen. Josepha Califani huwde 14 jaar en 3 maanden oud zijnde, met een man van 27 jaren, wien zij in 8 verlossingen 10 kinderen baarde; (de 5^e en 6^e bevalling waren tweelingen). Tien jaren leefde zij met haren man, en bleef na zijnen dood 3 jaren weduwe. Hierna huwde zij een 29jarig man, en beviel in 2 regelmatige verlossingen van twee kinderen; terwijl de derde zwangerschap met zeven maanden ten einde liep, en zij opvolgend 3 levende kinderen ter wereld bragt, welke gelijktijdig gedoopt werden. De verlossing liep zeer natuurlijk af. Vier der kinderen waren van het vrouwelijk en één van het mannelijk geslacht. De zoon werd het eerst geboren, en eenige minuten daarna een meisje; waarop na eenen tusschentijd van een kwartier uurs de 3 overige meisjes volgden. De kinderen waren wel gevormd, geleken elkander zeer, en hadden de natuurlijke grootte van eene zevenmaandsche vrucht. Ieder woog 3 en een half pond, en was eene fransche voet lang. (*Giornale delle due Sicilie.*)

2°. *Breuksnijding.* Sanson roemt tijdens de doorsnijding der beklemming, als zeer voordeelig en verzekerd, het voorwaarts trekken van den hals van den breukzak; zulks heeft plaats, doordien de randen der breukzak-opening, door helpers met 3 of 4 pincetten worden gevat, en tijdens de doorclieving der beklemming en tot de voleindiging der kunstbewerking, naar voren getrokken worden. Hierdoor wordt niet alleen de opening verwijderd en den operateur meer duidelijk gemaakt, maar voorkomt men ook de belediging van den darm in de diepte; en is men verzekerd geheel den breukzak geopend te hebben; men scheidt het buikvlies van de dieper liggende vaten, welke, wanneer zij al eens mede werden neder getrokken en doorsneden, alsdan bloot liggen en gemakkelijk kunnen onderbonden worden; terwijl daarenboven op deze wijze de wederinbrenging van de breuk bijzonder gemakkelijk gemaakt wordt. *(Gazette Médicale.)*

3°. *De insnijding des piswegs als voorbereidingmiddel ter verwijding der vrouwelijke urethra*, door Hodgson voorgeslagen, is den Heer Chavasse in een door hem medegedeeld geval zeer nuttig voorgekomen. Door middel eener verborgene bistouri (*bistouri caché*) werd de pisweg schuins-bovenwaarts omstreeks 2 lijnen ver ingesneden, waarop de verwijderaar (*dilateur*) van Weisz werd ingevoerd. De schroef werd langzaam en met eene korte tusschenpoozing tusschen iedere draaijing in werking gebragt. Hierdoor werd in een kwartier uur zooveel ruimte gewonnen, dat een steen ter grootte van een groot duivenei, 6 en een halve drachmen zwaar, met veel gemak kon worden uitgehaald. Intusschen heeft de lijderes nog 3 jaren lang eene gedeeltelijke *incontinentia urinæ*, hoewel al minder wordende, gehouden; des daags 5 tot 4 uren en des nachts tot den morgen de *urine* kunnende ophouden. *(The Lancet.)*

4°. *Het handwortelgewricht*, moet volgens Prof. Gunther te Viel, als een dubbeld gewricht worden beschouwd, waarbij de vereeniging der voorarmbeenderen met de eerste beenrei der hand uitsluitend tot de uitrekking, en het even vol-

ledig gewricht tusschen de eerste en tweede beenrei der hand tot de buiging zoude behooren. (Pfaff's, *Mittheil.*)

5°. *Eigenleidige genezing van slagaderbreuken* heeft naar Wardrop op de volgende wijze plaats: 1°. gewoonlijk daardoor dat de *aneurysma*-zak met geronnen vezelstof opgevuld, en zoodanig verstopt wordt, dat alle gevaar van verscheuring ophoudt, terwijl de oorspronkelijke loop van het vat open en hol blijft; 2°. wordt niet alleen de zak opgevuld, maar ook wordt de slagaderloop toegesloten; 3°. kan de slagaderbreuk zich zoodanig vergrooten, dat zij boven en beneden het gezwel de slagader zamen drukt, hare wanden in aanraking en tot vergroeiing brengt; 4°. een *aneurysma* kan door verettering van den zak genezen, wanneer de slagader boven en beneden het gezwel te voren met *coagulum* was aangevuld; ook de buitenste bekleedselen kunnen in zoodanige gevallen ontstoken geraken, met den zak vergroeijen, verzweren en het niet opgeslorpt gedeelte des *coagulum*s uitdrijven, waarop de holte door vleeschgroeiing wordt aangevuld; 5°. doordien het gezwel onder de huid barst, het uitgestorte bloed op de slagader drukt, en de toesluiting daarstelt.

(Costello's, *Cyclopaedia.*)

IIIIV. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN, ENZ.

Akademie van Wetenschappen te Parijs.

Zitting van den 4^{en} Mei 1840.

*Memorie over de onderhuidsche wonden der gewrichten, door
Jules Guerin.*

In eene vorige memorie over de onderhuidsche wonden in het algemeen beschouwd, heeft de schrijver zoeken vast te stellen, dat de wonden onder de huid gemaakt, en aan den invloed der lucht onttrokken, bevrijd zijn van alle ontstekingsachtige inwerking en het vermogen hebben, zich oogenblikke-

lijk te organiseren; vandaar dan ook de nuttigheid van de kunstbewerkingen, welke men gewoon was, door slechts de bekleedselen te verdeelen, te veranderen in onderhuidsche operatiën. In deze tweede memorie heeft de Heer Guerin op het oog gehad, door proeven op dieren en menschen te toonen, dat de onderhuidsche wonden van de gewrichten, even als die der pezen, peesvliezen, spieren, celweefsel, zenuwen en klierenvaten deel kunnen nemen, onder waarborg van eenige bijzondere voorzorgen, aan het voordeel van de onmiddellijke organisatie.

Genomen proeven op dieren. De Hr. Guerin heeft opvolgender wijze op twee honden door de onderhuidsche methode het elleboogsgewricht, dat der voorhand, knie en voorvoet, geopend. In die gevallen, waarin de wonden buiten den invloed der lucht gevormd zijn, zijn zij zonder eenigerhande sporen van ontsteking genezen; alleenlijk wanneer de gewrichten op dusdanige wijze openlijk in hare bewegingen vrij gelaten zijn, hebben zich in den omtrek der wonden lidvochtgezwollen gevormd; maar als zij in rust en gestadige uitstrekking gehouden zijn, heeft de genezing plaats gehad zonder eenigerhand toeval. De wonden op zoodanige wijze gevormd, opdat zij de gestadigde lucht konden laten toetreden, zijn de zitplaatsen geweest van ontsteking en verettering, geevenredigd in uitgestrektheid en hevigheid aan de ruimte en den duur van de aanraking der lucht.

Proeven en kunstbewerkingen bij den mensch. Uitgaande van verschillende daadzaken, door waarnemingen uit de ziektekunde, zoo als ontwrichtingen door wonden van den schouder of van de dij, en welke minder of meerdere uitgebreide verscheuringen waren van de beursbanden onder de huid, zonder door ontsteking achtervolgd te zijn geworden, zoo heeft de Hr. Guerin vermeend, zijne ondervinding door proeven op dieren genomen, op den mensch te kunnen toepassen. Hij heeft herhaalde malen de onderhuidsche doorsnijding der banden en een gedeelte van de vezelachtige beursbanden van de knie en des voets verrigt, met oogmerk om de wanstalligheden van

deze gewrichten te verhelpen. Deze kunstbewerkingen zijn steeds van ontstekingsachtige toevallen bevrijd gebleven.

De voorzorgen, te nemen om de onderhuidsche wonden der gewrichten voor alle ontstekingsachtige toevallen te waarborgen, zijn inzonderheid, eene zeer geringe opening in de huid te maken, en dat wel het verst mogelijk van de wond des gewrichts verwijderd, en deze gedurende de uitstrekkung en niet tijdens de buiging van het lid te maken; en aan deze laatste eene volstrekke rust te verleen. Deze beide laatste voorschriften zijn de gevolgen van eene daadzaak, welke de Hr. Guerin voortaan heeft willen voorstellen, te weten: dat de gewrichtsholte gedurende de bewegingen der gewrichten, de zitplaats zijn van tijdelijke opvulling, waaruit in het midden dezer holten eene neiging tot ledigheid voortspruit, en bij gevolg eene zuiging op de opening der wond, met de uitwendige lucht in verband staande.

Toepassing op de Heelkunde. In het derde gedeelte van zijne memorie, toont de schrijver de toepassingen aan, welke door de voorgaande proefnemingen op de Chirurgie konden worden verkregen. De aanzamelingen van weivocht, bloed, etter in de gewrichten, kunnen onmiddelijk en zonder gevaar ontlast worden. Onder de toepassingen welke de Hr. Guerin aangeeft als de meest algemeene en gewigtigste, zijn de onderhuidsche insnijdingen der banden en gewrichtsbeurzen, met het doel om de terugvoering van zekere aangeboren of verouderde ontwrichtingen onbewegelijk te houden, vasthechtingen uit te dagen of nieuwe gewrichtsholte te vergrooten: de schrijver zegt reeds door deze methode verkregen te hebben, de genezing van eene aangeboren ontwrichting van het sleutelbeen, welke aan alle andere bekende middelen tegenstand had geboden. Hij heeft rondom de ontwrichting veelvuldige (onderhuidsche) inkervingen van de teruggetrokkene of ingekrompene banden gedaan, en hij is geslaagd na twee dusdanige operatiën, het einde van het ontwrichte been in eene beperkte ruimte terug te voeren, en den wanstal volkomen te genezen.

(*La Gazette des Hôpitaux.*)

*Geneeskundig Genootschap te Antwerpen.**Prijsvraag voor den jare 1841.*

Het Geneeskundig genootschap van Antwerpen in hare zitting van den 28^{en} September, heeft voor de mededinging voor den jare 1841 de volgende vraag voorgesteld: » *Eene vlugge schets van den staat der Geneeskunde in België, van den aanvang der negentiende eeuw af tot op heden, ten einde te toonen, de diensten welke onze landgenooten aan den voortgang der Geneeskundige Wetenschappen hebben toegebracht.* »

Een gouden eerpenning zal aan den schrijver van het beste antwoord op deze vraag worden verleend.

De antwoorden leesbaar geschreven in het Vlaamsch, Fransch, Hoogduitsch of Latijn, moeten (postvrij) worden ingezonden voor den 1^{en} Januarij 1841, aan den Secretaris van het Genootschap.

De schrijvers zullen gehouden zijn, hunne namen, kwaliteit en woonplaatsen te vermelden in een gecacheteerd billet, hetwelk op de buiten zijde een dergelijk motto zal moeten inhouden, als zij aan het hoofd hunner memorie gesteld zullen hebben.

De voor de mededinging gezondene handschriften, verblijven het eigendom van het Genootschap; het staat echter vrij aan de mededingers afschrift er van te doen nemen,

Antwerpen den 3^{en} October 1839.

De Secretaris,

(w. g.) C. Broekx.

IX. BIBLIOGRAPHIE.

(Zie den omslag.)

X. NECROLOGIE.

(Blijft oningevuld.)

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN ERZ. ERZ.

1°. *De gevolgen der luchtspijpsnede (tracheotomia) bij Croup*, onlangs in de Akademie van Geneeskunde te Parijs ter sprake gekomen, zijn niet zeer aanmoedigend; hoewel men moet toestemmen, dat de oorzaak der minder goede uitkomsten hoofdzakelijk aan het lang uitstellen der kunstbewerking dient te worden toegeschreven.

Na de persoonlijke verklaring van eenige der voornaamste operateurs waren de resultaten als volgt:

	operatiën.	genezingen.	overleden.
Amussat	6	0	6.
Baudelocque	15	0	15.
Blandin	5	0	5.
Bretonneau	18	4	14.
Gerdy	6	4	2.
Roux	4	0	4.
Trousseau	80	20	60.
Velpeau	6	0	6.
	-----	-----	-----
	140	28	112.

(Froriep's, *neue Notizen.*)

2°. *Ontwrichtingen van het kniegewricht, door Malgaigne.* De schrijver stelt: 1°. de knie kan ontwrichten, naar voor en achter; de eerste zijn de meest voorkomende: 2°. onder de achterwaartsche ontwrichtingen schijnen de onvolkomen even zoo veelvuldig te wezen als de volkomen; van deze laatste kan men nog geen een voldoende bewezen geval aanbren- gen: 3°. De voorwaartsche volkomen ontwrichtingen zijn veel- vuldiger dan de onvolkomene: 4°. de volkomen ontwrichtingen naar voren die men heeft waargenomen, waren met verscheu- ring der huid te zamengesteld: 5°. de ligging der knieschijf geeft het beste ziektekundig kenteken om opgemelde 4 ont- wrichtingen van elkander te onderscheiden: 6°. de niet her- stelde eenvoudige ontwrichtingen zijn niet erger dan die van

andere gewrichten; doch blijft na de herstelling ligt stijfheid in het gewricht achter. (*Archiv. Gen. de Médecine.*)

3°. *Herstelling van den bloedomloop na de onderbinding van de ondersleutelbeensche slagader van Key.* De bloedomloop kan volgens hem, op drieërlei wijze worden daargesteld. 1°. Door inmondigen der bovenschouderbladsche en achterschouderbladsche takken van den ondersleutelbeenschen met den onderschouderbladschen tak van de okselslagader; 2°. door de verbinding van de *art. mammaria interna* met de lange en breede vaten van de borstslagader zoo als met de tusschenschouderbladsche; 3°. door kleine vaten die uit de takken van de ondersleutelbeenslagader boven de plaats der onderbinding voortkomen, door de okselholte heenloopen, en in de okselslagader en derzelver onderste takken eindigen.

(*Valentin Repert. für. Anatomie und Physiologie.*)

4°. *Het binnen treden der lucht in de aderen gedurende eene Heelkundige bewerking wordt volgens Amussat verhoed door:* 1°. De tezamendrukking van den aderlijken stam tusschen het hart en de plaats der ader waarop men werkzaam is.

2°. Ten spoedigste het toeval tegen te gaan door de opening in de ader te sluiten.

3°. Wanneer de lijder niet spoedig tot zich zelve komt, alle bekende middelen daartoe aanwenden.

4°. De Heelkundigen dienden zich toe te leggen, dit gebrek te kennen, door proefnemingen op lijken en levende dieren te bewerkstelligen, ten einde in staat te zijn, het zoo veel mogelijk voor te komen en er in te voorzien.

(*Revue Médicale.*)

XII. VERLOSKUNDE.

VERLOSKUNDIGE WAARNEMINGEN

DOOR

W. E. L U D E K I N G.

Stads Heel- en Vroedmeeter te Brielle, enz.

Te regt stelt, men in betrekking tot het levensgevaar van
H. D. II. St.

het jong, menschelijk schepsel na het oogenblik zijner wording, de ontwikkeling in den moederschoot, zijn uittocht uit dezelve en intrede in de wereld, en eindelijk zijn groei en wasdom gedurende zekere levensjaren, als drie tijdperken van beschouwing voor. Het is mijn oogmerk niet, mij met deze belangrijke stof bezig te houden; alleen wilde ik eenige waarnemingen, die met het eerste tijdperk in naauw verband staan, mededeelen.

Dat na het oogenblik der wording de ontwikkeling en vorming, de groei en wasdom, zoowel van de algemeene stelsels als van de bijzondere organen, aan bepaalde vormingswetten gebonden is, zal ieder toestemmen, die met de algemeene en bijzondere natuurwetten slechts eenigzins is bekend, en dat het afwijken van deze regelen, hetzij de vormkracht zich in eene te weelderige, of te karige, of in eene onregelmatige verhouding, wat vorm, gedaante, plaatsing en zelfs maaksel vertoont, of dat schadelijke *Psychische* en *Physische* invloeden van de vrouw, bijzonder van de baarmoeder op het *embryo* en opvolgend op de vrucht nadeelig inwerken, zal wel geen betoog behoeven.

In onze dagen heeft men zich zeer bevligtigd met de oorzaken op te sporen, die op het ei en de vrucht eenen ongunstigen invloed uitoefenen, en al moge het ons tot heden niet vergund zijn, om de afwijkingen in de vormingswetten van haren oorsprong af aan bevredigend te verklaren, zoo heeft men toch de nadeelige inwerkingen van de zijde der vrouw, vooral van den *uterus* meer leeren kennen, en bijzonder de aandacht gevestigd op dat orgaan, ofschoon tot het ei behoorende, hetwelk het verband tusschen de moeder en de vrucht daarstelt, ik meen de nageboorte.

De *Placenta*, het werktuig dat een *embryo* voedt; waar het bloed gezuiverd, nuttige stoffen bereid, opgenomen en naar het ei gevoerd worden, en deszelfs schadelijke stoffen weder ontvangt, heeft den gewigtigsten invloed op de verdere ontwikkeling van de vrucht; want dit orgaan in hare verrigtingen, hetzij gedeeltelijk of geheel gestoord, doordien zij van wege eenen ziekelijken toestand der vrouw, noch de

noodige hoeveelheid, noch de geschikte hoedanigheid der vochten opnemen, bearbeiten en toevoeren kan; of dat zij in de baarmoeder eene zeer ongunstige plaatsing erlangt, gedeeltelijk van hare wanden losraakt of eindelijk in haar weefsel zelve een ziekelijke toestand ontstaat, dan kan het niet anders, of gedeeltelijke belemmering in de ontwikkeling, of geheele vernietiging van de vrucht, met terugwerking van meer of minder gevaar voor de vrouw, moet daarvan het gevolg zijn, en ieder ervaren Verloskundigen is het bekend, wat het plaatsen der *Placenta* op, of bezijden den inwendigen moedermond, het gedeeltelijk losraken harer wanden, of de ziekelijke ontaarding van haar eigen weefsel vermag.

1ste Waarneming.

Placenta Praevia Completa.

In Sept. 1851 verzocht de huisvrouw van L. M. te G—d, met spoed mijne hulp; daar komende vond ik eene welgemaakte vrouw, van een *phlegmatisch sanguinisch* temperament, die reeds vroeger met behulp eener vroedvrouw, drie malen gelukkig moeder was geworden. Zij had zich gedurende hare vierde zwangerschap, die tot ruim zeven maanden gevorderd was, redelijk wel bevonden; alleen had zich sedert eenige dagen een gering bloedverlies vertoond, en dit was nu, op het onverwachts, met hevigheid teruggekomen, zoodat de patiente zich zeer ongerust maakte, wijl er geene pijnen of verschijnselen van verlossing werden bespeurd. De stand der baarmoeder was uitwendig niet ongunstig; door het inwendig onderzoek bespeurde ik, dat de hoeveelheid van het afgevloede bloed niet aanmerkelijk was; de mond der baarmoeder stond hoog achter bij het *promontorium*, en ofschoon de top van den vinger wel eenigzins in den geopenden uitwendigen moedermond kon indringen, zoo was het mij echter niet mogelijk te bepalen, wat voor het *os uteri interni* lag. Ik stelde de vrouw voorloopig gerust, gaf een verkoelend middel, en beval de volstrektste rust aan.

Zoo verliepen er omtrent drie weken dat er bijna geen bloed werd verloren. Na het einde der achtste maand echter, werd ik met overhaasting geroepen, wijl zich eene aanmerkelijke vloeijing had ingesteld. Bij het inwendig onderzoek bleek nu, dat de *Placenta* volledig op den inwendigen moedermond was vastgehecht. Ik besloot te tamponeren en dus gedeeltelijk den raad door den oplettenden waarnemer *Wigand* gegeven (of liever waarop hij ons op nieuw opmerkzaam maakte,) op te volgen, wijl ik mij daarbij in een dergelijk geval zeer wèl had bevonden. (1) Ik vulde dus den hals der baarmoeder zoo hoog mij mogelijk was, benevens de scheede met een tampon van pluksel op, besloot dit met het eenvoudig T verband, beval andermaal volstrekte rust, en schreef haar een opwekkend mengsel voor. Den volgenden dag (10 October,) vond ik haar kalmer, de tampon was blijven zitten, veel bloedverlies was niet bespeurd; den 11^{en} en 12^{en} October had zich dit meer laten zien, wijl de tampon lossen en geheel doorweekt scheen te zijn. Op den vierden dag (14 Octob.) vertoonden zich eenige weeën, en daarop was de vloeijing weder begonnen, zoodat de tampon bijna geheel was uitgedreven. Na de wegneming vond ik bij het onderzoek den hals der baarmoeder geheel verdwenen, en eene ontsluiting van ruim twee duimen in omtrek groot, waarin de nageboorte eenigzins wilde indringen. Daar de Natuur de verlossing had ingesteld, begreep ik dezelve door de kunst te moeten voleinden. De kegelvormig gevouwen en besmeerde hand, werd zeer gemakkelijk in de scheede gebragt, en door de toppen der vingers de inwendige moedermond verwijd; doch ofschoon mijn oogmerk om aan den rand der *placenta* in te dringen, en zoo de vliezen te verscheuren niet gelukte, drong ik echter om verder bloedverlies te voorkomen in het midden der nageboorte door; het achterhoofd van het

(1) Tijdschrift van het Genootschap: *Vis Unita Fortior* te Hoorn. III. D. 2e St. pag. 188. 1850.

kind reeds in het kleine bekken gedrongen, was in de eerste van de schuinsche afmeting geplaatst; met den rug der hand stuwde ik het hoofd opwaarts, en ging langs de voorzijde van dit en de tronk heen, bereikte spoedig de voeten, die benevens de geheele vrucht, in de tweede schuinsche afmeting werden afgehaald; het was van het mannelijk geslacht, en gaf zijn leven door een zwak geschrei te kennen; het kwam mij voor, ruim acht maanden oud te zijn.

Staande de keering was niet veel bloed verloren; doch na dezelve nam dit toe; vandaar zocht ik door wrijvingen uitwendig op de baarmoeder deze tot werkzaamheid op te wekken, doch te vergeefs, zoodat ik de *placenta* van den geheelen omtrek des inwendigen baarmoedermonds moest wegnemen. Ik had echter het genoeg te bespeuren, dat na deze wegneming, de *uterus* zich geregeld zamen trok, en het bloedverlies aanmerkelijk bedaarde.

Het kraambed leverde niets bijzonders op, dan dat de vrouw zeer lang zwak en ongevoelig bleef; doch door rust, zacht voedenden leefregel en doelmatige geneesmiddelen herstelde zij langzaam. Het kind werd slechts vier weken oud.

2de Waarneming.

Placenta praevia incompleta.

Den 10^{den} Februarij 1854 werd ik verzocht te komen bij de huisvrouw van J. P. te H—m., reeds moeder van verscheidene kinderen, die op acht maanden dragts, na eenig huisselijk werk verrigt te hebben, eene belangrijke bloedvloeijing had gekregen. Het was eene vrouw van ruim dertig jaren oud, van een kort incengedrongen gestel en phlegmatick temperament, welke zich voor de negende maal zwanger bevond, doch overigens gedurende dezen dragt zeer wèl was geweest, en hare menigvuldige bezigheden in een druk en bekrompen huisgezin als boerin had verrigt. Sedert eenige dagen was zij wel eenig bloed kwijt geraakt, doch niet van dat belang om hulp in te roepen; doch toen had zij eene ruime hoeveelheid verloren, en was dien ten gevolge zeer ongerust.

Na het uit- en inwendig onderzoek kwam het mij voor, dat de vrouw ruim acht maanden zwaar moest zijn; de mond der baarmoeder was in het kleine bekken gedaald; de hals liet den onderzoekenden vingertop door, en op den inwendigen moedermond ter regter zijde, zat voor een gedeelte de *placenta*; pijnen of beginselen van verlossing, waren echter niet te bespeuren.

Ik meende ook hier de *tampon* te moeten aanwenden, ten einde door deze prikkeling den arbeid te doen ontwikkelen; doch de vrouw verkoos dat er niets van dien aard zoude aangewend worden; alleen wilde zij een drankje gebruiken om den bloedvloed te stillen, en op mijne aanbeveling van ten minste volstreekte rust te houden, verkreeg ik ten antwoord, dat zij dit zoude opvolgen, wanneer zij haar werk had verrigt. Den volgenden dag was zij weder aan hare gewone bezigheden begonnen, doch een sterk bloedverlies noodzaakte haar te gaan liggen. Men berigtte mij dit, en tevens dat men om den nu reeds overledene Verloskundigen L. van O. te L—t. had gezonden; doch deze uit het verhaal begrijpende wat er gaande was, en door eigen werkzaamheid verhinderd, bedankte om te komen; toen riep men de hulp van de vroedvrouw in, en verscheidene dagen bleef ik onbekend, met hetgeen verder was voorgevallen.

Op den 18^{den} Februarij werd ik des morgens vroeg verzocht om andermaal bij de vrouw te komen; dit doende, vernam ik van de vroedvrouw, dat van den 11^{den} tot den 17^{den} dier maand, het bloedverlies dan eens minder, dan eens meerder was geweest; dat in het verloop van laatstgemelden dag, de barensweeën zich langzamerhand hadden vertoond, dat gedurende den nacht de vochtblaas als een lang verlengsel van de linkerzijde van het bekken was ingedrongen, de vliezen eindelijk waren gebroken, het hoofd zich voordeed en het kind natuurlijk was geboren. Dat kort na de verlossing er weder veel bloed was afgevloeid, dat zij getracht had de nageboorte te halen, doch dat dezelve vooraan vast zat.

Met dit verhaal leerde ik weder de weldadige pogingen der natuur kennen, daar zij niettegenstaande eene belangrijke hindernis, haar oogmerk had bereikt, om het kind uit te voeren; de *placenta* bleef echter aan een gedeelte van den inwendigen moedermond vastzitten, en het was toen mijn plicht, om deze van daar af te zonderen, dat spoedig werd verrigt; daarna trok zich de baarmoeder zamen en de vloeijing werd minder. Intusschen was de vrouw door het geleden edele vochtverlies buitengewoon zwak, geen zog kwam in de borsten. Een zacht voedend diët en de versterkende geneeswijze werden aangewend, doch zij herstelde zeer langzaam. Het kind bleef door eene kunstmatige opvoeding in het leven, maar bleef tenger en zwak.

5de Waarneming.

Ziekelijke ontaarding der nageboorte met loslating van de wanden der baarmoeder.

De huisvrouw van de K. te B—e, blond en welgemaakt, reeds moeder van twee kinderen, bevond zich in den loop van 1857, voor de derde maal zwanger. Van een reisje over de Zuiderzee in de maand Sept. terug komende, toen bijna vier maanden zwaar zijnde, trof zij een zeer onstuimigen nacht, waardoor hevig braken veroorzaakt werd: aan land en verder te huis komende bedaarde wel die hooge gevoeligheid der maag, doch er liet zich toen van tijd tot tijd eenig bloedverlies zien, zoodat men eene ontijdige verlossing verwachtte. Intusschen gebeurde dit niet, en ofschoon zij bij volstrekte rust door haren gewonen Geneeskundige (den Wel Ed. Zeer Gel. Heer R.) zeer doelmatig behandeld werd, zoo hield toch het bloedverlies, dan eens in eene meerdere dan weer mindere hoeveelheid aan. In het begin van November werd ik in consult als verloskundige verzocht en vond de anders zoo opgeruimde vrouw in eene neergedrukte gemoedstemming, met een kleinen prikkelbaren pols en een eigenaardig aanzien, dat men meer na een aanhoudend vochtverlies waarneemt.

Bij het uitwendig onderzoek vond ik de baarmoeder regel-

matig uitgezet, en den bodem tot bijna aan den navel gerezen, geene oneffenheden van het een of ander gedeelte des kinds was te bespeuren, het *touché* gaf weinig inlichting, wjl de hals en de mond van den *uterus* achter in de holte van het heiligbeen geplaatst, den onderzoekenden vingertop niet doorliet. De vrouw meende een zwak leven te gevoelen; doch zoo gering, dat zij zich niet durfde vleijen, het kind levend ter wereld te zullen brengen, Wat toen bestond, hetzij de *placenta* was los geraakt, of eene zeer ongeschikte plaatsing had verkregen, was moeilijk te bepalen, van daar moest volstrekt rust van het ligchaam, opbeuring van den geest, en het reeds voor lang doelmatig ingestelde geneesplan worden volgehouden, tot dat de natuur nadere inlichting zoude geven.

Zoo verliep de maand November, en het grootste gedeelte van December onder afwisselend bloedverlies, waartegen het *Liq. Stipticus* zelfs weinig vermogt. In den nacht van den 21^{en} December stelde zich de arbeid in; de weeën waren zeer gering en zwak, eene kleine vochtblaas daalde in het bekken en eene doode vrucht van het vrouwelijk geslacht van vijf maanden dragts werd geboren; langzamerhand ontwikkelden zich nieuwe pijnen, die sterker werden en eindelijk eene *placenta* van buitengewone grootte en zwaarte uitdreven. Thans werd de oorzaak van het aanhoudend bloedverlies opgehelderd; want niet alleen was het de buitengewone grootte en zwaarte der nageboorte die ieders aandacht moest trekken; maar bij nadere beschouwing bleek, dat zij voor het grootst gedeelte ook ziekelijk was ontaard, en slechts weinig vlakke aanbod, waarmede zij met de baarmoeder vereenigd kon zijn geweest; voor het grootste gedeelte was zij in eene vleeschoekering over gegaan, ten nadeele der vrucht, die daardoor moest bezwijken.

Na de verlossing hield de vloeijing op, en het zal wel geen betoog behoeven, dat de vrouw daarvan zeer lang zwak en gevoelig bleef; met genoeg heb ik nader vernomen, dat zij in de U—stad in 1859 gelukkig weder moeder is geworden.

I. PRACTISCHE CHIRURGIE.

EENIGE HEELKUNDIGE WAARNEMINGEN

DOOR

G. G R E E V E ,

Med. et Chir. Doct. enz. te Utrecht.

IX.

Waarneming van eene door het extr. alc. nucis.
vomic. genezene paralysis artuum inferiorum.

C. M., 19 jaar oud, van een bloedrijk gestel was, in het jaar 1828 in het ziekenhuis opgenomen, lijdende aan hevige hysterische toevallen, welke daarbij vergezeld werden van zware verstoppingen, *suppressio mensium*, hevige krampaandoeningen, vooral der ademwerktuigen, terwijl eene *paralysis artuum inferiorum* langzamerhand zich daarbij ontwikkelde. Langen tijd waren alle *nervina antispasmodica, antihysterica*, somtijds zoowel met algemeene als plaatselijke bloedontlastingen *pro re nata* afgewisseld; nutteloos! meermalen scheen zij op den oever des doods, totdat zij eindelijk in het *Nosocomium* opgenomen, langzamerhand herstelde, de *menses* terug kreeg, het gebruik der onderste ledematen herkreeg, en ofschoon nog zwak, echter tamelijk gezond, op den 20^{en} October 1829 het *Nosocomium* verliet. Nu en dan had zij echter nog wel eens ligte *hysterische* toevallen; dergelijk toeval was dan welligt oorzaak dat zij in de maand September l. l.

van eenen ladder, glazen wasschende, afviel; door, of na dezen val verviel zij weder in hevige toevallen, zoo dat zij op den 2^{en} Septemb. wederom in het ziekenhuis werd opgenomen.

Behalve alle verschijnselen van *gastricismus* en hevige bloedcongestien naar het hoofd, klaagde zij wederom over onvermogen in het gaan en pijn vooral in de linker buikszijde. Eene ruime *venaesectio* benevens 8 bloedzuigers aan het hoofd, en vervolgens los makende en laxerende geneesmiddelen werden de eerste dagen toegediend. Na hierdoor aan de eerste indicatie voldaan te hebben, werden haar wegens de *hysterische* verschijnselen pillen uit *valer. as. foetid.* en *extr. aloes. aq.* voorgeschreven. Nu en dan eens met een dergelijk mixtuur afgewisseld; ook *oxyd. zinci* werd toegediend. Door deze middelen verminderden wel is waar de hysterische toevallen in hevigheid, doch het voorname ziekteverschijnsel, de verlamming, nam eer toe dan af. Daar er nu geene zichtbare kennelijke oorzaken der verlamming aanwezig waren, en dus de zitplaats meenende te moeten zoeken in eenen ziekelijken toestand van het ruggemerg en de zenuwen, werden haar op den 14^{en} Nov. voorgeschreven: pillen, bestaande uit het *extr. alc. nucis vomic. dr. i. et liquirit. dr. ij.* tot 60 pillen, waarvan zij des morgens en des avonds eene gebruikte, dagelijks met eene pil opklimmende; terwijl zij van tijd tot tijd een lepel van eene *mixtura antihysterica* gebruikte.

Op den 22^{en} Nov. begon zij (na 44 pillen gebruikt te hebben) in eens dof en slaperig te worden, over hevige hoofdpijn te klagen, kreeg geweldige schokken door de

ruggestremg, welke zich spoedig als electrique schokken door het geheele ligchaam verspreidden, zoodat zij met moeite door drie menschen in het bed konde gehouden worden.

Ik liet haar dadelijk eenige bloedzuigers aan het hoofd aanleggen, en *epispastica* aan de beenen; na verloop van 24 uren verminderde deze aanval, zij kon nu wederom spreken en slikken; een *julap antiphlogist.* werd haar, benevens een *laxans* toegediend, en zoo keerde zij langzamerhand in haren vorigen toestand terug; alleen meende zij eenige meerdere bewegelijkheid in het regter been te bespeuren.

In het begin van Januarij 1831 begon zij weder met het gebruik der pillen, waarvan zij er nu 35 gebruikt had, toen dezelfde verschijnselen als te voren wederom plaats grepen. Ook dezelfde curatie werd opgevolgd, alleen met dat verschil, dat wij, nadat het toeval eenigzins aan het bedaren was, (vroeger was zulks niet mogelijk), insgelijks bloedzuigers in de lendenstreek lieten aanleggen.

Nadat nu ook hierdoor de storm bedaard was, waren wij niet minder als de patiente verheugd en verwonderd, dat zij het regter been volkomen kon bewegen, en met zich vast te houden, langs de tafel konde heen sukkelen; ik liet haar nu krukken geven, waarmede zij dagelijks beter leerde voortgaan; het linker been sleepte echter nog steeds bewegeloos achter na.

Aangemoedigd door deze gunstige uitkomst, begon zij de pillen wederom op nieuw te nemen, op den 2^{en} Februarij 1831, (deze bestonden uit *extr. nuc. vomic. alc. sapon. med. aa dr. i. m. f. pill. N°. XL.*); en ziet na het driedaags gebruik kregen, wij dezelfde verschijn-

selen welke dezelfde geneeswijze vorderden en waarvan de uitkomst was, dat zij de toonen der linker voet kon bewegen.

Op den 1^{en} Maart daaraan volgende hervatten wij het gebruik der pillen; nadat zij er zeven van genomen had, openbaarden zich wederom alle voorgaande verschijnselen, welke echter nu werden voorafgegaan van de klagt, als of er met spelden in de beenen gestoken werd. Hierna volgde nu de hevigste toevallen; vier menschen waren nauwelijks in staat haar in het bed te houden. Zij trapte zoo wel met het regter als linker been, hetgeen zij daarenboven in alle rigtingen draaide en boog, zoo geweldig dat zij de planken van het ledikant dreigde te verbreken; zelfs vloog zij eens geheel overeind, en vatte zich aan den hemel van het bed; bloedontlastingen werden wederom als te voren in het werk gesteld, en toen zij op den vijfden Maart wederom bij volkomen bewustzijn was, kon zij het linker been zonder eenige moeite in de hoogte beuren. Na verloop van een paar dagen kon zij door middel der krukken gaan, alleen was het linkerbeen opgetrokken, en zette zij den voet op de toonen. Een liniment werd voorgeschreven, om zulks te herstellen, en wij hadden nu het genoegen, deze optrekking verminderende, het gebruik der beide beenen langzaam te zien herstellen, zoodat zij ook zonder krukken gaan kon, en op de plaats van het ziekenhuis slechts eenigzins trekkende rond wandelde.

Den 22^{en} Maart begon de patiente echter te klagen over hevige pijnen in de lenden, zich langs den kom van het heupbeen tot aan den *arcus pubis* uitstrekkende,

terwijl zij daardoor genoodzaakt werd het linker been in eene gebogen houding te brengen; eenige bloedzuigers werden in deze rigting aangelegd, doch deden geen uitwerking; daar bij de blijvende pijnen het been onbewegelijk in eene sterke buiging bleef staan, en men met geene mogelijkheid hetzelfde konde uitstrekken; de volle pols deed de bloedzuigers herhalen, terwijl inwendig een *julapium antiphlog.* werd toegediend.

Den 25^{en} Maart bevond de patiente zich in denzelfden toestand; het gebogen been bleef onbewegelijk, uitwendig werd nu een liniment met *opium* en weekmakende pappen om het gehele dij-been gelegd. Den volgenden dag kon men echter, niet zonder veel pijn aan de lijderes te veroorzaken, het kniegewricht eenigzins buigen, doch de heupgeleding was geheel onbewegelijk. Men ging nu met de uitwendige behandeling voort; intusschen veroorzaakte de pijnen bij herhaling zenuwachtige benaauwdheid, hevige hoofdpijnen en koorts. Daar nu de onbewegelijkheid des beens nog voortduurde, liet ik de patiente in een warm bad zetten, waarop zij eindelijk het been wederom in eene regte rigting konde uitsteken, doch waarbij tevens bleek, dat het linker been circa een duim korter was dan het regter; terwijl voorts bij nauwkeurig onderzoek bleek, dat het dijbeenhoofd het *acetabulum* verlaten had, en er dus eene ware *coxarthrocace* bestond. Wij zijn dus bij deze patiente van de *scylla* in de *charibdis* gevallen, maar staat nu nog te beslissen, vanwaar deze ontheeping haren oorsprong genomen hebbe; is zulks de uitwerking van de hevige schokken door het toegediend geneesmiddel bewerkt, of schulde hier reeds lang eene *psosis*,

welke door de herhaalde bloedontlastingen en ontsteking werende middelen, in hare ontwikkeling gestuit, eindelijk zich nu openbaarde? zulks is moeilijk te beslissen; intusschen genas de patiente langzaam, doch herkreeg nimmer het gebruik van het linker been.

X.

Geval van Caries ossis frontis.

M. v. D., 36 jaar, te voren in krijgsdienst, nu arbeider, ontving nu ruim 14 jaren geleden een hevige belediging op het regter gedeelte van het voorhoofdsbeen, welke belediging zonder nablijvende verschijnselen genas. Naderhand ruim drie jaren geleden, viel hem het hijsblok waaraan hij werkzaam was, tegen het hoofd, nagenoeg op dezelfde plaats; ook hiervan had hij niet veel letsel overgehouden. Echter ondervond hij na dien tijd nu en dan duizelingen en plaatselijke hoofdpijn welke verschijnselen in het jaar 1828 zoodanig toenamen, en gepaard gingen met misselijkheid, gebrek aan eetlust, pijnen in de leden en vermagering, dat hij op den 15^{en} April des vorigen jaars zijne toevlugt tot het ziekenhuis nam. Wij vonden toen den lijder aangedaan met hevige pijn op het verhevenste gedeelte van het *os frontis* regts; er was merkbare zwelling, roodheid en hitte, en het scheen ons toe, dat er ten gevolge van de vorige belediging, zich eene langzame ontsteking gevormd had, welke hare ontwikkeling naderende, nadeelige uitkomst voorspelde. Wij lieten dadelijk eenige bloedzuigers om de beledigde plaats aanleggen,

en daarna koude formentatiën op het hoofd aanwenden, en toen daarna de verschijnselen geenszins verminderden, besloten wij door eene ruime *incisie* de zaak nauwkeurig te onderzoeken. Door deze bewerking vonden wij het *os frontis* van het *periostium* gedeeltelijk ontbloot en gecarieerd, en het scheen dat er een gedeelte van het *os* los was; de inwendige behandeling en diët was *antiphlogistisch*; wij verwijderden nu zooveel mogelijk door ingebragte plukselwieken de wond, en er ontlastte zich in de eerste dagen werkelijk een klein fragment, terwijl de hoofdpijn merklijk verminderd was, toen deze patient op den 21^{en} April in het *Nosocomium Academicum* overgenomen werd.

Hier bleef zijn toestand onder eene doelmatige behandeling nagenoeg dezelfde, wanneer hij met de groote vacantie wederom tot ons terug keerde; de nu nog opene wond werd steeds doelmatig behandeld. Er scheen nog altijd een los beenstuk te zitten, hetgeen tusschen het gezonde been geklemd was.

Na langen tijd stootte echter de natuur dit beenstuk uit; doch nu begon de zieke te klagen over eene hevige pijn aan de tegenovergestelde zijde van het *os frontis*. Er vertoonden zich werkelijk op die plaats alle kentee-kenen van ontsteking, zoo als zwelling, pijn, roodheid en hitte, en wij waren van voornemen, ook aldaar eene opening te bewerkstelligen; daar het ons echter niet onwaarschijnlijk voorkwam, dat eene verborgene syphilitische ziekte aanleiding tot deze verschijnselen opleverde, beproefden wij, na bloedzuigers en *cataplasmata* zonder vrucht aangewend te hebben, het voorhoofd in te wrijven met het *ung. neapolitan*; hierop onder-

vond de zieke aanmerkelijke verbetering, en nu in ons vermoeden versterkt, lieten wij hem de mercuriaalkuur ondergaan volgens het voorschrift van Dr. d'Zondi, met dat gelukkig gevolg, dat na het achtdaags gebruik der pillen, de pijn allengskens verdween, en de zwelling, roodheid en hitte op het voorhoofd weken, de wond na het nogmaals afstooten van een klein fragment zich langzaam sloot en de patient goed gevoed en zonder eenig plaatselijk lijden, op den 29^{en} Januarij 1829 het ziekenhuis verliet.

HOSPITAAL VERSTERF; BREIACHTIGE VORM.

DOOR

Den Hoogleeraar *CLOQUET*.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Eerste waarneming. Op N°. 7 in de mannenzaal is gelegen zekere Breteau (Louis), oud 49 jaren, voerman van beroep, den 12 Januarij ingekomen. Deze man, van een hard, zeer zenuwachtig gestel, is ten gevolge eener verbrijzeling van den kleinen teen des regtervoets, door het overgaan van een der raderen van zijn rijtuig veroorzaakt, in de kliniek opgenomen.

Hoewel 20 bloedzuigers werden aangelegd, dikwerf vernieuwde pappen aangewend, volstreekte rust van het deel werd verordend, en een voegzaam diët voorgeschreven, zoo bragt dit nauwelijks eene merkbare beterschap voort; opvolgend vormden zich verscheidene *abcessen*, en na 3 weken tijds zag men genoegzaam de onmoge-

lijkheid in tot behoud van den teen. De amputatie in het voorvoetsgewricht werd besloten, en den 2^{en} Febr. volvoerd; de operatie is door geen toeval gevolgd geworden, uitgezonderd eene ligte bloedvloeijing des nachts plaats gegrepen, doch welke door het opvullen der wonde met pluksel werd gestuit.

Van den 5^{en} op den 6^{en} dag openbaarde zich eene hevige eenigzins stekende pijn, terwijl de reeds gevormde etter minder gelijkvormig (*homogène*) en gebonden uitzag. Op verscheiden punten der wondoppervlakte vertoonde zich een witachtig, zeer dun schijnvlies; de randen der wonde waren rood en eenigzins gezwollen; daarbij een algemeen niet wèl bevinden, afmatting, de tong overdekt met een witachtig beslag, roode randen en punt, bij drukking eene ligte pijn in de bovenbuikstreek, ingetrokken aangezigt, droefgeestigheid en een snelle pols.

Zevende dag. Het schijnvlies verbreidt zich op de oppervlakte der wonde; de plaatselijke pijnen zijn verminderd, de wondranden zijn rood, gezwollen en omgekruild; afscheiding van een' stinkenden etter; de overige verschijnselen blijven als voren. Op de geheele wondvlakte wordt citroensap uitgedrukt, zonder de minste pijn te veroorzaken; linde- en oranjebloesem aftreksel, benevens een kop bouillon worden toegediend.

Achtste en negende dag. Dezelfde toestand; men herhaalt het citroensap; met de laatste aanwending van hetzelfde klaagt de lijder over eene ligte stekende pijn, hetwelk als een gunstig teeken beschouwd wordt; gedeeltelijke afscheiding van het schijnvlies; eenige vermindering der

gastrische en algemeene verschijnselen; desniettemin buitengewoon neerslagtig, soms zelfs weenen.

Tiende en elfde dag. Volkomene afscheiding van het schijnvlies; de wond verkrijgt eene rozeroode kleur; de zwelling der randen neemt af; de etter wordt dikker en verliest haren stinkenden geur.

Twaalfde dag. De etter is goed gebonden, de wond heeft een voldoende uitzigt, de wondlap begint aan te sluiten; nalating der gastrische verschijnselen, beginnende eetlust, eenigzins witte tong met minder roode randen en punt; algemeene beterschap, geheel zonder koorts, en heeft deze beterschap wenschelijk volgehouden.

Tweede waarneming. Op N°. 8 der mannenzaal ligt Cossu Eloy, oud 23 jaren, den 5^{en} Februarij in de kliniek opgenomen. Achttien maanden geleden, begon zonder bekende oorzaak het eerste kootje van den middelvinger der linker hand, eenigzins dikker te worden, en hield deze vermeerdering van omvang gedurende 6 maanden aan, zonder hevige pijnen, slechts ligte stekingen te doen gevoelen.

Tijdens zijne opneming in de kliniek, was de omvang van het eerste kootje des middelvingers wel driemaal vergroot, en gaf eene vrij duidelijke ettervorming te kennen; de huid was rood en geheel zamenhangend, en hoegenaamd geene inwendige (*spontane*) pijnen. Men besluit tot het bestaan van een *winddoorn* (*spina ventosa*) van het eerste lid des middelvingers, en den 8^{en} Februarij wordt de amputatie in het voorhandsgewricht bewerkstelligd, zonder opvolgende toevallen.

Met den derden dag volgde een niet wèl bevinden, met afmatting, gastrische verschijnselen, koortsachtige terugwerking even als in het vorig geval, echter met minder hevigheid. Met het afnemen van het eerste verband, bemerkt men het begin eener schijnvliesvorming, op de plaats waar dit niet bestaat, is de wondvlakte grijskleurig; eene geringe afscheiding van waterachtig stinkenden etter; pijnlijk en stinkende is de wond, hare randen zijn rood, gezwollen en eenigzins omgekruld.

Het citroensap bragt bij hare eerste noch tweede aanwending de minste pijn voort; eerst bij de derde (zijnde den 5^{en} dag na de operatie) ontstonden hevige stekingen. En zijn dan ook deze drie aanwendingen voldoende geweest om alle verschijnselen van hospitaalversterf te doen verdwijnen, en der wonde een schoon uitzigt te geven. Spoedig hadden de algemeene en gastrische verschijnselen nagelaten; slechts met den zesden dag was de tong nog een weinig wit beslagen, terwijl verder de likteekenvorming geene stoornis meer heeft ondervonden.

Ziedaar twee gevallen in tegenspraak met de denkbeelden van eenige heekundigen, ten bewijze strekkende, dat het hospitaalversterf de hospitalen van Parijs nog niet volkomen heeft verlaten. Onlangs heeft in de dienst des Heeren J o b e r t, in het hospitaal St. Louis, zich nog een geval vertoond. Echter moet men bekenen, dat deze gevaarlijke complicatie der wonden, sedert de aangebragte verbeteringen, oneindig minder dikwerf in deze gestichten plaats vindt dan vroeger.

Hoofdzakelijk neemt het hospitaalversterf twee, beiden even gevaarlijke, vormen aan: den *zweerachtigen vorm*

namelijk, en den *breiachtigen*. De eerste, gelijk haar naam aanduidt, kenmerkt zich voornamelijk door eene verzwering, welke met eene schrikbarende snelheid de vleeschheuveltjes, het likteeken, doch minder spoedig de omringende gezonde deelen, vernietigt; uit deze gangreneuse verzwering ontstaat de afscheiding eener graauwe of bruinachtige ichoreuse stof, van eenen stinkenden geur; deze verzwering neemt op een of meerdere punten eenen aanvang. De tweede vorm begint, gelijk de beide vermelde gevallen hebben doen zien, met de vorming van een wit of grijsachtig zeer dun vliesje, hetwelk zich spoedig over de geheele oppervlakte en in de diepte verspreidt, daarbij de naburige weefsels tevens in hare eigenaardige zelfstandigheid doende overgaan; de ettervorming houdt op, en wordt vervangen door eene ichoreuse afscheiding, uit de ontbinding der vrije oppervlakte van de papachtige stof (*production pultacée*) voortspruitende; de naburige deelen zijn ontstoken en soms gezwollen, even als of zij met gas waren doortrokken. In beide vormen bestaat een algemeen niet wèl bevinden, afmatting, eene groote vermindering der fysieke en morele krachten, gastrische verschijnselen en eene min of meer hevige koortsachtige terugwerking.

Alle verschijnselen, hetzij plaatselijke hetzij algemeene, kunnen zoodanig toenemen, dat zij soms den dood kunnen veroorzaken, welke door de meeste verschijnselen van *typhus nosocomialis* (hospitaal-koortsen) wordt voorafgegaan.

* *

(*Gazette des Hôpitaux.*)

OVER HET UITWENDIG GEBRUIK VAN *MUR. DEUTOXYD.*
HYDRARG. TEGEN ZWEREN.

DOOR

Dr. ORDINAIRE, te St. Laurent-les-Maçon.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Sedert 15 jaren heb ik herhaalde proeven genomen, met de aanwending van het sublimaat-poeder als brandmiddel, bij de behandeling van onzuivere, kankerachtige, scrofuleuze en huidzweren, pijpzweren en venerische zweren, alsmede ter vernietiging van sommige door vochten gevormde, zakken (*kystes*) en van vernauwingen in den pisweg. Ik heb het weinig gevaar van deszelfs aanwending bewaarheid gevonden, door zijne oogenblikkelijke vernietigende werking op de opslorpende vaten en de ontleding van de eiwitstof (*albumine*) der gecauteriseerde weefsels.

Ik wend dit middel aan in den mond, de neusholten, den pisweg, de scheede en den endeldarm, zonder ooit het minste teeken van opslorping te hebben bespeurd. Een groot aantal lijdens heb ik door de aanwending van dit middel aan eenen gewissen dood ontrukkt; sommige derzelve waren behebt met kankerachtige verzweringen der tong, het verhemelte en zelfs van het strottenhoofd; anderen met kanker des endeldarms, der roede of met venerische zweren, welke alle behandelingswijzen hadden weerstaan. Dagelijks bevestigt zich in de praktijk de meerderheid van dit brandmiddel boven arsenicale bereidingen en die met *chlorur. zinc.*, en leveren de geneeskundige tijdschriften eene menigte hun dagelijks

door geneeskundigen uit alle landen medegedeelde waarnemingen, ten bewijze voor het werkdadig vermogen van het *deuto-chlorur. hydrarg.*

Zeer eenvoudig is deszelfs aanwending: wanneer ik diep wil inbranden, neem ik een vingergreep sublimaat en bestrooi er het deel mede, zoodat het als met eene laag overdekt wordt. Indien ik het wil bezigen op eene kankerachtige of scrophuleuse zweer, ten einde dezelve tot eene eenvoudige zweer terug te brengen, dan bevochtig ik den top mijner vingers en voorzie dezelve alsdan door aanraking van het poeder sublimaat, om dit onmiddelijk daarna op de zweer aan te wenden. Heeft deze zijne zitplaats in eene holte, dan bedien ik mij van eene vooraf bevochtigde sonde, een penseel, een gerold stukje papier, van eene steekwiek of kleefpleister als geleiders. Is de zweer fitselaardig en wil ik er de omgekrulde randen van wegnemen, dan rol ik den natgemaakten kop van een' speld in het brandpoeder, en voer denzelven daarna in de pijpzwear ver uit; dan bedien ik mij van eene holle sonde, welker bevochtigde sleuf ik met sublimaat bedeel, voer dezelve alsdan in de *fistel*, en doe haar eene langzaam rondgaande beweging ondergaan, ten einde de geheele oppervlakte der zweer door het brandmiddel worde aangeraakt. Wil ik eenen zak (*kyste*) vernietigen, zoo bedien ik mij van dezelfde sonde: na het gezwel te hebben ontledigd, door middel van eene eenvoudige *punctie*, breng ik tot 2 en 3 malen achtereen het brandmiddel tot in het binnenste van den zak, waarop zich alsdan onmiddelijk eene brandkorst vormt, en verdwijnt door aanhechting der wanden. Bij vernauwingen in den

pisweg bedeel ik mijne sonde met sublimaatpoeder in stede van gesmolten salpeterzuurzilver.

Zelden bepaal ik mij met het eerste verband, bij eene enkele aanwending; gewoonlijk gebruik ik er 2 of 3 achtereenvolgende, en verschilt de hoeveelheid van het door mij gebruikt wordende poeder naar mate de dikte en den aard der deelen, die ik wensch te vernietigen; nooit echter ga ik 7 of 8 greinen te boven. Is het brandmiddel uitwendig aangewend, dan bedek ik het deel met een stuk taf met *dyachylo* bestreken, welke pleister ik tweemaal per dag vernieuw en blijf voortgebruiken tot volkomene genezing. Het brandmiddel in eene holte aangewend zijnde, verbind ik met pluksel; in den mond bevestig ik het pluksel of geeraard katoen gedurende eenen korten tijd, ten einde daardoor de naburige deelen voor het brandmiddel te beveiligen.

Naauwelijks is de sublimaat op de zweer gebragt, of zij veroorzaakt gedurende eenige uren eene zeer hevige pijn en eene zoo aanmerkelijke zwelling, dat zulks de jongere geneesheeren zoude kunnen bevreesd maken, waren zij niet bewust, dat deze zwelling bijna zoo spoedig verdwijnt als ontstaat, zeer gemakkelijk door het aanzetten van bloedzuigers of aanleggen van verzachtende pappen kunnende bestreden worden.

In geval van oppervlakkige kankerachtige zweren, is eene enkele aanwending van het brandmiddel voldoende; doch meestijds is men genoodzaakt dezelve te herhalen. Hiertoe dient men het afvallen der eerste brandkorst af te wachten; of wil men de brandingen verhaasten, dan moet men dezelve met eene kromme schaar of bistouri weguemen: somtijds blijven na de 2° of 3°

aanwending des brandmiddels vleeschheuveltjes over welke onzuiver schijnen te zijn, of wel een gedeelte der randen op den bodem der zweer, hetwelk verhoogd en ongelijk is; men moet alsdan niet bevreesd zijn, een en ander door ligte en gedeeltelijke toepassingen van het sublimaatpoeder weder oppervlakkig te maken.

Hoe groot ook het aantal der brandingen zijn, ik wacht meestal 24 uren, alvorens het eerste verband aan te leggen, ten einde de werking van het brandmiddel geenszins te verhinderen. In de meeste gevallen volgt de likteekenvorming den afval der brandkorsten met eene waarlijk opmerkelijke snelheid op: Dikwerf heb ik zweren van de grootte eener fransche kroon (6 francs) opgemerkt, welke 15 of 20 dagen na de eerste aanwending van het brandmiddel waren genezen. T.

(Gaz. Med. de Paris.)

II. OOG- EN OORHEELKUNDE.

ETTERACHTIGE OOGONTSTEKING (*OPHTHALMIAPURULENTA*); BESMETTING IN HET HOTEL-DIEU TE PARIJS,

DOOR

Den Hoogleraar *BLANDIN*,

WAARGENOMEN EN BESCHREVEN DOOR DEN HEER

DEMARQUAY,

Kweekeling der Hospitalen.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

Het voorwerp dezer waarneming is eene vrouw van

30 jaren, kleine gestalte, tamelijk sterk gestel en sedert 4 jaren gehuwd. Zij heeft reeds 5 kinderen gehad, waarvan drie kort na de geboorte overleden zijn. Zevenentwintig jaren oud zijnde, heeft zij gedurende zes maanden aan oogziekte geleden, doch kan zij, als slechts weinig beschaafd zijnde, van deze ziekte geene bijzonderheden mededeelen.

Van dit tijdstip af, schijnt haar gezigt verzwakt te zijn. Tegen het einde harer zwangerschap, het laatst van October j. l., besloot Pauline Beaubras, aangezien den armoedigen toestand waarin zij zich bevond, hare bevalling in het gasthuis *la Maternité* af te wachten. Haar zoontje, 30 maanden oud, en volgens haar zeggen zeer welvarend, niet bij zich kunnende houden, liet zij hem in het gesticht *l'Enfant-Jésus* opnemen, alwaar hij tot den 20^{en} November verbleef, als wanneer de moeder volkomen hersteld van hare bevalling en hare jongstgeborene met zich voerende, *la Maternité* verliet. Tijdens zijn verblijf in *l'Enfant-Jésus*, was haar oudste zoon door eene vrij hevige etterachtige oogontsteking aangetast geworden. Bij zijne moeder terug gekeerd, was het kind nog niets beter; uit beide oogen, welker oogleden zeer sterk gezwollen waren, vloeide een groenachtige stof. Bij deze ziekte ontstond daarna een bijzonder vermoeijende hoest en *diarrhaea*, welke het kind zoo zeer verzwakte, dat het zich niet meer ter been konde houden. Het jongetje werd op nieuw den 30^{en} December naar *l'Enfant-Jésus* gezonden, hetwelk hij een weinig minder ziek, 40 dagen te voren had verlaten.

Terwijl Pauline Beaubras haar jongste kind

verzorgde, werd zij zelve door oogziekte aangedaan. Eerst werd het rechter oog rood en de oogleden zoodanig gezwollen, dat zij zich van dit oog niet meer kon bedienen, hetwelk daarenboven bijzonder gevoelig voor het licht (*photophobia*) was geworden. Weldra werd ook het linker oog aangedaan; de lijdere had hevige pijnen en er vloeide een etterachtig slijm uit de oogen, waardoor de wangen zelfs ontstoken werden; zij bepaalde zich tot het gebruik van verzachtende wasschingen, en bevond zich den 20^{en} Januarij een weinig beter, terwijl de oogleden minder gezwollen waren. Daarop deed de vader het oudste kind uit het hospitaal terug komen, wiens oogen veel erger waren, dan bij zijne opneming aldaar. Pauline Beaubras stelde zich te dezer tijd in eene vochtige streek aan koude bloot, en hare oogen verergerden hierdoor weder op nieuw. Zij werd huiverig, kreeg koorts, verloor hare eetlust, gevoelde allerhevigste hoofdpijnen en de oogleden werden ten sterkste gezwollen; eene zeer belangrijke lichtschuwheid stelde zich in, en er vloeide bij voortdoring eene groenachtige stof uit beide oogen. Het jongste kind, waarvan zij nu twee maanden geleden bevallen was, werd thans ook aangetast; de oogen werden rood en tranende, de oogleden zwollen, en na weinige dagen kon men geene der beide oogen meer onderscheiden. Bij zijne intrede in het hospitaal waren de wangen rood en ontveld, even als die zijner moeder.

In zoodanigen toestand werden Pauline Beaubras en haar kind in de dienst des Hoogleeraars Blandin in de zaal St. Jean N°. 30 opgenomen. Deze bekwame heilkundige beproefde te vergeefs het onderzoek der

beide oogzieken; de zwelling der oogleden was zoodanig en de uitvloed zoo sterk, dat alle pogingen daartoe vruchteloos waren.

Het aanzien der oogen en de langdurigheid der ziekte bij de moeder (reeds ééne maand), deden eene belangrijke storing vermoeden. Dit alles noopte den arts tot eene krachtdadige behandeling, welke dan ook dadelijk werd in het werk gesteld.

Een haarsnoer werd in den nek der moeder en eene spaanschevliegpleister in die van het kind geplaatst; beider oogen middels het afgepunt *nitr. arg. fus.* op het oog- en ooglidsbindvlies gecauteriseerd; een oogwater uit eene drachme *nitr. arg. fus.* in 30 dr. water opgelost, voorgeschreven; twee purgerende lavementen gezet, en de moeder eene drank uit twee kannen groente soep, (*deux pots de bouillon aux herbes*), met 60 dr. *sulph. magnes.* toegediend; en hoegenaamd geen voedsel toegestaan. Moeder en kind maakten beide van het oogwater gebruik, terwijl het kind nog daarenboven de *sijm. chicorei* werd gegeven. Volstrekt geene bloedontlastingen werden er gelijk men ziet, in het werk gesteld; de lijderes was van geen bloedrijk temperament, en hadden slechts 60 tot 64 polsslagen in de minuut plaats.

Het spijt ons zeer, alhier de beschouwingen over de *ophthalmia purulenta*, door den Hoogleeraar Blandin bij deze gelegenheid gemaakt, niet te kunnen mededeelen.

Den 31st Januarij waren de oogleden bijzonder sterk gezwollen en zoodanig over elkander geschoven, dat het bij de opligting derzelve onmogelijk was het oog te onderscheiden. De uitvloeiing der vermelde stof bleef

aanhouden. De moeder klaagde over hevige hoofdpijnen, slapeloosheid, weinig eetlust, een weinig dorst; doch bestond geene koorts. Zoo wel de cauterisering als het oogwater verwekte hevige pijn; welke beide (de cauterisering twee malen daags), weder werden verordend; de *seton* en spaanschevliegpleister prikkelend verbonden en eene flesch *sedlitz* water, met groentesoep voor de moeder en de *chicorei* siroop voor het kind voorgeschreven.

Den 1^{en} Februarij bevonden de zieken zich in denzelfden toestand. De moeder klaagde over maagpijnen en zwakte; de borsten zijn slap en geven geen voedsel meer aan het kind. De Heer Blandin staat het drie soepen toe en wat melk; overigens dezelfde voorschriften.

De daaropvolgende dagen bevonden onze zieken zich een weinig beter; genoten des nachts eenige rust, en verminderden de oogleden in omvang.

De behandeling bleef dezelfde; echter konden het hoorn- en bindvlies bij de moeder, eerst den 6^{en} Febr. (dus 8 dagen na hare opneming) worden onderscheiden; bij het kind bleven de daartoe aangewende pogingen vruchteloos; zoodra als men trachtte het bovenste ooglid op te ligten, trok de oplichtende oogspier zich ten sterkste te zamen, en verborg zich het oog in den oogkuil.

Gelijk ik zeg, was men den 6^{en} Febr. in staat de oogen der moeder te onderzoeken, en leverde dit onderzoek ten naauwkeurigste verrigt, de navolgende verschijnselen op:

De oogleden zijn minder gezwollen, en schuiven niet meer als vroeger over elkander. De oog- en ooglidbindvliesen zijn bedekt met cel-vaatachtige vleesch-

heuveltjes (*bourgeons*); de uitvloeiende stof is minder overvloedig en minder groen; op het regter hoornvlies boven de pupil bestaat eene zweer, aan het linker oog is de regenboog te samengetrokken en vormt eene breuk uitzakking door de *cornea*, welke aan hare binnenste oppervlakte zeer verre verzworen is. De lijderees klaagt niet meer over zulke hevige hoofdpijnen; slechts bij cauterisering of de aanwending van het oogwater gevoelde zij pijn; er is geene koorts, weinig dorst, en meer eetlust. Dezelfde behandeling; een ontlastmiddel en borstdrank (*tisane pectorale*) wordt toegediend; groenten en melk toegestaan.

Wij zullen ons verder onthouden van de dagelijksche vermelding dezer waarnemingen. Het is genoeg, dat van dit tijdstip af, de beterschap bleef voortgaan; de lichtschuwheid neemt af, de lijderees kan van achter de gordijnen, de haar voorgehoudene voorwerpen onderscheiden. De vrouw met de zorg voor het kind belast, verwittigde ons, dat het de oogen opende en de gevreesde storing weinig belangrijk was. Het oogwater en *cauterium* werden nog gedurende de geheele maand Februarij aangewend, en de ontlastmiddelen nu en dan herhaald, zoodat met het begin der maand Maart, de beide lijderees in den wenschelijksten toestand verkeerden, en geene de minste bezorgdheid meer baarden. Moeder en kind hebben den 12^{en} dier maand het hospitaal volkomen hersteld verlaten. Op het linker oog der moeder bestaat aan het binnen-bovendeel der *cornea* een likteeken-vlek (*leucoma*), en is het gezigt aan dit oog weinig gestoord; het regteroog is geheel gezond. De oogen van het kind zijn volkomen behouden, op een

van beide is slechts eene zeer geringe wolkachtige verduistering (*nuage*) aanwezig.

Twee opmerkingen bieden zich in dit geval aan. Is de ziekte van Pauline Beaubras en hare beide kinderen besmettelijk? en strekt het onderhavig geval ten voorbeeld dezer besmetting, door sommigen aangenomen, door anderen weder verworpen? Merkt men op, dat het oudste kind dezer ongelukkige moeder, als het ware midden in het besmettend beginsel (*foyer contagieux*) is verplaatst geworden, en de moeder tijdens het verzorgen van haar jongste kind, door hetzelfde is aangedaan, dan blijft er geen twijfel meer over.

Een belangrijk iets hebben wij echter nog niet vermeld: dat het oudste kind, ten tweede male in het hospitaal opgenomen, niet dan op aanraden van den Heer Guersant, hetzelfde heeft verlaten, aangezien de vele gevallen van hevige etterachtige oogontstekingen aldaar bestaande. De Heer Guersant had zulk als het eenig redmiddel voor het gezigt van het kind aangeraden. Merken wij daarbij deze mededeeling van verschijnselen op, dat de moeder zich beter bevond en daags na de terugkomst van haren oudsten zoon, weder verergerde, en haar jongstgeborene 5 of 6 dagen daarna werd aangetast.

Is de ziekte besmettelijk, waarom is de man dezer vrouw dan niet aangedaan geworden? Wij antwoorden hierop, dat om eenige aanstekende ziekte te bekomen, men daartoe voorbeschikt dient te zijn. Dit woord is te onbepaald, dit weten wij, doch geeft desniettemin eene ware en onbetwistbare daadzaak te kennen. Daarboven is deze man een handwerksman, wiens bezig-

heden hem niet toelaten ten zijnent te blijven. Het is dus niet te bewonderen, dat hij niet is aangetast geworden. Kwamen wij voor ons denkbeeld uit, dan zeiden wij met den bekwamen heilkundige aan wiens zorgen deze lijdens zijn toevertrouwd geweest, dat de etterachtige oogontsteking besmettelijk is, en het onderhavig geval daarvan een der minst betwistbare bewijzen oplevert. Doch hoe heeft deze besmetting plaats gehad? Geschiedde de aansteking middelijk of onmiddelijk? Dit weten wij niet!!!

Welke uitwerking heeft het *nitr. arg.* in dit geval gehad? Heeft het als causticum of als specifiek middel gediend, gelijk velen zulks willen doen geloven. Zoude het niet zekerder zijn, met den hoogleeraar Blandin aan te nemen, dat door dit middel de levenswerkzaamheid (*vitalité*) der weefsels gewijzigd wordt. Niet minder in het oogvallende is het, dat dit geneesmiddel bij beide lijdens, zonder eenige stoornis, in zulk eene hooge gift is gebezigd geworden. Zoude men toch ook niet mogen gelooven, dat dit middel in deze aandoening iets waarlijk specifiek bezat? Zoo wel den man als de vrouw hebben wij ondervraagd, ter verzekering of zij ooit eenige syphilitische ziekte hadden gehad; beide zijn landbewoners en schijnen deze ziekte niet te kennen, gelijk zij dan ook beide onze vragen ontkenmend hebben beantwoord.

* *

(*Gazette des Hôpitaux.*)

III. ORTHOPÆDIE.

BIJDRAGEN TOT DE ONDERHUIDSCHE ORTHOPÆDIE, OF OVER
DE HERSTELLING VAN AANGEBORENE OF VERKREGENE
VERSTIJVINGEN DER LEDEMATEN, DOOR MIDDEL DER
DOORSNIJDING VAN DE VERKORTE PEZEN EN SPIEREN
ONDER DE HUID.

DOOR

Dr. DIEFFENBACH te Berlijn.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

(Vervolg en slot van pag. 683)

De doorsnijding van te zamengetrokkene spieren en pezen na gewrichtsverstijvingen, welke door algemeene ziekten, of na verwondingen, kneuzingen, breuken in het gewricht of deszelfs nabijheid zijn ontstaan, zal waarschijnlijk eene grootere volmaaktheid ondergaan, dan zij tot nu toe bereikt heeft. Ik heb een aantal kunstbewerkingen van dezen aard verrigt, en daardoor dan eens volkomene genezing, dan weder slechts eene verbetering des toestands verkregen. Het ingevolge *caries* in het heupgewricht opgetrokken verkort dijbeen, bragt ik door de doorklieving van de regte dijspier en de aanlegging van eene houten spalk in eene zuivere rigting met het bekken, en konde het in de lucht zwevende been met de punt des voets den bodem raken. In andere gevallen doorsneed ik, bij voorwerp welker onderst lidmaat zoodanig verkort was, dat zij slechts met de spits van den voet den grond raakten, de Achillespees;

en werd hierdoor ten minste de hiel eenigzins verder terug gebragt en een goede steun door eenen hoogen hak aan de laars mogelijk gemaakt.

Voor acht jaren doorsneed ik met behulp van den Dr. Friedheim en den regiments-arts Weiss, bij een tienjarig knaapje de samengetrokkene pezen in het kniegewricht, de halfpezige (*semitendinosus*) en halfvliezige (*semimembranosus*); het lid was zoo sterk opgetrokken, dat het been zeer nabij de dij lag en de hiel de billen raakte. Volgens de vroegere grondregelen der heilkunde, ware hier de afzetting des lidmaats aangewezen. Het deel werd geheel regt, en de knaap kon er weder mede gaan, ja is tegenwoordig zelfs een goed schaatsenrijder. Seder het herleven of de opkomst van de horrelvoets-operatie heb ik meermalen met bijzonder gunstig gevolg de doorklieving der verkorte spieren en pezen in het kniegewricht ondernomen. Hiermede ging ik op de volgende wijze te werk: de doorsnijding geschiedde na twee, soms drie vooraf gemaakte kleine openingen, terwijl het been sterk benedenwaarts werd getrokken. Hiertoe gebruikte ik mijn sikkelvormig horrelvoets-mesje; toen legde ik eene breede kleefpleisterstrook om het deel, hetwelk ik door eenen drukdoek, eene dunne laag pap en eenen zwachtel, eene meerdere vastheid gaf. Was alle ontstekingsachtige *reactie* voorbij, dan werd het Stromeijersche werktuig voor de verstijvingen der knie aangelegd, en kreeg het lid door allengskens aanschroeven eenen regten stand.

Had de vroegere verzwering van het kniegewricht (*gonarthrocace*) behalve de knieverstijving ook nog een paarden- of horrelvoet doen ontstaan, dan werden deze

te gelijktijd geopereerd en afzonderlijk met het Stromeyersche machine behandeld, of met den Scarpaschen schoen, welke staalplaat in de stang van het kniewerktuig van Stromeyer overging en met dezelve eene staaf vormde.

De nabehandeling dezer verstijvingen vorderde echter meestal eenen geruimen tijd, dewijl vooral door den langen duur der verstijving, de gewrichtsoppervlakten zoo zeer veranderd waren, dat zij niet meer geschikt op elkander pasten. Wanneer door het werktuig eene meer krachtige uitrekking plaats had, dan volgden zware ondragelijke pijnen, en was men verplicht weder terug te gaan. Op deze wijze verliepen dikwijls maanden, waarin men nauwelijks eenige vordering maakte. Dezelfde moeilijkheden deden zich ook bij de langzame uitrekking van andere gewrichten op, hoewel die bij het kniegewricht voorkomende, verreweg de lastigste waren.

Dikwerf bestond de zwaarigheid, bij de uitrekking van het deel, in uitzwelingen en aanklevingen der kraakbeens oppervlakten, welke wel eene geringe passieve neiging tot sterkere buiging, doch volstrekt geene tot eene tegenovergestelde rigting verkregen. In die gevallen hadden de vorderingen, door de uitrekking verkregen, nog langzamer plaats, en was de behandeling nog pijnlijker, waarom dan ook gelijktijdig pappen, zeepbaden en olieachtige inwrijvingen werden aangewend.

Ten laatste bereikte ik evenwel spoediger het doel door de navolgende handelwijze. Nadat ik de verkorte pezen van een lid aan de zijde der komming, langs eene of meerdere kleine openingen doorsneden

had, boog ik het lid met alle kracht zoodanig, dat b. v. na de doorsnijding der pezen in het kniegewricht, de hiel de billen raakte. Hierna ging ik spoedig in eene tegenovergestelde rigting over, en strekte het lid regt uit, zoodat hetzelfde eene zuivere regte lijn vormde. Daarbij liet zich een luid kraken hooren, even als of er iets gebroken werd. Het lidmaat werd alsdan in deszelfs geheele lengte met eene fijne flanellen zwachtel, om hare groote elasticiteit, omwonden, en hierop aan de buigzijde eene lange, ligte, uitgeholde, bekleedde houten spalk aangelegd en deze met verscheidene breede halsdoeken bevestigd.

Deze behandelingswijze komt in den eersten aanblik eer afschrikwekkend dan ter navolging aan te raden voor, zoo dat men haar zelfs gruwzaam noeme en daarvoor waarschuwe! maar is de amputatie, in zoodanige gevallen aanbevolen, ter verligting der lijders van het pijnelijke aan deze handelwijze verbonden, dan eene verzagting? En wat heeft niet deze operatie een schoon gewenscht gevolg? De pijnen welke op deze krachtdadige verlenging volgden, waren inderdaad veel geringer dan die na eene voorzigtige, langzame uitrekking. Van tijd tot tijd werd het verband op de voornoemde wijze vernieuwd, en de spalk later dan eens meer aan de buiten-, dan weder aan de binnenzijde van het lid aangelegd, en de behandeling zoo lang voortgezet, totdat hetzelfde de neiging tot onwillekeurige kromming verloor. Alsdan werden de leden bij de vernieuwing van het verband eenigzins in het gewricht bewogen, vet ingewreven, en eindelijk nog eenen langen tijd met eene flanellen zwachtel omwonden. Het hoogt gunstig gevolg regtvaardigt deze

behandeling volkomen. Eene tienjarige knaap b. v., die in zijn eerste levensjaar door klierachtige kniegewrichts verzwering (*gonarthrocace scropholusa*) kreupel was geworden, verkreeg het volkomen gebruik van zijn been weder.

Ik zal met deze behandelingswijze eerlang ook proeven aanvangen, bij geheel stijve zoowel krom als regt genezene leden of de zoogenaamde ware gewrichtsverstijvingen (*ankyloses*), en onbevreesd, bij niet meer van elkander te verwijderen vergroeide gewrichtsvlakten, tusschen deze met een tentvormig mes indringen, ten einde dezelve van een te scheiden.

Ik weet zeer wel, dat de in het kniegewricht ingedrongen punten van een priem, nagel of mes dikwerf den dood door *caries* hebben ten gevolge gehad, en heb ik helaas! dergelijke gevallen genoeg (in het ziekenhuis in Berlijn *charité* of privaatpraktijk) gezien; maar wanneer het gewricht gansch vergroeid is, dan is het geen gewricht meer, en wordt door de nieuwe scheiding en buiging, om zoo eens te spreken, een kunstmatig gewricht daargesteld. Deze kunstbewerking moet daarom niet meer verwondering baren, dan de door andere heelkundigen bij vergroeiingen des knie- en heupgewrichts ondernomene vorming eens zoogenaamden kunstmatig gewrichts, middels de doorzaging van het dijbeen.

Veel gemakkelijker zijn de verstijvingen aan de bovenste ledematen te verhelpen dan die van het heup- en kniegewricht. Die des elleboogsgewrichts zijn dikwerf het gevolg van *caries*, veelvuldiger echter van breuken in en om het gewricht. Het meeste komen

breuken in één handgewricht voor. Het gewricht geneest alsdan half verstijfd, en het lid bevindt zich tusschen uitstrekking en buiging. De gespannen tweehoofdige spier (*biceps*) wordt nu doorgesneden en hierop de arm met kracht regtuit gestrekt. Is deze door eene spalk regt gehouden, dan wordt dezelve daarna afgewisseld gebogen en weder uitgestrekt. Binnen 14 dagen werd op deze wijze een jongeling hersteld.

Verstijvingen van vingeren ten gevolge van *panaritium* of jichtige en rheumatische verkrommingen, heb ik middels de doorklieving der pezen bij een groot aantal niet slechts regt gemaakt; daardoor ware de toestand verslimmerd geworden, maar in volkomen buigbare en bruikbare leden veranderd. Bij verscheidene tot de arbeidende klasse behoorende voorwerpen, ware zonder deze hulp de amputatie stellig vereischt geworden, want de vingers lagen vast op de handvlakte, en was de hand volkomen onbruikbaar.

Bij twee arbeidslieden van den eenen aan de linker-, den anderen de rechterhand, gelukte niet alleen de wederherstelling van eenen enkelen, maar van alle vingers, met uitzondering des gezonden duims.

Ook bij een slecht gevormden vinger zonder eenig steunsel aan het gewricht en daaruit voortvloeiende tegennaatuurlijke verdraaijing van het voorste lid, werd door de doorsnijding der verkorte pezen de regte vorm en door de verwonding van het onvolkomen gewricht, de meerdere stevigheid aan hetzelfde, weder gegeven.

Meermalen heb ik verkromde teenen, welke het gaan bezwaarlijk maakten, en die sommige lieden wenschten te doen afzetten middels de doorsnijding der

buigpezen en de aanlegging eener kleine regte spalk, weder regt gemaakt. Bij de teenen is deze behandeling verre weg bezwaarlijker, werkzamer en pijnlijker dan bij de vingers. Bij vele horrel- en paardenvoeten waren de teenen door zamentrekking der uitstreckende spieren sterk verkromd of verkort, of wel buitenwaarts gebogen. Het veelvuldigste werd de doorsnijding dan eens van de uitstreckende, dan weder van de buigspier des grooten teens vereischt.

Dikwerf heb ik bij verouderde ontwrichtingen de wederinbrenging alleen door de doorsnijding der verkorte pezen mogelijk gemaakt. Een groot aantal zeer verouderde luxatien heb ik wel is waar zonder bloedige operatie weder terug gebragt, dikwijls echter was zulks zonder peesdoorsnijding niet mogelijk. De doorklieving van de pees der groote borstspier (*pectoralis major*) bij verouderde ontwrichting van den schouder is de meest bekende kunstbewerking van dien aard. Van niet minder gewigt echter was de doorsnijding van de pees der tweehoofdige spier (*biceps*) bij verouderde ontwrichting des voorarms, of die der spaakbeens en ellepijps-buigspier (*flexor carpi radialis et ulnaris*), bij ontwrichtingen der hand. Bij eene voor jaar en dag plaats gehad hebbende ontwrichting des voets naar achteren, waarbij het voorste gedeelte van denzelfven aanmerkelijk verkort was, de hiel ver achterwaarts uitstak en het lid bijna onbewegelijk was, doorkliefde ik de Achillespees onder de huid, waarop ik den voet weder terug kon brengen.

Bij een valsch gewricht in het midden des scheenbeens, bij hetwelk de voet door opvolgende tezamen-

trekking der kuitspieren zoo ver achter-bovenwaarts was getrokken, dat de hiel tegen de kuit rustte, en zelfs de voetzool haar bijna raakte, bewerkte ik middels de doorsnijding van de Achillespees vooraf den regten stand des scheenbeens en de natuurlijke positie van den voet, waarna ik een haarsnoer door het kunstgewricht bragt.

Bij krampachtige verkrommingen der bovenste ledematen ten gevolge van organische hersenziekten, heb ik tweemaal tot groote verligting der lijders, verscheidene peesdoorsnijdingen ondernomen.

Bij beide voorwerpen was de arm in alle gewrichten zeer tezamengetrokken verstijfd, de voorarm was sterk tegen den opperarm opgetrokken, de hand had den vorm van eene klomphand, de vingers binnenwaarts gebogen en de nagels in de huid der handvlakte ingegrift. Men kon de hand openbreken even als de arm met geweld regt maken. Gaf men weder eenigzins toe, dan klaptten de leden weder in een. In dit geval doorsneed ik de pezen der tweehoofdige, spaakbeens en ellepijps-buigspieren (*m. biceps, flexor carpi radialis et ulnaris*) en de buigspier der vingeren. Eene belangrijke toestandsverbetering volgde op deze operatie. De sterke hinderlijke tezamentrekking liet gedeeltelijk na, en stelde zich daarna eene geschikte bruikbaarheid der hand in, waarmede grootere lichamen konden aangevat en vastgehouden worden. De gezamenlijk geopeerde werden hersteld, ten minste hun toestand verbeterd; bij geenen stelde zich eenig levensgevaar in, ten minsten stierf vroeg noch laat ten gevolge der operatie een eenig lijder.

Noch bloedingen, noch belangrijke veretteringen,

noch zenuwtœevallen werden waargenomen. Alzoo blijkt de peesdoorsnijding bij in gevolge gewrichtsverstijvingen ontstane tezamentrekkingen van ledematen, even nuttig te zijn, als bij den horrelvoet en andere overeenkomende gebreken in de vorming.

Dit is nu het beknopt verslag der door mij verrigte peesdoorsnijdingen. Verkreeg ik daardoor zoo vele belangrijke gevolgen, hiervan komt de eer voor het grootste gedeelte die jonge artsen mijne vrienden, toe, welke zich met de moeitevolle nabehandeling der lijders belastten.

De kracht van éénen ware daartoe op verre na niet voldoende geweest. Door onvermoeid geduld en zorg alle hindernissen te boven komende zijn door hen genezingen tot stand gebragt, welke men voor onmogelijk had moeten houden.

Eene pees is spoedig doorkliefd; van eene vormlooze klomp echter is eerst na vele maanden, door dagelijks uren lange inspanning een behoorlijke voet te maken. Hoe vele klaagstemmen moeten daarbij niet worden aangehoord! hier drukt een riem of een gesp, daar werkt het verband niet, en daar vormt zich weder eene blaas enz.

Hierbij is een jong arts in staat zijn geduld te oefenen, want zonder hetzelfde zal het hem onmogelijk zijn ooit eenen ergen horrelvoet te herstellen. De Heeren Dr. Reiche, Holthof, Böhm, Berend en Hildebrand zijn het, die de genoemde genezingen hebben voltooid, en waarvoor ik hun langs dezen weg mijnen openlijken dank betuig.

I. D. T.

IV. SYPHILITISCHE ZIEKTEN.

Blijft oningeruld.

V. OPERATIVE HEELKUNDE.

(a.) ONVOLKOMENE GEWRICHTSVERSTIJVING, PEESDOORSNIJDING, DOOR DEN HOOGLEERAAR VELPEAU, IN HET HOSPITAAL *LA CHARITÉ* TE PARIJS.

(b.) BEHANDELING DOOR VERBREKING; KUNSTBEWERKING DOOR DEN HEER LOUVRIER; DOOD DER GEOPEREERDE.

VERTAALD MEDEGEDEELD.

In ons nummer van den 8^{en} Februarij jl., hebben wij het opnemen in de zalen van den Hoogleeraar Velpeau gemeld van een jongeling, sedert slechts zes maanden behebt met eene onvolkomene gewrichtsverstijving der regter knie, als gevolg eener witte zwelling (*tumor albus*) omstreeks twee jaren bestaande. Gelijk wij reeds gezegd hebben, bestond hier slechts eene eenvoudige zamentrekking der achterste dijspieren, waardoor het been in eenen bijna regten hoek werd gebogen, zonder aaneengroeiing der beenderen, dus met behoud van eenige beweging in het gewricht. Volgens het denkbeeld van den Heer Velpeau, was dit een zeer gunstig geval ter aanwending der peesdoorsnijding (*tenotomie*); waarom hij, als weinig gezind zijnde om op nieuw de methode van den Heer Louvrier te beproeven, voor eenige dagen de onderhuidsche doorklieving der pezen van de tweehoofdige, en halfpezige spieren, snijderspier en binnenste rechte spier, (*musculus biceps*,

semi-tendinosus, sartorius et gracilis internus), aan hare onderste inplanting heeft bewerkstelligd. Van dit oogenblik af heeft het been omstreeks een vierde des hoeks zich hersteld; men heeft daarop het lid in eene bestendige uitrekking geplaatst, welke dagelijks middels aangehaalde banden wordt versterkt, waardoor merkbaar de neiging tot volkomene regtheid vermeerderd.

De operatie is door geen plaatselijk toeval gevolgd; alhoewel zeer gevoelig, klaagt de jeugdige lijder alleen wanneer de uitrekking wordt vermeerderd, en laat alles eene voegzame herstelling te gemoet zien, door middel dezer behandeling, welke misschien eenigzins van langen duur en vermoeijend zal zijn, doch in alle hare bijzonderheden door ons zal worden nagegaan, ware het slechts tot een vergelijk met die van een bijna te gelijktijd door den Heer Louvriër geopereerd voorwerp, hieronder vermeld. Aan het einde van het bovengenoemd artikel in ons dagblad van 8 Februarij, spraken wij over het meisje door den Heer Louvriër uit het Hospitaal naar de stad terug gebragt, ter meer geschikte verpleging.

Ondanks de krachtigste pogingen door de geneesheeren aangewend, aan welker zorgen zij was toevertrouwd, in weerwil van het vertrouwen en den meerderen moed, haar door de goede hoop en aanmoediging harer omringende familie ingeboezemd, heeft kort daarna het door ons voorziene ongelukkig gevolg plaats gehad. Inderdaad had haar gestel tijdens het verlaten van het hospitaal reeds te veel geleden, om hare redding met vrucht te kunnen verwachten; overigens had men wel vooraf kunnen verzekeren, dat zij onder de vreesselijke ver-

schijnselen der etter-opslorping zoude bezwijken, hetwelk dan ook, voor zoo verre de laatste verschijnselen der ziekte zulks hebben kunnen bevestigen, heeft plaats gehad: bijna aanhoudende nu en dan met *delirium* zich verheffende koorts, tusschenpoozende huiveringen, hevige dorst, stinkende adem, hevige pijnen in de borst en ter zijde der lever, ophouden der suppuratie aan de kniewonde; en in de laatste oogenblikken van haar leven, bijna onmogelijke beweging der borst, buitengewoon moeilijke ademhaling, daarbij aanduidende dat de longen als opgevuld moesten zijn met metastatische *abscessen*; dit alles dunkt ons voldoende bewijzen voor de oorzaak des doods te zijn, terwijl noch ter verklaring van dezelve, noch ter verzekering van den toestand van het gewricht, de lijkschouwing heeft plaats gehad.

Wij weten geenszins aan wien dezen misslag toe te schrijven; hangt zij af van een voorzien of onvoorzien verzuim des Heeren Louvrier, dan heeft hij ongelijk gehad te vertrouwen, dat zijne eigenliefde en zijne roem hierbij zouden winnen; want ongelukkiglijk is men algemeen verzekerd, dat de dood van dit meisje uitsluitend aan de operatie moet toegeschreven worden.

De kneuzing, eenige dagen na de kunstbewerking aan het vooreinde der knie ontstaan, is ongetwijfeld het gevolg der te sterke drukking der bovenste gedeelten van den toestel, waardoor wel haast een gedeelte der binnen knokkel van het dijbeen als verbrijzeld was; want twee dagen vóór den dood, hebben wij aan het ziekbed zelve, nog drie beenstukken in handen gehad, door verettering der wonde sedert eenige dagen uitgestooten, en welke naauwkeurig in elkander pasten,

van alle zijden gezonde oppervlakten, hoewel ongelijk en gespleten, aanbiedende, met uitzondering van het bovenste deel, hetwelk op ieder dezer beenderen was gekenmerkt door eene ontaarding in het weefsel en eene zwartachtige kleur, gelijk men voor hunne loslating had opgemerkt, tijdens de ontblooting van dit deel, door de versterving der hetzelve bekleedende weefsels veroorzaakt. Buiten allen twijfel is dus de dood een onmiddelijk gevolg der kunstbewerking. Mag men echter, uit hoofde dit *eerste* en *eenige* betreuenswaardig gevolg, de methode van den Heer Louvrier geheel en al verwerpen? Dit gelooven wij geenszins: want mag men, daargelaten de meer gunstige gevallen van gewrichtsverstijving, welke eene meer aanmoedigende en zekere voorzegging gedoogen, vaststellen, dat alle gevallen, zelf de met de onderhavige gelijk staande, een even ongelukkig einde zullen nemen?

Voorzeker zouden een weinig meerdere voorzorg of gewijzigde aanwending der verschillende deelen des toestels de hier waarschijnlijke voornaamste oorzaak aller toevallen, hebben voorgekomen, terwijl men zich ligt kan voorstellen, dat de gevolgen dezer in den beginne, zeer eenvoudige belediging, onder den invloed van andere omstandigheden, eene veel gunstigere wending zouden hebben genomen, namelijk dat het koud vuur in de zachte deelen minder diep en meer begrensd zoude zijn geweest, en dat een verbroken beenstukje (stellende dat zulks plaats had), ligtelijk zoude kunnen aangroeijen zonder dat zulke gevaarlijke storingen, als in het onderhavig geval, daarop volgden. Wat betreft de etteropslorping, moet met bekennen dat in onze hospitalen

meer dan elders, iedere lijder met eene etterende wonde, te zeer blootgesteld is aan en het slagtoffer wordt van dit vreesselijk toeval, waartegen alle hoop op behoud schipbreuk lijdt. Zonder twijfel zijn de leefregel, oponthoud en jaargetijde, zoo vele voorbeschikkende oorzaken: hebbende de kliniek van den Hoogleeraar *Velpéau* in de laatste weken verscheidene gevallen opgeleverd; en moet men ook op dit oogenblik niet voor ieder geopereerden ten aanzien dezer schrikbarende aandoening de grootste bezorgdheid koesteren?

Men herinnert zich te wel het ongelukkige jaar waarin *Dupuytren* van 24 geamputeerden 21 aan deze gevreesde complicatie verloor.

Onzes bedunkens moet zulks den Heer *Louvrier* geenszins van zijne proeven en waarnemingen terughouden, ten einde de voordeelen zijner methode waarvan hij overtuigd is, te doen voorkomen; daarbij beter zijne keuze vestigende en met meerdere voorzigtigheid de opvolgende lijders opererende.

Zelfs kunnen wij reeds melding maken van eenen zekeren, door den Heer *Louvrier* jl. Vrijdag geopereerden *M. W.*, oud 36 jaren, sedert meer dan 10 jaren met eene linker kniegewrichtsverstijving behebt, waarbij het been ten gevolge eener hevige veretterende gewrichtsontsteking, (het gevolg van eenen val op het ijs, veertien jaar oud zijnde), in eenen bijna regten hoek was gebogen. Het gewricht was nog eenigzins bewegelijk, de knieschijf echter was sterk aan het dijbeen vergroeid. De teregtbrenging van het been is als naar gewoonte in minder dan in eene minuut tijds geschied, en niet

alleen heeft de lijder de kunstbewerking met moed ondergaan, maar met vreugde en in vrolijke stemming. De toestel afgenomen zijnde, heeft men het lid alle mogelijke bewegingen doen ondergaan, zonder de minste pijn te veroorzaken; volstrekt geene kneuzing was aan de knie merkbaar; men verzekerde zich van het kloppen der voetslagader, en werd alles in den meest wensche-lijken toestand bevonden.

De knieschijf was wel is waar niet los gegaan, doch is zij bevestigd aan een gedeelte van den dijknokkel en genoegzaam verheven op het bovendeel van dit uitsteeksel, om het scheenbeen deszelfs natuurlijken stand te doen behouden, ten minste kan men zulks verwachten. Tot nu toe bestaat niet de minste schijn van beginnende ontwrichting.

Kortom, deze operatie biedt de gunstigste gevolgen aan; van het voor te vallene zullen wij behoorlijk zorgdragen, onze lezers kennis te geven; want wil men ten behoorlijken tijde, na voorafgaand onderzoek een gezond oordeel vellen, dan dient men alles wat met een en ander in betrekking kan komen, afwachten, en daarvan kennis dragen. * *

(*Gazette des Hôpitaux.*)

VI. UITVINDINGEN EN VERBETERINGEN VAN INSTRUMENTEN, MECHANISCHE WERKTUIGEN ENZ.

Geschiedenis der breukbanden, door den Hoogleeraar Malgaigne te Parijs. Reeds twee duizend jaren spreekt

men van breuken, en naauwelijks veertig jaren is men grondig met het lieskanaal bekend. De Hoogleeraar J. Cloquet, die hetzelfde het eerst naauwkeurig heeft beschreven, heeft door deze studie geenszins het voornemen gehad om de vroegere voorschriften ter aanwending der breukbanden naar de nieuwere ontleedkundige stellingen te wijzigen; daarenboven zijt gij allen, die het lieskanaal meestal met breuken gevuld zaagt, thans genoegzaam overtuigd, van hoe veel belang het is, de banden op de door ons aangegevene wijze aan te leggen; de geheele lengte der breuk namelijk te onderdrukken, door gelijktijd haren buitensten uitgang of den buitenliesring te sluiten.

Van eeuw tot eeuw de voortgangen der breukbanden-vervaardigers nagaande, zullen u een lang in het duister tasten en veelvuldige dwalingen ter opheldering voorkomen.

Door twee aanbevelingswaardige schrijvers is onlangs dit een en ander beproefd geworden, doch komt mij de een noch de ander voor, zulks op eene volledige wijze te hebben gedaan. Zoo laat de Heer Dezeimeris de stalen veren slechts tot Blégnny opklimmen, terwijl Nicolaas Lequin, reeds een geruimen tijd voor Blégnny van dezelve gebruik maakte. De Heer Belmas noemt Marcus Gatendaria als het eerst van de metalen veren te hebben melding gemaakt, doch heeft bij ongeluk den tijd eener, lang na den dood van Gatendaria geleverde uitgave, als den tijd opgegeven, waarin die schrijver leefde. Maar buitendien leefde Gatendaria in de vijftiende eeuw, terwijl in het begin der veertiende, Bernard Gordon, Hoogleeraar te Montpellier, reeds den band met metalen gordel aanbeval. Men mag dus veronderstellen dat deze band van Franschen oorsprong zij; en dewijl dezelve later juist in Frankrijk is terug gevonden en verbeterd, zoo zal het u duidelijk worden, waarom ik dien altijd met den naam van franschen band bestempel. Doch klimmen wij tot hoogere tijden op.

De breuk aan eene verscheuring van het buikvlies toeschrijvende, stelden de ouden, tot aan Galenus vast, dat

slechts bij kinderen de hereeniging konde plaats vinden, en stelden daarom slechts breukbanden bij kinderen voor.

Later werd, als gevolg van het meer veldwinnende denkbeeld, dat met den tijd de verscheuring van het buikvlies plaats had; mede aan ouderen van jaren een band aangeraden. Men leest dan ook in Aétius, dat eene breuk door rust en eenen zachten band, welke ter plaatse der breuk eene uit nat gemaakt papier vervaardigde en in inkt gekleurde pop bevestigde, kan genezen worden. Men zoude alhier omtrent den aard van dit papier waarvan Aétius spreekt een meer naauwkeurig onderzoek kunnen opwerpen. De latijnsche vertaling noemt het *Charta*. Het is geen oud linnen papier, want dit dagteekent eerst van de veertiende eeuw, terwijl Aétius in de zesde leefde; zoude het zijde-papier, *papyrus* (1) of perkament zijn? Een dezer beide laatste kan het niet zijn; deze kunnen niet week genoeg gemaakt worden, om daarvan eene pop te maken; zoodat het zijde-papier slechts nog overig blijft, wiens eerste oorsprong zeer in het duister ligt; doch al vorens iets te beslissen, zoude men het grieksche woord moeten kennen, waarmede het latijnsche *Charta* wordt aangeduid; wij willen zulks echter aan meer geletterden overlaten.

Bij de Arabieren vindt men weinig oorspronkelijks over de breukbanden. Slechts Ali-Abbas stelde in stede van den linnen of wollen gordel eenen lederen voor; doch blijft het waarschijnlijk, dat anderen verder gegaan zijn, naardien men in het werk van Constantinus, den Afrikaan, hetwelk slechts uit eene verzameling der Arabische schriften bestaat, de aanrading eener holle looden pop vindt aangeteekend. Constantinus leefde in de elfde eeuw, zoodat men tot deze eeuw moet opklimmen, om ter zamenstelling van breukbanden; het eerste gebruik te zien maken van harde en metalen poppen. Twee eeuwen later werd der vorderingen in de

(1) Eene Egyptische plant, alstoen tot papier gebezigd wordende.

nieuwere heelkunde in Italië veel bijgedragen door het vervaardigen van houten en ijzeren poppen, doch bleven de gordels altijd van leder, linnen of wol gemaakt.

In het begin der veertiende eeuw, 1306, dus 160 jaren voor Gatenaria, raadde Gordon de ijzeren breukband aan. Al spoedig werd deze weder vergeten, zoo zelfs, dat Guy van Chauliac haar niet eens kende. Men vindt ze daarna in Engeland weder vermeld, door eenen zekeren kwakzalver Gaddesden genaamd, die haar noemt, zonder den naam des vervaardigers op te geven. Deze wederherstelling der ijzeren banden vond evenmin bij de heelkundigen eenigen ingang, en werden op nieuw vergeten tot in den aanvang der vijftiende eeuw, als wanneer Arculanus, in Italië, dezelve wederom trachtte te doen herleven. Te dezen opzichte stelde zich eene soort van wedstrijd in, alzoo Bartholemi de Montagnana, mededinger van Arculanus, het als een beguichelend droombeeld voorstelde en de voorkeur aan de linnen banden gaf. Men diende daarbij te weten, dat onaan gezien de mededinging, Montagnana een geheim middel bezat ter volkomen genezing der breuken.

In 1480 eindelijk bragt Gatenaria de ijzeren banden weder te voorschijn, en deed dezelve als het werk eens slotenmakers te Pavia voorkomen.

Na Gatenaria heerschte eene nieuwe stilte over den breukband van Gordon. Franco spreekt er niet van, Ambrosius Paré evenmin, en raadt Fabricius *ab Aqua pendente* eenen band met zachten gordel en half metalen of houten pop aan.

Omstreeks het begin der 17de eeuw eindelijk beschreef Fabricius Hildanus, die zelf zijne banden maakte, er eenen van zacht, zeer buigbaar ijzer, en gaf er verschillende vormen aan, welke wij in het afzonderlijk werk daarover, door Malachias Geiger in 1650 uitgegeven, afgebeeld vinden. Ten einde den band van Fabricius meer drukkende te maken, zegt Geiger, bediende men zich van eene door middel eener drukschroef beweegbare pop. In 1628, dus vóór de uitgave

van Geiger's werk, bestond echter in Frankrijk reeds een breukband-vervaardiger, die met regt den naam van *vader* der nieuwere verbandmakers mag dragen; een man met een waar talent, die na eene 57jarige ondervinding, in 1663, dus 11 jaren voor Blégnny, een klein, voor dien tijd allerbelangrijkst werkje uitgaf, hetwelk in sommige opzigten nog een pronkstuk onzer eeuw kan genoemd worden. De schrijver is bijna geheel onbekend gebleven; zijn naam, in onze beste nieuwere geneeskundige levensbeschrijvingen ontbrekende, is noch door den Heer Dezeimeris, noch den Heer Belmas vermeld geworden: hij heet Nicolaas Lequin. Hij had Frankrijk, Italie en Duitschland doorreisd, de in deze landen gebruikelijke verbanden onderzocht en leeren waarderen, en is hij de eerste geweest die het gebruik van stalen breukbanden voorstelde en dezelve vervaardigde. In zijn werkje vindt men tevens den band van ijzerdraad opgegeven, welken in onze dagen de Heer Mathias Majior heeft vermeend uitgevonden te hebben.

Nicolaas Lequin werd door zijn neef Antonius Lequin opgevolgd; doch stond hij zelf in tweestrijd met den ridder Blégnny, die zich de uitvinding der stalen veren wilde toeëigenen.

Hoewel Dionysius hem een kwakzalver noemt, was deze Blégnny daarom niet zonder verdiensten. Hij had eene liesbreuk, bij eene vrouw, tot onder aan de groote lippen zien doorzakken; had opgemerkt dat bij navelbreuk geene verscheuring van het buikvlies bestond; en eindelijk bij een levend voorwerp eene liesbreuk erkend, door de blaas gevormd.

Na Blégnny treft men nog meerdere breukbanden-makers aan, die aan de toen bekende banden verschillende wijzigingen daarstelden; zoo ziet gij hier, onder de daartoe door mij uit de verzameling der Akademie gekozene of mij in persoon toebehoorende:

Vooreerst, eenen band zonder veer, met eenen lederen gordel en palmhouten pop.

2º, Een en, met volkomen als lood buigbaren gordel.

3°. Een', wiens pop op eene dubbele plaat is bevestigd , waarvan de binnenste aan haar einde is gebogen om beter op het schaambeen te rusten , of , om het technische woord te bezigen , beter te *klemmen*.

4°. Een', wiens plaat door eene schroef op de veer vast zit , en door middel dezer schroef vaster of lossen kan bevestigd worden.

5°. Een', met twee platen voorzien , door eene veer van elkander gescheiden , zoodat , behalve de veerkracht des stalen gordels , hier ook de pop veerkrachtig is ; deze is de zoogenaamde *blaasbalg band* , (*bandage à soufflet*).

6°. Twee banden , welker poppen door middel van twee verschillende werktuigen , op veren worden bewogen ; doch beide tot hetzelfde oogmerk dienende , om namelijk de drukking der poppen naar willekeur te doen plaats hebben.

7°. Dubbelde banden met twee poppen op dezelfde veer geplaatst.

8°. Verscheiden banden met poppen van verschillenden vorm , waaronder men de driehoekige , (*kraaijenbeksgewijze pop* genaamd) , aantreft.

9°. Banden met veren van verschillende lengten , de helft het twee derde gedeelte of geheel den omvang des ligchaams omvattende.

Deze verzameling is nog verre van volkomen te zijn ; gij vindt er de veer van ijzerdraad niet onder evenmin als de uit elkander geschroeft wordende veren en zoo vele anderen , welke gij in de schriften van Arnaud en der tegenwoordige breukbanden-makers vermeld vindt.

In de laatste helft der 18de eeuw hadden talrijke proeven ter volmaking plaats. Nu eens opzigtelijk de poppen , welke Fauvel van ivoor , Lechandelier van notenboomenhout , Laval en Mousa van Caoutchouc vervaardigde , dan weder met de veren welke Blackay van staande-horlogie veren maakten , en Camper tot het $\frac{10}{12}$ gedeelte van den omvang des ligchaams bepaalde.

Alle deze verbeteringen en proeven zijn , en wel met regt , bekend gemaakt , doch behoorde men de voornaamste verbe-

tering der dubbelde banden daarbij niet te vergeten, bestaande in het bevestigen van iedere pop op eene afzonderlijke veer. Deze uitvinding schijnt aan Tiphaine toe te behooren, en klimt niet hooger dan tot het jaar 1761.

Over het geheel behield de fransche band de voorkeur, terwijl Iuville, die vermeende dezelve meer volkomen te hebben gemaakt, daarbij niet meer dan zijne voorgangers was vooruit gegaan.

Ten laatste is ons eene belangrijke vernieuwing uit Engeland geworden: een bekeud werktuigkundige, Salmon genaamd, met eene breuk behebt, en een zijner huisgenooten door eene spoedig doodelijk geworden beklemming aangetast ziende, vestigde zijne aandacht op de beste vormen der banden en verzon de engelsche breukband, welke het tegenovergesteld gedeelte van het ligchaam omvat, als dat, wáár de breuk zich bevindt.

Bij deze eerste wijziging, waardoor al de vroegere denkbeelden reeds werden in de schaduw geplaatst, voegde hij nog meerdere niet minder vreemde:

1°. Zijn band kleefde niet aan de huid; 2°. Bepaalde zich geenszins tot den omvang van het bekken; en 3°. werd dezelve zonder lederen riemen noch dijbanden aangelegd; waarbij eindelijk de pop in alle rigtingen beweegbaar was.

Deze breukband werd door den Heer Wickam naar Frankrijk overgebracht en hem wachtte aldaar eene zonderlinge bestemming. Al dadelijk verhieven zich alle heelmeeesters daartegen, en vindt men nog heden, geen onderhavig artikel in eenig woordenboek, waar zij zich niet aan de allerstrengste kritiek overgeven; daarentegen waren de lijdens door het *nieuwe* tot derzelve gebruik overgegaan; hare goede eigenschappen maakten grooten opgang; alle breukbandenmakers wilden ze hebben, en namen alstoen de namaakselen eenen aanvang. Van deze laatsten waren die van den Heer Valérius, als met de goedkeuring vereerd der geneeskundige faculteit, en die des Heeren Burat, door de Akademie bekroond, de voornaamsten.

Hoewel het uur te ver is verstreken om de beoordeelingen dezer banden na te gaan, zij het mij echter veroorloofd u vooraf te zeggen, dat alle die goedkeuringen van geleerde genootschappen, alle die kritieken der heelmeeesters, op niets anders dan ijdele verbeelding gegrond zijn, en zelfs de verbandmakers, welke van dezelve hebben gebruik gemaakt, daarover grimlagchen.

Immers men laakte in den engelschen band wat hij werkelijk goeds bezat, en prees in de namaaksels wat in het minst niet deugde; zoozeer weerspreekt de ondervinding dikwerf de voorzegging der theorie!!

Het was dus meer dan tijd dat deze breukbanden aan het eenige ware oordeel, de *ondervinding*, werden onderworpen, hetwelk in den geheelen omvang der geneeskunde diende plaats te hebben. Bij eene volgende gelegenheid zal ik u bekend maken, wat de ondervinding mij geleerd heeft.

Ik zoude voorzeker deze geschiedenis verder hebben kunnen uitbreiden, de veelvuldige te Londen en te Parijs gebreveeerde breukbanden kunnen opnoemen, de theoretische verhandelingen van Roussilh, Chamsera en anderen kunnen analyseren, doch zulks is der moeite niet waardig; want wat hunne hoofdeigenschappen en de bepaling der voorwaarden tot de meeste geschiktheid betreft, vinden wij, bij vergelijk, alle nieuwere banden overeenstemmende, en wat de theorien aangaat, deze zullen natuurlijk door de eenvoudige bekendmaking der daadzaken reeds genoegzaam beoordeeld worden.

* *

(*Gazette des Hôpitaux.*)

VII. MENGELWERK.

1°. *A*nmerkelijke geschoten wond door het kniegewricht, met fractuur van de knieschijf; genezing door Dr. Rutherford Alcock, *militair arts* enz. De bijzonderheden van dit belangrijk en bijna cenig geval, zijn de volgende: de lijder

was 23 jaar oud , van een sterk temperament en gezond , toen hij in Januarij 1836 in den slag van *Arlaban* (Spanje) gewond werd. De Hr. Alcock reed bij toeval langs de plaats waar de lijder eenige minuten geleden was gewond geworden en ter nederlag , en bespeurende dat de wond aan de knie was , steeg hij van zijn paard , ten einde den wonden aard en de uitgestrektheid van de wond te onderzoeken , vooral eer de ontsteking en zwelling zich zouden instellen , en het onderzoek bemoeijelijken. Hij bragt zijn vinger in de wond , en ontwaarde dat een geweerkogel aan den binnenrand van de knieschijf , dit been verbroken had en door de gewrichtsholte was henen gegaan , kort langs de binnenzijde der knieholte , aan den kant van de horizontale lijn ; deszelfs loop was van den ingang nagenoeg schuins bovenwaarts zich uitstrekkende. De Hr. Alcock kon geene breuk of spleet in het binnenste van het gewricht ontwaren ; de kogel had in zijnen loop van het een tot het ander uiteinde geenerhand beenstuk losgemaakt. Hij besloot het lid te redden , en liet den man achter het front brengen. Tot het houden van nachtkwartier in een dorp gekomen zijnde , riep een der Chirurgen die met zijn regiment in hetzelfde dorp ingekwartierd was , voor een' gekwetste zijne hulp in , aan wien (dacht hij) het been zonder uitstel zoude moeten worden afgezet. Daar komende , herkende hij denzelfden man , dien hij op het slagveld gezien had. Het lid was toen zoo aanmerkelijk gezwollen en ontstoken , dat het geen verder onderzoek duldde en indien hij zich vooraf niet had verzekerd van den aard der kwetsing , zoo zoude hij hetzelfde besluit genomen hebben als zijn kunstgenoot. Hij liet den man naar het hospitaal in *Victoria* voeren , en droeg goede zorg voor hem. De ontstekingachtige toevallen waren minder hevig dan hij verwacht had , en de verettering niet bovenmatig , en dertien weken daarna sprong hij reeds op krukken rond.

De lijder heeft nu volkomen het gebruik van het lid terug bekomen , en ofschoon er een zekere graad van gewrichtsverstijving , die de buiging eenigzins beperkt , is nagebleven ,

zoo kan hij toch groote marschen verrigten , b. v. van Londen naar Liverpool. Na zijne terugkomst in Engeland heeft hij slechts eens het bed moeten houden , wegens een ettergezwel aan de knie met aanmerkelijke zwelling.

Het doel van deze waarneming door den Heer Alcock is om te toonen dat de doorgang van een geweerkogel door het kniegewricht, het openen van den beursband en de doorgang door het sponsachtig einde van het dijbeen , niet immer door vernietiging achtervolgd wordt (1); echter was het zeer moeilijk de voorzegging te maken; eveneens kan dit geval ter navolging worden aanbevolen.

2°. *Verdeeling van de binnenste regte oogspier ter verhelping van het scheelzien, door den Heer Liston te Londen.* Het onderste ooglid nedergedrukt of liever buitenwaarts omgekeerd zijnde , zoo vat de operateur de *Conjunctiva* van het ooglid door middel van een pincet met eene schuifveer , en laat dit daaraan nederhangen , waardoor het oog wordt opengehouden , terwijl het bovenste door een helper met het *speculum oculi* wordt opgeligt; vervolgens wordt het oogbindvlies met eene kleine dubbelde haak aan de binnenzijde gevat , en het oog buitenwaarts getrokken en dit vlies door de schaar verdeeld , zoodat de *sclerotica* zichtbaar wordt. Eene andere haak wordt in dit vlies geplaatst , en het oog met meerdere kracht buitenwaarts getrokken ; na eene kleine verdeeling wordt de spier met hare pees dadelijk ontwaard , die door eene stompe haak gevat en met de schaar wordt doorsneden nabij het vasthechttingspunt in de *sclerotica*. De kunstbewerking duurt geen halve minuut als de lijder zich stil houdt. De verdeeling der pees nabij

(1) Een groot aantal dergelijke gevallen zijn mij voorgekomen , tijdens ik bijna dagelijks op het slagveld gedurende mijn verblijf bij de arméén in Spanje , Portugal en Frankrijk en naderhand te Leuven werkzaam was , en ik op staande voet de afzetting niet verrigten kon noch raadzaam oordeelde , en heb meermalen het genoegen gehad , naderhand zoodanige lijdens hier en daar aan te treffen die mij herkenden hen te hebben geholpen , en van hunne wonden in de hospitalen hersteld waren. v. O.

hare inplanting in de *sclerotica* verhindert de verdere tezamentrekking; wanneer men zich van de schaar bedient, kan de operateur met meerdere snelheid en gemak handelen.

In een geval waarin de binnenste regte oogspier volkomen verdeeld en het scheelzien verholpen was, behield de lijder echter het vermogen, om dezen wanstal naar willekeur voort te brengen, waaruit men afleid, dat de zamentrekking van de beide schuinsche oogspieren in sommige gevallen de oorzaak kan zijn van het blijven bestaan van het scheelzien na de verdeling van de binnenste regte oogspier.

3°. *Verdeeling der opligtengde spier van het bovenste ooglid, om de gestadige nederhanging er van te bewerkstelligen, door denzelfden.* E. A. had een oog ten gevolge van hevige ontsteking verloren, en niet verkiezende van een kunstooog gebruik te maken, verlangde hij de gestadige sluiting van het bovenste ooglid, ten einde den misstand te verbergen; doch hierin slechts gedeeltelijk kunnende slagen, zoo verlangde hij dat eenigerhande kunstbewerking werd uitgevoerd, waardoor hij volkomen dit oogmerk konde bereiken. De Heer Liston verdeelde tot dat einde de opligtende spier van het bovenste ooglid (*levator palpebrae superioris*) op de volgende wijze: Hij maakte eene kleine dwarsche wond onmiddellijk beneden den boven-oogkuilschen rand. De wondranden werden een weinig benedenwaarts, en na eene verdere losmaking een weinig van een getrokken, waardoor na eene geringe dissectie de buik van de spier gevat en door de schaar verdeeld werd. Het bovenste ooglid hing daarop oogenblikkelijk en voor immer voor den oogkuil neder. (*The Lancet.*)

4°. *Kwetsing der inwendige mamslugader en ader (arteria et ven. mammar. intern.) door den Heer Porter.* Een man werd in het *Mead's* hospitaal opgenomen, lijdende aan eene wond ongeveer een duim beneden het gewricht van het regter sleutelbeen met het overeenstemmend borstbeen door een scherp puntig werktuig veroorzaakt. De bloeding in de borstholte was aanmerkelijk en steeds vermeerderende, er bestonden verschijnselen van drukking der long en gevaar van

verstikking. Den vierden dag verrigtte men de borstopening op eene ruime wijze, met oogmerk om aan het geronnen bloed uitgang te verleenen; er vloeide eene hoeveelheid van verscheidene pinten bloed uit. Men was verwonderd dat het bloed in eenen vloeibaren staat gebleven was. Daar de wond in de bloedvaten voortging te bloeden, zoo stierf de lijder bloedeloos.

Bij de lijkopening heeft men eene aanmerkelijke hoeveelheid vloeibaar bloed tusschen het ribbenvlies gevonden zonder de minste stolling. De schrijver vermeent dat er in dit geval een bijzondere toestand in het bloed bestond, die de stolling heeft verhinderd en den bloedvloed doen voortduren.

(*La Lancette Française.*)

De redacteur van gemeld geneeskundig blad, laat deze waarneming met aanmerkingen, betreffende den Hoogleeraar Velpeau te Parijs vergezeld gaan, die eene wijze voorstelt van onderbinding der inwendige mam-slagader, die hij bereids voor 15 jaren in zijne lessen heeft aangegeven, en meent de eerste te zijn geweest die dezen weg heeft aangewezen. In de eerste uitgave mijner operative Heelkunde, het 2° Deel, 44ste Hoofdst. in den jare 1824 te Amsterdam uitgegeven, heb ik pag. 149 en 162 reeds vermeld, op hoedanige wijze ik deze kunstbewerking in mijne lessen bij het Rijks Hospitaal te Leuven in het jaar 1818 heb getoond aan mijne kweekelingen, die thans hogere graden in België bekleden, en naderhand ook aan eenige Hollandsche kweekelingen bij het Rijks Hospitaal te Utrecht, welke zulks zouden kunnen staven.

Overigens zijn er een aantal Duitsche schrijvers, te veel om te melden, welke van deze operatie gewag maakten (Chelius, Zang enz.) vóór en al eer de Hr. Velpeau er aan dacht, zijne wijze van onderbinding voor de kwetsing der *arteria mammaria interna* bekend te maken en te onderwijzen (1). v. O.

(1) Zie overigens ten aanzien der geschiedenis dezer Operatie mijne Operative Heelkunde, 2e Deel, 50e hoofdst. pag. 253, 2e druk. Amsterdam, 1835 - 37.

VIII. GELEERDE GENOOTSCHAPPEN, PRIJSVRAGEN, ENZ.

Koninklijk Genees- en Heelkundig Genootschap te Londen.

Zitting van den 28sten April 1840.

President Sir B. C. Brodie.

Over de hevige kwetsingen der gewrichten en derzelver behandeling, door Doctor Rutherford Alcock, Militair arts, voormalige Chirurgijn en Chef van het Engelsch legioen in Spanje.

De schrijver vangt aan met te betoogen, dat het eenigste wat wij aangaande deze wonden weten, in de verschillende Geneeskundige tijdschriften, doch inzonderheid in de werken over de Militaire Chirurgie verspreid is, en dat ofschoon deze afzonderlijke stukken verzameld waren, het er verre af zoude zijn, een genoegzaam volledig geheel of geregelde klassificatie van de verschillende soorten dezer kwetsingen te kunnen aanbieden, ten einde tot grondslag van een geneesplan ter harer bestrijding te kunnen verstrekken. Hierin te voorzien, was het doel van de onderhavige verhandeling.

De schrijver verdeelt zijn onderwerp regelmatig, en neemt tot grondslag de meerdere of mindere hevigheid der kwetsing, de voortgangen en gevolgen, gestaafd door 96 gevallen, die in ophelderende tabellen gerangschikt voorkomen, en de doodelijkheid en het veelvuldig plaatsgrijpen dezer kwetsingen in vergelijking tot elk gewricht aangeeft, met opgave der oorzaken en of de doodelijkheid der oorspronkelijke kwetsing, tijdens de behandeling, of wel ten gevolge van de primitieve of secondaire afzetting heeft plaats gegrepen.

Geground op deze daadzaken en ondersteund door de opgave der afzonderlijke ziektegevallen, waarvan een kort en zeer belangrijk overzicht het wezenlijk verschil deswege aangeeft, hetgeen doet zien dat vele schijnbare gelijkaardige gevallen even zoo veel verschil in de behandeling kunnen vorderen, verdeelt hij de

verschillende kwetsingen der gewrichten in drie onderscheidene klassen, welke tot grondslag harer behandeling verstrekken:

1° *klasse*. Deze bestaat in: 1°. gescheurde wonden buiten den beursband; 2°. gesneden of gescheurde wonden door den beursband henen dringende; 3°. doordringende wonden met afsehaving der gewrichten; 4°. eenvoudige fracturen in de gewrichten met minder of meerder verplaatsing en bandachtige vasthechtingen; 5°. Spletting van gewrichtsvlakten van zamengestelde beenbreuken in den omtrek voorkomende, doch zonder verplaatsing van beenstukken binnen den beursband. In deze klasse zijn bevat het grootste getal van ledematen, welke men kan redden, welk beginsel als aangenomen regel in de praktijk moest gelden.

2° *klasse*. 1°. Vreemde lichamen in het einde van beenderen huisvestende, welke niet onmiddellijk met de gewrichtsvlakten in aanraking zijn; 2°. Vreemde lichamen die door de beeneinden heendringen zonder beenstukken te hebben los gemaakt; 3°. Inwendige verscheuring van bandachtige weefsels, kwetsing van bloedvaten, met of zonder tijdelijke verplaatsing van gewrichtsvlakten.

De tweede vormt een' tusschenrang betrekkelijk die, waarvoor men de mogelijkheid heeft aangenomen, dat zij kunnen genezen worden, en dezulke waarvoor men het tegendeel vaststelt, namelijk: waarbij de beproeving niet behoort te geschieden. Deze klasse vordert van alle de gewrichtswonden de nauwkeurigste erkenning en meest juiste beoordeeling, om de grenslijn in de praktijk te bepalen, of het lid *al* of *niet* kan behouden worden. Het is den schrijver gelukt een menigte in deze klassen begrepen lijdens te redden; ofschoon het niet gemakkelijk in de beproeving was (1).

3° *klasse*. 1°. Zamengestelde beenbreuken in de gewrichten

(1) Hiertoe kan men tot voorbeeld bij brengen, en wordt werkelijk tot dat einde door den schrijver aangehaald, het geval dat wij onder No. 1 in het mengelwerk van dit nummer pag. 758 hebben vermeld.

met verplaatsing van beenstukken met ruwe hoeken en randen; 2°. vreemde lichamen in de gewrichten door vuurwapenen daar ingevoerd, of de weefsels met aanmerkelijke beschadiging doordringende.

Deze klasse bevat in zich die soorten van kwetsingen, welke eene onmiddellijke amputatie vorderen. Dewijl de kwetsing van dien aard is, dat aan geene herstelling van het lid te denken, en alle uitstel den lijder noodlottig is (1).

De schrijver heeft tot staving verschillende praeparaten aan het Genootschap voorgelegd, welke de verschillende voorbeelden van kwetsingen van de gewrichten en derzelve uitwerkselen aantoonen.

De Hr. Charles Hawkins, zich een geval herinnerende, hetwelk de schrijver ook had aangevoerd, en onder de behandeling was geweest van Dr. White in het Westmunster-Hospitaal verhaalt deswege het volgende: Een jongen achter op eene koets staande, geraakte een zijner beenen toevallig tusschen de spaken van het wiel, waardoor fractuur ontstond. Hij werd in het hospitaal opgenomen, alwaar men eene groote wond ontdekte in de bil, waardoor het bovenste gedeelte van het dijbeen heenstak. De dij werd afgezet. Toen men het kniegewricht onderzocht, zoo werd dit volmaakt gezond erkend; het been was van deszelfs *epiphisis* afgescheurd. De slagader en ader werden onverlet bevonden.

De Heer Bransby-Cooper maakt de opmerking, dat de schrijver schijnt te willen te kennen geven, dat er minder gevaar bestaat als het slijmvlies van de gewrichten geopend is dan gewoonlijk wel verondersteld wordt, tenzij er een vreemd ligchaam in de gewrichtsholte bestaat, hetgeen de prikkeling

(1) Betrekkelijk deze stelling zal ik bij eene nadere gelegenheid een geval bijbrengen dat deze noodlottige uitgang nabij was, en echter het leven van het voorwerp door de secondaire afzetting van het lid lang na de primitive kwetsing gered is; het geval is betrekkelijk eene wond in den veldslag van Waterloo, of kort vóór dien tijd bekomen.

onderhoudt ; hij (Cooper) was van oordeel , dat deze inzichten juist waren , en wilde een voorbeeld ter opheldering aangeven. Een man werd gewond , waarbij een der knieschijven geheel werd weggenomen (1) , zoodat het gewricht was geopend , doordien de beursband was doorboord en de gewrichtsvlakten van het scheen- en kuitbeen waren blootgelegd doch niet gekwetst. Men gaf den raad , om het deel door de onmiddellijke amputatie weg te nemen. Doch door de opmerking van een' der Heelmeesters , dat het gewricht onbeschadigd was , dewijl de opening slechts in den beursband bestond , dat men het lid aldus moest trachten te redden , werd deze afgekeurd. Men deelde in dit gevoelen , de wond werd met in olij gedoopt pluksel bedekt en een spalk aan de achterzijde van het gewricht tot ondersteuning gelegd. De lijder bragt den nacht rustig door , en den volgenden morgen was hij van allen prikkel ontheven , in het kort , hij genas volkomen zonder het opvolgen van eenig kwaad verschijnsel , en had een bruikbaar lid. Hij rijdt te paard zoo goed als vóór het ongeval plaats had , en verrigt andere exercitiën. De wond genas door granulatie , en het likteeken vertoont een aantal kraakbeenige plaatsen met eene zichtbare neiging om eene nieuwe knieschijf te vormen. Dit geval behoort tot de praktijk van den Heer Edlin van Cambridge. De Heer Cooper van hetzelfde gevoelen zijnde ten aanzien van de openlegging van gewrichts-slijmvliezen als de Heer Alcock , vertrouwt dat de tijd niet verre meer af zal zijn , waarin men bevinden zal , als tot eene rationele Heelkunde te behooren , om *tumor albus* vrijelijk open te leggen , en het lid te veroorloven tot den gezonden staat terug te kunnen keeren door de secundaire werking der natuur.

Sir B. C. Brodie zegt vele gevallen , waarin de gewrichts-

(1) Zie een geval van dien aard aan mij voorgekomen , in mijne Operative Heelkunde , 3e Deel 2e. Druk. Amsterdam , 1835-37. Hoofdstuk *Uitsnijding der knieschijf*. pag. 753. v. O.

slijmvliezen gewond, en de gewrichten langen tijd aan de lucht blootgesteld geweest waren, gezien te hebben, niet tegenstaande hadden zich de lijders wel bevonden, en waren de gewrichten tot eenen volkomen staat van gezondheid terug gekeerd. Tot opheldering van de juistheid van het gevoelen dat men gewrichtsvliezen vrijelijk konde open leggen, zonder nadeelige gevolgen, verhaalde hij het volgend geval: Een officier der artillerie leed veel, en had veel ongemak van een schijnbaar los kraakbeen in het kniegewricht. De Heer Brodie op het daartoe aan hem gedaan herhaald verzoek, besloot om het weg te nemen. In het gewricht dringende met het mes, was hij niet weinig verwonderd een vleeschachtig gezwel ter grootte van de twee laatste vingerleden van drie zijner vingers aan te treffen. Het was vastgehecht aan de binnenste oppervlakte van het slijmvlies. Het lid werd gedurende 2 of 3 dagen rust gegeven, de insnijding eenigzins vergroot, ten einde de grond van het gezwel met meerder gemak mogt kunnen worden bereikt, en de ziekelijke woekering weggenomen. De wond werd volgens de eerste intentie behandeld en genezen.

Evenwel kwam er naderhand hevige ontsteking, vergezeld van aanmerkelijke zwelling van het gewricht, het likteeken brak open en het bed als overstroomd met het lidvocht. De uitvloed er van hield gedurende 3 á 4 weken aan, waarna de wond op nieuw genas en de lijder gezond werd.

In een ander geval nam hij twee losse kraakbeenderen weg uit het kniegewricht. De vleeschgroeiing greep plaats, en de wond heelde; evenwel volgde hierop ontsteking, en het lidvocht ontlastte zich als in het voorgaand geval; dit hield veertien dagen aan, en het gewricht kwam tot den gezonden staat terug. Het gewricht in deze gevallen vrijelijk open te leggen is steeds aan te raden, daar zoo veel kwaad gevolg kan ontstaan door aan de verzameling van het vocht geen en uitgang te verleenen. In geval van witte zwelling (*Tumor albus*) bestaat er veelal eene kropklierige aandoening van de been-

deren, om welke reden hij zich daarmede dan ook niet haastte; bij kinderen echter maakte hij in dergelijke gevallen eene insnijding in het gewricht, en ondersteunde de krachten van den kleinen lijder met staalmiddelen hetwelk dikwerf goed gevolg opleverde. (The Lancet.)

IX. BIBLIOGRAPHIE.

Bijdrage tot de kennis der heerschende oogziekte in het Nederlandsch leger, en de behandeling er van in het militaire hospitaal te Breda van Julij 1836 tot Julij 1839, door L. P. J. Snabilié, Doctor in de Geneeskunde enz. enz. Breda, 1840. 8°. 145 pag. met 2 platen en tabellen.

In het voorberigt vermeldt de schrijver de redenen, welke hem aangespoord hebben tot de uitgave van zijn werk; en waarin zijne zucht ter bevordering der kennis en behandeling van die ziekte, welke steeds alhoewel minder dan voorheen, blijft voortwoeden en zoo vele slagtoffers maakt, doorstraalt.

In het eerste hoofddeel wordt de aard der ziekte behandeld, met opsomming der meeste denkwijzen van in- en buitenlandsche *Ophthalmologen*, ten opzichte der benaming en indeeling van deze zoo gevreesde aandoening; eene eigenaardige *atmospherisch-epidemische ziekte*, spoedig den *purulenten* vorm aannemende en zich besmettenderwijze verspreidende met het vermogen, eene algemeene vernietiging en ontaarding der zamenstellende weefsels des oogbals voort te brengen. Met eenige latere schrijvers, en in tegenstelling van anderen beschouwt hij de onderhavige ziekte voor een gewijzigden toestand van de *Ophth. Aegyptiaca*. Over de *al of niet* besmettelijkheid voert hij de meeningen van verscheidene Oogheelkundigen aan, helt daartoe over dat zij besmettelijk is, hetzij *per contactum* of *per distans*, en kleeft derhalve

het gevoelen aan van den schrijver die dit zelfde onderwerp onlangs in zijn werk behandeld heeft (1).

Kortelijk somt de schrijver hierna de gevoelens van eenige schrijvers over het wezen, de geneeswijze enz. der onderhavige ziekte op, en bestrijdt het denkbeeld des Heeren Magendie (als zullende van de physische eigenschappen van het bloed afhangen), door de wijze van aandoen dezer ziekte op verschillende voorwerpen, enz.; terwijl zij in de meeste gevallen volgens het gevoelen van velen, als eene meer plaatselijke aandoening moet beschouwd worden.

De verschijnselen der ziekte maken het tweede hoofddeel uit. De schrijver geeft de tijdperken op, waarin de voornaamste auteurs de verschijnselen hebben ingedeeld, en is overtuigd van de moeilijkheid om deze tijdperken in den hevigsten graad genoegzaam te onderscheiden, aangezien het gezichts-orgaan in dit geval dikwijls zoo snel wordt vernietigd. Met Dr. Grand-Boulogne, Sichel en anderen neemt de schrijver eenen acuten en chronischen vorm aan; den acuten vorm in twee elkander gewoonlijk zeer snel opvolgende graden onderscheidende, en geeft voor beide deze vormen en tijdperken de verschijnselen en derzelve verloop aan; en beslist uit de mindere hevigheid, waarmede deze ziekte tegenwoordig bij onze krijgslieden voorkomt, dat zij thans ook meer *sporadisch* dan *epidemisch* dient beschouwd te worden.

Het derde hoofddeel beschrijft *de oorzaken* dezer oogontsteking. Ook hier worden de denkwijzen van de meeste schrijvers opgegeven. Volgens den Hr. Snabilié zoude de wezenlijke oorzaak voor als nog onbekend zijn. De voorbeschikkende oorzaken worden in denzelfden geest beschouwd, als de Heer van Onsenoort in zijn zoo nuttig Handboek der Oogziekten enz. en in meerdere zijner werken heeft opgegeven,

Als gelegenheidsgevende oorzaken somt de schrijver naauwkeurig

(1) Zie Genees-Heelkundig Handboek der oogziekten en gebreken door A. G. van Onsenoort, Utrecht 1839, het Hoofdstuk over de *etterachtige oogontstekingen* handelende.

op, wat hem zijne ondervinding dienaangaande heeft geleerd, en vooral ten opzichte der troepen, bij welke veel minder de onmiddellijke overbrenging der smetstof (*per contactum*) zoude plaats vinden. De ontwikkelde en meer uitgebreide granulatiën (korrelachtige woekering over de oppervlakte van het ooglid-bindvlies), zegt de schrijver, die eene gedurige prikkeling der oogleden en oogen voortbrengen en onderhouden, zijn en blijven als zoodanig veelal de bron der slijm- en etterafscheiding; maar moeten wij deze beschouwen als ééne der hoofdoorzaken van de voortplanting en verspreiding dezer etterachtige oogontsteking in het Nederlandsche leger. (?)

In een bijzondere § spreekt de schrijver over *de voorbeschiktheid der voorwerpen* tot deze ziekte, vooral in den militairen stand, jeugdige voorwerpen bij voorkeur aandoende; ofschoon zij geen geslacht, kunne noch ouderdom (zooals de ondervinding, door de daarmede behebt zijnde naar hunne haardsteden terug te zenden, geleerd heeft), ontziet, de meeste lijdens, zich daarbij onder de lotelingen en boeren of landarbeiders (zoo als men in Engeland en België ook reeds had opgemerkt), bevindende en meer bijzonder zij die een krop- of klierachtig gestel hadden. Welke oogen en van welke kleur het meest werden aangetast, is den schrijver in tegenstelling van vele anderen niet gelukt op te merken. Scrophuleuse en syphilitische cachexien (zoo als men door ondervinding weet) maakten het sterkst voorbeschikt tot recidiven en daaruit volgende naziekten en ontfaardingen van het oog. Doch deze laatste zal volgens ons inzien (den leeftijd in aanmerking genomen) dan toch wel niet zoo zeer bij de aankomende lotelingen plaats hebben.

De uitgangen dezer oogontsteking worden door den schrijver opgesomd, en zijn (gelijk aan die door den Heer van Onsenoort in zijn reeds vermeld werk aangegeven zijn), naar den aard, min of meer spoedig verloop en hevigheid der ziekte, waarvan de vele belangrijke ontfaardingen en het gezigt storende nagebreken afhangen.

Even als bij de *uitgangen*, hangt volgens den schrijver de *voorzegging*, hoewel over het algemeen ongunstig, meerendeels

van des lijdens ligchaamsgesteldheid, het tijdperk, de hevigheid, het verloop en de te zamenstellingen der ziekte af. Het *sporadisch* of *epidemisch* voorkomen der ziekte wijzigt tevens de voorzegging; eindelijk komt hij tot de:

Genees-Heelkundige behandeling. Sterk dringt daartoe de schrijver aan, even als de Heer van Onsenoort bereids gedaan had (zie het Nederl. Lancet, 2° jaarg. pag. 428.) op afgezonderde oogziekenzalen, en geeft de voorkeur aan kamers, waarin niet meer dan 15 lijdens geplaatst kunnen zijn, (waarom dit ongelijk getal?) en geeft hij even als Dr. van Onsenoort, twee in gebruik zijnde wijzen van genezing op, namelijk: 1°. de ontstekingwerende (*methodus antiphlogistica*) en 2°. de wegbijtende of vernietigende (*methodus abortiva, ectrotica*). De schrijver noemt hierop de namen der schrijvers, welke zich tot eene dezer methoden of wel beide vereenigd bepalen, en de middelen daartoe bij voorkeur door hen gebezigd. Kracht-dadig inwerkende middelen zijn in deze thans in de meeste landen algemeen aangenomen, en onder deze hoofdzakelijk de *lapis infernalis*, in oplossing of in substantie, in gebruik, waartoe de Heer Snabilié met anderen zich bijna uitsluitend bepaalt. Hij geeft de gewone wijzen op, waarin dit middel wordt gebezigd, hetwelk hij verkiest in een vasten vorm, daar deze vorm zoowel aan hem als aan een groot aantal anderen de meeste dienst heeft bewezen; (?) hij geeft vervolgens het geheele verloop der behandeling naar omstandigheden gewijzigd aan, welke zoowel in den acuten als den chronischen vorm de kenmerken draagt van den waren *practicus*.

De schrijver die sedert eenen geruimen tijd de onderhavige oogziekte met oplettendheid en kunde behandeld heeft, geeft het resultaat van zijne bevindingen door de noodige tafelsgewijze ingerigte bewijzen gestaafd aan, en doet het werk vergezeld gaan van twee ophelderende platen, die de verschillende graden dezer ziekte en der genezing doen zien. Wij kennen den geachten schrijver den meesten lof toe, voor zijne pogingen om het aan oogziekte lijdend gedeelte van ons leger door zijne medewerking van dien ramp te bevrijden, welke reeds zoo

velen sinds 23 jaren getroffen heeft, en even zoo vele blinden en halfblinden als gepensioneerd tot gevolg heeft gehad, en vertrouwen dat zijne handelingen navolgers zullen vinden, niet alleen in deze onderhavige maar ook in de overige oogontstekingen van de etterachtige soort, vooral in de *Ophthalmia neonatorum*, welke bijna even zulke verwoestingen aanrigt. Zoude de eene en andere, aangezien de verschillende denkwijzen nopens de behandeling, wel geene bepaalde voorschriften waarnaar te handelen mogen vorderen? Zij verdiende door de ondervinding geschraagd, door daartoe bevoegden wel pligtmatig te worden aangegeven; doch vooral de oogziekten en gebreken op eene ruime schaal te worden onderwezen. (†)

X. NECROLOGIE.

(Blijft oningevuld.)

XI. VOORSTELLEN, WENKEN, MEDEDEELINGEN ENZ. ENZ.

1°. Bij besluit van het Belgisch Gouvernement van den 11^{en} Mei 1840, is de betrekking van bezoldigd kweekeling in de Genees- en Kruidmengkunde in de hospitalen en het depôt van geneesmiddelen (*pharmacie centrale*) opgeheven, te weten van den 1^{en} Junij 1840. (*l'Emancipation.*)

2°. *Militaire Geneeskundige dienst der Zeemagt.* De Inspecteur-Generaal van de geneeskundige dienst der land- en zeemagt, verwittigt alle genees- en heelkundigen, Nederlanders van geboorte, die genegen zijn om zich als officieren van gezondheid der tweede of derde klasse, voor de geneeskundige dienst der zeemagt te verbinden, dat zij zich, bij verzoekschrift op zegel geschreven en postvrij in te zenden, en na daarop bekomen antwoord, in persoon bij hem Inspecteur-Generaal, aan deszelfs bureau te 's Gravenhage, in het lokaal des magazijns van geneesmiddelen, Voorhout, wijk I, n°. 527, behooren aan te melden, met overlegging van bewijzen wegens hunnen ouderdom beneden de 36 jaren; ongehuwden staat; voldane dienstplichtigheid aan de nationale militie; wegens hunne studiën; graad van bekwaamheid; goed

zedelijk gedrag en gezonde ligchaamsgesteldheid, zoodat zij voor alle militaire dienst geschikt zijn, waarna hun de gelegenheid zal worden verschaft om in een bij het Rijkshospitaal te Utrecht af te leggen examen, bewijzen van bekwaamheid voor de verlangde betrekking te geven.

Aan de plaats van een' officier van gezondheid der tweede klasse bij de Nederlandsche Marine, rang hebbende van luitenant ter zee der tweede klasse, is een jaarlijksch traktement verbonden van *f* 800 en *f* 25 's maands tafelgeld, wanneer men zich aan boord bevindt.

Aan de plaats van een' officier van gezondheid der derde klasse bij de Nederlandsche Marine, rang hebbende van tweede luitenant der mariniers, is een jaarlijksch traktement van *f* 600 verbonden en *f* 25 's maands tafelgeld, wanneer men zich aan boord bevindt.

's Gravenhage, den 1sten Junij 1840. (Staats-Courant.)

Door bovenstaande bekendmaking in ons tijdschrift op te nemen, vertrouwt de redactie eene wezenlijke dienst te doen, dewijl zij vermeent dat geene te groote verbreiding aan dit berigt kan worden gegeven, daar hetzelfde slechts in de Staats-Courant, die minder dan andere journalen gelezen wordt, voorkomt; zij hoopt daardoor mede te werken om het doel dat Nederlandsche Heelkundigen *uitsluitend* oproept en *verlangt* tot officieren van gezondheid bij de *zeemagt* van het Rijk, te bereiken. (De Redactie.)

3°. *Vereering van kunde en verdiensten.* De Officieren van Gezondheid welke opvolgender wijze bij het depôt der oogzieken te Namen geplaatst geweest zijn, en zij, welke zich in andere betrekkingen hebben bevonden onder de leiding van den Heer Fallot, Principaal Geneesheer van het Belgisch leger aldaar, hebben door eene deputatie, daartoe gekozen, aan hem een geëmailleerde beker of vaas (*Coupe de vermeil*) doen aanbieden, zoo wegens zijne uitstekende verdiensten, zijne zoo uitgebreide kundigheden, welke zij in zijne schriften ter vermeerdering der kunst hebben weten hoog te schatten, als voor

zijne lessen ter vermeerdering hunner kundigheden, die hij in het militair hospitaal aan hen gegeven heeft, en als een blijk hunner erkentelijkheid voor de ondersteuning der ware talenten, welke hij aan de verdediging der regten en van de achting van de geneeskundige dienst bewezen heeft, alsmede voor de weldaden welke hij over zijne ondergeschikten heeft weten te verspreiden. (*l'Emancipation.*)

Met genoegen vermelden wij dit, dewijl schoone trekken van dien aard niet onbekend mogen blijven, welke zoowel den Chef als den ondergeschikten vereeren. Doch te meer verheugen wij er ons in, dewijl wij zien, dat men ook de verdiensten naar waarde weet te schatten van eenen man, dien wij, ofschoon elders gevestigd, steeds onder onze landgenooten blijven rekenen. (*De Redactie.*)

4°. *Het Genees- en Natuurkundig Genootschap te Brussel*, heeft onder de publiek gemaakte lijst harer buitenlandsche corresponderende Leden de navolgende namen onder onze landgenooten, volgens den tijd hunner benoeming vermeld: de Hrn Med. Doctoren Bernard enz. te 's Hage, van den Bosch te Rotterdam, Joritsma te Hoorn, van Onsenoort te Utrecht, Bosch te Maastricht en Schreuder, Chir. te Rotterdam.

(*Annales de la Société des Sciences Médicales et Naturelles de Bruxelles 1840.*)

XII. VERLOSKUNDE.

WAARNEMING OMTRENT EENE ZELDZAME ZWANGERSCHAP
EN VERLOSSING.

DOOR

N. L. DE KRUIJFF,

Ridder der Militaire Willemsoorde, Gewezen Officier van Gezondheid der 2de klasse, Genees-, Heel- en Vroedmeester,
te Veen bij Heusden.

De huisvrouw van P. de Knoed, oud 50 jaren gevoelde

zich voor de zesde maal zwanger, en genoot gedurende deze zwangerschap eene goede gezondheid, behalve op 't laatst van dezelve; daar zij even als in vroegere zwangerschap in armoede verkeerde, meende zij ook dezelfde gewaarwordingen te ontdekken, behalve dat sommige teekenen, zoo als het opzetten der borsten, en later het leven van het kind, nu ontbraken. De baarmoeder was buitengewoon uitgezet, zoodat reeds in de 7de maand haar de arbeid lastig viel, vooral omdat de baarmoeder veel voorover hing; ook was de geheele buikholte tot aan het middenrif gevuld; de 3 laatste maanden kreeg zij eenen maandelijkschen stondevloed, waardoor hare krachten veel leden en zelfs met geneesmiddelen ondersteund moesten worden. Vroegere zwangerschappen en verlossingen waren geregeld afgeloopen. Deze vrouw had een lymphatisch zenuwachtig gestel, haar spierstelsel was tamelijk ontwikkeld en haar geheel voorkomen scheen eene hydropische voorbeschiktheid aan te duiden.

Toen ik half October des jaars 1837 bij haar geroepen werd, deed zich het volgende op: De *dolores ad partum*, ofschoon minder dan in gewone gevallen, schenen ingetreden te zijn, er vloeide buitengewoon veel *liquor amnii* met bloed af. Bij het verloskundig onderzoek bleek het, dat de uitwendige schaamdeelen weinig ontwikkeld waren en de baarmoedermond nog weinige ontsluiting had. Uit hoofde van den rijkelijken bloedvloed, meende ik dat er eene *placenta praevia* aanwezig was, waarvoor een *tampon* geapliceerd werd, ook een *anodynum* werd voorgeschreven, en ik beval haar de noodige rust.

Twee à 3 uren na mijn bezoek (20 uren vóór de verlossing), bleef de vloeijing van eene groote hoeveelheid *liq. amnii* aanhouden, hetwelk tot op het einde der verlossing voortduurde.

De *dolores ad partum* werkten nu regelmatig door, en de verlossing was daar. Het uit de baarmoeder voortgekomen ligchaam was eirond, had het aanzien van eene zeer groote massa vischkuit of wel opgedroogd schuim, de oppervlakte

was vlokchtig, even als die eener baarmoedervlakte der *placenta*, het gewicht van deze massa bedroeg ongeveer 55 medecinale ponden; bij nader onderzoek bestond het weefsel uit bloedvaten zonder eenig bewijs van eene plaats gehad hebbende vorming eens voorwerps, ook was er geen navelstreng te ontdekken, en de moederkoek maakte met het uitgeworpenene ligchaam een geheel uit.

De baarmoeder trok zich na de verlossing geregeld zamen, ook de kraamzuivering ging naar gewoonte, zoodat de vrouw onder eenen doelmatig versterkenden leefregel en geneeswijze spoedig hare vroegere krachten terug bekwam.

Terwijl ik deze waarneming opstel, is zij wederom in de 7de maand van zwangerschap, bevindt zich volkomen wèl, en voelt duidelijker leven van de vrucht dan in vroegere zwangerschap.

Deze waarneming komt mij vooral belangrijk voor, omdat men door zulke verschijnselen op het denkbeeld kon gebragt worden van eene aanwezige *placenta praevia*, en in die veronderstelling de werking der weldadige natuur zoude vervroegd worden, hetgeen ons de groote Wigand leert, dat wij nimmer dan met de grootste omzigtigheid kunnen ondernemen.

Ik heb deze waarneming op het papier gesteld met het doel om mijne jeugdige kunstgenooten te waarschuwen en hen te verwijzen naar Wigand's *geboorte van den mensch*, en aldus bedaard, langzaam en voorzigtig te handelen, en de weldadige natuur niet vooruit te loopen.

Eene geweldige verlossing (*accouchement forcé*), zoude hier zeker zoo niet doodelijk, ten minste die ernstige gevolgen kunnen gehad hebben, waarvoor menig onverschrokken en door ondervinding rijp geworden vroedmeester zoude terug deinzen; de meeste practici in dit vak hebben wel eens verlegen gestaan, zelfs de meest gerenomeerden, maar helaas er wordt zoo vaak, hetzij uit hoofde van ongeduld, hetzij uit onverschilligheid of wat nog erger is, uit onwetendheid, dadelijk besloten tot werktuigelijke hulp; edoch wanneer men den ervaren Wigand nagaat, hoe velen zouden gered zijn

geworden, die thans door het gebruik van instrumenten hunne levensdagen ellendig slijten, of aan de maatschappij ontruikt zijn; het *lancet* en doelmatige geneesmiddelen, gepaard met eene groote *dosis* geduld, doen soms wonderen; ook moeten de verwijderde oorzaken (b. v. bureu, buurpraatjes, zware gevallen, vliegers, monsters enz. geschiedenissen van den helm en al wat dies meer zij,) bij langdurige verlossingen vermeden worden. In twijfelachtige gevallen van *placenta praevia* met weinig bloedstorting zoude ik niet spoedig aanraden te tamponeren, maar palliatief te handelen, en trachten door inwendige geneesmiddelen het doel te bereiken (1). De *tampon* geeft door den vreemden prikkel (vooral indien zij doelmatig moet werken) eene onaangename reactie op het gestel, en dus de gevolgen van dien; deze naderhand te bestrijden vertraagt de hoopvolle oogenblikken dat de moeder zich kan beschouwen wèl en gelukkig te gevoelen, om met haren zuigeling zelven te kunnen bezig zijn.

Ziedaar jeugdige kunstgenooten eene kleine herinnering; laat ons allen de groote vraagbaak Wigand gelooven. Wij doen meer kwaad met de werking der natuur vooruit te loopen, dan hare weldadige werken met geduld af te wachten, en des noods haar te leiden.

(1) Zie Wigand's, *geboorte van den mensch*.

